АРХЕОГРАФИЧЕСКІЙ СБОРНИКЪ

ДОКУМЕНТОВЪ

ОТНОСЯЩИХСЯ КЪ ИСТОРІИ СѢВЕРОЗАПАДНОЙ РУСИ

ИЗДАВАЕМЫЙ

ПРИ УПРАВЛЕНІИ ВИЛЕНСКАГО УЧЕБНАГО ОКРУГА.

ТОМЪ ТРЕТІЙ.

ВИЛЬНА.

Печатня Губернскаго Правленія.

1867.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Въ Предисловіи къ I-му тому Археографическаго Сборника уже указано было на происхожденіе, цѣль и средства этого изданія, такъ что здѣсь излишне было бы распространяться о томъ же самомъ предметѣ. Въ выпускаемомъ настоящемъ томѣ, составляющемъ продолженіе перваго, помѣщено 143 документа, собранныхъ тѣмъ же самымъ путемъ, и такъ какъ онъ издавался при одинаковыхъ условіяхъ и по той же самой программѣ, какая предположена была при началѣ изданія, то и здѣсь, относительно внѣшняго расположенія, удержанъ тотъ же самый планъ и порядокъ. Означенные 143 документа расположены въ той же самой хронологической послѣдовательности, какъ и въ I-мъ томѣ, что было почти неизбѣжно и необходимо по самому свойству дѣла. Нѣкоторые изъ этихъ документовъ касаются извѣстныхъ событій собственно-историческихъ, совершавшихся внѣ обычнаго порядка, явленій или событій, другіе же изображаютъ собою внутреннюю бытовую, или, если можно такъ выразиться, обыденную сторону народной жизни, и потому всѣ они, вмѣстѣ взятые, могутъ быть приблизительно подведены подъ слѣдующія рубрики:

I. Документы церковно-историческаго содержанія.

Сюда относятся А, документы, изображающіе внутреннюю жизнь церкви, (*) развитіе и утвержденіе православія въ Западной Руси, размноженіе церквей, увеличеніе церковныхъ имуществъ и проч. Въ такомъ родѣ помѣщены здѣсь слѣдующіе документы:

(*) Само собою понятно, насколько и въ какомъ отношеніи можетъ быть здѣсь рѣчь о дѣлахъ церковныхъ.

a) привиллегіи на построеніе православныхъ церквей, выданныя мѣстечку Смиловичамъ № 71, и жителямъ Горигорецкимъ № 73, съ изложеніемъ правъ и преимуществъ, предоставленныхъ священникамъ этихъ церквей.

b) дарственныя записи церквамъ: Мирской Троицкой церкви на землю № 31, и Витебской Пречистенской церкви на домъ, съ условіемъ прежняго владѣльца жить въ немъ самому и оставаться въ подсудности Полоцкаго Архіепископа № 44.

c) документы, касающіеся церковнаго управленія, избранія епископовъ, православныхъ или Греко-уніатскихъ, и частной ихъ жизни. Къ такимъ относимъ №№ 103 и 104, изъ коихъ видно, какія орудія приводились въ движеніе при выборѣ Уніатскихъ митрополитовъ, и также № 138.

B, Второй разрядъ церковныхъ документовъ болѣе касается внѣшней исторіи православной церкви особенно по отношенію къ уніи, и борьбы ея съ этою враждебною силою.

a) борьба съ уніей: №№ 91—101 по поводу насильственнаго обращенія въ унію Дашковской и Сидоровицкой церквей, и № 102.

b) притѣсненія, чинимыя православнымъ отъ католиковъ или уніатовъ, или самимъ уніатамъ по извѣстнымъ и совершенно понятнымъ мотивамъ, какъ усматриваемъ изъ документовъ подъ №№ 75 и 76.

c) Сюда же присоединяемъ документы, касающіеся событій, совершавшихся внѣ православной церкви, и болѣе или менѣе направленныхъ противъ нея: № 20 объ утвержденіи іезуитовъ въ Вильнѣ, № 66 запись Антонія Селявы—документъ любопытный по отношенію къ уніи и не лишній для болѣе вѣрнаго ея пониманія, особенно если сопоставить № 102. №№ 29 и 63—относящіеся къ исторіи евангеликовъ-кальвинистовъ, и №№ 139, 140 и 141 — письма изъ Рима и Варшавы по дѣламъ церковнымъ.

Дѣло объ обращеніи въ унію Дашковской и Сидоровской церквей (въ повѣтѣ Оршанскомъ, Дубровенской волости) — фактъ извѣстный и записанный въ исторіи уніи. Такъ объ немъ упоминаетъ Бантышъ-Каменскій. На стр. 244 онъ говоритъ: »1740 г. 27 Апрѣля Ловчій Литовскій Сапѣга въ мѣстечкѣ Дашковѣ и въ деревнѣ Сидоровичахъ, по смерти благочестиваго священника, военною рукою двѣ церкви насильственно на унію отобралъ, людей многихъ изувѣчилъ, многихъ побилъ и въ церкви оныя ввелъ уніатскихъ поповъ.« Въ этомъ и состоитъ все указаніе историка уніи. Въ приведенныхъ же выше документахъ

дѣло разказывается со всѣми подробностями, и не смотря на то, что оно излагается здѣсь съ уніатской точки зрѣнія, не смотря на то, что тогдашній Могилевскій епископъ (Іосифъ Волчанскій) представляется чуть не бунтовщикомъ, подославшимъ будто бы какого-то Могилевскаго чернеца Авраама и склонившимъ къ смутѣ православнаго попа Шаровару, дѣло ясно само по себѣ: насильственное покушеніе на свободу православныхъ церквей вызвало, какъ не рѣдко случалось, сопротивленіе, и кончилось печальною смертію главныхъ виновниковъ этого насилія. Нужно замѣтить, что самъ Флоріанъ Гребницкій, извѣстный ревнитель уніи, за свое содѣйствіе уніи получавшій благословенія изъ Рима (см. № 102), въ своемъ письмѣ къ Буховецкому, губернатору Быховскому, заподозриваетъ законность дѣйствій Сапѣги, главнымъ образомъ орудовавшаго во всемъ этомъ дѣлѣ. Любопытно также, съ какою помпою совершено было погребеніе этихъ мучениковъ вѣры, погибшихъ жертвою своего несчастнаго усердія къ уніи. Въ документѣ подъ № 101 такъ вычислены издержки, затраченныя на погребеніе Даніила Стаховскаго, намѣстника Старобыховскаго, погибшаго во время несчастнаго произшествія 27 Апрѣля 1740 года.

За звонъ по всѣмъ церквамъ и въ костелѣ 4 тынфа, за святыя обѣдни 4 священникамъ 4 тынфа, перевозчикамъ, когда привезли тѣло 2 тынфа, на обѣдни ксендзамъ каноникамъ тамошнимъ и Журовицкимъ 25 злотыхъ, за звонъ при ввозѣ тѣла въ городъ (т. е. въ Быховъ) 6 тынфовъ, разнымъ священникамъ, какъ то: Баркалабовскому, Хоновскому, Дашковскому, Свято-Троицкому, Пурскому и проч. 10 злотыхъ, братству на свѣчи 5 злот., на 4 обѣдни въ Баркалабовѣ 5 злот., на убогихъ и бѣдныхъ 1 тынфъ, отцу Быневскому за 4 обѣдни 5 злот., за гробъ, обивку и покраску его 15 злот., братству при проводахъ тѣла до Рогачева 5 злот., перевозчикамъ за наемъ лодки какъ подъ тѣло, такъ и для лицъ, участвовавшихъ въ церемоніи 30 злот., слугѣ покойнаго до Рогачева 1 тынфъ, генералу на презенты и ассистенцію при тѣлѣ 5 злот., за наемъ челна, на которомь ѣхалъ панъ Горошко и крестьяне 10 злот., пану Горошкѣ на дорогу 10 злот., крестьянамъ на дорогу 10 злот., дьячкамъ пѣвчимъ 5 злот. *(Дальше по другому списку, гдѣ подробнѣе стр. 232)*, попу Глусскому, Городецкому и Журовицкому и разнымъ другимъ, остававшимся въ Быховѣ отъ 28 Апрѣля до 7 дня Мая, и почти ежедневно служившимъ обѣдни 14 тынфовъ, за звонъ при отправленіи тѣла изъ Рогачева 4 тынфа, ксендзамъ

каноникамъ за кондуктъ, депозицію тѣла и пять обѣдней 22 талера и 3 тынфа, разнымъ попамъ за святыя обѣдни, отпѣваніе и церемоніи около тѣла 20 тынфовъ, жолнерамъ, находившимся при церемоніи 6 тынфовъ, на издержки до Рогачева пану Розеру съ людьми 12 рублей, на бочку меду, что попы пили всегда за обѣдомъ и на поминкахъ 30 тынфовъ; за рыбу, водку, вино для ксендзовъ 34 талера. Послѣ погребенія за звоны на процессіяхъ и панихиды 6 тал., за 3 процессіи и два кондукта талеровъ 8, за мѣсто въ склепѣ 10 талеровъ, за vigilie и requiem тал. 7, за свѣчи, вино и лампы 5 талеровъ.

II. Политико-историческаго содержанія.

Собственно внѣшней политической исторіи, т. е. исторіи войнъ, внѣшнихъ сношеній, договоровъ и т. п., изъ помѣщенныхъ здѣсь документовъ, касаются №№ 77, 80, 82, 84, 113, 116, 119, 136 и 137— имѣющіе то или другое значеніе въ исторіи борьбы Россіи съ Польшею. Документъ подъ № 84, т. е. письмо графа Головкина къ подканцлеру Шембеку уже напечатанъ былъ въ Польскомъ переводѣ въ сочиненіи Евстафія Тышкевича: Listy o Szwecyi стр. 137, оригиналъ же самый, насколько намъ извѣстно, до сихъ поръ оставался не напечатаннымъ, не смотря на всю его историческую важность, почему и помѣщается въ настоящемъ томѣ. Не мало также указаній на нѣкоторые важные историческіе факты встрѣчаемъ въ письмахъ Масальскихъ, (*) изображающихъ интересное время Августа III; къ такимъ особенно относятся №№ 115, 121, 122, 123, 124, 125. Остальныя же письма князей Масальскихъ, здѣсь напечатанныя, а именно №№ 114, 117, 118, 120, 126, 127—135, 142, 143 касаются болѣе внутренней стороны Польской исторіи, исторіи государственныхъ учрежденій, сеймовъ и трибуналовъ, и соединенной съ ними борьбы партій. Извѣстно, что время Августа III было самое безплодное въ исторіи развитія Польской конституціи, и это конечно отъ того, что едва ли другое какое царствованіе ознаменовано было такою ожесточенною борьбою партій и личныхъ интересовъ, какая происходила въ теченіе этого времени. Никогда быть можетъ не собиралось столько сеймовъ какъ при Августѣ III: за ординар-

(*) Мы должны замѣтить, что, сверхъ этихъ немногихъ отпечатанныхъ здѣсь писемъ, Рукописное Отдѣленіе Виленской Публичной Библіотеки обладаетъ громаднымъ запасомъ писемъ по преимуществу средины и конца 18 столѣтія, которыя представляютъ богатый матеріалъ для исторіи этого времени.

ными слѣдовали чрезвычайные, экстраординарные, за главными—провинціальные, но рѣдкій изъ этихъ сеймовъ достигалъ желаннаго конца, рѣдкій приводилъ къ какому либо положительному опредѣленному результату, о чемъ такъ ревностно хлопоталъ король: одни изъ нихъ распускались сряду послѣ выбора маршалка, другіе же даже не успѣвали дождаться этого выбора. (см. Kitowicza Opis obyczaiów i zwyczaiów za panow. Aug. III tom III, p. 159). Гдѣ либо въ углу посольской избы раздавалось: »niema zgody na sejm, и это слово—эта *pupilla libertatis* или *zrenica wolnosci*, какъ вѣрили тогда—рѣшало судьбу сейма. На другой же день являлся манифестъ о неважности сейма, сеймъ закрывался по волѣ одного какого либо посла— обыкновенно подкупленнаго, король же удалялся въ свою Саксонію, оставляя Польшу на жертву личныхъ страстей и интриги, гдѣ начиналась снова та же самая работа партій—Потоцкихъ и Чарторыскихъ, Радзивиловъ и Масальскихъ,—созидались новыя комбинаціи въ виду предстоявшихъ сеймовъ, подыскивались новые разрушители—зрывачи сеймовъ. Интересно и въ то же время не легко услѣдить эту предварительную скрытую работу, имѣвшую прямое вліяніе на ходъ внѣшнихъ событій и чрезвычайно важную въ исторіи послѣднихъ судебъ Польши. Въ этомъ отношеніи письма Масальскихъ, игравшихъ въ Литвѣ не послѣднюю роль на ряду съ Сапѣгами и Радзивилами, могутъ имѣть для насъ не малый интересъ, особенно при относительной бѣдности изданныхъ матеріаловъ для этого времени. Онѣ съ полною откровенностію раскрываютъ—письма эти большею частію пріятельскія, писанныя къ лицамъ одной партіи и часто одной и той же фамиліи—раскрываютъ цѣли и орудія этой партіи. Въ числѣ послѣднихъ разумѣется не послѣднюю роль играли тогда подкупы, какъ болѣе вѣрное средство для пріобрѣтенія политическихъ друзей—przyiaciół, о чемъ разказывается и во многихъ другихъ мѣстахъ (*).

(*) Чтобы показать, какую вообще играли роль тогда деньги въ служебномъ и политическомъ мірѣ, довольно привести напр. разказъ, сообщенный въ Pamiętnikach do panowania Augusta III. Когда Богушъ, секретарь Радзивила, разказывается тамъ на стр. 148 и 149, явился къ Мнишку, зятю министра Брюля, коронному надворному маршалку, съ предложеніемъ 40 тысячъ червоныхъ злотыхъ и съ тѣмъ, чтобы за эти деньги господинъ его получилъ воеводство Виленское, то маршалокъ отвѣчалъ ему; »ale mospanie, iakże mu dać tak wysokie krzesło, kiedy to człowiek szalony« (т. е. полуумный). Тѣмъ лучше, отвѣчалъ въ свою очередь Богушъ, потому что, если бы Вы дали эту вакансію человѣку разумнѣйшему, то князь Чарторыйскій встрѣтилъ бы въ немъ соперника по уму, и постарался бы привлечь его на свою сторону, недальняго же по уму онъ не станетъ притягивать на свою сторону.—Brawo, mospanie! отсчитывай же свои деньги. — И какъ вообще снисходительно

Помимо всего этого, помѣщенныя здѣсь письма Масальскихъ, на ряду съ другими подобными источниками, могутъ служить намъ вообще для болѣе вѣрнаго пониманія нравовъ и обычаевъ того времени; тѣмъ болѣе, что многія изъ нихъ отличаются довольно свободнымъ и даже критическимъ отношеніемъ къ изображаемымъ въ нихъ лицамъ и событіямъ. Въ этомъ отношеніи особенно выдаются письма Яна Масальскаго и бискупа Виленскаго Игнатія Масальскаго.

Къ этому же второму отдѣлу историко-политическихъ документовъ можемъ отнести № 32— къ исторіи статута, №№ 36 и 40, съ описаніемъ Мстиславскаго крѣпостнаго замка, и наконецъ №№ 78 и 79 — замѣчательные по своему особому стилю и относящіеся до знаменитаго процесса Іоанна Казимира Сапѣги съ бискупомъ Виленскимъ Бржостовскимъ, по поводу жалобы послѣдняго на В. Л. гетмана и разныя, будто бы, насилія, причиненныя войсками въ епископскихъ имѣніяхъ.— Подробности см. у Залускаго Litterae historico-familiares t. II. pag. 1413.

III. Политико-экономическаго содержанія,

или документы касающіеся матеріально-общественнаго быта, въ которыхъ разсматриваются слѣдующіе частные предметы:

А, Государственная экономія.

Сюда относятся: а, жалованныя королевскія грамоты на земли, доходы или другія какія либо льготы и преимущества. Грамоты эти, заключая въ себѣ интересный и богатый матеріалъ для собственно-политической исторіи по тѣмъ часто важнымъ историческимъ даннымъ, которыми онѣ мотивированы, и по многимъ другимъ историческимъ указаніямъ, въ то же время изображаютъ намъ государственно-экономическій бытъ извѣстнаго времени, состояніе государственныхъ имуществъ и переходъ ихъ въ частное пожизненное или вѣчное владѣніе.

смотрѣли тогда на подобныя приношенія, подарки и подкупы можемъ видѣть изъ другаго случая, разказаннаго Китовичемъ въ »Обычаяхъ и звычаяхъ Польши при Августѣ III« стр. 160. Тогда было въ обычаѣ (говоритъ онъ) подкупать пословъ, собиравшихся на сеймъ. Но одинъ изъ нихъ взявши деньги явился въ посольскую избу, заявилъ о своемъ подкупѣ, и, въ доказательство своего заявленія, бросилъ на средину избы деньги, требуя, чтобы и другіе взявшіе отъ кого бы то ни было деньги сдѣлали тоже самое. Въ отвѣтъ на это раздались крики со всѣхъ угловъ. Требовали суда надъ этимъ посломъ, какъ оскорбителемъ и обидчикомъ; дѣло могло зайти дальше, если бы маршалокъ не закрылъ сессіи собранія.

Изъ множества грамотъ, хранящихся въ Рукописномъ Отдѣленіи Виленской Публичной Библіотеки, помѣщены здѣсь: грамоты на земли и имѣнія, съ людьми или безъ людей №№ 2, 3, 4, 6, 10, 11, 15 и 74; наиболѣе замѣчательная подъ № 10, напечатанная впрочемъ съ копіи: запись Сигизмунда Августа, данная *наимильшой малжонкѣ* его Варварѣ Радивиловой; № 6 получаетъ бо́льшую важность, сопоставленный съ № 29; далѣе грамоты на доходы и другія привиллегіи №№ 12, 19, 27 и 34.

b) акты, опредѣляющіе подати, налоги и другія государственныя повинности, а также касающіеся хозяйственнаго управленія королевскими имѣніями. Сюда относятся: № 9 записка о податяхъ города Могилева при Эдвигѣ, Еленѣ и Сигизмундѣ I; № 14 показываетъ намъ, какую силу имѣли жиды-арендаторы и какимъ покровительствомъ пользовались они еще въ то отдаленное время въ вымогательствѣ предоставленной имъ отъ королей аренды; №№ 89 и 90 обнаруживаютъ нѣкоторыя злоупотребленія кагаловъ и уклоненіе ихъ отъ общественныхъ повинностей, № 28 касается податей, собиравшихся въ извѣстное время на оборону Речи Посполитой, а подъ № 22 помѣщена королевская инструкція ревизорамъ королевскихъ имѣній. Подобныя инструкціи выдавались и раньше, какъ напр. упоминаемая Ярошевичемъ подъ годомъ 1558 (том. 2 стр. 117), и всѣ они служили дополненіемъ той извѣстной Уставы волочной, составленной во время Сигизмунда Августа 1552—1556 г. главнымъ образомъ Петромъ Фальчевскимъ и послужившей основаніемъ для цѣлой экономіи королевскихъ имѣній (напеч. въ Актахъ Археогр. Комм. изд. Григор. т. III и у Ярошевича т. II въ приложеніи). Напечатанная здѣсь инструкція имѣетъ однако и то преимущество, что при ней обозначены самыя имѣнія и указано, въ какія именно изъ нихъ были отправлены извѣстные королевскіе ревизоры. Списокъ этихъ имѣній, опущенный въ текстѣ, мы считаемъ нужнымъ привести здѣсь. И вотъ именно этотъ списокъ.

Адамъ Пильховскій и Матей секретарь были отправлены до Мельника, Лозицъ, Бѣльска, до Клещель, до Брянска, Суража, Тыкотина, Кнышина, до Гродна и Дворовъ, Волпы, Дубна, Квасовки, Красника, Индуръ, Перелома, Гозы, Переволокъ, Острины, Новаго-двора, Ищолны, Василишекъ, Радунь, Берштъ, Каневы, Дубичъ, Воранъ, Ейшишекъ, Лоздзей, Сейновъ, Мереча, Пршелай, Довговъ, Олиты зъ Дворами, Симна, Вищицъ, Волборниныхъ Воль, Поширвента, Пуна, Дорсунишекъ, Бирштанъ, Стоклишекъ, Сомилишекъ, Зосли, Гормялова.

Томашъ Маковецкій и Семенъ Война: до Жижморъ, Румшишекъ, Ковна, Упиты, Шавель, Олкиникъ, Лепунъ, Лаваришекъ, Быстрицы, Рудниковъ.

Дмитрей Сапѣга и Заславъ Шучинскій до Берестья, Каменца, Пинска, Кобрыня, Сѣдльца, Шерешова, Лыскова, Межирѣча, Мстибогова, Волковыйска, Зельвы, Ляховичъ, Мальковичъ, Слонима, Рогачева.

Иванъ Микуличъ и Янъ Миколай Кржановскій до Гераноинъ зъ Дворами, Трабъ, Крева, Радошковичъ, Лиды, Маркова, Курженца, Браславя, Мядѣлы, Ушполъ, Пѣнянъ, Вилькомира, Оникштъ, Утяны, Нѣменчина, Свинчанъ, Мойшакголы, Индуръ, Больникъ, Опсы, Давгялишки, Дѣцкунъ, Верейкштъ.

Якубъ Ласковскій и Войтѣхъ Дѣвялтовскій до Вѣлоны, Велькіи, Бойшакголы, Ясвойнъ, Скерштомона, Росень, Юрборка, Ботокъ, Крожъ, Плотель, Тельшъ, Полонги, Кретинги, Гордъ.

Тотъ же Ласковскій и Янъ Градовскій до Ойраголы, Ретова, Тверъ, Узвянъ, Дервянъ Большихъ, Дервянъ Малыхъ, Везвянъ, Поюра, Корсова, Биржанъ.

Панъ Иванъ Воловичъ и Станиславъ Бартошевичъ до Минска, Борисова, Могилева, Мозыря, Оршы, Любошанъ, Свислочы, Бобруйска, Рѣчицы, Кричева, Пропойска, Чечерска, Дриссы, Дисны, Витебска. (*)

В, Частная экономія.

Сюда относятся a) дарственныя или запродажныя записи на земли, дома или какія либо иныя угодья. Таковы №№ 8, 18 и 21 — въ первыхъ двухъ документахъ, на ряду съ копами, упоминаются также и рубли, а подъ № 18 вмѣстѣ съ запродажною цѣною на землю, которая сопоставляется здѣсь съ медовыми взносами, указывается также тогдашняя цѣна на человѣка: восемъ копъ грошей.

b) раздѣлы имѣній (№ 25), помѣры волочныя (№ 16), и инвентари, съ описаніемъ частнаго хозяйственнаго управленія и устройства №№ 26, 37, 109, 110 и 111. № 109 представляетъ полную хозяйственную экономію, съ описаніемъ также государственныхъ и земскихъ повинностей.

(*) Помимо этого документа (№ 12), почти всѣ перечисленныя здѣсь мѣстности упоминаются по тому или другому случаю и во многихъ другихъ документахъ, помѣщенныхъ въ настоящемъ томѣ и въ остальныхъ изданныхъ трехъ томахъ Археографическаго Сборника, что будетъ видно изъ готовящагося Указателя ко всѣмъ 3 томамъ.

C, Торговля и мыто торговое.

Сюда относятся: №№ 105, 106 и 112. Послѣдній довольно обширный документъ заключаетъ въ себѣ описаніе внѣшней торговли Литвы, какъ отпускной, такъ и привозной за 1583 годъ, съ указаніемъ цѣнности товаровъ и обозначеніемъ пошлинъ, взимавшихся за нихъ на таможняхъ и по преимуществу на Берестейской. Здѣсь перечисляются самые разнообразные предметы привоза и вывоза, такъ что по этому реестру — такъ обозначенъ этотъ документъ въ подлинникѣ — можно вполнѣ видѣть состояніе тогдашней экономической жизни и опредѣлить съ одной стороны какъ степень мѣстной производительности, такъ и количество вывоза за границу — до Польши и далѣе. Изъ мѣстныхъ произведеній вывозились тогда за границу по преимуществу: медъ, воскъ, мыло простое, называвшееся такъ въ отличіе отъ барскаго заграничнаго, лѣсные товары и изъ желѣзныхъ нѣкоторыя мелкія издѣлія (стремена и пр.), мѣховые товары и кожевенные — послѣдніе какъ въ сыромъ видѣ, такъ и въ видѣ разныхъ издѣлій: ременья, узды, бичи, рядки, боты, черевики и пр., и наконецъ разныя другія приготовленія, какъ напр. войлоки и калиты — мѣшки Слуцкіе. Съ другой стороны этотъ же документъ показываетъ намъ, какіе товары получались тогда въ Литвѣ изъ за границы, изъ какихъ именно мѣстъ, и какъ великъ былъ спросъ на нихъ. Изъ Московскихъ издѣлій привозившихся въ Брестъ — какъ для мѣстнаго употребленія, такъ и для дальнѣйшаго вывоза за границу — упоминаются рогожи и рукавицы, въ Москву же провозились черезъ Брестъ изъ за границы нѣкоторыя желѣзныя издѣлія, какъ то: косы и ножи Венгерскіе. Впрочемъ въ первой половинѣ этой Мытной книги, помѣщенной въ настоящемъ томѣ, по преимуществу описывается мелкая торговля дробными крамными речами, составлявшая и въ то время главнымъ образомъ спеціальность жидовъ. Также какъ и теперь, жиды и тогда любили торговать разнаго рода шапками и вывозили ихъ въ большомъ количествѣ изъ за границы. Во 2-й же половинѣ книги, напечатанной въ 4-мъ томѣ Археографическаго Сборника, описывается также и крупная отпускная торговля.

IV. Соціально-юридическаго содержанія,

или документы, касающіеся нравственно-общественнаго быта, т. е. разныхъ формъ гражданскаго благоустройства и разныхъ мѣръ пред-

варительныхъ — административныхъ и карательныхъ — судебныхъ, въ видахъ поддержанія общественнаго порядка. Такимъ образомъ сюда можемъ отнести слѣдующіе документы:

A, Гражданско-бытовые, въ которыхъ разсматривается та или другая сторона быта общественнаго.

a) гражданско-семейный бытъ: №№ 13, 23 и 38. Первый и послѣдній изъ этихъ актовъ представляютъ два важныхъ факта изъ юридической практики, возникавшей въ первомъ случаѣ изъ тѣхъ особыхъ родственно-семейныхъ отношеній, въ которыя вступали иногда бояре съ лицами духовными, во второмъ же случаѣ— изъ тѣхъ часто спорныхъ отношеній свободныхъ лицъ и крѣпостныхъ, вступавшихъ въ супружество.

b) сословно-служебный бытъ: № 1 — обращающій на себя вниманіе уже по одной своей древности и № 64 о службѣ вольнаго похожаго человѣка у пяти разныхъ владѣльцевъ.

c) крѣпостныя и кабальныя отношенія: № 5 — кабальная запись, №№ 30, 85, 86, 88 — разныя сдѣлки относительно крѣпостныхъ людей.

B, Административные, касающіеся разныхъ формъ государственнаго, областнаго и мѣстнаго управленія.

a) общія административныя распоряженія, вызванныя какими либо особыми важными причинами, № 24, — по поводу сопротивленій Шавельской волости бискупу Виленскому, № 43 о недоставленіи трехъ мужиковъ помѣщика Корсака *на выконанье везенья въ куницу до пренкгера, въ мѣстѣ Полоцкомъ на ринку передъ ратушомъ стоячого*, и № 81 — о дѣйствіяхъ коммиссаровъ относительно крестьянъ Анны Сапѣжиной, взбунтовавшихся противъ нея.

b) городовой и мѣщанскій бытъ №№ 69, 72 и 83.

c) общинный сельскій бытъ № 107. Документъ этотъ носитъ на себѣ впрочемъ болѣе судебный характеръ и показываетъ намъ, какую силу юриздикціи имѣла простая сельская сходка или копа, и притомъ въ такое близкое къ намъ время. Такимъ образомъ по рѣшенію этой сходки, собранной съ окружной волости, присужденъ былъ къ повѣшенію крестьянинъ этой волости за подломъ чужихъ пчельниковъ, и рѣшеніе это, постановленное съ соблюденіемъ обычныхъ юридическихъ формъ, удержало потомъ, какъ можно заключать изъ акта, всю свою законную силу.

C, Судебные акты, касающіеся разныхъ случаевъ уклоненія отъ установленнаго общественнаго порядка и извѣстныхъ судебныхъ рѣшеній.

a) тяжбы, спорныя дѣла о границахъ или иной какой-либо собственности, и наконецъ заѣзды или насильственный захватъ чужихъ владѣній, вопреки судебному постановленію. Къ такимъ можно отнести № 7 — по дѣлу о границахъ Саневицкой земли митрополита Солтана съ Виленскими канониками, отъ которыхъ ему *великая кривда дѣелась и въ иншихъ земляхъ*, № 67 и 68 — имѣющіе прямую связь съ № 66, и касающіеся процесса Юрія Глѣбовича съ архіепископомъ Полотскимъ, преемникомъ Антонія Селявы по поводу занятыхъ 18,000 злотыхъ. Сюда же относится и № 87 — жалоба на Меншикова о заѣздѣ будто бы имъ имѣнія Полукевичъ.

b) гвалтовные наѣзды на чужія имѣнія, сопровождавшіеся обыкновенно разбоемъ и грабежомъ, и разныя другія насилія. №№ 17, 33, 35, 39, 41, 42, 45, 46, 48, 51, 53, 65, 70 и 108.

c) наконецъ остается рядъ чрезвычайно интересныхъ документовъ, по поводу разныхъ чародѣевъ и главнымъ образомъ чародѣйки попадьи Раины Громычиной. №№ 47, 49, 50, 52, 54, и отъ 54 — до 62.

Чародѣйство, какъ извѣстно, считалось нѣкогда самымъ опаснымъ общественнымъ зломъ, преслѣдовалось и наказывалось на ряду съ самыми ужасными уголовными преступленіями. Едва ли нужно поэтому удивляться, что упомянутое выше дѣло о Высоцкой попадѣ чаровницѣ Раинѣ Громычиной, возбужденное притомъ по жалобѣ маршалка Литовскаго Яна Сапѣги, разбиралось въ свое время съ такими тонкостями и подробностями, переносилось для рѣшенія въ разныя судебныя инстанціи, и составляло предметъ изслѣдованія для опытнѣйшихъ и не послѣднихъ юристовъ того времени, вооружившихся для того всѣми извѣстными тогда авторитетами науки юридической, и призвавшими, разумѣется, на помощь всевозможныя пытки и истязанія. При этомъ не удовольствовались обвиненіемъ попадьи въ способности къ разнымъ волшебствамъ, чарамъ и гусламъ — страшнымъ и необычайнымъ для того времени, хотя и невиннымъ на теперешній взглядъ — какъ то: къ вылеванью олова, покуренью дѣтей, вылеченью тескницъ, варенью приправъ и зелій, составленію разныхъ напоевъ, шептанью, подлитью и т. п., не ограничились подозрѣніемъ ея въ сношеніяхъ съ мертвыми, въ сообщничествѣ съ злыми духами, при чемъ не забыты были и добрые, которые также призывались ею на помощь, и кости святыхъ употреблялись будто бы для чаръ, пошли за тѣмъ дальше, и на основаніи словъ, выпытанныхъ на мукахъ, какой то бабы чаровницы Павлюковой Ко-

роткой и сомнительныхъ показаній другихъ лицъ, въ числѣ ихъ даже какого-то жида Лейба Майеровича и нѣмца Кузьмы, обвинили несчастную подсудимую въ ужасныхъ уголовныхъ преступленіяхъ: въ истребленіи стадъ при посредствѣ чаръ, въ истребленіи огнемъ замка Слонимскаго, и, что всего важнѣе, въ покушеніи на здоровье и семейное счастіе маршалка Сапѣги, и при томъ чуть ли не съ соучастіемъ какого-то хлопа Карпа, который *умѣлъ чинить скопенье и отчинить*, въ желаніи разстроить женитьбу маршалка съ помоцію подковъ или недопивковъ и пр., короче пришли наконецъ къ убѣжденію, что страшная попадья *половицею свѣта трясеть*. Все это впрочемъ не особенно поразительно и даже обыкновенно для того времени, когда еще вѣрили въ вѣдьмъ летущихъ (с. 146), и даже за попадьею признавали ту же способность, когда трудно было представить, по словамъ одного современника, чтобы кто либо могъ не вѣрить въ чернокнижіе и чародѣйтво, (*) и когда мы знаемъ, что вѣра эта продолжалась такъ долго, и что только конституціей 1776 года отмѣнена была смертная казнь въ Литвѣ за чары и волшебства. (См. Volum. leg. t. VIII, 883). Интереснѣе же всего то, что и въ это темное время нашолся такой защитникъ попадьи, который смотрѣлъ на дѣло съ той же самой точки зрѣнія, на какую поставилъ бы его и нынѣшній адвокатъ присяжный, (см. №№ 52, 54 и 59), и который во всѣхъ взводимыхъ обвиненіяхъ и ужасахъ видѣлъ не болѣе, какъ *леенду якую, префацію и байку простую.* При этомъ, для доказательства своего убѣжденія, Юрій Море особенно обличаетъ шаткость и невѣроятность обвиненій (с. 124), заподозриваетъ въ пристрастіи обвинителей, потому что слуги подданые, по словамъ Статута, не могли *свѣтчить ни по пану ани противъ пана* (разд. IV, арт. 78), а панъ Борковскій, говорившій противъ попадьи за Сапѣгу, былъ слугою пана маршалка. Наконецъ обличаетъ въ несоблюденіи судебныхъ формальностей (ст. 138), указываетъ явныя противорѣчія въ показаніяхъ свидѣтелей и слѣдователей, и такъ отвѣчаетъ на всѣ ихъ длинныя рѣчи: »на такъ великую лекцыю и письмо такъ повѣдаю: тескно ми было слухать, але коротко, же се то не можеть поволаньемъ назвать, только леенда якаясь, альбо шкрыптъ, што тежъ пишеть и въ писанью пана Борковскаго; разъ мовить: давала (попадья) сто золотыхъ, штобы ей былъ перестерегъ, жебы въ такой неволи не бы-

(*) См. неизданн. замѣтки о Czarach, gusłach i zabobonach — въ Вилен. Публ. Библ.

ла, другій разъ каже се стерегчи, же хочеть вылетѣть; такъ же повѣдалъ: мручала слушне, мручала, бо говорить не могла, бо кнебелъ у губѣ мѣла, и иншихъ тамъ много объекцій написалъ, которыхъ му тутъ не вспоминаю; а што повѣдаеть, же курить умѣеть и тескницы отходить, то не чары суть, то рѣчи бѣлоголовскія, дѣти пріймуючихъ, не можетъ тежъ мущизна дѣтей пріймовать, одно бѣлая голова.« (стр. 122 и 138). Опираясь на всѣхъ этихъ доводахъ и имѣя также въ виду, что защитнику попадьи намѣренно не давали свободы и времени для защиты (с. 121), заподозривали даже въ сообщничествѣ съ самою чародѣйкой — такъ искусна казалась его защита, — противной же сторонѣ, опиравшейся главнымъ образомъ на станъ пана сенаторскій, *(который не только речи, але и слова порожнаго яко сенаторъ поважный передъ судъ принести бы не смѣлъ)*, предоставлена была полная свобода, — имѣя все это въ виду, нельзя не согласиться съ заключеніемъ Юрія Мора, что весь этотъ процессъ *досыть неправный и основанъ на ледуякомъ терминѣ и фундаментѣ*; нельзя не подумать даже, что могли быть какіе либо иные посторонніе мотивы къ обвиненію несчастной попадьи Громычиной, особенно если взять во вниманіе документъ подъ № 49, гдѣ эта чародѣйка — злочинница представляется намъ совершенно въ другомъ свѣтѣ, гдѣ она сама разказываетъ, какъ хлопотала не задолго предъ тѣмъ о церкви православной и просила объ этомъ Сапѣгу, если наконецъ взять въ соображеніе и то, что не только одна попадья терпѣла гоненіе отъ Сапѣги, но и мужъ ея, *честный отецъ* Мартинъ Громыка подвергался непонятнымъ для насъ преслѣдованіемъ отъ гайдуковъ и нѣмцевъ маршалка, поткавшихъ его однажды на дорогѣ и грозившихъ обухами и бандалетами. См. № 53.

Но помимо всего этого помѣщенные здѣсь документы, разказывая по поводу попадьи Высоцкой и о многихъ другихъ соприкосновенныхъ чародѣяхъ и волшебникахъ, представляютъ вообще богатый матеріалъ для вопроса о чародѣйствѣ, и для исторіи нравовъ, обычаевъ и повѣрьевъ того времени; кромѣ того они не лишены интереса и въ юридическомъ отношеніи, потому что въ Литовскомъ статутѣ почти вовсе нѣтъ указаній, какъ поступать съ чернокнижниками и волшебниками, и уполномоченные обѣихъ сторонъ должны были прибѣгать къ косвеннымъ доказательствамъ, должны были искать опоры и въ книгахъ Моисеевыхъ и въ Магдебургскомъ правѣ и въ другихъ мѣстахъ, причемъ съ той и другой стороны показано было не мало опытности и

искусства. Наконецъ многіе изъ этихъ документовъ не безъинтересны даже въ историко-медицинскомъ отношеніи, показывая намъ, какими средствами пользовались тогда часто въ очень серьезныхъ болѣзняхъ. Въ этомъ отношеніи особенно интересны №№ 52 и 62.

Изъ этого краткаго очерка оказывается, что въ настоящемъ томѣ помѣщены документы по преимуществу бытовые и нравоописательные. Излишне было бы доказывать ихъ историческую важность, излишне было бы распространятся о томъ, какъ необходимы они для пониманія внѣшней политической исторіи, безъ которыхъ факты послѣдней долго будутъ представляться въ ихъ кажущейся случайности, въ ихъ нѣкоторой особности и видимой разрозненности. Только тогда уяснится для насъ внутренняя связь и преемственная послѣдовательность событій, когда на ряду съ фактами внѣшней политической исторіи собрано будетъ достаточное число данныхъ для изученія быта общественнаго во всѣхъ его разнообразныхъ проявленіяхъ, только тогда становится для насъ очевидною историческая законность и необходимость совершившихся фактовъ, когда въ связи съ ними раскрываются обусловливающія ихъ стороны жизни общественной — соціально-экономической, сословно-гражданской и судебно-юридической, для чего по преимуществу С. Западные и Ю. Западные Архивы представляютъ богатый и далеко еще не исчерпанный матеріалъ.

Руководствуясь подобнымъ соображеніемъ мы не стѣснялись, въ числѣ другихъ бытовыхъ актовъ, помѣщать, напр. дѣла о наѣздахъ. Наѣзды, какъ замѣчено было выше, въ большинствѣ случаевъ соединялись съ опустошеніемъ и мордерствомъ и сопровождались часто огромными потерями для владѣльцевъ имѣній, подвергавшихся подобнымъ нападеніямъ, вмѣстѣ съ этимъ они представляли далеко не единичныя исключительныя явленія, но составляли глубоко коренившійся въ понятіяхъ народа обычай, упорно державшійся въ жизни общественной, не смотря на всѣ строгія мѣры и постановленія, и слѣдовательно не могли оставаться безъ вліянія на общій экономическій бытъ, воспитывали въ извѣстномъ смыслѣ народный характеръ и такъ или иначе вліяли на общій ходъ событій. Отсюда само собою понятно значеніе всѣхъ подобныхъ документовъ не только по отношенію ихъ къ хозяйственно-

экономическому быту, составляющихъ почти главный источникъ для исторіи цѣнностей, но важныхъ также и въ томъ отношеніи, что въ нихъ рисуется тотъ своеобразный духъ, который сказывался потомъ и въ высшихъ государственныхъ учрежденіяхъ, заявлялъ себя на разныхъ сеймахъ и сеймикахъ. Въ томъ же самомъ смыслѣ одинаково важны сохранившіеся въ такомъ огромномъ количествѣ инвентари: заключая въ себѣ описаніе хозяйственной экономіи, въ разныхъ ея видахъ и формахъ, изображая ту сложную систему разнообразныхъ поборовъ, податковъ и повинностей, съ указаніемъ обычныхъ мѣръ въ вымогательствѣ всѣхъ этихъ налоговъ — они назидательны и во многихъ другихъ отношеніяхъ, и не могутъ быть оставлены безъ вниманія при изученіи общаго государственнаго строя въ его поступательномъ движеніи или постепенномъ медленномъ разложеніи. Съ помощію этихъ документовъ мы легче всего можемъ услѣдить обратное развитіе тѣхъ двухъ силъ или сословій, на которыхъ зиждется государственный организмъ. Отсюда мы изучаемъ бытъ пановъ-помѣщиковъ со всѣми его прихотями и затѣями, отсюда узнаемъ и бытъ крестьянъ-хлоповъ со всѣми его разнообразными видоизмѣненіями — съ вольными похожими и прихожими людьми, съ наймитами — челядью, съ потужниками, поплечниками и пр. Отсюда наконецъ часто усматриваемъ, какую долю несъ православный священникъ, какъ, напр., упоминаемый въ № 109 отецъ Иванъ съ братьею своею Петромъ и Радькою, и въ какомъ положеніи находилась та или другая сельская православная церковь, которая съ точки хозяйственной экономіи ставилась иногда на ряду съ какимъ нибудь млыномъ (№ 26).

Въ подборѣ этого тома и въ редакціи первой его половины принималъ участіе завѣдующій Рукописнымъ Отдѣленіемъ Виленской Публичной Библіотеки П. А. Гильтебрандтъ, главное же наблюденіе за изданіемъ принадлежало ниже-показанному. При этомъ не лишнимъ считаемъ замѣтить, что настоящій томъ подобранъ былъ еще въ то время, когда Рукописное Отдѣленіе Виленской Публичной Библіотеки не обладало тѣмъ запасомъ матеріала, какимъ оно обогатилось потомъ, къ выгодѣ дальнѣйшихъ изданій.

Относительно правописанія удержаны были тѣ же самыя правила, которыя приняты были и въ I-мъ томѣ, но считаемъ нужнымъ оговориться, что въ нѣкоторыхъ мѣстахъ, по разнымъ причинамъ, вкрались неизбѣжныя при этомъ дѣлѣ ошибки; замѣченныя изъ нихъ занесены

въ опечатки. Не малое также число мѣстъ остались не прочитанными, и обозначены въ текстѣ точками, что объясняется крайнею ветхостію документовъ, выпавшихъ на долю этого тома.

А. Миротворцевъ.

1.

1442. г. Рѣшеніе Жмудскаго старосты по дѣлу о куничникѣ Трумпѣ.

Панъ Янъ Кезгайловичъ, староста Жомойтскій. Узводили бояре на Минмонта, што бы онъ держалъ куничника, и довели на него. И мы,—досмотрѣвъ зъ бояры, какъ давно Минмонтъ того куничника держить, ино што коли отецъ нашъ перво Жомойтскую землю державъ, тогды далъ того куничника Кловзгайлу, отцу Минтовтову, и далъ ему, подлугъ повелѣнья великого князя Витовда, на имя Мижыка, ино тотъ Мижикъ умеръ и остался сынъ его Трумпа у Минмонта, и досмотрѣвъ зъ бояры,—таки не отняли есмо того Трумпы у Минмонта, занежъ давное данье, а на то Богъ воленъ и господаръ нашъ. Индиктъ пятый 1442.

Печатанъ съ копіи, списанной г. Игнатіемъ Ходзъкой и хранящейся въ Рукописномъ Отдѣленіи Виленской Публичной Библіотеки.

2.

1492 г. Іюня 1. Грамота короля Александра, данная окольничему Смоленскому Олехну Васильевичу Глозынѣ на села Давыдково, Сковородно и др., съ освобожденіемъ отъ взноса пошлинъ.

Я Александръ, Божею милостію великій князь Литовскій, Рускій, Жомойтскій и иныхъ. Маршалку нашому намѣстнику Смоленскому, пану Миколаю Ивановичу Ильинича и инымъ намѣстникомъ нашимъ, хто потомъ отъ насъ будеть Смольнескъ держати. Билъ намъ чоломъ окольничій Смоленскій, намѣстникъ Лучина Городка, князь Олехно Васильевичъ Глозына и просилъ въ насъ въ Смоленскомъ повѣтѣ, въ Катынской волости села, на имя: Давыдкова, Сковородна и братаничовъ его Еро-

феевыхъ дѣтей а Деменьтейкова Ковалева на Селищохъ и брата его Митька а Тишкова Поповича а Самотына а Пронозиныхъ и ихъ товарышовъ, што въ тыхъ сельцахъ седять. А повѣдилъ передъ нами, што жъ съ нихъ со всихъ только одна служба панцирная идеть; а на Глушици съ тыхъ селець къ двору нашому мѣру ржи сѣють, а мѣру овса, а посощину дають въ казну нашу; а коли стадо Глушицкое гонять у волость въ Дубровенскій путь и они въ тыхъ селѣхъ ночь ночюють, а опять зъ волости гоничи и они другую ночь ночюють, и къ двору нашому къ Глушицы насадку меду дають. Ино мы, впамятавшы его вѣрную а пильную службу доброе памяти ку отцу нашому королю его милости и къ намъ, зъ ласки нашое тыи сельца вышеписаныи, одну службу панцирную, дали есмо ему со всими ихъ землями пашными, и съ сѣножатми, и зъ бортною землею церковною Михайловскою, и съ тое земли бортное маеть онъ дань давати Светому Михаилу по давному, и со всими ихъ службами, и съ пошлинами, и съ посощиною, и зъ мѣрою ржаною и овсяною, што къ двору нашому къ Глушици, што и зъ насадкою меду со всимъ по тому, што здавна къ тому селу слушало, ничого на насъ не оставляя. И тыи вси пошлины ему есмо отпустили съ того села панцирного, тыхъ пошлинъ вышеписаныхъ не надобѣ ему давати, а маеть онъ съ того села службу служити панцирную. А дали тое есмо у въ отчину вѣчно ему и его женѣ и ихъ дѣтемъ и потомъ будучимъ ихъ счадкомъ. Воленъ онъ то отдати и продати и замѣнити и на церковъ записати и къ своему вжиточному обернути, какъ самъ налѣпѣй розумѣючи. А на твердость того и печать нашу казали есмо привѣсити къ сему нашому листу. Писанъ у Вильни. Въ лѣто 7000, мѣсеца Іюня 1 день, индиктъ 2. Правилъ маршалокъ дворный, намѣстникъ Мерецкій и Оникштенскій панъ Григорей Станиславъ Остиковича.

Списанъ г. Круповичемъ изъ семейнаго архива графа Станислава Солтана. На пергаминѣ.

3.

1503 г. Августа 25. Грамота короля Александра, данная пану Войтеху Яновичу, намѣстнику Ковенскому, на имѣніе Дорогово.

Во имя Святыя и Нераздѣльныя Троицы аминь. Кдыбы вчинки людскіи, которыи жъ съ прироженья своего кончаются, чересъ твердости листовъ ку вѣчности не приведены, слушнымъ свѣдѣць-

ствомъ ку пришлого часу вѣдомости не были бы докончаны, сказила бы всякія речи съ часомъ старость; а для того смысльностью рады уставено есть, абы безрядствомъ а невставичностью речей, которыи жъ ся имуть напотомъ дѣяти, шкоды не было, про то, ку вѣкуистой тое-то речи памяти, мы Александръ, Божою милостью король Польскій, великій князь Литовскій, Русскій, княжа Пруское, Жомойтскій и иныхъ панъ и дѣдечь. Чинимъ знаменито симъ нашимъ листомъ, хто на него посмотрить, або чтучи его вслышить, нинѣшнимъ и потомъ будучимъ, кому будеть потреба того вѣдати. Порозумѣли есьмо и взнали вѣрную службу къ намъ маршалка нашого, охмистра нашое королевое ее милости, бамѣстника Ковенского пана Войтеха Яновича, и хотячи его къ намъ мѣти охотнѣйшого и пильнѣйшого къ нашой службѣ напотомъ, яко то ку пану его дѣдинному, пожаловали есмо его, дали ему тое имѣнье, которое жъ онъ перво сего купилъ въ панее своее въ панее Катерины у въ оный часъ, какъ ещо въ домъ свой ее былъ не взялъ, дворъ ее на имя Дорогово въ Новгородскомъ повѣтѣ, со всими селы боярскими и съ слугами путными и со всими людьми тяглыми, которыи здавна къ тому двору прислухали, и зъ данники, на имя съ Хотеничи. А тотъ вышеписаный дворъ Дорогово далъ и записалъ на вѣчность панеи его первый мужъ ее панъ Ивашко Кгойцовичъ, отдаливши всихъ ближнихъ своихъ, и пани его ему продала со всимъ по тому, какъ сама его мѣла, обѣль вѣчно и листомъ подтвердила. И надъ то все мы зъ ласки нашое особливое вышеписаному пану Войтеху Яновичу, за его къ намъ вѣрную службу, тотъ дворъ Дорогово даемъ и даруемъ и на вѣки вѣчныи тымъ нашимъ листомъ потвержаемъ ему и его панеи и ихъ дѣтемъ и его ближнимъ и напотомъ будучимъ ихъ счадкомъ, со всими селы боярскими, того двора слугами путными и со всими людьми тяглыми, зъ данники съ Хотеничи и со всими ихъ землями пашными и бортными и зъ дубровами и зъ лѣсы и съ сѣножатьми и ставы и ставищи и зъ млыны и ихъ вымелки и съ озеры и съ рѣками и съ рѣчками и зъ бобровыми гоны и зъ ловы и зъ ловищи и со всими платы и доходы грошовыми и медовыми и куничными и всякими иными поплатки и податми, которымъ кольвекъ именемъ могуть названы або менены быти. Маеть панъ Войтехъ тотъ дворъ вышеписаный и села боярскіи и люди держати со всимъ правомъ и панствомъ по тому, какъ перво сего держалъ панъ Ивашко Кгойцовичъ и послѣ пана Ивашка Кгойцовича пани его пани Катерина, и земли тыхъ людей и данниковъ суполна и ловы, какъ перво сего тотъ дворъ и села боярскіи и люди тяглыи и данники Хотеничи они держали, такъ долго и широко, какъ ся въ своихъ границахъ тыи земли мають, со всимъ по тому, што здав-

на къ нимъ прислухало. А дочцѣ панее его панеи Ганнѣ, которую она мѣла съ паномъ Михаиломъ Нацовичомъ, и ее дѣтемъ въ тотъ вышеписаный дворъ и въ люди данные и тяглые и въ земли и въ ловы вжо не надобѣ ся вступати. Воленъ панъ Войтехъ и его наслѣдки тотъ дворъ и села боярскіи и люди данники отдати, продати, замѣнити, розширити, къ своему вжиточному и лѣпшому обернути, какъ самъ налѣпѣй розумѣючи. А при томъ были: князь Войтехъ, бискупъ Виленскій, а воевода Виленскій канцлеръ нашъ, панъ Миколай Радивиловичъ, а панъ Виленскій, староста Городенскій князь Александро Юрьевичъ, а воевода Троцкій, маршалокъ земскій панъ Янъ Юрьевичъ, а панъ Троцкій староста Жомоитскій панъ Станиславъ Яновичъ, а маршалокъ нашъ намѣстникъ Мойшакгольскій и Дубиницкій панъ Бартошь Таборовичъ. А на твердость того и печать нашу казали есмо привѣсити къ сему нашому листу. Писанъ у Вильни, въ лѣто 7011, мѣсеца Августа 25 день, индиктъ 6.

Писанъ на пергаминовомъ листѣ. Хранится въ рукописномъ отдѣленіи Виленской Публичной Библіотеки.

4.

1516 г. Іюня 22. Грамота короля Сигизмунда, выданная князю Василію Ивановичу Пузынѣ на дворъ Носово въ замкѣ родоваго имѣнія его, завоеваннаго Москвою.

Жикгимонтъ, Божею милостью король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, княжа Пруское, Жомоитскій и иныхъ.

Чинимъ знаменито симъ нашимъ листомъ, хтонанегопосмотрить, або чтучи его услышить, нинѣшнимъ и потомъ будучимъ, кому будеть потреба того вѣдати. Билъ намъ чоломъ дворянинъ нашъ князь Васілей Ивановичь Пузына, и повѣдилъ передъ нами, ижъ какъ непріятель нащъ Московскій замокъ нашъ Смоленскъ по сей и въ тотъ часъ имѣнья ихъ отчизныи забралъ, и просилъ насъ, абыхмо ему напротивку его отчизны, которая часть мѣла ему ся достати въ дѣлу отъ брата его князя Тимоѳея, дали дворъ нашъ Носово въ Мельницкомъ повѣтѣ, што держала невѣстка наша королевая ее милость и великая кнегини Алена, а потомъ есмо тотъ дворъ дали были отъ насъ держати отцу его князю Ивану Ивановичу. Ино мы зъ ласки нашое за его къ намъ вѣрную службу на его чоломбитье

то вчинили, тотъ дворъ нашъ Носово въ Мельницкомъ повѣтѣ ему дали и его жонѣ и ихъ дѣтемъ до тыхъ часовъ, поки дасть Богъ отчизну нашу замокъ Смоленскъ и отчизны дѣльницу его, которая отошла посполъ съ Смоленскомъ въ сторону непріятеля нашого, очистимъ. Маеть онъ тотъ дворъ Носово держати со всими доходы и пожитки и со всимъ съ тымъ, какъ невѣстка наша королевая ее милость Алена держала, и какъ тежъ на насъ къ замку иншому Мельнику держало, и какъ ся тое имѣнье здавна и нынѣ само въ собѣ и въ границахъ ся своихъ маеть. А не очистивши отчизны дѣльницы его, которая отошла посполъ съ Смоленскомъ, не маемъ въ него того двора и людей и земль отнимати. А естли ся надъ нимъ Божья воля станеть, смерть его зайдеть, а жону и дѣти будеть въ себе мѣти, мы жоны и дѣтей его не маемъ съ того рушати дотоль, поки тежъ дасть Богъ замокъ нашъ Смоленскъ и тую дѣльницу его отъ непріятеля нашого очистимъ. А на твердость того и печать нашу казали есмо приложити къ сему нашому листу. А при томъ были панове рада: воевода Виленскій, канцлеръ панъ Миколай Миколаевичъ Радивиловича, подчашій, староста Городенскій панъ Юрій Миколаевичъ, воевода Подляшскій, маршалокъ и секретарь, державца Бряславскій панъ Иванъ Семеновичъ Сопѣга, маршалокъ, староста Дорогицкій и Мельницкій, панъ Немира Грималичъ, подскарбій земскій, староста Ковенскій, панъ Аврамъ Езофовичъ. Писанъ у Вильни. Лѣта Божьего тисяча пятьсотъ шостогонадцать, мѣсеца Іюня 22 день, индикта четвертого. Sigismundus Rex. Копоть Васковичъ писарь.

Писанъ на пергаминѣ. Списокъ доставленъ г. Кулаковскимъ.

5.

1520 г. Марта 16. Закладная запись Янушка Либіановича на землю его, данная Бартоломею Германовичу.

Feria sexta ante dominicam Laetare proxima Judicium Bannitum, expositum per D. Nicolaum Prokopowicz, advocatum et scabinos anno Domini 1520.

Stans coram judicio libere recognovit laboriosus Januszko Libyano-

Рѣшеніе суда, произведеннаго въ пятницу на 4-й недѣли Великаго поста адвокатомъ Николаемъ Прокоповичемъ и лавниками въ 1520 году.

Ставши предъ судомъ Янушко Либіановичь, крестьянинъ изъ общины

vicz sub ditione civitatis in Kieny, quia terram suam paternam sub ditione civitatis existentem, totam cum omnibus et singulis campis, pratis, silvis, quemadmodum in se antiqnitus extendit, Domino Bartholomeo Germonowicz inpignorasse pro decem sexagenis, quas in prompta pecunia se ab eo recepisse, fassus est, ita tamen, quod praedictam terram ipse Januszko incolit et ex ea debet servire, ut kmetho, alias iuxta voluntatem ipsius Domini Bartholomei ipsi domino Bartholomeo ejusque uxori ác successoribus ipse et ipsius Ioannis Libyanowicz (succesores) servire tenebuntur, quamdiu dictam terram possidebunt. Cum vero servicia eorum Domino Bartholomeo non placuerint, vel ejus successoribus, exhinc ipsi Domino Bartholomeo ejusque succesoribus liberum erit terram ejusmodi a successoribus dicti Jauszk alienare etjuxta voluntatem suam eam convertere, quam resignavit, habendum tamdiu donec praedictam summam pecuniae exolverit.—Anno Domini 1520. *Изъ актовой книги Виленскаго городскаго магистрата, страница 54, хранящейся въ Виленскомъ Центральномъ Архивѣ.*

въ Кіенѣ, добровольно сознаяъ, что землю свою отчизную, состоящую въ завѣдываніи этой общины, всю со всѣми полями, лугами и лѣсами, какія она издавна въ себѣ заключаетъ, заложилъ онъ Бартоломею Германовичу за десять копъ грошей, каковыя и получилъ отъ него наличными деньгами; на такомъ однако условіи, что онъ самъ Янушко Либіановичъ будетъ занимать означенную землю, и за это служить ему въ качествѣ кмета, или другими словами какъ онъ самъ Янушко, такъ и его потомки обязываются, по волѣ Бартоломея Германовича, служить какъ ему самому, такъ его женѣ и потомкамъ, до тѣхъ поръ, пока будутъ владѣть означенною землею. Если же эта служба не понравится Бартоломею Германовичу или его преемникамъ, то воленъ будетъ какъ онъ самъ Бартоломей Германовичъ такъ и его преемники означенную землю отдалить отъ потомковъ названнаго Янушко и по своей волѣ обратить ее въ свое владѣніе, и держать до тѣхъ поръ, пока не уплатитъ означенной суммы.

6.

1529 г. Октября 3. Подтвердительная королевская грамота Ивану Горностаю на сдѣланную имъ покупку у Настасьи Зиновичевой мѣста, находящагося около Покровской церкви въ г. Вильнѣ.

Жикгимонтъ, Божою милостью король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомоитскій, Мазовецкій и иныхъ.

Чинимъ знаменито симъ нашимъ листомъ, хто на него посмотритъ або чтучи услышить, нынѣшнимъ и напотомъ будучимъ, кому бу-

деть потреба того вѣдати. Билъ намъ чоломъ писарь нашъ, державца Дорсунишскій, панъ Ивашко Горностаевичъ и повѣдилъ передъ нами, ижъ онъ купилъ въ пани Ивановое Зеновьевича Настасьи Якубовны мѣстцо ее отчизное безъ будованья въ мѣстѣ Виленскомъ, подлѣ церкви Покрова Пречистое Богоматери, куплю отца ее, которое мѣстцо перво того продала была она маршалку нашому пану Ивану Богдановичу Сапѣзѣ за сто и за семдесятъ копъ грошей литовское монеты, на што жъ и задатку въ него взяла пятьдесятъ копъ грошей, а потомъ панъ Иванъ Сопѣга тое мѣстцо спустилъ, на той же цѣнѣ своей ему, писарю нашому, и тотъ задатокъ пятдесятъ копъ грошей, которую былъ пани Ивановой далъ, въ него взялъ, на што жъ и листъ свой вызнанье ему далъ и до нее о томъ писалъ, оповѣдаючи, абы она остатокъ тыхъ пенязей своихъ сто и двадцать копъ грошей въ него взяла. И потомъ она по своей доброй воли продала тое мѣстцо свое безъ будованья со всимъ, какъ ся здавна и нынѣ въ собѣ маеть, за сто и за семдесятъ копъ грошей литовское монеты ему самому и его жонѣ и ихъ дѣтемъ и напотомъ будучимъ ихъ счадкомъ вѣчно и на вѣки непорушно. На што жъ и листъ свой записный подъ свѣдомомъ и печатьми добрыхъ людей ему дала, въ которомъ же описала, ижъ вжо она сама и дѣти и ближніе ее не маютъ въ тое мѣстцо ничимъ ся не вступати и ни которыхъ платовъ мѣстскихъ съ него не бирати, бо передъ тымъ за отца ее и за нее николи того не бывало. И билъ намъ чоломъ писарь нашъ Горностай, абыхмо ему на то дали нашъ листъ и тое мѣстцо, куплю его, потвердили ему листомъ нашимъ на вѣчность. Ино мы, выслухавши того листа купчого, зъ ласки нашое и на его чоломъбитье на то дали ему сесь нашъ листъ, и тое мѣстцо въ мѣстѣ Виленскомъ, подлѣ Покрова Пречистое Богоматери, со всимъ, какъ ся здавна и нынѣ въ собѣ маеть, и какъ отцы ее и она сама держала, потвержаемъ симъ нашимъ листомъ вѣчно и на вѣки непорушно ему самому и его жонѣ и ихъ дѣтемъ и напотомъ будучимъ ихъ счадкомъ. Воленъ панъ Горностай и его потомки тое мѣстцо держати и на немъ домы будовати и людьми осаживати и платы съ нихъ брати и што хотя къ пожитку своему прибавляти и справовати, и отдати и продати и замѣнити и на церковь записати и къ своему вжиточному и лѣпшому обернути, какъ самъ налѣпѣй розумѣючи. А пани Ивановая Зеновьевича Настасья и дѣти и ближніе ее не маютъ въ тое мѣстцо ничимъ ся уступати, ани его подъ паномъ Горностаемъ и потомки его поискивати, и мѣщане тежъ Виленскіе не маютъ ся въ тое мѣстцо его ни чимъ уступати и платовъ ни которыхъ нашихъ и своихъ не маютъ зъ него брати. А на твердость того и печать нашу казали есмо привѣсити къ сему нашому листу. Писанъ у Вильни, подъ лѣты Божего

Нароженья тисяча пятьсотъ двадцать девятый, мѣсеца Октябра третій день, индиктъ третій. Копоть Васковичь, маршалокъ и писарь.

Писанъ на пергаминовомъ листѣ, внизу привѣшена на шолковомъ шнурѣ большая восковая печать. Хранится въ Виленской Публичной Библіотекѣ.

7.

1532 г. Февраля 25. Упоминальный листъ короля Сигизмунда I по дѣлу митрополита Іосифа Солтана съ Виленскими канониками о границахъ Саневицкой земли.

Жикгимонтъ, Божью милостью король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомойтскій, Мазовецкій и иныхъ.

Кановникомъ Виленскимъ святого Станислава. Жаловалъ намъ дворянинъ нашъ Юхно Ванковичъ о томъ, штожъ мы смотрѣли васъ зъ небожчикомъ митрополитомъ о землю Саневицкую и съ права допустили есмо вашихъ людей ку присязѣ, и росказали есмо вамъ обѣма сторонамъ знову тамъ судей вывести и вамъ свѣтковъ своихъ поставити, чомужъ есмо и рокъ были положили. Какъ же дей небожчикъ митрополитъ на тотъ рокъ судей своихъ выводилъ и самъ выѣжчалъ, а вы дей сами выѣхати и судей вывести и свѣтковъ своихъ поставити не хотѣли, и теперъ дей вытую землю держите безъ присяги свѣтковъ своихъ, на штожъ онъ и листъ нашъ судовый передъ нами вказывалъ. А къ тому дей и въ иншихъ земляхъ ему отъ васъ кривда великая ся дѣеть, про то, кгдыжъ будуть свѣтки ваши о тую землю не присягали, приказуемъ вамъ, ажъ бы есте и теперь судей своихъ тамъ вывели и сами выѣхали и свѣтковъ своихъ поставили, и въ той земли на конецъ права съ нимъ достояли, водлѣ первого суда и сказанья нашого, конечно, ажъ бы онъ большей того о томъ намъ не жаловалъ. Писанъ у Краковѣ, подъ лѣто Божего Нароженья тисеча пятсотъ 32, мѣсеца Февраля 25 день, индиктъ 5.

Писанъ на бумажномъ полулистѣ, который хранится тамъ же. Въ концѣ документа подпись: Михайло писарь. *Приложена тисненная печать.*

8.

1532 г. Апрѣля 10. Запродажная запись Андрея Крижевича и Томки Якубовича на четвертую часть половицы озера Ростенянскаго, данная Николаю Яновичу.

Я Андрей Яновичъ Крижевича, съ сыномъ моимъ Станиславомъ, а Томко Якубовичъ съ сыномъ своимъ Лавриномъ и зъ братомъ своимъ Гринемъ, зъ дозволеньемъ братьи и ближнихъ своихъ, вызнаваемъ симъ нашимъ листомъ, хто на него посмотрить або чтучи его вслышить, нынѣшнимъ и напотомъ будучимъ, кому будеть потреба того вѣдати, штожъ продали есмо четвертое части половицу озера Ростенянского, нашу дѣльницу, пану Миколаю Яновичу за три копы грошей и съ кустовьемъ и съ сѣножати и болоты, што къ тому озеру нашое части приходить, обѣлъ вѣчно и на вѣки непорушно, ему самому и его жонѣ и ихъ дѣтемъ и напотомъ будучимъ ихъ счадкомъ. Воленъ онъ и его жона и дѣти и потомки ихъ тую четвертое части половицу того озера Ростенянского и съ кустовьемъ и съ сѣножатьми и болоты и со всимъ, што къ тому озеру нашое части приходить, отдати, продати, замѣнити и на церковъ записати, и ку своему лѣпшому и вжиточному обернути, какъ сами налѣпѣй розумѣючи. А мы сами ани жоны и дѣти ани которыи ближнiи наши не маемъ того подъ ними и подъ его потомки отнимати, ани которымъ обычаемъ поискивати. А если быхмо або которыи ближнiи наши хотѣли въ то которымъ обычаемъ вступати, тогды маемъ господарю королю его милости вины заплатити два рубли грошей, а пану воеводѣ Виленскому рубль, а намѣстнику полтину. И къ тому, естли бы хто мѣлъ того подъ ними поискивати, або которымъ обычаемъ вступати, мы маемъ то ему очищати, и на то есмо пану Миколаю дали сесь нашъ листъ. А при томъ были панъ Щастный Жоравскiй а панъ Григорiй Буйвидовичъ а Дикгрь Товтькгиновичъ а Балтромей Юшковичъ. А на твердость того я Андрей Крижевичъ и печать свою приложилъ. И при томъ Томко Якубовичъ и зъ братомъ своимъ Гринемъ, не маючи свое печати, и я Андрей, били есмо чоломъ о печати пану Щастному Жоравскому а пану Григорiю Буйвидовичу; ихъ милость на нашу просьбу вчинили, печати свои приклали къ сему нашому листу. Писанъ въ Мойшокголѣ, подъ лѣто Божего Нароженья 1532, мѣсеца Априля десятый день, индиктъ пятый.

Писанъ на бумажномъ поллистѣ. Внизу двѣ тисненныхъ печати. Хранится тамъ же.

9.

До 1548 г. Памятная записка о податяхъ города Могилева во времена Ядвиги, Елены и Сигизмунда I.

На память, што хоживало платы зъ Могилева за небожчицѣ королевое ее милости Ядвиги 1384, Олены 1506 а за Жикгимонта першого.

Дани грошовой сто петьдесятъ рубли, тридцать копъ грошей широкихъ, бобровъ сто осмдесятъ, куни полтораста, чатери рубли грошей бобровщины, уѣждjого дають побора, дани грошовой, куницъ и бобровъ тридцать рублей, петьдесятъ копъ грошей широкихъ, а старецъ сребряный (*) даеть на годъ по петнаста копъ грошей широкихъ, а три рубли восковыхъ грошей идеть зъ волости, а медовенный старецъ (**) десеть копъ грошей широкихъ на годъ, а медовой данины идеть сорокъ уставовъ черезъ дву, а до Кіева десеть уставовъ, а шкотского сребра дають на третій годъ завжды мѣсто и волость осмдесятъ рублей грошей широкихъ, а цивунщины уставилъ панъ Ѳетко писарь на мѣсто и волость осемдесятъ копъ грошей широкихъ, а зъ вѣковъ кони королевскіе тамъ стоивали и сѣно у Борисовѣ кошивали, ино небожчица королевая ее милость то имъ допустила была.

(*) Лицо, назначаемое для сбора денегъ съ волости.

(**) Лицо, назначаемое для сбора меда въ королевскій доходъ.

Списанъ г. Загоровскимъ (изъ Пинска) въ архивѣ Могилевскихъ епископовъ, хранившимся въ Могилевѣ до 1842 года. См. также, седьмую книгу Литовской Метрики, листъ 141.

10.

1549 г. Мая 1. Запись Сигизмунда Августа, данная женѣ его королевѣ Варварѣ, урожденной Радивиловой.

Жикгимонтъ Августъ, Божью милостью король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомойтскій, Мазовецкій и иныхъ.

Чинимъ знаменито симъ нашимъ листомъ, хто на него посмотрить або чтучи его услышить нынѣшнимъ и напотомъ будучимъ, кому будеть потреба того вѣдати. Кдыжъ то панъ Богъ вшехмогуцый

презрѣти и справити рачилъ, ижъ мы зъ властное воли нашое господарское и милости вѣрное и правдивое, которую есмо зъ добрымъ розмышленьемъ нашимъ и уважностью мѣли ку паней Барбарѣ ее милости, дочцѣ пана Виленского гетмана навышщого великого князства пана Юрья Миколаевича Радивила, вельможного и вжо освецоного дому княжеского пановъ Радивиловъ ихъ милости, и водлѣ закону костела святого Римского, взяли есмо ее милость собѣ за малжонку нашу. Въ которомъ светомъ станѣ малженскомъ мы зъ ее милостью, яко зъ намилшою малжонкою нашою, мѣшкаючи и въ почтивости и милости правдивой малженской будучи, и отъ ее милости тежъ учтивое и повольное противку намъ на всемъ захованье узнаваючи, умыслили есмо и взяли то передъ себя, абыхмо ее милости для всякое пришлое речи.... а звлаще маючи на то бачность, ижъ гдѣ бы панъ Богъ зъ воли своее святое первѣй смерти на насъ допустити рачилъ, нижли на ее милость, и водлѣ обычаю иншыхъ господарей хрестьянскихъ братьи нашое, оправу вѣновную вчинили; на чемъ бы ее милость по животѣ нашомъ мѣшкати и станъ свой учтивый, яко на ее милость малжонку нашу приналежить, въ добромъ достатку вести и захowати могла. Моцью звирхности нашое господарское дали есмо и записали и оправили ее милости, наяснѣйшой паней Барбарѣ, Божью милостью королевой Польской и великой кнегини Литовской, Руской, Пруской, Жомойтской, Мазовецкой и иныхъ, малжонцѣ нашой намильшой, и симъ нашимъ листомъ даемъ, записуемъ и оправуемъ ее милости до ее милости живота въ панствѣ нашомъ отчизномъ великомъ князствѣ Литовскомъ, яко властность а отчизну нашу господарскую, правомъ и обычаемъ оправы вѣновное, замокъ нашъ Ковень зъ мѣстомъ и дворомъ Румшитскимъ и зо всими иншими дворы и дворцы Ковенскими, съ слугами путными и людми волостными, и зъ мытомъ головнымъ Ковенскимъ, и зо всими коморами, которыи къ тому мыту прислухають и зъ иншими якими колвекъ меншими мытми и мостовыми и торговыми тамошними. А къ тому дворы наши Меречъ а Олиту зъ дворы Немоноитями, Симномъ, Метельми, Жодишками, Тальвошовскимъ, и иншими дворцы тамошними и зъ имѣньи боярскими, которыи пану Заберезенскому служили, а дворъ Дорсунишскій а Бирштаны а Жижморы а Жосли, по животѣ пани Зофеи Кгаштолтовое, яко спадокъ нашъ господарскій, а дворъ Стоклишскій, по животѣ маршалка дворного подскарбего земского пана Ивана Горностая и жоны его пани Ганны, которымъ есмо то зъ ласки нашое господарское до двy животовъ ихъ дали, а дворъ Кормялово, а Вилкею а Велену а Скерстомонъ а Росейны а Ясвойнъ, такежъ зо всими тыхъ дворовъ нашихъ вышемененыхъ мѣсты и дво-

рцы, и подаваньемъ костеловъ Римского и Греческого закону, пашнями дворными, слугами путными и волостьми и челядью невольною и зъ стады сверипими и пенязми капщизными, платы, доходы, пожитки, съ пущами, зъ ловы звѣриными, съ озеры, зъ езы, ставы, млыны, и зъ данми грошовыми и медовыми, бобровыми, куничными, зъ дяклы ржаными и овсяными, и зо всими иными платы и доходы, которыи якимъ колвекъ именемъ могуть названы або менены быти, ничого на насъ ани на потомковъ нашихъ великихъ князей Литовскихъ тамъ не выймуючи, ани зоставуючи, и зо всимъ правомъ, панствомъ и властностью, яко ся тотъ замокъ нашъ зъ мѣстомъ Ковенскимъ, и иншыи дворы наши вышемененыи зъ мѣстми и дворцы и волостьми тамошними, яко сами въ собѣ и въ границахъ стародавныхъ и пожиткохъ своихъ мають, и яко на насъ господара держаны были, окромъ шляхты и имѣней и присуду ихъ которыхъ во всихъ оныхъ повѣтѣхъ и дворѣхъ, окромъ Олитскихъ дворовъ бояръ, при моцы и владности и у присудѣ звирхности нашое господарское и потомковъ нашихъ великихъ князей, выймуемъ, заховываемъ и зоставуемъ. И тежъ окромъ мытъ и мостовыхъ и торговыхъ, которыи по тымъ дворомъ нашимъ вышемененымъ, ее милости малжонцѣ нашои описанымъ, ку иншимъ мытомъ и коморамъ нашимъ господарскимъ, а не ку Ковенскому мыту прислухають, што такежъ при оныхъ мытѣхъ и коморахъ нашихъ, што къ чому приналежить, до скарбу нашого зоставуемъ. Маеть ее милость наяснѣйшая пани Барбара королевая и великая кнегини, малжонка наша намильшая, тотъ замокъ Ковень, зъ мѣстомъ и зъ мытомъ тамошнимъ головнымъ, и тыи вси дворы наши вышеописаные, такежъ зъ мѣсты и волостми и зъ дворцы и со всимъ на все по животѣ нашомъ къ рукамъ и пожитку своему взяти, мѣти и держати обычаемъ оправы вѣновное, и того вживати зо всими платы, доходы, пожитки тамошними, ничого праве не выймуючи, до ее милости живота. А потомки наши великіи князи ничимъ ся въ то уступовати зъ никоторое переказы въ томъ ее милость чинити не мають. И даемъ вольность ее милости по тымъ замкомъ и двором нашимъ старостъ и державецъ тамошнихъ отмѣняти и установляти, кого бы ее милости воля была. А которыи бы старосты або державцы того замку и дворовъ мѣли отъ насъ господаря на тыи вряды свои доживотности, тогды и тыи зъ оныхъ держаней и врадовъ своихъ ку еи жо милости послушенство мѣти мають. И на то есмо ее милости малжонцѣ нашой королевой ее милости и великои кнегини Барбарѣ дали сесь нашъ листъ подъ нашою печатью и съ подписью руки нашое властное. Писанъ у Краковѣ, подъ лѣты Божего Нароженья тисяча пятьсотъ сорокъ девятого году, мѣсеца Мая первого дня, инди-

кта семого. Sigismundus Augustus Rex. Валеріянъ, нанемененый бискупъ Луцкій, писарь.

Подлинникъ хранится въ Несвижскомъ Архивѣ, писанъ на пергаминѣ, печать оторвана.

11.

1552 г. Декабря 23. Грамота Сигизмунда Августа, данная Василію Тишковичу на пожизненное владѣніе имѣніями Лососиною, Байкевичами, Бѣлавичами и Рожаною.

Жикгимонтъ Августъ, Божою милостію король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомоитскій, Мазовецкій и иныхъ.

Чинимъ явно симъ нашимъ листомъ, ижъ мы, вбачивши на вѣрныи а пильныи къ намъ господарю службы маршалка нашого, державцы Менского и Волковыйского, пана Василея Тишковича, дали ему дворы нашы повѣту Слонимского на имя Лососиную, Байкевичи, Бѣлавичи и зъ мѣстечкомъ Рожаною и зъ селы и приселки, которые здавна къ тому двору нашому Лососину прислухало и теперъ прислухаеть, съ половицею гуменъ тыхъ дворовъ нашихъ и съ половицею цыншовъ и платовъ и доходовъ всякихъ, яко ся тыи дворы наши сами въ собѣ и во всихъ пожиткохъ своихъ здавна и нинѣ мають, и яко на насъ господаря были держаны и въ справѣ волочной отъ насъ постановлены, и тежъ съ половицею дани грошовое и медовое и со всимъ съ тымъ, штo здавна ку тымъ дворомъ нашимъ прислухало и теперъ прислухаеть, до его живота. Маеть панъ Василей Тишковичъ тые дворы наши отъ насъ держати и у справѣ своей владнути, со всимъ по тому, яко на насъ господаря было то держано, ихъ мѣти, гдѣжъ мы и зъ личбы скарбу нашого зъ оныхъ дворовъ нашихъ вышемененыхъ яко зъ гуменъ, такъ и съ цыншовъ и со всихъ доходовъ, пожитковъ его зъ ласки нашое вызволяемъ и вольнымъ его въ томъ чинимъ. Веджо подъ тымъ способомъ и обычаемъ тыи дворы наши отъ насъ ему даемъ, и то на вѣру его здаемъ, ижъ маеть онъ съ тыхъ дворовъ нашихъ половицу всихъ доходовъ, цыншовъ, пожитковъ и даней грошовыхъ, медовыхъ, которыи съ тыхъ дворовъ нашихъ приходять и тежъ зъ гуменъ, продаючи ихъ, половицу на насъ господаря до скарбу нашого давати, а другую половицу всихъ доходовъ, пожитковъ, цыншовъ и гуменъ маеть онъ съ тыхъ дворовъ нашихъ на себе мѣти и брати ку своему власному пожитку. И маеть онъ почати тыи дво-

ры отъ насъ держати отъ сего нового лѣта Обрѣзанья Господня пришлого свята, которое въ року тисяча пятьсотъ пятдесятъ третьемъ будеть, нижли въ тотъ жо годъ въ року тисяча пятьсотъ петдесятъ третемъ и потомъ годъ отъ году завжды будеть онъ виненъ половицу цыншовъ, доходовъ, пожитковъ, даней грошовыхъ и медовыхъ и зъ гуменъ, продаючи ихъ съ тыхъ дворовъ нашихъ, на насъ до скарбу нашого безъ жадного чиненья личбы отдавати, а другую половицу того всего на себе мѣти до своего живота. А што ся дотычеть справы и постановенья волокъ и пожитковъ въ тыхъ дворѣхъ нашихъ, ино панъ Василей не маеть ни въ чомъ оное справы и постановенья волокъ нашихъ нарушати и ихъ казити. Але ещо маеть вси доходы, пожитки множити и люди на волокахъ осаживати, яко прислушить на доброго звѣреного врядника нашого. А по животѣ пана Василевомъ не мають тыи дворы наши жонѣ, ани дѣтемъ его прійти, одно то маеть зася на насъ господаря быти взято къ замку нашому Слонимскому къ рукамъ нашимъ быти держано, яко жъ есмо очивисто розказали воеводѣ Новгородскому, маршалку дворному, подскарбему земскому, старостѣ Слонимскому и Мстибоговскому, пану Ивану Горностаю, абы его милость розказалъ въ тыи дворы наши увязанье ему дати и съ чимъ то будеть подано на реестра списати. И на то есмо ему дали сесь нашъ листъ зъ нашею печатью. Писанъ у Вильни, лѣта Божого Нароженья тысяча пятьсотъ пятьдесятъ второго, Декабря двадцать третьего дня. Sigismundus Augustus Rex. Иванъ Горностай.

Писанъ на бумажномъ листѣ. Внизу тисненая печать. Ветхъ. Хранится въ Виленской Публичной Библіотекѣ.

12.

1554 г. Марта 20. Привилегія Сигизмунда Августа Львовскому каштеляну Станиславу Стенчинскому на постройку моста черезъ рѣку Бугъ и на взиманіе мостоваго въ имѣніи его Семятичахъ.

Жикгимонтъ Августъ, Божью милостью король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомоитскій, Мазовецкій и иныхъ.

Чинимъ явно симъ нашимъ листомъ, кому будеть потреба того вѣдати. Мовилъ намъ каштелянъ Коруны Польское Львовскій, староста Любельскій и Бѣльскій, панъ Станиславъ, кграбя съ Тен-

чина, што которое имѣнье маеть его милость на Подляшьи, въ панствѣ нашомъ великомъ князствѣ Литовскомъ, по малжонцѣ своей пани Ганкѣ Богушовнѣ именемъ Семятичи, при которомъ имѣньи мѣсто и торгъ листомъ нашимъ упривильевано естъ; ино ижъ подъ тымъ мѣстомъ его рѣка Бугъ идеть оба береги по грунтѣ онаго имѣнья Семятицкого, на которой рѣцѣ перевозъ его милость свой маеть, нижли дей великую трудность примують гости и купцы переѣздчіе и онъ самъ съ подданными своими въ нелацномъ перебываньи на перевозъ, и хотячи тамъ мостъ своимъ накладомъ збудовати, просилъ насъ, абыхмо на томъ мостѣ дозволили его милости мостовое брати и то дей не будеть на жадной переказѣ мытомъ и мѣстомъ нашимъ, повѣдаючи, ижъ оного мосту безъ великого накладу уробити не можеть. Ино мы, маючи бачность на прозьбы и жеданье пана Львовского, яко рады пожиточное намъ и панству нашому Корунному, зъ ласки нашое господарское на жеданье его милости то есмо вчинили, и тамъ въ имѣньи его Семятичахъ мостъ на рѣцѣ Бугу збудовати дозволили, и симъ листомъ нашимъ дозволяемъ. Маеть панъ Львовскій мостъ въ томъ имѣньи своемъ Семятичахъ на рѣцѣ Бугу заробити и мостовое на себе брати тымъ обычаемъ: хто бы съ куплями, або съ товары своими черезъ тотъ мостъ ѣхати хотѣлъ, што кольвекъ на продажу везучы, таковый кождый ѣдучи на мостъ повиненъ будеть мостового дати отъ воза, въ которомъ чотыри кони, по два гроши Польскихъ, то естъ шестнатцать пенязей Литовскихъ большихъ, и такъ отъ кождого коня, колько ихъ въ которомъ возѣ купецкомъ будеть, повинни дати по чотыри пенязи Литовскихъ большихъ, то естъ по полугрошу Польскому. А хто бы быдло черезъ оный мостъ гналъ на продажу, волы и яловицы и иное быдло, отъ таковового быдла рогатого зъ головы по одному пенязю мають давати; а отъ дробного быдла нерогатого отъ двойга по пенязю давати будуть повинни. Ижъ тежъ комяги и всякіе товары лѣсные, тою рѣкою Бугомъ подъ оный мостъ идучіи, въ рушанью мосту шкоду нѣкоторую, або працу задавати могуть, про то и отъ таковыхъ комягъ и товаровъ лѣсныхъ, подъ оный мостъ на рѣцѣ Бугу идучихъ, дозволяемъ пану Львовскому брати отъ кождое комяги по дванадцати грошы, а отъ захцыку, ванчусу толькожъ, такъ же и отъ захъцыку клепокъ и вашольцу не больше, или по дванатцать же грошей Литовскихъ маеть брати. И того плату въ данью мостового и отъ комягъ и отъ товаровъ лѣсныхъ маеть онъ самъ и по немъ малжонка, дѣти и вси потомки ихъ милости вѣчными часы уживати и брати, яко выше написано естъ, держачы завжды оный мостъ добре направеный за тотъ датокъ и платъ зъ мостового, имъ даваный и поступленый; вѣдьже панъ Львовскій стерегучи того, бы мѣсту нашому не дѣела се шкода

въ ономъ мѣстѣ своемъ Семятичахъ, комору мытную держати и стеречи пожитку нашого мытникомъ нашимъ допустилъ. И не маеть того заборонити онъ самъ и вси потомкове его. А на твердость всихъ поречей, въ томъ листѣ нашомъ помененыхъ, печать нашу казали есмо привѣсити къ сему листу нашому. Писанъ въ Люблинѣ. Лѣта Божого Нароженья 1554, мѣсеца Марца 20 дня.

На подлинном подпис руки королевской и внизу: Остафей маршалокъ и писаръ. *Напечатанъ съ копіи 1799 года, въ заглавіи коей помѣчено*: ex libro inscriptionum Magni Ducatus Lituaniae sub Sigismundo Augusto annorum 1551 ad 1558, № 35, pag. 116. *Копія эта хранится тамъ же.*

13.

1555 г. Ноября 23. Продажная запись на дворецъ отъ боярина Зенка Ивановича и родственника его Оверкія Павловича, священника Гродненской церкви Воскресенія Христова, данная Богдану Петровичу Микитичу.

Я Зенко Ивановичъ, бояринъ повѣту Городенского, а Оверкей Павловичъ, свещенникъ Городенскій церкви Воскресенія Христова, и зъ женою моею Ганною и зъ дѣтьми нашими вызнаваемъ сами на себе симъ нашимъ листомъ кождому доброму, кому будеть потреба того вѣдати або чтучи его слышати, нинѣшнимъ и напотомъ будучимъ, ижъ я, верхописаный Зенко, который дворецъ купилъ есми былъ у пасинка своего Павла Стецкевича, діякона церкви собора Пречистое Богородицы у Городнѣ, за певную суму за двадцать девять копъ грошей Литовское монеты, обѣль вѣчно на имя на Малашочинѣ, со всимъ на все, яко се тая земля въ собѣ маеть. Который дворецъ есми черезъ немалой часъ посполъ зъ жоною моею а маткою Павла Стецкевича держалъ. То пакъ потомъ сынъ того Павла Стецкевича, верхуписаный Оверкій Павловичъ, припозвавши, яко отчизну свою, правомъ прирожонымъ то былъ на мнѣ и на жонѣ моей а бабцѣ своей презыскалъ: што маеть тую суму пенезей двадцать девять копъ грошей по смерти жоны моей мнѣ отдати, а тотъ дворецъ, яко отчизну свою, къ рукамъ своимъ мѣти. То пакъ кгды жона моя змерла, тотъ верхуписаный Оверкій Павловичъ мнѣ тыхъ пенезей двадцати девети копъ грошей не отложивши, але зволивши ся есмо обадва межи собою, яко я, верхуписаный Зенко, такъ и Оверкей Павловичъ тотъ дворецъ на Малашочнѣ продали есмо посполитою

рукою нашою пану Богушу Петровичу Микитича и его милости панеи и ихъ милости потомкомъ за певную суму за петьдесятъ пять копъ грошей личбы и монеты Литовское, личечы по десети пенезей битыхъ у грошъ, никому ни о чимъ не пенней ани винней, со всимъ на все, яко ся тотъ дворецъ самъ въ собѣ маеть; то есть, съ будованьемъ дворнымъ, зъ пашнею дворною, съ огороды, зъ погнои, зъ польми, зъ сѣножатьми, зъ гаи, зъ дубровами, зо всими пожитками, ку тому дворцу прислухаючими, и зъ житомъ засѣенымъ, зо всимъ съ тымъ, яко есмо сами держали, не оставуючи ничого на себе и на потомки и на близкіе наши. И воленъ вжо панъ Богушъ и пани и потомки его милости тотъ дворецъ на Малашовчинѣ отдати, продати, розширити, прибавити, ку своему липшому и вжиточному обернути, а мы сами и потомки наши ничого до того вже мѣти не маемъ. А если хто колвекъ зъ близкихъ нашихъ мѣлъ ся о чимъ колвекъ въ тотъ дворецъ нашъ продажный уступати, або въ поля и земли, тогды мы маемъ обадва пану Богушу очищати, мы сами, жона и дѣти и потомки наши. А если бы хто, мы сами, або потомки наши мѣли ся въ тотъ дворецъ нашъ уступати и ку праву его о то поволокати хотѣли, и въ томъ которую шкоду и трудность пану Богушу......... всишкоды и наклады его милости самому........ кромѣ жадного доводу и присеги его милости. И которые листы купчіе и привилеи господарскій на тотъ дворецъ въ себе есмо мѣли и зачимъ тотъ дворецъ на себе есмо держали, тыи вси листы есмо пану Богушу къ рукамъ его милости дали. А при томъ были люди добрыи и того добре свѣдомые ихъ милость панове панъ Левъ Михайловичъ, староста королевой ее милости Городенскій, а панъ Себестіанъ Дыбовскій, справца дворовъ королевой ее милости Городенскихъ, а панъ Миколай Шимковичъ Толочко, судья повѣту Городенского. А такъ я, Зенко верхуписаный, не маючи печати своее, просилъ есми посполъ съ Оверкіемъ тыхъ пановъ верхуписаныхъ о приложенье печати. Ихъ милости то на мою прозьбу учинили и печати свое приложили къ сему нашому продажному листу. И я Оверкій Павловичъ печать свою приложилъ къ тому нашому записному листу. Писанъ въ Городнѣ, лѣта Божого Нароженья 1555, мѣсеца Ноября 23.

Печатанъ съ копіи, хранящейся въ Рукописномъ Отдѣленіи Виленской Публичной Библіотеки.

14.

1558 г. Августа 25. Королевскій листъ Сигизмунда Августа къ представительнымъ сословіямъ великаго княжества Литовскаго, съ приказаніемъ оказывать покровительство тремъ Жидамъ-арендаторамъ въ сборѣ королевскаго мыта.

Жикгимонтъ Августъ, Божью милостью король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомоитскій, Мазовецкій, и иныхъ.

Княземъ, паномъ, воеводамъ, старостамъ, княгинямъ, панямъ, державцамъ, намѣстникомъ, тивуномъ, вдовамъ, бояромъ и дворяномъ нашимъ, войтомъ, бурмистромъ, радцамъ и всимъ врядникомъ нашимъ господарскимъ, и тежъ князскимъ, панскимъ и духовнымъ въ панствѣ нашомъ великомъ князствѣ Литовскомъ и въ земли Жомойтской. Тыхъ часовъ дали есмо держати на арандѣ за певную суму пенязей вси мыта въ земли Жомойтской на коморахъ и прикоморкахъ тамъ уставленыхъ подданымъ нашимъ Жидомъ Берестейскимъ Давыду Шмерличу а Еску Шломичу и Авраму Длукгачу. Про то приказуемъ вамъ, ажъ бы есте всякихъ купцовъ съ товары ихъ дорогами незвычайными черезъ имѣньи свои не пропускали. А хто бы, мыто оминаючи, дорогою незвыклою ѣздилъ, товаровъ своихъ не отмстивши у нихъ и не пописавши, а они бы сами, або слуги ихъ хотѣли у промытѣ таковою гамовати, вы бы ихъ у дворѣхъ и волостяхъ нашихъ и въ имѣньяхъ вашихъ ни чимъ не закривали и обороны въ томъ жадное отъ нихъ ему не чинили, и еще на таковыхъ, хто бы тымъ шкоду скарбу нашому чинилъ, помочь давали бы есте. Бо естли бы хто, сее росказанье нашо въ недбалость собѣ покладаючи, того постерегати не хотѣлъ и таковаго выступного шкодника закривати або его боронити хотѣлъ, тогды мы тое шкоды, которая бы черезъ него у мытѣ нашомъ стати се мѣла, на таковомъ самомъ и на имѣнью его смотрѣти кажемъ. Писанъ у Красномъ Ставѣ, лѣта Божего Нароженья 1558, мѣсеца Августа 25 дня.

На оборотѣ означено почеркомъ того же вѣка: копея зъ листу королевской его милости о мыта Жидомъ. *Писанъ на бумажномъ полулистѣ. Хранится тамъ же.*

15.

1560 г. Іюля 23. Жалованная грамота короля Сигизмунда Августа, данная Остафію Богдановичу Воловичу на село Скринники, съ землею и людьми.

Жикгимонтъ Августъ, Божою милостью король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Прускій, Мазовецкій и иныхъ.

Справцы староства Городенского, державцы Остринскому, Озерскому и Новодворскому, Себестіяну Дыбовскому. Мовилъ намъ маршалокъ и писаръ нашъ, староста Могилевскій и Медницкій панъ Остафей Богдановичъ Воловича, ижъ што за земли и сѣножати его имѣнья Бильского, у волоки наши взятые, дана ему отмѣна кгрунтомъ нашимъ, на которомъ подданые наши седять, село Скринники, и зноситися де имъ оттоль кажемъ. А такъ просилъ насъ, абыхмо тые люди, зъ кгрунтомъ ему въ отмѣнѣ даномъ, при немъ зоставили и рущить ихъ оттоль не велѣли. Ино мы зъ ласки нашое господарское тые люди, село Скринники, которые суть на кгрунтѣ его въ отмѣнѣ даномъ, пану Остаѳею даемъ у въ отчизну. Ты бы о томъ вѣдалъ, и тымъ людемъ въ селѣ Скринникахъ зъ кгрунтовъ его переноситися не казалъ и оттоль ихъ не рушалъ, але нехай тые люди пану Остаѳею и потомкомъ его служать вѣчно. Писанъ у Вильни, лѣта Божого Нароженья 1560, мѣсеца Іюля 23 дня. Sigismundus Augustus Rex. Янъ Богатко писаръ.

Писанъ на обыкновенной бумагѣ, съ хорошо сохранившеюся печатью. Списокъ доставленъ г. Кулаковскимъ.

16.

1560 г. Августа 2. Опредѣленіе Себастіана Дыбовскаго и Лаврина Войны о количествѣ волокъ въ имѣніи помѣщика Ковнацкаго.

Wypis z regestru pomiary wlok wołoszczy Grodzienskiey.

Z roskazania Kr. Jego Młci, Sebestiian Dybowski, sprawca dworow Grodzienskich, dzierzawca Ostrynski i Nowodworski, a Lawryn Woyna, dzierzawca Krasznicki, dworzanin Kr. Jego M., na then czas sprawczy pomiary wlok Grodzienskich. Zeznawamy thym listem naszym, isz pomie-

rzaiąc, prostuiąc y wypelniaiąc wloki poddanych Kr. Jego M. woloszczy y paszni dwora Grodzienskiego zaiely szie y zamierzylo grunthow ziemia Kr. Jego M. szliachethnego Mikołaja Kownackiego y malzonki iego szliachetney Thruskowny, ktorą oni wywiedli i okazali przes ziemienina Jego Kr. M. Jozeffa Thruskowskiego y przes ynszych poddanych Jego Kr. M. Maczieia Dolhinki y iego potthuznikow, w roku Panskim thysziąc piecseth pieczdziesiąth dziewiąthym, miesiąca Octobra dnia dwudziesthego, za staremi miedzami swemy na miesthczach niżey pomienionych, tho jesth: na pirwszym mieysthczu szielidby s pognoiamy, z gaimy, sanozecziamy w pasznią dworną y w rezy polia trzecziego wlok siola Horodnicze, ktora liezy konczem od drogi Mielownickiey, podlie ziemie protopopa Grodzienskiego a podlie ziemie zydow Grodzienskich, z drugą strone asz do ziemie mieszczkiey Wierlowskiey wlok dwie, morgow dzieszięcz grunthu dobrego. Na drugim miesthczu w rezy ogrodne z dwuch stron miedzy ziemiami zydowskimi konczem od ziemie Matisa Peskiego, drugim do drogi, ktora ydzie od zamku do Mielownikow podlie monastera, morgow sziethm, prethow sziethmnaszczie grunthu dobrego. Na thrzeczym miesthczu w rezy polia thrzeczięgo wlok siola Horodnicze, ktora liezy podlie ziemie Pyskow rybakow z yedne strone, a podlie ziemie Maczieia Dolhynki z drugą strone, konczem od ziemie mieszczkiey z Marskowszczyzny, drugim do rzeki Niemna morg jeden, prethow piethnaszczie pol grunthu przedniego, tham ze podlie they niwy ziemie dobrey prethow siedmnaszczie. Na czwartim miesthczu miedzy ziemiami rybakow Pyskow konczem od rowu asz w rzeke Niemen morgow piecz, pretow dwadzieszcia grunthu dobrego. Na piathym miestczu z drugą strone thegosz rowu podlie ziemie Andrzeja Ozadzienowicza konczem od ziemie zidowskiey, drugim do ziemie popa Ruskiego w pasznią dworną morgow sziethem, pretow sziethm grunthu dobrego. Na szostim miesthczu w rezy polia dwornego i w reczy polia thrzecziego siola Horodnicze podlie ziemie zidowskiey z yedne strone, a podlie ziemie Matisa Peskiego z drugą strone, konczem od ziemie rybakow Pyskow, drugim do drogi, ktora ydzie z Grodna do Mielownikow, morgow dziewiec, prethow piethnaszczie pol grunthu dobrego. Na sziodmym miesthczu z dwuch stron miedzy ziemią mieszczką z Marskowszczyzną, a z drugich dwuch stron miedzy ziemią zidowską w tyz rezy polia thrzeciego wlok sioła Horodnicze prethow dwadzieszczia ieden i pol grunthu dobrego. Na osmym miesthczu w tez rezy polia thrzecziego wlok sioła Horodnicze z dwuch stron miedzy ziemiami mieszczkimi z Markowszczyzną, a miedzy ziemiami zidowskiemi morg ieden, prethow oszm grunthu dobrego. Na dziewiąthym miesthczu w rezy polia szrzedniego y skrainego wlok siola Gredzic na Luzaynie z yedne strone podlie zyemie Hryska Puzewicza, a podlie ziemie mieszczan Grandzyc z drugą strone, konczem od gruntow tich-

ze Grandzic, drugim do rzeczki Luzainy, morgow thrzinaszczie, prethow osmnaszcie gruntu dobrego. Na dziesiąthym miesthczu ziemie, u Kaliennika boiarzyna Grodzienskiego kupioney, w rezy polia ostathniego wlok mieszczkich siola Miączyna podlie ziemie mieszczan Grandzicz z yedne strone, a podlie ziemie boiar Kulbaczyc z drugą strone, konczem od prudziszcza Hryska Grandzic, drugim do drogi Oliszkowicz morgow sziethm, prethow pulthrzecia gruntu dobrego. Na iedenasthim miesthczu w tiz rezy polia thrzecziego siola Miączyna ziemie Mordasowszczyzny, ktora liezy od ziemie Oliechna Suchonosa z yedne strone, a od ziemie boiar Kulbak z druga strone, konczem od drogi Olieszkowicz, drugim do prudziszcza Hryska Grandzicz, morgow sziethm, prethow piethnaszczie grunthu dobrego. Na tich wszysthkich wyszey pisanych miesthczach zaielo szie grunthu wszysthkiego wlok cztery, prethow dziewiecz grunthu przedniego, za ktore zaieczie grunthow ich dana ym iesth odmiana grunthy Jego Kr. Młci thudziesz thesz y grunthem ziemienina Fiedora Saszyna, za pozwolieniem jego samego na miesthczach nizey pomienionych, tho iesth: na pirwszym miesthczu ziemie mieszczkiey uroczyszczem Lienczowszczyzny, ktorą przed thym thrzymali mieszczanie Grodzienszczy Chwiedko a Mikitha Gibulowie, ktora liezy konczem iednym od szcziany boczney polia thrzecziego wlok siola Gibulicz, podlie ziemie Chwiedora Saszyna, w odmienie iemu daney, z yedne strone, a podlie drogi, ktora idzie z siola Gibulicz do rzeki Niemna, z drugą strone, konczem drugim do ziemie Bohuchwala Doroszkowicza morgow dwanaszczie grunthu szrzedniego na poly spodlem. Na drugim miesthczu ziemie poddanych Kr. Jego Mlci Mojszieia, Sierheia, Klima a Hlieba Olszieiewiczow, Chwieczka a Waszylia Ilkiewiczow, ktora liezy konczem iednym od szcziany boczney wlok siola Gibulicz polia thrzecziego wzdluz podlie szciany boczney wlok sioła Biereha z yedne strone, a podlie brozdy, prostho trybem odegnaney od grunthow Bohuchwala Doroszkiewicza, począwszy od ziemie Lienczowszczyzny az w rzeke Niemen z druga strone, maiąc row po prawey ręce przy szielidbie thegosz Mikołaja Kownackiego wloka iedna, morgow iedenaszczie grunthu podlego. Tham ze miedzy thą odmianą wyszey pomienioną ziemie Fiedora Saszyna, ziemienina Grodzienskiego, ktora liezy na szeszczi miesthczach niwkamy za pozwolieniem thego samego Fiedora Saszina, iż mu nie byly sporucz oddano w odmienie themusz Kownackiemu morgow trzynaszczie grunthu szrzedniego na poly spodlem, za ktory grunt swoy przyiął odmiane then Fiedor Saszin blizey dwora swego iemu sporuczniey grunthy poddanych Kr. Jego M. wedlie regestru pomiernego y kwithu yego. Na inszym miesthczu sanozeczy poddanych Kr. Jego M. roznych oddano themusz Kownackiemu w Prudziszczach isz tham blisku nie bylo pod gorą wysoką podlie polia Domieiowego z yedne strone, a podlie sanozeczy pana Andrzeia Nieprzeczkiego w odmienie

iemu daney ku dwory Korzanowskiemu z drugą strone, konczem do morgow mieszczkich Grodzienskich, morgow cztery sanozeczi podlych na poly zaroszliamy. Na thych wyszey pisanych miesthczach oddano iesth ku odmienie themu mianowanemu Mikolaiowi Kownackiemu i malzonce iego grunthem Kr. Jego M. y grunthem Fiedora Saszina, iako wyszey pomieniono, wszysthkiego wlok dwie, morgow dzieszriecz. Mniey odmiany niz zaieczia wloka iedna morgow dwudziesthu, prethow dziewiączie, dlia thego, isz tak poblizu nie bylo grunthu Kr. Jego M., ktorem by mu dodac miano, tak tesz ze mu sie grunthem podlem za grunth iego dobry oddawalo, co by mialo byc wiedlie ustawy Kr. Jego M. oddawac za grunth dobry szrzednim w pulthora, a podlym we dwoie. O co pothym ma uzywac laski Kr. Jego M., zeby mu tho nagrodzono byc mogło. Ktore zaiecze gruntow i odmiana iemu dana iesth dostatecznie wymierzona y wymorgowana przes miernikow szliachethnych Mikolaja Chrzanowskiego a Zigmuntha Karwowskiego, za wywodzeniem mieszczan Grodzienskich y inych poddanych Kr. Jego M. Pawla Miączynskiego, Matisa Peskiego, burmistrzow mieszczkich Grodzienskich a Maczieia Dolhinki y inych poddanych iego siola Horodnicze, ktorych tho grunthow w odmienie ym danych ma then Mikolai Kownacki i malzonka iego Katarzina Truskowna spokoynie thrzymaiąc uzywać, thak iako y pirwszych swych grunthow w grunthi Kr. Jego M. zabranych thrzymali y uzywali. Y na to szmy ym then nasz kwith z naszemi pieczęciami... Pisan w Kwiszniku dnia dwudziesthego wthorego miesiaca Augusta, roku Panskiego thysiąc piecseth szeszczdziesziąthego. Sebestyan Dybowski ręką własną. Lawryn Woyna ręką swą.

Писанъ на бумажномъ листѣ. Ветхъ. Хранится въ Виленской Публичной Библіотекѣ.

17.

1561 г. Августа 29. Позывъ боярамъ Каспоровичамъ по дѣлу о нападеніи ихъ на Николая Юревича, тивуна Яна Адамовича.

Отъ Павла Островицкого, хоружого Ошменского, судьи Виленского, бояромъ господарскимъ повѣту Виленского Балтромею а Томку Каспоровичомъ. Жаловалъ мнѣ земянинъ господарскій повѣту Виленского Янъ Адамовичъ о томъ, штожъ дей вы, року теперешнего шестдесятъ первого, мѣсеца Августа двадцать осмого дня, въ четвергъ, наѣхавши моцно кгвалтомъ зъ многими помочниками и подданы-

ми своими на властную сѣножать тивонца его дворца его Понырского надъ рѣчкою Войкголою, покосили и тивунца его того его дворца Понырского, наимя Миколая Юревича, збили и зранили и при немъ жону его Барбару Яновну такъ жо збили и зранили. При которомъ дей бои на тотъ часъ у того тивунца его згинела калита съ поесомъ, а въ калитѣ грошей готовыхъ ...... ключовъ чотыры отъ свирновъ того дворца его Понырского. Якожъ дей жона Яна Адамовича Ганна Овкгуштиновна Фурсовна, услышавши крикъ того тивонца своего, выбѣгла, хотячи ся довѣдати, для чого бы мѣли того тивонца бить, вы дей и самую ее у груди ударили и словы невчтивыми соромотили. Которую дей сѣножать оный тивонецъ его зъ давныхъ часовъ спокойне держалъ и ее уживалъ и косилъ, якожъ онъ о всемъ томъ зъ вами передо мною очивисто мовити хочеть, про то штобы есте по роспущенью войска теперешнего Ифлянтского передо мною ку праву стали и въ томъ ся зъ нимъ росправили на року позваномъ. Писанъ у Вильни, лѣта Божого Нароженья 1561, мѣсеца Августа 29 дня.

Писанъ на бумажномъ поллистѣ. Внизу тисненая печать. На оборотѣ помѣчено тѣмъ же почеркомъ: мѣсеца Августа 31 дня въ недѣлю данны позвы очевисте черезъ мене вижа, данного зъ уряду господарского Мойшокголского, Миколая Андреевича Болтромею а Томку Каспоровичамъ Нацевича рокъ ку праву стати за тыми позвы по роспущенью войска нинѣшнего Лифлянского. *Хранится тамъ же.*

18.

1563 г. Ноября 19. Дарственная запись отъ Войтеха Хрыщановича пасынкамъ его Яновичамъ на землю и человѣка.

Я Войтехъ Хрыщоновичъ вызнаваю самъ на себе симъ моимъ листомъ кождому доброму, кому будеть потреба вѣдати або чтучи его слышети, нинѣшнимъ и напотомъ будучимъ, што которые земли пустовскіе купилъ есми былъ посполъ зъ жоною моею Зофіею Мацковною у земянъ господарскихъ у Станислава Андрушковича а у Яна Бортковича Кремянца у поли Дукштенскомъ, то есть у Станислава Андрушковича куплены земли, на имя Лавринишки а Щепанишки у Строкишкахъ за шестнадцать копъ грошей, а у Яна Бортковича Кремянца на имя Яновщину а Павловщину Микгутевичовъ за осмъ копъ грошей, а чоловѣкъ закупный Янъ Войжкгѣнисъ и зъ

землею, на которой онъ седить, у въ осми копахъ грошей отъ боярина господарского....... (*) А такъ я Войтехъ, зволившися зъ малжонкою Зофіею Мицковною, тые вси земли вышейпомененые, купленые у тыхъ земянъ вышейописаныхъ, и чоловѣка заставного вышейописаного дароваломъ тыми землями куплеными вѣчными часы а чоловѣка и зъ землею, до отданья сумы пенезей, пасынковъ своихъ Яна, Миколая, Мартина Яновичовъ, а они мнѣ противъ того до живота моего поступили дани медовое на кождый годъ по десети пудовъ. А я вжо Войтехъ ани малжонка моя ани хто зъ близкихъ моихъ въ тые земли купленые и въ чоловѣка заставного и въ землю, на которой тотъ чоловѣкъ седить, ничимъ ся вѣчными часы уступовати не маемъ, и которые листы купчіе и зоставные на тые земли вышейпомененые и на того чоловѣка заставного вышей помененого мѣлъ, тые вси листы и всякіе твердости тымъ пасынкомъ моимъ подавалъ; а по животѣ моемъ жаденъ зъ близкихъ моихъ въ тые земли купленые и въ того чоловѣка заставного ничимъ ся вступовати, яко въ куплю такъ и въ заставу, вѣчными часы не мають, подъ виною на врадъ воеводства Виленского осми рублей грошей. А предъ се гые пасынки мои Янъ Миколай Мартинъ Яновичи мають тые земли купленые вѣчными часы держати и того чоловѣка заставного вышейпомененого также до отданья тое сумы пенезей осми копъ грошей держати мають, и тую суму пенязей осмъ копъ грошей тые пасынки мои на себе приняти мають. А при томъ были и того добре свѣдоми Григорей Матеевичъ, Миколай Яновичъ Самсонъ. И на томъ я Войтехъ Хрыщоновичъ далемъ сесь мой листъ, съ печатью моею; а для лѣпшое твердости сего листу моего вызнаного тыхъ людей вышейпомененыхъ просилъ есми о приложенье печати. Ихъ милость учинили на просьбу мою, печати свои къ тому моему листу вызнаному приложили. Писанъ у Подберезьи, лѣта Божого Нароженья 1563, мѣсеца Ноября 19 день.

Писанъ на бумажномъ листѣ. Внизу замѣтны слѣды отъ трехъ тисненыхъ печатей. Ветхъ. Хранится тамъ же.

(*) Въ подлинникѣ пропускъ.

19.

1567 г. Февраля 7. Грамота Сигизмунда Августа, данная Яну Іеронимовичу Ходкевичу на право взиманія доходовъ съ земли Круштенской въ теченіи трехъ лѣтъ.

Жикгимонтъ Августъ, Божею милостію король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомоитскій, Мазовецкій, Лифлянтскій и иныхъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ ли-

стомъ, ижъ будучи отъ насъ господаря староста Жомоитскій, маршалокъ земскій великого князства Литовского, державца Плотельскій и Тельшовскій, панъ Янъ Яронимовичъ Ходкевича до земли Лифлянтское посланъ, добре и накладне намъ господару и Речи Посполитой панства нашого великого князтва Литовского служилъ, зъ нелитованьемъ самого себе и маетности своее, заставуючи и заводячи имѣнья свои; якожъ довстипомъ и мудрыми поступками своими землю тамошнюю Лифлянтскую ку панству нашому великому князству Литовскому у вѣчное подданство привелъ и прилучилъ, и впередъ, тамъ въ земли Лифляндской на службѣ нашой и земской мѣшкаючи, накладъ пріймовати муситъ. Што его милости нагорожаючи и поратованье ку таковой службѣ нашой и земской чинячи, дали есмо его милости и симъ листомъ нашимъ даемъ вси платы голые, пенежные, цынши и тежъ дякла житные, овсяные и сѣнные и все то, што колвекъ до скарбу нашого прійти мѣло, съ подданыхъ нашихъ мѣстскихъ и волостныхъ волости нашое Крuштенское за три годы, то есть, за рокъ прошлый шестдесятъ шостый и за рокъ нинѣшній шестдесятъ семый и за пришлый рокъ шестдесятъ осмый, подъ тымъ обычаемъ, ижъ за симъ листомъ нашимъ, яко вышей поменено, вси платы голые, пенежные, цынши и дякло житное, овсяное и сѣнное и все, што колвекъ до скарбу нашого съ подданыхъ мѣстскихъ и волостныхъ волости Кгруштенское приходити мѣло, по вси тые помененые три роки на себе и ку пожитку своему брати его милость маеть, не будучи виненъ съ того личбы у скарбѣ нашомъ чинити, вынемши только серебщизну и поборъ отъ жорновъ и шинкъ въ мѣстечкахъ тамошнихъ: то его милость, съ подданыхъ нашихъ выбираючи черезъ служебниковъ своихъ, до скарбу нашого отдавати маеть, не чинячи тежъ перекази и ничого неуймуючи поборомъ великимъ купецкимъ. А ревизоръ нашъ по вси тые три лѣта въ тую волость Кгруштенскую для....... (*) справъ порадку уѣждчати не маеть ,только для чиненья справедливости въ кривдахъ подданымъ, етслибы которые были. А мы до выштья тыхъ трехъ лѣтъ, поколь тые платы и дякло его милость выберетъ, тое волости зъ моцы и владности его милости выймовати не маемъ. И пакли бы, чого Боже уховай, первѣй тыхъ трехъ лѣтъ панъ староста зъ сего свѣта зшолъ, тогды маеть жонка его съ потомствомъ его милости тые платы голые, пенежные, цынши и дякло житное, овсяное и сѣнное и все, што бы до скарбу нашого съ подданыхъ мѣстскихъ и волостныхъ волости Кгруштенское приходити мѣло, такъ яко бы самъ панъ староста брати мѣлъ, додерживати и выбирати маеть. А гдѣ быхмо, по зештью его милости зъ сего свѣта, тыхъ трехъ роковъ

(*) Въ подлинникѣ вырвано нѣсколько словъ.

не даючи малжонцѣ его милости додержати, тую волость Круштенскую зъ моцы ее взяти хотѣли, тогды, ажъ первѣй тую суму, которое ее милость съ тое волости нашое не доберетъ, зъ скарбу нашого отдати и заплатити казавши тожъ, тую волость зъ моцы и держанья ее милости маемъ казати взяти. И на то есмо его милости дали сесь нашъ листъ, зъ нашою печатью и съ подписаньемъ руки нашое господарское. Писанъ у Кнышинѣ, лѣта Божого Нарожень я тисеча пять сотъ шестьдесятъ семого, мѣсеца Февраля семого дня. Sigismundus Augustus Rex. Остафей Воловичъ, подканцлеръ великого князства Литовского и маршалокъ дворный. Михайло Гарабурда писаръ.

Писанъ на бумажномъ листѣ. Внизу тисненая печать. Хранится тамъ же.

20.

1568 г. Сентября 21. Продажная запись Николая Ясенскаго Виленскому бискупу Валеріяну на каменный домъ въ Вильнѣ, для помѣщенія въ немъ іезуитской коллегіи.

Я Миколай Войтеховичъ Ясенскій, дворанинъ господара короля его милости и великого князя Жикгимонта Августа, державца Любошанскій, вѣдомо чиню и сознаваю тымъ моимъ листомъ всимъ посполите нынѣшнимъ и напотомъ будучимъ, кому будетъ потреба того вѣдати, ижъ ни съ чые намовы ани припуженья одно самъ по моей доброй воли и зъ добрымъ уваженьемъ и намысломъ моимъ продалъ есми велебному въ Христусѣ отцу его милости князю Валеріяну, зъ ласки Божьи бискупу Виленскому, и тымъ листомъ моимъ продаю каменицу домъ мой власный мурованый, никому ничымъ не пенный ани заведеный, въ мѣстѣ Виленскомъ, на улицы и противко двора его милости бискупьего, на кгрунтѣ и подъ присудомъ его жъ милости бискупьимъ, зъ одное стороны межи домомъ Войтеха Стралковского, а зъ другое стороны Станислава Борисовского, кравца, мѣщанъ подданыхъ его милости бискупьихъ, лежачый, со всякимъ будсваньемъ мурованымъ и деревенымъ, надольнымъ, земленымъ, середнимъ и верхнимъ и со всими склепы, окны, кгратами, вороты и дверми желѣзными и нежелѣзными, оболонами склеными, замками нутреными, альмаріями и иными всякими речьми, тому дому належачими и въ немъ по стѣнамъ вмуроваными, отъ мала и до велика, и со всимъ пляцомъ земли, такъ долго, широко и округло, яко се тотъ домъ самъ въ со-

бѣ, почавши отъ кгрунту ажъ до верху, въ мурѣхъ, въ границахъ и въ завартью своемъ маеть, и подлугъ того яко то перво сего князъ Якубъ Воронецкій, умоцованый мой, въ держанье его милости отъ мене подалъ и завелъ. Который домъ правомъ прирожонымъ пришолъ на мене по небожчику пану отцу моемъ кухмистру господарскомъ, пану Войтеху Ясенскомъ, а пану отцу моему досталъ се тотъ домъ такежъ прирожонымъ правомъ по братѣ его милости а дяди моемъ князю Езуфѣ Ясенскомъ, пробощу Скармирскомъ, архидьяконѣ Виленскомъ. А продалъ есми тотъ домъ мой князю бискупу его милости со всимъ правомъ, властностью и вольностями, тому дому надаными, и листы и привильями приписаными и утвержоными, яко то небожчыкъ панъ отецъ мой, кухмистръ господарскій и дядя мой князь архидьяконъ и я по ихъ милости животѣ збудовавши наклады нашими на себе есмо держали и вживали, обѣль, вѣчно и непорушно, ничого на мене самого, жонѣ и дѣтемъ, которые бы намъ, коли панъ Богъ дати рачылъ, на потомки и на вси иные близкіе и кровные наши въ томъ дому не выймуючи ани зоставуючи, за чотыри тысячи копъ грошей частью монеты великого князства Литовского, а частью польское монеты, на литовскую личбу личачы въ кождый грошъ по десети пенезей бѣлыхъ. Которую суму пенезей чотыри тысячы копъ грошей вже есми всю сполна достаточне отличоную отъ князя бискупа его милости взялъ, черезъ руки того жъ доброго пріятеля и умоцованого моего князя Якуба Воронецкого, секретара и дворанина господара короля его милости. И которые листы, права и твердости мѣлъ есми у себе на тотъ домъ, за чымъ я самъ и продкове мои вышейпомененые его на себе держали и уживали, тые есми листы, взявши мою зуполную заплату, до рукъ князя бискупа его милости, черезъ того жъ доброго пріятеля и умоцованого моего князя Якуба Воронецкого, отдалъ. А еслибы неяко впередъ у мене або въ кого иного оказалися на тотъ домъ каковые иные листы, а звлаща которые бы ку якой шкодѣ и переказѣ тое продажи дому моего вышей речоного были, тогды я таковые вси листы симъ теперешнимъ листомъ моимъ умораю, и въ ни во што ихъ оборочаю вѣчными часы, же они въ собѣ у жадного права ни которое черезъ то моцы мѣти не мають, яко бы тежъ ихъ николи небыло, гдѣжъ и держанья и уживанья того дому вѣчного подлѣ тое продажи моее нинѣшнее, яко перво сего черезъ князя Воронецкого, такъ и теперь симъ листомъ моимъ князю бискупу его милости поступилъ есми и поступую. Одножъ таковымъ обычаемъ и подъ тымъ способомъ тотъ домъ мой князю бискупу его милости Виленскому есми продалъ, и его милости воля на томъ зостала, же князь бискупъ его милость князь Валеріянъ и по его милости будучые князи бискупове ихъ милость Виленскіе за живота и по животѣхъ своихъ

на жадную иную речь, ани потребу свою властную ани кровныхъ и прiятелей своихъ близкихъ, ани обчыхъ не мають, ани будуть мочы того дому, отъ мене проданого, отдати, продати, записати и замѣнити, и якимъ колвекъ обычаемъ въ иншiе руки завести и отдалити. Одно тотъ домъ со всимъ на все держанъ завжды быти маеть вѣчне и на вѣки непорушне, ку святобливой и пожиточной потребѣ Речы Посполитое того славного панства великого князства Литовского, то естъ для науки въ немъ и цвиченья сыновъ земскихъ и иныхъ вшелякихъ и обчыхъ людей, а меновите на колегiумъ мужовъ закону або братьи и товарыштства, што се называють езуиты, которыхъ его милость князь бискупъ Виленскiй до того панства зъ иныхъ сторонъ прибавити и въ мѣстѣ Виленскомъ въ томъ дому отъ мене проданомъ ку мѣшканью ихъ осадити и уфундовати умыслилъ. А гдѣ бы тая братья закону езуитовъ неяко въ тотъ край и до того мѣста прiйти и въ немъ осѣсти воли не мѣли, тогды тотъ домъ ни на што иного одно предъ се на колегiумъ иншихъ докторовъ и людей учоныхъ, а ку наукомъ и цвиченью сыновъ земскихъ, подлѣ обычаю колегiумъ иншихъ мѣстъ, держанъ и хованъ быти маеть, вѣры хрестьянское повшехное, и послушенства светое столицы апоштольское Римское, а не инакшихъ вѣръ а ни законовъ. А гдѣ бы ся хто въ тотъ домъ вышей помененый, князю бискупу его милости отъ мене проданый, хотѣлъ какимъ правомъ своимъ уступовати и переказу его милости въ томъ чинити, тогды я то, яко продажу мою, повиненъ буду и подвезуюся симъ листомъ моимъ его милости завжды отъ кождого чоловѣка, какогонь колвекъ будь стану, и отъ панее матки моее накладомъ моимъ очищати. А естли быхъ очищати не хотѣлъ, тогды маю и повиненъ буду и симъ листомъ моимъ подвезуюся заплатити заруку на господара короля его милости и великого князя тысечу копъ грошей, а на князя бискупа его милости такежъ тысячу копъ грошей. А притомъ особливе и вси шкоды и наклады, которые бы его милость, чого Боже вховай, за тою продажою моею правуючыся съ кимъ о тотъ домъ попалъ, такежъ повиненъ буду и симъ листомъ моимъ подвезуюся безъ кождого права, одно што его милость, яко рада господарская, словомъ своимъ повѣдити рачить, его милости оправити и за то досыть вчинити. А очистивши предь се тотъ домъ подлѣ тое продажи моее при князю бискупѣ его милости и тыхъ езуитохъ албо иныхъ докторѣхъ и людехъ учоныхъ на колегiумъ вѣчными часы зостати маеть. И на то я Миколай Кухмистровичь Ясенскiй его милости князю бискупу Виленскому князю Валерiяну далъ сесь мой листъ, водлѣ уфалы и статуту нинѣшнего земского тутошнего панства великого князства, Рускимъ писмомъ написаный, подъ привѣсистою печатью и съ подписомъ руки моее властное. А для

лѣпшого упевненья и истоты, подлѣ обовязку князя Ворницкого умоцованого моего, перво сего именемъ моимъ записомъ его на мене вчиненого, прищедши я обличне оповѣдалъ есми и сознал тую продажу мою а его милости князя бискупову мнѣ зуполную за то заплату и досыть вчиненье велебнымъ прелатомъ ихъ милости капитулѣ костела головного Виленского светого Станислава, и писару явному права духовного князю Балтазару Красовскому. А ижемъ я тутъ въ томъ панствѣ великомъ князствѣ есть осѣлымъ сыномъ земскимъ у права и присуду земского, а тотъ домъ, князю бискупу его милости отъ мене проданый, лежить на кгрунтѣ и подъ присудомъ его милости бискупьимъ,—для тое причины я, яко сынъ земскій, такежъ прищедши и обличне постановившися сознал есми и оповѣдилъ тое и таковое проданье мое дому вышей помененого князю бискупу его милости, передъ врадомъ судьею кгродскимъ, намѣстникомъ Виленскимъ паномъ Станиславомъ Гампеемъ, а паномъ Яномъ Герцыкомъ, писаромъ кгродскимъ Виленскимъ. А при томъ тежъ были и того всего добре свѣдоми шляхетне врожоные панове ихъ милость панъ Августынъ ротундусъ Мелескій, докторъ обойга права, секретарь его королевской милости, войтъ Виленскій, державца Стоклишскій, а панъ Войтехъ Претоцкій, дворанинъ и справца мынцы его королевское милости Виленское. И просилъ есми тыхъ всихъ пановъ вышей помененыхъ о приложенье печатей ихъ милости къ сему моему листу. И ихъ милость на прозбу мою то вчинили и печати свои до сего листу моего приложити рачили. Писанъ и справованъ у Вильни. Лѣта Божьего Нароженья тысеча пять сотъ шесть десятъ осмого, мѣсеца Сентября двадцать первого дня.

Внизу подписи Николая Ясенскаго и двухъ свидѣтелей Гампея и Герцыка, а также шесть большихъ привѣсистыхъ печатей. Писанъ на большомъ пергаминовомъ листѣ.

Хранится тамъ же.

21.

1569 г. Іюля 29. Продажный листъ Трокскаго жида Огрона Мордухаевича королевскому портному и лавнику Виленской ратуши Максиму Никифоровичу на Жидишскій дворецъ съ усадьбою и всѣми угодьями.

Я Огронъ Мордухаевичъ, жидъ господарскій Троцкій, вызнаваю самъ на себе симъ моимъ листомъ, кому будеть потреба того вѣдати, або

чтучи его слышати, нинѣшнимъ и напотомъ будучимъ, ижъ я Огронъ, почавши право вести отъ немалого часу съ княземъ Андреемъ Нелединскимъ, подключимъ Виленскимъ, о дворецъ свой, лежачій въ повѣтѣ Троцкомъ, прозываемый дворецъ Жидишскій, надъ озеромъ Швинтемъ и, водлѣ правного мовенья съ тымъ княземъ Андреемъ Нелидинскимъ, такъ тежъ напотомъ и зъ умоцованымъ его паномъ Миколаемъ Дещукомъ, тое право у двору его королевское милости мѣлъ, гдѣжъ зъ росказанья его королевское милости правного суду вельможного пана его милости пана Яна Еронимовича Ходкевича, старосты Жомойтского, маршалка земского великого князства Литовского, администратора и гетмана земли Лифлянтское, старосты Ковенского, державцы Плотельского и Тельшевского; а зъ выроку его королевское милости мнѣ тотъ дворецъ, яко властность мою, на вѣчность у моцъ и въ держанье присужоно и черезъ дворанина господарского, пана Яна Вилкоженьтя, за листомъ судовымъ и увяжчимъ, отъ его милости пана старосты Жомойтского мнѣ въ моцъ и владность и въ держанье увезавши подано. А такъ я будучи вжо того дворца своего властного Жидижского въ спокойномъ держанью, тотъ дворецъ свой держачи и маючи въ рукахъ своихъ, яко властность свою, со всимъ, яко ся тотъ дворецъ здавна въ собѣ мѣлъ и теперъ у границахъ и у межахъ своихъ маеть, зъ будованьемъ дворнымъ, зъ землями пашными, оремыми и неоремыми, зъ лѣсами, зъ гаи, зъ сѣножатми, зъ болоты, зъ зарослями и съ кустовьемъ и всякими пожитками, ку тому дворцу приналежачими, потребуючи ку великой а пилной потребѣ своей пенязей, продалъ есми оный дворецъ свой пану Максиму Никифоровичу, кушнеру его королевское милости, лавнику рады мѣста Виленского, жонѣ его, дѣтемъ и потомкомъ ихъ на вѣчность за певную суму пенязей за полтретя ста копъ грошей личбы и монеты Литовское, личечи по дести пенязей у грошъ. Якожъ тая сума до моихъ рукъ суполна дошла, а такъ я при семъ листѣ моемъ продажномъ листы, право и вси твердости свои, ку тому дворцу приналежачіе, никоторыхъ иншыхъ листовъ самъ собѣ на оной дворецъ жонѣ, дѣтемъ и потомству своему не зоставуючи, на пана Максима, жону, дѣти и потомки его узливаючи влилъ и до рукъ его отдалъ. За которымъ правомъ моимъ, отъ мене имъ данымъ, маетъ панъ Максимъ, жона, дѣти и потомки его тотъ дворецъ Жидишскій, отъ мене ему проданый, вѣчне на вѣки непорушно его на себе держати, владнути и спокойне уживати. И вольно имъ будетъ оный дворецъ продати, отдати, даровати и ку своему налѣпшому пожитку обернути, тамъ гдѣ ихъ воля будетъ, яко сами налѣпѣй розумѣючи. А я вжо Агронъ самъ, жона, дѣти и вси повиноватые близкіе мои въ тотъ дворецъ, кгрунты и во всякіе по-

житки ничимъ ся уступовати не маемъ. А естли бы которые близкіе повиноватые кровные мои народу жидовского у тотъ дворецъ хотѣли чимъ кольвекъ уступоватися и въ томъ пана Максима нарушати, тогды я Огронъ вездѣ въ каждого права и суду маю его заступовати и сію продажу мою очищати своимъ властнымъ накладомъ, а панъ Максимъ маеть мене Агрона ку очищенью того дворца листомъ своимъ передъ рокомъ за три дни обослати. А гдѣ быхъ Агронъ отъ близкихъ, кровныхъ моихъ того дворца ему очистити не хотѣлъ, або у права бы его не заступовалъ, а въ томъ бы панъ Максимъ шкодовалъ,—тогды я маю вси шкоды его на словореченье оправити безъ жадного доводу и присеги его и то заплативши, предъ ся тотъ записъ мой, который есми пану Максиму на себе далъ, при моцы у каждого права захованъ быти маеть. На штомъ есми далъ сесь мой продажный листъ, подъ моею печатью и съ подписомъ руки моее письмомъ жидовскимъ, а подъ свѣдомьемъ и печатьми людей зацныхъ, его милости пана Петра Оборского, тивуна и городничего Троцкого, державцы Сомилишского, а пана Ѳедора Волка, намѣстника Троцкого Бражелского ...... пана Радивона Ивановича Толоконского, судьи кгродского Троцкого, якожъ ихъ милость на мою прозбу и чоломбитье то рачили учинити и печати свои приложили до сего моего листу вызнаного. Писанъ у Трокахъ, лѣта Божего Нароженья тисеча пятсотъ шестдесятъ девятого, мѣсяца Іюля двадцать девятого дня.

Подлинникъ писанъ на бумажномъ листѣ. Въ концѣ документа четыре тисненыхъ явственныхъ печати и подпись Огрона Мордухаевича еврейскими буквами и помѣта писаря о явкѣ сего документа въ Трокскомъ судѣ. Ветхъ. Хранится тамъ же.

22.

1569 г. Королевская инструкція ревизорамъ королевскихъ имѣній о доходахъ съ нихъ.

Instrukcya J. K. Mości dana iest dla rewizyi y wynaydzienia pożytkow w imionach J. K. Mości panu Iwanu Mikuliczu a Mikołaiu Chrzanowskiemu, dworzanom J. K. Mości w roku 1569.

Nayprzod: przyiachawszy do dzierżawy każdey maią się o wszystkich pożytkach J. K. Mości wywiedzieć, gdzieby co pożytkow J. K. Mości przy liczbach przeszłych przybyło abo umnieyszyło, y dostatecznie to wszystko, iako wele gdzie pożytkow iakich przybyło, opisować, także y niedostatki werifikować.

Gdzieby też stawy, młyny, sadzaw-

ki, budowane y folwarki przyczynione być mogli, tego wszystkego z pilnością doyrzeć y urzędnikom, z czego być może pożytek, okazać, także z gotowych stawow pożytki iakie naylepsze być mogą postanowić, osobliwie, gdzieby stada J. K. Mości chowane być mogli oglądać maią.

Gdzieby też co około gruntow J. K. Mości spor z kimkolwiek toczyło, o tym się wywiadować y gruntow J. K. Mości bronić rozkazać; a gdzieby z ziemiany J. K. Mości własnymi o grunty iakie roznice byli, to PP. rewizorowie wspolnie z dzierżawcami maią uspokoić y postanowić; a ieśliby gdzie grunty szlacheckie między grunty J. K. Mości zwłaszcza wjmionach spadkowych się umnieyszali, z takową szlachtą namawiać, y do tego ich przywodzić, aby sobie na iedne mieysca ku przyległości swey odmiane brali, a królowi J. Mości, gdzieby przyległo było, postępowali. Zboże wszelakie, co się w folwarkach naydzie, spisać y sprobować, także y sian iako wele gdy być może wywiedzieć.

O oborach bydle toż dostateczną wiadomość wziąć, a gdzieby do których folwarków bydła potrzeba, rozkazać wedla potrzeby y przykupić.

O winach, ieśli gdzie z poddanych biorą, wiadomość mieć y do regestru wpisać, także sług poddanych, któreby na urzędników być mienili, dostatecznie się wywiedzieć y ukrzywdzonym sprawiedliwość czynić. A panowie starostowie y dzierżawcy także urzędnicy y słudzy ich będą się winni przed tymi posłancy I. K. Mości każdemu z poddanych I. K. Mości usprawiedliwiać.

Z ogrodow, sadow iakie pożytki być mogą postanowić; o szlachcie, która gdzie ku jmionam J. K. Mości oderwała się, to wszystko w regestr rewizyą dostatecznie pisać y urzędnikom rozkazać, aby takowey szlachty y boiar putnych z juryzdykcyi swey nie wypuszczali. Gdzieby miody od pszczoł poddanych na poły brano, iako wele tych miodow przychodzi w regestra wpisać.

Około stad, iżby dostatek wychowania wszelakiego miało y staynie aby byli dobrze oprawione, postanowienia uczynić.

Gdzieby rzeki, iazy i rybacy byli, tedy aby z tego iaki pożytek być mógł, doyrzeć. Wszystkich rzemieśników, których do dworow nie potrzeba, na czynszach osadzić y urzędnikom rozkazać czynsz brać, mostowe abo grobelne z iakim pożytkiem J. K. Mości być mogło, także dostatecznie spisano być.

O grunciech wszelakich z danin J. K. Mości z odmian rewizorskich y kommisarskich rozdanych mają się dostatecznie wywiadować, iesli gdzie ku szkodzie J. K. Mości, takowych odmian y granic nie czyniono, y pilnie to wszystko czego się dowiedzą w regestra pisać, także gdzieby ieszcze grunty na włoki nie mierzone były, dostatecznie obeyrzeć, a gdzieby osadzać mogli, takowe rozkazać zasadzać.

O jmionach boiarskich, które nie ku powiatom, ale ku dworom należą zwłaszcza w jmionach spadkowych, dostatecznie się wywiadować,

a imiona w szyrokości gruntow boiar takowych w regestra wpisować, także grunty plebańskie y popowskie, co perwey ku kościołom trzymano y teraz trzymaią, y porzytki plebańskie spisać, y wiadomość o wszystkim uczinić.

Insze wszystkie rzeczy, któreby panowie rewizorowie z pożytkiem króla J. mości a bez obciążenia poddanych być mogli postanowić, co potrzebnego obaczywszy starostom, dzierżawcom y urzędnikom naukę dawać y pilnie czynić y dbale wedle powinney wary swey do J. K. Mości na nich przełożoney maią się zachować y ku pożytkom J. K. Mości prziwodzić. Sigismundus Augustus Rex.

Далѣе слѣдуетъ перечисленіе королевскихъ ревизоровъ, съ обозначеніемъ королевскихъ имѣній, куда они были посланы. Этотъ перечень, въ русскомъ переводѣ, приведенъ въ предисловіи къ настоящему тому. Печатанъ съ копіи, хранящейся въ Рукописномъ Отдѣленіи Виленской Публичной Библіотеки.

23.

1571 г. Мая 26. Грамота короля Сигизмунда Августа къ бискупу Кіевскому Николаю Пацу по дѣлу братьевъ Гарабурдовъ, пріостановленному за отсутствіемъ Михаила Гарабурды.

Жикгимонтъ Августъ, Божою милостью король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомоитскій, Мазовецкій, Лифлянтскій и иныхъ.

Князю Миколаю Пацу, бискупу Кіевскому. Мовилъ намъ писарь нашъ, державца Свислоцкій, панъ Михайло Гарабурда, ижъ твоя милость позвалъ его и брата его Анцуту Гарабурду, такъ же и братаничовъ ихъ Якова а Льва Ивановичовъ Гарабурдъ позвы нашими до суду земского Городенского о розкопанье ставу въ имѣнью Деражинскомъ и починенье шкодъ также......... яко ширей жалоба твоя на тыхъ позвѣхъ описана есть, за которыми позвы рокъ имъ припасти бы мѣлъ о Светой Тройцы въ году теперешнемъ семьдесятъ первомъ пришломъ. Але ижъ панъ Гарабурда, писарь нашъ, будучи послугами нашими господарскими и земскими се здѣ при насъ господари на тотъ часъ забавенъ, а Анцута Гарабурда братъ его съ тыми братаничи своими безъ пана писара, яко старшого опекуна, въ которого тые дѣти небожчика брата ихъ у въ опецѣ со всимъ суть, не могучи за тыми позвы земскими, черезъ твою милость ихъ загожоными, у суду отказовати, ани ся въ право вдавати; про то жадалъ насъ панъ писаръ, абыхмо листъ нашъ

о томъ до тебе дати и то твоей милости ознаймити велѣли. А такъ ижъ онъ послугами нашими господарскими и земскими при насъ господари на тотъ часъ забавенъ естъ, а оный братъ его Анцута зъ братаничи поменеными безъ него яко старшого опекуна у въ отказѣ тоже быти не могуть, для того приказуемъ тобѣ, ажбы твоя милость на сихъ пришлыхъ рокохъ за оными позвы, черезъ твою милость ихъ загожоными, никоторого правного поступку противко пану писару и брату его Анцутѣ, также и братаничовъ ихъ помененыхъ, не попиралъ и права собѣ зъ ними о то не доводилъ; кгдыжъ послуга наша и земская кождого зъ року водлѣ статуту вызволяеть, а мы и до врадниковъ судовыхъ въ повѣтѣ Городенскомъ листъ нашъ писати велѣли, приказуючи, абы они, на тыхъ теперешнихъ рокохъ припалыхъ, тое речи не судили и сказанья никоторого не чинили. Писанъ у Варшавѣ, лѣта Божого Нароженья 1571, мѣсеца Мая 26 дня. Матей Савицкій писаръ.

Писанъ на простой бумагѣ. Списокъ доставленъ г. Кулаковскимъ. Хранится тамъ же.

24.

До 1572. г. Королевскій листъ Сигизмунда Августа къ тивунамъ земли Жмудской, по поводу сопротивленій, оказанныхъ Яну бискупу Виленскому со стороны Шавельской волости.

Што есте присылали къ намъ братью свою Веншеслава Миколая о томъ, ижъ есмо волость нашу Шавленскую дали князю Яну бискупу Виленскому и вскизывали есте къ намъ черезъ нихъ велико собе обтяжаючи и жебыхмо братью вашу шляхту нашу звѣчную въ повѣтѣ Шавленскомъ князю бискупу съ тою волостью дали; ино мы шляхты нашое у повѣтѣ Шавленскомъ князю бискупу николи не давали, а заховали есмо ихъ такъ, какъ княжатъ и панятъ и всю шляхту у великомъ князтвѣ Литовскомъ и въ земли Жомойтской. И вскизывали есте къ намъ черезъ тыхъ пословъ своихъ, естлибы князь бискупъ водлѣ данины нашое къ той волости ѣхалъ, вы хочете его на Невяжи поткати и того ему боронити; ино вѣдь же отецъ нашъ Казимѣръ и братъ нашъ Александръ короли ихъ милость и мы вамъ не подавали какъ пану старостѣ Жомойтскому и такъ вамъ подданымъ нашимъ множествомъ людей и земель и пожитковъ нашихъ господарскихъ у земли нашой Жомайтской, а тыми часы мы господарь для которое причины не мѣли быхмо моцы людей нашихъ

отдавати, комубы ся намъ видѣло. И тому ся велико дивуемъ, аже вы будучые подданые наши, а за наши же люди господарскіе мѣли къ намъ таковые посольства суровыми словы и писанье въ листѣ къ намъ сказывати и писати. Нижли мы, маючи въ томъ терпливость, послали есмо къ вамъ посла нашого и казали есмо ему того по васъ довѣдатись, естли отъ всихъ васъ тивуновъ нашихъ Жомойтскихъ волею таковые посольства и въ листѣхъ писанья намъ господару противныя они приносили, чогожъ ся было вамъ не годило противко насъ чинити. Къ тому, послу нашому довѣдавши ся казали есьмо о томъ отказати. Естли то будеть со всихъ васъ подданыхъ нашихъ волію, мы тожъ будемъ вѣдати, какъ ся маемъ вамъ поддданымъ нашимъ въ той противности вашой трактовати.

Печатанъ съ копіи, списанной г. Ходзькой, и хранящейся тамъ же.

25.

1571 г. Іюля 20. Договоръ о раздѣлѣ Глушскаго имѣнія между князьями Заславльскими и теткой ихъ княгиней Чорторыйскою.

Я Янушъ а я Михайло Янушевичи, княжата Жеславскіе, чинимъ явно тымъ нашимъ листомъ, хто на него посмотрить, альбо чтучи услышить, нинѣшнимъ и напотомъ будучимъ, кому будеть потреба того вѣдати: ижъ которое имѣнье половина замку и половина мѣста Глуского, зъ волостью Глускою жъ, и въ дворѣ Рычовѣ часть зъ людьми и зо всѣмъ, яко ся въ собѣ маеть, досталося ее милости кнегини Ивановой Чорторыской, кнежнѣ Ганнѣ Кузминнѣ Жеславского, тетцѣ нашой, зъ нами на ровные части отъ участниковъ нашихъ, по смерти кнегини Кузьминое Жеславское, кнежны Настасьи Юрьевны, Голшанского матки, ее милости кнегини Чорторыское, а бабки нашое; гдѣжъ мы, сполне зъ ее милостью кнежнею Чорторыскою намовившися, рокъ есмо певный розделу оныхъ имѣней и замку приняли, то есть о Светомъ Ильи, святѣ, въ року теперь идучомъ тисеча пятьсотъ семьдесятъ первомъ. А такъ ее милость кнегиня Чорторыская дѣлчими на то зъ руки своее взять рачила его милость пана Олизара Кирдея Мыльского, маршалка его королевское милости, а пана Ивана Павловича Шпаковского; а мы зъ руки своее взяли его милость пана Өедора Кадьяновича Чаплича Шпаковского. Гдѣжъ есмо на томъ року зложономъ, водлѣ приреченья своего зъ обу сторонъ, такъ ее милость кнегиня Чорторыская зъ дѣлчими своими, яко тежъ и мы зъ дѣлчими своими, вышъ поменеными, въ мѣ-

сто ее милости Клеваню ку оному роздѣлу стали и во всихъ речахъ сами есмо межи собою передъ дѣлчими нашими, на то взятыми, обычаемъ погодливымъ, коло того розд ѣлу конецъ и постановенье вѣчистое учинили и роздѣлили. То естъ: напродъ въ половицѣ замку Глуского правое стороны почонши отъ зводу замкового у Брону, которая естъ по половинѣ съ княземъ Полубенскимъ тая вежа, и отъ веже въ правую сторону вшедши въ замокъ порядкомъ личечи городни нижніе, поколь личбою вынесеть городень семнадцать, свѣтлицъ двѣ съ коморою, которые на долѣ стоять на подклѣтѣхъ, свирновъ два, недалеко воротъ и погребъ: тое все зъ роздѣлу намъ зостало. Домъ передъ замкомъ на подклѣтехъ зо всѣмъ, стайня, свиренъ и коморка, пекарня, кузня, лазня и огородъ подъ дворомъ на часть нашу зостало, въ половинѣ мѣста Глуского правое стороны отъ рѣки Птича, то естъ коморы идучи отъ Слуцкое брамы, клѣтки съ конца порядкомъ личечи шесть, тые на часть нашу зостали. А мѣщане, которые намъ такъ тежъ и ее милости кнегинѣ Чорторыской зостали, всѣ меновите, каждый зособна, яко тежъ и волостщане на особливомъ реестрѣ нашомъ подъ печатьми нашими и пановъ дѣлчихъ нашихъ пописаны суть съ повинностями ихъ. Корчму и мыто мѣстское сухое и водное, помѣрное и важное маеть ее милость кнегиня Чорторыская сполне зъ нами, а въ небытности нашой теды врядники наши згодливе запродавати и тые пенези по половинѣ розбирати. А села зъ людьми и зо всякими доходы и пожитки, яко ся сами въ собѣ въ кгрунтѣхъ и обыходѣхъ своихъ маютъ, на часть нашу. На первѣхъ: въ селѣ Осовѣ половина, въ селѣ Корытнѣ половина, въ селѣ Замошто половина, въ селѣ Миньковичахъ половина, въ селѣ Погостѣ половина, въ селѣ Симоновичахъ половина, въ селѣ Сельцахъ половина, въ селѣ Рудаковичахъ половина, въ селѣ Дворцу половина, въ селѣ Ясени половина, въ селѣ Балашевичахъ половина. А ее милость кнегиня Чорторыская пани тетка наша зъ роздѣлу взять отъ насъ рачила то естъ, въ половинѣ замку Глуского правое стороны въ замокъ вшедши, почонши отъ новое вежи, которая есть напротивко броны, по половинѣ съ княземъ Полубенскимъ тая вежа, и подлѣ нее, на правую сторону идучи, свѣтлица, сѣни и другая свѣтлица напротивко съ коморою, засъ свѣтлица великая отъ другое веже форточное. На долѣ свиренъ у стѣнѣ подъ стовбою и отъ свирна порядкомъ на правую сторону личечи городень петнадцать, а за форткою кухня и пекарня и огородъ передъ замкомъ; тое зъ роздѣлу ее милости кнегини Чорторыской пани тетцѣ нашой зостало. Въ половинѣ мѣста Глуского правое стороны идучи отъ рѣки Птича, то есть, коморы почонши съ конца порядкомъ личечи, шесть коморъ на часть ее

милости кнегини Чорторыское зостали; стрѣльбы замковые и иншихъ речей къ нимъ належачихъ всего по половинѣ есмо роздѣлили, што есть въ реестрѣ меновите описано. А мѣщане, которые на часть ее милости кнегини Чорторыское пани тетки нашое зостали, всѣ меновите, кождый зособна, яко тежъ и волощане на особливомъ реестрѣ подъ печатьми нашими и ихъ милости пановъ дѣлчихъ нашихъ пописаны суть. А села зъ людьми, землями и зо всякими доходы и пожитки, яко ся сами въ собѣ, въ кгрунтѣхъ и обыходѣхъ своихъ мають, на часть ее милости кнегини Чорторыское пани тетки нашое. Напервѣй въ селѣ Осовѣ половина, въ селѣ Корытнѣ половина, въ селѣ Замошто половина, въ селѣ Минковичахъ половина, въ селѣ Симоновичахъ половина, въ селѣ Погостѣ половина, въ селѣ Сельцахъ половина, въ селѣ Рудаковичахъ половина, въ селѣ Дворцу половина, въ селѣ Ясени половина, въ селѣ Балашевичахъ половина. Церковь Светого Юрья на часть ее милости кнегини Чорторыское, а млынъ на рѣцѣ Кропивнѣ на часть нашу. Имѣнья Рычовскіе, то есть: въ селѣ Рычовѣ намъ половина, а ее милости кнегинѣ Чорторыской половина; въ селѣ Бухчу намъ половина, а ее милости кнегинѣ Чорторыской другая половина; въ селѣ Приболовичахъ намъ половина, а ее милости кнегинѣ Чорторыской другая половина, которые села и подданые съ повинностями ихъ меновите въ реестрѣ нашомъ дѣлчомъ пописаны суть. А што ся дотычеть лововъ звѣриныхъ и оступовъ въ части нашой, тогды маеть ее милость кнегиня Чорторыская сполне зъ нами, а въ небытности нашой врадники наши ловы сполне ловить и людей зъ обу сторонъ до оступовъ посылать, и што звѣру будеть уловлено, тое на полы подѣлить маеть; а одинъ безъ другого звѣру оступовать не маемъ; слугъ путныхъ и людей волостныхъ зъ обудву сторонъ одинъ отъ другого пріймовати не маемъ. Которое постановенье и оный роздѣлъ, подъ тымъ обычаемъ доброволне межи нами учиненый, маемъ мы, жоны, дѣти и потомки наши зъ ее милостью княгинею Ивановою Чорторыскою, дѣтьми и потомками ее милости вѣчно а непорушно держати и ни чимъ того роздѣлу, черезъ ее милость зъ нами постановеного, жадными причинами, которые бы якимъ колвекъ обычаемъ могли быть вынайдены, не узрушивать и тое части, которая на часть ее милости кнегини Чорторыское въ замку, въ мѣстѣ, въ селѣхъ, въ людехъ, въ кгрунтѣхъ и во всѣхъ пожиткахъ остала, яко на семъ листѣ нашомъ, а особливе на реестрѣ дѣльчомъ описано и доложоно естъ, не поискивати на вѣчные часы. Вольна вже ее милость кнегиня Чорторыская пани тетка наша въ части своей, што ся ее милости у дѣлу остало, водлѣ воли своее всякіе пожитки ширити, множити, яко сама налѣпѣй розумѣючи, имъ ша-

фовати. А естли быхмо мы, або жоны, дѣти и потомки наши хотѣли съ того теперешнего постановенья и роздѣлу нашого выступимъ и чимъ кольвекъ тотъ роздѣлъ нашъ узрушимъ, тогды маемъ и повинни будемъ заруки на его королевскую милосмъ три тисечи копъ, а сторонѣ ее милости кнегини Чорторыское другую три тисечи копъ грошей Литовскихъ безъ кождого права заплатити; а заплативши тые заруки предь се тое постановенье нашо и роздѣлъ вѣчистый во всемъ при зупольной моцы захованъ быти маеть. И на то есмо дали ее милости кнегини Чорторыской, кнегинѣ Ганнѣ Кузминѣ Жеславского сесь нашъ дѣльчый листъ, подъ нашими печатьми и съ подписованьемъ власныхъ рукъ нашихъ. А при томъ были и того добре свѣдоми, за устною и очевистою прозьбою нашою, печати свое приложити рачили ихъ милость панове дѣлчіе наши обустороннiе: его милость панъ Олизаръ Кердей Мыльскій, маршалокъ его королевское милости, панъ Ѳедоръ Кадъяновичъ Чапличъ Шпаковскій, а панъ Иванъ Павловичъ Шпаковскій. Писанъ у Клеваню, року отъ Нароженья Сына Божого тисеча пятьсотъ семьдесятъ первого, мѣсеца Іюля двадцатого дня. Janusz Zaslawsky własną ręką. Michał Zaslawsky własną ręką.

Внизу оттиснуты на бумагѣ пять малыхъ печатей. Писанъ на двухъ листахъ; сохранился хорошо.

На обратной сторонѣ одна русская и двѣ польскія помѣтки о содержаніи и времени составленія акта. Хранится тамъ же.

26.

1571 г. Іюля 20. Раздѣлъ Глушскаго имѣнія. Половица княгини Ивановой Чорторыской, княжны Анны Кузминичны Жеславской.

Лѣта Божого Нароженья 1571, мѣсеца Іюля 20 дня. Реестръ роздѣлу имѣнья Глуского, половины замку и половины мѣста, волости, бояръ, слугъ путныхъ и людей тяглыхъ, платовъ грошовыхъ зъ мѣста и зъ волости, дани медовое и иншихъ всякихъ доходовъ, пожитковъ и повинностей, што на часть ее милости кнегини Ивановое Чорторыское, княжны Ганны Кузминны Жеславской отъ насъ Януша и Михайла Янушевичовъ Жеславскихъ въ дѣлу зостало, который мы дѣлъ зъ обудвухъ сторонъ угодливымъ обычаемъ межи собою передъ ихъ милостью паны дѣльчими нашими, зъ обу сторонъ на то взятыми, постановили: то есть дѣлчимъ зъ руки ее милости кнегини Чорторыское его милость панъ Олизаръ Кирдей Мыльскій, маршалокъ его королевской милости, а панъ Иванъ Шпаковскій; а

зъ руки нашое его милость панъ Өедоръ Кадьяновичъ Чапличъ Шпаковскій. Напервѣй: въ половицѣ замку Глуского, которая есть по правой сторонѣ вшедши въ замокъ, то есть почонши отъ новое вежи, которая естъ спольняя съ княземъ Полубенскимъ, въ той вежи схованья, а оттоль порядкомъ идучы, свѣтлица подлѣ тое жъ вежи, сѣни и свѣтлица напротивку съ коморою, свѣтлица великая отъ вежы, въ которой есть фортка: то на часть ее милости княгини Чорторыское. Свиренъ на долѣ подъ стовбою у стѣнѣ, и отъ свирна порадкомъ личечи городни и фортку минувши, поколь вынесеть личбою городень дольнихъ петнацать; кухня новая и пекарня за форткою замковою и огородъ передъ замкомъ: то все на часть ее милости кнегини Чорторыское пани тетки нашое. Стрѣльба замковая, то есть дѣло желѣзное: одно зъ зеленикомъ, гаковницъ три, ручницъ двѣ, зброй бляховыхъ двѣ, капалыны два, рогатинъ двѣ; порохи, селетру, сѣру то по половинѣ роздѣлили.

Мѣсто.

Въ правой сторонѣ идучи отъ рѣки Птичи напервѣй клѣтокъ, съ конца порядкомъ личечи, шесть: на часть ее милости княгини Чорторыское. Мѣщане всѣ, которые на часть ее милости кнегини Чорторыское, имены кождый зособна нижей въ семъ реестрѣ нашомъ описаны суть, въ которомъ напочатку стоить Васко Кулага. Корчму и мыто мѣстское, сухое и воденое, помѣрное и важное масть ее милость кнегиня Чорторыская сполне зъ нами, а въ небытности нашой врядники наши зголливе звычаемъ давнымъ запродавати, и тые пенязи по половинѣ розбирати. Ловы звѣрыные всѣ, которые сполу съ княземъ Полубенскимъ, яко учасникомъ нашимъ, ловлены, и теперъ мы, або врядники наши сполне ловити звычаемъ давнымъ съ княземъ Полубенскимъ, и людей своихъ до оступовъ посылати маемъ, а оденъ безъ другого ловити не маемъ; слугъ путныхъ и людей волостныхъ отчичовъ зъ обу сторонъ оденъ отъ другого пріймовати не маемъ, въ чомъ всемъ водлѣ описовъ нашихъ листовъ дѣльчихъ заховатися и тотъ дѣлъ вѣчистый держати маемъ. Меновите мѣщане Глускіе, которы ся ее милость кнегини Чорторыской достали: напродъ (далѣе поименовано 62 человѣка). Плату зъ мѣщанъ зъ дыму по пятнадцать грошей въ годъ, повинность ихъ мостъ, острогъ, окопъ коло мѣста робити, на кгвалтъ ходити.

Село Осово.

Дешко Сергѣевичъ: дымъ, волъ 1, кляча 1, землѣ бочокъ 10, сѣножати возъ 10, дани пудовъ 3, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору гроши 10, поданого гроши 3, льну 10, бѣлокъ двѣ, нитей 6 пасомъ, ужищъ 50 саженъ. Симонъ Дойлидъ: дымъ, сыновъ 2, воловъ 2, кляча 1, землѣ бочокъ 8, сѣножатей возовъ 10, дани пудовъ 4, жита бочка, овса бочка, сѣна

возъ 1, побору гроши 10, поданого грошей 4, льну 10, бѣлокъ двѣ, нитей шесть пасомъ, ужищъ 50 сажонъ. Ѳедко Аврамовичъ: дымъ, сынъ 1, воловъ 2, кляча 1, землѣ бочокъ 7, сѣножатей возовъ 8, дани пудовъ 4, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 4, льну 10, бѣлки, нити, ужища даеть. Логвинъ Хроловичъ: дымъ, сынъ 1, воловъ 2, кляча 1, земли бочокъ 4, сѣножати возовъ 6, дани пудовъ 3, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 3, льну 10, бѣлки, нити, ужища даеть. Лейка Кузкевичъ: дымъ, сынъ 1, воловъ 2, кляча 1, земли бочокъ 5, сѣножати возовъ 5, дани пудовъ 2, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 3, льну 10, бѣлки, нити, ужища даеть, сажень 50. Ермакъ Максимовъ: дымъ, сыновъ 2, воловъ 2, кляча 1, землѣ бочокъ 7, сѣножати возовъ 8, дани пудовъ 4, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 4, льну 10, бѣлки, нити, ужища даеть. Илья Дудичъ: дымъ, сынъ 1, волъ 1, кляча 1, землѣ бочокъ 6, сѣножати возовъ 6, дани полтора пуда, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши полтора, льну 10, бѣлокъ 2, нитокъ шесть пасомъ, ужищъ 50 сажонъ. Борисъ Семеновичъ: дымъ, волъ, землѣ бочокъ 6, сѣножати возовъ 6, дани пудовъ 2, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого 2 гроша, льну 10, бѣлокъ 2, нитей шесть пасомъ, ужищъ 50 сажонъ. Борисъ Ганцовичъ: дымъ, воловъ 2, кляча 1, землѣ бочокъ 8, сѣножати возовъ 8, дани полтретя пуда, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого полтретя гроша, бѣлки, нити, ужища даеть. Василь Дудичъ: дымъ, волъ 1, землѣ три бочки, сѣножати возовъ 4, дани пудовъ 2, жита бочка, овса 2 бочки, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого 2 гроша, бѣлки, нити и ужища даеть. Микита Ходоровичъ: дымъ 1, волъ 1, землѣ 3 бочки, сѣножати возовъ 4, дани пудовъ 2, жита бочка, овса двѣ бочки, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого грошей 2, бѣлки, нити и ужища даеть. Опанасъ Редчичъ: дымъ, волъ 1, землѣ 4 бочки, сѣножати возовъ 4, дани пудовъ 2, жита бочка, овса 2 бочки, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого грошей 2, бѣлки и нити даеть. Олексѣй Дудичъ: дымъ, волъ 1, землѣ бочокъ 4, сѣножати возовъ 4, дани пудовъ 2, жита бочка, овса 2 бочки, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого грошей 2, бѣлки, нити и ужища даеть. Оникей Дудичъ: дымъ, волъ 1, землѣ бочокъ 4, сѣножати возовъ 4, дани полтора пуда, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого полтора гроша, бѣлки, нити и ужища даеть. Кислый: дымъ, сынъ 1, волъ 1, кляча 1, землѣ бочокъ 6, сѣножати возовъ 8, дани пудовъ 4, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10,

поданого гроши 4, бѣлки, нити и ужища даеть. Степанъ Павловичъ: дымъ, сыновъ 2, воловъ 2, кляча 1, землѣ бочокъ 8, сѣна возовъ 10, дани пудовъ 4, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 4, бѣлки, льну 10, нити и ужища даеть. Ничипоръ: дымъ, волъ 1, кляча 1, землѣ бочокъ 6, сѣножати возовъ 6, дани пудовъ 2, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого грошей 2, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть.

Село Корытно.

Савостьянъ Забукко: дымъ, сыновъ2, воловъ 2, конь 1, землѣ бочокъ 8, сѣножати возовъ 10, дани пудовъ 4, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 4, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Олиферъ: дымъ, волъ 1, кляча 1, землѣ бочокъ 4, сѣножати возовъ 4, дани пудовъ 2, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого грошей 2, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Пилипъ Коневичъ: дымъ, волъ 1, конь 1, землѣ бочокъ 8, сѣножати возовъ 8, дани пудовъ три, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши три, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Панко Олеховичъ: дымъ, сыновъ 2, воловъ 2, кляча 1, землѣ бочокъ 8, сѣна возовъ 10, дани пудовъ 4, жита бочка, овса 2 бочки, сѣна возъ, побору 10, поданого гроши 4, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть.

Село Замопье.

Романъ: дымъ, сынъ 1, волъ 1, кляча 1, землѣ бочокъ 4, сѣна возовъ 6, дани пудовъ 3, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 4, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Михалъ Мокіевичъ: сынъ 1, волъ 1, кляча 1, землѣ бочокъ 6, сѣна возовъ 8, дани пудовъ 2, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 2, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Гринъ Ермаковичъ: волъ 1, конь 1, землѣ бочокъ шесть, сѣна возовъ 8, дани пудовъ 3, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 3, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Санко Осановичъ: дымъ, сынъ 1, волъ 1, землѣ бочокъ три, сѣна возовъ 6, дани пудовъ 2, жита бочка, овса бочки 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 2, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Мартинъ Лучичъ: сынъ 1, волы 2, конь 1, землѣ бочокъ 6, сѣна возовъ 8, дани пудовъ три, жита бочка, овса бочки 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 3, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Илья Есковичъ: дымъ, сынъ 1, волы 2, конь 1, землѣ бочокъ 6, дани полтретя пуда, жита бочка, овса 2 бочки, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши полтретя, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Микита: дымъ, сынъ 1, волъ 1, конь 1, землѣ бочокъ 4, сѣна возовъ 6, дани пудовъ три, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши

4, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть.

Село Минковичи.

Иванъ Лаврѣевичъ: дымъ, сынъ 1, волъ 1, конь 1, землѣ бочокъ 5, сѣна возовъ 7, дани 2 пуда, жита бочка 1, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 2, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Пархимъ Глѣбовичъ: дымъ, воловъ 2, конь 1, землѣ бочокъ шесть, сѣна возовъ 8, дани три пуды, жита бочка 1, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 3, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Давыдъ: дымъ, волъ 1, конь 1, землѣ бочокъ 4, сѣна возовъ 6, дани пудовъ 2, жита бочка, овса 2 бочки, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого грошей 2, бѣлки, ленъ, нити и ужища даетъ. Прокопя: сынъ 1, воловъ 2, конь 1, землѣ бочокъ 6, сѣна возовъ 8, дани пудовъ 4, жита бочка, овса бочки двѣ, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 4, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть.

Село Симоновичи.

Яковъ Сугоръ: сыновъ 2, воловъ 2, конь 1, землѣ бочокъ 8, сѣна возовъ 10, дани пудовъ 3, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 3, бѣлки, ленъ, нити и ужища даетъ. Евтухъ Микитичъ: дымъ, волъ 1, конь 1, землѣ бочокъ 5, сѣна возовъ 7, дани пудовъ 2, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 2, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Осипъ Дешковичъ: дымъ, сынъ 1, волъ 1, конь 1, землѣ бочокъ 4, сѣна возовъ 6, дани пудовъ полтора, жита бочка, овса 2 бочки, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого полтора гроша, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Сысой Шимковичъ: дымъ, воловъ 2, конь 1, землѣ бочокъ 6, сѣна возовъ 8, дани пудовъ три, жита бочка, овса бочокъ 2, возъ сѣна 1, побору грошей 10, поданого гроши 3, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Марко Сугоровичъ: дымъ, волъ 1, землѣ бочокъ три, сѣна возовъ 5, дани пудовъ 2, жита бочка, овса бочка 1, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 2, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Селище Борисовское съ повинностями всѣми: дымъ. Созонъ Микуличъ: дымъ, сынъ 1, волъ 1, землѣ бочокъ 8, сѣна возовъ 7, дани пудовъ 2, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 2, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть.

Село Погостъ.

Матѳей Нѣнцовичъ: дымъ, сынъ 1, воловъ 2, конь 1, землѣ бочокъ щесть, сѣножати возовъ 8, дани пудовъ 4, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 4, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Марковая: дымъ, волъ 1, землѣ бочокъ 4, сѣна возовъ 6, дани полтора пуда, жита бочка, овса 2 бочки, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого полтора гроша, бѣлки, ленъ, нити и

ужища даеть. Авфамъ: дымъ, волъ 1, конь 1, землѣ бочокъ 5, сѣна возовъ 7, дани пудовъ 2, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошой 10, поданого гроши 2, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Осипъ Копылъ: дымъ, волъ 1, кляча 1, землѣ бочокъ 4, сѣна возовъ 6, дани пудовъ 2, жита бочка, овса 2 бочки, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 2, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Кисилъ: дымъ, воловъ 2, конь 1, сыновъ 2, землѣ бочокъ 8, сѣна возовъ 10, дани пудовъ 4, жита бочка, овса 2 бочки, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 4, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Гарасимъ: дымъ, волъ 1, конь 1, землѣ бочокъ 8, дани пудовъ 2, жита бочка, овса бочокъ 2, возъ сѣна 1, побору грошей 10, поданого гроши 2, ленъ, нити и ужища даеть.

Село Селци.

Карпъ: сынъ 1, воловъ 2, конь, землѣ бочокъ 6, сѣна возовъ 8, дани пудовъ 3, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 3, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Степанъ Пилиповичъ: дымъ, сынъ 1, волъ 1, конь 1, землѣ бочокъ 5, сѣна возовъ 7, дани пудовъ 2, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 2, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Данило Петрѣевичъ: дымъ, волъ, 1, конь 1, землѣ 4 бочки, сѣна шесть возовъ, дани пудъ, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого грошъ 1, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Ѳедко Костуковичъ: волъ 1, землѣ 4 бочки, сѣна возовъ 8, дани пудъ 1, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого грошъ 1, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Ѳедко Колозубовичъ: дымъ, волъ, 1, конь 1, землѣ 5 бочокъ, сѣна семъ возовъ, дани полтора пуда, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого полтора гроша, бѣлки, ленъ, нити и ужища даеть. Глазъ: волъ 1, конь 1, землѣ 5 бочокъ, сѣна семъ возовъ, дани пудовъ 2, жита бочка, овса 2 бочки, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого 2 гроша, бѣлки, ленъ и ужища даеть.

Село Рудаковичи.

Насонъ: дымъ, воловъ 2, конь 1, землѣ бочокъ 6, сѣна возовъ 8, дани пудовъ 2, жита бочка, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 2, бѣлки, ленъ, нитки и ужища даеть. Давыдъ Наумовичъ: дымъ, волъ 1, кляча 1, землѣ бочокъ 4, сѣна возовъ 6, дани пудовъ 2, жита бочка 1, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 2, бѣлки, ленъ, нитки и ужища даеть. Игнатъ Хроловичъ: дымъ, волъ 1, конь 1, землѣ бочокъ 5, сѣна возовъ 8, дани пудовъ полтретя, жита бочка одна, овса бочокь 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого полтретя гроша, бѣлки, ленъ, нитки и ужища даеть.

Село Дворецъ.

Макаръ Скоробѣжевичъ: дымъ, волъ 1, кляча 1, землѣ бочокъ 7, сѣна возовъ 10, дани пудовъ 3, жита бочка 1, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши три, бѣлки, нитки ленъ, и ужища даетъ. Василь Скоробѣжевичъ: дымъ, волъ 1, конь 1, землѣ бочокъ 6, сѣна возовъ 8, дани пудовъ 2, жита бочка 1, овса бочка 1, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 2, бѣлки, ленъ, нитки и ужища.

Село Ясень.

Микита Чиричъ: дымъ, сынъ 1, волъ 1, кляча 1, землѣ бочокъ 5, сѣна возовъ 7, дани пудовъ 2, жита бочка 1, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши 2, бѣлки, ленъ, нитки и ужища. Опанасъ: дымъ, волъ 1, кляча 1, землѣ бочокъ 5, сѣна возовъ 7, дани пудовъ полтора, жита бочка 1, овса бочокъ 2, сѣна возъ 1, побору грошей 10, поданого гроши полтора, бѣлки, ленъ, нитки и ужища даетъ. Харковы земли половица.

Село Балашевичи.

Терешко, волока, копу грошей даетъ. Гринъ Хомичъ, волока, копу грошей даетъ. Василь Ясковичъ, волока, копу грошей даетъ. Мойсей Козлашовичъ, волока, копу грошей даетъ. Микита Хомичъ, волока, копу грошей даетъ. Андрей Дорошевичъ, волока, копу грошей даетъ. Иванъ Терешковичъ, волока, копу грошей даетъ. Овдей Комлашевичъ, волока, копу грошей даедь. Якимъ Тишковичъ, волока, копу грошей даетъ. Симонъ Комлашевичъ, волока, копу грошей даетъ.

Село Рычовъ.

Захаря: волъ 1, за лисицу грошей 12, овса мѣры Туровское четвертей 5, отъ вола грошей 6, пѣнязей 2, полъ. Иванецъ: волъ 1, за лисицу грошей 12, овса Туровское мѣры четвертей 4, отъ вола грошей 6, пенязей 2, полъ. Денисъ: воловъ 2, за лисицу 12, овса четвертей 4, отъ сохи грошей 13. Павелъ: воловъ 2, за лисицу грошей 12, овса мѣры Туровской четвертей 4, отъ сохи грошей 13. Сава коваль ремесвомъ на дворъ служить.

Приселокъ Рычовскій-Букче.

Сидоръ Жадко: волъ 1, дани пудовъ 2, лисица гроши 2, за оранье гроши 10, сѣна копицъ 50, серебщизны гроши 12, отъ вола четвертей овса 6. Ѳедецъ: волъ 1, дани пудовъ 2, лисица гроши 6, за оранье гроши 10, сѣна копицъ 50, серебщизны грошей 12, отъ сохи овса четвертей 6. Логвинъ: воловъ 2, дани пудовъ 2, лисица гроши 2, за оранье грошей 10, сѣна копицъ 50, серебщизны грошей 12, отъ сохи овса четвертей 12.

Приселокъ Рычовскій же-Прибыловичи.

Хома: дани ведро 1, за лисицу гроши полтретя, за оранье грошей 10, сѣна копицъ 50, овса мѣры Туровской четвертей 4.

Которого роздѣлу и постановенья

нашого зъ ее милостью кнегинею Ивановою Чорторыскою вчиненого, што на часть еи милости отъ насъ Януша и Михайла Жеславскихъ въ дѣлу пришло и зостало, даемъ ее милости кнегини Ивановой Чорторыской, кнегини Ганнѣ Кузминнѣ Жеславской, паней тётцѣ нашой сей реестръ подъ нашими печатьми съ подписуваньемъ власныхъ рукъ нашихъ и подъ печатьми ихъ милости пановъ дѣльчихъ нашихъ, вышей менованыхъ обусторонних. Писанъ у Клеваню, року отъ Нароженья Сына Божого 1571, мѣсеца Іюля, 20 дня. Janusz Zasławsky własną ręką swą. Michał Zasławsky własną ręką swą.

Внизу пять тисненыхъ печатей. Писанъ на четырехъ листахъ. Хранится тамъ же.

27.

1574 г. Мая 13. Грамота короля Генриха, выданная Лаврину Войнѣ, объ удовлетвореніи его суммою пенязей за отшедшее отъ него село Рогачи, и иныхъ льготахъ.

Генрикъ, Божью милостью король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомойтскій, Мазовецкій, Лифляндскій, княже Андекгавенское, Борбонское, Алвернское, и иныхъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ листомъ, што по зештью короля Жикгимонта Августа продка нашого, панове рады наши великого князства Литовского взяли и позычили въ скарбъ земскій великого князства Литовского, за вѣдомостью и черезъ руки подскарбего земского и писара великого князства Литовского, державцы Марковского, Мядельского, Ушпольского и Пенянского, пана Миколая Нарушевича, у подскарбего и дворного и писара великого князства Литовского, старосты Пинского, державцы Олитского и Квасовского, пана Лаврина Войны, певное сумы пенезей пятисотъ копъ грошей личбы литовское, личачи въ кождый грошъ по десети пенезей бѣлыхъ. Въ которой сумѣ пенезей завели и заставили ему ихъ милость панове рады село волости Индурское Рогачи, въ которомъ есть кгрунту доброго волокъ шестнадцатъ, у волости Квасовской сельцо Ходоровичи, въ которомъ естъ волокъ семъ, къ тому у волости Кузницкой село Чупурны, волокъ двадцатъ осмъ, таковымъ способомъ, ижъ, водлѣ листу ихъ милости пановъ радъ, подскарбій дворный оные села въ сумѣ пенезей въ пятисотъ копахъ грошей, почавши отъ Божьего Нароженья, которое было въ року прошломъ тисеча пятьсотъ семьдесятъ

второмъ, до таковогожъ свята Божего Нароженья, которое свято будетъ въ року тисеча пятсотъ семьдесятъ пятомъ, ажъ до трохъ годовъ зуполныхъ по собѣ идучихъ, и таковымъ способомъ отъ трохъ годъ до трохъ годъ оные села пречоные держати мѣлъ до того часу, ажбы ему тая сума пять сотъ копъ сполна отдана и заплочона была: што ширей въ листѣ ихъ милости пановъ радъ, ему на то данномъ, описано. Якожъ за тою заставою панъ Война помененыхъ селъ Индурского Рогачовъ, Квасовского Ходоровичовъ а Кузницкого Чупурновъ, въ спокойномъ держанью и вжываныо былъ бы. Нижли ижъ теперешнихъ часовъ на соймѣ коронацыи нашое, съ певныхъ а слушныхъ причинъ, дворъ, мѣсто и волость Индурскую дали есмо воеводѣ Виленскому канцлеру великого князства Литовского, старостѣ Мозырскому, державцы Лидскому и Борисовскому, пану Миколаю Радивилу; тогды и оное село Индурское Рогачи, которое первѣй пану Войнѣ было заведено, пану воеводѣ Виленскому отышло, а сума пенезей ему не отдана, для того вперодъ мененый подскарбій дворный панъ Лавринъ Война, то ку уближенью права и ку немалой шкодѣ своей розумѣючи, билъ намъ чоломъ, ижъ быхмо и суму пенезей, которые былъ на пречоные села далъ, ему варовали, и нагороду слушную за то, же съ тое заставы село Индурское Рогачи отъ него и безъ року въ правѣ его описаномъ отышло, удѣлали. А такъ мы обачаючи, ижъ онъ по зештью короля его милости продка нашого, маетности своее не литуючи для потребъ земскихъ, оную суму пенезей пять сотъ копъ грошей на села помененые до скарбу земского великого князства Литовского далъ, и въ томъ правѣ своемъ отъ пановъ радъ ихъ милости упевненъ былъ; яко за нарушенье того права его нагороду чинечи, такъ большъ на службы его, которыми онъ королю его милости продку нашому отъ давнихъ часовъ служилъ, и теперь намъ такъ же службъ своихъ вѣрне, цнотливе и пильне оказовати не переставаетъ, баченье маючи, и шкоды ему не зычачи, на томъ есмо застановили, ижъ онъ въ суму пенезей своихъ пяти сотъ копъ грошей за тое село Рогачи, которое съ тое заставы его пану воеводѣ Виленскому отошло, зъдержавъ своихъ двѣстѣ копъ грошей литовскихъ взяти, и зъ доходовъ нашихъ, зъдержавъ его за рокъ нинѣшній семдесятъ четвертый до скарбу нашого приходячихъ, на личбѣ положити маетъ. А што ся дотычетъ остатки тое сумы его, до скарбу земского великого князства Литовского даное, трохъ сотъ копъ грошей, тогды онъ до половицы тое сумы пенезей сына своего Андрея припустилъ, и половицу тое сумы полтораста копъ грошей личбы литовское на него влилъ, а мы въ той сумѣ пенезей село Кузницкое Чупурны, въ которомъ естъ кгрунту подлого волокъ двадцатъ осмъ, а село Квасовское Ходоровичи, въ которомъ естъ во-

локъ семъ, при немъ и при сынѣ его Андрею до двохъ животовъ ихъ зоставуемъ. Маеть впродречоный Лавринъ Война зъ сыномъ своимъ Андреемъ вышей менованые села Чупурны и Ходоровичи до двохъ животовъ своихъ держати и вживати, волни будучи тамъ всякіе пожитки собѣ прибавляти, и прикгожати, а то все на пожитокъ свой, ничого до скарбу нашого земского великого князства Литовского, и нигдѣ индѣй не даючи, и личбы зъ нихъ не чинечи, обрачати. А мы господаръ и потомки наши, тыхъ селъ отъ нихъ брати, и ни въ чомъ ихъ зъ нихъ рушати не маемъ до животовъ ихъ. А по животѣ пана Лаврина Войны и помененого сына его Андрея, кгды потомкомъ ихъ, альбо тому, кому то они запишуть, оная сума пенезей триста копъ грошей личбы литовское зъ скарбу нашего отложона будеть, на онъ часъ потомкови ихъ, або князства Литовского державцы Марковскому, Мядельскому, Ушпольскому и Пенянскому, пану Миколаю Нарушевичу, и напотомъ будучимъ подскарбимъ земскимъ приказуемъ: абы есте двѣстѣ копъ грошей литовскихъ зъ доходовъ нашихъ державъ пана Войновыхъ, за рокъ теперешній семдесятъ четвертый приходячихъ за село заставное Рогачи, которое отъ него отышло, на личбѣ его приняли, а тые двѣ села, Чупурны и Ходоровичи, въ помененой сумѣ, у трохъ сотъ копахъ грошей, до живота его самого, и до живота сына его Андрея, при нихъ заховали, и ничимъ ся въ нихъ невступовали, а ку жадной личбѣ зъ нихъ и зъ потомковъ ихъ не потегали. Што все утвержаючи, дали есмо подскарбему дворному пану Лаврину Войнѣ и сыну его Андрею сесь нашъ листъ, подписавши его рукою властною нашою господарскою, до которого на твердость и печать нашу привѣсити есмо росказали. Писанъ у Кракове. Лѣта Божого Нароженья тисеча пятьсотъ семдесятъ четвертого, мѣсеца Мая третьего дня. Henricus Rex. Михайло Гарабурда писаръ.

Писанъ на пергаминѣ посредственнаго размѣра, съ привѣшенною на шнуркѣ печатью, въ красное сукно обшитою.

28.

1577 г. Ноября 26. Расписка Щастнаго, сборщика податей въ Новогродскомъ повѣтѣ, въ полученіи имъ земской подати на оборону Рѣчи Посполитой, съ имѣній Ходкевича: Ляховичи, Мыши и Вольная.

Ja Szczęsny Wielaminowicz Rutski, poborca powiatu Nowogrodskiego, zeznawam tym kwitem, ysz sługa jaśnie wielmożnego pana jego Mci pana Jana Chodkiewicza, hrabie na Szklowie y Myszi, pana Wileńskie-

go stharosty Zmodskiego, marszalka ziemskiego W. X. Lith. jego Mć pan Marcin Gaizar oddal do mnie podatku ziemskiego na ziezdzie głownym Wolkowiskim w roku teraznieyszim siedmdziesiąt siodmym na obronę rzeczi pospolitey W. X. Litewskiego ufalionego, z ymion iego Mci pana Wilenskiego pana swego Liachowicz, Myszi y Wolney, to jest z domow rynkowych w miastach nie uprziwilowanych czterdziestu trzech po groszi trzi, z ulicznych dwuchset czterdziestu dziewiąciu poł po groszi dwa, z ogrodow przy domiech stu dziewiąci dziesiąt trzech po groszu iednemu pieniędzy pięć, s karczem piwnych i miodowych pięciudziesiąt iedney po groszi dziesiąci, od palenia gorzałek czterdziestu po groszi osmi, od rzemiesnikow miesckich szesdziesiąt osmi po groszi dwa, od ludzi kuznych szescdziesiąt piąci po groszi osmi, od żidow Liachowickich od głow szestiudziesiąt piąci po groszi dwanascie, z wlok miesckich wolostnych i ziemianskich siedmiset trzidziestu szesciu jedney trzeci y jedney czwierci s kazdei wloki po groszi dwanascie, od ziemian, ktorzi poddanych nie maią od domow dwudziestu po groszi dwadziescia czterzi, od ogrodow z ziemiami pięndziesiąt trzech po groszi trzi, od rzemiestnikow sielskich siedmi po groszu iednemu. Suma wszystkiego kop dwiescie jedennascie, groszi trzidziesci dziewięc, pieniędzy pięc. Y na thom dal then moi kwit pod moią pieczęcią i s podpisem ręki swey. Pisan w Nowogrodku dnia 26 Nowembra, roku 1577. Щастный Ружскій, рука властна.

Писанъ на бумажномъ полулистѣ, внизу тисненая печать. Хранится тамъ же.

29.

1579 г. Октября 20. Подтвердительная королевская грамота князю Николаю Радивилу на продажу съ его стороны Горностаева двора въ Вильнѣ Лютеранамъ для построенія на немъ кирхи.

Стефанъ, Божою милостью король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомойтскій, Мазовецкій, Лифляндскій, княже Седмигродское и иныхъ.

Ознаймуемъ тымъ листомъ нашимъ, кождому кому бы то вѣдати належало, нинѣшнимъ и напотомъ будучимъ. Постановившисе передъ нами очевисто воевода Виленскій, гетманъ нашъ наивышшый великого князства Литовского, староста Ошменскій, панъ Миколай Юрьевичь Радивилъ, княжа на Дубиникахъ и Биржахъ доброволне оповѣдалъ и явне вызналъ: ижъ што который плацъ и дворъ на немъ, цеглою и деревомъ збу-

дованый а муромъ обточоный, прозываемый Горностаевскимъ, въ мѣстѣ Виленскомъ лежачій, подлѣ церкви Покрова Пречистое Богоматери, со всимъ на все, яко се тотъ дворъ и пляцъ въ собѣ маеть, купилъ его милость вѣчнымъ а неотзовнымъ правомъ у воеводы Новгородского пана Остафья Ивановича Горностая за певную суму пенезей, въ листѣ его продажномъ описаную, зъ вольнымъ шафованьемъ того двора. И будучи панъ воевода Виленскій вышей помененого двора Горностаевского въ спокойномъ держаньи, а потребуючи пенезей и маючи вольность тымъ дворомъ шафовати водлѣ мысли своее, продалъ его милость дворъ и плацъ Горностаевскій, зъ вѣдомостью и призволеньемъ сыновъ своихъ пана Миколая и пана Крыштофа Радивиловъ, зъ будованьемъ всякимъ, што на томъ плацу есть, и со всякою влостностью того двора и пляца, сенаторомъ нашимъ, людемъ рыцерскимъ, министромъ, сеніоромъ и посполитымъ людемъ стану заволанья шляхецкого и тежъ мѣстского, въ зборѣ Виленскомъ будучимъ, потомкомъ и счадкомъ ихъ и тымъ, которыи бы се ку науцѣ Пана Христусовой зъ воли Божьи и напотомъ до того збору Виленского прилучили, вѣчно и на вѣки непорушно. Яко жъ панъ воевода Виленскій, вземши за тотъ дворъ и плацъ зупольную заплату, то естъ осмъ тисячей копъ грошей личбы великого князства Литовского, черезъ руки нѣкоторыхъ певныхъ особъ сенаторовъ нашихъ и шляхецкого стану и заволанья людей, сеніоровъ, министровъ, въ зборѣ Виленскомъ науки наслѣдуючихъ, заразомъ имъ тотъ дворъ и плацъ въ держанье урадовне пустилъ, и листъ свой продажный, на паргаменѣ письмомъ Рускимъ писаный, подъ печатьми и съ подписаньемъ властныхъ рукъ пана воеводы самого и сыновъ его милости помененыхъ, и тежъ подъ печатьми нѣкоторыхъ пановъ радъ нашихъ и врадниковъ земскихъ, имъ далъ. И тотъ листъ свой продажный передъ нами покладалъ, въ которомъ ширѣй и достаточнѣй то описано, и просилъ насъ панъ воевода Виленскій, абыхмо, то ку вѣдомости нашой господарской припустивши, листомъ нашимъ тую продажу утвердили. А такъ мы, того листу пана воеводиного продажного огледавши, велѣли есмо его слово отъ слова въ сесь нашъ листъ уписати и такъ се въ собѣ маетъ: Миколай Юрьевичъ Радивилъ, княжа на Дубинкгахъ и Биржахъ, воевода Виленскій, канцлеръ навышшій великого князства Литовского, староста Ошменскій и Лидскій, державца Борисовскій. Ознаймую и чиню явно симъ моимъ листомъ всимъ посполите и кождому зособна, кому того потреба будетъ вѣдати, нинѣшнимъ и напотомъ будучимъ, што который пляцъ и дворъ на немъ, цеглою и деревомъ збудованый а муромъ обточоный, прозываемый Горностаевскимъ, въ мѣстѣ Виленскомъ лежачій подлѣ церкви Покрова Пречистое Богоматери, а въ тылѣ дво-

ра ясневельможного княжати его милости князя Костентина Острозского, воеводы Кіевского, маршалка земли Волынское, старосты Володимирского, ажъ до улочки, которая идеть зъ Великое замковое улицы межи домы нарожными небощика Генрыка Бмонка, а зъ другое стороны Михайла Сабельника, мѣщанъ мѣста Виленского, ажъ до улочки, которая съ правое стороны пришла мимо дворъ вельможного пана его милости пана Остаѳья Воловича, подканцлерого великого князства Литовского, старосты Берестейского и Кобринского, а тою улочкою кругомъ ажъ до тое жъ улочки Покрова Пречистое — перво сего его милость панъ Остаѳей Ивановичъ Горностай, воеводичъ Новгородскій, куплю небожчика пана Ивана Горностая, воеводы Новгородского, подскарбего земского великого князства Литовского, пана отца своего, со всимъ на все, яко се тотъ дворъ и пляцъ въ собѣ маеть, ничого на себѣ, малжонку, дѣтей и потомковъ своихъ не зоставуючи и зъ вольнымъ шафованьемъ того двора, вѣчнымъ а неотзовнымъ правомъ продалъ мнѣ на вѣчность за певную суму пенезей, въ листѣ его продажномъ описаную. Якожъ листы, привилья и право свое, которое мѣлъ панъ Остаѳей Горностай на тотъ дворъ и пляцъ свой, мнѣ до рукъ моихъ подалъ, а отъ того двора и пляцу себе самого, малжонку свою, потому жъ дѣтей, потомковъ и всихъ близкихъ и кревныхъ своихъ вѣчными часы отдалилъ, кгдыжъ то ему было вольно учинити, подлугъ вольности правъ здѣшнихъ и водлѣ статуту великого князства Литовского. О чомъ всемъ на листѣ пана Остаѳья Горностая продажномъ, мнѣ на то даномъ и на врадѣ кгродскомъ Виленскомъ оповѣданомъ и въ книги уведеномъ, ширѣй и достаточнѣй естъ описано и доложоно. Которого жъ то двора Горностаевского вышей описаного будучи я въ спокойномъ держаньи моемъ и водумъ до него рурою, которая и за его милости небожчика пана Горностая, воеводы Новгородского, бывала, приведчи, — укгрунтовалъ и уживаломъ того двора, яко купли своее властное, часъ певный. То пакъ теперь я Миколай Радивилъ, воевода Виленскій, будучи потребенъ немалое сумы пенезей ку великимъ а пильнымъ потребамъ своимъ, а вѣдаючи о томъ, ижъ братья збору Пана Кристусового Евангелицкого у Вильни будучого такъ стану сенаторского и рыцерского, яко и мѣстского и иного посполитого люду обыватели великого князства Литовского певную суму пенезей ялмужну светую зложили, хотечи пляцъ купити, на которомъ бы збудовали домъ ку проповѣданью правдивого слова Божьего; тогды я тыхъ пенезей отъ братьи зборовое зложоныхъ взяломъ зъ стороны сенаторское, въ томъ зборѣ Пана Кристусовомъ будучихъ: черезъ руки ясневельможныхъ и зацне урожоныхъ и шляхетныхъ и опатрныхъ пановъ пана Остаѳья Воловича, каштеляна Троцкого, под-

канцлерого великого князства Литовского, старосты Берестейского и Кобринского, пана Миколая Дорогостайского, воеводы Полоцкого, старосты Волковыйского и Лепельского, державцы Шерешовского, Веленского и Байсакгольского, тивуна Кгондинского, пана Матея Савицкого, каштеляна Подляского, писара великого князства Литовского, пана Яна Глѣбовича, каштеляна Менского, державцы Оникштенского, Радошковского и Зекгвольского; а зъ стороны стану рыцерского збору Пана Кристусового братьи: князя Александра Пронского, стольника великого князства Литовского, князя Януша Болеславовича Свирского, маршалка господарского, старосты Мойшакгольского, пана Криштофа Зеновьевича, старосты Чечерского и Пропойского, а пана Стефана Роского, дворянина господарского; а зъ стороны братьи того жъ збору Пана Кристусового зъ министровъ сеніоровъ мѣщанъ Виленскихъ, въ томъ року водлѣ порядку старшихъ въ зборѣ постановеныхъ: князя Станислава Свидровіуса, а князя Матеуша Еанидеса, пана Себестьяна Мисевича, бурмистра Виленского, пана Дзяна Зеноби, пана Мартина, каштеляна, пана Яна Ваврецкого,— певную суму пенезей, то есть осмъ тисячей копъ грошей личбы и монеты великого князства Литовского, личачи въ кождый грошъ по десети пенезей бѣлыхъ. А вѣдаючи я то, же се вся братья у Кристусѣ того збору Пана Кристусового Виленского Евангелицкого старали о пляцъ таковый, на которомъ бы могли домъ ку проповѣданью правдивого Слова Божьего и Евангелія Сына Его Исуса Христа, Пана нашого и Збавителя всихъ вэнь вѣруючихъ збудовати: тогды я по моей доброй воли не будучи до того ни отъ кого намовенъ, але умыслньe, водлугъ правъ и вольностей нашихъ, ку тому зъ вѣдомостью и призволеньемъ сыновъ моихъ пана Миколая и пана Криштофа Радивиловъ, тотъ помененый дворъ и пляцъ мой Горностаевскій, въ мѣстѣ Виленскомъ лежачій подлѣ церкви Покрова Пречистое Богоматери, зъ одное стороны въ тылѣ двора его милости князя воеводы Кіевского, а зъ другое стороны черезъ улочку противъ воротъ двору его милости пана Троцкого, а отъ улочокъ обѣюхъ муромъ обточоный, зъ будованьемъ всякимъ, што на ономъ пляцу есть, и зъ водою, которая за мене рурою до того двора приведена есть, и со всимъ на все, со всякою влостностью того двора и пляцу, такъ широко и околично то варуючи, абы помененое непомененому, а непомененое помененому ничого не шкодило ани уближало, ничого тамъ на себе, на малжонку, дѣтей, потомковъ и повиноватыхъ кревныхъ моихъ не зоставуючи, яко куплю мою влостную, будучи воленъ его шафовати и, водлугъ воли и потребы моее, тымъ шафовати, продалъ есми и симъ листомъ моимъ продаю обѣль, вѣчно и на вѣки ничимъ непорушно и неотзовно за тую взятую

суму пенезей, верхуменованую, то есть за осмъ тисечей копъ грошей литовскихъ пенезей зборовыхъ, отъ вышейпомененыхъ вызнавачовъ и наслѣдовниковъ Пана Кристусовыхъ зложоныхъ, которая черезъ руки старшихъ вышейпомененыхъ и на потребу мою вжо зуполна до рукъ моихъ дошла. Якоже есми теперь заразомъ тотъ дворъ и пляцъ мой Горностаевскій со всимъ на все тымъ же паномъ сенаторомъ и рыцерского стану сеніоромъ, министромъ и всимъ зборовымъ, черезъ которыхъ руки пенези мнѣ отданы, въ моцъ, держанье и уживанье врадовне подалъ, тотъ варунокъ въ семъ моемъ листѣ особливе за кгрунтъ набольшій покладаючи, же тая продажа моя помененого пляцу Горностаевского на збудованье дому ку проповѣданью Слова Божьего теперь и на вѣки вѣчные не маеть ся стегати на тые особы стану сенаторского и рыцерского, такъ тежъ на министры, сеніоры и старшіе, въ томъ року водлѣ порадку въ зборѣ постановленые, верху имены описаные, черезъ которыхъ руки тая осмъ тисечей копъ грошей мнѣ за тотъ пляцъ есть заплачона, также на дѣти, потомки и всихъ кревныхъ ихъ обоего рожаю, якобы они того сами на себе альбо на потомки свои только достали, и на нихъ то злевали. Але то служити и належати маеть вѣчными часы всимъ братьи зборовой такъ стану сенаторского рыцерского, яко въ мѣстѣ Виленскомъ мѣшкаючимъ, уживаючимъ и наслѣдуючимъ науки Евангеліи Сына Божьего Исуса Христа, Пана и Збавителя нашего, водлѣ писмъ Пророцкихъ и Апостольскихъ, порадкомъ тымъ, яко се костелъ Божій по Пана Христусовомъ Внебовступленьи передъ опанованьемъ папезскимъ черезъ часъ долгій справовалъ, а яко се зъ объясненьемъ Правды Божее по многой части свѣта, яко тежъ и въ костелѣхъ Гельвецкихъ, отъ папезского набоженьства реформованыхъ, заховуеть, и яко се справують въ иншихъ панствахъ и зборѣхъ Евангелицкихъ. Отъ которое продажи моее тыхъ верху помененыхъ пановъ стану сенаторского и рыцерского министровъ, сеніоровъ и старшихъ теперешнихъ, вышей имены описаныхъ, и ихъ натуральныхъ потомковъ свѣцкимъ правомъ отлучаю, а меновите звлаща и тыхъ, хто бы се зъ самыхъ або и потомковъ ихъ таковыи обралъ, жебы отъ тое правдивое звышъ меновите описаное вѣры отступивши пристати до якое вѣры иншое яко кольвекъ названое мѣлъ, а предсе якую вкладзу собѣ въ зборѣ и въ томъ пляцу або въ будованью его привлащати хотѣлъ — таковый кождый маеть быти отлученъ отъ того збору Пана Христусового, и вжо межи паны радами ихъ милостью такъ сеніоры, министры, яко и всимъ посполствомъ збору Хрестьянского въ зборѣ томъ ни которое части мѣти не можеть, кгдыжъ не ихъ властными тыхъ, верху описаныхъ имены, пенезми зъ маетности ихъ, але всее братьи зборовое

на ялмужну зложоными, тотъ пляцъ отъ мене естъ купленъ, таковогo кождого я симъ листомъ моимъ отлучаю. А про то всимъ а всимъ сенаторомъ, людемъ рыцерскимъ, министромъ, сеніоромъ и посполитымъ людемъ стану заволанья шляхетского и мѣстского, въ томъ зборѣ будучимъ, потомкомъ и щадкомъ ихъ и тымъ, которыи бы се ку науцѣ Пана Кристусовой и напотомъ зъ воли Божьи до того збору прилучили, тая моя продажа служити и належати маетъ. И тамъ въ збудованомъ мѣстцу Слова Божого отъ вымысловъ людскихъ объясненого и сакраментовъ панскихъ правдивыхъ вольно будетъ, водлѣ поприсяженья корунѣ Польской и сему панству великому князству Литовскому, конфедерацыи, отъ его королевское милости пана нашого милостивого учиненое, уживати и того наслѣдовати вѣчно и на вѣки непорушно. Который помененый пляцъ и дворъ Горностаевскій, отъ мене теперь на зборъ ку збудованью дому Божого на вѣчность проданый и пущоный, маютъ министры, сеніорове, або старшіе, водлѣ порадку ихъ обраные, также вся братья въ Кристусѣ того збору Евангелицкого они сами а потомъ вси таковые братья въ Кристусѣ, которыи того таковогo проповѣданья и набоженства Евангелицкого наслѣдуютъ, завжды держати и уживати вѣчно и на вѣки ничимъ непорушно. И вжо на томъ пляцу будетъ имъ вольно домъ ку проповѣданью слова Божого збудовати, а въ томъ дому Божьемъ маетъ ся проповѣдати правдиве слово Божье и Евангелія Исуса Христа Пана и Откупителя нашого тымъ способомъ, яко передъ тымъ здавна было за Апостоловъ и правдивыхъ учителевъ Пана Христусовыхъ и водлѣ порадку теперешнего въ проповѣданью Слова Божого костеловъ альбо зборовъ Гельвецкихъ, яко естъ и вышей доложоно. Будетъ тежъ имъ вольно въ томъ дому и на пляцу Горностаевскомъ, отъ мене теперь продономъ, яко старыхъ кгмаховъ поправовати такъ и новыхъ только, колько того подъ каждымъ часомъ потреба указовати будетъ, будовати и вшелякіе пожитки, водлѣ уподобанья старшихъ зборовыхъ, множити и причиняти. А вѣдже того пляцу и двора менованого Горностаевского, отъ мене теперь проданого, яко панове рады такъ и зъ стану рыцерского, яко министры и сеніорове теперешніе и по нихъ завжды подъ кождымъ часомъ на вѣки будучіе, такъ и вся братья Евангелицкая потому жъ, и нихто иный яко зъ дѣтей потомковъ братьи повиноватыхъ и близкихъ ихъ, такъ и кождый зъ стороны вшелякого стану не маетъ и не будетъ мочи на жадную иншую речь того пляцу и будованья на немъ оборочати, альбо до чого иного привлащати; только то вѣчне маетъ быти на зборъ Евангелицкій ку правдивому проповѣданью Слова Божьего и Евангеліи Исусъ Христовы, водлѣ того, яко се теперь въ томъ зборѣ Евангелицкомъ водлѣ порадку костеловъ Еванге-

лицкихъ проповѣдасть. Я тежъ самъ черезъ увесь часъ живота моего, а по смерти моей малжонка и дѣти мои, также потомки, счадки и наслѣдки мои и нихто зъ братьи близкихъ, кревныхъ и повиноватыхъ моихъ отъ сего часу и дня нинѣшнего, въ датѣ нижей описаного, на вси пришлые и вѣчные часы не маемъ того дому и пляцу Горностаевского и всихъ добръ и властностей до него належачихъ жаднымъ способомъ, правомъ вшелякимъ и упоромъ ни которымъ и жадными пришлыми вынайдеными способами и обычаи собѣ привлащати и въ тотъ дворъ и пляцъ и ни въ якую влостность его ни чимъ уступовати и переказъ ни якихъ въ держанью и въ уживанью старшимъ зборовымъ и братьи Евангелицкой чинити не маемъ, вѣчно и на вѣки непорушно на вси потомные часы. Бо вжо отъ того двора и пляцу Горностаевского отъ вѣчности и дѣдицства и вшелякое властности его отдаляю себе самого, малжонку, дѣти, потомки, щадки и наслѣдки мои, по тому жъ всю братью, близкихъ и кревныхъ моихъ вѣчными часы; якожъ листъ мой купчій и выписы врадовые, штомъ на тотъ пляцъ и дворъ мѣлъ, и тежъ тые листы и привилья, што ми былъ далъ панъ Остаѳей Горностай, отдалъ есми вси до рукъ тыхъ же старшихъ зборовыхъ вышей помененыхъ. Которые жъ то листы купчіе на вси прышлые часы ни мнѣ, ани дѣтемъ, потомкомъ и всимъ близкимъ кревнымъ моимъ, але вжо братьи всей збору того Евангелицкого служити маютъ. И гдѣ бы хто якіе права, листы и записы на тотъ пречоный дворъ Горностаевскій, яко бы отъ мене або моихъ дѣтей маючи, хотѣлъ указати и хотя бы се показали, тогды я таковые листы симъ листомъ моимъ умораю и вниветь оборочаю. И вжо таковые листы, симъ теперешнимъ листомъ моимъ умороные, у жадного права мѣстца мѣти не маютъ а ни мѣти могуть, але всюду маютъ быти касованы. А гдѣ быхъ я самъ альбо при животѣ и по животѣ моемъ малжонка, дѣти и потомки мои, або панове братья близкіе и кревные наши въ тотъ дворъ и пляцъ помененый и въ якіежъ кольвекъ добра до того належачіе уступовалисе и собѣ то привлащати хотѣли, а якую жъ кольвекъ переказу на держанью и вживанью министромъ, сеніоромъ и всей братьи Евангелицкой дѣлали, або до права о то министровъ, сеніоровъ и братью позывали, тогды таковый кождый зъ насъ за кождымъ выступленьемъ, иле бы кроть то се ставало, тыле кроть такъ я самъ маю, а по мнѣ малжонка, дѣти, потомкове и близкіе мои маютъ и повинни будуть заплатити заруки господару королю его милости осмъ тисечей копъ грошей, а братьи зборовой другую осмъ тисечей копъ грошей. И къ тому вси шкоды и наклады ихъ на то учиненые, которыи бы они будуючи и оправуючи въ томъ дому наложили, трудность и шкоду подняли, то все зъ совитостью маемъ и повинни будемъ, безъ кождого до-

воду и присеги, одно на голую повѣсть сеніоровъ, подъ тымъ часомъ будучихъ, заплатити и нагородити. А поплативши оные заруки и то все, яко се вышей помѣнило предсе, тая продажа моя при зборѣ Евангелицкомъ а сесь листъ мой при зуполной моцы зостати маеть вѣчными часы. А естли бы хто кольвекъ зъ стороны и зъ якого кольвекъ стану такъ съ повиноватыхъ дому моего, яко и съ посторонниxъ, якимъ же кольвекъ правомъ и способомъ або вымысломъ и упоромъ, въ тотъ дворъ, отъ мене збору Евангелицкому вѣчностью проданый и теперъ вжо поступленый, заведеный и врадовне поданый, уступовати се и якіе добра або воду, рурою приведеную, отыймовати мѣлъ, а тому дому, который се черезъ братью на томъ пляцу ку проповѣданью Евангеліи Пана Кристусовое збудуеть, якое кольвекъ и въ чомъ кольвекъ пренагабанье чинили, и о то до права министровъ, сеніоровъ, або старшихъ зборовыхъ и братью всю позывали; тогды я самъ, а по животѣ моемъ сынове мои панъ Миколай и панъ Криштофъ, а по нихъ потомки наши маемъ и повинни будемъ отъ всихъ таковыхъ становъ большихъ и менщихъ и отъ кождого зособна вшелякимъ обычаемъ и у кождого суду и права, колько бы кроть того потреба указывала, и не даючи се о то позывати до жадного права, одно будучи обосланымъ листомъ которого кольвекъ уряду, будь земского будь гродского, заступовати и власнымъ накладомъ нашимъ то сеніоровъ и всей братьи Евангелицкой, подъ кождымъ часомъ и вѣкомъ въ томъ зборѣ будучой, очищати маемъ и повинни будемъ, подъ таковыми жъ заруками вышей описаными, такъ якобы сеніорове и вся братья збору Евангелицкого спокойне а ничимъ непорушне и вѣчне то держали и уживали. И на то даю всей братьи въ Христусѣ збору Виленского Евангелицкого, яко паномъ сенаторомъ и стану шляхецкого людемъ, министромъ, сеніоромъ теперь и напотомъ вѣчными часы, водлѣ порадку ихъ въ томъ зборѣ будучимъ, сесь мой продажный листъ, подъ печатью и съ подписомъ руки моее властное. А ижъ сынове мои панъ Миколай и панъ Криштофъ Радивилове, яко на продажу того двора и пляцу моего Горностаевскаго тому збору Евангелицкому, такъ на очищенье его и на вси обовязки, въ томъ листѣ моемъ менованые, позволили, тогды тежъ добровольне до сего листу моего и печати свои приложили и руки свои подписали, змоцнивши тымъ тую мою продажу не инакъ одно, яко бы тежъ свой листъ на себе въ тоежъ слово дали. А къ тому для лѣпшого свѣдомья и упевненья тое речи просилъ есми о приложенье печатей до того листу моего людей зацныхъ, которые при той продажи были, то есть: ихъ милости пана Юрья Остика, воеводы Мстиславского, старосты Браславского, пана Миколая Тальвоша, кашталяна Жомойтского, старосты Дынемборского, тивуна

въ земли Жомойтской Бирженянского пана Юрья Зеновьевича, дашталяна земли Полоцкое, старосты Дисенского, пана Яна Кишки, крайчого великого князства Литовского, а пана Станислава Нарушевича, тивуна Виленского. Якожъ ихъ милость за очевистою и устною прозбою моею то учинили и печати свои приложити рачили до сего моего продажного листу. Писанъ у Вильни, лѣта отъ Нароженья Сына Божьего тисеча пять сотъ семдесятъ семого, мѣсеца Февраля петнадцатого дня. У того листу подписанье рукъ писмомъ Польскимъ пана воеводы Виленского самого и сыновъ его милости пана Миколая и пана Криштофа. И на жеданье пана воеводы Виленского то чинячи, ствержаемъ и змоцняемъ тотъ листъ продажный и все право, отъ пана воеводы Виленского спущоное, симъ листомъ нашимъ: маютъ его уживати и во всемъ захованы быти водлѣ того, яко вышей въ листѣ пана воеводиномъ описано естъ, и на то даемъ сесь нашъ листъ зъ нашою печатью. Писанъ у Вильни. Лѣта Божого Нароженья тисеча пятсотъ семдесятъ девятого, мѣсеца Октебря двадцатого дня. Stefanus Rex. Остафей Воловичъ, панъ Виленскій, канцлеръ великого князства Литовского, староста Берестейскій и Кобрынскій.

Писанъ на большомъ пергаминовомъ листѣ, съ привѣсистою на шнурѣ большою восковою печатью, плохо сохранившеюся. Подлинникъ хранится въ Рукописномъ Отдѣленіи Виленской Публичной Библіотеки.

30.

1579 г. Декабря 6. Соглашеніе между Григоріемъ Бранецомъ и Елизаветою Буйвидовою, при посредствѣ земенинан Николая Мартиновича, о службѣ мужика Войтка Марковича.

Я Миколай Мартиновичъ Моисевича, земенинъ господарскій повѣту Виленского, ознаймую тымъ моимъ квитомъ, ижъ што былъ позвалъ позвы кгродскими повѣту Виленского земенинъ господарскій повѣту Виленского панъ Григорей Омиляновичъ Бранецъ земянку господарскую повѣту Виленского пани Алжбету Яновну Колаковну Матеевую Буйвидовую и сына ее пана Станислава Буйвидовича о кгвалтовное отнятье мужика, на имя Войтка Марковича, и о выбитье съ спокойного держанья съ трехъ дней, почавши отъ року тисеча пятсотъ семдесятъ девятого ажъ до дня шостого Декабра въ томъ же року

семдесятъ девятомъ. А ижъ пани Буйвидовая, не уступуючи у право, черезъ насъ пріятель еднала пана Григора за то, што не робилъ мужикъ, поступила восполокъ съ сыномъ своимъ Станиславомъ Буйвидовичомъ, почонши отъ року семдесятъ девятого, мѣсеца Декабра, шостого дня Светого Миколая ажъ до семое суботи пришлое въ року осмдесятомъ. Маеть тотъ Войтко Марковичъ пану Григорью въ казную недѣлю по два дни съ клячою служить, а третій день пѣшый; а гдѣ бы не окупили у пана Григорья того мужика, тогды маеть онъ до отданья пенязей пану Григору въ кожной недѣли по три дни служить, два дни съ клячою, третій день пѣшый. А на томъ далъ сесь мой квитъ сознанья моего пану Григорью, съ подписомъ руки моее властное. А ижемъ печати своее на тотъ часъ не мѣлъ, просилъ есми о приложенье печати земенина господарского повѣту Виленского, пана Балтромея Каспоровича, што его милость на устную прозбу мою учинилъ, до того листу моего сознаного печать свою приложить рачилъ. Писанъ въ Дукштахъ, року отъ Нароженья Сына Божого тисеча пятсотъ семдесятъ девятого, мѣсеца Декабра шостого дня. Я Миколай Мартиновичъ властною рукою потписалъ.

Писанъ на поллистѣ, хранится въ Рукописномъ Отдѣленіи Виленской Публичной Библіотеки.

31.

1582 г. Сентября 10. Подтвердительная запись Николая Криштофа Радивила Мирской Троицкой Церкви на двѣ волоки земли.

Миколай Крыштофъ Радивилъ, княжа на Олыцы и на Несвижы, маршалокъ наивышшій великого князства Литовского. Ознаймуемъ симъ листомъ нашимъ, ижъ што которые двѣ волоки земли пашное кгрунту замку нашого Мирского, лежачые въ селѣ Озерѣ, и чотыри моркги сѣножати надъ рѣкою Ушою дали есмо и первѣй сего фундовали на вси потомные часы на богомолье на церковъ Рускую заложенье Светое Тройцы, въ старомъ мѣстѣ Мирскомъ побудованую, слузѣ и богомольцу нашому протопопѣ Мирскому Роману Петровичу Ердану ажъ до его живота, што ширей и достаточне на листѣхъ нашихъ, ему отъ насъ даныхъ, есть описано и доложоно. И вжо тые двѣ волоки земли звышмянованые церковные служебникъ и волочникъ нашъ Мартинъ Тхорницкій прывернулъ зась и далъ на цыншу подданымъ нашимъ Озерскимъ. А на тое мѣстцо также двѣ воло-

ки, то есть шесть шнуровъ волочныхъ въ трехъ поляхъ кгрунту пашного зъ лѣсомъ, кустовьемъ и съ прорубками, лежачые межы вырѣзаными волоки и новозаложоного мѣстечка нашого Мирского, тотъ же звышменованый волочникъ нашъ Мартинъ Тхорницкій отмѣну слушную и прыстойную учинилъ и тому протопопѣ нашому Мирскому Роману Петровичу Ердану. . . .

. . . .

и листовъ нашыхъ, отъ насъ тому протопопѣ Мирскому даныхъ, потвержаемъ и зоставуемъ, ни въ чомъ не нарушиваемъ, жебы тое все сполна, што се есть на фундатѣ нашомъ поменило и зложило, вжо того всего на вѣе потомные часы нихто ни чого отыймовать и отбирать отъ тое церкви звышменованое не мають и не будуть мочи. И на то мы дали протопопѣ нашому Мирскому Роману Петровичу Ердану сесь нашъ потвержоный листъ, печать свою до него прыложившы и руку свою подписавши. Писанъ у Несвижи. Лѣта Божого Нароженья тисеча пять сотъ осмдесятъ второго, мѣсеца Сентебря десятого дня.

Внизу тисненая печать. Писанъ на бумажномъ поллистѣ. Ветхъ. Хранится тамъ же.

32.

1584 г. Марта 25. Отвѣтная королевская грамота обывателямъ Слонимскаго воеводства на ихъ просьбу объ редакціи статута и о назначеніи времени для открытія сеймиковъ.

Стефанъ, Божью милостью король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомойтскій, Мазовецкій, Лифляндскій, княже Седмикгродское и иныхъ.

Княземъ, паномъ радамъ, врядникомъ земскимъ, дворнымъ, повѣтовымъ и кгродскимъ повѣту Слонимского. Што прысылали есте на зъѣздъ до Вильни ку сконченью поправы статутовое, за зложеньемъ и узыченьемъ часу отъ насъ господаря, ино на што ся згодили. А што тежъ на соймики въ повѣты взяли о томъ передъ нами господаремъ, за прыѣханьемъ нашимъ тутъ до Вильни, ознаймили, просечы, абы есмо черезъ послы свое часу соймиковъ передъ соймомъ вальнымъ до васъ всказати и тое писмо послати,—въ чомъ бачечы быть прозбу ихъ слушную то есмо учынили, и кгды прыйдеть часъ передъ соймомъ валнымъ соймики зложити вѣдомость о томъ въ повѣты отъ насъ будете мѣли. А яко есмо на поправу того статуту ради позволили, также и на выданье его за згоднымъ прынесеньемъ вашымъ на съемъ не омѣ-

шкаемъ въ томъ ласки нашое господарское оказати, и тотъ статутъ прывилемъ нашимъ вжо утвердити. Писанъ у Вильни, року 1584, мѣсеца Марца 25 дня.

Stephanus Rex. Николай Ясенскій, писаръ.

Документъ писанъ на поллистъ, внизу сохранился слѣдъ отъ печати. Хранится тамъ же.

33.

1595 г. Іюля 7. Заявленіе Кіевскихъ возныхъ объ избитіи и израненіи подстаросты и королевскаго сборщика Матѳея Витинскаго среди бѣлаго дня подлѣ церкви св. Николая Кіевскимъ гродскимъ судьею и его пріятелями.

Лѣта Божого Нароженья тисеча пятьсотъ деветьдесятъ пятого, мѣсеца Іюля семого дня. На врадѣ господарскомъ гродскомъ Кіевскомъ передо мною Яномъ Аксакомъ, подвоеводимъ Кіевскимъ, ставшы очевисто возные земли Кіевское, шляхетные Янъ Войтковскій, Стефанъ Яцковскій а Иванъ Щеніевскій сознали, и того сознанья своего квитъ подъ печатьми и съ подписами рукъ своихъ ку записанью до книгъ гродскихъ Кіевскихъ дали, писаный тыми словы: Я Янъ Войтковскій, я Стефанъ Яцковскій а я Иванъ Ждановичъ Щеніевскій, енералове и возные земли Кіевское, ознаймуемъ на томъ квитѣ нашомъ, ижъ року теперъ идучого тисеча пятьсотъ деветьдесятъ пятого, мѣсеца Іюля семого дня, будучы мы, за приданьемъ отъ его милости пана Яна Аксака, подвоеводего Кіевского, на справѣ и потребѣ пана Матыяша Витынского, подстаростего и суколектора побору его королевское милости Жытомирского и всего обрубу около Житомира, которого есмо уси огледали, ижъ былъ вельми збитъ и зраненъ, которые раны видѣли есмо, то естъ, на правой руцѣ на щыколоткахъ рана шаблею тятая, барзо шкодливая, пальцовъ три только на скурѣ зависли. Которое то зраненье панъ Матыяшъ Витынскій менивъ собѣ быти отъ пана Богдана Стрыбыля и отъ сыновъ его отъ пана Филона, судьи кгродского Кіевского, а отъ пана Петра Стрыбылевъ: ижъ дей кгдымъ ишолъ у потребахъ пана своего его милости пана Есифа Малышки, поборцы его королевское милости воеводства Кіевского, державцы Житомирского, до канцлярыи, то пакъ дей панъ Богданъ Стрыбыль и зъ сынами своими вышменоваными, маючи при собѣ слугъ и помочниковъ своихъ оршакъ на малый, то есть Андрея Драницкого а Станислава Вербовского и инщыхъ многихъ слугъ и помочниковъ, которыхъ дей было о петьдесятъ чоловѣка, перенявши дей мене на добровольной

дорозѣ на улицы подлѣ церкви Светого Николы Притиского, тамъ же дей мене, за властнымъ росказаньемъ пана Богдана Стрыбыля и сыновъ его, при бытности ихъ самыхъ и передъ очима ихъ, тые то уси слуги и помочники ихъ, оскочившы мене зъ бронями розными, непристойне и неотповѣдне почали дей на мене шаблями сѣчь. А я дей маючы чеканъ у рукахъ, уложилемъ ся дей чеканомъ, а въ томъ укладанью моемъ Андрей Драницкій, слуга пана Филона Стрыбыля, шаблею у руку правую мене ранилъ. А такъ мы, енералове и возные, вышменованые, што есмо видѣли и отъ пана Витынского слышели, то есмо на томъ квитѣ нашомъ, подъ печатьми и съ подписами рукъ нашыхъ, ку записанью до книгъ кгродскихъ Кіевскихъ дали, якожъ при томъ зраненью своемъ менилъ собѣ быти шкоды: чеканъ, макгерка и бачмакги сафьянове згинули. Писанъ у Кіевѣ, року Божого тисеча пятьсотъ девятьдесять пятого, мѣсеца Іюля семого дня. И сесъ видыму съ подъ печатью мене, Остафея Загоровского, понамѣсника Кіевского, отъ его милости пана Вацлава Вилгорского, подвоеводего Кіевского, на мѣстцу врядовомъ у Кіевѣ будучого, въ року теперешнемъ тисеча шестьсотъ третемъ, мѣсеца Генваря двадцать пятого дня, его милости пану Адаму Олизару на то есть выданъ. Писанъ у Кіевѣ.

Внизу сдѣлана подпись: Въ небытности на тотъ часъ у Кіевѣ писара кгродского Кіевского его милости пана Андрея ...... Гаврило Кгертвилъ, подписокъ *А далѣе помѣтка тою же рукою:* корыкговано съ книгами.

Писанъ на бумажномъ поллистѣ, хранится тамъ же.

34.

1598 г. Іюля 23. Привилегія, данная Сигизмундомъ III канцлеру Льву Сапегѣ на третью часть доходовъ съ Пернoвскаго староства, въ уплату взятыхъ у него королемъ 15000 польскихъ злотыхъ.

Żygmunth III, z Bożey łaski krol Polski, wielkie xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Zmuidzkie, Mazowieckie, Inflandskie, a Szwedski, Gotski, Wandalski, dziedziczny krol.

Oznaimuiemy tem listem naszym wszystkim wobec i każdemu zosobna, komu by o tem wiedziec należało, jż my ku pilney i wielkiey potrzebie naszey i Rzeczy Pospolitei wzięli i pozyczylismy u wielmożnego Leona Sapiehi, canclerza wielkiego xiędztwa Litewskiego, starosty Słonimskiego, Pernawskiego i Mohilowskiego, pewną gotową i rękodainą summe pieniędzy piętnascie tysięcy złotych pol-

skich, ktorą summę pieniędzy wszystkie spełna pozwolilismy i ukazali, i tym listem naszym upewniamy i utwierdzamy wielmożnemu Leonowi Sapiezie, canclerzowi wielkiego xiędztwa Litewskiego, wybrać s trzeciei częsci prowentow starostwa Pernawskiego, w ziemi Liflandskiei leżącego, ktora, wedla ordynaty constytutiey seimu Warszawskiego roku tysiąc pięcseth osmdziesiąt dziewiątego, nam do stołu naszego należy. Ma vielmożny canclerz wielkiego xiędztwa Litewskiego, starosta Pernawski, prowenta z starostwa Pernawskiego, według postanowienia commisarzow albo rewizorow naszych, wybieraiąc iednę częsc, do skarbu naszego na obronę Rzeczy Pospolitei należącą, do podskarbich coronnego i wielkiego xiędztwa Litewskiego oddawać, albo za roskazaniem i wiadomoscią naszą obracać tam, gdzieby się ku nalepszemu pożytkowi i potrzebie tamtei prowintiey i wszystkiei Rzeczy Pospolitei baczyło, drugą częsc na się, iako starosta tameiszy, brać, a trzecią częsc nam należącą wszystkę, w zapłatę summy nam pożyczonei piętnastu tysięcy złotych polskich w kożdy rok sobie potrącać i przywłaszczać, poty aż wszystkę spełna przerzeczoną summę piętnascie tysięcy złotych polskich wybierze. A gzieby w tem czasie nim wielmożny canclerz wielkiego xiędztwa Litewskiego tę summę piętnascie tysięcy złotych s prowentow częsci tei, ktora nam należy, wybierze, Pan Bog nań smierc dopuscić raczył, tedy i po smierci wielmożnego canclerza tę summę abo ostatek iei, czego by on za żywota swego s trzeciei częsci prowentow nam i skarbowi naszemu należącei nie dobrał, obiecuiemy za się i za potomki nasze, iż potomkom pana canclerzowym abo z skarbu naszego wielkiego xiędztwa Litewskiego gotowemi zapłacić mamy, abo więc też prowenta trzecią częsc nam należącą potomkom iego oddawać roskażemy tak długo, aż się ta summa pieniędzy piętnascie tysięcy złotych wszystka spełna wypłaci i odda, iakoż podskarbim naszym teraznieiszym wielmożnym coronnemu Janowi Firleiowi z Dombrowice, a wielkiego xięztwa Litewskiego Andrzejowi Zawiszy i po nich będącym roskazuiemy i tak mieć chcemy, aby o tem wiedząc wielmożnego Leona Sapiehę, canclerza wielkiego xiędztwa Litewskiego, według tego listu naszego, zachowali tę trzecią częsc prowentow z starostwa Pernawskiego nam należącą w kożdy rok, w zapłatę tych piętnastu tysięcy złotych polskich, potrącali i na liczbie w miasto gotowei summy przymowali, poty aż się ta pożyczona summa spełna wybierze uissczona będzie. W czem wielmożnego Leona Sapiehę, canclerza wielkiego xiędztwa Litewskiego, upewniamy za się i za naiasnieisze potomki nasze krole Polskie i W. X. L. słowem naszym przyrzekamy, że się we wszystkim według tego listu naszego zachowamy. I na tosmy dali jego miłosci ten list nasz, ręką naszą podpisany i pieczęciami coronną i wielkiego xiędztwa Litewskiego zapieczętowany. Pisan pod Gdanskim dnia XXIV miesiąca Julij, anno Domini MDXC osmego. Panowa-

nia krolestw naszych Polskiego, wielkiego xiędztwa Litewskiego a Szwedzkiego V roku. Sigismundus Rex.

Внизу двѣ тисненыхъ государственныхъ печати. Хранится тамъ же.

35.

1601 г. Мая 1. Позывъ Слонимскому земянину Каспору Плавскому по дѣлу о наѣздѣ его на имѣніе Овдикіевское Плавское.

Жыкгимонтъ третій, Божью милостью король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомойтскій, Мазовецкій, Ифлянтскій, а Шведскій, Кгодскій, Вандальскій, дѣдичный король, и иныхъ.

Земянину нашому повѣту Слонимского Каспору Матеевичу Славутичу Плавскому. Обтяжливе съ плачемъ и великимъ жалемъ жаловалъ на тебе земенинъ нашъ повѣту Слонимского Янъ Ушаковскій и малжонка его Щасная Яновна Тучковна о томъ, штожъ дей року минулого, по Нароженью Сына Божего тисеча шестьсотного, мѣсеца Декабра пятого дня, ты дей, Каспоре Матеевичу Славутичу Плавскій, самъ особою своею и зъ многими помочниками своими, а меновите: зъ маткою своею Матеевою Славутиною Раиною Якубовною и зъ братьею своею Щаснымъ и Авдеемъ Матеевичи Славутичи Плавскими, зъ Баркомъ Мартиновичомъ Козаковичомъ, а съ пасынками его Валентымъ и Андреемъ Мартиновичами Плавскими Славутичами, съ Харитономъ и Сидоромъ Костюковичи Плавскими и зъ Зыхомъ Кгодлевскимъ, зъ Яномъ .... а зъ иншими многими помочниками своими, которыхъ дей вы лѣпѣй знаете а имена ихъ вѣдаете, оコлько десять чоловѣка, зъ рознымъ оружьемъ, войнѣ належачимъ, за радою а съ полною намовою и однымъ умысломъ земенина нашого повѣту Слонимского Богдана Ждановича Плавского; а шедши дей вы сами особами своими и съ тыми помочниками своими, также зъ возами, съ коньми наѣхавши моцно кгвалтомъ на домъ боярина и слуги ихъ шляхетскій, на имя Герасима Васильевича Киндыревича Плавского, называемый Овдикіевскій Плавскій, у повѣту Слонимскомъ лежичій, на кгрунтѣ Плавскомъ Овдикіевскомъ, у которомъ дей тотъ Гарасимъ мѣшкалъ, шляхтичъ учстивый, до имѣнья и двора ихъ Плавского, у повѣтѣ Слонимскомъ лежачого, приналежачій и прислухаючый, того дей есте боярина и слугу ихъ помененого Гарасима Плавского шляхтича учстивого и жону его Ганну Жуковну, шляхтянку учстивую боярку ихъ кгвалтовне узяли а до имѣнья и двора

своего, Плавскимъ Славутовскимъ названого, у повѣтѣ Слонимскимъ лежачого, гдѣ сполне ты, Каспоре, зъ маткою своею и зъ братею своею домъ подлѣ дому у Плавскомъ на Славутовщизнѣ мѣшкаете, отпровадили и маетность дей его того боярина слуги ихъ, што было у томъ дому, платья, быдла, збожа молочоного и немолочоного, и будованье того дому Овдикіевского кгвалтовне побрали и до тыхъ же домовъ своихъ Плавскихъ Славутовскихъ, у повѣтѣ Слонимскомъ лежачихъ, отпровадили и отвезли дей есте. А то есть меновите взяли дей есте гридню съ прамномъ, которая дей коштовала полтрети копы грошей Литовскисъ, вола оремого шерстью гнѣдого, овецъ пятеро, гусей трое, куръ трое, платья: кожухъ бараній опратистый, сермягу одну опратистую, жита молочоного чистаго бочокъ три, а немолочоного жита копъ шесть, ечменю бочокъ двѣ, овса бочокъ полтора, гречихи бочку одну, ярицы копъ три, сѣна возовъ семъ. И теперъ дей того боярина помененого, слугу ихъ и жону его, также маетность его и тое будованье съ того дому Овдикіевского побравшы, у тыхъ дворѣхъ своихъ Плавскихъ Славутовскихъ маете. О которомъ дей кгвалтовномъ найстью и наѣханью вашомъ, кгды дей ему Ушаковскому и малжонцѣ его люди добрые вѣдать дали, ты, Каспоре, зъ маткою и зъ братьею своею и помочники ваши того боярина и жону его взяли, а маетность его и хоромы домовые, также збожье и быдло кгвалтомъ беручи увозити съ помочниками своими. Тогды дей онъ, уживши пріятеля своего шляхтича учстивого пана Петра Кощича, того дей року тисеча шесть сотного мѣсеца Декабра пятого дня тамъ до того дому помененого, у которомъ тотъ слуга бояринъ ихъ мѣшкалъ,..... слалъ, хотечи вѣдомость мѣти, для чого дей вы таковый кгвалтъ чините. Который дей пріятель ихъ кгды тамъ пріѣхалъ, тогды дей ты, Каспоре Славутичу Плавскій, съ помочниками своими тамъ у томъ дому Плавскомъ Овдикіевскомъ оного пріятеля Петра Кощича окрутне а нелитостиве кійми, чеканами сбили и зранили и ледво живого оставили, и тамъ же дей съ того пріятеля ихъ взяли и безправне пограбили курту лосюю новую бѣло выправленую, сукномъ шаримъ и полотномъ подшитую, которая дей коштовала три копы грошей, шапку чорную, футромъ рисимъ подшитую, которая дей коштовала три золотые польскіе, кордъ, который дей коштовалъ копу грошей, полгакъ, костью осажоный, который дей коштовалъ семъ золотыхъ польскихъ, пороховницу съ поесомъ, ладунки, што дей коштовало пол копы грошей, поесъ ременый зъ мѣшкомъ, купленый за десеть грошей Литовскихъ, а готовыхъ дей пенязей узяли дей есте полчетверты копы грошей Литовскихъ, ножъ за три грошы купленый, хустку, которая коштовала петнадцать грошей. А такъ тотъ Ушаковскій и малжонка его, хотечи со-

бѣ справедливости довести и тое кгвалтовное найстье и наѣханье на тотъ домъ шляхетскій о побранье кгвалтовное будованья и маетности рухомое, и о збитье а окрутное зраненье того пріятеля ихъ Петра Кощича, и о безправное а не слушное побранье и пограбенье маетности рухомое, заховавши собѣ вольное мовенье у суду належного о безправное взятье того Гарасима и жоны его вамъ симъ позвомъ нашимъ земскимъ Слонимскимъ до права позываютъ. Про то приказуемъ тобѣ, Каспоре Матеевичу Славутичу Плавскій, штобы еси передъ судомъ нашимъ земскимъ Слонимскимъ на мѣстцу звыкломъ судовомъ у Слонимѣ сами особами своими ку праву стали, а на жалобу того Ушаковского и малжонки его, въ позвѣ помененую, усправедливили на рокохъ земскихъ судовыхъ, которые сего року теперъ идучого, по Нароженью Сына Божого тисеча шесть сотъ первого о Святой Тройцы святѣ Римскомъ припадуть, и назавтрѣй того свята зачавши се порадкомъ права посполитого у Слонимѣ судовне отправованы будуть. Писанъ у Слонимѣ. Лѣта отъ Нароженья Сына Божого тисеча шесть сотъ первого, мѣсеца Мая первого дня.

Хранится въ рукописномъ отдѣленіи Виленской Публичной Библіотеки.

36.

1604 г. Іюля 8. Актъ осмотра Мстиславскаго крѣпостнаго замка.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божего тисеча шестсотъ четвертого, мѣсеца Іюля осмого дня.

Въ роки земскіе, по Светой Тройцы святѣ Римскомъ припалые и судовне у во Мстиславли отправованые, передъ нами, врядниками судовыми земскими воеводства Мстиславского, Семеномъ Золочевскимъ судьею, Василемъ Бѣлинскимъ подсудкомъ и Александромъ Каменскимъ писаромъ, ставши возные воеводства Мстиславского Василей Зембрицскій, Янъ Путята, а Кондратъ Бѣлянскій, и при нихъ сторона ихъ три шляхтичы Василей Стромиловскій, Петръ Славскій а Даніель Соколъ, очевисто, при квитѣ возныхъ, ку записанью до книгъ земскихъ Мстиславскихъ, сознали въ тые слова: Я Василей Зембрицскій, а я Янъ Путята и я Кондратъ Бѣлянскій, возные воеводства Мстиславского, сознаваемъ то симъ квитомъ нашымъ, ижъ року теперъ идучого тисеча шестьсотъ четвертого, мѣсеца Іюля пятого дня бралъ насъ возныхъ трехъ земянинъ господарскій, городничый замку его королевской милости Мстиславского урожоный его милость панъ Кондратей Онисимо-

вичъ Оплечуевъ Сутоцкій на огледанье у замку его королевской милости Мстиславскомъ цехкгаузу и стрѣльбы. А такъ мы возные року мѣсеца и дня вышей написаного, маючы при собѣ стороною трехъ шляхтичовъ людей добрыхъ вѣри годныхъ, земянъ господарскихъ воеводства Мстиславского, пана Василья Стромиловского, а пана Петра Ставского и пана Даніеля Сокола, кгды есмо пришли зъ его милостью паномъ городничымъ у замокъ его королевской милости Мстиславскій, оказывалъ намъ вознымъ и сторонѣ при насъ будучой, напродъ: то естъ дѣлъ великихъ ляныхъ спижи семъ дѣлъ, гаковницъ цѣлыхъ сто сорокъ, а розорваныхъ осмъ, кіевъ десеть, пороху посполитого бочокъ двадцать, селитры бочокъ двѣ, серпентыны три, куль до дѣлъ сто петдесятъ и семъ, куль гаковничныхъ деветь сотъ шестнадцать, олову у штабахъ двадцать чотыри, а особливе олову свинья цѣлая и штукъ великихъ пять, которого вага знести не могла, сѣрки фасъ двѣ, формъ дѣльныхъ три, формъ гаковничныхъ двадцать одна, важки съ фунтомъ. И на то мы возные того видѣнья и сознанья нашого дали есмо его милости пану городничому сесь нашъ квитъ, зъ нашими печатми и съ подписомъ рукъ нашихъ, такъ тежъ подъ печатми стороны нашое трехъ шляхтичовъ, вышей помененыхъ при насъ будучихъ, и съ подписомъ рукъ ихъ. Писанъ у во Мстиславли. Року тисеча шестсотъ чотвертого, мѣсеца Іюля пятого дня. Въ того квиту печатей шесть естъ притиснено и подписъ рукъ подписано тыми словы: Василей Зембрицкій, возный власна рука, Янъ Путята, возный рукою власною, Кондратъ Бѣляцкій, возный рукою своею, Wasiley Stromiłowski, Петръ Ставскій рукою власною, будучи при возномъ стороною Даніель Соколъ рукою власною. Которое очевистое сознанье возныхъ и стороны шляхты и тотъ квитъ ихъ слово въ слово до книгъ земскихъ Мстиславскихъ естъ записано, и сесь вывписъ съ книгъ подъ печатми нашими врядовыми и съ подписомъ руки писарское пану Кондратью Сутоцкому, городничому Мстиславскому естъ выданъ. Писанъ у во Мстиславли.

На подлинномъ двѣ тисненыхъ печати и подпись: Александръ Каменскій, писаръ земскій Мстиславскій. *Печатано по выписи изъ земскихъ Мстиславскихъ книгъ, хранящейся тамъ же.*

37.

1606 г. Апрѣля 3. Донесеніе вознаго Каспора Савицкаго о вводѣ княжны Свирской во владѣніе имѣніемъ Войшнаришскимъ, съ описаніемъ этого имѣнія, переходящаго къ ней отъ Лукаша Мамонича.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ шостого, мѣсеца Апрѣля третьего дня.

Нарочкохъ судовыхъ кгродскихъ, мѣсеца Апрѣля прыпалыхъ и судовне порядкомъ статутовымъ въ Ошменѣ отправуючихъ, передъ нами, врадниками судовыми кгродскими повѣту Ошменского Иваномъ Козломъ, подстаростимъ, а Яномъ Поликовскимъ, судьею, и Θедоромъ Ластовскимъ, писаромъ, ставши очивисто возный повѣту Ошменского Каспоръ Савицкій, при устномъ сознанью своемъ, ку записанью до книгъ врадовыхъ квитъ свой призналъ въ тые слова писаный: Я Каспоръ Савицкій, возный повѣту Ошменского, сознаваю симъ моимъ квитомъ, ижъ въ року теперешнемъ тисеча шестьсотъ шостомъ, мѣсеца Марца двадцать четвертого дня, маючи при собѣ стороною людей добрихъ трохъ шляхтичовъ пана Миколая Варакумского, а пана Адама Мешкутя, а пана Якуба Козла, былъ есми того звышъ помененого дня зъ служебникомъ еи милости пани Станиславовой Фурсовое, маршалковое повѣту Ошменского, княжны Ядвиги Свирской, паномъ Миколаемъ Васкевичомъ въ имѣнью и въ дворѣ его милости пана Лукаша Мамонича, скарбного великого князства Литовского, старосты Дисенского и малжонки его милости панеи Барбари Войнянки, называемомъ Войшнаришскомъ части Филиповское, въ повѣтѣ Ошменскомъ лежачомъ. Гдѣжъ того дня тамъ до того имѣнья и двора Войшнаришского прибывши, самого его милости пана скарбного и малжонки его милости въ томъ дворѣ не зостали есмо, только знашли есмо въ томъ дворѣ урадника пана скарбного и малжонки его тамошнего Войшнаришского пана Яна Городецкого, передъ которымъ и передо мною знымъ и тою стороною тотъ служебникъ еи милости панее маршалковое Ошменское Миколай Васкевичъ повѣдилъ тыми словы: пане Городецкій! ямъ тутъ до Войшнаришокъ, маетности пана скарбного и малжонки его милости, дня нинѣшнего зъ вознымъ и зъ стороною прiѣхалъ, зъ моцью ее милости пани Станиславовое Фурсовое, маршалковое повѣту Ошменского, кнежны Ядвиги Свирской, панеи своеи, для взятья въ держанье еи милости панеи своеи врадовне того всего имѣнья Войшнаришского части Филиповское такъ самого двора зо всякимъ будованьемъ, яко всихъ кгрунтовъ, лѣсовъ, сѣножатей, под-

даныхъ, бояръ, челеди дворное и всихъ принадлежностей, зъ житомъ на поли засѣенымъ, въ гумнѣ зложонымъ, зъ збожомъ вшелякимъ молочонымъ и немолочонымъ, въ клетяхъ зсыпанымъ, зъ быдломъ рогатымъ и нерогатымъ, зъ спратомъ домовымъ и зо всимъ на все такъ, яко се тое имѣнье само въ собѣ маетъ, всего огуломъ заставою въ певной сумѣ пенязи у двухъ сотъ копахъ грошей на рокъ цѣлый зуполный по собѣ идучій, то есть почавши отъ року теперешнего тисеча шестьсотъ шостого, мѣсеца Марца осмнадцатого дня, ажъ до таковогo жъ дня осмнадцатого мѣсеца Марца, въ року пришломъ тисеча шестьсотъ семомъ припадаючого. А за невыкупеньемъ на томъ року и дню звышъ помененомъ, тогды потомъ рокъ отъ року, водлугъ листу его милости пана скарбного и малжонки его милости, на то панеи моеи даного, и водлугъ другого листу пана скарбного и малжонки его на пущенье и поданье черезъ возного въ интромисыю панеи моеи подъ широкими обовязками и певными варунками даного, за которымъ тымъ листомъ дня сегоднешнего рокъ на поданье въ держанье панеи моеи того имѣнья припалъ. Про тожъ пытаю тебе, пане Городецкій, хто ми тутъ теперь въ интромисыю панеи моеи тое имѣнье поступовати маетъ, поневажъ самого пана скарбного и малжонки его милости тутъ теперь въ томъ имѣнью нѣтъ; кгдыжъ се ихъ милость описали сами обѣдвѣ особы або которая кольвекъ одна особа зъ ихъ милости, дня нинѣшнего тутъ до Войшнаришокъ прибывши, очивисто въ интромисыю черезъ возного подати. Панъ Городецкій повѣдилъ тыми словы, ижъ дей я маю въ томъ моцъ и устное росказанье ихъ милости пановъ своихъ, которыхъ именемъ заразомъ въ интромисыю черезъ тебе, пане возный, и васъ, панове сторона, тое имѣнье Войшнаришское все, часть Филиповскую еи милости панеи маршалковой подаю и поступую. То естъ: самый дворъ зъ будованьемъ въ нимъ всякимъ дворнымъ и гуменнымъ, зъ кгрунты всякими пашными и непашными, лѣсы, гаи, зарослями, сѣножатьми, зъ рѣки, рѣчками, зъ сажовками, зъ ставы и зъ ставищами, зъ млынами, зъ людьми тяглыми, поддаными, бояры, зъ житомъ, на поли засѣенымъ и въ дворѣ зложонымъ, и зъ збожемъ всякимъ, молочонымъ и немолочонымъ, и зо всимъ на все, яко се тое имѣнье Войшнаришское, часть Филиповская сама въ собѣ маетъ, и зъ быдломъ рогатымъ и нерогатымъ, якожъ тотъ панъ Городецкій, урядникъ Войшнаришскій, казалъ мнѣ возному все што одноколвекъ панеи маршалковой подалъ и поступилъ на инвентарь або въ сесь квитъ сознанья моего по достатку списать. То естъ напервѣй дворъ самый Войшнаришскій часть Филиповска, будованье въ нимъ дворное такъ се въ собѣ маетъ: напервѣй съ прїѣзду отъ Вильна, гдѣ ворота знать передъ тымъ были, увошодши въ дворъ по пра-

вой сторонѣ домъ при земли немалый, старій, въ нимъ избъ бѣлыхъ двѣ, коморъ три, увесь старый погнилый, кгонтами старими и соломою критый, вездѣ течеть мѣсцами и стѣны вжо се вывалями, безъ пецовъ, безъ дверей, безъ оболонокъ въ окнахъ и безъ лавъ; отъ того дому повалушъ старый на столпахъ, безъ дверей, кгонтами старыми критый, зъ кганкгомъ а зъ всходомъ до того повалуша, ничимъ не покритымъ; подлѣ того повалуша свиренокъ тежъ не новый, двери у него на бѣкгунахъ, соломою старою критый; подлѣ того свиренка коморка стоить не велика, стара, ни на што не годна; отъ тое коморки недалеко домокъ не великій, соломою старою критый, такоже вездѣ течеть; уходечи до него до сѣни дверей н...; зъ сѣни свѣтолка, дверы до нее завѣшоные на поврозкахъ; въ ней оконъ чотыри безъ оболонъ и безъ рамъ, лавы въ ней три, печка великая съ кафлевъ старихъ поливаныхъ и простыхъ, коминокъ; съ тое свѣтолки коморка для схованья речей; напротивку тое свѣтолки пекарня стара завалиласе; отъ того дому не блиско гридня для челеди, старая, соломою старою крита, углы вжо погнили, зъ сѣнью старою; противко тое гридни издобка для варива стара; за тою гриднею свиренокъ не великій старый, соломою критый, для сыпанья збожа; тамъ же не далеко свирна одрина вельми стара; тутъ же подлѣ обора, то есть хлѣвъ для быдла, соломою кулевьемъ критый; у концу тое обоpы свирнаничокъ старый; подлѣ тое жъ оборы овчарничокъ старій; у поли передъ дворомъ гумно старое зрубу стоить троха старого, ничимъ некритого, гдѣ передъ тымъ былъ знать токъ для молоченья, ни на што не годно, осѣть стара; противъ тое осѣти гумно токъ для молоченья, старый соломою старою критый, вездѣ течеть; подъ дворомъ млынъ зрубъ новый, ничимъ не критый, пустый безъ кола и безъ жоронъ и безъ желѣза, на рѣцѣ Ластуи. Тотъ дворъ увесь и гумно у поли стоить ничимъ негорожоно. По списанью будованья, подалъ статку быдла коровъ три вельми худыхъ, малыхъ двѣ дойные а третея ялова; овецъ малыхъ худыхъ семъ, баранъ скопъ одинъ, свиней шестеро, курицъ пять, пѣтухъ одинъ; жита, на поли засѣеного дворного на пустовщинахъ, только на бочокъ чотыри, и гдѣкольвекъ есть засѣено жито на кгрунтѣхъ дворныхъ и на пустовщинахъ, то все панеи маршалковой подалъ и поступилъ, окромъ только жита на томъ кгрунтѣ дворномъ, которого пани Адамовая Амброжеевичовая на бочокъ тринадцать, за позволеньемъ и квитомъ пана скарбного посѣела, того панъ Городецкій не поступовалъ и не подавалъ, и вольно будеть ей яко власное свое пожать; якожъ и сама пани Адамовая, на тотъ часъ до того двора Войшнаришского прибывши, то мнѣ возному и сторонѣ шляхтѣ оповѣдала, ижъ жито свое на томъ кгрунтѣ Войшнаришскомъ, за позволеньемъ и квитомъ его ми-

лости пана скарбного сѣела, и квитъ тотъ намъ, съ печатью и съ подписомъ руки пана скарбного указовала. А потомъ поличивши жито снопами, подалъ копъ двадцать осмъ малое ярицы, одъ мышь вельми зъѣденое, копъ одинадцать пшеницы, копъ осмъ ячменю простого, копъ полдеветы ечменю шестерни копъ шесть, полбы копъ три, сноповъ десеть: тое збоже все, отъ мышь зъѣденое, травливое, вязи малое, а иншое замокло, ечменю молочоного бочокъ полпеты, овса бочокъ полдеветы, гороху бѣлого полбочки, сѣна возы три. Подданые ку тому имѣнью и двору прислухаючіе, которихъ панеи маршалковой подано, то естъ въ селѣ называемомъ Новомъ, меновите: первшый Мартинъ Кривошый зъ жоною и зъ сыномъ Янукомъ и зъ двѣма дочками—служба, у него волы дворные, кляча дворная, корова одна, овецъ трое, свиней трое, куровъ трое, то все дворное, жита ему придано засѣеного на двѣ бочки, ечменю ему зъ двора дано копъ осмъ, овса копъ шесть, ярицы дано копъ три, гречихи чверть; другій Павлюкъ Свирукъ зъ жоною и зъ пасынкомъ Янукомъ—полслужбы, у него статку: волъ одинъ, корова одна, кляча одна; третій Алексѣй Кгечисъ зъ жоною—полслужбы, у него статку: только маеть бычка дворного. Повинность ихъ то естъ: Кривошій по чотыри дни на кождый тыдень на роботу ходить, Павлюкъ по три дни, а Кгечисъ по два дни, а жоны ихъ по два дни, а третій день за дворнымъ хлѣбомъ. Бояре, до того имѣнья прислухаючіе, панцерные Войтѣхъ Крулцковичъ а Станиславъ Ширмеровичъ, повинность ихъ: зъ листы и съ паномъ ѣздить чергою, то есть Войтѣхъ два разы, а Станиславъ третій разъ; а часу посполитого рушенья конь ставить повинни. Которое тое имѣнье мbelieve нованое Войшнаришки, часть Филиповскую усю въ людьми поддаными, бояри и зо всимъ тымъ, яко се тутъ вышей поменило, тотъ урядникъ его милости пана скарбного и малжонки его милости передо мною вознымъ и тою стороною ей милости пани маршалковой подалъ и поступилъ, а тотъ служебникъ ее милости панеи маршалковой, панъ Миколай Васкевичъ на имя панее своее, отъ того урядника его милости пана скарбного и малжонки его милости пана Яна Городецкого врадовне через мене возного и тую сторону въ держанье и въ моцъ панеи своеи то все принявши, то передо мною вознымъ и тою стороною шляхтою оповѣдалъ и освѣтчалъ, ижъ дей его милость панъ скарбный зъ малжонкою своею записови и листу своему, которій на пущенье въ интромисыю того имѣнья панеи моей дали, досыть не учинили — а то съ тыхъ мѣръ, ижъ се дей ихъ милость описали обадва сполне сами особами своими очевисто, або которій кольвекъ одинъ зъ ихъ милости дня нинѣшнего, тутъ до того двора Войшнаришского прибывши, въ интромисыю панеи моеи водлугъ листовъ своихъ подати, того дей не учинили,

сами не прибыли до того; подданыхъ не подано зуполна трохъ служобъ, штобы мѣли уси три по сосѣ воловъ и по клячи; жита дей на поли засѣеного описали се дей завести и поступити на бочокъ двадцать, а теперь дей только на чотыри бочки подано. Ку тому дей отъ дати того листу ничого съ того двора выпровожати не мѣли, а ихъ милость дей и быдло и нѣкоторое збоже выпровадили и челеди никого не подано, а описалисе дей и зъ челедью подати и въ иншихъ дей поракграфѣхъ, въ томъ листѣ своемъ помененыхъ, не зыстилисе и досыть не учинили, за чимъ дей ихъ милость въ заруки вины и въ плаценье шкодъ еи милости пани моеи, водлугъ того листу своего, попали. На што все даломъ я возный еи милости пани Фурсовой маршалковой кнежнѣ Ядвизѣ Свирской, ку записанью до книгъ кгродскихъ Ошменскихъ, сесь мой квитъ сознанья моего, подъ печатью моею и съ подписомъ руки моей, также подъ печатьми тое стороны шляхты и съ подписомъ рукъ ихъ, которые зъ нихъ писати умѣють. Писанъ у Войшнаришкахъ, року, мѣсеца и дня звышъ писаного. У того квиту возного печатей притисненыхъ чотыри, а подписы рукъ письмомъ Рускимъ и Польскимъ тыми словы: Каспоръ Савицкій, возный, рукою своею. Adam Mieszkuc, ręką swą. Jakub Kozioł, własną ręką. А на томъ квитѣ возного Каспора Савицкого написъ рукою его власною тыми словы: а кгды я возный тую справу на врадѣ кгродскомъ Ошменскомъ признавать мѣлъ, тогды панъ Өедоръ Ластовскій, писарь кгродскій Ошменскій, услышавши то отъ мене, а прыймуючи тое признанье мое мною вознымъ освѣтчилъ, же на томъ имѣнью Войшнаришскомъ, съ части того пана Филипа Войшнара, за неотданье побору въ року девятдесятъ первомъ уфаленого до пана Лаврина Сонкгина сума отъ враду сказаная и отправленая, за которую небощикъ панъ Станиславъ Криковичъ, бывшій на онъ часъ подстаростій Ошменскій, скарбови заплатилъ, а пану писару тестаментомъ отписалъ, за чимъ онъ въ то врадовне въ держанье вшолъ, и варуючи то собѣ, абы то праву его пана писаровому не шкодило и на врадѣ кгродскомъ Ошменскомъ заразомъ о томъ оповѣдалъ. Каспоръ Савицкій, возный, рукою своею писалъ. Которое очивистое сознанье возного помененого и тотъ квитъ его, также и тотъ написъ его рукою его на томъ квитѣ до книгъ врадовыхъ записанъ естъ, и сесь выписъ, подъ нашими врадовыми печатьми и съ подписомъ руки моей писарское, еи милости пани Станиславовой Фурсовой, маршалковой повѣту Ошменского, кнежнѣ Ядвизѣ Свирской есть выданъ. Писанъ у въ Ошменѣ. Өедоръ Ластовскій, кгродскій Ошменскій писаръ.

Печатано по выписи изъ кгродскихъ Ошменскихъ книгъ, хранящейся тамъ же.

38.

1611 г. Іюня 3. Дѣло о крѣпостномъ мужѣ и свободной женѣ, требуемыхъ помѣщикомъ, съ постановленіемъ войтовскимъ о разсмотрѣніи этого вопроса судомъ духовнымъ.

Roku Panskiego 1611, miesiąca Juny trzeciego dnia.

Przedemną, Janem Buiwidem, woitem mieszczan biskupstwa Wilenskiego, od w Bodze wielebnego jasnie wielmożnego pana jego mci xiędza Benedykta Woyny, z łasky Bożey biskupa Wilenskiego, pana mego miłosciwego, przytoczyła sie sprawa jego mci pana Marcina Szowkowskiego, ziemianina krolia J. Mci powiatu Wilenskiego, za poddanem jego własnym oiczycem Łukaszem Stanisławowiczem imienia Duxt, ktory to poddany, od lat osmiu swowolnie porzuciwszy domostwo, po naimach do tego czasu chodził, a poscignowszy go tu w miescie Wilenskim dnia wtorego Junij w tem roku tysiąc szesc set iedynastym, jako poddanego swego, wzioł. A żona jego Katarzyna Walentynowna, maiąc pewną wiadomość, iż w tei jurisdiciei jego mci xiędza biskupa Wilenskiego w miescie Wilenskim mieszka, iest przez sługe urzędowego z maietnoscią ruchomą urzędownie zaarestowana do rosprawy. Jakoż na dniu dzisieiszym stanąwszy Catharzyna Walentynowna za zakazem, przy żalobie swei pan Marcin Szowkowski domawiał się, aby ta Catarzyna Walentynowna, jako sliubna żona poddanego jego Łukasza Stanisławowicza wydana była. Jakoż y tego poddanego swego na imie Łukasza Stanisławowicza przedemną stawił, który za pytaniem moim przyznał się dobrowolnie, że iest własny oczycz y poddany jego mci pana Marcina Szowkowskiego. Na co Catarzyna Walentynowna, przyznawszy Łukasza Stanisławowicza za małżonka, rok temu trzeci sliubnego, powiedziała, że nie wiedziała do tego czasu, aby mąż iei Łukasz miał być cziiem poddanem, ieno z mlodych lat swych tu w miescie Wilenskim czas swoi na posłudze strawiła y iest białą głową wolną, y prosiła, aby iej, iako wolnei, w poddanstwo panu Szowkowskiemu nie podawano. A pan Szowkowski powtore domawiał się, aby ta poddana jego wydana była, ponieważ yż się sama zna, że to iej mąż własny. A po takowych kontrowersiach puscili na uznanie moje. Ja tedy w tey sprawie, wysłuchawszy z obustron mowienia,— poniewasz ten poddany Łukasz Stanisławowicz stanąwszy tu na urzędzie przyznał się byc własnym poddanem pana Marcina Szowkowskiego,— za dobrowolnym przyznaniem, tego poddanego, iako własnego oiczycza, panu Marcinowi Szowkowskiemu za razem wydaie; co się dotycze żony jego Catarzyny Walentynowny, ktora tu stanąwszy na

urzędzie, chociaż przyznała tego poddanego Łukasza za własnego mąża sliubnego, ienoż nie wiedziała, aby poddanym czyiem być miał, do tego, iż iest własnie w prawie wyrażono, że człowiek wolny w niewolią nie ma być wydany; niemniey upatrzywszy y te słusność same, że idzie o związek małżęstwa, ktora sprawa nie osobie swieckiei, ale sądowi nawyszemu jch msc panow duchownych rosądzać nalieży,—przeto te sprawę, sądowi moiemu nie nalieżną, odsilam do jego msci xiędza biskupa Wilenskiego, pana mego miłosciwego, i składam rok obiema stronam stanowić sie przed jego mscią tu w Wilnie, jesli jego mość na ten czas przybyć będzie raczył, od dnia szostego Junia a za tydzień, iako dnia trzynastego Junii. A do tego czasu Catarzyna Walentynowna dała po sobie parękе do skutecznego uisczenia na czasie naznaczonym Adamową Pasniczką, ktora sie obowiązała przed jego moscią xiędzem biskupem Wilenskim, panem moim młciwym, te Catarzyne Walentynowne stanowić. Ktora to sprawa iest do xiąg moich woitowskich zapisana, s których ten wypis, pod pieczęcią s podpisem ręki mei, jego mci panu Marcinowi Szowkowskiemu iest wydan. Pisan w Wilnie. Jan Buiwid. Jan Wieronski pissar.

Писанъ на бумажномъ листѣ. Хранится тамъ же.

39.

1611 г. Августа 13. Заявленіе Яроша Карскаго о буйствѣ и насиліи, произведенномъ въ его имѣніи и имѣніи его сосѣда Цивинскаго Жиринскимъ.

Я Ярошъ Карскій, земенинъ господарскій воеводства Берестейского, сознаваю тымъ моимъ сусѣдского оповѣданья листомъ, ижъ въ року теперь идучомъ, тисеча шесть сотъ одинадцатомъ, мѣсеца Августа тринадцатого дня, оповѣдалъ мнѣ, яко сусѣдови неподалеку мѣшкаючому, его милость панъ Жикгимонтъ Цывинскій, земенинъ господарскій воеводства Берестейского, черезъ листъ свой на земенина господарского, воеводства Берестейского жъ, пана Петра Жыринского и на помочниковъ его пана Геліяша Длуского и Яна Забѣльского, который дей то панъ Петръ Жыринскій передъ тымъ не поодно кроть похвалки на здоровье мое чынивалъ, а дня дей вчорашнего мѣсеца Августа двадцатого дня, не переставаючи дей того предсевзятья своего, самъ особою своею, спосибившы дей собѣ помочниковъ своихъ, того то Геліяша Длузского съ пахоликами его и Яна Забѣльского,

яко дей ему пану Тивинскому о томъ челядь его справу дала, бо дей онъ самъ на тотъ часъ въ полю пры роботникахъ былъ. Прыведшы дей онъ панъ Жыринскій того Длузского съ пахоликами его и того Забѣльского подъ дворъ ку воротамъ его во имѣнью Березой, у воеводствѣ Берестейскомъ лежачомъ, а самъ дей назадъ вернулся, направившы дей оныхъ умыслне, абы дей его пана Тивинского, тамъ у дворѣ его нашовшы, забили. Которые дей, зъ направы его Жыринского, наѣхавшы кгвалтовне на тотъ дворъ его Березинскій, тамъ дей его у дворѣ не заставшы шукали, а не нашовши его сами се дей на фортель заторгнули, межы собою пахолика якогось огорнули и окрыкъ надъ нимъ учинили. А потомъ кгды дей онъ панъ Цывинскій до гумна своего прышолъ и, не вѣдаючи о томъ, же были зъ направы пана Жыринского кгвалтовне наѣхали и его шукали бити, беспечне дей ишолъ, яко господарь хотечи ихъ вдячне яко гостей прывитать. Нижли дей тые панове гости его, будучи направени отъ пана Жыринского, обачившы его, къ нему скочывши, кгвалтовне дей его самого збили, зранили и челедь дей его побили, а другихъ прочь съ двора порозганяли, ажъ дей ледво есми здоровье свое и челеди своее, которая пры немъ была, ратовать могъ. И если се дей зъ нихъ которому што достало въ оборонѣ, тогды се дей неумыслне але боронечи здоровья своего, за кгвалтовнымъ наѣханьемъ тыхъ особъ помененыхъ отъ пана Петра Жыринского, достать мусѣло, яко будучи прымушонымъ за початкомъ ихъ. Которого жъ оповѣданья пана Цывинского далемъ сесь мой листъ ку подпартью права его, съ печатью моею и съ подписомъ руки моее. Писанъ у Вильнѣ, року, мѣсеца и дня звышъ помененого.

Внизу тисненая печать. Хранится тамъ же.

40.

1614 г. Іюля 27. Росписка Станислава Келпша, Мстиславскаго подстаросты, въ принятіи отъ Раины Сутоцкой, по смерти мужа ея Мстиславскаго городничаго, крѣпостнаго замка Мстиславля съ орудіями и боевыми снарядами.

Я Станиславъ Келпшъ, земенинъ господарскій и подстаростій воеводства Мстиславского, ознаймую тымъ моимъ квитацыйнымъ листомъ, ижъ, за згоднымъ зезволеньемъ и постановеньемъ ихъ милости пановъ врадниковъ земскихъ, кгродскихъ, дворныхъ и шляхты обывателей воеводства Мстиславского, по зейстью съ сего свѣта....

земенина и городничого его королевской милости воеводства Мстиславского, пана Кондратія Онисимовича Оплечуева Сутоцкого, малжонка его милости пани Раина Семеновна Золочевского, судьянка земская воеводства Мстиславского, через руки ихъ милости пановъ пана Василья Бѣлицкого, подсудка, а пана Александра Каменского, писара, врадниковъ его королевской милости земскихъ воеводства Мстиславского, подала ми городницство Мстиславское до рукъ моихъ, мене Станислава Келпша, ценкавзъ и стрѣльбу, въ замку господарскомъ Мстиславскомъ будучую, а меновите: то есть напервѣй дѣлъ великихъ зъ спижи ляныхъ пять цѣлыхъ, шостое дѣло тежъ спижаное, на выходѣ кули конецъ урвало, семое также спижаное все розорвалое, спижа вцале есть ми подана того дѣла; меновала то, же часу теперешнее трвози тое дѣло сопсовало се коли стрѣляно; гаковницъ цѣлыхъ сто сорокъ, а розерваныхъ осмь, кіевъ десеть, пороху посполитого бочочокъ семнадцать, а иншіи менила, бы выстрѣляно часу трвози; салитры фасокъ двѣ непелныхъ, серпентыны тры, куль до дѣлъ двѣстѣ и дванастѣ, куль гаковничныхъ семъ сотъ, олову въ штабахъ штабъ деветнадцать, а остатокъ на кули полито, менила часу трвози отъ Москвы пострѣляно; а особливе олово свинья цѣлая и штукъ великихъ пять, сѣры фасекъ двѣ, формъ дѣльныхъ три, формъ гаковичныхъ семнадцатъ, важки зъ фунтомъ. То все, яко се вышей поменило, до рукъ моихъ дошло и съ того ее милости квитую. А еслибы хто мѣлъ ее милости о тые речи правомъ турбовати, ино я, Станиславъ Келпшъ, ее пани Кондратьевую Сутоцкую Раину Семеновну Золочевского на кождомъ мѣстцы за позвы у права заступовать и своимъ власнымъ накладомъ, працою и грошомъ очищать маю и виненъ буду. И на томъ я Станиславъ Келпшъ, подстаростій Мстиславскій, далъ пани Кондратьевой Сутоцкой..... городничиной Мстиславской, сесь мой квитанцыйный листъ подъ власною печатью моею. А при томъ были и того всего будучи добре свѣдоми, за устною и очевистою прозбою моею, печати свои до сего моего листу приложити и руки свои подписати рачили: ихъ милость врожоные панове панъ Василей Бѣлицкій, подсудокъ, а панъ Александеръ Каменскій, писаръ, врадники его королевской милости земскіе Мстиславскіе. Писанъ у во Мстиславли, лѣта отъ Нароженья Сына Божего 1614, мѣсеца Іюля 27 дня. Stanisław Kiełpsz, podstarości Mscisławski. Alexander Kamensky, pisarz zemski Mscisławsky, ręką swą.

Писанъ на поллистъ. Внизу три тисненыхъ печати. Хранится тамъ же.

41.

1615 г. Іюля 18. Судебное опредѣленіе по дѣлу о нападеніи Адама Остроуха на имѣніе Криштофа Корсака, Полотскаго стольника, и непослушаніи суду.

На рокохъ судовыхъ земскихъ, по Светой Тройцы святѣ Рымскомъ прыпалыхъ и судовне въ Мяделѣ отправуючихъ, передъ нами, врадниками судовыми земскими Ошменскими, Яномъ Корсакомъ, секретаромъ его королевское милости, судьею, Станиславомъ Александровичомъ княземъ Свирскимъ, подсудкомъ, а Станиславомъ Внучкомъ, писаромъ, кгды съ реестру ку суженью прыпала справа его милости пана Крыштофа Корсака, стольника воеводства Полоцкого, струкцаса его королевское милости, зъ земениномъ господарскимъ повѣту Ошменского паномъ Адамомъ Яновичомъ Остроухомъ за позвы, тогды отъ его милости пана Корсака умоцованый его милость панъ Миколай Закревскій постановилъ, а панъ Остроухъ яко самъ ку праву не сталъ, такъ и ни которое вѣдомости о собѣ и о прычинѣ нестанья своего намъ суду и сторонѣ своей не далъ. За чымъ умоцованый его милости пана Корсакова, вперодъ доведшы квитомъ возного Крыштофа Ивашковича днемъ передъ роками прызнанымъ положенья позву по пана Остроуха на имѣнью его Свирѣ и року за нимъ прыпалого, къ тому указавшы тое воланье по позваного черезъ тры дни чыненое на позвѣ написаное, а поднесшы ку чытанью позовъ, жаловалъ зъ него. Въ которомъ жалоба такъ описана есть о томъ: ижъ дей въ року прошломъ тисеча шестсотъ чотырнадцатомъ ты, Адаме Остроуху, взялъ и позычылъ еси у него пана стольника Полоцкого петдесятъ копъ и грошей сорокъ Литовское монеты, и въ той дей сумѣ пенязей зоставилъ и завелъ въ моцъ, въ держанье и спокойное ужыванье, ему пану Корсаку подалъ и поступилъ полслужбы осѣлую подданого своего, на име Грышка Полейка зъ жоною, зъ дѣтьми и со всею маетностью и повинностью его отъ имѣнья своего названого Свира въ повѣтѣ Ошменскомъ лежачого, въ селѣ названомъ Полейкахъ, яко дей шырей вся речь на листѣ твоемъ, Остроуху, на тую заставу пану стольнику даномъ, описана есть. Который дей тотъ листъ свой заставный ты, Остроуху, мѣлъ описалъ се еси особливымъ листомъ своимъ пану стольнику, подъ заруками, описаными въ томъ листѣ, меновите на рокохъ трыкольскихъ, въ семъ року шесть сотъ петнадцатомъ у Мяделѣ суженыхъ, передъ судомъ земскимъ Ошменскимъ отъ засѣданья суду четвертого дня прызнать и запису

своему досыть учынить. Нижли дей ты, Адаме Остроуху, за частократнымъ черезъ возного прывольваньемъ, весь день и седѣнью на судахъ не становилъ и того листу своего не прызналъ, за чымъ во вси обовязки, въ томъ листѣ твоемъ описаные, попалъ еси, о што хочеть съ тобою управа очевисто мовить. Ку тому еще жаловалъ на тебе, Адаме Остроуху, тотъ же панъ Крыштофъ Корсакъ, стольникъ Полоцкій, о томъ, ижъ дей въ року теперешнемъ тисеча шестсотъ петнадцатомъ мѣсеца Іюля со дня чотырнадцатого на день петнадцатый въ ночы ты, Адаме Остроуху, будучы чоловѣкомъ опилымъ а набравшысе своее воли, запомнявшы боязни Божое и срокгости права посполитого, нашовшы кгвалтовне на дворъ имѣнье пана стольниково, названое Свиро, въ повѣтѣ Ошменскомъ лежачое, отъ князя Станислава Свирского, подсудка Ошменского въ заставѣ маючое, того року мѣсеца и дня звышъ писаного, безъ вшелякого данья собѣ прычыны, почалъ дей лаети и неутстивыми словы доброй славѣ его дотккливыми соромотилъ и на поединокъ вызывалъ его самого пана стольника Полоцкого, маючы собѣ способеныхъ помочниковъ не мало: пана Станислава Вышотравку а иныхъ, дей такъ прутко панъ стольникъ познать не могъ, которыхъ ты самъ, Адаме Остроуху, лѣпѣй знаешь и имена, якъ зъ нихъ которого зовуть, вѣдаешь. Одно дей панъ стольникъ такому своволенству твоему не спротивляючысе, зъ избы до тебе не выходилъ самъ, але выслалъ слугу своего до васъ, на име Петра Водынского, напоминаючы тебе въ добрый способъ, абы такого своволенства поперестали и покой дали. А ты дей, Остроуху, и съ помочниками своими, не переставаючы на томъ, лаялъ; и вызываючы его самого пана стольника, ещо дей того служебника его стольникового, шляхтича утстивого Петра Водынского въ томъ дворѣ звышмененомъ Свирѣ збили, змордовали кіими и ледво дей его жывого отошли. А мало дей еще на томъ маючы ты, Адаме Остроуху, отходечы съ того двора стольникового похвалку одповѣдь на здоровье его самого, слугъ, бояръ и подданыхъ его учынилъ, мовечы тыми словы на него пана стольника: ижъ дей хотямъ худый пахолокъ, а ты панъ, але постараю се якимъ кольвекъ способомъ о здоровье твое, слугъ, бояръ, а подданымъ твоимъ кіемъ дамъ. По прочытанью того позву, умоцованый его милости пана Корсака, доводечы самое речы, въ першымъ паракграфѣ описаное, покладалъ листы два записные того пана Адама Остроуха, подъ датою року тисеча шестсотъ чотырнадцатого, мѣсеца Августа десятого дня, одинъ на заставу того подданого Грышка Полейка, а другій на прызнанье того листу заставного даный. Въ которомъ томъ листѣ на признанье даномъ пишеть, ижъ онъ панъ Остроухъ описалъсе тотъ листъ заставный тутъ передъ судомъ земскимъ Ошменскимъ въ

Мяделѣ на рокохъ трыкрольскихъ, въ семъ року шестсотъ петнадцатомъ сужоныхъ, отъ засѣданья суду четвертого дня очевисто прызнать; а еслибы на тотъ день не прызналъ, описалъсе заруки петдесятъ копъ и грошей сорокъ; къ тому шкоды наклады на голое словореченье его милости самого, або умоцованого его милости заплатить и позволить ото все себе позвать, або и заказать до всякого суду и права на рокъ бы накоротшый, о чомъ шырей въ томъ листѣ описано есть. Къ тому покладалъ два выписы съ книгъ нашыхъ земскихъ—одинъ, подъ датою сего року тисеча шестсотъ петнадцатого, мѣсеца Февраля девятого дня, оповѣданья его милости пана Корсака; а другій подъ датою тогожъ мѣсеца Февраля десятого дня сознанья возного Крыштофа Ивашкевича на то, ижъ его милость панъ Корсакъ на тыхъ рокохъ прошлыхъ трыкрольскихъ отъ засѣданья насъ суду четвертого дня пильность чынилъ и черезъ возного того пана Остроуха ку прызнанью прыволывалъ. Нижли тотъ панъ Остроухъ не становилъ и того листу своего заставного не прызналъ, а подавшы артыкулъ шеснадцатый и сорокъ вторый роздѣлу четвертого о рокохъ завитыхъ—и артыкулъ семый зъ роздѣлу семого о добровольныхъ записѣхъ, домавялъсе, абыхмо того пана Остроуха, яко права непослушного, занестаннаго на упадъ въ речы здавшы, подлугъ того листу его за тое непрызнанье заруки петдесятъ копъ и грошей сорокъ а шкодъ накладовъ петдесятъ копъ грошей его милости пану Корсаку на томъ пану Остроуху и на имѣнью его Свирѣ, на которомъ позовъ положонъ, всказали и прысудили, а предъ се тотъ листъ заставный подъ другою такою жъ зарукою на другихъ рокохъ, которые напервѣй по сихъ тутъ у Мяделѣ сужоны будуть, прызнать наказали; а въ другомъ паракграфѣ о лаянье его милости пана Корсака и зраненье слуги его милости Водынского и о похвалку, водлѣ артыкулу двадцать второго роздѣлу четвертого, въ нестанномъ пети копахъ грошей его Остроуха здали. А такъ мы врадъ въ той справѣ его милости пана Корсака, стольника Полоцкого, съ паномъ Адамомъ Остроухомъ за позвы въ першомъ параграфѣ о непризнанье листу его, на заставу подданого его, на име Грышка Полейка, его милости даного, и за тымъ о заруки и шкоды, ижъ се тотъ панъ Остроухъ не становилъ и никоторое вѣдомости о собѣ не далъ, ино его, яко права непослушного, подлѣ артыкулу шеснадцатого и сорокъ второго роздѣлу четвертого, за нестанного на упадъ въ речы здавшы, подлугъ того листу его на прызнанье даного, за тое непрызнанье заруки петдесятъ копъ и грошей сорокъ, а шкодъ накладовъ другую петдесятъ копъ грошей—всего сумою сто копъ и грошей сорокъ Литовскихъ его милости пану Корсаку на томъ пану Остроуху и на имѣнью его Свирѣ, на которомъ позовъ положонъ былъ, —всказуемъ и прысужаемъ, и рокъ

заплатѣ тыхъ пенязей отъ обвѣщенья о семъ декретѣ нашомъ и положенья ему копіи зъ листу нашого, за недѣль чотыры складаемъ. А гдѣ бы се заплата отъ него не стала, тогды отправу за то возному черезъ листъ нашъ прыданому порадкомъ правнымъ удѣлати наказуемъ; а на спротивность въ отправѣ зарукутакъ великую, яко сама речь вказана есть, закладаемъ. А тотъ листъ, на заставу его милости пану стольнику даный въ семъ року тисеча шестсотъ петнадцатомъ на рокохъ Михайловскихъ у Мяделѣ отъ засѣданья суду на судѣхъ четвертого дня, прызнать наказуемъ подъ тыми жъ заруками, въ листѣ описаными. А если бы тые роки не дошли и сужоны не были,—тогды на першыхъ, которые по тыхъ сужоны будуть, также четвертого дня отъ засѣданья суду признати маетъ. А въ другомъ паракграфѣ о лаянье его милости пана стольника и о зраненье слуги его милости и о пофалку, водлугъ артыкулу двадцать второго роздѣлу четвертого, того пана Остроуха за нестанного здавшы, вины нестанное себѣ, суду, копу грошей, а сторонѣ чотыры копы грошей на томъ пану Остроуху вказуемъ, которую копу грошей намъ его милость панъ Корсакъ намъ заплатилъ, а его милости всю пять копъ грошей тотъ панъ Остроухъ за прыпозваньемъ повторе о то впередъ, нижъ въ право уступить, заплатити повиненъ будеть. Которая справа до книгъ судовыхъ земскихъ есть записана, съ которыхъ и сесь выпись, подъ нашыми врадовыми печатьми и подписомъ руки моее писарское, его милости пану Крыштофу Корсаку, стольнику Полоцкому, есть выданъ. Писанъ у Мяделѣ. Станиславъ Внучекъ, земскій Ошменскій писарь.

Писанъ на полуторыхъ бумажныхъ листахъ. Внизу двѣ тисненыхъ печати. Хранится тамъ же.

42.

1617 г. Декабря 5. Постановленіе гродскаго Ошмянскаго суда по жалобѣ Петра Рокицкаго о томъ, что шуринъ его панъ Каспоръ Голевскій подговорилъ свою сестру, жену его Рокицкаго, уѣхать отъ него и затѣмъ сдѣлалъ наѣздъ на его имѣніе.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божого тисеча шестсотъ семнадцатого, мѣсеца Декабра пятого дня.

На рочкохъ мѣсеца Декабра судовне отправуючыхъ, передъ нами врадниками судовыми кгродскими

повѣту Ошменского, отъ вельможного его милости пана Павла Сапѣги на Гольшанахъ, конюшого великого князства Литовского, старосты Ошменского и Гомельского, державцы Семненского и Метельского, на судъ кгродскій высажоными, Ѳедоромъ Сѣкирою, подстаростимъ, Станиславомъ Коррейвомъ, судьею, Александромъ Петровскимъ, писаромъ, кгды зъ реестру ку суженью прыпала справа земенина господарского повѣту Ошменского пана Петра Рокицкого зъ землянкою господарскою повѣту Ошменского пани Петровою Рокицкою Раиною Каспровною Кголіевскою, малжонкою его, также зъ земениномъ господарскимъ воеводства Виленского паномъ Каспромъ Каспровичомъ Кголіевскимъ, братомъ ее, прынцыпалами, а земяны господарскими въ розныхъ, яко въ позвѣ пишеть, повѣтѣхъ мѣшкаючыми, паномъ Якубомъ а паномъ Яномъ, паномъ Александромъ и паномъ Мартиномъ и сестрою ихъ пани Крыстиною Касперовичами Кголіевскими, для зносу позву доложоными, а помочникомъ прынцыпаловъ паномъ Андреемъ Козицкимъ, ино, за прыволаньемъ возного рочкового Юрья Савицкого, панъ Рокицкій, самъ ставшы, моцъ отъ себе пану Грыгорью Тупальскому злетилъ, а отъ усихъ звышъ менованыхъ особъ пани Рокицкое, пановъ Кголіевскихъ и пана Козицкого панъ Миколай Закревскій, за моцью ихъ листовною правною ку обмовѣ постановилъ. Якожъ панъ Тупальскій того умоцованого отъ пани Рокицкое и пана Кголіевского не прыймуючый и станья самыхъ особъ потребуючый, доведшы квитомъ возного Матія Родевича прызнанымъ положенья позву наимѣнью Понизью и року за нимъ прыпалого, а поднесшы ку чытанью позовъ, жаловалъ зъ него. Въ которомъ жалоба такъ описана есть о томъ: штожъ дей ты, пане Каспоре Кголіевскій, впередъ учынилъ еси зъ малжонкою его пана Рокицкого а сестрою своею, съ тобою, пани Раино Каспоровна Кголіевсакя, за которою дей намовою твоею тая малжонка его въ семъ року тисеча шестсотъ семнадцатомъ мѣсеца Августа двадцать девятого дня, безъ жадное прычыны, отъ него малжонка своего зъ имѣнья его и зъ своего Понизья, въ повѣтѣ Ошменскомъ лежачого, зъ немалыми маетностями рухомыми прочъ уѣхала и збѣгла и до тебе, пане Каспоре Кголіевскій, до имѣнья твоего за Вильномъ, въ повѣтѣ Виленскомъ лежачого, заѣхала и ажъ по сесь часъ любъ пры тобѣ, або гдѣ индѣй за вѣдомостью твоею перемѣшкиваеть. Ошто дей онъ панъ Рокицкій, для ославы дому своего, чекаючи обаченья тебе, пане Каспоре Кголіевскій, такъ тежъ обаченья и упаметанья тебе, малжонки своее, и верненья тебе до себе, до враду съ тымъ се не утекалъ. Нижли дей ты, пане Каспоре Кголіевскій, и ты, малжонка его пана Рокицского, пани Раина Кголіевская, не упаметаючы се въ томъ зломъ а незбожномъ предсевзятью своемъ, але пробачывшы боязни Божое и срокгости

Понизья выгналъ еси, тое имѣнье и дворъ Понизье зъ будованьемъ, быдломъ, збожемъ, съ поддаными и всякими иными повинностями и пожытками въ держанье свое взялъ, а его пана Рокицкого съ покойного и давного держанья и ужыванья его съ того имѣньья Понизья зъ двора, зъ людей и всихъ належностей его, ему пану Рокицкому отъ тебе, малжонки его, правомъ дожывотнымъ записаныхъ и належачыхъ, а зъ села Горбачовъ и зъ кгрунтовъ Дубовицы и иныхъ, ему пану Рокицскому жъ отъ тебе, малжонки его, вѣчностью записаныхъ и належачыхъ, зъ дому и мѣшканья его шляхетского кгвалтовне и безправне выбилъ и выгналъ и собѣ прывлащылъ, и то все на себе ты, пане Каспоре Кголіевскій, осегнувшы и стрѣльбою и людьми служебными Татарми осадившы, держишь, и прытомъ кгвалтовномъ наѣздѣ и выбитью съ покойного держанья листы, справы и всю маетность его пана Рокицского власную, въ немъ будучую, кгвалтовне побралъ. А то есть меновите кгвалтовне забралъ: напередъ, шкатулу его пана Рокицкого, въ которой были листы справы его, то есть: листъ записъ, отъ тебе, малжонки его, пана Рокицкого пани Раины Кголіевской, подъ печатью и съ подписомъ руки твоей и подъ печатми и съ подписомъ рукъ людей зацныхъ, ему пану Рокицкому даный, водлугъ права справленый, на то, ижъ ты отъ имѣнья своего Понизья село называемое Горбачы и зъ кгрунтомъ Дубовицою и зъ болотомъ названымъ Козевымъ болотомъ и зъ сѣножатми и зъ иными приналежностями ему пану Рокицкому заразъ вѣчностью записала и даровала; а другій листъ записъ, отъ тебе жъ, малжонки его, ему пану Рокицкому даный, тежъ водлѣ права справленый, который бы ему пану Рокицкому на всемъ имѣнью своемъ Понизью дожывотное мѣшканье а речы свое рухомые въ вольный шафунокъ его на вѣчные часы записала; третій листъ записъ, отъ тебе жъ, малжонки его, ему пану Рокицкому даный, тежъ водлѣ права справленый, и которымъ ты описала се тые листы, ему пану Рокицкому даные, передъ судомъ земскимъ Ошменскимъ на рокохъ Михаловскихъ тутъ въ Ошменѣ прызнати; четвертый листъ пана Яна Волка, подстолего Лидского, ему пану Рокицкому на осмдесятъ копъ грошей даный; пятый листъ пана Дановского, ему жъ пану Рокицкому на чотырнадцать копъ грошей даный; листъ пана Яна Рокицкого и малжонки его, которымъ се они описали отъ его, пана Якуба Рокицкого, о часть его заступовать и ни о што его не позывать, подъ зарукою двухъ сотъ копъ грошей; листъ пана Адама Рокицкого квитацыйный, ижъ се ему отъ него пана Петра за часть его во всемъ досить стало; листы дѣльчые, интерцызы и листы ихъ же на прызнанье тыхъ листовъ даные, и иншыхъ листовъ и мамрамовъ кголыхъ, отъ розныхъ людей и Татаръ и на розные сумы даныхъ, не мало; къ тому квиты поборовые плаченья черезъ него пана Рокицкого побору зъ имѣнья его

Понизья и зъ другого имѣнья его Острова, такъ тежъ и квиты пописовые и иншыхъ справъ не мало. А до того въ той шкатулѣ было пенязей готовыхъ чырвоными золотыми трыста копъ грошей, а монетою розною двѣстѣ копъ грошей; перстенковъ золотыхъ, одинъ съ каменемъ дыяменскомъ, который коштовалъ трыдцать золотыхъ польскихъ, а другій съ каменемъ шмаракгомъ, который коштовалъ двадцать золотыхъ, а два перстенки, за которые зъ рубинами коштовали петнадцати золотыхъ польскихъ; рядъ серебреный гусарскій зъ галзбантемъ злотистимъ шмалцованымъ, водзы до него ланцушные серебреные злотистые, палашъ при томъ серебромъ оправный злотистый; стрымена серебреные такжe злотистые, и сѣдло само аксамитомъ чырвонымъ крытое; што все коштовало шести сотъ золотыхъ польскихъ; шаблю оправную злотистую, чеканъ также оправный злотистый, коштовали золотыхъ сто польскихъ; кубки серебреные два, коштовали копъ двадцать грошей; лыжокъ серебреныхъ тузыновъ два, которые коштовали сорокъ три копы грошей. А шаты его, меновите: ферезыю чырвоную полшарлатную, рысьими шлямами подшытую, которая коштовала двѣстѣ золотыхъ польскихъ; жупанъ аксамитный чырвоный, который коштовалъ трыдцать копъ грошей, дылію бурнатную, фалендишовую, куни подшытую, которая коштовала двадцать копъ грошей Литовскихъ; курту адамашковую, лазуровую, которая коштовала дванадцати копъ грошей Литовскихъ; ферезыю зеленую, фалендышовую, лисы подшытую, которая коштовала шестнадцать копъ грошей Литовскихъ; даламанъ зеленый, фалендышовый, который коштовалъ шести копъ грошей Литовскихъ; колпакъ мармоковый аксамитный, вышневый, который коштовалъ двадцати копъ грошей Литовскихъ; колпачокъ соболій аксамитный чорный, который коштовалъ осмъ копъ грошей. А шаты бѣлоголовскіе, за власные грошы его справленые, меновите: лѣтникъ чорного аксамиту гладкого, плащыкъ того жъ аксамиту, рысями подшитый, коштовали полтораста золотыхъ польскихъ; лѣтникъ атласовый; вышневый, зъ плащыкомъ такимъ же, фалпою чырвоною подшытый, которые коштовали копъ двадцать пять грошей; шабку бобровую самородную, коштовала копъ двадцать; чамару фалендышовую, бурнатную, шлямы лисими подшытую, коштовала копъ петнадцати грошей. А шаты дочки его панны Зузанны Рокицковны побралъ, то есть меновите: плащикъ аксамитный взористый, съ пасаманами серебреными, фалпою подшытый, лѣтникъ Турецкій жолтый брамованый, рукава до него атласовые вышневые, то все коштовало копъ десети грошей; брамку перловую зъ ланцушкомъ серебренымъ злотистимъ зъ феретами, которая коштовала трыдцати копъ грошей; пасковъ серебреныхъ злотистыхъ два, которые коштовали дванадцати копъ грошей; ножики серебромъ

оправные и обренчка серебреная злотистая, коштовала шесть золотыхъ польскихъ; и иншыхъ речей дробныхъ паненскихъ, хустъ бѣлыхъ забрано на двадцать копъ грошей Литовскихъ; коберецъ адямскій одинъ коштовалъ трыдцать золотыхъ польскихъ, а два турецкіе коштовали дванадцати копъ грошей, веленсы чырвоные фалендышовые чотыры, которые коштовали копъ шесть грошей двадцати. Рынштунки, то есть меновите: пулгаковъ шесть, которые коштовали золотыхъ польскихъ трыдцать шесть; короткихъ ручницъ пару, коштовали десеть золотыхъ польскихъ, пташую ручницу коштовала золотыхъ польскихъ петнадцати; а мушкетъ коштовалъ золотыхъ польскихъ десети, зброй шесть шмалцованыхъ, а семую полерованую и шышаковъ вся семь полерованыхъ; которые зброи со всимъ коштовали зъ зарукавьемъ до всихъ зброй золотыхъ польскихъ сто, палашовъ шесть, которые коштовали дванадцать копъ грошей; сѣделъ гусарскихъ шесть, которые коштовали чотырнадцать копъ; древка зъ пропорцами, зъ кгротами и стоками до нихъ, которые коштовали копъ шесть грошей; наметъ военный, который коштовалъ копъ осми грошей; шоръ одинъ увесь на пошосные кони, который коштовалъ десеть копъ грошей; другій шоръ на почворные кони коштовалъ копъ чотырохъ; карету скураную зъ верхомъ, которая коштовала копъ петнадцати грошей; колесу кованую жолнерскую, которая коштовала копъ семи грошей. А коней ѣзныхъ почтовыхъ, мяновите; вилчастый, за которого давано копъ двадцать; другій конь шерстью гнѣдый, который коштовалъ копъ шестнадцать; третій конь бѣлый, который коштовалъ двадцати копъ грошей; клячу стадную, шерстью бѣлую, зъ жеребемъ, которая коштовала копъ двадцати грошей; а къ тому особливе жеребцы стадные два. А быдла его властного, до того двора Понизья пригнаного, было, то есть: воловъ оромыхъ шерстью рыжихъ тры, а гнѣдыхъ два, коровъ дойныхъ шерстью гнѣдыхъ чотыры, рыжихъ двѣ, рабыхъ двѣ, телятъ осмеро сегорочныхъ, а такъ рочныхъ друга осмера, быкъ стадникъ рабый, вепровъ кормныхъ семъ, а свиней пять и иншыхъ посполитыхъ петнадцатеро, гусей трыдцатеро, каплуновъ петнадцать, куровъ шестдесятъ. А збожа, въ гумнѣ зложоного, власное працы его, жыта копъ сто двадцать, гречыхи копъ сорокъ, гороху копъ десеть, а жыта черезъ него засѣено бочокъ трыдцать, сѣна напратаного возовъ двѣстѣ; такъ тежъ и млынъ онъ панъ Рокицкій своимъ власнымъ коштомъ збудовалъ, который его коштуеть двѣстѣ копъ грошей. Полотенъ, обрусовъ, ручниковъ, серветъ и иншыхъ хустъ бѣлыхъ ткатскихъ коленскихъ не мало, што все коштовало петидесятъ копъ грошей. Скрыни кованыхъ великихъ шесть, которые коштовали дванадцати копъ грошей. Постель его пана Рокицкого: перынъ двѣ, подушокъ чоты-

ры съ китайками и съ простирадломъ и съ колдрою буратиковою, которая коштовала трыдцати копъ грошей. Котелъ великій пивный коштовалъ копъ двадцати, котелъ меншый коштовалъ копъ шести, котелекъ мѣрный коштовалъ копъ тры, котелки малые два коштовали золотыхъ осми, алембики два съ трубами коштовали копъ шести. Кухенное начынье: кгарцовъ желѣзныхъ великихъ десеть коштовали золотыхъ трыдцати пети, кгарцовъ желѣзныхъ меншыхъ осмъ коштовали золотыхъ петнадцати, кгарцовъ желѣзныхъ малыхъ шесть коштовали золотыхъ десети, панви великіе двѣ коштовали копъ шесть, панви двѣ мѣрные коштовали копъ чотырохъ, баня кухонная коштовала копъ шести, келянекъ малыхъ двѣ коштовали копъ двѣ, рожновъ великихъ и малыхъ пять коштовали копъ двѣ, сѣкачы два, друшляки тры коштовали золотыхъ дванадцати, лихтары великіе мосендзовые два, лыхтаровъ мосендзовыхъ тры меншые и зъ чыщцами до нихъ трома, коштовали золотыхъ семи, талеровъ цыновыхъ тузыновъ шесть, мисъ цыновыхъ тузыновъ два, полмисковъ тузыновъ чотыры, фляшокъ цыновыхъ мѣрныхъ зъ олстрами двадцать двѣ, а большыхъ шесть, наливки цыновые двѣ и мисъ подъ наливки двѣ—то все коштовало трыдцати шести копъ грошей, коновокъ мяданыхъ тры и наливка мядяная коштовали шести копъ грошей, мѣдницъ мосендзовыхъ чотыры коштовали золотыхъ чотыры. А слуги его Жикгимонта Цыбунского речей забрали: юпку адамашкую зеленую киромъ подшытую, которая коштовала шести копъ грошей, пулгакъ зъ лядовницою, который коштовалъ трохъ копъ грошей, колдерку, подушку, престирадло, рукавицы, тыжмы, острохи, што все коштовало трохъ копъ грошей двадцати. Съ тымъ дей всимъ и зъ иншою розною маетностью его и спратомъ домовымъ, чого онъ панъ Рокицкій на сесь часъ про великій жаль паметати и меновите списати не можеть, ты, пане Кголіевскій, съ помочниками своими тотъ дворъ его Понизье кгвалтовне и безправне собѣ забралъ и собѣ прывлащылъ; а ку концу того позву пишеть, абы сами ку праву стали, листы справы на село Горбачы и на дожывотное мѣшканье на имѣнью Понизью и на речы рухомые и на прызнанье отъ малжонки его Рокицкого ему даные, и иные листы облики забраные у права положили и во всемъ се ему усправедливили. По прочытанью того позву умоцованый пана Рокицкого, указуючи зъ артыкулу первого и второго роздѣлу одинадцатого, ижъ хто бы на домъ шляхетскій, або на господу наѣхалъ або нашолъ, а тамъ кого ранилъ, тотъ горломъ каранъ быти маеть; а зъ артыкулу трыдцатого роздѣлу четвертого указуючы, ижъ въ такихъ речахъ крвавыхъ, гдѣ о горло идеть, сторона позваная не черезъ умоцованого, але сама очевисто у суду становитисе повинна,—домавялъ се, абыхмо того

умоцованого пани Рокицкое и пана Каспора Кголіевского, на сторону отставившы, самымъ особамъ становить се и знову ихъ до права возному прыволать наказали. На то умоцованый пани Рокицкое и пановъ Кголіевскихъ панъ Закревскій повѣдилъ: што дей умоцованый пана Рокицского повѣдаеть, яко бы въ той справѣ и жалобѣ пана Рокицкого по пановъ Кголіевскихъ и по пани Рокицкую и по пана Рокицкого вынесеными, о речъ криминальную ити мѣло, за чымъ якобы особы позваные не черезъ умоцованого, але черезъ самыхъ себе ку праву становити повинни быти мѣли,—тогды дей я не бачу того, абы то справа крыминальна быти мѣла, бо жалоба пана Рокицкого о тры паракграфы: першый паракграфъ якобы о отъѣханье и збѣженье малжонки его пана Рокицкого, то въ томъ пунктѣ не только о горло, водлугъ артыкулу трытцатого, роздѣлу четвертого нейдеть, але и судови кгродскому судить не належыть, бо даеть вину пану Каспору, яко бы за намовою его зъѣхать мѣла; другій паракграфъ, якобы о выбитье съ покойного держанья зъ имѣнья и о побранье маетности, то тежъ водлугъ артыкулу деветдесятъ второго роздѣлу четвертого, ни якого крыминалу за собою не несеть; третій паракграфъ яко бы о везенье сына его пана Рокицкого, то также, водлугъ артыкулу двадцать осмого, роздѣлу одинадцатого, не есть крыминалъ. А што споминаеть, якобы тивуна збити мѣли, тогды дей то маетность есть власна пани Рокицкое, и хотя бы тивуна або урядника збито, тогды бы ей своего тивуна вольно карать до того еще мамы право ясное: кгды чоловѣка простого стану который шляхтичъ хотя и забъеть, а на горачомъ учынку пойманый не будеть, тогды горла за него шляхтичъ дать не повиненъ. Про то слушне панове Кголіевсцы и учасники ихъ мнѣ тутъ до суду вашей милости въ той справѣ до обмовы такъ тежъ прышло ли бы до того и до збіянья позву съ правомъ своимъ послали. И домавялъ се, абы за тою моцью пановъ Кголіевскихъ до справы для учыненья обмовы и указанья непорадного позванья прыпущоный былъ. А умоцованый пана Рокицкого повѣдилъ, же умоцованый пани Рокицкое и пана Каспора Кголіевского панъ Закревскій тры паракграфы жалобы пана Рокицкого выличаеть, то есть збѣженье, выбитье и везенье, и повѣдаеть, же во всихъ трохъ паракграфѣхъ о горло не идеть,—такъ есть и я прызнаваю, же гдѣ бы кгвалтовного наѣзду на домъ шляхетскій и збитья и зраненья въ немъ не было, во всихъ бы трохъ пунктѣхъ о горло не шло, але ижъ есть четвертый а головнѣйшый пунктъ—кгвалтовный наѣздъ на домъ шляхетскій и збитье и зраненье въ немъ врадника пана Рокицкого шляхтича и ключника его жъ; который пунктъ не вѣдаю для чого панъ Закревскій міяеть, тогды позванымъ пану Каспору Кголіевскому, который то за змовою съ пани Рокиц-

кою сестрою своею учынилъ и самой пани Рокицкой о горло идеть, кгды жъ артыкулъ первшый и вторый роздѣлу одинадцатого за наѣздъ не только на домъ шляхетскій, але и на господу и за зраненье кого кольвекъ въ ней горломъ карати указуеть; также и артикулъ деветдесятъ вторый, роздѣлу четвертого: кгды хто кого безъ бою съ покойного держанья выбіеть—кгвалтъ и шкоду зъ навезкою; а кгды хто кого бой учынившы звлаща зъ двора шляхетского выбіеть, не только кгвалтъ шкоду, але и на горло всказати и карати указуеть; а въ тыхъ всихъ пунктахъ, въ позвѣ описаныхъ, никому иному одно суду кгродскому судити указуеть. А што мовить, же пани Рокицкой вольно тивуна, або врадника своего карать, тогды пани Рокицкая жадного тивуна ани врадника тамъ не мѣла и сама тамъ не мѣшкала, але еще въ мѣсецу Августѣ отъ малжонка своего отъѣхала и збѣгла, а на малжонка своего учынила протестацію, якобы онъ, не хотечы зъ нею жыть, съ того имѣнья ее Понизья ее выгнати мѣлъ; за чымъ пани Рокицкая и братья ее, если бы то такъ было, чого николи не было, правне съ паномъ Рокицкимъ поступити мѣли; а кгвалтомъ яко пани Рокицкая насылати, такъ и панъ Каспоръ Кголіевскій наѣждати не мѣлъ; а ижъ кгвалтъ и безправье учынили, власныхъ слугъ пана Рокицкого, врадника, шляхтича и ключника его поранили, везили, листы, маетность забрали и съ покойного держанья выбили,—каранье отнести повинни. Што тежъ мовить, же не только за бой але и за забитье нешляхтыча шляхтичъ, на горачомъ учынку не пойманый, горла не тратить,—такъ есть и я то прызнаваю, кгды се забойство не за наѣздомъ на домъ шляхетскій станеть, горла не тратить; але коли за наѣздомъ на домъ або господу шляхетскую станеть, то и за бой нешляхтича горло тратить; бо въ артыкулѣ первомъ роздѣлу одинадцотого такъ пишеть: если бы кгвалтомъ наѣхалъ, або нашолъ а тамъ кого кольвекъ забилъ, або ранилъ, горломъ каранъ быти маеть. А тутъ въ той справѣ не только ключника нешлятича але и врадника шляхтича збито зранено, за чымъ тымъ боимъ о горло идеть. И повторе домовялъ се, абыхмо того умоцованого пани Рокицкое и пана Каспора Кголіевского на сторону отложывшы, самымъ особамъ становить се наказали. А иншые дей панове Кголіевскіе до тое справы не належать, толко про форма доложони суть. Мы врадъ, видячы то зъ жалобы пана Рокицкого, же не только о збѣженье пани Рокицкое, о выбитье съ покойного держанья зъ имѣнья и везенье, яко то умоцованый пани Рокицкое и пана Каспора Кголіевского выводилъ, але и о кгвалтовный наѣздъ на домъ шляхетскій и о зраненье въ немъ врадника пана Рокицкого, шляхтича и ключника его жъ идеть; а артикулъ первшый и вторый роздѣлу одинадцотого за таковый наѣздъ на домъ шляхетскій, або господу

и зраненье кого въ нихъ, также и артыкулъ деветдесятъ вторый роздѣлу четвертого: гдѣ бы хто бой учынившы съ покойного держанья выбилъ,—горломъ карати, и въ таковомъ обжалованью артыкулъ трыдцатый роздѣлу четвертого самому обвиненому не черезъ умоцованого становити се указуеть,—прото, того умоцованого пани Рокицкое и пана Каспора Кголіевского, пана Закревского на сторону отставившы и во всихъ пунктахъ форумъ передъ собою узнавшы, знову оныхъ самыхъ особъ возному передъ насъ ку праву прыволати велѣли есмо. Нижли панъ Каспоръ Кголіевскій и пани Рокицкая и за колькокротнымъ воланьемъ возного не становили се и ни которое о собѣ вѣдомости не дали, только тотъ же панъ Закревскій отъ того узнанья нашого до суду головного апелевалъ. Которое апеляцыи умоцованый пана Рокицкого трема прычынами боронилъ: першою, ижъ панъ Закревскій за умоцованого прынятый не есть и неналежной особѣ апеляцыя не идеть, второю, ижъ еще головного всказу нѣтъ, третею, ижъ о выбитье съ покойного держанья идеть, а право не отъ головного всказу и гдѣ о выбитье идеть, апеляцыи допущати не дозволяеть, яко жъ и мы врадъ не допустили есмо. А пры той апеляцыи тотъ же панъ Закревскій збіялъ позовъ отъ пановъ Кголіевскихъ тымъ, ижъ потомковъ брата ихъ небощыка пана Миколая Кголіевского въ немъ не доложоно, указуючы то листомъ тое пани Рокицкое, въ семъ року тисеча шестсотъ семнадцатомъ въ мѣсецу Октябру у суду кгродскомъ Вилкомирскомъ прызнанымъ, ижъ тая пани Рокицкая по смерти своее тое имѣнье Понизье братьи и братанкомъ своимъ вѣчностью, а пани Козыцкой и братовнамъ своимъ дочкамъ того жъ пана Миколая Кголіевского сумы пенежные на немъ записала. Которого збитья умоцованый, пана Рокицкого боронилъ тымъ, ижъ о выбитье съ того самого имѣнья Понизья идеть и тое право вжо по учынку, то есть по выбитью на зволоку справено есть, а до того не заразъ, але ажъ по смерти ее пани Рокицкое то имъ записано, которое право за живота ее и мимо першое право, ему пану Рокицкому даное, имъ не служить и важное не есть, и просилъ, абыхмо оное на сторону отложившы пана Каспора Кголіевского и пани Рокицкую, водлѣ артыкулу шестнадцатого, роздѣлу четвертого и тридцатого за нестанныхъ здавшы, ку дальшому поступку припустили. Мы врадъ, узнавшы то, же пани Рокицкая по полненью такового учинку и выбитью того имѣнья никому рописовати не могла и тое право, яко неслушное и на зволоку справедливости справеное, на сторону отложывшы, а пана Каспора Кголіевского и пани Рокицкую за нестанныхъ на упадъ въ речы здавшы, пана Рокицкого ку дальшому поступку припустили есмо. Зачымъ умоцованый пана Рокицкого поступуючы далѣй, вперво покладалъ два выписы съ книгъ кгродскихъ

Ошменскихъ: одинъ подъ датою року тисеча шестсотъ семнадцатого, мѣсеца Октебра, четвертого дня протестацыи на пани Рокицкую и на пана Кголіевского, то водлѣ позву учиненое; а другій подъ датою того жъ року шестсотъ семнадцатого, мѣсеца Октебра чотырнадцатого дня, сознанья возного Матиса Родевича огледанья ранъ. Въ которомъ тотъ возный сознаваетъ, ижъ видѣлъ на урадднику пана Рокицкого Понизскомъ Валентомъ Алдяновскомъ хрыбетъ и плечы его синевые, а на ключнику видѣлъ раны синевые биты. А пры томъ на оповѣданье того кгвалту ставилъ трохъ шляхтичовъ: пана Грыгора Тупальского, пана Грегора Щепановского а папа Аброжея Лукьяновича, которые, будучы отъ насъ боязнью Божою напомены и порозну пытаны, вси згодне сознали, ижъ панъ Рокицкій черезъ слугу своего по светомъ Михалѣ шостого дня оповѣдалъ имъ, же панъ Каспоръ Кголіевскій, за змовою зъ малжонкою его наѣхавшы кгвалтомъ на дворъ его Понизье, врадника и ключника его збилъ, оныхъ и сына его везилъ, листы и маетность его забралъ и съ покойного держанья его съ того имѣнья выбилъ. А доводечы держанья пана Рокицкого того имѣнья Понизья, покладалъ квитовъ поборовыхъ чотыры: одинъ его милости князя Станислава Свирского, подсудка Ошменского, даты року тисеча шестьсотъ десятого, другій пана Станислава Внучка, даты року тисеча шестсотъ дванадцатого, третій пана Самуеля Третеского, а четвертый пана Ѳедора Ластовского, даты року шестьсотъ трынадцатого. Въ которыхъ пишеть, ижъ панъ Петръ Рокицкій зъ имѣнья своего Понизья до тыхъ пановъ поборцовъ поборъ одинъ далъ. А пятый квитъ Еска Мошковича, жыда Богдановского, даты року шестьсотъ дванадцатого, въ которомъ пишеть, ижъ панъ Рокицкій съ корчмы стодолы своей Понизской поборъ чоповый до него далъ. А притомъ умоцованый пана Рокицкого повѣдилъ: хотяжъ дей артыкулъ двадцать девятый и трыдцатый роздѣлу четвертого, и артыкулъ четвертый роздѣлу одинадцатого, за нестаньемъ позваныхъ, для самого непослушенства безъ дальшыхъ доводовъ, только за указаньемъ процесовъ правныхъ и оказанья сусѣдомъ, на выволанье до его королевской милости указуеть; отсылати однакже панъ Рокицкій сподѣваючисе упаметанья малжонки своее и пана Каспора Кголіевского, швакгра своего, на сесь часъ такъ срокго на нихъ ненаступуючый и отосланья на выволанье не потребуючый, а для певнѣйшого укгрунтованя справы своее при протестацыи своей и реляцыи возного оказанья ранъ и ставенью свѣдковъ на оповѣданье и указаню держанья своего,— еще самъ панъ Рокицкій самочетвертъ зъ двѣма слугами шляхтичами и третимъ ключникомъ на томъ, ижъ панъ Каспоръ Кголіевскій, за змовою зъ малжонкою его, самъ съ паномъ Козыцкимъ и иными помочниками кгвалтомъ на дворъ его

Понизкій наѣхавшы, того Алдяновского и ключника его збилъ, оныхъ и сына его везилъ, съ того имѣнья Понизья съ покойного держанья выбилъ, листы и маетность, въ позвѣ помененую, забралъ,—присегнути есть готовъ. И домовялъ се, абыхмо тое имѣнье Понизье, ему пану Рокицкому правомъ доживотнымъ, а село Горбачы зъ кгрунтомъ Дубовицою и Козевымъ болотомъ и иными кгрунты и сѣножатьми, къ нимъ прилеглыми, вѣчностью ему пану Рокицкому зась въ держанье присудили. Къ тому кгвалту двадцать копъ грошей, а сыну его за везенье навезски осмдесятъ копъ грошей, вряднику его Олдяновскому за бой и везенье навески тежъ осемдесятъ копъ грошей, ключнику за бой и везенье навески десеть копъ грошей, а за маетность его самого пана Рокицкого и слуги его, при томъ кгвалтовномъ наѣздѣ и выбитью забраную, въ позвѣ помененую зъ навескою на той пани Рокицкой и пану Каспору Кголіевскомъ одну половицу на маетности пани Рокицкое на вѣчности того жъ имѣнья Понизья, а другую половицу на маетности пана Каспора Кголіевского всказали. А до того самого пана Каспора Кголіевского за кгвалтовный наѣздъ и за бой врадника его и за везенье сына и того жъ врядника его, хотяжъ бы се большъ везенья прышло, только на двадцать чотыры недѣли, а помочника ихъ пана Андрея Козыцкого на везенье на дванадцать недѣль всказали. А мы судъ,—въ той справѣ пана Петра Рокицкого зъ малжонкою его пани Раиною Кголіевскою и зъ братомъ ее паномъ Касперомъ Кголіевскимъ, яко прынцыпалами, а паномъ Андреемъ Козыцкимъ, яко помочникомъ ихъ, также и зъ иными братьею тое жъ пани Рокицкое и сестрою ее жъ пани Козыцкою, только для незбіянья и незношенья позву доложоными за позвы,—менечы о уѣханье и збѣженье ее пани Рокицкое отъ него пана Рокицкого, малжонка своего, за намовою того пана Каспора Кголіевского, а потомъ о учыненье отъ нихъ змовы на здоровье и на маетность его, и за тою змовою о кгвалтовное потомъ наѣханье отъ того пана Каспора Кголіевского, яко принцыпала, и отъ того пана Козыцкого, яко помочника, и иныхъ помочниковъ его на дворъ его ....; о збитье въ немъ врадника его Валентого Алдяновского шляхтича и ключника его Ивана Юревича и о везенье ихъ, такъ тежъ о везенье сына его лѣтъ немаючого Самуеля Рокицкого, и о кгвалтовное выбитье съ покойного держаня съ того имѣнья Понизья, зъ двора, зъ людей и прыналежностей его, правомъ доживотнымъ, а зъ села Горбачовъ и зъ кгрунтовъ Дубовицы, болота Козего и иныхъ кгрунтовъ сѣножатей, вѣчностью ему пану Рокицкому отъ нее жъ малжонки его записаныхъ; и о кгвалтовное забранье въ немъ одного листу ее на записанье вѣчностью села Горбачовъ, кгрунтовъ Дубовицы, Козего болота и иныхъ кгрунтовъ и сѣножатей, другого листу

на записанье ему доживотного мѣшканья на томъ имѣнью Понизскомъ, и речей рухомыхъ, а третеего листу, на признанье тыхъ листовъ даного, также и иныхъ розныхъ листовъ и маетности рухомое, быдла и збожа въ позвѣ менованыхъ; въ которой справѣ отъ тое пани Рокицкое и пана Каспора Кголіевского и иныхъ пановъ Кголіевскихъ умоцованый ихъ панъ Миколай Закревскій, за моцью ихъ листовною, ку обмовѣ, жебы тая справа намъ судить не належало, становилъ лечъ во всихъ чотырохъ пунктѣхъ, въ позвѣ описаныхъ, то есть яко о збѣга такъ о наѣздъ кгвалтовный на домъ шляхетскій и збитье и везенье въ немъ особъ помененыхъ и о выбитье съ покойного держанья, артыкулъ трыдцатый роздѣлу четвертого: никому иному одно суду кгродскому судить, а за наѣздъ кгвалтовный на домъ шляхетскій и зраненье кого жъ кольвекъ въ немъ артыкулъ первый и вторый роздѣлу одинадцатого и деветдесятъ вторый роздѣлу четвертого: хто бы бой учынившы съ покойного держанья выбилъ горломъ карати, а гды о горло идеть тотъ же артыкулъ трыдцатый роздѣлу четвертого самому обвиненому не черезъ умоцованого становити се указуеть;—про то мы врадъ, водлѣ менованого артыкулу тридцатого роздѣлу четвертого, во всихъ чотырохъ пунктѣхъ форумъ передъ собою также и тоже въ таковомъ обвиненью во второмъ пунктѣ о кгвалтовный наѣздъ на домъ шляхетскій отъ пана Каспора Кголіевского, о збитье въ немъ врадника шляхтича и ключника, за змовою зъ сестрою его пани Рокицкою пополненое (самъ панъ Каспоръ Кголіевскіи и пани Рокицкая а не черезъ умоцованого становить повинни) узнавшы а того пана Закревского на сторону отставившы, знову оныхъ самыхъ возному предъ насъ ку праву прыволывати велѣли. Нижъ тотъ панъ Каспоръ Кголіевскій и пани Рокицкая, за кольнокротнымъ воланьемъ возного, не становили се и ни которое вѣдомости о собѣ не дали, только тотъ же панъ Закревскій .... апеляцію, которая ему съ трехъ причинъ: першa, яко особы не належной за умоцованого не принятой, втора, яко не о головного вскаzу, третяя, ижъ о выбитье съ покойного держанья идеть,—допущона быти не могла, до суду головного урощалъ; и при той апеляцыи отъ пановъ Кголіевскихъ позовъ тыхъ же участниковъ ихъ, то есть потомковъ брата ихъ небощика Кголіевского въ немъ не доложоно, збіялъ, указуючы листомъ тое пани Рокицкое, въ семъ року тисеча шестсотъ семнадцатомъ, мѣсеца Октебря семого дня, у суду кгродского Вилкомирского сознанымъ, ижъ она по смерти своей тое имѣнье Понизье братьи и братанкомъ своимъ дѣтемъ пана Миколая Кголіевского вѣчностью, а пани Козыцкой и братаннамъ своимъ дочкамъ тогожъ пана Миколая Кголіевского сумы пенежные на немъ записала, але ижъ о выбитье съ того самого имѣнья Понизья идеть, а тое право ужо по учинку спра-

веное быть оказало, а до того не заразъ, але ажъ по смерти ее пани Рокицкое то имъ записано. Ино мы узнавшы то, же она по полненью такового учинку того имѣнья никому расписовати не могла и тое право, яко на зволоку справедливости справеное, на сторону отложившы, а пана Каспора Кголѣевского и пани Рокицкую, водлѣ артыкуловъ статутовыхъ отъ умоцованого пана Рокицкого подаваныхъ, за нестанныхъ на упадъ въ речы самой здавши, пана Рокицкого ку дальшому поступку припустили есмо. А хотяжъ артыкулъ двадцать девятый и трыдцатый роздѣлу четвертого и артыкулъ четвертый роздѣлу одинадцатого за нестаньемъ позваныхъ для самого непослушенства безъ дальшыхъ доводовъ только за указаньемъ процессовъ правныхъ оповѣданье сусѣдомъ на выволанье до его королевское милости отсылати указуеть; але ижъ панъ Рокицкій сподѣваючы се упаметанья малжонки своее и пана Каспора Кголѣевского швакгра своего, на сесь часъ такъ срокго на нихъ не наступуючы и отосланья на выволанье не потребуючы, а для певнѣйшого укгрунтованья справы своее, пры протестацыи и реляцыи возного оказанья ранъ и ставенья трохъ свѣтковъ на оповѣданье и оказанью держанья своего квитами поборовыми, еще самъ панъ Рокицкій самочетвертъ зъ двѣма слугами своими шляхтичами а съ третьимъ ключникомъ на томъ, ижъ тотъ панъ Касперъ Кголѣевскій, за змовою зъ малжонкою его, самъ съ паномъ Козицкимъ и помочниками ихъ кгвалтомъ на дворъ его Понизскій наѣхавши, того Алдяновского и ключника его збилъ, оныхъ и сына его везилъ, съ того имѣнья Понизья съ покойного держанья выбилъ, листы и маетность, въ позвѣ помененую забралъ, самъ добровольне за прысегу взялъ се и присуженья собѣ въ держанье того имѣнья Понизья правомъ доживотнымъ а села Горбачовъ зъ кгрунтомъ Дубовицою и Козевымъ болотомъ и иными кгрунты и сѣножатьми къ нимъ прылеглыми вѣчностью; и къ тому всказанья кгвалту двадцати копъ грошей, а сыну, враднику и ключнику навезокъ и шкодъ зъ совитостью половицы, на вѣчности тогожъ имѣнья Понизья малжонцѣ его пана Рокицкого належачой, а другое половицы на маетности .... одного и везенье двухъ шляхтичовъ только на одно везенье двадцать чотыры недѣли, а пана Козыцкого на дванадцать недѣль домовялъ се. Ино мы врадъ, водлугъ добровольного взятья его на томъ всемъ яко се взялъ, пану Рокицкому самочетвертому присегу всказуемъ и рокъ день третій кладаемъ; а по присязѣ тое имѣнье Понизье и село Горбачи, зъ грунтомъ Дубовицою и Козевымъ болотомъ и иными имъ прилеглыми, съ чого былъ выбитъ, въ держанье пану Рокицкому яко выбитому, присужаемъ; къ тому кгвалту двадцать копъ сыну его навески за везенье осмдесять копъ грошей, врадiику его за бой и везе-

нье навески также осмдесятъ копъ грошей, ключнику навески десеть копъ грошей, а за маетность его самого и слуги его, въ позвѣ помененую, всего сумою зъ навезками и кгвалтомъ чотыры тисечы и сто чотырнадцать копъ, грошей осмъ Литовскихъ,—пану Петру Рокицкому на малжонцѣ его пани Петровой Рокицкой и на пану Каспру Кголіевскомъ, то есть половицу тое сумы двѣ тисечы петдесятъ семъ копъ, грошей чотыры на маетности пани Рокицкое и на вѣчности того жъ имѣнья Понизья ей належачого, на которой позовъ положонъ, и на иной всякой маетности ее, а другую половицу тое сумы двѣ тисечы петдесятъ семъ копъ, грошей чотыры на маетности пана Каспора Кголіевского всякой лежачой и рухомой гдѣжъ колвекъ будучой, всказуемъ и прысужаемъ. А до того, водлугъ домовенья пана Рокицкого и самого пана Кголіевского, на везенье двадцать чотыры недѣли, а пана Козицкого, яко помочника его, на везенье двѣнадцать недѣль на воротахъ двора господарского Ошменского всказуемъ, и отъ поданья имъ копіи зъ листу нашого за недѣль чотыры засѣсти и подъ винами въ правѣ описаными выседѣти, а самой пани Рокицкой, яко шлюбной жонѣ, до малжонка ее вернутисе, а за неверненьемъ — пану Рокицкому вездѣ гдѣ ее постигнеть яко свою власную съ вознымъ и зъ стороною взяти и кождому ее выдати, также маетность Понизскую и село Горбачы возному, черезъ особливый листъ нашъ приданому, въ держанье его пана Рокицкого заразъ подати и отправу за половицу тое сумы на вѣчности того жъ имѣнья пани Рокицкой належачой и на иншой всякой маетности ее, кромъ складанья ратъ, учинити наказуемъ, а на отправу другое половицы тое сумы на маетности пана Кголіевского всякой тежъ, кромъ кладанья ратъ, до враду земского кгродского Виленского и иныхъ врадовъ, подъ которыми маетность его лежить и окаже се, отсылаемъ. А на кождого спротивного, яко въ непоступенью имѣнья Понизья и села Горбачовъ и отправы за сумы, такъ и въ невыданью пани Рокицкое, хто бы ее переховывалъ и не выдалъ, заруку такъ великую, яко важность речы всказаное выносить, и дальшіе вины въ позвѣ описаные закладаемъ. А кгды рокъ той прысезѣ припалъ, панъ Рокицкій ку выконаню оное становилъ,—лечъ ижъ отъ стороны обжалованое позвы намъ суду и сторонѣ до трибуналу зашли,—тую присегу до росправы о то суспендуемъ. Што до книгъ справъ судовыхъ записано есть, съ которыхъ и сесь выписъ, подъ нашими врадовыми печатьми и съ подписомъ руки писарское, его милости пану Рокицкому есть выданъ. Писанъ у Ошменѣ.

Писанъ на пяти бумажныхъ листахъ. Внизу двѣ тисненныхъ печати. Хранится тамъ же.

43.

1618 г. Октября 2. Донесеніе вознаго Полотскому земскому суду о томъ, что, вопреки судебному опредѣленію, трое крестьянъ помѣщика Корсака не были доставлены въ Полотскъ, для прикованія ихъ къ позорному столбу, посредствомъ желѣзнаго ошейника.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божего тисеча шестьсотъ осмнадцатого, мѣсеца Октебра второго дня.

На рокохъ судовыхъ земскихъ, о Светомъ Михалѣ святѣ Римскомъ, водлугъ порадку права посполитого прыпалыхъ и судовне у Полоцку отправованыхъ, передъ нами Александромъ Тишкевичомъ, судьею, Даніелемъ Щытомъ Забѣльскимъ, подсудкомъ, Михаломъ Тишковичомъ, писаромъ, врадниками господарскими судовыми земскими воеводства Полоцкого, ставши очевисто возный воеводства Полоцкого Станиславъ Лапуковскій, квитъ свой ку записанью до книгъ земскихъ Полоцкихъ прызналъ, писаный тыми словы: Я Станиславъ Лапуковскій, возный воеводства Полоцкого, сознаваю симъ моимъ квитомъ, ижъ въ року теперешнемъ тисеча шестьсотъ осмнадцатомъ, мѣсеца Сентября тридцатого дня, назавтрѣй по светомъ Михалѣ святѣ Римскомъ, за ужитьемъ служебника его милости пана Криштофа Корсака, стольника воеводства Полоцкого, пана Өедора Өедоровича, при сторонѣ двухъ шляхтичовъ пану Петру Станиславовичу а пану Якову Войтеховичу, быломъ въ мѣстѣ господарскомъ Полоцкомъ воеводства Полоцкого, то естъ на самомъ мѣстѣ на ринку, черезъ весь тотъ день звышепомененый съ поранку ажъ до ночи, гдѣ зо мною вознымъ и стороною помененый служебникъ его милости пана Криштофа Корсака, стольника Полоцкого, панъ Өедоровичъ чинилъ пильность—если же его милость панъ Юзофъ Корсакъ, судичъ земскій Полоцкій, водлугъ листу опису своего, подданыхъ своихъ Заборскихъ Олексѣя Филиповича а Филипа Пялянка на выконанье везенья въ куницу до пренкгера, въ мѣстѣ Полоцкомъ на ринку передъ ратушомъ стоячого осадить. Нижли того дня его милость панъ судичъ самъ а нихто именемъ его милости тыхъ подданыхъ его милости имены вышей помененыхъ до осаженья на выконанье въ везенье у пренкгера, водлугъ листу опису, не привелъ, не припровадилъ, не былъ, и ни которое вѣдомости не далъ; такъ же и дня первого мѣсеца Октебра року теперешнего тисеча шестьсотъ осмьнадцатаго помененые подданые его милости паны судичовы до того везенья до пренкгера не были припровважоны и въ нимъ не засѣдали и не были. Што служебникъ его милости пана стольниковъ мною вознымъ и стороною освѣтчилъ. И на томъ я

возный далъ сесь мой квитъ, подъ печатью и съ подписомъ руки моее и подъ печатьми стороны шляхты, его милости пану стольнику Полоцкому, ку признаню до книгъ урадовыхъ. У того квиту печатей пртисненыхъ три, а подписъ руки возного подписано тыми словы: Станиславъ Лапуковскій, возный воеводства Полоцкого, рукою власною. Которое жъ тое сознанье помененого возного и тотъ квитъ его естъ до книгъ земскихъ Полоцкихъ записано, съ которыхъ и сесь выписъ, подъ нашими врадовыми судиною а подсудковою печатьми и съ подписомъ руки писарское, его милости пану Криштофу Корсаку стольнику Полоцкому есть выданъ. Писанъ у Полоцку. Михалъ Тишковичъ, писаръ земскій Полоцкій.

Писанъ на бумажномъ поллистѣ. Внизу двѣ тисненыхъ печати. Хранится тамъ же.

44.

1624 г. Апрѣля 5. Дарственная запись мѣщанина Суковатика Витебской Пречистенской церкви на свой домъ, съ уговоромъ жить въ немъ ему самому и его потомкамъ и съ обязательствомъ быть подъ началомъ Полотскихъ Архіепископовъ.

Я Миколай Ильиничь Суковатикъ а я Ганна Ивановна Мацынцовна, малжонка упродъ речоного Миколая Суковатика, сознаваемъ и чинимъ явно то симъ нашимъ вѣчистымъ листомъ, добровольнымъ записомъ, кому бы о томъ вѣдати належало, нинѣшнего и напотомъ будучого вѣку людемъ, ижъ зъ доброе воли своее, а не зъ жадного примушенья, домъ свой власный, никому не заведеный, съ пляцомъ, съ огородомъ и зо всимъ будованьемъ, въ мѣстѣ Витебскомъ будучій, въ посадѣ Богородицкомъ на узгорьи, подлѣ двора, черезъ вулицу, напротивъ Марка Самсоновича, слуги въ Бозѣ велебного его милости отца архіепископа Полоцкого, и, черезъ вулицу, двора.... стороны пана Филона Грома и подлѣ огороду пана Романа..... будучи есмо до фалы Божое хутливыми, записуемъ и даруемъ вѣчными часы на церковь соборную Успеніе Пресветое Богородицы, на горѣ Пречистенской у мѣстѣ Витебскомъ будучое, съ таковымъ докладомъ, ижъ мы сами, дѣти и потомки наши, маемъ мѣшкати въ помененомъ дому нашомъ, будучи подъ владзою такъ теперешнего въ Бозѣ велебного его милости архіепископа Полоцкого, Витебского и Мстиславского его милости отца Антонія Селявы и напотомъ будучихъ архіепископовъ Полоцкихъ. За который тотъ домъ нашъ, одъ насъ на церковь помененую уфундованый и вѣчностью записаный, маеть его милость архіепископъ Полоцкій, панъ и пастырь нашъ, росказати насъ у суботникъ уписати, абы за наши души у престола Бо-

жого Пана Бога просили. А мы съ того дому, пляцу, огороду куницу радуничную и иншіе повинности, яко и другіе мѣщане архіепископскіе Витебскіе, платити и полнити маемъ сами, и потомки нашы повинни будуть. Якожъ вжо по датѣ сего листу нашого мы сами и потомки нашы никому того пляцу, огорода и двора нашого подъ иншое право и вольность продавати и ни якимъ правомъ заводити не маемъ и не будуть мочы вѣчными часы; одно естьли быхмо хотѣли тотъ дворъ нашъ продать, абокого даровать, тогды тотъ, хто купить, маеть быть подъ послушенствомъ и владзою и подъ присудомъ его милости архіепископа Полоцкого такъ, яко и мы сами. Што все выполнить маемъ и обовязки, въ семъ листѣ нашомъ помененые, здержать повинни будемъ, подъ зарукою стома копами грошей Литовскихъ. И на томъ мы особы вышей мененые дали есмо въ Бозѣ велебному его милости отцу Антонію Селявѣ, архіепископу Полоцкому, Витебскому и Мстиславскому, сесь нашъ листъ, подъ печатьми нашими, до которого, за устною и очевистою сполечною прозьбою нашою, печати приложить и руками своими подписать рачыли земяне господарскіе воеводства Витебского ихъ милости: панъ Янъ Бируля....., панъ Юрей Буевичъ, панъ Янъ Александровичъ Буевичъ, а панъ Янъ Котовичъ. Писанъ у Витебску, року тисеча шестьсотъ двадцать четвертого, мѣсеца Апрѣля пятого дня. Proszony oczewisto pieczętarz Jan Birula. Proszony pieczętarz do tego listu Jerzy Janiewicz ręką swą. Proszony pieczętarz Jan Kotowicz, ręką. Proszony pieczętarz do tego listu Jan Janiewicz.

Внизу три тисненыхъ печати. Хранится тамъ же. Доставленъ Н. И. Соколовымъ.

45.

1630 г. Позывъ Нѣмцу Юрію Кошкелю по дѣлу о нападеніи его людей въ дорогѣ на Александра Киркилу.

Владиславъ четвертый, Божью милостью король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомойтскій, Мазовецскій, Ифлянтскій, Смоленскій, Сиверскій, Черниговскій, а Шведскій, Кгодскій, Вандальскій дѣдичный король.

Яко се пишешь и зовещь, земенину нашому повѣту Упитского его милости пану Юрью Адверговичу Кошкелю, Нѣмцу. Жаловалъ на тебе у суду нашого земского Упитского земенинъ нашъ того жъ повѣту Упитского, его милость панъ Александеръ Киркило о томъ, штожъ дей въ году теперешнемъ

тисеча шестьсотъ тридцат осмомъ, мѣсеца Сентебра осмого дня, ѣдучому ему пану Киркилу зъ мѣсточка Поневѣзского съ костела до дому своего, въ повѣтѣ Упитскомъ лежачого, названого Викупе, гостинцомъ добровольнымъ, тамъ же за властнымъ устнымъ росказаньемъ, волею и вѣдомостью твоею, пане Юрій Кошкель, догонивши его пана Киркила на добровольной дорозѣ не далеко мѣсточка его милости ксендза Юрья Тишковича, бискупа Жомойтского, въ повѣтѣ Упитскомъ лежачого, названого Поневѣжа, лежачого въ повѣтѣ Упитскомъ на кгрунтѣ того двора старого Поневѣжа на урочищу, названомъ Мелакснисъ, подданые дей твое, пане Кошкель, властные до Нового Двора належачые, въ повѣтѣ Упитскомъ лежачого, въ селѣ Сидзюкахъ въ повѣтѣ Упитскомъ мѣшкаючіе, меновите, о которыхъ зъ нихъ на тотъ часъ онъ панъ Киркило довѣдатисе могъ, на ..... Томашъ Шкляръ, а другій Марекъ Амброжайтисъ зъ иншими многими собѣ вѣдомыми помочниками своими, межи которыми поддаными подданый его княжачой милости, до нового мѣста належачый, въ повѣтѣ Упитскомъ въ селѣ Превайшкахъ мѣшкаючый, а на тотъ часъ у его милости пана Крыштофа Зольдербаха въ державѣ будучый былъ на име Марекъ Станиславовичъ; тамъже дей его пана Киркила тые подданые твое, пане Кошкель, кромъ данья отъ него собѣ жадной причины и съ тыми помочниками своими чинечы досить розказанью твоему, пане Кошкель, яко пана своего, вси одностайне громадою чоловѣка большъ десети оскочывши почали его кіими и иншими розными боронями на колесѣ сѣдячого окладати. Который кгды шабли своей добывши почалъ се складати и имъ боронити, заразъ дей ему шаблю, которая золотыхъ польскихъ двадцать коштовала вполъ кіемъ столкли; а потомъ дей тые жъ подданые, верхумененые, пане Кошкель, маючы его пана Киркила собѣ повели безборонного, вельми немилосерне кіями збили и змордовали, и много ранъ синихъ, въ реляцыи возного описаныхъ, позадавали, и насувень бѣлый штаметовый на нимъ весь пошарпали, который насувень коштовалъ копъ десеть. Мало еще на томъ битью маючы, тые жъ подданые того жъ году, мѣсеца и дня верхуменeного, о землю подъ колесу кинувшы, почали его пана Киркила за груды унявши при земли дусити и мордовати, и колибы земенинъ господарски повѣту Вилкомирского панъ Андрей Завистовскій и зъ иншими добрыми людьми не надъѣхалъ и его пана Киркила одъ тыхъ подданыхъ не оборонилъ, певне бы его на смерть замордовали, ку немалому жалю, его пана Киркила. О што хотечы онъ панъ Киркило зъ вашою милостью, пане Кошкель, правомъ чинити, симъ позвомъ запозываеть. Про то прыказуемъ вѣрности твоей, пане Кошкель, абы еси за сими позвы нашыми земскими Упитскими, въ году дасть Богъ прышломъ тисеча шестсотъ тридцать девятомъ, передъ судомъ нашымъ земскимъ

Упитскимъ на рокохъ . . . . (*) назавтрѣе . . . . (**) святѣ Рымскомъ прыпадаючыхъ, которые сужоны и отправованы будуть въ мѣстцу звыкломъ судовомъ у Поневѣжу, самъ ку праву сталъ и на жалобу его пана Киркила во всемъ се усправедливилъ. Писанъ у Поневѣжу, году тисеча шестсотъ тридцатого. Жикгимонтъ Шикшта, писаръ.

Хранится тамъ же.

46.

1630 г. Позывъ Станиславу Минвиду по дѣлу объ убитомъ и ограбленномъ крестьянинѣ Малхера Монтыкгайлы Петрѣ Черневичѣ.

Жикгимонтъ Третій, Божью милостью король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомойтскій, Мазовецкій, Инфлянтскій, а Шведскій, Кгодскій, Вандальскій, дѣдичный король.

Земенину нашому повѣту Упитского пану Станиславу Станиславовичу Минвиду. Жаловалъ у суду нашого земского Упитского земенинъ нашъ повѣту Упитского панъ Мальхеръ Монтыкгайло, за даньемъ собѣ справы подданой своей Дороты Лавкштовны Петровой Черневичовой о томъ, ижъ дей въ году теперешнемъ тисеча шесть сотъ двадцать девятомъ, мѣсеца Августа, двадцать семого дня, ты, пане Станиславе Минвиде, самъ и зъ иншими помочниками своими, свовольне, безправне, взявши мужа ее а подданого его пана Малхера Монтыкгайла отчыца, на име Петра Черневича, ремесника пильника, который уходши зъ дому своего зъ села его пана Монтыкгайловаго, лежачого у повѣтѣ Упитскомъ, прозываемого Бутовта, приналежачого до двора его пана Монтыкгайлового Понемунского, въ томъ же повѣтѣ Упитскомъ лежачого, передъ войскомъ непріятельскимъ Шведскимъ, мѣшкавши до сего часу въ селѣ пана Хероша, лежачомъ въ повѣтѣ Упитскомъ, прислухаючого до двора пана Хырошового Невѣжныхъ, теперь знову до него пана Малхера Монтыкгайла, яко до пана своего прыродного, отысти хотѣлъ; то пакъ дей того году, мѣсеца и дня звышписаного ты пане, Минвиде, свовольне, безправне того подданого пана Монтыкгайлового Петра Черневича на смерть замордовати обѣсити казалъ. Которого обвѣшоного и тѣло, нѣтъ вѣдома, гдѣ задѣно, и всю маетность того Петра Черневича до себе побралъ еси. А то есть меновите: коня шерстью вороного, купленого за копъ осмь грошей Литовскихъ; корову дойную, дома рослую, другую корову яловицу, такожъ дома рослую; теля сеголѣт-

(*) Въ подлинникѣ здѣсь пропускъ.
(**) тоже.

нее; козы двѣ, свинью одну, просятъ сеголѣтнихъ трое, курицъ одну, котелъ новый, купленый за копъ осмъ, косу, купленую за полкопы грошей; нароги, купленые за двадцать грошей, сѣкиры двѣ, которые коштовали дванадцать грошей, серповъ тры, купленые по чотыры гроши Литовскихъ, кожухъ жоноцкій новый, сѣрмягу убранье новое, сѣрмяжное хлопячое, што обое коштовало копу грошей; кошуль жоноцкихъ полотна домовое роботы двадцать по пети локти, кождый локоть по пети грошей Литовскихъ; мужскихъ полотняныхъ по чотыры локти десеть, такожъ по пети грошей локоть, колясу, которая коштовала зъ хомутомъ, зъ дугою, зъ вожами и зъ обротью полкопы грошей Литовскихъ...... напростицѣ тры розною фарбою фарбованое, которая пража стала..... грошей Литовскихъ, ручниковъ тридцать локти, локоть по два гроша; полотна папчатного двадцать локоть, локоть по тры гроши, полотна на наметки двадцать локоть по чотыры гроши; збожа кгроху полпереплета, бобу полпереплета, шоцевицы полтора тока, ечменя два токи, пшеницы съ овсомъ мѣшаное два токи, льну готового рваного пять копъ жменей, а не рваного шматъ, могло быть другое только, овса два токи, кгрыки на полю посѣеное, солянки сѣенья узголовья тры сталы по двадцати грошей, наволочки, которые двикарцями зовуть, двѣ сталы копы грошей, кубловъ, ведровъ и инного начынья домового, што все стало двухъ копъ грошей; плахты двѣ по чотыры локти, поесовъ жычаныхъ десеть сталы по тры гроши, оборки, што на шыю кладуть дѣвки, мужыцскіе аксамитные, купленые за тринадцать грошей. То все свовольне, безправне побравши, самую тую подданую его пана Монтыкгайла отъ всего того отогналъ, ку великой крывдѣ и шкодѣ его пана Монтыкгайла. О што все съ тобою, пане Минвиде, у права мовити хочу. Про то приказуемъ, штобы еси передъ судомъ нашимъ земскимъ Упитскимъ на рокохъ пришлыхъ, въ году теперешнемъ тисеча шестьсотъ тридцатомъ назавтрѣ по святѣ Римскомъ припадаючые на звыкломъ мѣстцу судовомъ, у дворѣ Поневѣжу самъ ставъ и во всемъ усправедливилъ. Писанъ у Поневѣжу, году тисеча шестьсотъ трыдцатого. Жикгимонтъ Шикшта, писаръ.

Хранится тамъ же.

47.

1630 г. 1 Марта. Донесеніе Слонимскаго вознаго Василія Сороки о показаніяхъ, снятыхъ имъ, вмѣстѣ съ ассесорами, съ чародѣйки Анны Павлюковой Короткой.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божего тисеча шестьсотъ тридцатого, мѣсеца Марца десятого дня.

На врадѣ кгродскомъ въ замку господарскомъ Новгородскомъ передо мною, Павломъ Пясецкимъ, подвоеводимъ Новгородскимъ, отъ вельможного пана его милости пана Миколая Сапѣги, воеводы Новгородского, тивуна въ земли Жомойтской, Коршанского, Немоноитского и Гаинского старосты, постановивши се очевисто Василей Сорока, енералъ повѣту Слонимского, и сторона шляхта, въ справѣ нижеймененой при немъ будучая: панъ Станиславъ Павловичъ, возный, панъ Дмитръ Сорока и панъ Радивонъ Павловичъ, то, што кольвекъ въ справѣ нижеймененой при нихъ дѣело се и што въ листѣ судовомъ описано есть, очевисто признавши, тотъ листъ судовый ку актикованью до книгъ подалъ, въ тые слова писаный: Anno Domini 1630, die primo Martii. Za skargą Tomasza Kruhelskiego, ktorą przekładał przed urzędem ekonomskim jego mosci panem Alexandrem Ciechanowiczem na Annę Pawlukową babę Krotką nazwaną, o sczarowanie żony iego, ktora osadzona będąc o tho oczarowanie, iż przy tym poczęla powiadać ob oczarowaniu też jasniewielmożnego jego mci pana marszałka w. w. xięstwa Litewskiego, za czym jego mosc uprosiwszy na te sądy jego mosc pana Adama Kołontaia, podstolego y sędziego grodzkiego Wołkowyskiego, zasadziwszy przy jego mci panu sędzim pana Mikołaia Kandzierzawskiego, podstarosciego Słonimskiego, pana Jana Zaranka, pana Alexandra Ciechanowicza, aby inquisitią uczyniwszy y daley przez rozsądek swoy te sprawę skonczyli. Na ktorey sprawie my, osoby zwysz mianowane, zasiadszy przesłuchalismy sprawę aktora tego Kruhelskiego. Przy tym pytalismy: czyia by poddana była, y iesli by nie wiedziała o czarach iakich na iasnie wielmoznego jego mci pana marszałka? Ktora taką sprawę nam dała y słowa własne oney, przy bytnosci pana Wasila Soroki, jenerała Słonimskiego, y szlachty przy nim będącey pana Dmitra Soroki y Radziwona Pawłowicza nie imuiąc ani przykładaiąc pisaliśmy. Naprzod pytana: skąd by była y czyia poddana,—powiedziała, że poddana pana woiewody Wilenskiego z maiętnosci Derewney, a z osmiu lat mieszka w Słonimie. Powiedziala przy tym, że iednego czasu, gdy była we dworze pana Offanasowiczowym zastała Fiedorę, dworniczkię frasowliwą, y pytała ią,

czego by się frasowała. Odpowiedziała, że popadia Wysocka z Ferensową kazali iey do horodniczego zamkowego po podkowe y ona iść nie chciała, za czym poczeły ią łaiac o to, az pani woiska mowiła: nie boisie, idzi! Drugiego razu, kiedym przyszła dwor wymiatać z drugiemi dworniczkami, taż Fedora powiedziała, że proszono pana horodniczego, aby przed jego mcią o tey podkowie nie wspominał, ktorey podkowy pan horodniczy nie dał. Gdychmy zaś pytali: iesli by sie znała do tego, co powiadała przed panem podstaroscim panem Ciechanowiczem, przed panem Żarnowskim, przed doctorem Pietrkonytkem, przed panem Adamem, przed panem Złockim y przed dwiema pachołkami Michałem y Woiciechem,—powiedziała, że przybytnosci jego msci, kiedy był w domu pana Offanasowiczowym, widziała, że niedopiwki jego mci pana marszałkowe ze dwu szklenic w trzecią zlawszy popadia y Ferensowa przyniesli do komory y na oknie przeciwko zamku trzeciego dnia pobycia jego msci postawiwszy, obiedwie szeptali nad tą szklenicą, a mnie nie pusciły y sama pani woyska nie szła, tylko zostawszy w yzbie mowiła mi: babko, co widzisz nikomu nie kazy, miey ięzyk za zęmbami, bo iesli komu skażesz. dam cie katu wruki, Gdychmy pytali tey Pawlukowey: iakoby ona wiedziała, że to niedopiwki jego mci, powiedziała, że dziewczyna z Horki poddana ich na ime Maruszka powiedziała przedemną: bo na ten czas kiedy jego msc był u pana Offanasowicza ona nie była, a popadia z Ferensową podle były u Cebulskiego w cancelarii nie bez toho, sztoby kożdey hodziny nie dorywali się do dwora. Gdysmy potym pytali: na co dopiwki te? Powiedziała, że zaputati dorohu, szto pan żenić się nie może; ale skoro by popadziu wzięli, to by gdzie chocieł by y krolewnu poniałby. Co powtarzala coraz często mowiąc, że poki popadyi nie wozmiecie, choc byscie mnie spalili, niczoho nie budziec; a iesli iey ozmiecie, wsio dobro jeho msci budziec, bo taia popadia połowicę swieta tresiec; a ia za cudze działa w ruki wpadła. O braniu ziemi powiedziała, że tego nie wiem. Kiedy zas u Cebulskiey popadia dziecię brała, zamowiłam sie z tą popadią o to, że nie rychło dziecie było y nie żywe; tedy popadia powiedziała, że to dziecie zamowione, a iam mowiła: żoneczko, żoneczko, ladaszto hutorysz. A ona mię łopatką poczęła bić y do pani poszła się na mnie skarzyć. Gdzie pani kazała mie do siebie zawołać, y w oknie stoiąć poczęła mie grozić i wołała: siudy chodzi do miene do izby! Ja boiałasie. Druhi raz prysłała po mnie; ia przyszła; ona poczęła mi laiać y mowić: a nie widzisz, niecnoto, że ia dla swoiey powagi z soboiu wożu! A ona sama popadya rzekła, iz to ia po dworach, po miłosciwych paniach iezdzę. Gdychmy pytali o inszych czarownicach, powiedziała, ze ia o żadney ynszey nie wiem, tylko o tey popadyi y o Ferensowey,—a czary te, ktore jego mci szkodzą, gdy dostaną popadyi, ta temu będzie mogła zabieżec y nięspaniu y tesknicy. Strony ognia y zapalenia zamku powiedzia-

ła, że nie wiem, skądby ogien ten był, bom na ten czas spała. A gdychmy pytali, czy nie popadzia to uczyniła, powiedziała, że nie wiem. Pacholcy iednak, ktorzy na ten czas byli na straży, powiedzieli, że trzy węgle rospalone z kominu skoczyli, ieden padł blizko baby, drugi na izbę skoczył, z tego mieisca znowu na drugie mieisce skoczył, trzeci zaś z komina w balkę skoczył, w balce utknął aż pachołek Woyciech Danisiewicz drewnem zrzucił. O kołatanie powiedziała, że y sama słyszała, ale nie wiedziała, ktoby to kołatał y słyszala głos, że ią wołano: matko, matko! alem się nie odezwała y nie wiem, kto wolał. O czary, iesli są iakie zakopane, y o stado iako odpadło, tak że y o czeladzi, iesli by ktory takim sposobem łaski panskiey szukał, albo kto zacnieyszy czarował dla succesiey, powiedziała, że ia ni o czym nie wiem, ale popadia będzie umiała wszytko powiedzieć. My zatym zwysz mianowane osoby, widząc, że się do żadney nie chciała przyznać rzeczy, a zrozumiawszy od mieszczan Słonimskich, ktorzy powiadali, że bywała przed tym suspecta y w ręku katowskich o takową sprawę przed tym bywała, y Kruhelski, mieszczanin Słonimsky, na nie o oczarowanie żony swey instygował, takze ten Leybo Maiorowicz Żyd, o sczarowanie domu swego, y inszych więcey było instyguiących, do czego wszytkiego zadną miarą przyznac się nie chczała,—za zgodą wszystkich ich mciow, na ten czas przy tey sprawie będących, pomienioną Annę Pawlukową na proby wskazalismy. Na ktorey probie, przy bytnosci pana Wasilla Soroki, jenerała Słonimskiego, y Stanisława Pawłowicza, woznego, y dwu szlachcicow Dmitra Soroki y Radziwona Pawłowicza, także strony na nie instyguiącey Tomasza Kruhelskiego y pana Jana Złockiego, namiesnika Słonimskiego, wtorego Marca wyznała: naprzod, że na ten czas, kiedy czerncy poswiącali dom pana Ophanasowiczow, jego mci czarowano; a kiedy jego mosc drugim czasem był w tym domu u pana woyskiego, niedopiwki zlewano y nad nimi poszeptawszy w komorze na dziewiąte biermo dnia trzeciego pobycia jego mci rzucano; tak na mękach iako y bez męki powiedziała, że to jego mosc ma od popadyi Wysockiey, za powodem paniey woyskiey y Ferensowey, to powtorze y potrzecie wyznała. A pytana, dla czego by to czynili, powiedziała, że dla tego, aby jego mosc był łaskaw na pana woyskiego. O Walku hayduku powiedziała: zayzrząc na łasce panskiey sczarowany był, ale nie wie od kogo. O żenie Kruhelskiego wyznała, że za prozbą wnuczki swoiey Matysowey miecznikowey chora iest ode mnie, bo mie Matysowa prosiła, żebych ią poczarowała, tylko żeby nie na smierc, y dalam przez dziewczynę Kruhelskiego przez corkę iey czary pod nie podrzucić; ale nie będzie iey nic, będzie zdrowa. Jonasowi tez czary odchodziłam w aptece. W Leybowey sprawie powiedziała na Onikieiową, że sie przede mną uskarżała, iz u Żyda Leyba piią a u niey nic; alem ia nie czarowała. Powiedziała też to, że kiedy by mię wy-

puscicie, uczynie to, ze jego mosc będzie zdrow y wesoły y prętko się ożeni, a kiedy jego mosc przyiedzie, niechaj wezmie w stodole na stronie zyta dziewięc kłosow, u kazdego kłosu wziąc dziewięc ziarn, potym wziąc dziewięc bułek chleba y z każdey bułki urznąc po kawałku chleba z wierzchu, potym to w iakim naczyniu wmoczyć w winie albo w piwie, wziąc potym to naczynie do wody y wody ciekącey w ynsze naczynie przeciwko wodzie nabrać, potym w łazni miedzy deszczki roziąwszy poły to naczynie włożyć, niech jego mosc w to wstąpi, a niech albo sam sie tą wodą począwszy od głowy pollewa, albo każe komu sobie wiernemu polewać się. Potym tę wodę y chleb wszystek, tak bułki iako y one kawałki na wodę puscić, ziarna tylko wybrawszy, z ktorych ziarn dziewięc z przedniego kłosa niech przy sobie jego mosc nosi, a drugie ziarna w szczep iaki kolwiek w iabłon, albo w iaki inszy szczep wydrozywszy dziurę wsadzić y woskiem te ziarno zaprawić, niech tak w tamtym szczepie będą; kiedy potym będzie miał jego mosc w drogę iachać, niech nad wrotami ktoremi iachać będzie miał bochen chleba położą, pod ktory chleb jego mosc niech przeiedzie, a potym kawalek tego chleba przy sobie ma jego mosc nosić, a ostatek chleba chować iako naypilniey. Na Dudczyną też powiedziała, ze iest czarownica wielka powtore y potrzecie, takze y Czeszeykową powołała, że czarownica takze wielka, y potrzeba, powiedziała, zeby koniecznie w ręku były obedwie. У того листу судового подписъ рукъ тыми словы: Adam Kołontay, podstoli y sędzia, będąc wysadzony na tę sprawę, ręką swą; iako będąc wysadzony na tę sprawę y przy niey będąc Mikołay Kandzierzawsky, podstarosci Słonimski, ręką swą; będąc wysadzony na tę sprawę przy ich msciach podpisuiesię Jan Zaranek ręką swą; będąc wysadzony na tę inquisitią przy drugich ich mciach na ktorą podpisuiesię Alexander Ciechanowicz. Василей Сорока енералъ. Который же тотъ листъ судовый, албо инквизыцыю, пры устномъ сознанью енерала Сороки, до книгъ кгродскихъ Новгородскихъ есть уписанъ, съ которыхъ и сесь выписъ, подъ моею врадовою печатью, ясневельможному его милости пану маршалку великому великого князства Литовского есть выданъ. Писанъ у Новогородку. Самуель Маскевичь писарь.

Внизу тисненая печать. Хранится тамъ же.

48.

1631 г. 2 Мая. Жалоба Богумилы Сорочиной на Станислава Ушаковскаго, разграбившаго имѣніе и избившаго мужа ея Слонимскаго match вознаго Василія Сороку, вмѣстѣ съ актомъ освидѣтельствованія Сороки.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ трыдцать первого, мѣсеца мая второго дня.

На врадѣ его королевской милости кгродскомъ замку господарского Слонимского, передо мною Миколаемъ Кандеравскимъ, подстаростимъ Слонимскимъ, будучымъ отъ вельможного его милости пана Яна Станислава Сапѣги, маршалка великого великого князства Литовского, старосты Слонимского и Блудненского, постановившысе очевисто землянка господарская повѣту Слонимского пани Богумила Свейковщанка Василевна Сорочыная, именемъ малжонка своего, съ потаемное здрадливое засадки окрутне пораненого и збитого, на смертельной постели на сесъ часъ лежачого, пана Василя Сороки, енерала его королевской милости повѣту Слонимского, оповѣдала и обтежливе слезне жаловала на земенина господарского повѣту Слонимского пана Станислава Ушаковского на самого прынцыпала учынку нижей мененого и на помочниковъ его пана Яна Адамовича Волка, швакгра его Ушаковского, а на пана Крыштофа Станиславовича Киселевича о томъ и таковымъ способомъ: штожъ дей помененый Станиславъ Ушаковскій, звазнившысе безвинне на него пана Василя Сороку енерала о то, ижъ онъ енералъ Сорока, водлугъ повинности своее врадовое одъ земенина господарского того жъ повѣту Слонимского пана Богдана Плавского, яко и одъ иншихъ нѣкоторыхъ ихъ милостей пановъ обывателевъ повѣту Слонимского, ему Ушаковскому позвы подавалъ, первѣй на него пана Сороку енерала одповѣдь и похвалку на здоровье его битьемъ и забитьемъ его на смерть чынили, о што онъ панъ Сорока на него пана Ушаковскаго, не будучы здоровья своего безпеченъ на врадѣ протестовалъ. И такъ онъ Ушаковскій, взявшы невинный ранкоръ на него пана Сороку, водлугъ тое одповѣди своее предсевзятому злому замыслу своему чынечы досыть, чыгалъ на него пана Сороку яко бы его гдѣ кольвекъ могъ заскочывшы о смерть прыправить; якожъ взявшы ему Ушаковскому о нимъ пану Сороцѣ вѣдомость, гдѣ се оборочаеть, кгды онъ панъ Сорока енералъ, для прызнаня позвовъ дылятовыхъ въ справѣ скарбовой и иншыхъ одъ розныхъ пановъ обывателевъ по розныхъ особъ, яко то отъ пана Богдана Плавского по него жъ пана Ушаковского на теперешніе рочки Маевые так-

же и на роки земскіе Троецкіе вынесеныхъ, до Слонима ѣхалъ. То пакъ за взятьемъ вѣдомости черезъ шпикги свое, ижъ онъ Сорока року теперешнего тисеча шесть сотъ трыдцать первого, мѣсеца Апрыля трыдцатого дня дорогою добровольною гостинцомъ звычайнымъ, который идеть зъ Острова на Ягнешычы до Слонима идеть, умысльне выконываючы самымъ скуткомъ тотъ злый замыслъ свой пры той дорозѣ у хворостѣ на урочыщу у Берестинца вжо до мѣста Слонимского прыѣждчаючы съ тыми помочниками своими потаемне засадилъ се; то пакъ кгды вжо онъ енералъ Сорока будучы покоемъ и правомъ посполитымъ обварованый, не вѣдаючы ничого о такой здрадѣ и о нещастью своемъ, мимо тотъ лѣсъ урочища Берестинца тою дорогою безпечно самъ одинъ въ колясѣ ѣхалъ, тамъ же онъ Ушаковскій легце зневаживши зверхность его королевской милости, право посполитое и рочки теперешніе въ одправованью судовъ, немней пропомневшы Пана Бога и ничого не огледаючы се на каране на таковыхъ выступныхъ описаное, того дня звышменованого трыдцатого Апрыля съ тое потаемное здрадливое засадки съ того лѣса Берестинца съ кустовья впередъ онъ самъ Ушаковскій молчкомъ выпадшы заразомъ его енерала Сороку на колясѣ седячого и ѣдучого невинне шаблею съ тылу у голову надъ потылицою тялъ и окрутную шкодливую рану задалъ; а потомъ и тые помочники его съ того лѣса выпадшы зъ нимъ Ушаковскимъ окрутне а нелитостиве, кромъ вшелякого милосердя, але праве тыранско его Василя Сороку посѣкли и поранили, а поранившы его такъ нелитостиве еще яко збойцы и лупежцы и лупъ ему учынили, взяли и злупили зъ него фарезыю фалендышовую блекитную вилчымъ хутромъ подшытую, которая коштовала его дванадцати копъ грошей Литовскихъ, шаблю оправы простое коштовала его десеть золотыхъ польскихъ, килимъ Турскій коштовалъ его золотыхъ петнадцати польскихъ, готового гроша зъ кишени копъ трыдцать грошей Литовскихъ, коня взяли зъ уздечкою, который коштовалъ двадцать копъ грошей Литовскихъ, уздечка юхтовая коштовала золотый, а колясу съ хомутомъ на дорозѣ покинули, справы и позвы, которые при нимъ нашли, одны подрали а другіе справы и позвы кровью замокли и въ нивечь обернулисе. Што все зъ собою зебравшы его пана Василя Сороку вжо за забитого на томъ мѣстцу и на той дорозѣ покинули, съ которого окрутного а праве тыранского зраненя онъ енералъ Сорока жадною мѣрою жывъ быть не можеть, кгдыжъ вжо цырулики и балверы его одступили не тушечы ему жывота и только што тое годины ждуть пожекгнаня зъ свѣтомъ. И такъ онъ Ушаковскій подъ часъ отправованя суду рочковъ теперешнихъ Маевыхъ таковый ексцесъ и збытокъ попелнилъ, въ чомъ водлугъ права поступившы тое окрутное зраненье малжонка его пана Сороки енера-

ломъ и стороною шляхтою оказала и оповѣдала. Пры которомъ оповѣданью ставшы очевисто енералъ его королевской милости повѣту Слонимского панъ Матыяшъ Топчевскій на врадѣ квитъ сознанья своего прызналъ и ку записанью до книгъ подалъ вътые слова писаный: Я Матыяшъ Топчевскій, енералъ его королевской милости повѣту Слонимского, сознаваю симъ моимъ квитомъ, ижъ въ року теперь идучомъ тисеча шесть сотъ тридцат первомъ, мѣсеца Мая шестнадцатого дня маючы я пры собѣ стороною людей добрыхъ двохъ шляхтичовъ пана Трохима Даниловича а пана Ѳеодора Богдановича, съ которыми былъ есми взятый на справу, въ семъ квитѣ моимъ нижеймененую отъ землянки господарское повѣту Слонимского пани Богумилы Свейковщанки Василевое Сорочыное енераловое черезъ его милости пана Адама Слауты до мѣста его королевской милости Слонимского тамъ же въ томъ мѣстѣ Слонимѣ въ дому Ивана Остаповича на улицы прозываемой Соколовской мѣшкаючого, огледалъ есми ранъ на тѣлѣ на смерть забитого и замордованого небожчыка пана Василея Сороки, енерала, якожъ за оказанемъ стороны жалобливое, видѣлъ есми на томъ тѣлѣ небожчыка пана Василя енерала въ головѣ въ потылицы рану тятую вельми шкодливую, другую рану видѣлъ есми............ которымъ тятьемъ носъ зъ окомъ и зъ ухомъ посѣчоно и на руцѣ правой на запястьи видѣлъ есми рану синюю битую, также и иншыхъ ранъ много на тѣлѣ меновали быть, нижли ижъ тѣло въ трунѣ лежало на плечахъ и на иншихъ члонкахъ огледать трудно ми было. Которое тое окрутное забитье, замордованье и зраненье небожчыка пана Василя Сороки, енерала, малжонка его вышей менованая и прыятеле его передо мною енераломъ и тою шляхтою меновали быть сталое отъ земенина господарского повѣту Слонимского пана Станислава Ушаковского и отъ помочниковъ его, въ оповѣданью врадовомъ имены написаныхъ, на доброволной дорозѣ, зъ засадки, здрадою, у хворостѣ; и меновали передо мною енераломъ, ижъ на завтрей о осмой годинѣ по посоченью зъ сего свѣта смертью зшолъ, якожъ и тѣло тое того дня вышей мененого до замку его королевской милости Слонимского вожоно, и на врадѣ оказывали, гдѣ и я на тотъ часъ тамъ же въ замку былъ. И на то я енералъ, штомъ есми видѣлъ и слышалъ, далъ есми сесь квитъ мой, подъ печатью и съ подписомъ руки моей и подъ печатьми стороны шляхты звышь мененое, ку записанью до книгъ кгродскихъ Слонимскихъ. Писанъ року мѣсеца и дня звышь писаного. У того квиту печатей прытисненыхъ тры, а подпис руки енераловы тыми словы: Matyiasz Topczewski ienerał ręką swą. Которое жъ тое очевистое сознанье енералово и тотъ квитъ его есть до книгъ кгродскихъ Слонимскихъ

записано а по записанью и сесь выписъ съ книгъ, подъ моею печатью врадовою, пани Богумилѣ Сорочыной естъ выданъ. Писанъ у Слонимѣ.

Хранится тамъ же.

49.

1631 г. 2 Сентября. Письмо Войтеха Станислава Радевскаго къ великому Литовскому маршалку Яну Станиславу Сапѣгѣ, съ извѣстіемъ о его переговорахъ съ заключенною чародѣйкой и предложеніемъ пріѣхать самому Сапѣгѣ къ ней.

Jasnie wielmożney panie marszałku W. X. L., moy wielce mciwy panie y panie a dobrodzieiu.

Powinność moia wzkazała mi, abym sie tego ważył a dosedł do tey osadzoney niewiasty, y gdym variis persuasionibus używał oney, rewelowała sczyrze, o czym iest suspecta; tom tylko sprawieł, że Ferensową nieiaką, in capite kauzy tey być powiada potym, y insze (o ktorech rozumiem, że dostateczną iako y o insych sprawach uczyni relaczyią sługa waszey pansky wielmożności p. Borkowsky) siebie zas innocentem być powiada cum multis de re rationibus. Nawiedziłem ią iednak y drugiey raz y gdy similia audivi chcząc przecie czo elicere, zażyłem tego sposobu łaskawość W. P. W. ku naimnieisemu praedikowalem iey immunitatem obieczuiącz chcząc sie iey nawet w tym assekurować, iesliby sincere postąpiła. Odpowiedaiącz rzekła: dawnom ia tego pragnęła y z mężem moym być sługą iego mci y prosić o cerkiew y o nadanie iakie y prawdziwiem prosiła małżonki p. Borkowskiego, aby sie za mną przyczyniła do małżonka swego, żeby za nami do iego mci naszego mciwego pana przyczynił sie, y wiedziałem do tego o tym, żech za taką była niesłusznie oskarżona iego mci, a przecie o tom sie starała y nie uciekałam mogącz uciecz, tam gdzie by mie nie znano; y dosyć było roskazać, abym sie stawiła iego mci y dała sprawę o sobie, a ia bym to była uczyniła dla łaski u iego mci naszego mcywego pana napotym,—a teraz mie białągłowę imaniem zwątlone y czo godzina leda kiedy skonam (iakosz mdła bardzo). To ia usłyszawszy rzekłem replicando: poniewasz miałaś ten tak dobrey affekt do iego mci, iusz po takim oskarzeniu swoim stąd poznawam, żeście chcieli dobrze radzić o zdrowiu iego mci, tegosz tysz od wasz iego mci właśnie y terasz potrzebuie y łaskę wam swoię ofiaruie przez mię y wolność y podarki nad to odniesiecie znamienite tylko sie tego podeimycie. Za czym odpowiedziała wziąwszy P. Boga na pomocz y wielmo-

żną przyczynę Nayswiętszy Panny. P. Bóg Stworzyciel wszystkiego jego mci dopomoże w zdrowiu, a ia staranie y pilność y usługę wszelką obiecznię jego mci, wzywaiącz Czystey Bogarodzice Panny, że to jego mość mieć będzie, tylko mie temi kaidanami niech nie trapią y zdrowia nie odeimuią. Obieczałem iey zatym, żech o tym wszytkim zarasz miał napisać do W. P. W. iakosz y piszę y proszę, aby prawie nulla interposita mora raczył W. P. W. przybyć, bo baba od wielkiego strachu ani spać ani ieść może, za czym quod caret alterna requie durabile non est, a in talibus omnis mora periculosa. Ale ia mniei o tym iusz mówię tylko wysokiemu baczeniu W. P. W. poruczam wszystko, gdysz Pan Bóg stanam wysokiem wyssey tysz rozsądek o rzeczach wselakich dać raczył, samego iednaksſiebie miłościwy a nieodmienney zawse łaszce pilno oddaię. Datum 2 septembra 1631.

Waszey panskiey wielmożności pana i dobrodzieia mnie miłościwego zawse bogomodlca y unizony sługa Woiciech Stanisław Radewski, mp.

Внизу тисненая печать. Хранится тамъ же.

50.

1631 г. 9 Сентября. Цедула вознаго Степана Дубины, заключающая въ себѣ изложеніе словъ и поступковъ чародѣйки попадьи Раины Громычиной.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божого тисеча шесть сотъ трыдцать первого, мѣсеца Сентебра девятого дня.

На рочкохъ судовыхъ кгродскихъ, передъ нами Павломъ Пясецкимъ, подвоеводимъ, Иваномъ Войниловичомъ, судьею, и Самуелемъ Маскевичомъ, писаромъ, врадниками судовыми кгродскими Новгородскими, отъ вельможного пана его милости пана Миколая Сапѣги, воеводы Новгородского, тивуна въ земли Жомойтской Коршенского, Немоноитского и Гаинского старосты, постановившы се очевисто возный земли Новгородское Стефанъ Дубина, при сторонѣ трехъ шляхтичахъ пану Юрью Курицкомъ, пану Станиславу Нееровичу а пану Миколаю Некрашу, прызналъ цедулу въ речы нижей мененой черезъ пана Станислава Александра Борковского, прыбытности Раины Менковское попадьи Высоцкое, писаную и передъ нами судомъ пры томъ же возномъ и попадьи отъ его жъ пана Борковского читаную, которая такъ се въ собѣ маетъ: Pierwszy punkt: słowy tey białey głowy po dobrey woli mówiła die trzydziestego Julii, gdychmy ią przywiezli do Słonima, tedy mnie mówiła temi słowy: Panie Borkowski! czemu mnie ty nie przestrzegł, dała bym ia tobie złotych sto, a na ostatek choć bym miała

w iedney koszuli zostać, tedy bym ci to nagrodziła, żebyś był kontent, i teraz mi popuść nagrodzęć to. Druga: die pierwszego Augusti powiedziała, że Ferensowey kłaczi podkowa odpadła i że nie mogła czym klacze ukować, prosiła Cebulskiey, aby iey dostała gdzie podkowy, czym klacze ukować. Cebulska prosiła męża swego, aby gdzie dostał. A na ten czas niemiec był u tego Cebulskiego (to iest Kuzma), który niemiec iakoby miał mówić: na taką grzeczną iakoś w. m. pani Cebulska, dał bym y cztyri podkowy ukować w. m. Co gdy gruchneło, iam na ten czas przyiachała do pani kuchmistrzyney, a pan Affanasowicz iuż narzekał na żonę, kto prosił o podkowę, takie a takie małpy dał bym tak wiele szyn, żeby was wszystkich pokowali. Potym dali puł orcika Jakubowi kowalowi, co Feręsowey kliaczę ukowal. Eo die. Obaczyłem na niey agnusek srebrny, posłałem pana horodniczego Słonimskiego, aby iey ten Agnusek wziął y przyniosł do nas, bom się iey balsam tykać. Trzecia: pan horodniczy, zdiowszy iey agnusek, przyniosł do nas do pana podstarościego Słonimskiego izby (na ten czas był pan podstarości horodniczy Siemaszko Riczkiewic); kiedym go wziął z rąk horodniczego a otworzył, nalezliśmy zwyczain y Agnus Dei z wosku na iednei stronie, a na drugiey effigies Naswiętszey Panny wyszczerbiony, w tem że Agnusku byli wymie Maria znać reliquie swiętych w komorkach przegrodzonych, alechmy ich iuż nie nalezli, tylko gummi znać było gdzie reliquie byli, oddalichmy go iey nazad, tegoż dnia wyiachaliśmy w nocy do Cimkowicz przez rzekę, kazaliśmy się konnym pod zamkiem przeprawić, a same na kolasie tak żerzeką przeprowadziliśmy. Czwarta: die trzeciego Augusti przyiechaliśmy z Soboty na Niedziele do Cimkowicz z pułnocy, iednośmy staneli z nią przed tym domem, gdzie miała siedzieć, sadzaiąc ią z wozu, zaraz omdliała ledwom sie oney dotarł; kiedym iey pytał, co się z nią dzieie, powiedziała, że mie cos uderzyło z gury w pułgłowy, żem zaraz omdlała y połowicę siebie nie czuie. Eo die. W nocy z niedzieli na poniedziałek tedy mi mówiła: panie Borkowski, każy mie strzec boc wylecę, raz drugi y trzeci powtarzaiąc y rękę mi na to daiąc, pobiegłem po wodę swięconą do paniey starościney y poczołem wodą swięconą kropić onę, darła się do wody chcąc się napić; alem nie dał boiąc się, żeby nie na czary; po pokropieniu zasneła choć nie zaraz mrucząc coś sobie pod nosem. Piąta: dnia czwartego Augusta powiedziała, że będąc u paniey Mogilnickiey pod Liachowiczami, którey dziecie na wielką chorobę zaniemogło, ta pani Mogilnicka odyskała babę iakąś od praczki W. M., która baba iakoby mieszkać miała u tych praczek a była z Jałowki rodem. Inter colloquia illorum iakoby miała powiedzieć Jałowska baba, że praczki jego msci pana marszałkowe nie życzą tego, aby się jego mość pan marszałek żenił, powtarzała tego przed panem Bychowcem y panem Dobrzyniewskim. Szosta: dnia siódmego Augusti: że na ten czas W. M. moy mściwy pan raczył być u pana Affanasowicza na

obiedzie (ona mówiła na bankiecie), iam w ten czas nie była, y jego mci nieznam, ale Ferensowa, Rusiecka, Potopolska niebosczka, Gorecka niebozczka y Cebulska, ona tam z niemi radę miała, ia za nich nie przysięgam y nie chce, ia jego mści nie czyniłam nic z tego, anim go widziała ani znała, y kiedy był jego mci na pogrzebie paniey Brzuchanskiey, tedym pytała paniey Borkowskiey (to iest żony moiey): któri tu pan marszałek? Ona mi odpowiedziała, że sama nie znam pana marszałka, nie pytałam się też potem o jego mości y o tych niedopiwkach nie wiem, zate tam insze nie przysięgam. Siodma: dnia szestnastego Augusti xiądz pleban Cimkowski kazał mi Agnusek odiąć od niey, przyszedłem do niey, mówiąc on, nie chciała mi go dać zaraz, ale z lamentem nie rychło dawszy mi go mówiła: Ey panowie, boycie się Boga nie kładzcie mi wen niczego; przyniosłem go do xiędza plebana, widząc x. pleban narzekał barzo, że ten Agnusek zwiokowany y powiedział, że oni też używaią na czary kości swiętych, kiedym przyszedł do niey, powiedziałem iey, że xiądz pleban narzeka na cie, żeś ten Agnusek popsowała y kości swiętych wybrała. Ona odpowiedziała: żeście wy mnie powybirali, kiedy ście go w Słonimie brali. Pytałem iey y potem: od kogo ten masz? Ona powiedziała, że go mam od panny Siemkowskiey służebney panny paniey Affanasowiczowey. Za co go masz? Powiadała, że mnie tak dała Pytałem potem od kogo ma panna Siemkowska? Ona powiedziała, że od panny Affanasowiczowny, co za panem sędzią, ten Agnusek srebrny iest na iedney stronie swięta Helżbieta wyrysowana a na drugiey święty Jan Ewangielista. O ten Agnusek barzo narzekała y frasowała się, bom go iey iuż nie dawał y u mnie iest. Ośma: dnia dwudziestego Augusti, idąc s wieczerze od pana starosty w nocy, przychodząc do wrot dworu wielkiego, ali węgiel rozżarzony starego domu wyleciawszy leciał mimo swiren, kędy obroki rozdaią, nad samemi wroty nizko padł w ogrod: strach mię ogarnął, poszedłem do niey na załom yzbę pokropić, tedy calusięką noc nie spała, płacząc, narzekaiąc. Kiedym iey pytał: czemu się tak frasuie. Powiedziała, że mi nudno a niewiem czemu kleła się alic żydowcką kliątwą nie tak iako potrzeba, że ia o niczem nie wiem y nie iestem przyczyną iego msci do żadnych rzeczy. Dziewiąta: die trzydziestego Augusti bardzo się zlie miała, że iuż prawie umrzeć iedno było, gdzię byłem w strachu wielkim iednakże dałem iey orcutanu trochę, przyszła do siebie, to było zaraz po południu, gdzie siedząc przy niey, poczeliśmy w saki grać, spadło kropel kilkanascie bielusienkich, iako mleko, ze stropu podlie samey ręki moiey przy czem kozak był y piechota rostarłem ich kilka tatarzyn także kilka patrzaliśmy na górze, ieżeli czego nie rozliali, nie naleźlismy. Nie gdyśmy się pytali ieden drugiego, co by to było, porwała się, która tak barzo konała y rzekła: nie masz nie paiąk się to podobno czyści. Dziesiąta: dnia trzydziestego pierwszego Augusti był xiądz pleban

Cimkowski u niey z jenerałem, szeroce mówił z nią, aby powiedziała, ieżeli by cowiedziała, albo czyniła; tylko się przyznawała żem ia tylko przy porodzeniu pani bywała, a daley nic nie wiem y nie umiem, ale to cierpic od Borkowskiego, który na mie instyguie. Do tych punctow co krzyżiki są, przyznawała się przy xiędzu plebanie y jenerale. Jedenasta: dnia pierwszego 7-bris prosiła mie, abym na nie nie instygował, obiecuiąc mi podarek dobry y nie mscić się tego, to rano było, kozakowi W. M. mego msciwego pana dawała guzikow trzydzieście złocistych, które mam w domu, aby się przyczynił do mnie, abym o Agnusku, z którego reliquie świętych wybrano, nie spominał y onego zataił, który iest u mnie w szkatułce. Dwunasta: eo die—po obiedzie przyszedł znowu xiądz pleban Cimkowski, gdzie go sama potrzebowała, abowiemesmy przed nią udawały, że ma wielkie partes u W. M. naszego msciwego pana, y polegasz W. M., nasz msciwy pan, na niem, aby mógł co z niey wycierpnąć, która inter cetera na ten czas powiedziała, że się mogę postarać, że iego mość będzie zdrów y nic mu szkodzić nie będzie, y chcę radzić o zdrowiu iego msci, tylko mi powiedzcie chorobę iego msci, a iego mość mie niechaj puści, y teraz niechay mi te okowy zdyma, a ia będę gdzie mi jego mość każe mieszkać do przyiazdu jego mści. Te mowy iey aż ad secundum diem 7-bris. У тое цедулы подписъ рукъ тыми словы: Stanisław Alexander Borkowski, Стефанъ Дубина, возный, рукою. Sylwester Hryckiewicz, ręką swą. Jarosz Nieciecki ręką swą. Которая цедула, за чытаньемъ пана Борковского у суду а за сознаньемъ возного и стороны шляхты вышмененыхъ, до книгъ кгродскихъ Новгородскихъ естъ уписана, съ которыхъ и сесъ выписъ, подъ нашыми врадовыми печатьми, ясневельможному его милости пану маршалку найвышшому великого князства Литовского естъ выданъ. Писанъ у Новгородку. Самуель Маскевичъ, писаръ.

Хранится тамъ же.

51.

1631 г. 20 Сентября. Позывъ отъ Новгородскаго старосты Николая Сапѣги Николаю Могильницкому по дѣлу объ убійствѣ имъ отца Ялшны Радишевской и разбойническомъ нападеніи на ея имѣніе.

Отъ Миколая Сапѣги, воеводы Новгородского, тивуна въ земли Жомойтской, Коршевского, Немоноитского и Гаинского старосты. Земяномъ господарскимъ воеводства Новгородского его милости пану Миколаю Адамовичу Могкильницкому, яко самому прынцы-

палу учынку нижей помененому, а для незносу позву и малжонцѣ твоей милости пани Крыстынѣ Яновнѣ Булярыновнѣ Миколаевой Мокгильницкой, также тежъ для незбіянья позву и его милости пану Крыштофу Адамовичу Мокгильницкому. Жаловали на врадѣ моемъ кгродскомъ Новгородскомъ земяне господарскіе повѣту Городенского его милость панъ Миколай Радищевскій, взглядомъ только старшенства малженского, а малжонка его еи милость пани Ялшна Мокгильницкая Миколаевая Радишевская, яко самая акторка справы нижей мененое, на вашу милость, пане Миколаю Мокгильницкій, о томъ, што жъ дей дошла ее, жалобливую, вѣдомость отъ твоей милости, пане Миколаю Мокгильницкій, черезъ писанье твоей милости таковое, же небожщыкъ отецъ ее панъ Матей Мокгильницкій, который въ способъ пріятельскій пры твоей милости сыновцу своемъ въ имѣнью и дворѣ Брыковщынѣ, въ земли Новогородской лежачомъ, перемѣшкивалъ, зъ сего свѣта смертью зшолъ. За чымъ она, жалобливая, прыѣхавшы до того двора твоей милости Брыковщыны хотѣла заразъ въ гробѣ тѣло отца своего огледать. Нижли дей твоя милость, пане Мокгильницкій, почуваючы се въ томъ, ижъ съ прычыны твосе отецъ ее жалобливое зъ сего свѣта зшолъ, не казалъ дей еси свирна отомкнуть, въ которомъ тѣло небощыка пана отца ее лежало, розныхъ вымовъ зажываючы. А кгды се пытала она, жалобливая, твоей милости, пане Мокгильницкій, о зестью зъ сего свѣта отца своего и отомъ, гдѣ бы тѣло отца своего погрести мѣла, тогды дей твоя милость, огорожаючы злый учынокъ свой, не повѣдаючы истотне о зестью зъ сего свѣта отца ее, иначей розно удавалъ и тамъ въ поли тѣло казалъ былъ, а не тутъ. Кгды жъ она, жалобливая, отъ твоей милости певное вѣдомости взять о смерти.... ....до прыятель альбо сусѣдей тамошнихъ для взятья певное вѣдомости выѣхать. Твоя милость, пане Могильницкій, не только ее самое и челеди ее нигдѣ зъ двора своего выпустить не казалъ, и такъ яко ее самую такъ и челедь ее за сторожою а праве яко въ везеню держалъ, ажъ заледво съ трудностью до костела Клецкого отъ твоей милости выѣхала, и тамъ отъ розныхъ людей певную вѣдомость взела, ижъ небощикъ отецъ ее, жалобливое, року тисеча шесть сотъ трыдцатого, мѣсеца Декабра одинадцатого дня въ томъ дворѣ твоемъ Брыковщынѣ черезъ твою милость забитъ и замордованъ естъ; за тымъ старала се съ пильностью о возного альбо енерала, хотечы тѣло оказать и водлугъ права на врадъ кгродскій Новогородскій отвезти. Нижли возные и енералове, вѣдаючы о великой срокгости твоей милости, ѣхати не хотѣли. А кгды дей зъ костела знову прыѣхала она, жалобливая, до тогожъ двора твоей милости, тогды твоя милость, пане Могильницкій, поступилъ дей былъ ей господу для ее самое упокой въ

томъ дворѣ своемъ въ особливомъ дому. А будучы дей твоя милость розгнѣванымъ въ томъ, ижъ ее она, жалобливая, вывѣдывала о смерти отца своего вшелякимъ способомъ о то се старалъ, жебы ее обелжылъ альбо и о смерть прыправилъ, и прычыны до того злого замыслу своего розмаите вынайдовалъ. Якожъ дей сегожъ року теперешнего тисеча шесть сотъ трыдцать первого мѣсеца Февраля двадцать третего дня твоя милость, пане Мокгильницкій, розказалъ слугамъ и челеди своей напервѣй слугу его милости пана Радишевского пана Юря Стоцкого повинного кровного ее милости самое пани Радышевское, который на тотъ часъ зъ еи милостью въ томъ дворѣ твоей милости былъ, посѣчы и поранити, и на тую господу ее милости, гдѣ упокой свой мѣла въ томъ дворѣ твоей милости, моцно кгвалтомъ наити и самую пани Радишевскую обелжыть. Якожъ дей, за росказанемъ твоей милости, слуги и челедь ваша, которыхъ имена и названья твоя милость лѣпѣй вѣдаешь, того дня вышмененого впередъ того пана съ покою почали бить сѣчь, который, будучы уже раненый а видечы громаду великую, до господы ее пани Радишевское уходилъ; а тые слуги твоей милости, за росказаньемъ твоей милости моцно кгвалтомъ нашедшы и добывшы се до тое господы, ее жалобливое тамъ же на великое обелженье передъ очыма ее того Стоцкого окрутне сѣкли, били, мордовали и мало на смерть не забили. А твоя милость, пане Могильницкій, самъ потвержаючы дей того росказанья и насланья своего, стоечы на подворю, волалъ великимъ голосомъ мовечы: хвали Бога, Радишевская, жемъ я самъ зъ челядью своею не прыбылъ еще, бы то не такъ было. По которомъ дей найстью кгвалтовномъ на господу и по зраненью окрутномъ того Стоцкого, она жалобливая, хотечы прудко съ того двора твоей милости выѣхать и тѣло отца своего вывезти, одыскала ксендза комендара Клецкого. Якожъ за прыволаньемъ того ксендза, ледво зъ великого трудностью, до того свирна, гдѣ тѣло лежало, твоя милость, пане Могилницкій, отомкнути казалъ. Тамъ же дей огледала она жалобливая тѣло отца своего, гдѣ обачывшы на тѣлѣ раны велми шкодливые, голова и видѣне знать обухомъ побито, старала се съ пильностью якобы тѣло на врадѣ оказати могла. Нижли дей твоя милость, пане Мокгильницкій, вшелякимъ способомъ моцно ей того заборонялъ и ни въ чомъ воли не далъ, и заразъ тѣло казавшы на возъ вставить и до костела Клецкого отвезти и отпровадить, казалъ и самъ зъ великою громадою пры тѣлѣ ѣхалъ. За чымъ еи милость пани Радзишевская, не могучы за такъ великимъ забороненьемъ твоей милости того тѣла водлугъ права на врадѣ оказать, и сама за тѣломъ ѣхати мусѣла и тамъ въ Клецку вознымъ и енераломъ тѣло оказывала. То пакъ дей твоя милость, пане Мокгильницкій, сего жъ року теперешнего мѣсеца Февраля двадцать

третьего дня такъ въ дорозѣ яко и въ Клецку одповѣдь и похвалку таковымъ способомъ учынилъ, мовечы: если ты, Радишевская, захочешь тѣло на врадъ везти, то се ....што се твоему отцу стало. О што все, такъ о замордованье пана отца и найстье кгвалтовное на господу и зраненье того слуги своего, который вѣчне на руку и на голову окалечоный есть, также о похвалку хотечы правне чынить, симъ позвомъ запозываетъ. Прото прыказую зъ зверхности его королевское милости а зъ владзы ураду моего, штобы есте засимъ позвомъ моимъ передо мною самымъ, а въ небытности моей, ино передъ врадомъ моимъ кгродскимъ Новгородскимъ на рочкохъ кгродскихъ Декабровыхъ, въ семъ року тисеча шесть сотъ трыдцать первомъ мѣсеца Декабра первого дня прыпадаючыхъ, самъ твоя милость, пане Мокгильницкій, очевисто ку праву сталъ, и въ томъ се во всемъ на жалобу пани Радишевское, яко на року завитомъ, усправедливилъ. Писанъ у Новогородку, року тисеча шесть сотъ трыдцать первого, мѣсеца Сентебра двадцатого дня. Самуель Маскевичъ, писаръ.

Хранится тамъ же.

52.

1631 г. Октября 4. Разслѣдованіе и постановленіе гродскаго Новогородскаго суда по дѣлу о чародѣйствѣ попадьи Раины Громычиной.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божого тисеча щестьсотъ тридцать первого, мѣсеца Октебра четвертого дня.

На рочкохъ судовыхъ кгродскихъ, въ семъ року на датѣ вышъ писаномъ водлугъ порадку статутового прыпалыхъ и судовне въ замку господарскомъ Новгородскомъ одправованыхъ, передъ нами Павломъ Пясецкимъ, подвоеводимъ, а Иваномъ Войниловичомъ, судьею, и Самуелемъ Маскевичомъ, писаромъ, врадниками судовыми кгродскими Новгородскими, отъ ясневельможного пана его милости пана Миколая Сапѣги, воеводы Новгородского, тивуна въ земли Жомойтской, Коршенского, Немоноитского и Гаинского старосты, кгды ку розсудку нашому зъ реестру судового прыточыла справа ясневельможного пана его милости пана Яна Станислава Сапѣги, маршалка найвышшого великого князства Литовского, старосты Слонимского и Блудненского, зъ его милостью паномъ Андреемъ Обрынскимъ, судьею земскимъ Новгородскимъ, и зъ отцемъ Мартиномъ Громыкою, свещенникомъ бывнымъ Высоцкимъ, а теперь на имѣнью его ми-

лости пана судьи Ятренскомъ мѣшкаючымъ, за двѣма листы нашыми врадовыми, обвѣщоными по его милости пана судью и по того священника отца Громыку до прыслуханья справы зъ жоною его Раиною Менковскою о чародѣйство одъ неякоесь бабы Павлюковое Короткое чаровницы, правне и врадовне въ мѣстѣ Слонимскомъ въ року прошломъ тисеча шесть сотъ трыдцатомъ поконаное и смертью запечатованое, о зепсованье якобы одъ тое вышъ мененое священниковое и одъ неякоесь Ференсовое черезъ розные кгусла, чары и способы здоровья его милости пана маршалка поволаное, а за тымъ поволанемъ и иншыми якобы дошлыми вѣдомостьми черезъ слугу его милости пана Борковского тую священниковую Высоцкую, яко особу неосѣлую, взятую и передъ нами перво на рочкохъ Сентебровыхъ для инквированя речы вышъ мененое, а теперъ до росправы правное подаными и вынесеными. До которое справы, за прыволанемъ черезъ енерала сторонъ до права, его милость панъ маршалокъ, самъ особою своею очевисто постановившы, моцъ слузѣ и умоцованому своему пану Яну Добрыневскому до мовеня речы устне злетилъ; а вышъ мененая священниковая Раина Менковская Громычыная, будучы очевисто постановена, просила насъ враду о прыдане собѣ умоцованого. Которой съ повинности нашое врадовое умоцованымъ пана Юрья Мора прыдавшы, на зрозумѣнье справы речы и обжалованя ее годинъ двохъ зекгаровыхъ часу узычили; а его милость панъ судья земскій Новгородскій и отецъ Мартынъ Громыка, яко се сами не становили, такъ и жадное вѣдомости о прычынѣ нестаня своего намъ враду и сторонѣ своей не учынили. За тымъ умоцованый его милости пана маршалковъ панъ Добрыневскій, по выйстю тыхъ одъ насъ обжалованой узычоныхъ двохъ годинъ, поданя и положеня тыхъ обвѣщоныхъ листовъ его милости пану судьи на имѣнью и дворѣ его милости Ятренскомъ, здѣсь у воеводствѣ Новгородскомъ лежачомъ, а отцу Мартину Громыцѣ въ томъ же имѣнью Ятренскомъ очевисто въ руки выписомъ съ книгъ здѣшнихъ кгродскихъ Новгородскихъ въ датѣ року нинѣшнего. тисеча шестьсотъ трыдцать первого, мѣсеца Сентебра двадцатого дня, сознаня енерала повѣту Слонимского пана Петра Бубна доведщы, жалобу и крывду его милости пана маршалка найвышшого великого князства Литовского зъ выпису нашого врадового, зъ рочковъ близко прошлыхъ Сентябровыхъ въ той справѣ выданого, прекладаючы повѣдилъ: въ року дей прошломъ тисеча шесть сотъ трыдцатомъ въ мѣстѣ его королевской милости Слонимѣ поймано было и до замку Слонимского до везенья дано вѣдму чаровницу, на име бабу Павлюковую Короткую, въ мѣстѣ Слонимскомъ мѣшкаючую, о щароване жены Томаша Кругельского и за потребо-

ванемъ и скаркгою того Томаша Кругельского жалосною на тую чаровницу Павлюковую Короткую, его милость панъ маршалокъ найвышшый, яко староста Слонимскій, высажалъ на тую справу асесоровъ своихъ, то есть его милость пана Адама Колонтая, подстолего, и судью кгродского Волковыского, его милости пана Миколая Кандеравского, подстаростего Слонимского, его милости пана Яна Заранка и его милости пана Александра Техановича. Которая то чаровница Павлюковая баба, будучы осажоная о щароване жоны того Томаша Ккругельского, пры томъ почала повѣдати тежъ о щарованю его милости пана маршалка найвышшого великого князства Литовского. Теды вышъ мененые панове асесорове учынившы пильную инквизыцыю и далѣй черезъ розсудокъ свой тую справу скончыли, а прослухавши справы актора самого вышмененого Томаша Кругельского пытали тое чаровницы бабы о щарованю самого его милости пана маршалка. Которая передъ нами повѣдила, же одного часу, кгды была у дворѣ пана Андрея Офанасовича, войского Слонимского, тутъ въ мѣстѣ Слонимскомъ будучого, тамъ зостала у дворѣ дворничку, на име Ѳедору, фрасовливую, и пытала ее, чого бы се фрасовала. А тая дворничка ей повѣдила, ижъ попадья Высоцкая, которая тутъ теперь до суду вашей милости прыпроважона, зъ якоюсь Ференсовою казали ей ити до городничого замку Слонимского и просити о подковы конскіе, а она ити не хотѣла; зачымъ почали ее лаеть о тое; а пани Офанасовичовая, войская Слонимская, мовила ей: не бойсе, иди! Другого разу, коли, повѣда, пришла до того жъ двора пана войского зъ другими дворничками мести тотъ дворъ; тогды тая жъ Ѳедора дворничка повѣдила, же прошоно пана городничого, абы передъ его милостью паномъ маршалкомъ о той подковѣ не вспоминалъ. До того жъ тая жъ чаровница Павлюковая баба повѣдила, же кгды былъ его милость панъ маршалокъ у дому пана Офанасовичовомъ тутъ въ Слонимѣ, видѣла она, же недопивки его милости пана маршалковы зъ двухъ шкляницъ у третюю зливши попадья съ тою Ференсовою прынесли до коморы, и на окнѣ противъ замку третьего дня, по бытью у дому пана Офанасовичовомъ его милости пана маршалковомъ, поставившы, обѣдвѣ шептали надъ тою шкленицою, а мене тамъ не пустили, и сама пани войская не шла; только зоставшы въ избѣ мовила мнѣ: бабко, што видишь никому не кажы, мѣй языкъ за зубами; бо, если кому скажешъ, дамъ тебе кату у руки! И кгды се тые панове асесорове пытали, яко бы она вѣдала, же то недопивки его милости пана маршалковы, теды она повѣдила, же дѣвчына зъ Горки, подданая пана Офанасовича, на име Марушка, ей тое сказала. А кгды потомъ была пытана одъ тыхъ пановъ асесоровъ: на што бы тые недопивки

его милости пана маршалковы збирали,—повѣдила, же заплутати дорогу, штобы его милость панъ маршалокъ не оженилъ; але скоро бы попадью узяли, теды бы гдѣ хотѣлъ бы и королевну понялъ бы; и што разъ часто повторала мовечы, же поки попадьи не озмете, хоть бысте мене и спалили, ничого не будеть; але если попадью озмете, все добро его милости будеть, бо тая попадья половицою свѣта тресеть. И кгды была пытана одъ тыхъ же пановъ асесоровъ о иншые чаровницы, теды она повѣдила: же я о жадныхъ иншыхъ чаровницахъ не вѣдаю, только о той попадьи и о Ференсовой; а чары тые, которые его милости пану маршалку шкодять, кгды достануть попадьи, тая тому будеть умѣть забѣгчы, такъ же спанью и тескницамъ. Которыхъ тыхъ словъ своихъ умоцованый его милости пана маршалковъ доводечы покладалъ выпись съ книгъ кгродскихъ Новгородскихъ, подъ датою року тисеча шесть сотъ трыдцатого Марца, мѣсеца десятого дня, сознанья Василя Сороки, енерала повѣту Слонимского, и стороны шляхты пры немъ будучое, пана Дмитра Сороки и пана Радивона Павловича, въ которомъ поволаню одъ тое Павлюковое бабы чаровницы на тую попадью, которая тутъ у суду вашей милости стоить, шыроко и достаточне есть описано и доложоно. За которымъ дей поволанемъ о то тая попадья яко не осѣлая постигнена и передъ врадъ вашей милости прыпровајона есть. За чымъ дей ваша милость тую попадью яко поволаную до секвестру своего на рочкохъ Сентебровыхъ были взяли, и вѣдомость взявшы на письмѣ его милости пану маршалку найвышшому пану моему милостивому выдали; а его милость панъ маршалокъ способившы се на большые доводы на тую попадью о се чародѣйство не омѣшкалъ и до конца о тую крывду свою зъ нею попадьею вжо поволаною мовити. А потомъ выступившы панъ Станиславъ Александеръ Борковскій повѣдилъ, же дей тая попадья въ сусѣдствѣ близскомъ маєтности моее, которую я маю у Высоцку въ повѣтѣ Слонимскомъ, мѣшкала, и много прикростей своими кгуслями тамъ у Высоцку людемъ розньмъ и мнѣ самому чыневала; за чымъ оную, яко поволаную, постигнувшы часъ нѣкоторый, кгды она была задержана, у нее бываючы, о тое чародѣйство ее выпытывалъ; которая што передо мною повѣдила, то все на карту вписывалъ и тую карту у суду вашей милости часу рочковъ Сентебровыхъ покладалъ и до актыкованья до книгъ подалъ. Якожъ звышъ менованая попадья Высоцкая, за потребованемъ мене, яко умоцованого его милости пана маршалка, на инквизыцыи и секвестрѣ вашей милости врадовомъ будучы, за пытанемъ вашей милости, оное повѣдила, яко бы жадныхъ чаровъ его милости пану маршалку не чынила и его милость самого не знаеть, и одъ пани войское Слонимское жадное прозь-

бы о чары на его милость не мѣла, и ничого одъ нее о томъ не слышала. А потомъ повѣдила: кгдымъ, повѣда, отъ ее милости пани кухмистровое была съ треперелями до пани войское послана, теды пры ней панъ войскій о подкову якуюсь панюю свою лаялъ и нарекалъ и барзо се фрасовалъ, а пани Цыбульскую, подписковую Слонимскую, тамъ же у пана войского будучую, яко се тая подкова зъявила и за ее прычыною, панъ войскій по видѣнью ее ударылъ. Еще тежъ и о томъ повѣдила: же ничого большъ не вмѣю, только дѣти малые покурыть а тескницу одходыть, и лекарство на тое: вылеванье олова, зелье деветерникъ и руту ярую у молодомъ пивѣ уварыти пити и до верху головы прыкладати научала, и вылечыти его милости пана маршалка одъ тескницы обѣцовала. А по таковомъ мовенью своемъ тотъ же умоцованый его милости пана маршалковъ панъ Добрыневскій великую причыну и многіе слушные подобенства до очарованья его милости пана маршалка одъ тое бабы попадьи, которая якобы мѣла быти здавна въ розныхъ чарахъ, рознымъ людемъ одъ нее сталыхъ, подейзраная и досвядчоная а згола и поволаная, и хотечы довѣдать се, хто бы ее на такую великую злость противко его милости пана маршалка направилъ, и для чого и чому кгволи таковаго се незбожного дѣла и злостливое роботы своее робить важыласе; поневажъ есть вырозумѣнье зъ многихъ словъ тое попадьи, до которыхъ се не только передъ людьми свѣцкими але и духовными признавала, же тые чары и кгусла на зепсованье здоровья его милости комусь кгволи чынила. И на доводъ мовенья своего покладалъ передъ нами декретъ асесорскій, черезъ его мимилость пана Адама Колонтая, подстолего и судьи кгродского Волковыского, его милости пана Миколая Кандеравского, подстаростего Слонимского, пана Яна Заренка и пана Александра Техановича, особъ чотырохъ, удѣланый, а черезъ енерала повѣту Слонимского Василя Сороки и стороны шляхты здѣсь на врадѣ кгродскомъ Новгородскомъ, подъ датою року теперешнего тисеча шесть сотъ трыдцать первого, мѣсеца Марца десятого дня, актыкованый, и выписъ тое актыкацыи суженья бабы чаровницы Ганны Павлюковое у Слонимѣ, которая тую попадью Высоцкую о щароване его милости пана маршалка покилькакротнымъ своимъ мовеньемъ и повѣстью поволала. Пры томъ покладалъ цедулу служебника его милости пана маршалка пана Станислава Александра Борковского, зъ реляцыею возного воеводства Новгородского Стефана Дубины и стороны шляхты пры нихъ будучое, предъ нами черезъ тогожъ пана Борковского, при бытности самое тое попадьи поволаное, на рочкохъ Сентебровыхъ чытаную и на врадѣ сознаную, многихъ словъ, злыхъ дѣлъ и роботъ тое попадьи, которыми се она подейзроную до очарованья его милости пана маршалка быть

показала, выписъ съ книгъ здѣшнихъ кгродскихъ Новгородскихъ, подъ датою року теперешнего тисеча шесть сотъ трыдцать первого, мѣсеца Сентебра, девятого дня. А за тымъ тотъ же умоцованый его милости пана маршалковъ панъ Янъ Добрыневскій повѣдилъ, ижъ дей его милость панъ маршалокъ, будучы вельми на здоровью своемъ одъ тое попадьи уражонъ, а не вѣдаючы о жадной осѣлости и маетности ее, отколь бы се смотрыти, и въ такъ великой крывдѣ своей зъ нею правомъ чынити могъ, ани тежъ видечы въ правѣ и статутѣ великого князства Литовского, якобы мѣлъ съ такою явною и поволаною чаровницою а шкодницою здоровья своего поступить, только прикладомъ и правомъ о злодѣяхъ и розбойникахъ описанымъ, артыкулу двадцат осьмого, роздѣлу одинадцатого, который такъ мѣти хочеть, абы злодѣевъ явныхъ альбо розбойниковъ, звлаща неосѣлыхъ, тыхъ гдѣ кольвекъ собѣ виноватыхъ хто потрафить можеть поймати; также прикладомъ артыкулу четвертого, роздѣлу чотырнадцатого: ижъ неосѣлая шляхта не только за крвавые и горловые учинки, але и за меншые выступки могуть быти иманы; — тую попадью, яко лезную нигдѣ неосѣлую, а шкодницу свою, которая перво въ Высоцку въ повѣтѣ Слонимскомъ перемѣшкивала, а потомъ на имѣнью его милости пана судьи земского Новгородского Ятренскомъ, въ здѣшнемъ воеводствѣ Новгородскомъ, быть се показала, постигнути казавшы на рочки Сентебровые передъ вашу милость ставилъ; гдѣ ваша милость врадъ, не чынечы той попадьи коротко, але инквизыцыю о роботѣ ее учынившы, тую справу на другіе рочки отложыли, и водлугъ права зъ нею его милости пану маршалку заховати се наказали. Оно жъ его милость панъ маршалокъ, такъ водлугъ артыкулу двадцать девятого роздѣлу четвертого, яко артыкулу четвертого роздѣлу чотырнадцатого поступившы, его милость пана судью земского Новгородского, на которого имѣнью тая попадья перемѣшкивала и мужа ее отца Мартина Громыку, яко се онъ называеть, листомъ вашей милости врадовымъ до прыслуханья съ тою попадьею на сихъ теперешнихъ рочкахъ прыпадаючое справы обвѣстилъ, которые же се до права не становять—знакъ того певный, ижъ подейзраное и поволаное въ таковыхъ ее дѣлахъ боронити, ани о ее здоровье дбати не хочуть. Однакъ я прошу и домовляю се, абысте ваша милость его милость пана судью и того свещенника, яко право непослушныхъ, въ року завитомъ на упадъ здавшы, его милости пана маршалка одъ винъ правныхъ взглядомъ взятья тое попадьи, яко особы неосѣлое, зъ имѣнья его милости пана судьи Ятренского вольнымъ учынили; а уважаючы всякіе околичности и подобенства тое справы, и маючы на баченью своемъ врадовомъ станъ его милости пана маршалковъ сенаторскій, который не только речы але и слова порожного, яко сенаторъ

поважный, передъ судъ вашей милости принести бы не смѣлъ,—до того не только поволанье тое, которое се смертью запечатовало, але и голосы людей зацныхъ, пры вашей милости тутъ седячыхъ, которые высвятчають, ижъ тая попадья зъ давныхъ часовъ чарами розными и кгуслами се бавила, и оныхъ яко посполитый голосъ есть, на розныхъ мѣстцахъ противко рознымъ людемъ зажывала, не мней яко съ першого на першыхъ рочкахъ инквированого такъ и съ теперешнего добровольного прызнанья ее передъ вашою милостью врадомъ и передъ многими людьми, здѣсь пры судѣхъ вашыхъ милостей будучыми, ижъ се явными тая попадья кгуслы, вылеваньемъ олову, дѣтей покуреньемъ и вылѣченьемъ тескницъ, одхоженьемъ его милости пана маршалка одъ чаровъ и хоробы чарованое, уздоровенемъ и знаемостью розныхъ зелъ, прыправами, албо вареньемъ тыхъ зелъ и даваньемъ пить похваляеть; а поневажъ тое умѣеть не зъ жадныхъ прыстойныхъ наукъ не съ цвиченья докторского и школьного, але съ цвиченья злого шкодливого, ижъ то яко суть вѣдомости людскіе, такъ есть поволана, и поволанье тое смертью есть запечатовано, и конечне тая попадья есть зо всихъ мѣръ подейзреная. Надъ то о подейзраныхъ не только право нашо великого князства Литовского, але и права хрестіанскіе, до которыхъ намъ статутъ нашъ артыкулъ петдесятъ четвертый роздѣлу четвертого прыхиляти, и чого бы въ нашомъ правѣ не доставало, до права хрестіанского о раду и науку утекати се кажеть. Въ правѣ теды Цесарскомъ артыкулъ чотырнадцатый: Dowod przeciw czarownikom y tym wszystkim, którzy sie z czarnoxięstwy a z gusły obchodzą, gdy sie pokaże, y żeby kto takowych rzeczy innego chciał uczyć, abo że komu tym groził, a temu, któremu grożono, żeby sie stąd co złego przydało, abo też żeby w tym podeirzanym sie być pokazał słowy, obyczaimi, postawą y ynszymi sprawami, które sie w takowych ludziach naiduią a których takowi ludzie używaią, a żeby sie tym iusz osławił,— takowemu kazdemu słusznie ma być o to wina dana, y za takim znakiem może być y na mękę skazan. Poniewaź takowe wszystkie umieiętności, które są naprzeciwko Panu Bogu y też ludziom chrześcianskim, nie przystoi żeby sie z nimi obchodzić mieli, maią być prawem zapowiadziane y srogo karane. Jescze też prawo Boże o czarownikach trzecie xięgi Moyżeszowe rozdział dwudziesty, wiersz dwudziesty siodmy tak mówi: iesli kto między wami był by wieszczkiem y czarownikiem (bądź mąż, bądź niewiasta) niech na garle karzą y ukamienuią; bo iest winen smierci. W piątych xięgach Moyżeszowych rozdziału osmnastego w wierszu, dziesiątym y iedenastym tak mówi: niechai że sie miedzy wami nie znaiduię, co by miał przenaszać przez ogien syna swego, abo córkę swoie, ani wieszczyk, ani guslnik, ani też coby uwrożył, ani czarownik także, ani czarnoxiężnik, ani ten, który ma sprawe z duchi złemi, ani praktykarz,

ani ten, coby sie prawdy od umapłych dowiadował. A na drugim mieyscu wtórych xiąg Moyżeszowych w rozdzielie dwudziestym wtórym, w wierszu osmnastym to słowo iest napisano: czarownikom żyć niedopuszczacz. Показавшы теды такъ много доводовъ правныхъ о подейзреню тое попадьи и такъ много свядѣцтвъ и подобенствъ о ее зломъ жывотѣ и о чародѣйствѣ, показавшы съ права посполитого нашого и съ права Цесарского, такъ же съ права Божого способъ доходженья тыхъ чаровъ, которые се вси въ той попадьи найдують, а подавшы артыкулъ дванадцатый, семнадцатый и осмнадцатый зъ роздѣлу чотырнадцатого,—прошу и домовляюсе, абы ваша милость тую попадью, яко вельце подейзреную, поволаную и презъ уста ее дознаную въ знаемости розныхъ кгуслъ и чаровъ, первѣй на муки, а потомъ, кгды се на мукахъ до дѣлъ роботы и чародѣйства своего прызнаеть, и на горло ее попадью вскaзать рачыли. А умоцованый попадьи Высоцкое панъ Юрей Море, за прыданемъ нашимъ, повѣдилъ: ижъ есте ваша милость той попадьи мене прыдать рачыли, абымъ оную въ томъ обжалованью ее тутъ передъ вашими милостями стороны якобы щарованья, черезъ тую попадью его милости пана маршалка сталого, боронилъ, а оное въ томъ обжалованью выводилъ; тогды на то вашимъ милостямъ такъ повѣдаю: абовѣмъ тутъ идеть о великую речь, идеть о чоловѣка, которому же не о маетность але заразомъ идеть о честь и о горло; а горло такимъ способомъ которымъ за переведеньемъ и показаньемъ слушного доводу тогды не иншымъ караньемъ, только огнемъ спаленья карають, —за чымъ и домовляю се, абы есте ваша милость въ той справѣ мнѣ до понедѣлку часу узычыть рачыли; бо такъ въ прудкомъ разѣ за двѣ годинѣ, одъ вашей милости узычоныхъ, до тое справы бороненя, съ такъ великихъ доводовъ, на письмѣ одъ ихъ милостей подаваныхъ и чытаныхъ, на всѣ паракграфы наготовать не могу. За чымъ и право посполитое артыкулъ петдесятъ четвертый роздѣлу четвертого такъ мовить: ижъ сторона одпорная, выслухавшы жалобы, на то одповѣдати маеть: въ которомъ спорѣ, если бы потребовали на годину въ той справѣ, тогды то судъ сторонѣ допустить маеть. Тамъ же нижей мовить и за другимъ разомъ: вольно обѣюмъ сторонамъ взять на годину. Въ томъ же артыкулѣ нижей мовить: а судъ земскій або кгродскій потребовали бы сами собѣ розмышленья, тогды мають первѣй сторонъ напоменуть, абы все што на правѣ покладати и оказовати або мовити мѣли, абы учынили. А кгды вжо то все учынять и писарь запишеть, тогды вжо сторона надъ то болѣй прыкладати не будеть мочы, ани судъ того прыймовати и писать казати не маеть; поневажъ право ретельне такъ мовить. Якожъ я въ той справѣ такъ прудко одповѣдать готовъ быть могу, не мней и то маю собѣ на великую помочь, поневажъ

тая попадья уже одъ часу не малого у везеню седить, ани жадного процесу правного въ той справѣ одъ нее на его милость пана маршалка о везене учыненого не маю. За чымъ теперь учинить быхъ муселъ, выводечы невинность ей, ижъ она въ томъ обжалованю ни въ чомъ не есть винна, не мней и то на пильномъ баченю и уваженю маючы, ижъ самого малжонка тое попадьи тутъ передъ судомъ вашей милости не вижу; поневажъ его милость панъ маршалокъ оному о томъ урадовне обвѣстилъ, а я о томъ вѣдомости жадное не маю, што тамъ за прычына и для чого се тутъ не становилъ. Съ тыхъ тогды прычынъ одложенья и узыченья часу, абымъ се въ той справѣ порадне наготовалъ, прошу. Мы, врадъ, взглядомъ того, же панъ Море пры всихъ контроверсыяхъ и жалобѣ альбо доводѣхъ умоцованого его милости пана маршалкова былъ и все, што кольвекъ передъ нами продуковано было и на письмѣ покладано было, слышалъ, а надъ то умоцованый его милости пана маршалковъ и безъ протестацыи слушныхъ и правныхъ оборонъ зажывати позволилъ, тогды, до понедѣлку не одкладаючы, заразъ пану Морому одказовати есмо наказали. За которымъ наказомъ нашымъ панъ Море одказъ чынечы повѣдилъ: ижъ дей ваша милость въ той справѣ одказовати наказали, теды я прошу и домовлююсе, абы есте ваша милость тое справы мене не тескливе слухати рачыли: такъ тогды тое попадьи невинность въ томъ обжалованью вывожу и оказую. Напервѣй: што тутъ умоцованый его милости пана маршалковъ показуеть якоесь якобы тое попадьи поволанье черезъ неякуюсь бабу Короткую, которая, будучы на мукахъ, якобы мѣла тую попадью поволать, якобы не одъ кого иншого, только одъ тое попадьи его милости пану маршалку на здоровью за щарованемъ черезъ нее стать се мѣло; а въ томъ поволанью якобы есть паракграфовъ, якомъ вырозумѣлъ, есть всихъ петнадцать. На першый паракграфъ ажъ до остатнего такъ повѣдаю: што въ томъ якобы поволанью пишеть, чого власне поволаньемъ слушне назвать не можеть, только якоюсь леендою, або префацыею: стороны подковы споминаеть, же якобы се мѣла фрасовать дворничка, же ей попадья и Ференсова казали ити по подкову до городничого, же она не шла, мѣли ей якобы лаять, за чымъ якобы пани войская Слонимская мѣла мовить: иди, не бойсе; стороны зась недопивковъ, же якобы мѣла его милости пана маршалковы злевать, а што за моцъ тые недопивки мають повѣдила: жебы его милость не женилъ дорогу заплутать; нижей мовить: бо тая попадья половицою свѣта тресеть. А потомъ за пытаньемъ и напомненьемъ урадовымъ тая жъ баба мовить, жемъ то зъ ранкору мовила, ижъ тая мене попадья лапатою била. Далѣй мовить, же пани войская якобы нарекать на ей мѣла, же се съ тою попадьею сварыть: а што жъ то за чары, же попа-

дья якобы мѣла мовить, же я до великихъ пань ѣждчаю дѣтки прыймовать, але не чаровать. Стороны зась запаленья замку, откуль бы то было, тая Короткая сама повѣдаеть, же не вѣдаю; кгды пытають, чы не попадья, тая жъ мовить: не вѣдаю. Стороны зась колотанья и якобы якогось огню летанья и о томъ повѣдаеть: же не вѣдаю. Нижей зась мовить о стадо, для чого бы одпало, также; если бы хто не чаровалъ ласки хочечы у пана набывать, альбо если бы хто зацнѣйшый не чаровалъ для сукцесыи,—и повѣдаеть, же я ни о чымъ не вѣдаю, але попадья о всемъ будеть умѣть повѣдать. Далѣй зась мовить: мѣщане всѣ повѣдили, же тая Короткая суспекта персона, то не попадья. Одинадцатый паракграфъ гдѣ мовить: кгды мичерцы домъ посвещали у его милости пана Офанасовича, тогды якобы мѣли пана маршалка чаровать, а другимъ разомъ недопивки зливать: а то все якобы се стать мѣло за поводомъ ее милости пани Офанасовичовое, войское Слонимское. Тамъ же нижей мовить: гайдукъ Васко якобы мѣлъ быть щарованый для ласки панское, а не вѣдать отъ кого. Стороны зась Матысовое, которую тая Короткая щаровала,—то не попадья, але таяжъ Короткая мовить: ничого ей не будеть. Также стороны Оникіевое якоесь, также Жыда Лебка—то сама се прызнаваеть, што вѣдала о томъ всемъ сама, а попадьи не менуеть. Тамъ же далѣй мовить: пустите мене, будеть его милость здоровъ, весолый и прудко се оженить. И далѣй, штось успоминаеть стороны хлѣба и колосовъ, и далѣй, якъ тое байки есть не мало написано. А петнадцатымъ паракграфомъ ужо конфирмуеть, мовечы: Дудчына и Чешейкова—то обѣ двѣ чаровницы. И такъ—тое якобы мниманое поволанье кончыть. На такъ великую лекцыю и письмо такъ повѣдаю: тескно ми было слухать; але коротко повѣдаю, же се то не можеть поволаньемъ назвать, только леенда якаясь альбо шкрыптъ; бо о поволаньяхъ такъ розумѣти треба, поневажъ ваша милость, пане умоцованый, прыкладомъ артыкулу дванадцатого роздѣлу чотырнадцатого мовить. Рачь же ваша милость мене послухать, же то не есть поволанье жадное; абовѣмъ не мовить тая Короткая, же власне мяновите зо мною на томъ мѣстцу того дня попадья того чоловѣка тымъ и тымъ зельемъ щаровала, то есть, питьемъ альбо подлитьемъ, шептаньемъ—то першая; другая не мовить: жемъ я што кольвекъ кому одно што лихого учынила, то все тая попадья зо мною чынила; третяя не мовить: же тая попадья пана маршалка чаровала, яко то звыкли чаровницы чаровать, зельемъ, подлитьемъ и напоями и иншыми кгусламиозмете только попадью, тая о всемъ вѣдаеть и его милости пану маршалку все доброе будеть. А если все доброе, тотъ лихого николи чынить не умѣеть; четвертая, пятая и шостая сама прызнаваеть,

же ей попадья у пани Цыбульское, подписковое, пры пороженью дитяти, лопатою побила, того теды зъ ранкору на нее въ невинности мовила; семая, осмая и девятая сторона огню повѣдаеть: не вѣдаю; о колотанье зась такъ же мовить: не вѣдаю; а не мовить, же и огонь попадья черезъ чары чыни, она тежъ то черезъ кгусла колатаеть, только мовить: не вѣдаю. О девятый параграфъ стороны сукцесыи: а на кого жъ бы сукцесыя мѣла спадать, чого Боже уховай, на его милость пана маршалка смерть, певне не на попадью, ани на кого иншого, только на братью рожоную его милости. О десятый параграфъ же повѣдаеть: мѣщане на нее инстыкговали,—только словы мовять, а жадного доводу письмомъ не показовали. На одинадцатый, дванадцатый, трынадцатый, чотырнадцатый и петнадцатый параграфъ такъ повѣдаю: тые зливки на што се прыгодили, — праве на то, жебы се его милость не оженилъ; але коли попадью озмете, то не только же се будеть женить, але, если хочеть, и королевну пойметь и зъ нею се оженить. А за што напротивко розумови и подобенствомъ всимъ, пане умоцованый, мовишь? А завсе его милость панъ маршалокъ не передъ тымъ оженилъ, нимъ тое попадьи казалъ до везенья кгвалтомъ взять! А ласки на што было панеи войское шукать—альбо еи не мѣла? Подковы на што шукали—кобылу уковать? А мало жъ того бываеть, же у машталеровъ подковы, гребло и платъ, то ихъ повинность мѣть. А чары жъ то, што тотъ же Ференсъ мовить: кгволи такой панеи кгрочной далъ бымъ и чотыры подковы уковать пани Цыбульской, тотъ то власные байки, а не чары. Тежъ мовила дворничка: се фрасовала, жемъ по подковы не шла, а мнѣ дѣвчына зъ Горокъ повѣдала. А дѣвчынѣ хто? Подобно тая жъ дворничка повѣдила,—и во всей той мовѣ не найдешь, же тая Короткая мовить, кгды еи о што кольвекъ пытають: не вѣдаю я ни о чомъ, только попадья вѣдаеть, и его милости пану маршалку все доброе будеть;—а если што доброе, то о лихомъ не мыслила. На остатку того поволаня повѣдила, же Чешейковая есть чаровница и Дутчыная,—и то не доводъ того слова. Зачымъ такъ коротко выводечы водлѣ артыкуку вышъ мененого не можеть се назвать поволаньемъ, только шкриптомъ якимъ на пана Борковского. Другую повѣсть, гдѣ изъ латинска пишеть пунктовъ осмнадцать, на то не машъ што мовить. Первѣй повѣдаеть: кгдымъ я взялъ, мовила ми: о пане Борковскій! чому мене перестерегъ, же мнѣ такъ мѣло быть лихо, дала бымъ ти сто золотыхъ. А хто жъ есть такъ несмысленый, жебы собѣ неволи жычылъ? бо не только сто, але далъ бымъ и всю субстанцыю свою, бымъ только былъ воленъ одъ лиха, кгдыжъ таковогo першого прывитаня съ трескомъ сподевать се пожекгнаня съ плачомъ альбо

избытьемъ здоровья. Пишеть тежъ, же якобы она передъ нимъ мѣла мовить попадья, же панъ Офанасовичъ ударылъ Цыбульскую,—а што жъ то маеть до чаровъ? Пишеть тежъ еодемъ дые: акгнусокъ былъ на ней, муселъ ти бы тутъ, и кожухъ, въ которомъ ходила,— за што всѣ чаровницы, што акгнуски мають яко бѣлые головы такъ и мущызны, всѣ тые речы называть чарами? Але пильно прошу, рачьте се, ваша милость, прыслухать одному доводу пана Борковского, который написалъ, же, повѣдаеть, высажаючы зъ возу, заразъ омдлѣвала; а кгды еи пыталъ: што было,—повѣдаеть: хтось ми ударылъ у голову, и такъ ми лихо могъ ткгайдукъ дать обухомъ. А то такій доводъ пана Борковского—повѣдаеть: разъ сто золотыхъ давала, а другимъ разомъ мовить: пане Борковскій, стережы мене пильно, бомъ вылечу,—мовила: пане Борковскій, отворы дверы, въ избѣ горачо, бо ми душа выйдеть. Въ тыхъ двохъ речахъ разъ просить се, другій кажеть стеречы, жебы не вылетѣла. И то не мнейшый доводъ, гдѣ пишеть: же прачки дворные не зычать его милости, же бы се его милость панъ маршалокъ оженилъ; тожъ теды они лѣпѣй вѣдають, для чого не зычать; а попадьи о томъ што вѣдать? И иншыхъ розмовъ якобы сила есть, ничого ку вѣренью одно нимашъ. Только на таковое письмо такъ повѣдаю, и правомъ то зношу, абовѣмъ артыкулъ семдесятъ осьмый роздѣлу четвертого, гдѣ мовить: не могуть слуги поданые ани по пану такъ же ани противъ пана свѣтчыть, а панъ Борковскій есть слугою его милости пана маршалка. Ку тому артыкулъ осмдесятъ вторый о доводѣхъ, якіе быть мають, такъ же артыкулъ петдесятъ четвертый, ижъ бы урядъ зъ головы ничого не судилъ, только водлугъ права. За чымъ тогды тое письмо пана Борковского правомъ зношу, ижъ не есть то доводъ, але рачей розмова якаясь. Стороны зась инквизыцыи зъ рочковъ прошлыхъ Сентебровыхъ я собѣ тую не только за доводъ и за право певное маю; въ которой инквизыцыи мовить сама передъ вашыми милостями, же жадныхъ чаровъ на его милость пана маршалка не чинила, и овшемъ его милость не знала и не знаеть, ажъ теперъ ужо знаеть, также одъ пани войское Слонимское жадное прозбы о чары на его милость пана маршалка не мѣла, и ничого о томъ одъ нее не слышала. Другій паракграфъ повѣдаеть, же панъ Офанасовичъ Цыбульскую ударылъ. Третій паракграфъ праве тая прычына тое короткое поволане мене, же еи побила, што и сама се на мукахъ прызнавала. Четвертый паракграфъ: обѣцаламъ кгузики Татарынови за то, же ми кнебелъ зъ устъ вынялъ; а хто жъ се зъ неволи не выкупуеть? не машъ жадного таковаго, хто жъ зъ везенья не утекаеть альбо зъ неволи. Пятый а остатній: же праве дѣти малые курыть умѣе; азали то чары? курыть бѣлыхъ головъ пры

пороженю бобровымъ строемъ, перьемъ жывыхъ куропатъ, перестрѣломъ, мирою и иншыми зелми свенцоными, енорожецъ пить дають, то есть орлій камень мѣвають,—азали то чары? Дѣткамъ засъ малымъ умовяють уразы и иншые дефекты дѣтей малыхъ, великимъ засъ людемъ умовяють матицы, уразы, руптуры въ костяхъ, болѣнья, и иншыхъ веля прыпадковъ естъ тому подобныхъ: то власне бѣлымъ головамъ розумнымъ о томъ належыть, за чымъ куренья и олова литье прыпадаеть. На дѣти же се чого злякнеть, а иле еще малые нерозумные, то часомъ надъ ними вылевають альбо воскъ альбо оловъ; але не для чаровъ. За тымъ теды жадного подобенства показать не можеть, панъ умоцованый то чарами называеть: только то есть власне умѣетности прыймованья дѣтокъ бѣлыхъ головъ. А што тежъ тутъ цытуеть право панъ Терликовскій Майдебурское и мовить: мають тежъ быть даваны на пробу люде такіе, которые се на повѣсти своей рознять, въ мовѣ блѣднуть заикиваючысе, мовять страхаючы се, то право только народови простому хлопскому мѣстскому служить, а у насъ ретелне право о поволаняхъ артыкулъ десятый роздѣлу чотырнатцатого выразне мовить: ижъ если бы хто былъ поволаный, о што першый разъ бы и правне се што показало, а тутъ жадного правного доводу нимашъ, за ранкоромъ пошло о побите, тогды сторона моя близшая есть до одпрысяженя се сама одна, альбо и само втора зъ мужомъ своимъ, яко шляхтянка; а будеть ли наказъ вашей милости бы и зъ дальшымъ доводомъ, готова будеть прысегу выконать: а за тымъ уволненья одъ того обжалованья сторонѣ моей прошу и домовляюсе. На которое мовенье и слова пана Морого умоцованый его милости пана маршалковъ панъ Добрыневскій повѣдилъ, ижъ дей панъ Море неуважными и легкомысльными своими словы, которыхъ тутъ передъ вашою милостью зажывалъ, ани одного до права слушности слова не повѣдилъ, такъ явную и поволаную злочынцу и чаровницу оборонити хочеть; и на оное свядѣцтво, которое служебникъ его милости пана маршалковъ панъ Борковскій на письмѣ подалъ и устнымъ а очевистымъ сознаньемъ своимъ тое утвердилъ, повѣдаеть, же артыкулъ семдесять пятый роздѣлу четвертого: слузѣ ани по пану ани противо пана свѣтчыть не кажеть. Правда то есть, же артыкулъ тотъ такъ мѣти хочеть, але въ таковыхъ речахъ, которые се ставають потаемне невѣдоме—бо чарами и трутизною забіяють злосливые и непобожные люде потаемне въ питью въ ѣденью, гдѣ нихто се не сподеваеть,—и гдѣ кгды цнотливый зычливый слуга обачывшы пана перестережеть, и о томъ ознаймить и явне противко злосливому посвѣтчыть, таковое свядѣцтво конечно прыймовано быти маеть; поневажъ и право посполитое, артыкулъ четвертый роздѣлу перво-

го о образкенее маестату господарского королевского, таковому, который бы милуючы пана Бога и пана своего и речь посполитую справедливе перестерегъ альбо объявилъ о таковой речы, тотъ маеть ласку господарскую мѣти и чти подвышшенья годенъ будеть. Оножъ и его милость пана маршалка сенатора великого, же слуга добрый цнотливый панъ Борковскій перестерегшы свядѣцтво свое даеть и ясне высвятчаеть, маеть быти слушне его таковое прыймовано свядѣцтво. А пры першыхъ доводахъ правахъ и поступкахъ моихъ стоечы, и то пану Морому задаючы, же або онъ у тое попадьи альбо попадья у него тыхъ вышъ одъ него вспомненыхъ и залецоныхъ кгусловъ се учыли, бо панъ Море еще большъ совито умѣетности и знаемости тыхъ кгусловъ попадьи и собѣ прычынилъ, о которыхъ я розумѣю, же суть явные чары. Повторе теды прошу и домовляюсе, абы тая попадья, яко явне подейзреная и многими доводы, подобенствы и поволаньемъ поконаная, на муки и водлугъ права на горло была всказана. А такъ мы, врадъ, въ той справѣ ясне вельможного пана его милости пана маршалка найвышшого великого князства Литовского зъ его милостью паномъ судьею земскимъ Новгородскимъ и зъ отцемъ Мартиномъ Громыкою, священникомъ бывшымъ Высоцкимъ, а теперъ на имѣнью его милости пана судьи Ятрынскомъ мѣшкаючымъ, за двоима листы, обвѣщоными одъ насъ враду его милости пану судьи и тому отцу Громыцѣ до прыслуханья справы зъ жоною его Раиною Менковскою, вынесеными и подаными о поволанье чародѣйствъ тое вышъ мененное священниковое и иншихъ особъ одъ неякоесь бабы Павлюковое Короткое чаровницы, правне и врадовне въ мѣстѣ Слонимскомъ въ року прошломъ тисеча шесть сотъ трыдцатомъ поконаное и смертью запечатованое, и о почарованье одъ тое жъ священниковое и одъ неякоесь Ференсовое презъ розные кгусла чары и способы, достаточне въ поступкахъ правныхъ выражоные, здоровья его милости пана маршалка, а за тымъ поволаньемъ и иншыми дошлыми вѣдомостьми, за взятьемъ ее яко неосѣлое черезъ слугу его милости пана Борковского, и передъ нами перво на рочкохъ Сентебровыхъ для инквированья речы вышъмененое а теперъ до росправы правное и до поконанья ее о тое якобы щарованье и зепсованье здоровья его милости пана маршалкова ставеное,—въ которой справѣ, по узнанью нашомъ слушного и правного здѣсь передъ нами тое священниковое, яко особы неосѣлое, на сегоднешнемъ терминѣ ставенья и слушного правного и належного зъ нею въ той справѣ форумъ, ижъ его милость панъ судья и священникъ Высоцкій, малжонокъ обжалованное, за обвѣщеньемъ нашымъ врадовымъ, до прыслуханья передъ нами до права не становили;—тогды мы врадъ его милость пана судью и того священника въ року завитомъ на у-

падъ въ самой речы здаемъ, и его милость пана маршалка одъ винъ правныхъ, взглядомъ взятья тое свещенниковое зъ имѣнья его милости пана судьи, вольного вѣчне чынимъ. А за прыданьемъ нашымъ врадовымъ обжалованой свещенниковой за умоцованого пана Мора и по недопущенью ему неправныхъ и неслушныхъ заживати зволокъ въ самой речы, хотя жъ панъ Море доводомъ на письмѣ, одъ умоцованого его милости пана маршалка покладанымъ, и тому поволанью вонтпливость и неправность съ прычынъ, въ контроверсыи его помененыхъ, задавалъ, и тую свещенниковую яко урожeнья шляхецкого такъ и за шляхтичомъ, вышъ менованымъ свещенникомъ названымъ съ тытулу шляхецкого Громыкою, въ малженствѣ будучую менуючы, одъ таковогo поволанья и таковыхъ якобы не правныхъ доводовъ близшую до одводу быти розумѣючы, водлѣ артыкулу десятого роздѣлу чотырнадцатого той священниковой само второй, а было ли бы узнанье нашое, и зъ дальшымъ доводомъ до одпрысяженья бралъ, а по одпрысяженью одъ жалобы и одъ самое речы тое свещенниковое уволненья мѣти домовялъ. Лечъ мы врадъ уважаючы всякіе слушности, околичности и подобенства тое справы, а маючы на баченью нашомъ врадовомъ не только тое поволанье, которое се смертью запечатовано стало, але и голосы людей зацныхъ и посполитыхъ, же тая свещенниковая здавна кгуслами се бавила, и оныхъ на розныхъ мѣстцахъ противко match розным людемъ зажывала, не мней яко съ першого на першыхъ рочкахъ инквированого, такъ и съ теперешнего добровольного прызнанья се ее передъ нами, же явные кгусла вылѣваньемъ олову, дѣтей покуреньемъ и вылѣченьемъ, тескницъ одхоженьемъ, его милости пана маршалка вылеченьемъ и знаемостью розныхъ зелъ, надъ тожъ самого се малжонка ее передъ нами до обороны ее неставенья, которому бы о доброе и почтивое ее дбати и застановяти належало, —заподейзраную въ таковыхъ дѣлѣхъ ее священниковую быти розумѣемо. А поневажъ о чародѣйцахъ особливого права и науки въ статутѣ великого князства Литовского не маемо, тогды зажывавшы о поволаныхъ въ злодѣйствѣ артыкулу дванадцатого и семнадцатого роздѣлу чотырнадцатого, также права цесарского Майдебурского въ контроверсыи цытованого, которое о чародѣйцахъ розныхъ подобенствъ и знаковъ зажывати, а подейзраного и поволаного безъ доводу прысеги на муку всказовати и выдавати кажеть, надъ то и право Божое старозаконное чародѣйцовъ и чужоложниковъ карати научаеть; —до которыхъ правъ прыхиляючы се, тую свещениковую перво на муки, а по досвятченью и дознанью того чародѣйства на мукохъ, и на горло всказуемъ. Одъ которого декрету нашого умоцованый обжалованное свещенниковое одъ того, жесмо ей одъ поволанья зъ доводомъ такимъ, зъ якимъ бы узнанье нашо

было прысегою одвести, се не узнали, а безъ доводу и прысеги самого его милости маршалка обжалова户ую на муки и на горло вскали,—апелевалъ до суду головного трыбунального. Которое апеляцыи хотяжъ умоцованый его милости пана маршалковъ, правомъ артыкуломъ осмдесятъ осьмымъ розділу четвертого также съ констытуцыи трыбунальское взглядомъ особы неосѣлое и прызнанья се ее до вышшыхъ кгусловъ, боронилъ. Лечъ мы врадъ, водлѣ артыкулу шестьдесять семого роздѣлу одинадцатого, тое апеляцыи до суду головного трыбунального, въ семъ року у Менску одправуючого, въ терминъ воеводства Новгородского и повѣтовъ до него належачыхъ, допустили. Однакъ же паруки, яко тотъ артыкулъ вышъ мененый мѣти хочеть, свещенниковая по собѣ не дала, теды есмо ее у везеню замку здѣшнего до росправы у суду головного трыбунальнаго правное задержати были наказали, гдѣ помененая свещенниковая у везенью замковомъ седѣти и остати не хотѣла; але его милости пана маршалка усильными прозбами своими просила, абы за сторожою его милости будучы до маетности его милости одослана была. Якожъ и мы врадъ тую свещенниковую, взглядомъ старыхъ и зошлыхъ лѣтъ ее, его милости пану маршалку до везенья своего взяти допустили. Которая справа, яко се точыла, до книгъ кгродскихъ Новгородскихъ есть записана, а по записанью и сесь выписъ съ книгъ подъ нашыми врадовыми печатьми ясневельможному пану его милости пану маршалку найвышшому великого князства Литовского есть выданъ. Писанъ у Новогороду. Самуелъ Маскевичъ, писаръ.

Хранится тамъ же.

53.

1631 г. Октября 6. Жалоба священника Мартина Громыки на оскорбленія, нанесенныя ему Нѣмцами, слугами Литовскаго маршалка Сапѣги.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божего тисеча шестьсотъ трыдцать первого, мѣсеца Октебра, шостого дня.

На рочкохъ судовыхъ кгродскихъ, у Новагородку отправованыхъ, передъ нами Павломъ Пясецкимъ, подвоеводимъ, а Иваномъ Войниловичомъ, судьею, и Самуелемъ Маскевичомъ, писаромъ, врадниками судовыми кгродскими воеводства Новгородского, отъ вельможного пана его милости, пана Миколая Сапѣги, воеводы Новгородского, тивуна въ земли Жомойстской, Коршенского, Немоноитско-

го и Гаинского старосты, постановивши се очевисто самъ особою своею чесный отецъ Мартинъ Громыка, священникъ Ятренскій, оповѣдалъ то передъ нами и протестовалъ такимъ способомъ, ижъ въ семъ году тисеча шесть сотъ трыдцать первомъ, мѣсеца Октебра второго третьего и четвертого, дня рано ишолъ есми зъ дому отъ пана Юрья Морого на улицу Дуботовскую, не могучы се пана Морого зъ Слонима дочекать, старать се умыслне хотечы о пленипотента малжонцѣ моей, которую его милость панъ маршалокъ великій у везеню своемъ маеть, нѣтъ вѣдома для чого, на рочки ее тутъ до Новагородка прыпровадилъ. За чымъ, только минулъ домъ его милости пана Шемета, тамъ же мене подкали Нѣмцы его милости пана маршалковы и гайдуковъ чотыры, почели мнѣ мовить: а ты, попе, для чого се за тою бабою своею тутъ волочышь, будеть тобѣ зъ нею лихо! И почали мнѣ грозить, мовечы: конечне, хлопе, будешъ ты отъ насъ подъ обухами! А Нѣмцы почели говорыть по нѣмецку и указывать зъ бандалетовъ, мѣречы и усне мовечы: панъ хлопъ, бендешъ битъ! Съ такъ я великого страху мусѣлъ до дому пойти, и до суду се боялъ становить до справы малжонки своее и оное боронить въ невинности. За чымъ бы то они росказаньемъ чынили, я о томъ не вѣдаю. О што обавяючысе якого на потомъ обелженья прошу, абы тое оповѣданье мое было для часу прышлого записано. Што естъ записано. А по записанью и сесь видымусъ съ книгъ, подъ нашыми врадовыми печатьми, сторонѣ потребуючой естъ выданъ. Писанъ у Новагородку. Самуель Маскевичъ, писаръ.

Хранится тамъ же.

54.

1631 г. 29 Октября. Постановленіе Минскаго трибунала по апеляціонной жалобѣ попадьи Громычиной, обвиняемой въ чародѣйствѣ.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ трыдцать первого, мѣсеца Октебра двадцать девятого дня.

Передъ нами судьями головными, на трыбуналъ у великомъ князствѣ Литовскомъ зъ воеводствъ, земль и повѣтовъ на рокъ тепершній тисеча шестсотъ тридцать первый обраными, кгды съ порядку реестрового ку суженью прыточыла справа Мартиновое Громычыное, попадьи самое принцыпалки, зъ докладомъ малжонка ее Мар-

тина Громыки, попа, зъ ясневельможнымъ его милостью паномъ Яномъ Станиславомъ Сапѣгою, маршалкомъ навышшимъ великого князства Литовского, за одкладомъ нашымъ и поданью зъ декрету враду кгродского Новгородского и зъ иншихъ справъ копіи, за апеляцыею тое Громычыное отъ декрету враду кгродского Новгородского и до скуточное въ самой речы росправы, ино за прыволаньемъ обудвухъ сторонъ черезъ енерала ку праву и за поставеньемъ отъ его милости пана маршалка навышшого тое Громычыное попадьи передъ нами судомъ, отъ того Мартина Громыки попа и отъ жоны его будучій отъ насъ суду головного умоцованый панъ Юрей Море приданымъ, при бытности самое тое Громычыное попадьи, яко самое принцыпалки, и отъ мужа ее Мартина Громыки попа становилъ; а одъ его милости пана маршалка найвышшого, пры бытности его милости самого, умоцованый за моцью очевисто злецоною панъ Еразмусъ Скoлдвилъ тежъ становилъ. За чымъ умоцованый попадьи Высоцкое Раины Менковичовое повѣдилъ: ижъ есте ваша милость за умоцованого мене той попадьи прыдать рачили, за чымъ я уже, передъ вашими милостями стоечы, усихъ оборонъ правныхъ заживать мушу, абовѣмъ тутъ идеть о чоловѣка, въ невинности оскаржоного. Яко панъ Борковскій тутъ удаеть, ижъ якобы тая попадья мѣла быть чаровницою и чарами своими якобы его милости пану маршалку на здоровью его милости ушкодить мѣла, чого жаднымъ доводомъ довести пленипотентъ его милости пана маршалковъ не можеть. А ижъ право посполитое артыкулъ первый роздѣлу первого такъ мовить: мы, господарь, обѣцуемъ и шлюбуемъ подъ тоюжъ прысегою, которую учынили есмо всимъ обывателемъ всѣхъ земль панства нашого великого князства Литовского, ижъ всѣхъ княжатъ, пановъ, радъ духовныхъ и свѣцкихъ, и далѣй, однымъ правомъ судить, водлѣ права отъ насъ имъ наданого, почавши отъ вышшого ажъ до намнѣйшого стану. Ку тому и право Божое такъ хочеть мѣть и мовить въ Мудрости книгахъ о годности суду: quoniam data est a Domino potestas nobis et virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra et cogitationes scrutabitur, quoniam cum ministri essetis regni illius non recte iudicatis. Tam ze daley Deuteronomium, połozenie siedmnaste: nulla erit distantia personarum, ita parvum audietis ut magnum, nec accipietis cuiusquam personam, quia Dei iudicium est. Затымъ маючы право свѣтское и Божое по собѣ, прошу и домовляюсе, абысте той попадьи, водлѣ права посполитого артыкулу двадцать первого роздѣлу четвертого, поневажъ его милость панъ маршалокъ тую попадью у себѣ у везенью маеть, а она не могла справъ съ канцелярыи, то есть декрету собѣ взять, а попъ тежъ будучи чоловѣкомъ убогимъ не маючы за што вынять, ижъ идеть о чоловѣка, нехай намъ

его милость панъ маршалокъ зъ декрету копію дасть, жебымъ се моглъ съ чого информовать и якъ тое справы боронить. Мы судъ, згажаючысе съ правомъ посполитымъ, абы съ тыхъ декретовъ отъ его милости пана маршалка найвышшого той Громычыной попадьи копеи были даны наказавши, тую справу до дня сегоднешнего отложили. А кгды по даныо копеи тая справа дня сегоднешнего мѣсеца Октебря двадцать девятого дня припала, тогды панъ Юрей Море, умоцованый попадьи Высоцкое Мартиновое Громычыное, повѣдилъ, ижъ што тутъ его милость панъ маршалокъ великого князства Литовского отрымалъ декретъ у суду кгродского Новгородского на тую убогую бѣлую голову, шляхтянку учтивую, собѣ самому и никому иному ни въ чомъ не винную, не заховавшысе впередъ водлугъ науки права посполитого, которое намъ панъ нашъ милостивый его королевская милость поприсягъ, за наступеньемъ на щасливое панованье Короны Польское и великого князства Литовского, обѣцуючы насъ вѣрныхъ подданыхъ своихъ однако судить и никого на заочнее уданье правомъ не переконаного не карать. А его милость панъ маршалокъ, мимо тое право попрысяжоное, шляхтянку учтивую слузѣ своему пану Александру Борковскому правомъ не переконаную, наѣхавши моцно кгвалтомъ на плебанію Ятренскую, въ маетности его милости пана Андрея Обринского судьи земского Новгородского, росказалъ узять. Который Борковскій, чинечы досыть росказанью и воли пана своего тую свещениковую, ни въ чомъ собѣ и его милости пану маршалку невинную, узявшы и тяжкимъ везеньемъ утрапившы, до маетности его милости пана своего завезъ, и тамъ отъ мѣсца до мѣсца оную возилъ; а потомъ и на рочки Сентебровые до Новагородка для якоесь инквизыціи привезъ, а потомъ отъ суду знову оную до везенья своего приватного узялъ надъ право и самую слушность; а потомъ знову до того жъ Новагородка на рочки Октебровые оную ставилъ, и тамъ на оную якогось мниманого якобы чародѣйства доводилъ, не маючи жадного на нее процесу правного, яко право посполитое артыкулъ шостый роздѣлу чотырнадцатого мѣть хочеть. Ку тому и того его милость не учынилъ, яко артыкулъ сорокъ девятый мѣть хочеть, не просечы умалжонка еи справедливости, самъ оную кгвалтомъ узялъ, и теперь ее везеньемъ трапить. Ку тому вѣдалъ его милость панъ маршалокъ, ижъ на маетности его милости пана судьи мѣшкали тутъ было, и у его милости пана судьи справедливости просить. А што большая, нехай его милость панъ маршалокъ покажеть, зъ якого права декретъ одержалъ у суду кгродского Новгородского, яко право мѣть хочеть: маеть быть первѣй процесъ, потомъ позовъ, а за позвомъ мѣвають декретъ. А теперь его милость одержалъ декретъ безъ жалобы, безъ процесу, мимо всѣ обо-

роны, въ правѣ посполитомъ описаные: зачимъ ижъ тотъ есть декретъ неправный и не терминомъ правнымъ одержалъ, немнѣй тымъ самымъ тотъ декретъ есть неслушный, безъ всякого доводу и поволанья, шляхтянка есть на муки сказаная, мимо артыкулъ десятый роздѣлу чотырнадцатого, гдѣ мовить: хоть бы шляхтичь былъ оповоланъ слушне, то перший разъ маеть ся отприсегнуть, а тая попадья брала се сама втора и зъ дальшимъ отводомъ до отприсягненья. А ихъ милость, мимо право посполитое, на муки оную вскazали; а надъ то, о што и контроверсыи не было, уже его милости пана маршалка и отъ везенья вѣчне вольного чинять; зачимъ, ижъ тотъ есть декретъ досыть не правный и на ледуякомъ терминѣ и фундаментѣ, — прошу и домовляюсе, абы былъ поднесенъ и скасованъ, а попадьи само-чвартой отприсягнуть се ваша милость наказати рачыли, водлѣ артыкулу вышъ мененого, яко не подейзраной. А умоцованый его милости пана маршалка навышшого панъ Еразмусъ Сколдвилъ боронечы того повѣдилъ: неслушное дей речы панъ Море домавляе, абы тому попу на учыненье справедливости зъ жоны его допущоно было, абовѣмъ духовная особа въ речи таковой, гдѣ кому о горло идеть, судити не може, а до того вжо то собѣ бранемъ зъ декретовъ на копiи упустилъ; а што большая — тотъ попъ нигдѣ не будучы осѣлымъ а въ такъ великой речы, гдѣ жонѣ его за ее явное чародѣйство идеть о горло, а то ее жону свою на учиненье справедливости отъ суду вашей милости взяти хоче. А за тымъ за недопущеньемъ нашимъ на учиненье справедливости тотъ же умоцованый его милости пана маршалка навышшого повѣдилъ: што дей умоцованый тое Громычыное попадьи, боронечи ее, повѣдае, ижъ его милость панъ маршалокъ безправне не переконавши ее правомъ кгвалтовно черезъ слугъ своихъ до везенья своего взяти росказалъ, — теды тымъ самымъ хотя бы якiй при... до нее мѣлъ тратити бы мусялъ, на што я короткую солюцiю умоцованому тое попадьи таковымъ способомъ чыню, абовѣмъ есть о томъ право, артыкулъ четвертый зъ роздѣлу чотырнадцатого о злодѣйствахъ и тому подобныхъ о чародѣйствахъ на остатку въ тымъ артыкулѣ тыми словы пише: ижъ шляхтичъ, коли бы якiй збытокъ на торгу учинилъ, маеть быти зъ осѣлости позыванъ, вынявшы то, если бы былъ въ речы кривавой, за што горломъ карають, на горачомъ учинку пойманъ, таковою до суду кгродского вести мають; а неосѣлые шляхта и за меншые выступки хотя не кривавые могуть быти иманы, вѣдьже ку росправѣ ведены быти мають до суду кгродского. О то жъ дей водлугъ права слушне тая Громычыная попадья, яко нигдѣ неосѣлая, въ томъ ее зломъ учинку чародѣйствѣ поволаная, поймана есть, и не можеть умоцованый ее тымъ пойманьемъ алекговати, кгдыжъ

его милость панъ маршалокъ зъ нею о тое ее чародѣйство до враду кгродского Новгородского удати росказалъ. А далѣй, выводечи тую справу съ фундаменту, повѣдилъ: въ року дей прошломъ тисеча шестсотъ трыдцатомъ въ мѣстѣ его королевской милости Слонимѣ поймано было и до замку Слонимского до везенья дано вѣдьму чаровницу, на име бабу Павлюковую Короткую, въ мѣстѣ Слонимскомъ мѣшкаючую, о щарованье жоны Томаша Кгругельского, и за потребованьемъ и скаргою того Томаша Кгругельского жалосною на тую чаровницу Павлюковую Короткую, его милость панъ маршалокъ навышшый, яко староста Слонимскій, высажалъ на тую справу асесоровъ своихъ, то есть его милости пана Адама Колонтая, подстолего и судью кгродского Волковыского, его милости пана Миколая Кандеравского, подстолего Слонимского, его милости пана Яна Заранка и его милости пана Александра Тehановича. Которая-то чаровница Павлюковая баба, будучи осужоная о щарованье жоны того Томаша Кгругельского, ижъ при томъ почела повѣдати тежъ о щарованью самого его милости пана маршалка найвышшого великого князства Литовского. Теды вышъ меченые панове асесорове, учинивши пильную инквизыцыю, и далѣй черезъ розсудокъ свой тую справу скончили. А преслухавшы справы актора самого вышмененого Томаша Кгругельского, пытали тое чаровницы бабы о щарованью самого его милости пана маршалка, которая передъ ними повѣдала, же одного часу, кгды была у дворѣ пана Андрея Оѳанасовича, войского Слонимского, тутъ въ мѣстѣ Слонимскомъ будучого, тамъ застала у дворѣ дворничку на име Ѳедору фрасовливую, и пытала ее: чого бы се фрасовала? А тая дворничка ей повѣдила, ижъ попадья Высоцкая (а то тая, которая до суду вашое милости апелевала и за тою апеляцѣею тутъ у суду вашей милости яко не осѣлая поставлена есть) зъ якоюсь Ференсовою казали ей ити до городничого замку Слонимского и просити о потковы конскіе, а она ити не хотѣла; за чимъ почали ее лаеть о тое, а пани Офанасовичовая, войская Слонимская, мовила ей: не бойсе, иди. Другого разу, коли, повѣдала, пришла до того жъ двора пана войского зъ другими дворничками мести тотъ дворъ; тогды тая жъ Ѳедора дворничка повѣдила, же прошоно пана городничого, абы передъ его милостью паномъ маршалкомъ о той потковѣ не вспоминалъ. До того жъ тая жъ чаровница Павлюковая баба повѣдала, же кгды былъ его милость панъ маршалокъ у дому пана Офанасовичовомъ тутъ въ Слонимѣ, видѣла она, же недопивки его милости пана маршалковы зъ двухъ шкляницъ у третюю злившы попадья съ тою Ференсовою принесли до коморы, и на окнѣ поставившы надъ нею шептали, и третьего дня по бытью у дому пана Офанасовичовомъ его милости пана маршалковымъ на

девятое бервено зливали, а мене тамъ не пустили; и сама пани войская не шла, только заставши въ избѣ мовила мнѣ: бабко, што видишь, никому не кажи, мѣй языкъ за зубами; бо, если кому скажешь, дамъ тебе кату у руки. И кгды ее тые панове асесорове пытали, якобы она вѣдала, же то недопивки его милости пана маршалковы, теды она повѣдила, же дѣвчина зъ Горки, подданая пана Офанасовича, на име Марушка, ей тое сказала. А кгды потомъ была пытана отъ тыхъ пановъ асесоровъ, на што бы тые недопивки его милости пана маршалковы збирали, повѣдила, же заплутала дорогу, штобы его милость панъ маршалокъ не оженилъ; але, скоро бы попадью узяли, тогды бы гдѣ хотѣлъ бы и королевну понялъ бы, и што заразъ часто повторала мовечи, же поки попадьи не озмете, хоть бысте мене и спалили, ничого не будеть; а если попадью озмете, все доброе его милости будеть, бо тая попадья половицою свѣта тресеть. И кгды была пытана отъ тыхъ же пановъ асесоровъ о иншіе чаровницы, теды она повѣдила: же я о жадныхъ иншихъ чаровницахъ не вѣдаю, только о той попадьи Высоцкой и о Ференсовой; а чары тые, которые его милости пану маршалку щкодеть, кгды достануть попадью, тая тому будеть умѣть забѣгчи, также спанью и тескницамъ. Которыхъ тыхъ словъ своихъ умоцованый его милости пана маршалковъ доводечы, покладалъ выписъ съ книгъ кгродскихъ Новгородскихъ, подъ датою року тисеча шестьсотъ тридцатого, мѣсеца Марца десятого дня, сознанья Василя Сороки, енерала Слонимского повѣту, и стороны шляхты при немъ будучое. Въ которомъ поволанью отъ тое Павлюковое бабы чаровницы на тую попадью, которая тутъ у суду вашей милости стоить, широко и достаточне есть описано и доложоно, о которомъ поволанью тая попадья Высоцкая зъ мужомъ своимъ Мартиномъ Громыкою, попомъ, довѣдавшисе а чуючи се быть винною, покинувши кгрунтъ церковный Высоцкій и опустивши церковь Высоцкую, въ повѣтѣ Слонимскомъ будучую, прочь съ того Высоцка пошовшы и уникнувши, по розныхъ мѣстцахъ укривала. Которую-то попадью Высоцкую, яко поволаную и нигдѣ неосѣлую, слуги его милости пана маршалковы, межи которими панъ Станиславъ Александеръ Борковскій, потрафившы ее во имѣнью Ятріи его милости пана Андрея Обринского, судьи земского Новгородского, у воеводствѣ Новгородскомъ лежачомъ, и тамъ ее взявши, на урадъ кгродскій Новгородскій на рочки Сентебровые, въ року теперешнемъ тисеча шестьсотъ тридцать первомъ отправуючіе, до замку Новгородского отпровадили, и передъ врадомъ кгродскимъ Новгородскимъ ставили, потребуючи, абы ихъ милость панове урядники кгродскіе Новгородскіе тую попадью, до секвеструу своего взявши, достаточную инквизыцыю о томъ тое попадьи чародѣйствѣ учи-

нили, и зъ устъ ее власныхъ, што бы она въ секвестрѣ будучи о томъ чародѣйствѣ своемъ повѣдила, на письмѣ его милости пану маршалку выдали. Которая-то попадья, въ секвестру на врадѣ кгродскомъ у ихъ милости пановъ урядниковъ кгродскихъ будучи, добровольне сама признала тыми словы: ижъ кгды отъ ее милости пани кухмистровое была съ треперелями до пани войское Слонимское послана, теды при мнѣ панъ войскій о потково якуюсь панею свою лаелъ и нарекалъ и барзо се фрасовалъ, а пани Цыбульскую, подписковую Слонимскую, тамъ же у пана войского будучую, якобы се тая подкова мѣла зъявити за ее причиною, панъ войскій по видѣнью ударилъ. И до того се признала: жемъ се, повѣда, ославила бранемъ дей (*), по которыхъ мѣла есми счастье; до того умѣю дѣти малые покурити а тескницу одходити, и лекарство на тое: вылеванье олова, зелье деветерникъ и руту ярую у молодомъ пивѣ уварити, пити и доверху головы прикладати,—и вылѣчити его милости пана маршалка отъ тескницы обѣцовала. Чого доводечы, покладалъ выписъ съ книгъ кгродскихъ Новгородскихъ, подъ датою року тисеча шестьсотъ тридцать первого, мѣсеца Сентебра девятого дня, зъ рочковъ кгродскихъ Сентебровыхъ у Новагородку отправованыхъ чиненое черезъ урядъ кгродскій Новгородскій инквизыцыи о чародѣйство тое попадьи Громычиное. А надъ то дей тая попадья и тутъ вжо будучи припровожоная до Менска, подъ отправованьемъ судовъ вашое милости въ господѣ своей, явне и добровольне передъ енераломъ тутошнимъ Менскимъ у суду вашей милости справу пильнуючи Абрамомъ Янковскимъ и передъ стороною шляхтою при немъ будучою, вызнала тыми словы: ижъ еслимъ што передъ тымъ мовила и теперь тое повѣдаю, и на каждомъ то мѣсцу и часѣ повѣмъ, же я, бываючи часто у пани Оѳанасовичовое, которая на мене ласкова была, а то для того, жемъ у нее дѣтки при пороженью бирала, тедымъ тое одъ нее слышала, же она пофалку на его милости пана маршалка учинила, и мовила тые слова неподнокроть: ижъ што о подкову съ подъ коня на мене мовено, теды за тое помовенье подковы буду ее мстити розными способы, якобымъ се помстить мѣла, поки мене стане и поки буду жива; до того при иншихъ мовахъ повѣдала тоже: она пани Офанасовичовая зъ бабами и зъ дѣдами чаровниками накладае; и тое повѣдила, же въ селѣ пана Офанасовичовомъ есть хлопъ, на име Карпъ, который скопенье людемъ умѣе учинити и одчинити. До того повѣдила, же въ Слонимѣ есть хлопъ, которого зовуть ворожбитомъ: тотъ хлопъ повядаетъ великимъ чаровникомъ. Чого доводечы, покладалъ выписъ съ книгъ тутешнихъ головныхъ трыбунальныхъ, подъ датою року теперешт-

(*) Вмѣсто дей нужно читать: дѣтей.

него Октебра двадцать семого дня. Штожъ дей надъ тое ее вызнанье большого быти може, же она будучи сама чаровницою а то и о другихъ чаровницахъ, товаришохъ своихъ, и о томъ, же пани Офанасовичовая зъ ними переставае, вѣдае? А кгды потомъ повторе его милость панъ маршалокъ найвышшы, хотечы собѣ справедливости съ тою чаровницою попадьею Высоцкою, тамъ же на врадѣ кгродскомъ Новгородскомъ ..... ство довести, тогды заховуючи се, водлугъ права артыкулу четвертого зъ розъдѣлу чотырнадцатого, о томъ везенью пойманой чаровницы ознаймовано черезъ листы враду кгродского Новгородского напередъ его милости пану Обринскому, судьи земскому Новгородскому, у которого-то маетности тая чаровница укривала, а потомъ и мужу тое чаровницы Мартину Громыцѣ, попу, абы они на рочки кгродскіе Новгородскіе Октебровые, въ семъ року тисеча шестьсотъ тридцат перъвомъ сужоные, до замку Новгородского до прислуханья чиненья справедливости съ тое чаровницы прибыли. Чого доводечи, покладалъ вышисъ съ книгъ кгродскихъ Новгородскихъ, подъ датою року теперешнего тисеча шестьсотъ тридцать первого, сознанья енерала повѣту Слонимского Бубна Превлоцкого. Нижли яко его милость панъ судья такъ и тотъ попъ Громыка на тые рочки не прибыли и жадное вѣдомости о собѣ не дали, за чимъ судъ кгродскій Новгородскій тую попадью о ее чародѣйство судилъ. А яко за першимъ тое чаровницы попадьи на инквизыцыи добровольнымъ признаньемъ до чиненья кгуслъ куреньемъ дѣтей, вылеваньемъ олова, рваньемъ якогось зелья деветернику, отхоженьемъ и одмовленьемъ тескницъ, такъ тежъ за поданьемъ и ексцытованемъ одъ умоцованого его милости пана маршалкового артыкуловъ о чаровницахъ съ права Цесарского, въ правѣ теды Цесарскомъ артыкулъ чотырнадцатый доводъ противо чаровникомъ и тымъ усимъ, которые се зъ чарноксенствы а зъ гуслы обходять: кгды се покаже, жебы кто таковыхъ речы у кого хотѣлъ учить або кому тымъ грозилъ, а тому, которому грожоно, жебы се оттуль што злого придало, або тежъ жебы въ томъ подейзранымъ се быть показалъ словы, обычайною поставою и иншими справами, которие се въ таковыхъ людяхъ найдують а которихъ таковые люде уживають, ажебысте тымъ уже ославилъ,—таковому кождому слушне маеть быть о то вина дана и за такими знаки може быть и на муку сказанъ; поневажь такового всего умѣетности, которие се напротивко Пану Богу и тежъ людямъ хрестіанскимъ не пристои, жебы се зъ ними обходить мѣли, мають быть правомъ заповѣдане и срокго каране. Еще тежъ право Боже о чаровникохъ третіе книги Мойжешовы роздѣлъ двадцатый, вершъ двадцатый семый такъ мови: ежели хто межи вами былъ бы вѣшчкомъ и чаровникомъ, будь мужь, будь невѣста, нехай на гор-

лѣ карають и укаменують, бо есть винен смерти. Въ пятыхъ книгахъ Мойжешовыхъ роздѣлу осмнадцатого въ вершу десятымъ и одинадцатымъ такъ мови: нехай же се межи вами не знайдують, што бы мѣлъ перенашати презъ огонь сына своего, або цорку свою, ани вѣшчикъ, ани гусльникъ, ани тежъ штобы и ворожилъ, ани чаровникъ, такъ тежъ ани чарноксензникъ тотъ, который на справы зъ духи злыми, ани практыкарь, ани тотъ, штобы се правды одъ умерлыхъ довѣдовалъ; а на другимъ мѣйсцу, въ вторихъ книгахъ Мойжешовыхъ, въ роздѣлѣ двадцатымъ вторимъ, въ вершу осьмнадцатымъ то слово есть написано: чаровникомъ жить не допустишь. И за поданьемъ и цытованьемъ отъ умоцованого его милости пана маршалкового напродъ права Божого а потомъ Цесарского и нашого посполитого Литовского артыкулу семнадцатого зъ роздѣлу чотырнадцатого, въ которомъ описуе, ижъ чоловѣкъ подейзреный (яко тая Громычиная попадья есть поволаная и подейзраная) маеть быти на муку безъ доводу выдана и мучона маеть быти отъ стороны поводовое одинъ разъ, вѣдьже не далѣй только черезъ годину, и домучить ли се злодѣйства альбо тому подобного чародѣйства, маеть быти горломъ карана. А въ артыкулѣ осмнадцатомъ того жъ роздѣлу чотырнадцатого пишеть, ижъ злодѣя приличного хотя и безъ лица пойманого и безъ доводу трыкроть одного дня може мучити, только бы на которомъ члонку не образилъ. Водлугъ которихъ правъ и артыкуловъ, отъ умоцованого его милости пана маршалкового цытованыхъ, и водлугъ добровольного признанья тое попадьи на инквизыцыей передъ урадомъ кгродскимъ Новгородскимъ до чиненья розныхъ кгуслъ вышей меновите помененыхъ, судъ кгродскій Новгородскій слушне и правне въ той справѣ декретъ свой учинилъ и тую чаровницу попадью на муки, а за досвятченьемъ и допытьемъ ее на мукахъ того ее чародѣйства и на горло сказалъ. А затымъ дей прошу и домовляю се, абысте ваша милость тотъ декретъ кгродскій Новгородскій во всемъ при моцы заховати и ствердити и тую попадью на муки сказати рачили. На то умоцованый Мартиное Громычиное повѣдилъ, што дей тутъ умоцованый его милости пана маршалковъ . . . . словъ заживаеть и тотъ декретъ твердить мѣть правнымъ и слушнымъ. Нехай же мене только не тескливе послухаеть, я ему короткими словы заплачу, абовѣмъ што тутъ указовалъ якоесь якобы поволанье, то се не может назвать поволаньемъ, абовѣмъ право нашо земское, досыть ретелне отъ мене цытованое, слышалъ и артыкулы подаваные, гдѣ тежъ прикладомъ артыкулу пятдесятъ четвертый роздѣлу четвертого, ижъ кажеть чого бы не доставало въ правѣ нашомъ, то до права Цесарского утекать се кажеть; подьмы жъ и до того права Цесарского книги пятые о повинности ураду, яко маеть розезнать чары

и чарноксенство; тутъ же пилно послухай, гдѣ мовить листъ шестьсотъ деветдесять семый въ § второмъ подъ литерою D: маетъ быть выступокъ явный принамней въ посполитости, же учинкомъ попол- несено, меновите, ижъ збожа попсовано, дѣти почаровано, то першая; другая, листъ въ той же личбѣ подъ литерою E: хто на кого скаржить о чары, маетъ меновать рокъ, мѣсецъ, часъ, мѣстце, коли и кому то учинено; третій доводъ о чары листъ семдесятъ третій: чаровъ доводъ суть доводы нѣкоторые не певные, другіе певные, третіе певнѣйшіе и напевнѣйшіе, и за такими маеть быть оскаржонъ и сужонъ; напевнѣйшіе суть таковые доводы, которые маютъ быть яснѣй солнца. Подьмо жъ до свѣтковъ, листъ семдесятъ четвертый подъ литерою BCD: свѣткове маютъ быть жадной суспицыи на собѣ не маючые, то есть большей нижъ одинъ, жебы святчилъ и маютъ какъ святчить: маетъ оденъ признать, же видѣлъ, ижъ клала штось подъ порогъ и отъ кони, кони поздыхали; другій же: доткнула се дѣтяти, и дѣтя умерло; третій же видѣлъ, ижъ кинула за себе пенкомъ и заразъ непогоду справила — такіе маютъ свѣтки. Подьмо жъ до поволанья, листъ семъ сотъ пятый подъ литерою D: треба, абы тотъ, хто поволываетъ, абы не мѣлъ жадное ненависти, што судья пильно маетъ уважать и пытать о поволанье непріятельское не есть вѣры годное, а звлаща коли есть въ непріязни одинъ зъ другимъ у великомъ. Листъ тотъ же и подъ тою жъ литерою: если же невѣста кого поволываетъ маетъ быть не одна, бо трохъ невѣстъ альбо чтырохъ одинъ мужчизна пересвѣдчаетъ; ку тому листъ тотъ же подъ тою жъ литерою: судья который кого даетъ на руки, хотечи вѣдать, не маетъ никого приводить, на паметь менуючи кого именемъ, але пытать въ посполитости; листъ тотъ же подъ литерою D: потреба, абы тотъ, хто поволываетъ, былъ пытаный о всѣхъ околичностяхъ, хто коли гдѣ съ кимъ, якъ и на которомъ мѣстцу; листъ тотъ же подъ литерою A: абы тотъ, хто поволываетъ, поволанье разъ такъ, другій иначей не одмѣнилъ словъ, статечне трвалъ, што первѣй мовилъ, ни въ чомъ мовы не отмѣнилъ. Съ тыхъ теды причинъ тотъ мниманый шкрыптъ на кшталтъ поволанья не маетъ се назвать поволаньемъ, але рачей власне якаясь байка, што тежъ пишетъ и въ писанью пана Борковского: разъ мовить, давала сто золотыхъ, штобы ей былъ перестерогъ, жебы въ такой неволи не была; другій разъ каже се стерегчи, же хочеть вылетѣть; такъ же повѣдалъ: мручала слушне, мручала, бо говорыть не могла, бо кнебелъ у губѣ мѣла и иншихъ много тамъ объекцый написалъ, которыхъ му тутъ не вспоминаю; а што повѣдаетъ, же и передъ судомъ признавала, же курить умѣетъ и тескницы отходить, подыймоваетъ се— то не чары суть, то речи бѣлоголовскіе, дѣти приймуючи, не можетъ тежъ мужчызна дѣтей приймовать,

одно бѣлая голова. А стороны засъ реляцыи, которую тутъ теперь у Минску збудовали, держечи тую попадью, упевняючи ей только, жебы што колвекъ она на невинного чоловѣка повѣдала. Въ которой той реляцыи юже его милости ретелне написалъ панъ Булгакъ, ижъ прави: повѣдила попадья, же пани Офанасовичовая похвалки чинила на его милости пана маршалка, пани Офанасовичовая и дѣдовъ двохъ чаровниковъ при собѣ завше ховаеть и переховывала, хтожъ того не можеть розумѣть, на што тотъ зарутъ. А иже есть еи милости покровненая въ той мѣрѣ о тотъ шкрыптъ ущитивый, протестуючи се отъ еи милости пани Офанасовичовое и ширшими словы дати протестацыю на часѣ своемъ, а теперь только подавши артыкулъ первый и шостый роздѣлу чотырнадцатого и дванадцатый тогожъ роздѣлу, артыкулъ семдесятъ семый роздѣлу четвертого о доводѣхъ и артыкулъ семдесять шостый и семдесять осмый о свѣткахъ, артыкулъ сорокъ четвертый и сорокъ пятый съ порадку права Цесарского, артыкулъ третій и четвертый роздѣлу чотырнадцатого, гдѣ мовить о подобенствахъ, же маеть урадъ на пильномъ уваженью мѣть, а при томъ артыкулъ десятый роздѣлу чотырнадцатого о поволаньяхъ. А затымъ прошу и домовлюсе, абысте ваша милость сторону мою близшую до отводу самотретьего узнать рачили при такъ великихъ вонтпливостяхъ и неслушныхъ доводахъ и при процесѣ ей самое, такъ же и отца Громыки для чого прибыть не могъ. А о ее самую отецъ Громыка чинить процесъ, же въ плебаніи кгвалтомъ, не на полю, яко менуеть, взято, при томъ всемъ берете до отприсеженья, а за тымъ вольности и поднесенья того декрету прошу и домовлю се: А такъ мы, судъ, въ той справѣ Раины Менковское Мартиновой Громычиной, попадьи самое принцыпалки, за докладомъ малжонка ее Мартина Громыки попа, зъ ясневельможнымъ его милостью паномъ Яномъ Станиславомъ Сапѣгою, маршалкомъ навышшимъ великого князства Литовского, за откладомъ нашимъ о поданью зъ декрету враду кгродского и иншихъ справъ копей и за апеляцыею ее Громычиное одъ декрету враду кгродского Новгородского и до скуточное въ самой речи розсправы въ томъ, же врадъ стороны поволанья ее на остатнимъ стопню о чародѣйство одъ бабы Павлюковое Короткое чаровницы, о данье оное отъ враду до везенья его милости пана маршалкового обороны ее Громычиное на сторону отложивши и до одводу о тое чародѣйство не узнаваючи, водлѣ права артыкулу дванадцатого и семнадцатого роздѣлу чотырнадцатого, яко подейзраную и поволаную, безъ доводу присеги впередъ на муки а по досвятченью и дознанью того чародѣйства на мукахъ и на горло тую Громычиную попадью всказалъ. Въ которой справѣ, за постановеньемъ тое Громычиное попадьи одъ его милости пана маршалка передъ нами о недопу-

щенью неслушныхъ зволокъ справедливости съ тое Громычиное у малжонка ее просилъ взглядомъ того, же она, Громычиная, на першомъ терминѣ впередъ на умоцованого а потомъ и на копею зъ декрету и справъ взявши далѣй въ право поступовать наказуемъ гдѣ въ дальшомъ поступку правномъ зъ очевистого мовенья сторонъ, ижъ се то передъ нами показало, же врадъ кгродскій Новгородскій безъ позву по его милости пана судью земского Новгородского взглядомъ взятья ее на кгрунтѣ его милости только за обвѣщеньемъ терминомъ короткимъ и безъ доводу тую Громычиную впередъ на муки а потомъ на горло всказалъ. Про то тотъ декретъ враду кгродского Новгородского, яко неправне учиненый, подносимъ, а не чинечи въ той справѣ сторонамъ коротко на скуточнуюросправу кромъ вшелякихъ зволокъ до того жъ враду кгродского Новгородского заховавши на обѣдвѣ сторонѣ вси обороны правные вцале рокомъ завитымъ отсылаемъ, которую Громычиную его милости панъ маршалокъ отъ даты сего декрету нашого за тыдень до везенья врадового замку Новгородского отдати маеть, а его милость панъ судья земскій Новгородскій, который заразъ по прочитаню сего декрету нашого тое Громычиное самъ очевисто стоечы и не хотечи о ней вѣдати зреклъ про то и мы судъ тое зреченье его милости пріймуемъ. Которая справа до книгъ головныхъ трыбунальныхъ есть записана, съ которихъ и сесь выписъ, подъ печатью земскою воеводства Минского, его милости пану маршалку навышшому великого князства Литовского есть выданъ. Писанъ у Минску.

Хранится тамъ же.

55.

1631 г. Ноября 4. Позывъ отъ Николая Сапѣги, воеводы Новогородского, священнику Мартину Громыкѣ и женѣ его, обвиняемой въ чародѣйствѣ.

Отъ Миколая Сапѣги, воеводы Новгородского, тивуна въ земли Жомойтской, Коршенского, Немоноитского и Гаинского старосты, Мартину Громыцѣ, попу, и жонѣ твоей, тобѣ, Раино Минковская Мартиновая Громычыная, яко самой прынцыпалцѣ справы нижей писаное, такъ яко се вы сами зовете, нигдѣ осѣлости не маючымъ. Жаловалъ у суду моего кгродского Новгородского ясневельможный панъ его милость панъ Янъ Станиславъ Сапѣга, маршалокъ найвышшый великого князства Литовского, староста Слонимскій и Блу-

дненскій о томъ, што жъ дей въ року теперешнемъ тисеча шесть сотъ тридцать первомъ, мѣсеца Октебра двадцать девятого дня, у суду головного трыбунального у Минску точыла се справа твоя, Мартиновая Громычыная, попадья, яко самое прынцыпалки, зъ докладомъ мужа твоего Мартина Громыцы попа, зъ вышей речонымъ вельможнымъ его милостью паномъ маршалкомъ найвышшымъ, за апеляцією твоею, Громычыная, отъ декрету вряду кгродского Новгородского. Въ томъ же врадъ стороны поволанья тебе, Громычыная, на остатнимъ стопню о чародѣйство отъ бабы Павлюковое Коротќое чаровницы обороны твое, Громычыная, на сторону отложывшы и до одводу о тое чародѣйство не узнаючы, водлѣ права артыкулу дванадцатого и семнадцатого роздѣлу чотырнадцатого, яко подейзраную и поволаную, безъ доводу прысеги впередъ на муку, а по досвятченью и дознанью того чародѣйства на мукахъ и на горло тебе, Громычыную, попадью, всказалъ. Гдѣ въ дальшомъ поступку правномъ зъ очевистого мовенья сторонъ, ижъ се то передъ судомъ головнымъ показало, же врадъ кгродскій Новгородскій безъ позву, только за обвѣщеньемъ терминомъ короткимъ мужу твоему Мартину Громыцѣ, тебе Громычыную впередъ на муки а потомъ на горло всказалъ. Про то тотъ декретъ враду кгродского Новгородского судъ головный, яко неправне учыненый, поднеслъ. А не чынечы въ той справѣ сторонамъ коротко на скуточную росправу, кромъ вшелякихъ зволокъ, до враду моего кгродского Новгородского отослалъ, яко о томъ ширей въ томъ декретѣ суду головного описано естъ. А такъ его милость панъ маршалокъ, заховуючы се водлугъ того декрету суду головного а хотечы съ тобою, Громычыная, о тое твое чародѣйство скуточную и неодволочную нигдѣ индѣй только у суду моего кгродского Новгородского росправу прыняти, симъ позвомъ моимъ кгродскимъ Новгородскимъ тебе и жону твою позываеть, о томъ зъ вами очевисто у права мовити хочеть. Про то прыказую тобѣ, Мартине Громыко, и тобѣ, Мартиновая Громычыная, яко самой прынцыпалцѣ, абы есте за симъ позвомъ моимъ кгродскимъ Новгородскимъ прыбіянымъ передо мною, а въ небытности моей, ино передъ судомъ моимъ кгродскимъ Новгородскимъ на мѣстцу звыкломъ въ замку господарскомъ Новгородскомъ на рочкохъ кгродскихъ Новгородскихъ, которые въ року теперешнемъ тисеча шесть сотъ трыдцать первомъ, мѣсеца Декабря первого дня прыпадуть и потомъ сужоны будуть, сами очевисто особами своими на року завитомъ стали, и на жалобу его милости пана маршалка найвышшого, которая часу права шырей преложона черезъ умо-

цованыхъ его милости вамъ будеть, усправедливили. Писанъ у Новагородку, року 1631, мѣсеца Ноября четвертого дня. Самуель Маскевичъ, писаръ.

Хранится тамъ же.

56.

1631 г. 5 Ноября. Письмо ассесора Адама Колонтая къ Яну Сапѣгѣ, съ почтительнымъ увѣдомленіемъ, что онъ окончилъ изслѣдованіе о чародѣйкѣ и, по желанію Сапѣги, скрѣпилъ своею подписью.

Jaśnie wielmożny miłościwy panie marszałku wielki.

W sprawie tej, na którą byłem wysadzony od W. M. mego msciwego pana, przy inszych osobach na to użytych od W. M. mego msciwego pana, a iako sie toczyła sprawa na on czas, przy bytności ich mciow y mnie, słudzy W. M. naliszszego do tej sprawy, która na pismie jest i jako właśnie było podpisałem tę sprawę. A za tym z unižonemi posługami moiemi pokłon moj otdawam W. M. msciwą łaskę W. Pisan u Rosi 5 d. Nowembra 1631. W. M. mego miłościwego pana unižony sługa Adam Kołontay.

Хранится тамъ же.

57.

1631 г. 30 Ноября. Свидѣтельство вознаго Степана Дубины о прибитіи имъ позвовъ священнику Мартину Громыкѣ и его женѣ.

Я Стефанъ Дубина, возный господарскій воеводства Новгородского сознаваю симъ моимъ квитомъ, ижъ року теперешнего тисеча шесть сотъ трыдцать первого, мѣсеца Ноябра шостого дня, прысторонѣ шляхтѣ пану Яну Яновичу а пану Андрею Мартиновичу, попрыбіялъ есми позвовъ деветь кгродскихъ Новгородскихъ, суду кгродскому Новгородскому судить належачые, не скробаные, не мазаные, въ датѣ и во всемъ съ противными позвы у стороны поводовое зосталыми зъгодливые и скорыкгованые, здѣсь у мѣстѣ господарскомъ Новгородскомъ, по свещенника Мартина Громыку зъ докладомъ и жоны его Раины Менковское, яко особъ неосѣлыхъ..........прыбилъ есми въ

замку господарскомъ Новгородскомъ у брамы замковое, тры позвы у костела римского а тры позвы у ...... ратуша Новгородского, вси тые позвы зъ написами моими возновскими на тыхъ позвѣхъ почынеными, то есть на кождомъ вышъ мененомъ мѣстцу по тры позвы: першы позовъ на рочки прышлые въ семъ року тисеча шесть сотъ трыдцать первомъ, мѣсеца Декабра первого дня, а другіе позвы въ року, дасть Богъ, прышломъ тисеча шесть сотъ трыдцать второмъ мѣсеца Генвара первого дня, а третіе позвы мѣсеца Февраля первого дня въ томъ же року шесть сотъ трыдцать второмъ здѣсь у Новагородку въ рочки кгродскіе прыпадаючые. И попрыбивавшы таковые позвы, людемъ добрымъ, когомъ видѣти моглъ, оказалъ, обволалъ есми писаные тые позвы по звышъ менованого свещенника отна Мартина Громыку и по малжонку его въ жалобѣ ясневельможного пана его милости пана Яна Станислава Сапѣги, маршалка великого князства Литовского, о речь, въ серединѣ тыхъ позвовъ описаную. За которыми тыми позвы черезъ написы мое зложылъ есми рокъ обѣдвумъ сторонамъ становити се ку праву передъ судомъ кгродскимъ Новгородскимъ на рочкохъ судовыхъ кгродскихъ першыхъ Декабровыхъ, другихъ Октебровыхъ, третьихъ Февралевыхъ, яко се быть написало порадне по особъ прыпадаючыхъ, зоставившы пры сторонѣ поводовой на кождые рочки по одному позву, съ такими жъ написами моими, для доволженья тыхъ позвовъ и року за нимъ прыпалого на кождыхъ рочкохъ вышъ менованыхъ. Стефанъ Дубина, возный, рукою. Року 1631, мѣсеца Ноебра 30 дня. Стефанъ Дубина, возный, сесъ написъ очевисто прызналъ. Маскевичъ, писаръ.

Хранится тамъ же.

58.

1631 г. 10 Декабря. Донесеніе возныхъ Адама Тарасевича и Николая Петровича о показаніяхъ, снятыхъ ими съ чародѣйки Раины Громычиной.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ трыдцать первого, мѣсеца Декабра десятого дня.

На рочкохъ судовыхъ кгродскихъ Декабровыхъ, въ семъ року на датѣ вышъ писаномъ прыпалыхъ и судовне въ замку господарскомъ Новгородскомъ отправованыхъ, передъ нами Павломъ Пясецкимъ, подвоеводимъ, Иваномъ Войниловичомъ, судьею, и Самуеломъ Маскевичомъ, писаромъ, врадниками судовыми кгродскими Нов-

городскими, отъ вельможного пана его милости пана Миколая Сапѣги, воеводы Новгородского, тивуна въ земли Жомойтской, Коршевского, Немоноитского и Гаинского старосты, ставшы очевисто енералъ Адамъ Тараевичъ и возный Миколай Петровичъ, обадва воеводства Новгородскаго, прызнали квитъ свой, подъ печатьми исъ подписами рукъ своихъ и подъ печатьми стороны шляхты, пры насъ въ той справѣ будучыхъ, ку записанью до книгъ кгродскихъ Новгородскихъ, въ тые слова писаный: Ja Adam Teraiewicz, jenerał jego królewskiey mci, a ia Mikołay Piotrowicz, wozny woewodztwa Nowogrodzkiego, będąc my od urzędu grodskiego Nowogrodskiego przydanymi do sprawy niżey pomienioney, na żądanie sług jaśnie wielmożnego pana marszałka naywyszego W. X. Lith. a mianowicie jego mości pana Mathiasza Bułhaka, pana Macieia Jelenskiego, a maiąc przy sobie szlachtę tegoż woiewodztwa Nowogrodzkiego pana Fiedora Szantyra, pana Fiedora y Adama Teraiewiczow, Jana Pantusa, Mikołaia Kayszyca y Fiedora Jarewskiego, w roku teraz ydącym tysiąc szescset trzydziestym pierwszym, pod czas odprawowania roczkow miecząca Decembra dziesiątego dnia, bylismy w zamku jego królewskiey mości Nowogrodzkim w yzbie srzedniey, gdzie zastalismy Rainę Minkowską Hromyczyną, popadią, którey pomieniony słudzy jego mości pana marszałkowi przed nami woznymi y przed tą szlachtą, przy nas będącą, pytali z karty, naprzod: iesli by miała przyiaźń iaką z panią Andrzeiową Ophanasowiczową. Która powiedziała, żem w dobrey przyiazni zawsze żyła od wielu lat, bom y dziatki u niey zawsze birała; y daley zaraz poczęła się sprawować tymi słowy: alem ia żadnych czarow nie dziełała, ieno około dzieci małych umiem się sprawować, leczyć y ołowem wylewać choroby. Pytali przy tym, ieśliby iakich czarowników znała y onych wiedziała, powiedziała: znałem y wiedziałem o nich przy dworze pana Ophanasowiczowym, mianowicie Jakowa worożbita, po którego (gdym na ten czas była u pani Ophanosowiczowey w Słonimie we dworze iey) posłała Fedorycę, a tym czasem, nim on przyszedł, skarżyła się z wielkim uciążeniem przedemną o to, że ią obwinaią o czary, iakoby jego mości pana marszałka miała czarować, że tym, gdy przyszedł ten Jakow ieła się znowu uskarzać z narzekaniem tymi słowy: a ty miły Jakowie! użie na mienie sztos inszoho powstało. Na co on nic nie odpowiedaiąc tylko kłodkę z kalety swoiey dostawszy, y one w ręku swoych scisnął, że zamykaiąc się trzasła. Za tym nic nie mówiąc precz odszedł, to przy mnie było. Powiedziała też y to, że ta Fiedoryca wielka czarownica, ieszcze samey Ophanasowiczowey starey cwiczenia, a tey młodey posiostra, którey sama Ophanasowiczowa bardzo się bała y one w wielkim poszanowaniu miała y wszytkim u niey rządziła, ta y do zamku w Słonimie, iako do swego domu chodziła y dostawała, czego iey była potrzeba.

Przypominała y trzeciego Karpieia z Worobiewicz, maietności Ophanasowiczowey poddanego, ktory też wielkim czarownikiem, bo jeszcze kiedy była zaręczona Ferensowa y miod usycony zlewała na wesele swoie blisko przypadaiące, ten Karp prosił iey, aby mu go napić się dała; który, iż odmówiła, powiedział iey: nie daiesz teper, ale budesz dawat, ale ia ne budu chotieł; zatym, gdy ią poiął, do sześciu niedzieł mieszkał z nią, nie maiąc spółku; a gdy ią pani Ophanasowiczowa młoda o to strofowała y pytała się, iakie mieszkanie miała; ona odpowiedziała, żem ieszcze nie winna łoża iego. Na tych miast pani Ophanasowiczowa stara poczęła mówić przy mnie: potrzeba o to prosić Karpia! Po którego zaraz posłali. A gdy przyszedł tylko laszczką uderzył po biodrach samę Ferensową y kazał iść iey do męża. I na tych miast mieli z sobą społecznosć y do łożka niedopuściwszy. Pytali też oney słudzy jego mości pana marszałkowi, ieslibywała w zamku Lachowicskim y Słonimskim,—do tego się nie znała; pytali y o tym, co z tymi niedopitkami czynili, które pod czas bytności jego mości pana marszałkowey u pana Ophanasowicza odbierano y w osobną sklenicę zlewano. Powiedziała, że o tym nie wiem y nie wiedziałem tego, alem na ten czas była, gdy pan Ophanasowicz żony pytał, na co podkowy dostawać,—kazała od konia jego mości pana marszałkowego; a gdy pani Ophanasowiczowa nic nie odpowiedziawszy poszła, wołał Cybulskiey y dał iey w gębę, mowiąc: że dał bym tak wiele żelaza, żeby was wszystkich pokowano, ażebym do takiey osławy nie przychodził. S czego pani Ophanasowiczowa przede mną z wielkim narzekaniem przechwalała się, że póki żywa, szukać będę takich sposobow, żebym na zdrowiu jego mości pana marszałkowym tey osławy moiey zemsciła; za tym klęła jako mogła jego mości pana Bułhaka często pani Ophanasowiczowa przeklinała, powiedaiąc, żes ią do jego mości udał y oskarzył, y przechwalała się na W. M. mówiąc, że mu oczy wyłupią, albo mu się co złego stanie, że on te na mie czary wzniosł, a tego często bywało, chociam iaieszcze W. M. nie znała. Co ia na panią Ophanosowiczową na kożdym mieiscu y kożdego czasu wyznam y w oczy iey przyznam y z tym wszystkim gotowam umrzeć. A gdy iey pytali, czemu by tego nie powiedziała dawniey,—że chociam kiedy chciała powiedzieć y na mysli miała wymówić nie mogłam, iako by mi kłoką gembe zamknioną. Pytali też iey: ieżeli by się uleczyć podieła jego mości y czym by miała leczyć? Powiedziała, że bardzo dobrze ulecze, ieśli mie jego mość wolną uczyni z tego wiezienia. A gdy iey pytali: czym by y iakimi sposoby uleczyć miała?—powiedziała, że iużem pierwiey wypisać kazała na karcie: będzie jego mość zdrów, y potomstwo będzie miał, y doczeka lat pana oyca swego, tesknice też umiem odchodzić rozmaicie; syna mi szczarowano było, odchodziłam y samey paniey Ophanasowiczowey, która takież tesknice miała, w scianę patrzała y po scienie dłu-

bała, powiadaiąc, że coś się tam złego ukazowało, ia iey to odchodziła że i teraz zdrowa; nad to iesli by kto y w domu na czym szkodził przez czary, tedy umiem prawi odchodzić takowym sposobem: wziąć trzy dziewięć węglow z pieca włazni, nic ni do kogo nie mówiąc, choć by kto go potkał y pytał, a liczyć biąrąc wspak, to iest nie ieden, nie drugi, nie trzeci, y tak do dziewiąciu y do drugich dziewiąciu y do trzecich dziewiąciu tym że sposobem, potym yść po wodę nic też ni do kogo nie mówiąc, choć by go kto pytał o co, y przyniozszy tę wodę nic iey nie ruszaiąc te węgle wrzucie, a wziąwszy rzeszoto na nic wywróciwszy, nad to młodzieżą przez rzeszoto kropić y mówić: iak się ta woda na rzeszotu nie ostoi, tak na tey młodzieży wroki, pierełohi y żadna szkodliwa rzecz nie ostoi; tak też y nad każdym bydlięciem tożuczynić, a ia szlubuię, że to pomoże. I insze choroby białogłowskie leczyć umiem takowym sposobem: wziąwszy trzy iaia, wypuscić żołtek y białek y te trzy skorupy wody nieruszaney odlać w naczynie iakie, y tym pomagam na choroby białogłowskie: te wode wylewaiąc na bierwiono w yzbie pominąwszy podrębę pierwszą. Nad to powiedziała, że ia żadnych inszych czarow nie umiem, anim pana Ophanasowicza uczyła, ani żony iego; ale oni nauczyli się od matki swoiey, która letuszczaia wiedma czarownica była, iakoż y pani Łykaszowicowa nieboszczyca nie raz siestrze swey paniey Ophanasowiczowey to na oczy iey rzucała tymi słowy: że się ty, siestrzyco, od swiekrowy wszystkiego złego nauczyła, która iawna była czarownica. Czego my, wozny, przy tey szlachcie wysz pomienioney, z ustiey wysłuchawszy, to wszystko w relatią naszą dostatecznie wpisawszy, ręce swe podpisali y pieczęciami naszymi y szlachty przy nas będącey zapieczętowawszy do xiąg grodskich Nowogrodskich podaliśmy. Pisan roku miesiąca y dnia wyszey pomienionego. У того квиту реляцыйного печатей прытисненыхъ осмь, а подписъ рукъ тыми словы: Адамъ Тераевичъ, енералъ, рукою власною; Mikołay Piotrowicz, wozny ziemie Nowogrodzkiey, ręką. Которое тое очевистое сознанье енерала и возного имены верху помененыхъ и тотъ квитъ ихъ до книгъ кгродскихъ Новгородскихъ есть записанъ. А по записанью и сесь выписъ съ книгъ, подъ нашыми врадовыми печатьми, ясневельможному пану маршалкови найвышшому великого князства Литовского есть выданъ. Писанъ у Новогородку.

Хранится тамъ же.

59.

1631 г. 11 Декабря. Переслѣдованіе и окончательное рѣшеніе дѣла о чародѣйствахъ попадьи Раины Громычиной, по указу Минскаго Главнаго Трибунала.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божого, тисеча шестьсотъ трыдцать первого, мѣсеца Декабра одинадцатого дня.

На рочкохъ судовыхъ кгродскихъ, передъ нами Павломъ Пясецкимъ, подвоеводимъ, а Иваномъ Войниловичомъ, судьею, и Самуелемъ Маскевичомъ, писаромъ, врадниками судовыми кгродскими Новгородскими, отъ вельможного пана его милости пана Миколая Сапѣги, воеводы Новгородского, тивуна въ земли Жомойтской, Коршенского, Немоноитского и Гаинского старосты, кгды се съ порадку реестрового ку розсудку нашому прыпала справа ясневельможного пана его милости пана Яна Станислава Сапѣги, маршалка найвышшого великого князства Литовского, старосты Сломинского и Блудненского, зъ священникомъ бывшимъ Высоцкимъ отцемъ Мартиномъ Громыкою, только взглядомъ старшенства, а зъ жоною его Раиною Минковскою Мартиновою Громычыною, яко самою прынцыпалкою, зъ узнанья суду головного до везенья здѣшнего замкового одданою, за позвы имъ обудвумъ водлѣ права очевисто у руки подаными, также за декретомъ и отосланьемъ суду головного до насъ враду на скуточную росправу зъ стороны почарованья на здоровью его милости пана маршалка отъ нее Мартиновое Громычыное, которая отъ бабы Павлюковое Короткое, чаровницы, въ мѣстѣ Слонимскомъ въ року прошломъ тисеча шестьсотъ трыдцатомъ поконаное поволаньемъ смертью запечатованымъ, поволана есть, сталое. До которое справы, за прыволаньемъ черезъ енерала сторонъ до права, его милость панъ маршалокъ очевисто становилъ и речь отъ себе мовити умоцованому своему пану Яну Добрыневскому злетилъ; а помененый священникъ Громыка очевисто становилъ, гдѣ тежъ и малжонка его Раина Минковская, зъ везенья врадового очевисто до права передъ нами врадомъ постановлена будучы, вespолъ зъ малжонкомъ своимъ священникомъ, речь отъ себе у права мовити умоцованому своему, отъ насъ враду до тое справы имъ дня оногдашнего за жоданьемъ ихъ прыданого, пану Юрью Мору на зыскъ и страту злетили. Затымъ умоцованый его милости пана маршалка найвышшого великого князства Литовского, по данью очевисто ему Громыцѣ священнику и малжонцѣ его тыхъ позвовъ сознаньемъ возного Новгородского Стефана Ду-

бины, также и року за ними по выйстю тройга воланья слушне и правне доведшы и жалобу зъ нихъ о речь звышъ мянованую, которая шырей на тыхъ позвахъ описана естъ, прочытавши,—тогды умоцованый попа Высоцкого и малжонки его повѣдилъ, ижъ въ той справѣ термину правного нѣтъ, бо право посполитое мѣти хочеть, абы отъ поданья позвовъ за чотыры недѣли рокъ передъ рочками експировалъ и для того на початку рочковъ впередъ трое воланье отправилъ, а тутъ вжо въ килька дни по зачатью судовъ теперешнихъ кончить се трое воланье, до того потреба было его милости пану маршалку водлѣ права заховати тую попадью впередъ зъ везенья выпустить, жебы она зъ везенья выпущона будучы за позвы, по себе вынесеными, добровольне, яко шляхтянка, до права становила се, чого ижъ одъ его милости пана маршалка не учынено, несуженья теперь тое справы прошу. На то умоцованый его милости пана маршалка указуючы то, же рокъ за позвы, отъ его милости пана маршалка вынесеными . . . . . теперь експировалъ, ижъ тая попадья . . . . . . успраΒедливити повинна, повѣдилъ: тая зволока умоцованому стороны противное ити и допущоно въ той справѣ быти не можетъ. А то для того, же право посполитое артыкулъ трыдцать третій роздѣлу четвертого такъ описуеть, же кождый, кому бы потреба указывала, маеть сторону свою до враду кгродского такъ отъ заочного, яко и очевистого поданья позву за чотыры недѣли позывати; а хто бы за недоспѣхомъ своимъ не могъ за чотыры недѣли передъ зачатьемъ рочковъ позвати, тогды и въ тыдень въ рочки рокъ прыймованъ быти маеть, только бы отъ позванья чотыри недѣли сполнили. О то жъ позвомъ отъ его милости пана маршалка ему свещеннику и малжонцѣ его дня шостого мѣсеца Ноября очевисто поданому не только рокъ экспировалъ, але вжо и трое воланье вышло: зачымъ водлѣ вышей менованого артыкулу повинна сторона позваная звлаща же и судъ головный трыбунальскій на скуточную безъ всякихъ зволокъ росправу до вашей милости враду одослалъ усправедливить; а што тотъ же умоцованый стороны противное еще другое зажываеть зволоки, повѣдаючы, же потреба было тую попадью зъ везенья выпустить, а она бы за позвомъ до права станула и успраΒедливила се;—на то я такъ опому сольвую: поневажъ по декретѣ вашихъ милостей судъ головный трыбунальскій тое бабы отъ везенья, въ которомъ и первѣй была яко подейзраная и поволаная, не увольнилъ, овшемъ его милости пану маршалку за тыдень по декретѣ тую бабу Громычыную до везенья до замку здѣшнего Новгородского отдалъ, и оную также и мужа ее позвати наказалъ, то теды яко водлѣ того декрету и наказу трыбунальского слушне до везенья дана есть. Однакъ не зажываючы жадныхъ зволокъ, заразомъ будучы зъ везенья урадового

до права поставлена, по такъ не пооднокротныхъ великихъ зволокахъ своихъ усправедливить повинна, прошу теды, абысте ваша милость, такъ неслушные дыляцыи умоцованого тое бабы на сторону отложывшы, далѣй въ право поступовать наказали, а въ дальшомъ поступку правномъ по наказѣ нашомъ обудвумъ сторонамъ далѣй въ право поступовать. Умоцованый его милости пана маршалковъ, выводечы тую справу съ фундаменту, повѣдилъ: въ року дей прошломъ тисеча шестьсотъ трыдцатомъ въ мѣстѣ его королевской милости Слонимѣ поймана была и до замку Слонимского до везенья дано вѣдьму чаровницу, на име бабу Павлюковую Короткую, въ мѣстѣ Слонимскомъ мѣшкаючую, о щарованье жоны Томаша Кругельского, и за потребованьемъ и скаркгою того Томаша Кгругельского жалосною на тую чаровницу Павлюковую Короткую, его милость панъ маршалокъ найвышый, яко староста Слонимскій, высажалъ на тую справу ассесоровъ своихъ, то есть: его милость пана Адама Колонтая, подстолего и судью кгродского Волковыского, его милость пана Миколая Кандеравского, подстаростего Слонимского, его милость пана Яна Заранка и его милость пана Александра Техановича. Которая-то чаровница Павлюковая баба, будучы осажоная о щарованье жоны его Томаша Кгругельского, ижъ пры томъ почала повѣдати тежъ о щарованью его милости пана маршалка; теды вышъ мененые панове асесорове учынившы пильную инквизыцыю и далѣй черезъ розсудокъ свой тую справу скончыли. А прослухавшы справы актора самого вышъ мененого Томаша Кгругельского, пытали тое чаровницы бабы о щарованье самого его милости пана маршалка, которая передъ нами повѣдила, же одного часу, кгды была у дворѣ пана Андрея Офанасовича, войского Слонимского, тутъ въ мѣстѣ Слонимскомъ будучого, тамъ зостала у дворѣ дворничку на име Өедору фрасовливую и пытала ее, чого бы се фрасовала; а тая дворничка ей повѣдила, ижъ попадья Высоцкая, которая тутъ теперь до суду вашыхъ милостей припроважона, зъ якоюсь Ференсовою казали ей ити до городничого замку Слонимского и просити о подковы конскіе, а она ити не хотѣла; за чымъ почали ее лаять о тое; а тая Офанасовичовая, войская Слонимская, мовила ей: не бойсе, иди! Другого разу, коли, повѣда, прышла до того жъ двора пана войского зъ другими дворничками мести тотъ дворъ, тогды тая жъ Өедора дворничка повѣдила, же прошоно пана городничого, абы передъ его милостью паномъ маршалкомъ о той подковѣ не вспоминалъ. До того жъ баба тая жъ чаровница Павлюковая баба повѣдила, же кгды былъ его милость панъ маршалокъ у дому пана Офанасовичовомъ въ Слонимѣ, видѣла она, же недопивки его милости пана маршалковы, зъ двухъ шкленицъ у третюю зливши, попадья съ тою Ференсовою прине-

сли до коморы, и на окнѣ противъ замку третьего дня, побытью у дому пана Офанасовичовомъ его милости пана маршалковомъ, поставившы, обѣдвѣ шептали надъ тою шкленицою, а мене тамъ не пустили, и сама пани войская не шла; только зоставшы въ избѣ, мовила мнѣ: бабко! што видишь, никому не кажы, мѣй езыкъ за зубами; бо если кому скажешь, дамъ тебе кату у руки. И кгды се тые панове асесорове пытали, якобы она вѣдала, же то недопивки его милости пана маршалковы, теды она повѣдила, же дѣвчына зъ Горки, подданая пани Офанасовичовое, на име Марушка, ей тое сказала. А кгды потомъ была пытана отъ тыхъ пановъ асесоровъ: на штобы тые недопивки его милости пана маршалковы збирали? повѣдила, же заплутали дорогу, жебы его милость панъ маршалокъ не оженилъ; але скоро бы попадью узели, тогды бы, гдѣ хотѣлъ бы, и королевну понялъ бы— и што разъ часто повторала, мовечы, же поки попадьи не озмете, хоть бы есте мене и спалили, ничого не будеть; але если попадью озмете, все добро его милости будеть, бо тая попадья половицою свѣта тресеть. И кгды была пытана одъ тыхъ же пановъ асесоровъ о иншые чаровницы, теды она повѣдила, же я о жадныхъ иншыхъ чаровницахъ не вѣдаю, только о той попадьи и о Ференсовой; а чары тые, которые его милости пану маршалку шкодеть, кгды достануть попадьи, тая тому будеть могчы забѣчь, также спанью и тесницы. Которыхъ тыхъ словъ своихъ умоцованый его милости пана маршалковъ доводечы, покладалъ выписъ съ книгъ кгродскихъ Новгородскихъ, подъ датою року тисеча шестьсотъ трыдцатого, мѣсеца Марца десятого дня, сознанья Василья Сороки, енерала повѣту Слонимского, и стороны шляхты пры немъ будучое, пана Станислава Павловича, возного, пана Дмитра Сороки и пана Радивона Павловича. Въ которомъ поволанью отъ тое Павлюковое бабы чаровницы на тую попадью, которая тутъ у суду вашемъ стоить, широко и достаточне есть описано и доложоно; за которымъ дей поволаньемъ, тая попадья, яко не осѣлая, постигнена и передъ врадъ вашыхъ милостей прыпроважона есть. Зачымъ дей ваша милость тую попадью яко поволаную до секвестру своего на рочкохъ Сентебровыхъ были взели и вѣдомость взявшы на письмѣ его милости пану маршалку найвышому, пану моему милостивому выдали, гдѣ тежъ того жъ часу у суду вашмостей панъ Станиславъ Александеръ Борковскій прызналъ то, же тая попадья, въ блискомъ сусѣдствѣ зъ нимъ мѣшкаючы, много прыкростей своими кгуслами тамъ у Высоцку людемъ рознымъ и мнѣ самому чынивала, зачымъ оную яко поволаную постигнувшы часъ нѣкоторый, кгды она была задержана у нее бываючы, о тое чародѣйство у нее выпытывалъ, которая што передо мною повѣдила, то все на карту вписывалъ и тую карту часу рочковъ Сентебро-

выхъ покладалъ и до актыкованья до книгъ подалъ, якожъ звышъ помененая попадья Высоцкая за потребованьемъ мене, яко умоцованого его милости панамаршалка, на инквизыцыи и секвестрѣ вашыхъ милостей врадовомъ будучы за пытаньемъ вашей милости оное, повѣдала: якобы жадныхъ чаровъ его милости пану маршалку не чынила и его милость самого не знала и не знаетъ, одъ пани войское Слонимское жадное прозбы о чары на его милость не мѣла и ничого отъ нее о томъ не слышала; а потомъ повѣдила: кгдымъ, повѣда, отъ ее милости пани кухмистровое была съ треперелями до пани войское послана, теды пры ней панъ войскій о подкову якуюсь панюю свою лаялъ, нарекалъ и барзо се фрасовалъ, а пани Цыбульскую, подписковую Слонимскую, тамъ же у пана войского будучую, яко се тая подкова зъявила и за ее прычыною, панъ войскій по видѣнью ударылъ; еще тежъ и о томъ повѣдила, же ничого большей не вмѣю, только дѣти малые покурыть а тесницу одходить и лекарство на тое: вылеванье олова, зелье деветерникъ, и руту ярую въ молодомъ пивѣ уварыти пити и до верху головы прыкладати научала, и вылѣчыти его милость пана маршалка отъ тесницы обѣцовала. А по таковомъ мовенью своемъ тотъ же умоцованый его милости пана маршалковъ панъ Добрыневскій великую прычыну и многіе слушные подобенства до очарованья его милости пана маршалка одъ тое бабы попадьи, которая яко бы мѣла быти здавна въ розныхъ чарахъ, рознымъ людемъ отъ нее сталыхъ, подейзраная и досвѣтчоная а згола и поволаная; и хотечы довѣдать се, хто бы ее на таковую великую злость противко его милости пана маршалка направилъ, и для чого чому кгволи такового се незбожного дѣла и злосливое роботы свое робить важыла се, поневажъ есть вырозумѣнье зъ многихъ словъ тое попадьи, до которыхъ се не только передъ людьми свѣтскими, але и духовными прызнавала, же тые чары и кгусла на зепсованье здоровья его милости кому кгволи чынила. И на доводъ мовенья своего покладалъ передъ нами декретъ асесорскій, черезъ его милость пана Адама Колонтая, подстолего и судью кгродского Волковыского, его милость пана Миколая Кандеравского, подстаростего Слонимского, пана Яна Заранка и пана Александра Техановича, особъ чотырохъ удѣланый, а черезъ енерала повѣту Слонимского Василья Сороку и стороны шляхты здѣсь на врадѣ кгродскомъ Новгородскомъ, подъ датою року теперешнего тисеча шесть сотъ трыдцать первого, мѣсеца Марца десятого дня, актыкованый прызнаный, и выписъ тое актыкацыи суженья бабы чаровницы Ганны Павлюковое у Слонимѣ, которая тую попадью Высоцкую о щарованье его милости пана маршалка покилькакротнымъ своимъ мовеньемъ и повѣстью поволала. Прытомъ покладалъ цедулу служебника его милости пана маршалка па-

на Станислава Александра Борковского, зъ реляцыею возного воеводства Новгородского Стефана Дубины и стороны шляхты пры нихъ будучое, передъ нами черезъ того жъ пана Борковского пры бытности самое тое попадьи поволаное, на рочкахъ Сентебровыхъ пытаную и на врадѣ сознаную, многихъ словъ, злыхъ дѣлъ и роботъ тое попадьи, которыми се она подейзраною до очарованья его милости пана маршалка быть показала, выписомъ съ книгъ здѣшнихъ кгродскихъ Новгородскихъ, подъ датою року теперешнего тисеча шестьсотъ трыдцать первого, мѣсеца Сентебра, девятого дня. А затымъ тотъ же умоцованый его милости пана маршалковъ панъ Янъ Добрыневскій повѣдилъ, ижъ дей его милость панъ маршалокъ, будучы на здоровью своемъ одъ тое попадьи уражонъ, а не вѣдаючы о жадной осѣлости и маетности ее, откуль бы ее смотрыти и въ такъ великой крывдѣ своей зъ нею правомъ чынити могъ, ани тежъ видечы въ правѣ и статутѣ великого князства Литовского, яко бы мѣлъ съ такою явною а поволаною чаровницою и шкодницою здоровья своего поступить, только прыкладомъ и правомъ о злодѣяхъ и розбойникахъ описанымъ артыкулу двадцать осьмого роздѣлу одинадцатого, который такъ мѣти хочеть, абы злодѣевъ явныхъ альбо розбойниковъ, звлаща неосѣлыхъ, тыхъ гдѣ кольвекъ собѣ виноватыхъ хто потрафить можеть поймати, также прыкладомъ артыкулу четвертого роздѣлу чотырнадцатого, ижъ неосѣлая шляхта не только за крываве и горловые учынки, але и за мѣсные учынки могуть быть иманы,—тую попадью яко лезную нигдѣ не осѣлую а шкодницу свою, которая перво въ Высоцку въ повѣтѣ Слонимскомъ перемѣшкивала, а потомъ на имѣнью его милости пана судьи земского Новгородского Ятренскомъ, въ здѣшнемъ воеводствѣ Новгородскомъ, быти се показала, постигнути казавшы на рочки Сентебровые передъ вашу милость ставилъ. Гдѣ ваша милость врадъ, не чынечи той попадьи коротко, але инквизыцыи о роботѣ ее учынившы, тую справу на другіе рочки отложыли, и водлугъ права зъ нею его милости пану маршалку захорватисе наказали. Оножъ его милость панъ маршалокъ, такъ водлугъ артыкулу двадцать девятого роздѣлу четвертого, яко артыкулу четвертого роздѣлу чотырнадцатого поступившы, его милость пана судью земского Новгородского, на которого имѣнью тая попадья перемѣшкивала, и мужа ее отца Мартина Громыку, яко се онъ называеть, листомъ врадовымъ вашмостей до прыслуханья съ тою попадьею на рочкохъ Октебровыхъ прыпадаючое справы обвѣстилъ былъ, которые же се до права не становили, знакъ то певный, ижъ подейзраное и поволаное въ таковыхъ ее дѣлѣхъ боронити се о ее здоровье дбати не хочеть. За чымъ ваша милость его милость пана судью и того свещенника, яко права не послушныхъ, въ року завитомъ на упадъ здавшы, его ми-

лость пана маршалка одъ винъ правныхъ, взглядомъ взятья тое попадьи яко особы неосѣлое зъ имѣнья его милости пана судьи Ятренского, вольнымъ учынили. А уважаючы всякіе околичности и подобенства тое справы и маючы на баченью своемъ врадовомъ станъ его милости пана маршалковъ сенаторскій, который не только речы, але и слова порожного, яко сенаторъ поважный, передъ судомъ вашей милости принести бы не смѣлъ до того, не только поволанье тое, которое смертью запечатовало, але и голосы людей зацныхъ, пры вашей милости тутъ сѣдячыхъ, которые высвятчають, ижъ тая попадья зъ давныхъ часовъ чарами розными и кгуслами се бавила, и оныхъ, яко посполитый голосъ есть, на розныхъ мѣстцахъ противко litроснымъ людемъ зажывала, не мнѣй яко съ першого на першыхъ рочкохъ инквированого, такъ и съ теперешнего добровольного признанья ее передъ вашею милостью врадомъ и передъ многими людьми, здѣсь пры судѣхъ вашыхъ милостей будучыми, ижъ се явными тая попадья кгуслы, вылеваньемъ олову, дѣтей покуреньемъ и вылѣченьемъ тескницъ, отхоженьемъ его милости пана маршалка отъ чаровъ и хоробы чарованое уздоровеньемъ и знаемостью розныхъ зелъ, прыправами альбо вареньемъ тыхъ зелъ и даваньемъ пить похваляеть; а поневажъ тое умѣеть не зъ жадныхъ прыстойныхъ наукъ, не съ твиченья докторского и школьного, але съ твиченья злого, шкодливого, ижъ то, яко суть вѣдомости людскіе, такъ есть поволана и поволанье тое смертью есть запечатовано, и конечно тая попадья есть со всихъ мѣръ подейзраная. Надъ то, о подейзраныхъ не только право нашо великого князства Литовского, але и право хрестіянское, до которыхъ намъ статутъ нашъ артыкулъ петдесятъ четвертый роздѣлу четвертого прыхиляти и, чого бы въ нашомъ правѣ не доставало, до права хрестіянского о раду и науку утекати се кажеть. Которое-то право, яко первѣй на рочкахъ Октебровыхъ цытоваломъ, такъ и теперь съ того права указую артыкулъ чотырнадцатый, которое такъ се въ собѣ маеть: Dowod przeciw czarownikom y tym wszystkim, ktory się z czarnoxięstwy a z gusły obchodzą, gdy sie pokaże, i żeby kto takowych rzeczy innego chciał uczyć, albo że komu tym groził, a temu, ktoremu grożono, żeby sie stąd co złego przydało, abo też żeby w tym podeirzanym się być pokazał słowy, obyczaimi, postawą i inszymi sprawami, ktore sie w takowych ludziach naiduią a ktorych takowi ludzie używaią, ażeby się tym iuż osławił, takowemu każdemu słusznie ma być o to wina dana, y za takimi znaki może być y na mękę skazan, poniewaź takowe wszytkie umieiętnosci, ktore sie naprzeciwko Panu Bogu i też ludziom chrzescianskim nie przystoi, żeby sie z nimi obchodzić mieli, maią być prawem zapowiedziane y srogo karane. Еще тежъ право Божое о чаровникахъ третіе книги Мойжешовые роздѣлъ

двадцатый, виршъ двадцать семый такъ мовить: Jeslyby miedzy wami był wiescieiem y czarownikiem, bądz mąż, bądz niewiasta, niech na garle karzą y ukamienuią, bo iest winien smierci. W piątych xięgach Moizeszowych rozdzialu osmnastego w wirszu dziesiątym y iedynastym tak mowi: niechai że sie nie naiduie miedzy wami, co by miał przenaszać przez ogien syna swego, albo corkę swoie, ani wiesczek, ani guslnik, ani ten co by i wrożył, ani czarownik także, ani co z czarownikami, ktorzy ma sprawę z duchi złemi, ani praktykarz, ani ten co by się .... dy od umarłych dowiadował; a na drugim mieiscu wtorych xiąg Moiżeszowych w rozdziele dwudziestym wtorym w wierszu osmnastym to słowo iest napisano: czarownikom żyć nie dopuscisz..... Якожъ не только съ поволанья бабы Павлюковое Короткое чаровницы, которая будучы отъ высажоныхъ на тую справу асесоровъ, пановъ урядниковъ кгродскихъ Слонимскихъ и Волковыскихъ, на горло всказаною, на остатнемъ стопню о щарованье на здоровью его милости пана маршалку тую попадью Высоцкую поволала и смертью тое поволанье запечатовала, але тежъ зъ добровольного прызнанья се ее попадьи Высоцкое до вылеванья олову, куренья дѣтей, вылѣченья тескницъ и знанья се на розныхъ зельяхъ и ихъ натурахъ; а ижъ теперъ пры росправѣ правной тая попадья сама очевисто передъ судомъ вашей милости стоитъ и доводовъ моихъ слухаетъ, которая дня вчорашнего передъ енераломъ Адамомъ Тераевичомъ и вознымъ Миколаемъ Петровичомъ и стороною пры нихъ будучою сама добровольне до умѣетности розныхъ кгусловъ, альбо попросту чаровъ . . . . . . и до того, ижъ пани Офанасовичовая, войская Слонимская, его милость пана маршалка чаровала и на здоровье его милости похваляла пры насъ, на што реляцыю того енерала и возного черезъ нихъ прызнаную выписомъ съ книгъ здѣшнихъ кгродскихъ Новгородскихъ сегодне выданымъ покладаю и того докладаю, же передъ слугою его милости пана маршалка трыбунальского и енераломъ Минскимъ власне до тыхъ же умѣетности кгусловъ и чаровъ своихъ прызнавала,—рачь тежъ ваша милость росказать тую реляцыю енерала Тераевича и возного Петровича, въ которой мовенье, слова, повѣсть и добровольное признанье ее правдиве есть уписано, передъ собою и передъ тою попадьею чытать и пытать за кождымъ пунктомъ, если се она до того, што вчора мовила, знати будеть. Мы, врадъ, водлугъ потребованья пана Добрыневского, наказали есмо ему тую реляцыю голосно читать и ей попадьи слухать; которую кгды чытано, теды се она попадья до мовенья и повѣсти своее вчорашнее, также и до самое речы, въ той реляцыи возныхъ описаное, добровольне передъ нами знала и повтороною повѣстью своею речь въ той реляцыи описаную умѣетность кгусловъ, альбо чаровъ своихъ утвердила. За тымъ панъ Добры-

невскій повѣдилъ, не можетъ дей быть большый, лѣпшый и певнѣйшый доводъ надъ уста самое тое попадьи, которая се добровольне прызнала, же она Мартиновая Громычиная явною чаровницою была и есть, яко жъ и судъ головный трыбунальный, въ року теперешнемъ тисеча шестьсотъ трыдцать первомъ у Минску отправуючый, зъ очевистое росправы пречоной попадьи, яко подейзраной и поволаной одъ того обжалованья его милости пана маршалкового, яко се она тамъ же брала отпрысегнути се, не узналъ; але декретъ вашихъ милостей, на рочкохъ прошлыхъ Октебровыхъ учыненый только взглядомъ суженья тое справы короткимъ рокомъ, безъ позванья его милости пана судьи земского Новгородского, который вжо съ тое справы у суду головного очевисто зрекъ се, такъ же взглядомъ того же вашей милости на онъ часъ водлѣ права Цесарского безъ доводу прысегою тую попадью на муки а по досвятченью и на горло всказали были, поднесшы знову кромъ всякихъ зволокъ на скуточную росправу до вашыхъ милостей отослалъ, показавшы теды такъ много доводовъ правныхъ о подейзраныю тое попади и такъ много свядѣцтвъ и подобенствъ о ее зломъ жывотѣ и о чародѣйствѣ. А што большая— и свядѣцтва устъ ее самое не только передъ енераломъ и вознымъ, але и очевисто передъ вашыхъ милостей знала се, также и зъ свядѣцтва свѣтковъ трохъ, передъ вашыхъ милостей врадомъ становеныхъ, которые передъ вашыми милостями свядѣцтво свое повѣдять, а пры свядѣцтвѣ своемъ и до прысеги берутъ, меновите панъ Козьма Котовичъ, панъ Войтѣхъ Данишевскій, панъ Станиславъ Сирацкій, которые, кгды были передъ нами врадомъ очевисто ставены и боязнею Божою напомнены, сознали и свѣтчили: тотъ панъ Котовичъ свѣтчылъ, ижъ она попадья черезъ дворничку пани Андреевое Офанасовичовое Ѳедорыцу по подкову одъ коня самого его милости пана маршалкового, въ небытности его милости въ здѣшнемъ панствѣ, для чаровъ до него прысылали; панъ Станиславъ Сирацкій свѣтчылъ, ижъ его тая жъ попадья Высоцкая самого въ онъ часъ, кгды онъ старшымъ пры коняхъ его милости пана маршалковыхъ былъ, о подкову съ подъ коня самого его милости пана маршалкового просила; Войтѣхъ Данишевскій свѣтчылъ то, ижъ въ онъ часъ, кгды его милость панъ маршалокъ у пана Андрея Офанасовича въ дому его въ Слонимѣ былъ, тогды помененый панъ Офанасовичъ, войскій, недопивки его милости пана маршалковы въ шкляницахъ одбираючы ей попадьи подавалъ; а она носечы тые недопивки до коморы, оными его милость пана маршалка чаровала. По таковомъ свядѣцтвѣ панъ Добрыневскій, показавшы съ права поспolитого нашого и съ права цесарского, также и съ права Божого способъ дохоженья тыхъ чаровъ, которые вси въ той попадьи найдуютъ, а подавшы артыкулъ два-

надцатый, семнадцатый и осмнадцатый зъ роздѣлу чотырнадцатого, просилъ и домовялъсе, абысмы тую попадью, яко вельце подейзраную, поволаную а презъ уста ее дознаную въ знаемости розныхъ кгусловъ и чаровъ, первѣй на муки, а потомъ, кгды се на мукахъ до дѣлъ, роботы и чародѣйства своего прызнаеть, и на горло ее попадью вказали. А умоцованый стороны противное панъ Море повѣдилъ, ижъ есте дей ваша милость по килька акцесорыяхъ моихъ вышъ менованыхъ далѣй ми въ право поступовать наказали, то уже я надъ то ничого мовить не могу, только декрет.... суду головного трыбунального, которымъ декретомъ судъ головный .... отсылаеть на скуточную росправу кромъ жадныхъ зволокъ, але однакъ заховавшы на обѣдвѣ сторонѣ вси обороны правные, тоцъ я тые обороны правные такъ вашей милости повѣдаю и экспликую: напервѣй рачъ же ваша милость мнѣ показать, пане Добрыневскій, протестацыю на тую попадью о здоровье его милости, черезъ чары ущербеное, абовѣмъ ваша милость только тымъ мниманымъ якобы поволаньемъ бабы Короткое идете и то собѣ за фундаментъ берете. А по тымъ мныманымъ поволанью, гдѣ протестацыя, водлѣ артыкулу шостого роздѣлу чотырнадцатого, гдѣ мовить: если се кому станеть якая крывда, то се маеть утечы до процесу правного и то записавшы позовъ вынести и далѣй поступовати, чого ижъ его милость не учынилъ, за чымъ и крывды одъ тое попадьи мѣть не может и не маеть, а только за омыльнымъ уданьемъ людскимъ казалъ оную его милость кгвалтомъ въ плебаніи взять, и тутъ на рочкохъ поставившы тымъ мниманымъ поволаньемъ инквизыцыю якуюсь тутъ передъ вашыхъ милостей его милость мѣлъ; а потомъ на тотъ часъ учыненою протестацыею тую справу тутъ умоцованый его милости натегаеть, але треба было учинить заразъ потомъ якобы того поволанья въ року тисеча шестьсотъ двадцать девятомъ скоро якобы за взятьемъ вѣдомости; за чымъ ижъ того не машъ, тогды сторона моя мѣла бы быть вольна отъ таковое жалобы яко неправное кромъ жадного доводу. Подьмы жъ до права свѣцкого и Божого, гдѣ мовить артыкулъ первый роздѣлу первого: мы господарь однымъ правомъ судить маемъ вси обыватели великого князства Литовского отъ вышого стану ажъ до низшого; а право зась Божое такъ мовить (глава чотырнадцатая): смотрите, што маете чынить, бо не справуете суду человѣческого, але судъ Божый; а што кольвекъ осудите, то все на васъ се обалить; нехай во васъ будеть страхъ Господень завжды а справуйте все щере, нѣтъ бо передъ Господомъ Богомъ нашымъ неправости, ани бракованья особъ. Деутрономіумъ мовить, глава первая стихъ семнадцатый: Nulla erit distantia personarum; ita parvum audietis ut magnum; nec accipietis cuiusquam personam, quia Dei iudicium est. Тамъ

же Юзефъ светый мовить до суду: videte quid facietis; non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini et quidcumque iudicaveritis multos .... dabit; яко се вышей помениło въ Мудростяхъ, глава першая: милуйте справедливость, которые судите землю; а хто любить неправду, тотъ ненавидить душы своее, судите правая, сынове человѣчестіи; Мудрость зась мовить, глава шестая: Quoniam data est vobis a Domino potestas et virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra et cogitationes scrutabitur, quoniam ministri essetis et non recte judicastis. Тамъ же мовить мудрость глава шестая: cum essetis ministri regni illius et non recte iudicastis nec custodistis legem iustitiae, se neque secundum voluntatem Dei ambulastis, horrende et cito apparebit vobis, quoniam iudicium du rissimum his, qui praesunt, fiet; exiguo enim conceditur misericordia; potentes autem potenter tormenta pacientur; non enim subtrahet personam cujusquam Deus nec verebitur magnitudinem cuiusquam, quoniam pusillum et magnum ipse fecit et aequaliter cura est illi de omnibus; fortioribus autem fortior instat cruciatio. Тогды кождому судьи то на пильнымъ оку мѣть, яко се маеть заховать однако такъ противко великой особѣ яко и противко намнѣйшому чоловѣку, тожъ теперь ваша милость маете заховать, абовѣмъ тутъ идеть о чоловѣка, не о маетность; тогды кождый судья маеть пильно то уважить, ижъ всякій судъ маеть вшелякіе доводы мѣть на пильномъ и бачномъ уваженью, водлѣ науки права посполитого о доводѣхъ артыкулъ семдесятъ семый роздѣлу четвертого. Подьмо жъ до подобенства артыкулъ третій и четвертый роздѣлу чотырнадцатого, ижъ урядъ маеть на пильномъ баченью а иле въ речахъ вонтпливыхъ близшій до доводу обжалованый водлугъ артыкулу десятого, семнадцатого, деветнадцатого и двадцатого роздѣлу чотырнадцатого. А што тутъ указуеть реляцыю Минскую, то на то такъ повѣдаю: ижъ то слуга его милости пана маршалковъ панъ Булгакъ учынилъ, держечы у везенью тую бабу, и умысльне то оную на то намовилъ, жебы се до того прызнавала, тотъ тогды то не есть доводъ, але вымушенье. А што зась теперь показують якуюсь реляцыю енерала Адама Тераевича и Миколая Петровича—а на тую я реляцыю такъ повѣдаю: ижъ то тая реляцыя за реляцыю и свядѣцтво ити не можеть, абовѣмъ то што кольвекъ чынила, то чынить мусела, будучы прымушона яко у везенью, але нехай бы тая попадья также пры пленипотенцѣ своемъ хоть одинъ день была, то бымъ я противнымъ способомъ также на то все противные реляцыи почынилъ, и того бы се тая попадья перла, же николи того не мовила и о томъ не вѣдаеть, але теперь будучы въ рукахъ вашыхъ то мовить, што вы сами потребовали. А што тежъ якоюсь картою показуюгь, ижъ якобы мѣла и прызнавать у суду головного трыбунального передъ слугою его милости пана маршалка трыбунальско-

го, то не доводъ, ижъ якобы чарами умѣеть се бавить и иншыхъ чаровниковъ знаеть. А што зась ваша милость ставите свѣтковъ слугъ рукодѣйныхъ его милости пана маршалковыхъ, такіе свѣтки водлѣ права ити не могуть; артыкулъ семдесятъ семый роздѣлу четвертого, ижъ слуги ани по пану, ани противку пана не могуть, але такіе свѣтки и правомъ хрестіанскимъ не могуть быть свѣтками, гдѣ въ книгахъ розознанья чаровъ и чарноксенства такъ мовить о поволаньяхъ на тое мниманое поволанье: до поволанья того потреба, абы тотъ хто поволываеть не мѣлъ жадное ненависти, што судья на пильности оку мѣть маеть и уважить то добре и пытать; бо поволанье непріятельское не есть годное вѣры а звлаща гдѣ есть непрыязнь межъ ними великая (листъ семдесятъ пятый порадокъ третій подъ литерою D). А тожъ можетъ ли быть поволанье певное, которое пленипотентъ показуеть, же сама тая баба мовить, ижъ мене попадья лопатою у Цыбульское колькокроть ударыла—то вже ненависть межи ними была; то зъ ненависти и сама мовить тая Короткая: я не вѣдаю ничого, если же она чаруеть; только скоро ее озмете, все добро будеть пану маршалку; если же добро маеть быть, то лиха не мыслила попадья чинить; знову въ тыхъ же книгахъ о поволаньяхъ поволанье: если невѣста кого поволываеть, маеть быть не одна, бо тры невѣсты, альбо чотыры за одного мущызну ледво ити могуть, далеко простая невѣста противъ шляхтянки ити не можеть (листъ семдесятъ пятый, порадокъ третій подъ литерою А). Далѣй мовить листъ тотъ же и порядокъ тотъ же: судья, который даеть кого на муки хотечы вѣдать, не маеть никого тому, кого мучать, прыводить на паметь менуючы кого именемъ, але пытать въ посполитости. Знову въ тыхъ же книгахъ пишеть листъ тотъ же и порядокъ подъ литерою D: потреба, абы тотъ хто поволываеть пильно былъ пытаный о всихъ околичностяхъ: хто, што, коли, гдѣ, съ кимъ и чымъ, на которомъ мѣстцу и кого чаровалъ; тамъ же мовить листъ тотъ же, порядокъ тотъ же подъ литерою А: абы тотъ хто поволываеть не вагалъ се, словъ не отмѣнялъ, стале статечне тварлъ въ томъ, што повѣдаеть. Подьмыжъ до учынку, то есть якобы чымъ мѣла чаровать, то есть маеть быть выступокъ явный въ посполитости, ижъ учынкомъ пополненые, то есть збожа попсовано, дѣти почаровано. Дерліушъ пишеть, а въ томъ листъ шестьсотъ деветдесятъ семый, порадокъ вторый, подъ литерою D, тамъ же мовить: хто на кого скаржыть о чары, маеть меновать рокъ, часъ, мѣстце, и коли кому, и хто учынилъ; листъ шестьсотъ деветдесятъ семый, порадокъ вторый, литера E тамъ же мовить: доводы чаровъ одны суть не певные, другіе певные, третіе певнѣйшіе, четвертые найпевнѣйшые и надъ слонце пораннѣе яснѣйшые; листъ семдесятъ третій, порадокъ третій

подъ литерою D: межы иншыми доводами маеть быть злая слава доводне, ижъ справила сухость, забила плодъ, а тая злая слава што далѣй то горѣй; листъ семсотъ дванадцатый, порадокъ третій подъ литерою D, подьмыжъ до тыхъ свѣтковъ мниманыхъ, гдѣ мовить: мають быть свѣткове большое годности и уроженья, нижъ тотъ на кого свѣтчыть; а то не вѣдати яковое кондыцыи люде, которые, хотя бы то была и шляхта, што свѣтчать, однакже слуги его милости пана маршалковы, то водлѣ права ити не можеть, зачымъ близшая оборона моя водлѣ артыкуловъ вышей поданыхъ од . . . . . нути се само сема, а будеть ли наказъ и само чотырнадцат . . . . . , же его милость панъ маршалокъ хочеть яко право мѣть хочеть . . . . самому треба попрысегнуть, бо хто жалуеть о яку речь грабежомъ, тотъ повиненъ сумненьемъ поправить, не слуга пану ма..... выгравать, а барзе гдѣ идеть о горло шляхтянцѣ, то уже слуги его милости прысегать не могуть мимо ясное право, ажъ его милость панъ маршалокъ, бо въ жалобѣ мовить, же его милость самъ есть счарованый, тоть самому его милости прысегнути треба. А ижъ его милость самъ нехочеть, тотъ уже моя сторона близшая до отводу: затымъ прошу и домовляюсе, абы есте ваша милость сторону мою до отводу узнать рачыли съ такимъ доводомъ, якимъ ваша милость отвести се узнаете. На которое мовенье и слова пана Морого умоцованый его милости пана маршалковъ панъ Добрыневскій повѣдилъ: ямъ дей значне и явне, водлугъ права посполитого Божого и Цесарского вышъ въ контроверсыи моей зажываного, доводечы речы и жалобы моее, але дей панъ Море не уважными и легкомысльными словы своими, которыхъ тутъ передъ ващею милостью зажывалъ, ани одного до права слушности слова не повѣдилъ, такъ явную и поволаную злочынцу и чаровницу оборонити хочеть и на оное свядѣцтво, которое слуги его милости пана маршалковы имены вышей менованые очевистымъ сознаньемъ своимъ утвержаючы и прысегу на томъ всемъ выконати готови будучы, ижъ панъ Море повѣдаеть и указуеть якобы съ права Цесарского, же свѣткове мають быти годнѣйшые, нижъ тотъ на кого свѣтчать, теды я въ томъ пану Морому выгажаю и показую, же тые слуги его милости пана маршалковы суть годнѣйшые, нижъ тая попадья, поневажъ есть въ дѣлѣхъ своихъ злыхъ незбожныхъ подейзраная; тые засъ свѣткове суть люди почтивые, вѣрные и его милости пану своему зычливые и шляхта почтивая, а же артыкулъ семдесятъ пятый роздѣлу четвертого слугамъ ани по пану, ани противо пану свѣтчыть не кажеть, правда то есть, же артыкулъ тотъ такъ мѣти хочеть, але въ таковыхъ речахъ, кгдыбы слуги пану до найстья и наѣханья кгвалтовного альбо иншихъ учынковъ до-

помагали и за помочники пану своему положоны были; также, кгды панъ за свядѣцтвомъ слугъ своихъ имѣнья, люде и маетности, яко есть около того въ правѣ посполитомъ хошыроце написано, выйгравати хотѣли; але въ таковой речы, гдѣ о перестереженье здоровья панского моидеть, свѣтками конечно быть могуть, а иле въ чарахъ и трутизнахъ, которые ставають потаемне невидоме, бо чарами и трутизною забіяють злосливые и незбожные люди потаемне въ питью, въ ѣденью, гдѣ нихто се не сподѣваеть и гдѣ кгды цнотливый, зычливый слуга обачывшы пана перестережеть и о томъ ознаймить и явне посвѣтчыть противко злостивому: таковое свядѣцтво конечно прыймовано быти маеть; поневажъ и право посполитое артыкулъ четвертый роздѣлу первого о ображенье маестату господарского королевского таковому, который бы милуючы Пана Бога и пана своего и Речь Посполитую, справедливе перестерегъ альбо объявилъ о таковой речы, тотъ маеть ласку господарскую мѣти и чти подвышенью годенъ будеть; оножъ и его милости пана маршалка сенатора великого же слуги добрые, цнотливые постерегшы, свядѣцтво свое дають и ясне высвятчають и доводъ прысегою своею учынити хочуть и готови суть, маеть быти слушне таковое прыймовано свядѣцтво и прысега ихъ, и надъ ихъ таковое свядѣцтво, прысегу и признанье добровольное тое попадьи его милости пану маршалку самому, яко поважному сенаторови, прысегать не потреба. А што панъ Море мовить, же потреба указать: хто, кого, яко, на которомъ мѣстцу, которого часу, чымъ чаруеть показати и довести, теды я не разъ то показалъ вышъ въ контроверсыяхъ и доводахъ моихъ, и теперь указую, же тая попадья его милость пана маршалка чаровала: на которомъ мѣстцу? у пана Офаносовича; чымъ чаровала? недопитками его милости пана маршалковыми. Надъ то, хотя жъ панъ Море тыхъ своихъ оборонъ и у суду головного зажывалъ и тую попадью до отпрысяженья бралъ, тогды то ему не пошло; и овшемъ судъ головный декретъ вашей милости кгродскій першый въ томъ только поднесъ, жесте ваша милость безъ позву тую справу судили, а безъ доводу тую попадью на муки и на горло всказали; о тожъ дей и позвы поданы суть и доводъ прысегою есть; теды пры першыхъ доводахъ, правахъ и поступкахъ моихъ стоечы и то пану Морому задаючы, же альбо онъ у тое попадьи, альбо попадья у него тыхъ вышмененыхъ и залецоныхъ кгусловъ се учыли; бо панъ Море большъ совито умѣеть и знаемость тыхъ кгусловъ попадьи и собѣ прычынилъ, о которыхъ я розумѣю, же суть явны чары; повторе, теды прошу и домовляюсе, абы тая попадья, яко явне зъ реляцый енераловыхъ и возныхъ, яко тежъ и зъ очевистого прызнанья се ее самое передъ вашею милостью врадомъ, такъ поготовю и зъ свядѣцтва тыхъ

свѣтковъ подейзраная и многими доводами и подобенствы и поволаньемъ и водлугъ права за присегою тыхъ свѣтковъ, до которое се они добровольне берутъ, на муки и на горло всказана была огнемъ спаленьемъ, прошу и домовляю се. А такъ мы, врадъ, въ той справѣ ясневельможного пана, его милости пана Яна Станислава Сапѣги, маршалка найвышшого великого князства Литовского, зъ свещенникомъ бывшымъ Высоцкимъ, отцомъ Мартиномъ Громыкою, только взглядомъ старшенства, а зъ малжонкою его Раиною Минковскою, Мартыновою Громычыною, яко самою справы нижей мененое прынцыпалкою, за декретомъ и отосланьемъ суду головного трыбунального на скуточную росправу стороны почарованья его милости пана маршалка на здоровью его милости, на часѣ, мѣстцу и способомъ, въ процесѣ правномъ меновите доложонымъ, сталое, также за позвомъ ему отцу Громыцѣ прыбiянымъ и малжонцѣ его по томъ декретѣ очевисто водлѣ права поданымъ: въ которой справѣ по узнанью нашомъ, водлѣ права артыкулу трыдцать третьего роздѣлу четвертого слушного, позву и року за нимъ по выйстю тройга поволанья прыпалого, также по узнанью нашомъ того, же попадья, водлѣ помененого декрету трыбунальского, до везенья до замку тутошнего въ тыдень, по декретѣ суду головного трыбунальского, слушне отдана будучы теперъ въ самой речы скуточное безъ всякихъ зволокъ и безъ выпущенья зъ везенья, до которого судъ головный, якосе вышей поменило, за тыдень по декретѣ своемъ отдать наказалъ, усправедливити повинна. Въ самой головной речы зъ очевистое контроверсыи обудвухъ сторонъ, ижъ се то показало не только съ поволанья бабы Павлюковое Короткое чаровницы, которая будучы отъ высажоныхъ на тую справу ассесоровъ, пановъ урядниковъ кгродскихъ Слонимскихъ и Волковыскихъ, на горло всказаною, на остатнимъ стопню о счарованье на здоровью его милости пана маршалка тую попадью Высоцкую поволала и смертью тое поволанье запечатовала; але тежъ зъ добровольного прызнанья се ее попадьи Высоцкое до вылеванья олову, куренья дѣтей, вылѣченья тескницъ и знанья се на розныхъ зельяхъ и ихъ натурахъ, также съ прызнанья се тое попадьи передъ слугою его милости пана маршалка трыбунальского и енераломъ учыненого (до чого се она и теперъ передъ нами добровольне прызнала), а особливе зъ реляцый возныхъ, меновите зъ остатнее реляцыи Адама Тераевича, енерала, и Миколая Петровича, возного, дня вчорайшого съ прыданья нашого учыненое, и теперъ часу права добровольнымъ тежъ прызнаньемъ тое попадьи утвержоное, же она Мартиновая Громычыная явною чаровницою была и естъ, якожъ и судъ головный трыбунальный, въ року теперешнемъ тисеча шестьсотъ трыдцать первомъ у Минску одправуючый, зъ

очевистое росправы пречечоной попадьи, яко подейзраной и поволаной одъ того обжалованья его милости пана маршалкового, яко се она тамъ брала, одпрысегнутисе не узналъ; але декретъ нашъ на рочкохъ прошлыхъ Октебровыхъ учыненый, только взглядомъ суженья тое справы короткимъ рокомъ, безъ позванья его милости пана судьи земского Новгородского, который вжо съ тое справы у суду головного очевисто зрекъ се, такъ же взглядомъ того, жесмо на онъ часъ, водлѣ права Цесарского, безъ доводу прысегою тую попадью на муки, а по досвятченью и на горло всказали были, поднезшы знову кромъ всякихъ зволокъ на скуточную росправу до насъ враду отослалъ. Про то вси подобенства и околичности тое справы добре уважывшы, обороны тое попадьи черезъ умоцованого ее пана Мора, голословне. . . . . . въ контроверсыяхъ меновите выражоные, яко не . . . . на сторону одкладаемъ, а въ дальшомъ поступку . . . . хотяжъ право Цесарское таковыхъ . . . . прысеги на муку выдавати учыть: однакъ же мы, врадъ, заховуючы се въ томъ, водлѣ помененого декрету суду головного, пры такъ явныхъ доводахъ, на письмѣ показаныхъ, и пры свядѣцтвѣ трохъ свѣтковъ передъ нами очевисто ставленыхъ, (которые будучы боязнею Божою одъ насъ напомнены, тое чародѣйство на тую попадью очевисто прызнали) помененыхъ свѣтковъ пана Козме Котовича, пана Станислава Сироцкого и пана Войтѣха Данишевского близшыхъ до доводу, нижъ помененую попадью, яко подейзраную и поволаную, до отводу быти узнаваемъ и онымъ яко тымъ, которые того чародѣйства добре вѣдоми были, его милости пану маршалку о томъ справу дали, то есть пану Котовичу — на томъ, яко она попадья черезъ дворничку пани Андреевое Офанасовичовое Ѳедорыцу по подкову отъ коня самого его милости пана маршалкового, въ небытности его милости, въ здѣшнемъ панствѣ для чаровъ до него прысылала; а Станиславу Сирацкому — на томъ, яко его тая жъ попадья Высоцкая самого въ онъ часъ, кгды онъ старшымъ пры коняхъ его милости пана маршалковыхъ былъ, о подкову съ подъ коня его милости пана маршалкового просила; а третьему Войтѣху Данишевскому — на томъ, яко въ онъ часъ, кгды его милость панъ маршалокъ у пана Андрея Офанасовича въ дому его въ Слонимѣ былъ, тогды помененый панъ Офанасовичъ, войскій, недопивки его милости пана маршалковы въ шкленицахъ одбираючы, пречечоной Мартиновой Громычыной попадьи подавалъ, а она носечы тые недопивки до коморы, оными его милость пана маршалка чаровала; такъ же и на томъ, же тое свядѣцтво ихъ правдивое и тая попадья одъ бабы Короткое поволаная чаровницою и шкодницою чарами здоровье его милости пана маршалкового естъ, прысегу вказуемъ, и день третій оной здѣсь передъ со-

бою складаемъ, а по прысезѣ прыхиляючысе мы, врадъ, до права Божого, нашого посполитого и Цесарского, а забѣгаючы тому, якобы такъ шкодливая и скрытая злость межи людьми не множыла се, и жебы одъ таковое незбожности и чародѣйствъ другіе прыкладомъ тое справы альбо покараньемъ тое попадьи погамовани и завстягнены были, помененую Мартиновую Громычыную, попадью Высоцкую, первѣй на муки а, по досвятченью и дознанью того чародѣйства на мукахъ, и на горло спаленьемъ вскazуемъ. Одъ которого декрету нашого умоцованый попадьи Высоцкое до суду головного трыбунального апелевати хотѣлъ; нижли умоцованый его милости пана маршалковъ допущенья тое апеляцыи правомъ посполитымъ артыкуломъ шестьдесятъ семымъ зъ роздѣлу четвертого, также и артыкуломъ шестьдесятъ семымъ роздѣлу одинадцатого и констытуцыею трыбунальскою, а особливе артыкуломъ осмдесятъ осьмымъ зъ роздѣлу четвертого боронилъ, указуючы то съ помененыхъ артыкуловъ, же отзовъ и апеляцыя на горачомъ учынку, альбо явномъ выступѣ якомъ пойманому и неосѣлому а поготовю тому, хто бы се чому самъ добровольне на правѣ созналъ, ити и допущоно быти не маетъ. За чымъ тежъ мы, судъ, до права вышей менованого артыкулу осмьдесятъ осьмого роздѣлу четвертого прыхиляючы се, взглядомъ добровольного тое попадьи до чаровъ, въ контроверсыяхъ меновите выражоныхъ у суду прызнанья се, тое апеляцыи не допустили есмо. А кгды день прысязѣ зложоный прыпалъ, панъ Козьма Котовичъ, панъ Станиславъ Сирацкій и панъ Войтѣхъ Данишевскій, водлѣ добровольного взя. . . . и наказу нашого зъ роты кождому . . . . енерала съ подписами рукъ нашыхъ выданыхъ, пры бытности помененое попадьи Высоцкое и умоцованого ее пана Морого, прысегу передъ нами выконали, кгды жъ въ той справѣ намъ суду и сторонѣ на задержанье тое прысеги и экзекуцыи жадныхъ позвовъ ни одного не подано. Которая справа яко се точыла до книгъ кгродскихъ Новгородскихъ естъ записана, съ которыхъ и сесь выписъ, подъ нашыми врадовыми печатьми, ясневельможному его милости пану маршалку найвышшому великого князства Литовского есть выданъ. Писанъ у Новогородку.

Хранится тамъ же.

60.

1631 г. Декабря 18. Донесеніе вознаго Станислава Шимаковскаго о допросахъ, предложенныхъ Раинѣ Громычиной, и сдѣланныхъ ею показаніяхъ на пыткѣ и во время казни.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божого тисеча шесть сотъ трыдцать первого, мѣсеца Декабра осмнадцатого дня.

На врадѣ кгродскомъ въ замку господарскомъ Новгородскомъ, передо мною Павломъ Пясецкимъ, подвоеводимъ Новгородскимъ, отъ вельможного пана его милости пана Миколая Сапѣги, воеводы Новгородского, тивуна въ земли Жомойтской, Коршенского, Немоноитского и Гаинского старосты, постановившы се очевисто енералове его королевской милости Ярошъ Сенчыло воеводства Новгородского а Станиславъ Шымаковскій воеводства Виленского, квитъ свой сознали, въ тые слова писаный: Ja Jarosz Senczyło, jenerał zemski woewodstwa Nowogrodzkiego, będąc przydanym od urzędu grodzkiego Nowogrodzkiego do sprawy niżei pomienioney, a ia Stanisław Szymakowski, ienerał jego krolewskiey mości woiewodstwa Wilenskiego, w roku teraz idącym tysiąc sześć set trzydziestym pierwszym miesiąca Decembra piętnastego dnia, maiąc my przy sobie stroną pięciu szlachcicow pana Jana Stankiewicza, pana Jerzego Wołczyckiego, pana Mikołaia Jurewskiego, pana Fronsa Wiercinskiego y pana Woiciecha Wolskiego, bylichmy w zamku Nowogrodzkim przy probie Rainy Minkowskiey Hromaczyney, popady Wysockiey, o poczarowanie iasniewielmożnego pana marszałka naiwyszego wielkiego xięstwa Litewskiego, ktora ieszcze nie następuiąc na drabine, poczeła mowić: prożno mie macie męczyć, bo pani pisarzowa Ophanosowiczowa czarowała, a potym na drabine wszedszy tož twierdziła. Którą, gdy mistrz ciągnał y pytał, przy nas jenerałach i pomienioney szlachcie, ieslyby sie znała do tych czarow sama, które wyznawała y którymi wielu ludziom pomagała y szkodziła, iako to w ynszych rellacyiach dołożono,—powiedziała: że nie umiem sama, ale wiem, że jego mosci pana marszałka czarowała pani Ophanasowiczowa z Wrożbitem y Karpieiem, który mieszka w maietnosci Ophanasowiczowey w Worobieiewiczach, z Sycikową boiarką, która mieszka w maiętnosci jego mosci pana woiewodzica Witepskiego Łuszniewskiey we wsi Miechowie, a czarowali dla tego, aby sie nie żenił y aby skopie nie miał, ztąd tedy y tesknice być musieli; ale niechai wezmą Karpia, a ten wszytko odchodzi, bo on z panią Ophanasowiczową czynił, on y odczyni: sam jednak pan Ophanasowicz o tem nie wiedział, a gdy ią

raz y drugi probowano, nic na sie nie chciała wyznać. Jeno to przydała, choć iey o to nie pytano, y owszem upominalismy i my jenerałowie, aby ludzi niewinnych nie pomawiała, powiedziała na te słowa nasze: siłami złego udziałał pan Borkowski, który na mie takie rzeczy wzniosł; a kiedy nań nic nie wiem nie powiadam, a na samą Ophanasowiczową wiem i wiadomam tego, iż y sama y sam iescze czary maią od matki swoiey starey Ophanosowiczowey, które oboie czarowali jego mość pana marszałka, aby nań łaskawy był, y aby wszytkim mogli władnąć i nad wszytkimi maiętnościami żeby był przełożonym, y iego dobra posięgnął, dla tego na jego mość pana marszałka przechwalała sie y na sługę jego mosci pana Bułhaka, bo cokolwiek sie złego stało jego mosci panu marszałkowi, wszystko to od nich y przez ich czary stało. I s tym, comkolwiek pierwiey i przed sądem mowiła i teraz powiadam, i s tym na smierć gotowam iść, aleź powtarzając gdy iuż z mąk spuszczona stoiąc ieszcze wedle drabiny powiedziała: bodai iey pani Ophanasowiczowey tak było, iak mnie. A gdy w tym że roku tysiąc szesc set trzydziestym pierszym dnia siedmnastego decembra wywieziono ią do stosu drew na pole za miasto na spalenie, gdym ia jenerał Sienczyło y ja Szymakowski mowił oney: napominamy cie, iako ludzie przysiegły, abyś ludzi niewinnych nie powoływała, powiedziała: comkolwiek dotąd i przed mękami powiadała pana Ophanasowicza y panią Ophanasowiczową nie wyzwalam; a iuż widze smierć srogą przed sobą y teraz wyznawam, że to wczytko prawda; a gdy iuz po napomnieniu naszym y osob roznych na stosie drew będąc upomniona, tedy tylko pomienioną Sycikową odwołała powiadaiąc, żem to z wazni ku niey uczyniła, a to powiadaiąc w ogniu umarła. Czego my jenerałowie i s tą szlachtą, przy nas będącą, po dostatku wysłuchawszy, te relacyią naszą do xiąg grodzkich Nowogrodzkich, podpisawszy rękoma naszymi i pod pieczęcmi naszymi i pod pieczęcmi szlachty wysz pomienioney przy nas będącey, podalichmy. Pisan roku miesiąca y dnia zwysz pomienionego. У того квиту печатей прытисненыхъ семъ, а подписъ рукъ енераловъ тыми словы: Ярощъ Сенчыло, енералъ, Stanisław Szymakowski, jenerał woiewodstwa Wilenskiego, ręką własną. Которое сознание енераловъ до книгъ кгродскихъ Новгородскихъ есть записано, а по записанью и сесь выписъ съ книгъ, подъ моею врадовою печатью, ясневельможному его милости пану маршалку найвышому великого князства Литовского есть выданъ. Писанъ у Новогородку.

Хранится тамъ же.

61.

1631 г. Октября 27. Донесеніе вознаго Абрама Янковскаго по дѣлу попадьи Ранны Громычиной, обвинявшейся въ чародѣйствѣ, съ изложеніемъ ея собственныхъ показаній.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ трыдцать первого, мѣсеца Октебра двадцать семого дня.

Передъ нами судьями головными, на трибуналъ у великомъ князствѣ Литовскомъ зъ воеводствъ, земль и повѣтовъ на рокъ теперешный тисеча шестьсотъ трыдцать первомъ обраными, ставшы очевисто енералъ воеводства Менского Абрамъ Янковскій прызналъ квитъ свой, подъ печатью и съ подписомъ руки своее, также подъ печатьми стороны шляхты, ку записанью до книгъ головныхъ трыбунальныхъ въ тые слова писаный: Ja Abram Jankowski, jeneral woiewodszwa Minskiego, zeznawam to tym moim kwitem, iż roku teraznieyszego tysiąc szesc set trzydziestego pierwszego miesiąca Octobra dwudziestego czwartego dnia, maiąc ia jenerał przy sobie strone dwuch szlachcicow pana Mikołaia Borzdynskiego a pana Piotra Steckowicza, s którymi byłem użytym od pana Matyiasza Bulhaka, sługi iasniewielmoznego jego mosci pana Jana Sapiehi, marszałka wielkiego xięstwa Litewskiego, na sprawie nizey pisaną, to iest—on pan Bulhak będąc w domu mieszczanina Minskiego u Łomaki, w ktorym tym domu była Raina Mienkowska Marcinowa Hromyczyna popadzia, pytał tey popadzi, aby te słowa swoie, ktore przed tym przed wielą ludzmi o paniey Ophanasowiczowey mowiła, przede mną jenerałem potwierdzała, ktora ta popadzia powiedziała: y ieslim co przed tym mowiła y teraz to powiadam, y na kożdym to mieyscu y czasie powiem, że ia bywaiąc często u pani Ophanasowiczowey, ktora na mnie łaskawa była, a to dla tego, żem u niey dziatki po porodzeniu birała, tedym to od niey słyszała, że ona pochwałke na jego mość pana marszałka czyniła y mowiła te słowa nie poiednokroc, iż co o podkowię s pod konia na mie pomowiono, tedy za te pomowienie podkowy będę się mscić ła rożnymi sposoby, iakobym się pomścić miała, poki mie na swiecie stanie y poki będę żywa. Do tego przy inszych mowach powiedziała to, że ona pani Ophanasowiczowa z babami i z dziadami czarownikami nakłada, y to powiedziała, że we wsi pana Ophanasowicza iest chłop Karp, który skopienie umie uczynić y odczynić. Do tego powiedziała, że w Słonimie iest chłop, którego zowią Worożbitem; ten chłop, powiada, iest czarownikiem, które słowa tey popadzi on pan Bulhak oswiadczył. A tak ja jenerał y z stro-

ną szlachtą, com słyszał, to na ten kwit moy spisawszy, ten moy kwit pod pieczęcią y s podpisem ręki mey ku zapisaniu do xiąg głownych trybynalnych dałem. Pisan roku, miesiąca y dnia wyszpisanego. У того квиту печатей прытисненыхъ тры, а подписъ руки енералское тыми словы: Abram Jankowski, jenerał, ręką swą. Который же тотъ квитъ за прызнаньемъ енеральскимъ до книгъ головныхъ трыбунальныхъ есть записанъ, съ чого и сесь вынисъ съ книгъ, подъ печатью земскою воеводства Менского, ясневельможному его милости пану маршалку найвышшому есть выданъ. Писанъ у Менску.

Хранится тамъ же.

62.

1631 г. Къ дѣлу о чародѣйствахъ попадьи Раины Громычиной.

1. Лекарства отъ разныхъ болѣзней, предложенныя мужикомъ Карпомъ.

Ołow wylewac tak: wziandz wody, iako idzie, y mowicz: ia k tobie przyszedł, z Naswietszam Pannam, wody brać y na tą wodę wyliewac udczu wsiakuiu chorobu y strachy y przepłochy krzonego Jana iego głowy wsiakuiu chorobu poty beła pokym ołowia nie wylewała, a czeper po tym wilewaniu Naswietsza Panna niech będzie na pomoc, a ma to liadz razy 9, tho za każdym razem ołowiu z wodi wiącz y rosyrzacz do dziewiątego razu rozegrząсz y na thę wodę lycz. Ty kłoczi od kłocz trzy dziewiec ostropes dac wypicz w occie, a mow nowi: Panna Naswięsza! umawiaiu osmdziesiąt w rodi holowniow y pluczniuu y zpleceniu y ktoru kołwiek kluciu wyhorouie osmdziesiat chorobu w o wlaiu koscieny chorobi. Na uplawi biali glowi. Pomiot swięny w piwie uparzycz y pod podeszwę przylozycz, dziewięc kaminie rospalacz y swinie gnoiu naklacz y pywem parzycz, na krzesłe siedząсz. Jesce krowi czarni, żebi żadnia odmienia nie biłła zadni wlosky inszy nie billo u thi krowi, skrobacz lewi rok od białich upław a thę rok trzeba żeby ku wirsczu zkrobana tak wiele iak bobkowa dziarna, dacz wypycz w winie albo w piwie lub w occie. Mużyk Karpy w Wieriebiwieiach. Babkę wziącz z listkami y naziemiem uwarzyc y pycz od thego, także thego zielu w luskę klasc. Do pani Mogelniczky po ziele posłacz od pani swiecinikowi, prosząсz o dziewięczziornik y o ałosniku.

2. Средство противъ тоски.

D z i e w i ę d z d s i o r n i k b i a ł y.

W pierwszim miesiącu. W garniec nowy wziąc wody ciekącey,

czerpaiąc, iako woda idzie, to iest pnie naprzeciw wodzie, większą połowice garca, y iedney kropie z tego nie wylewaiąc, a po te wode isc nie mowiąc nic ni do kogo, choc by też kto y zagabnąłł, także też y zwrocic sie z wodą z milczeniem, to ziele uparzyc w ganu zalepionem ciastem, a zmywac tem na zeisciy miesiąca, y to trzy razy na tydzien, to iest we srhode rano, we czwartek w wieczor, y w sobote rano przed wschodem słonca. W drugim miesiącu drugie ziele centaria— do parzenia y zmycia sie. Trzecie ziele, nasywające odtesknik, roscie miedzy żytem albo na miedzach, bywa farby płowey, tem kurzic od tesknoty może zawsze.

На оборотѣ написано по польски: Sposob leczenia swieszczennikowey.

Въ этихъ двухъ документахъ, какъ и въ большей части простонародныхъ заговоровъ, въ нѣкоторыхъ мѣстахъ попадаются непонятныя слова, и по тому не достаетъ смысла.

Хранится тамъ же.

63.

1633 г. 20 Іюля. Привилегія Владислава IV, данная Виленскимъ Евангеликамъ.

Władysław czwarty, z Bożey łaski król Polskie, wielkie xiąże Lithewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantskie, Smolenskie, Czernichowskie etc., a Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny król.

Oznaymuiemy tym listem naszym, komu to wiedzieć należy, wszem wobec y każdemu zosobna. Królewską rzeczą bydź rozumiemy tak się z poddanemi swoiemi obchodzić y tak prawa, swobody, przywileie y zwyczaie ich zatrzymawać, iakoby każda cząstka Rzeczy Pospolitey pod panem iako pod oycem w zgodzie y w dobrym rządzie żyiąc, pokoiu, bespeczenstwa y całości swey pewna bydz et in fide principis iako na namocnieyszym firmamencie sadzić się mogła. Poniewasz tedy pactami na szczęsliwey electiey naszey od wszech Rzeczy Pospolitey oboyga narodu stanow nam zgodnie podanemi, y przez nas wprzod w Warszawie potym na szczęsliwey także koronatiey w Krakowie przysięgą utwierdzonemi, pax et securitas et liberum religionis exercitium dissidentibus in religione Christiana warowana iest. Przetosz my powinność w tey mierze naszę pełniąc za prośbą PP. rady rycerstwa naszego, częstokroć nam doniesiona, waruiemy to poddanym naszym wszelakiey conditýi bądącym, a osobliwie obywatelom miasta naszego stołecznego Wilna, którzy wedle confessiey Auspurskiey y tey apologiy w consesie Sendomirskim cztyrem s. pamieci przodkom naszym Zygmuntowi Augustowi, Henrykowi, Stephanowi, Zygmuntowi trzeciemu, królom Polskim y wielkim xiążętom Litewskim, y wszystkim stanom Rzeczy Pospolitey na seymach przez druk podanym y

presetnowanym deklarowaney, Boga w Troycy Swiętey Jedynego chwałą y wyznawaią, isz iako w inszych miastach naszych królewskich w wielkim xięztwie Litewskim będących, gdzie za pomienionych przodkow naszych, a osobliwie za swiętey pamięci pana oyca naszego, wolne pomienioney religiey ludziom wszelakim ięzykiem nabożenstwo bywało, tak napotym bez wszelkiey przekazii bywać ma, tak osobliwie w miescie naszym stołecznym Wilnie, wedle przywileiu swiętey pamięci króla Stephana, na zbor ich, na zaułku od zamkowey ulice idącym leżący, danego, y wedle dekretu od swiętey pamięci króla Zygmunta trzeciego, pana oyca naszego, miedzy actorem tych że zborow wielkiego xięztwa Litewskiego iako ich zową ewangelickich z iedney, a incesorami zboru Wilenskiego z drugiey strony ferowanego. Który to przywiley y dekret tak iakoby tu od słowa do słowa przepisane były, ze wszystkimi punktami, clausulami y conditiami, w nich opisanemi, teraznieyszym przywileiem naszym approbuiemy y in perpetum ważne mieć chcemy, pomienionego nabożenstwa swoiego w tymże zborze wolno y bespecznie polskim y niemieckim ięzykiem zażywać maią tak, iako dotąd zażywali, z wolnym ministrow zborowych y mistrzow szkolnych y ubogich szpitalnych chowaniem, z wolnym tesz na nabożenstwo y na pogrzeby dzwonieniem, y ciał zmarłych przez miasto iawnym przy spiewaniu prowadzeniem, y na cmyntarzu ich, na przedmiesciu przed Trocką bramą na to dawno wyłączonym y obmurowanym, do grobow chowaniem, z wolnym nakoniec synodow corocznych dla porządku zborowego zieżdżaniem, kamienic, domow, placow, ogrodow, gruntow, summ pieniężnych y wszelakich dobr, pod ziemskim lub mieyskim prawem będących, a na potrzeby zboru szkoły albo szpitala pomienionego fundowanych, opisanych albo kupionych, dochodzeniem, zażywaniem, przedawaniem y na pożytek zborowy obracaniem, y na nich się budowaniem lub dawnych budynkow, in casu ruinae vel incendii restaurowaniem, actiey prawnych przez aktora zborowego a wszelkiego sądu attentowaniem, prosegnowaniem y konczeniem. Czego wszystkiego, iako za przodkow naszych a osobliwie za swiętey pamięci pana oyca naszego asz do szczęśliwego panowania naszego in libero et pacifico usu byli, tak y napotym wolno y spokoynie, bez przekazy y impedimentu, w szelkiey conditii ludzi, w iakim kolwiek stanie praeminentii y powołaniu będących, zażywać maią, pod winami, w statucie Torunskim in violatores securitatis publicae na kilka seymach za szczęsliwego panowania króla iego mosci pana oyca naszego reassumowanym y communi laude approbowanym, opisanymi na tych wszystkich, którzy by się ważyli quocunque colore et praetextu na mieysca y ludzie pomienioney confessiey nastempować y besprawnie krzywdy y gwałty iakie religionis causa onym czynić. Co iako wszystkim wobec, tak osobliwie iurisdictiom miasta Wilenskiego wiadomo bydź

22

chcemy, kładąc to na nich, aby s powinnosci swoiey pokoiu bespeczenstwa wnętrznego y zgody przestrzegaiąc, wszystkim occasiom tumultow zabiegali a ludzi y mieysc pomienioney religiey, wedle obowiązku swiątobliwey przysięgi naszey, oprimować nie dali. Owszem tych, co by ich opprimować chcieli, hamowali y wystempku karali, pod winami wyżey opisanemi. A iako dotąd sine discrimine religionis do magistratow y do cechow mieyskich, wedle zasługi y wedle godności, ludzie chrzescianskich nabożenstw przypuszczani byli, tak y napotym teyże confessiey ludziom że wolny maią bydź do tegoż przystempu declaruiemy. Nakoniec z łaski naszey królewskiey wszystkie domy, kamienice y mieysca zborowe szkolne, szpitalne y cmyntarzowe, do teyże confessii ludzi należące od stanowienia gości pod czas tak głownych iako i partykularnych ziazdow wyzwalamy, y tym, do których to urzędu należy, przykazuiemy, aby się wedle tego naszego przywileiu zachowali. Który dla większey pewności ręką swą podpisawszy, pieczęcią naszą wielkiego xiędztwa Litewskiego utwierdzić roskazalismy. Dan w Wilnie dnia XX miesiąca Lipca, roku Panskiego MDCXXXIII, panowania królestw naszych Polskiego pierwszego, Szwedzkiego wtorego roku. Władislaus rex.

Писанъ на большомъ пергаминовомъ листѣ. Внизу большая королевская печать, обложенная жестью, и прикрѣпленная шелковымъ шнуромъ.

Хранится тамъ же.

64.

1637 г. Сентября 30. Явка удостовѣрительныхъ листовъ, выданныхъ Роману Занкевичу отъ пяти владѣльцевъ, на земляхъ коихъ онъ жилъ въ качествѣ вольнаго похожаго человѣка.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божего тисеча шестсотъ трыдцать семого, мѣсеца Сентебра, трыдцатого дня.

На врадѣ господарскомъ кгродскомъ Смоленскомъ, передо мною Яномъ Милевскимъ, войскимъ и подвоеводимъ Смоленскимъ, ставшы очывисто Романъ Занкевичъ, листъ свой отъ пана Самуеля Немировича Бирули, пана своего, яко чоловѣку вольному похожому, увальняючы зъ маетности своей, даный, а теперъ у Катыни за паномъ Волкомъ естъ мѣшкаючый, тогды за покладаньемъ на врадѣ просилъ, абы для моцы и твердости былъ до книгъ кгродскихъ Смоленскихъ уписанъ. Который, уписуючы отъ слова до слова, такъ се въ собѣ маеть: Ознаймую симъ моимъ листомъ, ижъ мене просилъ чоловѣкъ вольный похожый подданый мой Романъ Занковичъ, абымъ я ему листъ вольный похожый далъ; тедымъ я на прозбу его учынилъ, даломъ ему сесь мой листъ: маеть онъ мнѣ давати съ того села Ру-

бежницы бочки чотыры буды попелу доброго, а службу служить, яко иншые подданые мои служать. А если бы се ему за мною не повыло, вольно ему отъ мене прочь пойти зо всею маетностью своею, съ клѣтнымъ и зъ гуменнымъ, заплативши куницы выходное дванадцать грошей. Писанъ у Заозерью, року тисеча шестсотъ семнадцатомъ, мѣсеца Августа третьего дня. У того листу печать одна прытиснена, а подписъ руки: Самуель Немировичъ Бируля рукою власною. Прытомъ и другій листъ покладалъ отъ панеи своеи даный, отъ ее милости панеи Ганны Реутовны Андреевой Гурковой, и просилъ, абы также былъ до книгъ кгродскихъ Смоленскихъ уписанъ, который, уписуючы отъ слова до слова, такъ се въ собѣ маеть: Я Ганна Реутовна Андреева Гурковая ознаймую то симъ моимъ листомъ, ижъ просилъ мене о осѣлость чоловѣкъ вольный похожый Романъ Занковичъ зъ сябромъ своимъ Корниломъ Семеновичомъ: што я на прозбу его учынила, дала есми имъ обудвумъ осѣлость у маетности моей Крывцовъ половицу села Холилиновского. Съ которого села повыци мають они тую повинность чынити, яко иншые подданые мои; а если бы се имъ за мною на томъ селѣ не сподобало жыть, вольно имъ пойти прочь зо всею маетностью своею клѣтною и гуменною, утстивши мене, паню свою, отдавши куницу отходную дванадцать грошей. И на томъ имъ дала сей мой листъ, подъ моею печатью и съ подписомъ руки сына моего пана Миколая. Писанъ на Кротовушы року тисеча шестьсотъ двадцать второго, мѣсеца Февраля осмого дня. У того листу печать одна прытиснена. Прытомъ и третій листъ покладалъ, отъ сына пани Гурковой ему даный, и просилъ, абы также былъ до книгъ кгродскихъ Смоленскихъ уписанъ, который, уписуючы отъ слова до слова, такъ се въ собѣ маеть: Ja Mikołay Hurko czynie wiadomo tym kwitem moym, yż bił mi czołem poddany moy Roman Zankiewicz, abym go wolno puscił z sioła swego Krzywcow. Na którego czołobicie czyniąc dosyć, puszczam go wolno, żeby mu dawszy wiary wszędzie wolno przepuszczono. Pizan wo Łhowie, January siedmnastego dnia, roku tysiąc szestseth dwudziestego czwartego. У того листу печать одна прытиснена, а подписъ руки: Mikołay Hurko, ręką własną. Прытомъ и четвертый листъ покладалъ, отъ небожчыка пана Максима Волка ему даный, въ тые слова писаный: Maksim Wołk, rottmistrz jego królewskiey mosci, czynie wiadomo tym moim listem, iż ia mając w daninie od jego królewskiey mosci i od ich mosci pp. komisarzow Boiarszczyznę, Bierdziaiowszczyznę y Boiarszczyznę po Fiedoru Jachimiewu Miakkom we włosci Katynskiej, w których tych maiętnosciach swych zasadzaiąc ia poddanych na derewniach, przychodził do mnie Roman Zankiewicz, prosząc o plac pusty na derewni Miakkoho. Ja widząc, że się

ma wnowie siedlić y budować y pasznią rozrabiać, dałem mu wolności na lat cztyry, niema żadney powinnosci. W daninie pienięzney dawać i na robotę niema chodzić aż do spełnego wysedzenia tej wolności, a po wyszciu wolności ma mi ten zwyszpomieniony poddany moy drugie cztyry lata okładne wysiedzieć, a ma zbudować na tym placu yzbę, kleć, gumną, chlew, łażnią, a ja iemu mam tak okładne lata obłożyć, według pasznie y zmogi jego, a po wysedzeniu tych lat cztyrech okładnych wolno będzie temu poddanemu memu, oddawszy moje kunicę pokłonną groszy dwanascie Litewskich, jesli mu się mieszkać nie podoba daley, precz ze wszytkim odyść: a ja sam, żona y dzieci moię nie mamy go samego, żony, ni dzieci jego hamować y zatrudnienia czynić. Wolność zaczyna mu się w roku tysiąc szesc seth dwudziestego czwartego, Aprila siodmego dnia. A konczyć się ma w roku tysiąc szescseth dwudziestego osmego, Aprila tegoż dnia, na co mu daię ten moi list, pod pieczęcią y s podpisem ręki swei. Dan w Katyni, dnia siodmego Aprila, roku tysiąc szescseth dwudziestego czwartego. У того листу печать одна притиснена, а подписъ руки: Максимъ Волкъ, ротмистръ его королевской милости. Пры томъ и пятый листъ покладалъ, одъ пана Дмитра Волка ему даный, въ тые слова писаный: Oznaymuję tem pisaniem moim, iż poddany nasz, na ymie Roman Zankiewicz, mieszkaiący z synami swemi y z żonami ich, Mikitą y Wieremieiem, na wsi Szafarowie we włosci Katynskiey, otrzymał, jako człowiek wolny, nie będąc żadnym oiczycem, ale zachożу, list wolny od nieboszczyka pana ojca naszego pana Maksima Wołka, że jesli by się onemu nie podobało, wolno mu będzie gdzie chcąc, oddawszy zwyczayny pokłon odchożу pułzłotego, precz odyść. Ja tedy na ten czas, przychylając się we wszystkim do listu nieboszczyka pana oyca swego, a pod sobą mieszkającego, iesliby się onemu nie podobało, z dziećmi, żonami ych zwalniam, za oyczycow ych sobie nie przyznawam, gdzie chcąc, wolno będzie ze wszystką maiętnoscią tak kletną, iako gumienną, z konmi, bydłem precz odyść, a dla lepszey wiary dałem to pisanie moie, s podpisem ręki mey y pod pieczęcią. Dan w Pawlukowie, dnia osmego Maja, roku tysiąc szesc seth trzydziestego siodmego. У того листу печать одна притиснена, а подписъ руки: Dmitr Wołk, ręką swą. Которые жъ то листы, за потребованьемъ и прозбоюпомененого Романа Занкевича, яко чоловѣка вольного похожого, есть до книгъ кгродскихъ Смоленскихъ отъ слова до слова приняты и уписаны, зъ которыхъ и сесь выписъ съ книгъ, подъ моею врадовою печатью и съ подписомъ руки писарское, помененому Роману Занковичу есть выданъ. Писанъ у Смоленску. Крыштофъ Гейдеятовичъ, писарь кгродскій Смоленскій.

Писанъ на бумажномъ листѣ. Внизу тисненая печать.

Хранится тамъ же.

65.

1646 г. Мая 23. Жалоба земенина Петра Кголмоста на жену своего брата о расхищенiи ею имущества по смерти мужа, брата его, и иныхъ безпорядкахъ.

Жаловалъ и оповѣделъ земенинъ господарскій воеводства Виленского его милость панъ Петръ Кголмостъ и именьемъ пана брата своего его милости пана Яна Кголмоста на земянку господарскую, тежъ воеводства Виленского а повѣту Лидского, паню Ганну Ятолтовну Александровую Кголмостовую, бывшую братовую свою, о томъ, штожъ дей въ року теперешнемъ тисеча шестсотъ сорокъ шостомъ, мѣсеца Апрѣля двадцать третьего дня, прыѣхавшы зъ службы ему пану Петру Кголмосту до имѣнія и дому своего названого Листневского Даниловского, у воеводствѣ Виленскомъ лежачомъ, по зошлымъ небожчыку панѣ братѣ своемъ, пану Александрѣ Кголмостѣ; и кгды того року, мѣсеца и дня вышъ описаного прыѣхавшы до того дому своего, пустками мало што не зосталъ, только одну бѣлую голову а хлопяты малыхъ двое. А сама пани братовая, повыпровадившы мало што не всю маетность рухомую съ того двора, до пани матки а брата своего одъѣхала въ Лидскій повѣтъ до имѣнія названого Поджыжемского, а тутъ никого не зоставила въ робочые часы, только пустки учынившы прочъ одъѣхала, въ чомъ за данъемъ справы тое челядницы и людей околичныхъ сусѣдовъ, повыпровадила яко кони, такъ збоже разное, шаты и спратъ домовый, скрыни зъ речами и розное начынье домовое. А што большая, суму пенезей взела у пана Косовского за листомъ записомъ копъ осмдесятъ грошей Литовскихъ, ей не належачую, але имъ паномъ Кголмостомъ, и на свой пожитокъ обернула, также и всю тую маетность, яко збоже, такъ коне, шаты, сукне межске и бялогловске и домовыи спраты, што на реляцыи енеральской шыроце естъ описано и доложоно. Мало на томъ еще маючы по потребѣ небожчыка пана брата ихъ пановъ Кголмостовъ, а малжонка своего пана Александра Кголмоста прыѣхавшы зъ немалою громадою людей, въ року теперешнемъ 1640 шостого, мѣсеца Мая двадцать третьего дня, она пани Ганна Ятолтовна Александрова Кголмостовая съ паней маткою и съ братомъ своимъ, также зъ швакгромъ своимъ, паномъ Мосевичомъ, енераломъ Лидскимъ, и зъ челедью наймитами своими, также великіе безправье чынила и, въ надѣи той громадѣ великой своей, безвинне, не маючы жадное прычыны, его,

пана Петра Кголмоста, девера своего, лаяла брыткими словы ущыпливыми соромотала, доброй славѣ его шляхетской доткливыми, снать хотечы, абы ее обелжылъ ударылъ, шукаючы навѣтскіе прекленства великіе чинила на здоровье его самого и на весь домъ ихъ пановъ Кголмостовъ, што все онъ, панъ Петръ Кголмостъ терпливе муселъ зносить. Лаючы соромотечы злыми словами своими зъ свирна, съ коморъ и гдѣ могла съ тою громадою своею остатокъ збираючы, а на возы повкладала яко збожа, такъ и начынье домовое, а быдла взела того дня вышъ поменененого двадцать третьего Мая: коровъ зъ целятами чотыры дойныхъ, подцялковъ двое, яловицу, целятъ двое, а передъ тымъ взела воловъ оромыхъ два, а теперь пры томъ статку овецъ взела старыхъ шестеро, а молодыхъ овецъ семеро; челядницы ее овецъ двое молодыхъ, двое свиней покгловя шестеро, а передъ тымъ взела коня карого ѣздного, стоялъ сорока копъ грощей Литовскихъ, клячу зъ заребятемъ, клячъ двѣ, ... а теперъ клячъ взела зъ заребемъ, куры забрала и такъ беспечне што хотѣла, починила, што хотѣла, то брала; а быдла пана брата Кголмоста заставного семеро не отдала, и не вѣдеть—гдѣ подѣли, меновите воловъ чотыры, корова, подцялковъ двое, телятъ, также збожа не мало и спрату домового, и быдло домовое мало што зостало такъ же и збоже, што меновите въ реляцыи енерала Лещинского естъ описано,—о што все онъ, панъ Петръ Кголмостъ, яко вельми будучы жалосный о тотъ збытокъ, яко о обѣгу свою, такъ о тые наѣзды, кгвалты, о забранье маетности хочеть зъ нею панею Ганною Ятолтовною, яко жалобливый, правне чинить, просилъ, абы тое оповѣданье до книгъ Виленскихъ было записано, што естъ записано.

Писанъ на бумажномъ поллистѣ.

Хранится тамъ же.

66.

1653 г. Октября 10. Фундушевая запись митрополита Кіевскаго Антонія Селявы на 18,000 польскихъ золотыхъ, изъ коихъ 14,000 онъ отписываетъ на поминовеніе Іосафата Кунцевича въ соборную Полотскую церковь Св. Софіи, а 4,000 на собственное его поминовеніе въ Минскую церковъ Св. Духа.

Czynie wiadomo y oznaymuie tym wieczystym fundacyinym listem moim wszystkim wobec y każdemu zosobna, komu by o tym wiedzieć nale-

żało, teraznieyszego y potomnego wieku. Iż się naywyszey Pana Boga naszego opatrzności podobało kraie nasże Ruskie y nabożęstwo Cerkwiey Wschodniey osobliwym y wielkim u szlachcie patronem błogosławionym męczenikiem Jozaphatem Kunciewiczem, archiepiskopem Polockim, ktury wiare swiento—katolicko w roskrzewieniu uniey swientey y wielkiemi a ustawicznemi za żywota pracami y krwią męczęsko przy chwalebney smierci swoiey zapieczętowawszy, oney w niebieskim Jeruzaleme, kturego wiecznym obywatelom został, patrocinari nie ustaie. A poniewasz wszyscy przyiaciele Bożyy Bogiem nie rozdelnie w błogosławioney wiecznosci ziednoczeni iako nimis honorati sunt, tak potrzebuią tego po nas, abychmy ich ku nam osobliwie dobroczynność y przed Bogiem intercyssie pokornemi modłami naszemi zapałały y promowali. Przetoż ia metropolita, będąc częscią y z powinności pasterstwa mego, częścią ratione successionis, ktorą niegodnie na archiepiskowstwie Połockim po tym swiętym pasterzu obligatus trzymał, ad promovendum honorem onego a osobliwie ad augmentum w pomnożeniu czci onego uniey swiętey, abym męczenika Bożego sic apte ku nam sponte przed Bogiem propensum barziey iescze ad propagandum unionem sanctam przewinną u Boga intercissią iego nakłonil, ku chwale naprzod Boga Wszechmogącego, ku czci przenaydostoynieyszey Bogarodzice, aniołow y swiętych Bożych y swiętego tego antecessora y patrona mego, na uproszenie odpuszczenie grzechow moich y na ziednanie szczęśliwego z tego swiata zeyścia a bespecznego przed Boskim sądem responsu, —leguię z summy osmnastu tysięcy złotych Polskich, którą mam u iasniewielmożnego iego mości pana Karola Jerzego Hlebowicza, starosty jeneralnego Żmuydzkiego, na maiętności iego mości nazwaney Dołżany, w woiewodztwie Minskim leżącey, prawem wyderkafowym wniesioną, czternascie tysięcy złotych Polskich na cerkiew soborną swiętey Zophiey, w zamku wysznim Połockim stoiącą, naprzeciw kapłanow swieckich beżennych, nie licząc miedzy nich inszych swieczczennikow przy cerkwiach, w miescie Połockim będących, chocia y żeby do tey że cerkwie soborney zamkowey należących. Ktorzy by to pięc kapłanow ustawicznie przy tey cerkwi w pospolitości w iednym domu na kształt klasztoru odemnie albo po zeyściu moim od iego mości xiędza archiepiskopa Połockiego sukcessora mego iako nayprędzey wybudowanym z pożytku tey summy czternastu tysięcy złotych Polskich, o co przez miłość Bożą upraszam, mieszkaiąc, u grobu błogosławionego męczenika Jozephata przed obrazem Panny Naswiętszey przy tym że grobie, u słupa po prawey ręce na ołtarzu stoiącym, albo w kaplicy błogosławionego Jozafata, ieżeli za Bożą pomocą przez mie albo przez kogo inszego wystawiona będzie, na każdy dzień schodząc się wszyscy do cerkwi o osmey godzinie przed południem porządkiem dzień po dniu służbę Bożą zaduśną za dusze mą Panu Bogu ofiarowali, a przy tym

co dzień po każdey służbie Bożey przez dzień na chwałę Bożą raz Pannie naswięszey, a drugi raz błogosławionemu męczenikowi Jozafatowi mołebną odprawowali; w subote zaś każdą u tegosz ołtarza na chwale Panny Naswięszey nabożęstwo nazwane akafist za rozszerzenie wiary swiętokatolickiey y iedności swiętey, za podwyszenie cerkwie powszechney, za całość y zachowanie od okolicznych naiazdow nieprzyiacielskich tey Rzeczy Pospolitey oyczyzny naszey, za nawrocenie heretykow y syzmatykow y wykorzenie przeklętych błędow ich, a na ostatek za odpuszczenie grzechow wszystkim prawowiernym katholikom, nie przepominaiący dusze mey, także po krewnych domowych moich spiewaniem y głosnym czytaniem pozdrawianie iey oddawali. Ktorzy to kapłani do tey legatiey moiey maią bydź takowe obierani, ktorzy by nie zgoła prostacy, ale ile można w naukach wycwiczeni byli, y przynamniey godnemi y sposobnemi spowiednikami approbowani bydź mogli, ucząc się w szkołach naszych albo też y inszych, a dwa z nich maią bydż tacy, z kturych by ieden mogł godnie urząd miedzy temi kapłany starszego, a drugi urząd kaznodzieyski we dni niedzielne y inne swięta wysz pomienioney cerkwi soborney Zophiey odprawować. Pożytek zaś od tey summy tak ma bydź miedzy nich podzielony, aby co rok na kaznodzieie szło złotych czterysta, a na czterech drugich na każdego z nich po stu kop liczby Litewskiey, a tym pożytkiem ma szafować starszy z tych kapłanow, y z niego co rok rachunek czynić przed iego mość archiepiskopem Połockim. A iesli bym ia za żywota mego nie mogł, według tego zapisu y funduszu mego, przerzeczonych kapłanow wprowadzić y instituować, tedy teraznieyszy coadiutor moy a przyszły sukcessor na archiiepiskopiią Polocką iego mość xiędz Gabriel Kolęda za rok po smierci mey nasze fundacyą tych kapłanow piąciu wprowadzić powinien będzie, o co przez miłość Boża znowu obliguiąc w tym sumnienie iego mości y sukcessorow iego mości prosze, można li iednak rzecz życze tego wielce, aby miasto tych kapłanow swieckich byli kapłani zakonni naszi swiętego Bazylego na tę moią fundacią y ministerium u grobu błogoslawionego męczenika Jozefata wprowadzeni, dla których może łatwiey iego mość xiędz coadjutor moy z pobożności dla lepszego rządu swiętey mey cerkwi catedralney swiętey Zophiey klasztor osobliwy na płacu ogrodu swego archiiepiskowskiego od kościoła swiętego Piotra ojcow jezuitow leżącego zbudować z pożytku tey że summy przychodzącego. Kturzy to kaplani zakonni, iesliby na tę moię wprowadzeni byli fundacią, maią wszystkim obligatiom moim wysz pomienionym podlegać, zostaiąc iednak wolni od czynienia liczby z pożytku od pomienioney summy przed iego mość xiędzem archiiepiskopem Połockim y sukcesorami iego mości. Z tey że pomienioney summy osmnastu tysięcy złotych Polskich cztyry tisiące złotych polskich leguię y zapisuię na cerkiew oycow Bazylianow Swiętego

Ducha w Minsku, gdzie ich mość panow executorow moich prosze, aby ciało moie grzeszne w sklepie, tam przez mie zbudowanym, pogrzebli, waruiąc to sobie tą legatią y fundacyą tey summy y oycow tego monastyra Minskiego Swiętego Ducha y każdego pro tempore będącego tam starszego, sumnieniem obliguiąc, aby ze te legatią powinni byli w tym monastyrze mieszkaiący co subota y co miesiąc, osobliwie obserwuiąc dzień smierci mey, zaduszną słuszbę Bożą za dusze mą y panachide odprawować y rocznice smierci mey zaduszną słuszbę Bożą co rok celebrować. A poki ta summa od iasnie wielmożnego iego mosć pana starosty Żmuydzkiego odyskana nie będzie, ma iego mosć xiędz archiiepiskop Połocki pożytek wszystek od wszystkiey summy od iego mości obracać y od czterech tysięcy pożytek do monastyra Minskiego co rok sam oddawać y quitować iego mości panu staroste. A za oddaniem summy realney osmnastu tysięcy złotych polskich od iaśnie wielmożnego iego mość pana starosty Żmuydzkiego do rąk iego mość xiędza archiiepiskopa Połockiego, za quitacią iego mości ma iego mość xiędz archiiepiskop Połocki, odłączywszy od tey summy czternastu tysięcy złotych polskich, sam one dać na inszą iaką maiętność dobrą, y pożytek od nich przychodzący co rok na pomienionych kapłanow piąciu swieckich lub zakonnych obracać do ręku ich starszego, w cale go oddaiąc, a cztyry tysięcy złotych polskich ma ten że iego mość oddać monasterowi Minskiemu y przełożonemu iego w ręce, a przełożony powinien będzie te summę dać na dobrą także iaką maiętność, y pożytek od niey przychodzący co rok na pospolitość monastyrską obracać. Ktura to summa, aby niegineła ale zawsze wiecznemi czasy po odebraniu od iednego drugiemu na maiętność dawana była, a pożytek od niey na oboie pomienione mieysca szedł, tudziesz, we wszystkich obligaciach, w tym liście wyrażonych intentiey moiey, dosić się działo opiekunami y dozorcami iey, przewielebnych ich mość oycow metropolitow archiiepiskopow Połockich y protoarchimandrytow zakonu swiętego Bazylego sukcessorow moich teraz y pro tempore będących upraszam y zostawuię. A dla tym pewnieyszey rzeczy tego funduszu mego tych osmnastu tysięcy złotych polskich, to iest tysięcy na cerkiew cathedralną Połocką a czterech tysięcy na monaster Swiętego Ducha .... wiecznemi czasy legowanych, ten list moy fundacijny z pieczęcią y z podpisem ręki mey, także z pieczęciami y z podpisami rąk ich mość panow przyiacioł, ode mnie ustnie y oczewisto uproszonych, imiony na podpisach rąk u tego funduszu mego znacznie wyrażonych, u głownego sądu trybunalnego przezemnie przyznany. Pisan w Minsku, dnia pierwszego Decembra, roku Panskiego tysiącznego szesetnego pięćdziesiątnego trzeciego.

Antoni Sielawa metropolita. Jan Kazimierz Umiastowski, sędzia ziemski Brzeski, sekretarz iego królew-

-skiy mości, ustnie proszony. Jerzy Protasewicz, pisarz ziemski Nowogrodzki, ustnie proszony. Heronim Korsak, podwoiewodzi Połocki, ustnie proszony pieczętarz.

Хранится тамъ же. Очень ветхъ.

67.

1662 г. Декабря 17. Позывъ отъ земскаго Лидскаго суда архіепископу Полотскому Гавріилу Колендѣ по дѣлу о несправедливомъ взысканіи денегъ съ Жмудскаго старосты Юрія Глѣбовича.

Янъ Казимеръ, Божью милостью король Польскій.

Въ Бозѣ превелебному ксендзу Кгабрыелю Колендзѣ, архіепископу Полоцкому, метрополитѣ Кіевскому, Галицкому и всее Руси администратору. Жаловалъ у суду нашого ясневельможный урожоный Юрій-Кароль Глѣбовичъ на Дубровнѣ и Заславѣ, енеральный князьства Жомойтского, Борисовскій староста, о томъ, ижъ жалобливый староста, будучый одъ насъ и цалое Речи Посполитое до трактатовъ покою зъ царомъ Московскимъ конститутуцыею назначонымъ комисаромъ, и вжо не малую свою, што разъ въѣздзаючы въ тую дорогу, для ойчизны и Речы Посполитое важылъ службу, якожъ и въ року теперешнимъ тисеча шестьсотъ шестьдесятъ второмъ тотъ же староста нашъ Жомойтскій въ тую жъ вышменовану на комисыю Московскую о всимъ власнымъ коштѣ выбираючысе въ дорогу и што день напрудную до выѣзду своего одъ насъ господара и другихъ урожоныхъ колекговъ о всихъ чекаючы на вѣдомость цале екземптемъ нашымъ отъ всихъ подъ тотъ часъ у кождого суду прыпадаючыхъ справъ обварованый будучы, беспечнымъ зоставалъ, а велебность ваша ксенже Коленда, архіепископъ Полоцкій, не будучы самъ до сумы осминадцати тисечей золотыхъ польскихъ, зошлому въ Бозѣ его милости ксендзу Селявѣ, митрополитѣ Кіевскому, на фольваркъ Должаны правомъ выдеркафовымъ внесеное, належнымъ акторомъ, нетолько на тотъ екземптъ нашъ, лечъ и на конституцыю соймовую року тисеча шестьсотъ петьдесятъ осьмого, которою по прійстью презъ жалобливого до реальное всихъ цале презъ непрыятеля зруйнованыхъ добръ до посесыи до трохъ литъ отплатити всихъ долговъ увольнено, наступуючы въ семъ же року двѣма у суду головного трыбунального въ Новагородку, однымъ менечы за позвомъ дня двадцать первого мѣсеца Октебра, а другимъ за обвѣщеньемъ дня двадцать девятого Ноебра, мимо екземптъ нашъ и помененую конституцыю зъ немалыми всказами сумы пенезей внесъ .... жалобливого акгра-

вовалъ декретами. О чомъ жалобливый взявшы вѣдомость о то все зъ велебностью вашою, архіепископе Полоцкій, правомъ чинить и тые декрета зносить хотечы, симъ позвомъ велебность вашу позываетъ. Про то приказуемъ вѣрности вашое, архіепископе Полоцкій, штобы еси, за симъ позвомъ земскимъ Лидскимъ, передъ судомъ нашымъ головнымъ трыбунальнымъ у Вильнѣ въ року дасть Богъ прышломъ тисеча шестьсотъ шестьдесятъ третьемъ, кгды справа зъ реестру прыпадетъ, самъ очевисто сталъ, тыхъ обудвухъ декретовъ суду головного трыбунального Новгородскихъ до екзекуцыи не прыводечы, оные тогожъ часу у суду ку скасованью положилъ и во всемъ на жалобу позовную часу права шырей преложоную яко на року завитомъ скуточне усправедливилъ. Писанъ року тисеча шестьсотъ шестьдесятъ второго, мѣсеца Декабра, семнадцатого дня. Янъ Нарбутъ, земскій Лидскій писарь.

Писанъ на бумажномъ полулистѣ. Хранится тамъ же.

68.

1662 г. Октября 21. Декретъ Новгородскаго трибунальнаго суда объ уплатѣ старостой Жмудскимъ Юріемъ Глѣбовичемъ архіепископу Полотскому Гавріилу Колендѣ занятой у предшественника послѣдняго суммы денегъ (18000 золот.)' съ причитающимися на нихъ процентами.

Року тисеча шестьсотъ шестьдесятъ второго, мѣсеца Октебра двадцать первого дня.

Въ справѣ вельможного въ Бозѣ превелебного его милости ксендза Кгабріеля Коленды, архіепископа Полоцкого, администратора метрополіи Кіевское, Галицкое и Руси всее, зъ ясневельможнымъ его милостью паномъ Юрьемъ Каролемъ Глѣбовичемъ, старостою Жомойтскимъ, за позвемъ до листу запису его милости выдеркафового прызнаного, зошлому зъ сего свѣта годной памяти въ Бозѣ велебному его милости ксендзу Антонему Селявѣ, метрополитѣ Кіевскому даного, а жалобливому его милости ксендзу администраторови метрополіи Кіевское, яко сукцесорови, и за остатнею дыспозыцыею фундацыйною зошлого тогожъ небощыка его милости ксендза Селявы метрополиты належачого, о недоситъ учиненье оному въ неотданью, водлугъ того жъ запису, отъ сумы выдеркафовое, черезъ позваного его милости пана старосты Жомойтского у зошлого его милости ксендза Селявы метрополиты взятое и позычоное, осмнадцати тисечей золотыхъ польскихъ,

на маетности Должаны внесеное, отъ часу не малого пожытку выдеркафового въ кождый рокъ по осмнадцати сотъ золотыхъ платить прыходячого за тые такъ до отданья самое орынальное сумы яко и заплаченья квоты за лѣтъ деветь не отдаваное о заруки и шкоды. Въ которой справѣ по узнанью нашомъ его милости ксендза архіепископа Полоцкого до дохоженья тое сумы и квоты не плачоное, взглядомъ дыспозыцыи фундацыйное небощыка его милости ксендза Селявы, метрополиты Кіевского, поневажъ тая сума на церкви для помноженья хвалы Божой черезъ того жъ его милости ксендза митрополиту фундована, записана и въ шафованье, яко сукцесорови енеральному, жалуючому его милости ксендзу Колендѣ тымъ же листомъ записомъ поручона есть за слушного и належного актора, по ухиленью листу екземту его королевской милости, его милости пану старостѣ Жомойтскому, яко комисарови на сесь часъ до трактатовъ зъ Москвою назначоному, для суспендованья всихъ справъ его милости у всякого суду а готуючихъ до повроту зъ комисыи выданого, поневажъ часъ певный на тую комисыю назначоный не есть, и его милость панъ староста Жомойтскій еще на тую комисыю не ѣхалъ; по третье обмовы словне черезъ умоцованого его милости пана старосты Жомойтского, стоечы при конституцыи року тисеча шестьсотъ петьдесятъ осмого, менечы, ижъ добра его милости черезъ непрыятеля зруйнованые суть, афектуючы тое справы до лѣтъ трохъ откладу, поневажъ, передъ взятьемъ зъ рукъ непрыятельскихъ Вильна и теперь по знесенью Хованского, его милость панъ староста Жомойтскій, добръ своихъ въ князствѣ Литовскомъ посесоромъ будучы, пожытковъ всякихъ зажываеть, яко противо добровольному листови записови прызнаному и обовязкомъ въ немъ выражонымъ, который, взявшы у антецесора жалуючого немалую менованую суму пенезей, выдеркафъ отъ нее платити и самую суму подъ заруками, незасланяючысе жадными прычынами правными и неправными, отдати обовезалъ, яко неслушне вношоное на сторону по наказѣ сторонамъ далѣй въ право поступовати въ дальшомъ поступку правномъ, ижъ его милость панъ староста Жомойтскій, за покольократнымъ зъ наказу нашого прывольваньемъ енеральскимъ, до отказу въ самой речы передъ нами до права не становилъ. Про то мы судъ его милости яко въ року завитомъ на упадъ въ речы здаемъ, а въ самой справѣ, поневажъ се то съ продукту умоцованого стороны поводовое показало, же его милость панъ староста Жомойтскій еще въ року прошломъ тисеча шестьсотъ пятьдесятъ третьемъ позычывшы у антецесора жалуючого готовую рукоданую суму пенезей осмьнадцать тисечей золотыхъ и внесшы правомъ выдеркафовымъ на маетность свою Должаны, зъ евикцыею маетности Заславя, квоту дороч-

ную по осмьнадцати сотъ золотыхъ польскихъ листомъ записомъ своимъ, правне справленымъ и у суду головного трыбунального прызнанымъ, въ кождый рокъ платити обовязалъ, одъ которого часу ажъ до теперешнего термину за лѣтъ деветь досить не учынилъ, за што любо бы слушне въ плаченье зарукъ его милости, водлѣ листу запису своего, за нарушенье оного, попадати мѣлъ; однакъ ижъ сама сторона хочечы, водлѣ особливой лекгацыи фундацыйной въ Бозѣ велебного его милости ксендза Селявы, якъ найпрудшой, самую суму мѣть у себе и во всемъ воли небощыковской, абы се хвала Божая помножала, досить чынити, не афектовала,— теды и мы судъ стосуючы се въ той до самой слушности и справедливости светой, тудежъ до домовянья стороны поводовой, абы ясневельможный его милость панъ Глѣбовичъ, староста Жомойтскій, которого мы судъ такъ одъ зарукъ, въ листѣ записѣ выражоныхъ, яко и отъ плаченья чыншу дорочного за лѣтъ пять, а то взглядомъ дезоляцый непрыятельскихъ въ добрахъ его милости Рускихъ сталыхъ, на сесь часъ вольного чынимъ. Самую орынальную суму пенезей осмнадцать тисечей золотыхъ, прытомъ пожытку отъ нее черезъ его милости зажываного, передъ завоеваньемъ тыхъ маетности за лѣтъ двѣ, а по счасливомъ знесенью Хованского за другіе лѣтъ двѣ, по осмьнадцати сотъ золотыхъ платити прыходячого, то есть семь тисечей двѣстѣ золотыхъ, всего сумою двадцать пять тисечей двѣстѣ золотыхъ польскихъ, тутъ передъ нами судомъ, по поданью собѣ о симъ декретѣ нашомъ въ чотырохъ недѣляхъ обвѣщенью въ Бозѣ велебному его милости ксендзу Колендѣ, архіепископу Полоцкому, яко належному акторови всю сполна, подъ трояками зарукамы, отдалъ и заплатилъ, наказуемъ. Гдѣ тежъ его милость ксендзъ архіепископъ тую суму отобравшы, право выдеркафовое зо всимъ, въ той справѣ урощонымъ, презыскомъ правнымъ его милости пану старостѣ Жомойтскому того жъ часу отдати и вернути, и зъ отданья тое сумы его милости пана старосту Жомойтского правне квитовать повиненъ будеть. Юрей Протасовичъ, писаръ.

Писанъ на бумажномъ листѣ. Хранится тамъ же.

69.

1665 г. Ноября 3. Привилегія Сигизмунда Августа городу Бѣльску на городскія земли, освобождающая отъ платежа толоки и толочныхъ работъ на вѣчныя времена.

Жикгимонтъ Августъ, Божью милостью король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Пруксій, Мазовецкій, Лифлянтскій и иныхъ.

Ознаймуемъ симъ листомъ нашимъ нинѣшнимъ и напотомъ будучимъ. Били намъ чоломъ секретарь нашъ войтъ Бѣльскій и Нарбовскій Матысъ Савицкій, а бурмистры, радцы и все поспольство мѣста нашого Бѣльского, повѣдаючи, же кгды тое мѣсто засѣдало въ порадокъ его, ино предкове наши короли и великіе князи ихъ милость, а особливе светое славное памети Жикгимонтъ король и великій князь панъ и отецъ нашъ, надавщи имъ судитися правомъ Магдеборскимъ, къ тому вси земли и фольварки ихъ мѣстные, што къ тому мѣсту здавна держали, при нихъ зоставити на певномъ платѣ, и привильемъ своимъ королевскимъ на вѣчные часы утвердити рачилъ. Ино, кгды помѣру волочную, за росказаньемъ нашимъ, дворяне наши первѣй Станиславъ Девелтовскій, а потомъ Андрей Дыбовскій зновъ чинили у Бѣльску, нашедши и вымѣривши мѣстскихъ кгрунтовъ порознь межи землями фольварковъ и подданныхъ нашихъ, также и земянъ тамошнихъ яко личныхъ триста пятьдесятъ и девять волокъ, тые вси волоки и земли также порознь звлаща Станиславъ Девелтовскій имъ былъ отдалъ, водлѣ привилья нашого господарского, которымъ есмо, за ихъ чоломбитьемъ, тые вси ихъ земли триста пятьдесятъ и девять на вѣчность при нихъ зоставивши утвердили. Нижли зася обачивши, ижъ ихъ мѣстскіе земли межи фольварки и поддаными нашими волостными не могли быти своимъ порядкомъ селы осажоны и успокоены, тогды велѣли есмо зновъ тую помѣру розную взрушити и вымѣривши, колько кто зъ мѣщанъ волокъ мѣлъ, такому тольконъ отдати, але въ порядокъ съ одного селы фольварки ихъ починивше. За которымъ розказаньемъ нашимъ вжо черезъ тыхъ дворянъ нашихъ мѣстскіе волоки всѣ триста пятьдесятъ и девять волокъ въ порадокъ помѣрою приведены и селы осажоны, кождому такъ много отдано, водлѣ привилья и листовъ нашихъ, яко въ кого взято. Которые дворяне нащи уставъ на платъ до скарбу нашого и иншую повинность со всихъ волокъ имъ яко постановили, то повинности они досыть дѣлають и личьбу до скарбу нашого чинять. Одножъ то на нихъ при иншомъ уставѣ нашомъ цыншовомъ положили, якая есть всимъ мѣстомъ нашимъ господарскимъ панства нашого великого князства Литовского уставено, же мѣли тежъ за толоки до скарбу нашого давати съ кождое волоки по дванадцати грошей. А ижъ съ тыхъ толокъ меновите суть вызволени привильемъ славное памети короля его милости пана отца нашого для тое причины за четыри годы прошлые, яко до скарбу нашого имъ устава отъ дворянъ нашихъ дана, за тые толоки не платили на кождый годъ до ласки нашое господарское, утекаючи се решту на собе задержали, просячи и бьючи намъ чоломъ, абыхмо надъ привилей пана отца нашого за тые толоки по дванатцати грошей прошлые и пришлые вси правити ве-

лѣли, кгдыжъ тежъ ихъ ни коли за привильями первшими не плачивали, перекладаючи великіе долеглости и знищенье оного мѣста, въ которое пришли въ даванью частыхъ податковъ, поборовъ, позычокъ, серебщизнъ, чердынщинъ до скарбу нашого. А такъ мы вглянувши въ привилей, ижъ не плачивали, перекладуючи великіе долеглости и знищенье оного мѣста, въ которое пришли въ даванью частыхъ податковъ, поборовъ, позычокъ, серебщизнъ, ордынщинъ, короля его милости пана отца нашого, подписаный власною рукою его королевское милости, гдѣ меновите его королевская милость съ тое повинности толокъ межи иншими артикулами, въ томъ привилью описаными, вызволити мѣщанъ Бѣльскихъ рачилъ,—зъ ласки нашое господарское, на ихъ чоломбитье то есмо вчинили, а зоставуючи всю триста пятьдесятъ девять волокъ земль мѣстскихъ вѣчными часы при томъ мѣстѣ Бѣльскомъ, на которыхъ гдѣ имъ за росказаньемъ нашимъ отмѣна дана, и гдѣ въ порадку фольварками и селы вжо побудовалися, отъ плаченья за толоки съ кождое волоки по дванатцати грошей и отъ работъ толочныхъ вызволили есмо и симъ листомъ нашимъ вызволяемъ и вольными чинимъ вѣчно. А яко перве до помѣры и поправы и отмѣны волочное съ земль мѣстскихъ на толоки мѣщане Бѣльскіе не ходили и за нихъ не плачивали, тако жъ ни204коли, водлѣ привилья короля его милости пана отца нашого, на толоки ходити и за нихъ платити, водлѣ уставы нашое и ревизорское, не мають и не будуть повинни. И на то дали есмо сесь нашъ листъ, до которого и печать нашу привѣсити есмо казали. Писанъ у Вильни, лѣта Божьего Нароженья 1665, мѣсеца Ноября третьего дня.

Печатанъ съ копіи, вверху которой помѣчено: Ex libris inscriptionum Magni Ducatus Litvaniae sub Sigismundo Augusto annorum 1651 ad 1667. № 44. pag. 132. *Копія хранится тамъ же.*

70.

1666 г. Іюля 23. Жалоба двоюродныхъ братьевъ Кирдеевъ объ убійствѣ брата ихъ Немѣричемъ.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божого тисеча шестдесятъ шостого, мѣсеца Іюля двадцать третьего дня. На врадѣ кгродскомъ въ замку господарскомъ Пинскомъ, передо мною Стефаномъ Викторыномъ Туромъ, подстаростимъ Пинскимъ, и зъ вельможного его милости пана Яна Кароля ....цкого Пинского ..... лицкого старосты установленымъ,

жаловали opowiadali ỳ soleniter protestowali sie ichmsć pan Eustachi Kirdey Hryczyna, skarbnik powiatu Pińskiego, y ichm. pan Michał y Andrzey Kirdeiowie Hryczynowie, sendziowie ziemscy Pinscy, towarzystwo roty wielmożnego iegomości pana Jana Karola Dolskiego, podkomorzego powiatu Pinskiego, pułkownika iego królewskiey mości, iako prętko z woyskiem j. k. mci pana naszego miłosciwego wielkiego xięstwa Litewskiego ku domowym progom w Pinskim powiecie będącym, przybliżywszysię y wzięciem wiadomości pewney od niektórych ichmosć panow przyjaciół o tyranskim zabiciu y zamordowaniu brata swego stryieczno-rodzonego godney pamięci iegomości pana Andrzeja Kyrdyia Hryczyne, naprzeciwko iegomości pana Józefa na Olewsku Niemierzycza, iako samego pryncypała uczynku niżey mianowanego, o tym, iż iegomosć pan Niemierzycz w roku tysiąc szesćset szescdziesiąt piątym różnych dni y miesięcy, tak przez listy swoie prywatne, iako przez iegomości pana Krzysztopha Silicza, ekonoma dobr y maiętności Norynskich, w woiewodztwie Kijowskim a Owruckim powiecie leżących, zaciągnowszy na chorąztwo pod chorągiew swoię z xięstwa Litewskiego do korony jegomości pana Andrzeja Kyrdyia Hryczyne, ziemianina jego królewskiey mości powiatu Pinskiego, upewniwszy przy inszey kompaniey, iż za konsensem jego królewskiey mości pana naszego miłosciwego y uniwersałami jaśniewielmożnych ichmosciow panow hetmanow koronnych, od nieprzyiacielskiey incursyi Moskiewskiey y .....neckiey miał z chorągwią swoią pasow od kątow Poleskich pilnować. Iakoż zgładzony z tego swiata godney pamięci jegomosć pan Andrzey Kirdey Hryczyna, będąc upewniony declaracyą jegomości pana Niemierycza s porządkiem y rynsztunkiem do boiu należącym na trzy konie po kozacku zaciągnowszy się, z pomienionym jegomoscią panem Niemieryczem co należało functiey towarzyckiey, przez kilka. czwierći z niebezpieczęstwem y odwagą zdrowia swego horowite odprawuiąc, podiazdy żołdowych za żadną czwierć nie wziąwszy pieniędzy, swoim dostatkiem y kosztem nosząc chorągiew statecznie zostawał. Gdzie jegomosć pan Niemierycz niewiedzieć z iakowey przyczyny y occasiey na boiaźń Bożą, miłość bliźniego, zwierschnosć j. krol. mości y srogość prawa pospolitego nic się nieoglądaiąc, niemniey y na krew szlachecką dom rodowity nic nie respectuiąc, zły zapamiętały tyrański zawziąwszy, umysł maiąc na ten zły a niezbożny uczynek comprincypałow sług, boiar y poddanych i. m. samemu imiony y przezwiski wiadomych przysposobionych uprosiwszy, rzkomo od siebie y wszystkiey kompaniey, aby do Warszawy zeszły imci pan Kirdyi s pewnemi od i. k. mosci desiderio iachał y wyprawiwszy z maiętności swoiey Snowidowicz, w roku tysiąc szescset szescdziesiąt szostym, Aprylis siodmego dnia, kazał w dro-

dze iako maią protestuiące pewną wiadomość, że wprzod w Rudni w maiętności Jmci Pana Kowalowskiego, łowczego Kiiowskiego, na noclegu, w woiewodztwie Kijowskim a powiecie Owruckim leżącey, zeszłego JM. pana Kirdyia kazawszy nagonić, do maiętnosci swoiey Snowidowicz kazał prowadzić, y w puszczy przez tych swoich adherentow tyrańsko y nielitosciwie rozstrzelać rozkazał. Którzy to zabóycy, za własnym rozkazaniem pana swego pana Niemierzycza, ten zły a tyranski uczynek popełniwszy ciało wiedzić protestujące nie mogą, czyli w puszczy gdzie schowali, czyli też na pożarcie wielkom porzuciwszy konie, strzelbę, suknie, gotowe pieniądze w sposob łupu na pułtora tysiąca zabrawszy do pana Niemierzycza zaprowadzili, że czeladnik zeszłego nieboszczyka JM. pana Kirdyia, Teodor Zdanowicz s konia piechotą uszedszy, o tym dał wiedzieć tyranskim zamordowaniu kompaniey. O które to tyranskie zabicie zeszłego JM. pana Andrzeja Kyrdyia Hryczyny, iako bracia stryieczni rodzeni, chcący z JM. panem Niemieryczem prawnie czynic y tey krwie niewinney dochodzić, tę swoię solenną do xiąg Grodzkich Pinskich iako w przyległym powiecie donoszą protestaciją, prosząc, aby była przyięta y zapisana. Eustachi Kirdey Hryczyna, skarbnik Pinski, Michał Kirdey Hryczyna, manu propria, Andrzey Kirdey Hryczyna. Што есть записано. Съ которыхъ и сесъ выписъ, подъ печатью врадовою и съ подписомъ руки писарское, ихъ милостемъ пану Евстахіеви Кирдею Грычынѣ, скарбникови повѣту Пинского, и ихъ милостемъ паномъ Михалови и Андрееви Кирдейомъ Грѣчинамъ, судичомъ земскимъ Пинскимъ, есть выданъ. Писанъ у Пинску.

Изъ бумагъ Терлецкаго. Доставленъ изъ Политическаго Отдѣленія Канцеляріи Главнаго Начальника Сѣверо-Западнаго края.

71.

1668 г. Генваря 9. Фундушевая запись Марціана Огинскаго на землю, уступленную въ пользу заложенной имъ Успенской церкви въ м. Смиловичахъ, съ изложеніемъ правъ и преимуществъ, предоставленныхъ священникамъ этой церкви.

На врадѣ кгродскомъ въ замку господарскомъ Минскомъ, передо мною Мартиномъ Казимиромъ Володковичемъ, городничимъ и подстаростимъ Минскимъ, постановившысе очевисто въ Богу велебный отецъ Прохоръ Богдановскій покладалъ ку актыкованью до книгъ листъ фундацыйный записъ, отъ вельможного его милости пана Марціана съ Козельска Огинского, крайчого великого князства Литовско-

го, собѣ даный и служачій, съ речью въ серединѣ помененою, просечи, абы былъ до книгъ кгродскихъ Минскихъ вѣчистыхъ актыкованъ и уписанъ, который, уписуючи у книги слово до слова, такъ се въ собѣ маеть: Ja Marcyan z Kozielska Oginski, kraуczy w. x. Litt., Rohaczewski, Mscibowski, Dorsuniski starosta, pułkownik i. k. mci, czynię wiadomo tym moim pismem teraz y w potomne czasy, komu by o tym wiedzieć należało, iż chcąc, aby chwała Boża, a osobliwie po zruinowaniu nieprzyiacielskim w maiętnosci mey dziedziczney Baksztach nazwaney, w woiewodstwie Minskim leżącey, pomnożenie swe brać mogła, y poddani moi, Boga się boiący, we wszystkie cnoty chrzesciańskie obfitowali, iako z dawnych czasow przy tey maiętnosci w miasteczku Smiłowiczach osobliwey częsci moiey swieszczennik ostawał starey religii greckiey, nie w unii będącey, y pewne grunty od przodkow moich nadane sobie miał i onych zażywał, tak teraz zaciągnowszy człowieka bogoboynego imci oyca Prochora Bohdanowskiego swiaszczennika, dla niezgody i wielu inconwenientu, które się przed tym działy, gdy w iedney cerkwi swieszczennikiem częsci iasnie wielm. imc. pana Krysztofa Zawiszy, marszałka w. x. Littgo, (yako y włość wszystka y samo te miasteczko Smiałowicze nazwane Szachownicze, chłop przez chłopa siedzi), tygodniami w posłuszeństwie cerkiewnym rożniąc się odprawowali, na mym własnym gruncie osobliwą cerkiew zbudowałem i fundowałem Wniebowzięcia Przenayswiętszey Panny, y temu pomienionemu swieszczenikowi w dozor, dla odprawowania w ney chwały Bożey, y w zawiadywanie podałem. Do którey to cerkwi yako zdawna należące na swieszczenika częsci moiey grunty przywrociłem, ze wszystkiemi przynależnosciami do niey, polem, ogrodami, placami y sianożęciami; tak dla szczupłosci tego gruntu, na którym się swieszczenik nie mogł słusznie wychować, przydałem kamień ieden ziemie, to iest włokę iedną na imie Sierkowszyznię, także ze wszystkiemi do niey przynależnosciami, polem, ogrodami i sianożęciami, y podałem temuż imci oycowi swieszczenikowi Prochoru Bohdanowskiemu i po nim będącym przy tey Wniebowzięcia Nayswiętszey Panny swieszczenikom. Którą to ziemią spokoynie trzymać, używać, nieczyniąc żadney z niey dworowi powinnosci, ani żadnego daiąc podatku tak na mię samego iak y na sukcessorow moich tey maiętnosci, wiecznemi czasy maią y powinni będą, maiąc curam animarum wszystkich poddanych tey włosci moey, onych pacierzy nauczyć nie tylko w cerkwi, ale y ieżdżąc do każdego z osobna, aby bez sakramentow, bez kosztu szlubow nie żyli y bez spowiedzi swiętey z tego swiatu nie zchodzili, postrzegać i starać maią. A który by z poddanych moich, w dawnych błędach i zabobonach żyiąc, do cerkwi uczęszczać y pacierze uczyć ani sakramentow przymować chciał, takich za doniesieniem tegoż pomienionego swieszczenika y na-

stępcow onego, urząd móy y sukcessorow moich karać powinien, pod założeniem na cerkiew y na dwor winy. Ażeby do teyże cerkwi na chwałę Bożą wosku na swiece stawało, tedy temuż pomienionemu swieszczenikowi y następcom po nim trzy razy w rok pod czas zwykłych tamecznych praznikow y kiermaszów, to iest, na Zesłanie Ducha swiętego, na Wniebowzięcie Nay-Swiętszey Panny i na Jerzego swiętego miod rozsycić wolno będzie, y ten miod bez wszelakiego zatrudnienia ode dworu i arendarza ma być wolno sprzedany, lub w domu swieszczenikowym, lub też komu swieszczenik dla wydania do miasteczka da, waruiąc iednak, aby pod pretekstem swieszczenikowym kto inny onego nie szynkował miodu, a tym w arędzie da skarbu mego . . . . . nie był, tedy ma swieszczenik dworowi memu opowiedzieć, wiele tego miodu y komu do wydania daie; dwor też wzaiem ma przestrzegać, aby w tym przeszkody swieszczenik nie miał, pod winą dziesięciu kop na dwor, y po zapłaceniu którey winy ten mój list przy zupełney mocy ma zostawać; do tego we młynie moim Smiłowickim, według dawnego zwyczaiu, mliwo wolne y bez dania miarki swieszczenikowi być ma, y na kocioł ieden gorzałke pędzić na swe obeyscie, dla przechowania bydła, takze bez dania miarki y pełnienia powinnosci pozwalam, y wolen będzie tak iednak, aby te gorzałke nie szynkował, i w arędzie żadney przeszkody nie uczynił, ale oną na ustronia kędy hurtem przedać wolno. A za to wszystko iako za nas y dom nasz wszystek i potomki nasze, tak i za zeszłych przodkow naszych, aby Pana Boga ustawicznemi modłami przy tey cerkwi każdy swieczczenik będący prosił obliguie się, będąc pod posłuszeństwem starszego swego archiiereia y metropolity Kiiowskiego teraznieyszego y napotym będących wiecznemi czasy, od którego albo od namiestnika onego, kto Białorusskich kraiow cerkwiami zawiadowcą będzie, y swieszczenikowie do tey cerkwi, za kolatorstwem moim y sukcesorow moich, podane bydź maią; y żeby w należnym cerkwi posłuszeństwie y wszelkiey swiątobliwosci nabożęstwa y chwały Bożey pilnuiąc znaydowali się, aż przestrzegać y donieść starszemu onych maią. Który to ten list zapis móy na chwałę Bożą dany, iako ode mnie tak i potomków moich y ktokolwiek w tey maiętności mey sukcessorem będzie, aby wiecznemi czasy bez naruszenia ostawał, pod zaręką tysiąca złotych o naruszenie tego zapisu mego, o co z teyże maiętności do każdego sądu i każdego sukcesorow moich pozwać wolno będzie, y po zapłaceniu tey zaręki po staremu ten zapis móy nienaruszenie ma ostawać. Y na tom dał ten mój list, z podpisem ręki mey własney y z pieczęcią moią, także z pieczęciami i podpisami rąk ichmc. pp. przyiacioł, ode mnie ustnie uproszonych. Pisan w Smiłowiczach dnia dziesiątego Januarii, roku tysiąc sześćset sześcdziesiąt ósmego. У того листу фундушового запису при четырехъ печатѣхъ, поднисъ рукъ

въ тые слова: Marcian Oginski, krayczy w. x. Litt. Ustnie proszony pieczętarz do tego listu od osoby wysz mianowaney Janusz Haraburda ręką swą. Proszony oczewisto pieczętarz do tego listu od osoby w nim mianowaney Alexander Tanaiewski, pisarz grodzki y namiesnik Minski. Ustnie proszony pieszętarz do tego listu od osoby wyżey mianowaney, Krzysztof Haraburda.

Писанъ на бумажномъ листѣ. Доставленъ священникомъ Смиловичской Успенской церкви.

72.

1670 г. 10 Октября. Коммиссарское постановленіе, данное отъ имени Полубенскихъ, и опредѣляющее взносы и повинности жителей Горыгорецкихъ, пострадавшихъ отъ войны и другихъ бѣдствій.

Samuel Jerzy Wierzeyski, miecznik Starodubowski, Józef Krzywiecki, słudzy y rewizorowie iaśnie wielmożnego iegomość pana Alexandra Hilarego Połubińskiego, marszałka wielkiego xięstwa Litewskiego, Bobruyskiego, Jezieżynskiego, Welatyckiego etc., starosty ekonomii Brzeskiey, administratora, pułkownika woysk iego królewskiey mości i rzeczy pospolitey wielkiego xięstwa Litewskiego, dobrodzieia pana naszego miłościwego, do maiętności Horyhorek, w powiecie Orszanskim będącey, zesłani, wiadomo czynimy tą naszą na suplikę sławetnych mieszczan Horskich ustawą, iż zwykłe baczenie folgi czyniąc na ich zubożenie, że y targi w niedzielo miewali przed woyno, co y teraz aby wprowadzali w reze dawnego dobrego porządku y gromadzili na siedliska swe w czynszu, folguiemy y naznaczamy go po złotych pięciu z włoki corocznie wydawać z osiadłości kożdego z nich, także z placow, ile prętow pomiary wynosi, z kożdego prętu po pułtoraku, sadzibie ich opisuiemy opłacać z włoki dni dwa do żniwa w rok usługę wyrażamy gwałty do młynow, grobli swey pod miastem Horami odprawować y do obrony tey maiętności w granicach, gdzie potrzeba ukażę, pod winą dziesięć kop Litewskich, na iego mości dobrodzieia służyć maią, od podwod dalekich wolni, tylko za mil dwie by y trzy z listami iezdzić powinni, zapisne z kożdey włoki na iego mości pana starostę po groszy dziesięciu polskich przy czynszach, ile będzie brane od świętego Michała święta Rzymskiego zawsze być maią, a od świętego Marcina wydawane czynsze, a ktoby do tego czasu postanowionego nie oddał przez woyta stawić się ma, ieśli za niedbałością nie zapłacił, w więzieniu zatrzymać się stać się ma do wyszczenia, po czym poturemnego grosz ieden doyść ma, a

nie więcey; konie za niewydanie podatkow brane y grabione być nie maią, a ktoby czym nie miał oddać za pogorzeniem, za wymarciem, albo za chorobą, za pobiciem zboża od gradu y za ubostwem, a takowym pewnie y sprawiedliwie wywiedzieć y pofolgować, nie biorąć nic, a w regestr wpisać i do liczby podać, za ktorą przyczyną wydać nie mógł, a przy czynieniu liczby o takowych niedostatkach y przypadku, strzeż Panie Boże, wiadomość do relatiy ich mościow dobrodzieiow przyięta być ma. Takie tedy postanowienie daliśmy miastu Horom do łaski y konfirmacy iego mości pana marszałka wielkiego wielkiego xięstwa Litewskiego dobrodzieia naszego, rękoma naszemi podpisaliśmy. Dat. w Horkach, die 10 Octobris, anno 1670. Samuel Jerzy Wierzeyski, miecznik Starodubowski, rewizor; Józef Kazimierz Krzywiecki rewizor.

Писанъ на бумажномъ листѣ. Хранится въ Рукописномъ Отдѣленіи Виленской Публичной Библіотеки.

73.

1673 г. Іюля 22. Коммиссарскій листъ, данный отъ имени Александра Полубенскаго жителямъ Горыгорецкимъ, на построеніе православной церкви и отправленіе въ ней Богослуженія.

Ja, niżey na podpisie wyrażony, sługa y rewizor iaśniewielmożnego iego mości pana Alexandra Hilarego Połubińskiego, marszałka wielkiego xięstwa Litewskiego, Wołkowyskiego, Bobruiskiego, Jezierzysckiego, Welatyckiego, podstarosty oekonomii Brzeskiey, administratora dobrodzieia pana mego miłościwego, do maiętności Horyhorek, w powiecie Orszańskim będącey, zesłany, wiadomo czynię tym mym listem, iż maiąc iasne dowody pochodzących ozdob miast w ludność sposobną z wolności nadania, która matką każdego znacznego zgromadzenia się y fundowania w miastach y wsiach; zatym stosuiąc się do wyraznego do mnie listownego roskazania od iego mości pana marszałka w. wielkiego xięstwa Litewskiego dobrodzieia pana mego, abym cerkiew bracką nieuniacką w mieście Horkach na supplikę sławetnych mieszczan y włości obywatelow Ruskiey religiey pozwolił wybudować, gdzie sobie mieysce nabędą y upatszą, — tedy tym listem wolność nowey cerkwi brackiey błahoczestiwey posłuszeństwa stolicy Chrześciańskiey Konstantynopolskiey wystawienia miastu Horkom y każdemu do tego z włości garnącemu nadaię, y że kapłana przybierać z upodobania mieszczan do tey cerkwi ma się, ponieważ bez parafii od oycow unitow odłączania miesckich y wieyskich y z nich dochodow, błahoczestiwe nabożęstwo żeby wprowadzone odpra-

wowało, consens zachodzi. * W czym że, ni iaka na zawsze nie będzię działa trudność, przeszkoda, variatia y odmiana waruię łaską iego mości pana marszałka w. wielkiego xięstwa Litewskiego, dobrodzieia pana mego miłościwego, y confirmatią z miłościwego pańskiego na wolne exercitium religionis baczenia upewniam, na co dałem ten list z podpisem ręki mey. W Horkach dnia 22 Septembra, roku 1673.

* *Въ другомъ спискѣ этого документа здѣсь читается иначе:* iż z wyrazney woli jego mości pana dobrodzieia usiłując przymnożenie ludzi do miasta Horek, które hostilitas zniszyła, a potym y intraty widząc ztąd przyczynione, pozwoliłem na supplikię sławetnych mieszczan y uczciwych poddanych Horeckich w mieście Horkach na ulicy Świętego Ducha cerkiew bracką nie uniacką zbudować y w niey wolność nabożeństwa błahoczestiwego, posłuszeństwa zwierzchności Konstantynopolskiey, y do niey kapłana przybrać z upodobania tego bractwa mieszczan y z włości bywać na tymże nabożęstwie tego wyznania ludziom pozwaliam.

Писанъ на бумажномъ листѣ, внизу подписи Полубенскихъ и ревизора Іозефа Кривецкаго, и двѣ большихъ печати Константина и Александра Полубенскихъ. Внизу помѣчено рукою самого Александра Полубенскаго: praesentowano sine praejudicio dochodow y parafyi unickich cerkwyi. *Другой списокъ того же документа подписанъ тѣми же лицами, кромѣ Александра Полубенскаго, и скрѣпленъ печатью ревизора и малою печатью Константина Полубенскаго. Оба хранятся тамъ же.*

74.

1679 г. Марта 29. Грамота королевская, выданная Катеринѣ Браницкой и разрѣшающая ей уступить нѣкоторыя земли въ Подляшскомъ воеводствѣ благороднымъ изгнанникамъ изъ Черниговскаго воеводства до времени возвращенія имъ собственныхъ ихъ земель, отнятыхъ Русскими.

Joannes tertius, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kyoviae, Volhyniae, Livoniae, Podoliae, Podlachiae, Smolensciae, Severiae, Czerniechoviae.

Significamus praesentibus litteris nostris, quorum interest, universis et singulis, ex singulari respectu nostro, quo etsi omnes Regni nostri subditos praecipue vero publica calamitate depressos complectimur, consentiendum et permittendum nobis esse duximus Magnificae Catharinae de Czarnca, olim Magnifici Joannis Clementis comitis in Rysca Branicki,

marschalci curiae Regni Branscensis, Stobnicensis, Bilscensis capitanei consorti, ut possit et valeat, de omni et integro iure suo, quod sibi super mansos steriles numero sexaginta, et quidem super viginti sex in villis Korninie, super viginti in Morze, deinde super quatuordecim in Mochnatini districtu in palatinatu Podlachiensi capitaneatu Bilscensi et praefectura sylvarum Labuentium existentes seruit et competit, deque ipsis mansis cedere illudque in personas generosorum exulum palatinatus Czerniechoviensis et districtus Novogrodensis, transferre et transfundere, prout quidem consentimus et permittimus per praesentes. Qnae quidem cessio iurisque transfusio postea quam coram actis quibuscunque Regni authenticis facta et recognita fuerit, nos eam datam et gratam utique praevio consensu nostro peragetur habituri sumus, vigoreque eius praedicti generosi exules, quisque eorumdem pro sorte sibi legitime exdivisa memoratos mansos, cum omnibus eorumdem usibus, fructibus, commodis et emolumentis cumque libera incisione pro necessitate domestica in sylvis et nemoribus tenutae et praefecturae Bilscensis, alisque attinentiis et pertinentiis, absque omni tam nobis reipublicae et curiae capitaneali onere, censu et officio praestando tenebunt et possidebunt, ad realem bonorum suorum in palatinatu Czerniechoviensi et districtu Novogrodensi existentium hostilitate Moschovitica ademptorum possessionem, quam ubi adepti fuerint, praedicti mansi in possessionem capitaneatus Bilscensis devenient. Promittentes pro nobis et serenissimis successoribus nostris non esse nos serenissimosque successores nostros praefatos generosos exules ab usu et pacifica possessione dictorum mansorum amoturos neque amovendi cuiquam potestatem daturos, sed salvum jus praerecensitum ipsis conservaturos, quod et serenissimi successores nostri praestabunt. Juribus nostris regalibus Reipublicae Ecclesiaeque Catholicae salvis, in cuius rei fidem praesentes manu nostra subscriptas, sigillo Regni communiri iussimus. Datum Grodnae die XXXI mensis Martis, anno Domini MDCLXXIX, regni vero nostri V anno. Joannes Rex.

Внизу подпись королевская и большая печать. Писанъ на бумажномъ полулистѣ, Хранится тамъ же.

75.

1682 г. Апрѣля 25. Процессъ по дѣлу о нападеніи Городенскихъ доминиканъ на церковь въ имѣніи Головачахъ, Городенскаго уѣзда.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божого, тисеча шестьсотъ осмьдесятого второго, мѣсеца Іюня тринадцатого дня.

На врадѣ господарскомъ кгродскомъ Городенскомъ, передо мною Яномъ Котовичомъ, стольникомъ Оршанскимъ, подстаростымъ Городенскимъ, будучимъ отъ вельможного его милости пана Яна Франтишка Котовича, старосты Городенского, jego mość pan Ignacy Rukiewicz, sędzia Grodzieński, sam od siebie y imieniem ichmość panów Michała y Jakuba Rukiewiczów, rodzonych swoich, tudzież w krzywdzie pana Alexandra Tomkowida, urzędnika maiętności swey Hołowacz, na wielebnego jegomość xiędza Alexego Rukiewicza, zakonnika Dominika swiętego conventu Grodzieńskiego, niechętnego przyrodnego brata swego, solenno zanosił protestacyą o to, iż cały convent ichmość xięży Dominikanów Grodzieńskich, nabywszy połowy maiętności Hołowacz, w powiecie Grodzieńskim leżącey, prawem zastawnym od jego mość pana Stanisława Rukiewicza wiecznego banita, gdzie o parkan ieno z żałuiącym mieszkaiąc, ustawiczne y niemały codzienne krzywdy, szkody y różne violencye tak sam przez się często tam przemieszkiwaiąc, iako czeladź dworną y urzędnika swego nazwiskiem nieiakiegoś Pasterewicza, zwykł czynić nie przestaiąc, y niedość na tym maiąc, iż w roku tysiąc sześćset ośmdziesiąt wtórym miesiąca Apryla dwudziestego piątego dnia, nie wiedzieć quo instynctu, przybrawszy do siebie nie mało z różnym orężem pomocników, gwałtownym sposobem na cerkiew żałuiącego własną w miasteczku Hołowaczach, w tymże powiecie Grodzieńskim będącą, naszedłszy, zamki, zaszczepki, skoble u drzwi cerkiewnych poodbiiali, y pogruchotawszy szkody niemało, na osobliwym regestrze specifikowaną, poczynili, a cerkiew czas nie mały otworem stać musiała. Więc w zaiątrzoney zostaiąc złości tegoż roku miesiąca Junii ósmego dnia, w niebytności żałuiącego w pomienioney maiętności Hołowaczach, tamże jego mość xiądz Rukiewicz, a snać podobno z ynstictu całego conventu tego zakonu, mocno gwałtem na pomienioną żałuiących maiętność Hołowacze, chłopów sobie należytych na głowę z siekierami y z różnym orężem do boiu należytym wypędziwszy, a przy nich znaiomych y wiadomych sobie pomocników przysposobiwszy, iaką żałuiący wziął wiadomość od rzeczonego pana Alexandra Tomkowida, urzędnika swego tameczney maiętności Hołowaczow, armata manu maiąc sam obżałowa-

ny parę pistoletów za pasem, krocic dwie w ręku, ptaszyne na plecach, gromadno tedy z tym wszystkim ludem, z orężem na tę maiętność naszedłszy, parkan własny żałuiącego, który dla pokoiu swego z granice należytey ustąpiwszy....... przy dziurawym obżałowanego starym parkanie opodal stoiący siekierami gwałtownie słupy podciąwszy poobalali, porozrzucali, a dyle te poroztrącane do swego mieszkania pozwoził. A gdy żałuiącego urzędnik pomieniony takowy gwałt czyniąc postrzegłszy upraszał przyszedłszy do obżałowanego, aby w niebytności pana swego takowego bezprawia nie czynił, a obżałowany nic nie respectuiąc na stan swóy duchowny, a banicyi postponuiąc pospolite prawo bez żadnego respectu do rzeczonego jego mość urzędnika z pistoletu strzelił y że samego pominął kulą, tedy pod pachę lewą przy samym boku suknie przestrzelił. Zatym jego mość pan Michał y Jakób Rukiewiczowie mniemaiąc, żeby był zabity przerzeczony urzędnik żałuiącego, ten hałas usłyszawszy z yzby wypadłszy tamże przybiegli, a obżałowany, ani na schorzałego pana Jakóba y wrodzoną braterską miłość jego mość pana Michała Rukiewicza, porwawszy za łeb y o ziemię uderzywszy, tyrańsko zbił y nad zchorzałym panem Jakóbem ze strzelby strzelał y mało nie pozabiiał. Z którego przelęknienia o ziemię upadłszy y w recydywę tey choroby wpadłszy, srodze zachorzał, y Pan Bóg wie, ieżeli w żywocie zostanie. A nad to drzewa gotowego kopę na budynek zgodnego zabrał gwałtem, odpowiedzi y pochwałki tak na zdrowie żałuiących iako przerzeczonego urzędnika sług y czeladź jego mość uczynił, obiecuiąc o śmierć przyprawić, a maiętność żałuiącego ogniem spalić, o co wszystko chcąc żałuiący prawem czynić, tę swoią protestacyą do xiąg urzędowych dał ku zapisaniu. Што есть записано. При которомъ оповѣданью сего жъ року, мѣсеца и дня, вышъ на датѣ писаного, ставшы очевисто енералъ повѣту Городенского Теодоръ Дроздовичъ квитъ свой реляцыйный на рокъ нижей помененый устне сознялъ, и ку записанью до книгъ подалъ въ тые слова писаный: Ja Teodor Drozdowicz, jenerał jego królewskiey mości powiatu Grodzieńskiego, czynię wiadomo tym moim relacyinym kwitem, iż w roku tysiąc sześćset ośmdziesiąt wtorym miesiąca Junii dziesiątego dnia, maiąc z sobą dwóch szlachty, pana Piotra y Jerzego Pyrskich, byłem z niemi użytym od jmści pana Ignacego Rukiewicza sędzica Grodzieńskiego do maiętności Hołowaczow na oglądanie poczynionych gwałtów, gdzie z pomienioną szlachtą przybywszy za okazywaniem widziałem parkan nowo zaczęty opodal od parkanu starego, siekierami słupy dwa doszczętu wyciętych y parkan w tych słupach będący doszczętu zabrany, a u JMści pana Alexandra Tomkowida urzędnika jego mości kuntusz y żupan pod pachą lewey ręki kulą tuż oraz przy ciele na wylot przestrzelony; przytym za okazywaniem widziałem jego mość pana Jakóba Rukiewicza srodze chorego na łóżku leżącego, iako mieniono, z przestra-

chu od strzelania jego mości xiędza Alexego Rukiewicza w recidiwe wpadłego, który, Bóg wie, ieżeli w żywocie s tey choroby zostanie, a na panu Michale Rukiewiczu za okazywaniem widziałem czuprynę wytarganą, grzbiet, pleca y uda toż y wszystko ciało sinio napuchłe, krwią nasiadłe; widziałem także, iż dla srogiego zranienia y boiu razów trudno zliczyć; także za okazywaniem w lesie jego mości widziałem pniów y mieysca drzewa spuszczonego na budynek zgodnego kopę, które iako mieniono przy inszych gwałtach y boiach przez jmość xiędza Alexego Rukiewicza sposobem w processie wyrażonym zabrano. Com tedy widział y słyszał, tedy moią relacyą przy pieczęciach z podpisem moiey ręki wydałem ut supra. У того квиту реляцыйного при печатѣхъ притисненыхъ подписъ руки енерала тыми словы: Teodor Drozdowicz, jenerał jego królewskiey mości powiatu, ręką. Который то квитъ, по устномъ и очевистомъ сознанью зверхъ мененого енерала, есть до книгъ кгродскихъ Городенскихъ уписанъ, съ которыхъ и сесь видымусъ подъ печатью врадовою отцомъ доминиканомъ есть выданъ. Писанъ у Городнѣ. Jako po śmierci jegomość pana pisarza, Kotowicz podstarości.

Писанъ на бумажномъ листѣ. Внизу тисненая печать.

Хранится тамъ же.

76.

1686 г. Февраля 4 дня. Королевскій листъ Яна III къ старостѣ Кросинскому по дѣлу о насиліяхъ и обидахъ, чинимыхъ попамъ унитамъ староства Кросинскаго.

Jan trzeci, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflantski, Kiiowski, Wołhynski, Podolski, Podlaski, Smolenski, Sewierski i Czerniechowski.

Urodzonemu Mikołaiowi Branickiemu, stolnikowi koronnemu, staroście naszemu Krosinskiemu, wiernie nam miłemu, łaskę naszę królewską. Urodzony wiernie nam miły! Doniesiona nam jest żałosna y obciążliwa skarga pobożnych Hregorego Iwaszkowicza, namiestnika w Czystohorbie, y Bazylego Cwikłowicza w Solney Tyrawie mieszkających popow unitow, w dobrach do starostwa naszego Krosinskiego należących, a dispozycyey wiernosci waszey na ten czas podległych, przeciwko szlachetnym Franciszkowi Urbanskiemu, starostwa pomienionego administratorowi, y Wasilowi Czerkawskiemu, w tymże starostwie dzierżawcy: iako oni wiedzieć nie chcąc o prawach y przywilejach, od najasnieyszych antece-

sorow naszych y całey Rzeczy Pospolitey wszystkiemu ogułem duchowienstwu ritus Graeci nadanych, którymi od wszelkich podatkow publicznych y kontrybucyi przy wolnościach swoich eximuntur; ani respectując na tak wiele konstytucyi, zuniowane duchowienstwo od naymnieyszych exakcyi wyimuiących, od lat czterech immediate gromady całego starostwa Krosinskiego y każdey wioski na nich zbuntowali y pobudzili tak dalece, że nie tylko zimowe na żołnieża chleby gwałtownie od nich już nie wybierać lecz wydzierać ważyli się, ale tesz Boskich y ludzkich ustaw zapomniawszy, na domy pobożnych popow tumultem nachodzić, bydła, konie, dobytki, y co mogli zastać w gotowiznie, rabować i sobie zabierać, broniących się zaś bić, hałasować, wzgardą y uronganiem karmić, przeciw wszelkiey słuszności y przystoyności, nie wzdrygali się. Co że jest z obrazą Boską y ciężkim pomienionych pobożnych popow ukrzywdzeniem y kontemptem, iako tego żadną miarą w panstwach naszych cierpieć nie możemy, tak wierności waszey gorąco zlecamy y przykazujemy, usilnie żądaiąc, abyś tę sprawę czas upatrzywszy zgodny z gruntu samego wyrozumiał, krzywdy pobożnych popow konnotować kazał, ich aggrawacie uważył y, co im do powrócenia od gromad należeć będzie, pilnie rozeznał y oddać kazał, dolegliwości ich sprawiedliwie nadgrodzić zlecił. Szlachetnych zaś Franciszka Urbanskiego y Wasila Czerkawskiego, iako tych kłótni motores...... serio et rigorose napomniał, y gromady, które się winnemi bydź pokażą, prszyzwoitą y słuszną animadwersią skarać roskazał, sprzęty y dobytek, iakimkolwiek praetextem od nich zagrabione, wcale y zupełnie przywrócić pod surowością artykułow prawnych przymusił, y iako naysprawiedliwiey, według Boga y sumnienia, wszystkie pretensie, krzywdy y urazy pobożnych popow uspokoił y ukontentował, y kto był przyczyną tego wszystkiego indiscriminatim pro poenis osądził, a in posterum, żeby się takie nie działy inkonweniencye w starostwie naszym ile pod dyspozycią wierności waszey zostającym, surowo przykazał y zabronił. Smakują bowiem sobie pobożni popi protekcią y łaskę wierności waszey, gdyby pod iego samego rządem zostawali; na administratora tych .... dzierżawcow a per consequens y na gromady, które ich .... zrabowały, ciężko y krwawie utyskują. Uczynisz to wierność wasza, a .... sługi Boskiey i łaski naszey, któremu dobrego na ten czas zdrowia od Pana Boga życzemy. Dan w zamku naszym Żołkiewskim dnia IV, miesiąca Lutego, roku Pańskiego MDCLXXXVI, panowania naszego XII roku. Jan król. Xiądz Stanisław Boglewski, kanonik Włocławski, JKM. sekretarz.

Далѣе помѣчено на документѣ: Sabbatho post festum Sancti Walentini Martyris proximo, anno Domini 1686. Ad oblationem personalem devoti Bazilii Cwikłowicz Ecclesiae rithus Graeci, in villa Tyrawa Solna sitae, poponis uniti et devoti Hrehorii Iwaszkowicz Ecclesiae, in villa Czysto-

horb, sacrae regiae maiestatis ad capitaneatum Krosnensem spectante, iacentis, pro poponis uniti nomine litteras proprias sacrae regiae maiestatis domini domini clementisimi castrensis capitanus Ja...... ad acta sua suscepit.

Писанъ на бумажномъ листѣ. Внизу большая сюргучевая печать и королевская подпись. Хранится тамъ же.

77.

1687 г. Марта 15 дня. Универсалъ Казимира Ивана Сапѣги, гетмана великаго княжества Литовскаго, данный полку маршалка надворнаго по поводу приближенія Русскихъ войскъ.

Kazimierz Jan Sapieha, hrabia na Bychowie, Zasławiu y Dąbrownie, woiewoda Wilenski, hetman wielki w. x. Litt., IMci panu officerowi regimentu pieszego Niemieckiego imci pana marszałka nadwornego w. x. Litt., komendę maiącemu. Kiedy wszystkie coniunctury y coniunctiey z narodami obowiązki, iako też intentie J. K. Mci. urgent, żeby poprzedzić zamysły gotuiącego się w kraie nasze nieprzyjaciela, ile poniewaź iuż carow ichmosciow Moskiewskich wyszły woyska w pole, tedy stosuiąc się do generalnych moich na ruszenie woyska uniwersałow, wydaię ten powtórny, który za trzeci rozumieć y mieć się powinien ordinans, abyś WM. za odebraniem onego nie zasłaniaiąc się wymówką żadną, iako to: daniem znać do imci pana pułkownika, ściągnieniem supplementow, sporządzeniem barew z tymi co jest przy regimencie ludzmi, zgodziwszy krzywdy na consistenty poczynione w porządku zwykłym sciągał z regimentem, y stawał koniecznie na dzień pierwszy Maja pod Szczurowicami. W ciągnieniu zaś bez naymnieyszych aggrawaty pogotowiu podwod, ugod, stały grabieży, brania unikaiąc we wszelkiey skromnośći temuż panu commendantowi nayproscieyszym tractem pospiech, iakoby terminu tego niepochybił by naymniey pod nieodwłucznym bez folgi y respectu na gardle karaniem przykazuię. Na który termin że y sam ziadę upewniam do JMP. pułkownika y supplementow dać znać, aby na tenże zbiegali termin należy. Przydaię ochronę dobr oekonomicznych JKM, także Krytowa maiętności jasnie oswieconego xięcia imsći cardynała, które miiać, y żadnych w nich nie czynić exacty pod sądem y karaniem. Dat. w Grodnie 15 Marta № 1687. Jan Sapieha W. X. L. hetman.

Доставленъ изъ Политическаго Отдѣленія Канцеляріи Главнаго Начальника Сѣверо-западнаго края.

78.

1694 г. Ноября 15 дня. Письмо Сапѣги къ землѣ Литовской и войску, въ оправданіе отъ направленныхъ противъ него обвиненій и проклятій со стороны епископа Виленскаго.

Jasnie oswicieni, jasnie wielmożni, wielmożni moi wielce Mwi panowie y bracia.

Po rozerwanym seymie Grodzienskim, a drugim w Warszawie ob legalitatem słabego zdrowia JKMci. z wielką in publicum szkodą nie doszłym, gdy nam teraz JKM. pan nasz Mwy trzeci day Boże feliciori omine składać raczy, należy y mnie nie tylko ex ministerio meo, ale też z powinney obligacyi et nexu senatorio odezwać się WMP. tak z uniżoną usług moich propensią, iako też cum fideli expressione casuum et imminentium malorum, które do pomyslnych miłey oyczyznie naszey zagradzaią successow, y rady publiczne w wielkie implicant trudności. Jakoż przy repetycij moiey WMMP uniżoności na teraznieyszy akt seymiku antecomitialnego, samą rzeczą to moie wykonywam propositum. Mieliście WM. Panowie dość informationis z przeszłych seymikow swoich przed nastempuiącym seymem quoque nisu et conatu zamieszać rady Rptey a za tym y seym in discrimen puścić, przed się wzioł był JMX. Brzostowski, biskup Wilenski. Ale y ten actus tego pasterza niech będzie u WMMP. considerabilis. Wprzod fulmen ecclesiasticum per calcata omnia jura spiritualia contra appelationem Romanam et metropolitanam wyrzucił na moię osobę, dla czego est res oculis subiecta, zeby mię a societate humana a naybardziey woysko ab obedientia militari odłączywszy, ordinem, animam rerum, zmieszał, y przez to ochotę rycerską trzymaiąc in turbido sine omni reipublicae obsequio uczynił, a za tym od progressow woiennych pro re et commodo sacri foederis y panstwo JKMsci PMM. distrahal. Nie powiodło się y to machinantis studium, kiedy pro munere urzędu mego sam z ochoczym rycerstwem lubo nieplatnym y nieukontentowanym wyszedszy ad operationes bellicas z osobliwey Miłosierdnego Boga opatrznosci, non sine gloria narodu naszego ad propria powracam. Uważyć y tu każdemu nalezy, iako maledictio pastoris nie według powinności swoiey sprawuiącego się dziwnym sądem Boskim obrocona iest in benedictionem, gdy in dextera Domini facta est virtus.

Nieprzyiaciel repressus non sine strage sua. Kraie tameczne od czambulow Tatarskich uwolnione. Kamieniec praesidio prowiantu przez zabranie zahary osłabiony y oglodzony. Szanc zaś Ś. Troycy zmocniony został, tak dalece, że nadzieia wielka, iz się powrocić może z ręku poganskich ad corpus reipublicae; przeto krwawe zasługi woyska dobrze zasłużonego, y nasze przy tym expensa hetmanskie non sine dispendio

własney fortuny ložone lasce y protekcy WMMP. zalecam.

Należy non postreme per rationes validissimas y ten proceder JMX. biskupa Wilenskiego wziąc w deliberacią, iako post habito respectu beneficiorum reipublicae w osobie swoiey na wzruszenie jurium cardinalium, ktore jurisdictiones wszytke, secundum qualitates suas, w należytych opisane mieć chciały praerogatywas, zamysły et conatus suos ad eversionem et mutationem status zamierza, a to snać zagranicznym nadęty duchem, czego snadny na przyszłym seymie dowod. O mnie samego mnieysza, ktory się in hac aequalitate pari mensura mierzać powinienem, iednak y naywiększe krzywdy moie communi bono immolare gotow iestem, ieno ut sit bene patriae, ale w całości y powinney conserwacyi praw y swobod oyczystych per hoc fulmen anathematis wielke bydź uważam periculum; jest to płaszczyk tey klątwy tak dobrze zakroiony, ze na każdego przydać się może, ile sensum libertatis maiącego, bo onym w tych wolnych narodach naywiększych y naygorliwszych za prawa y wolnosci swoie zelantow przykryć y przytłumić może, iesli RPta. iako domina sui iako na teraznieyszym seymie et non consulet indemnitati suae. Jest y ten zapęd z teyże klątwy, aby dobra duchowne ab onere militari, ex instituto reipublicae et usibus antiquissimis podległe statywom y hybernom uwolnić, a wszytek ciężar super panem bene meritorum złożyć. Abym tedy nie był silentii reus przestrodze braterskiey o tym co iest wyżey expresum y naymnieysze życzliwości swoiey WMP. y braci nie popadł censury, przez tę krótką expressią exonero fidem meam, ktorą winenem Bogu Panu y oyczyznie moiey. A iakozcie już WM. panowie pro communi wzięli injuria y przez legacie swoie z seymikow deputackich JKM. PMMłemu doniesli, tak tym bardziey na teraznieyszy seym poparcie tam gravis et arduae materiae JMP. posłom swoim zalecić raczyli uniżenie upraszam.

Внизу подпись Сапѣги. Писанъ на бумажномъ листѣ. Хранится тамъ же.

79.

1694 г. Октября 11 дня. Инструкція, данная отъ представителей Польскаго войска выборнымъ въ обозѣ подъ Бучачемъ посламъ на сеймъ 1694 года, — въ томъ же смыслѣ, какъ предыдущее письмо короннаго гетмана Сапѣги.

Instrukcia od nas pułkowników, obeszterów, maiorów, obeszter-lieytnantów, maiorów, rotmistrzów, poruczników, kapitanów y całego in genere rycerstwa woysk JKMści tak polskiego jako cudzoziemskiego zaciągu do jaśnie oświeconych, jaśnie wielmożnych, ichmcow PP. senato-

rów, dygnitarzów, urzędników ziemskich, grodskich, szlachty, obywatelów powiatu Kowieńskiego, na seymik przedseymowy szczęśliwie zgromadzonych, JMP. Kamińskiemu, towarzyszowi roty pancerney, jaśnie wielmożnego JMP. koniuszego W. X. Litt., y JMP. panu Burbie, towarzyszowi roty usarskiey JWJMP. podskarbiego W. X. L., posłom naszym w obozie pod Buczaczem obranym, dana. Roku 1694, dnia II Octobra.

Kiedy spolna rzeź et materia conservationis praw y swobod oyczystych agitatur, albowiem y my rycerstwo teyże matki synowie do zaszczytu y obrony ad omnes ingruentis periculi casus contribuere powinniśmy. Tedy maiąc prae oculis plus quam hostiles od jaśnie wielmożnego JMX. Brzostowskiego biskupa Wileńskiego przez ogłoszenie klątwy na wielkie imie jaśnie wielmożnego JMP. woiewody Wileńskiego, hetmana wielkiego W. X. Litt. wodza naszego, a w osobie JMci na całe woysko, na prawa y wolności szlacheckie impetus y zaostrzone iacula, udaliśmy się ad tuta et usitata contra insultores remedia manifest zaniesiony y do akt podany. Który gdy prezentujemy in gremio zgromadzenia WMP. antecomitialnego, jesteśmy extra dubium, iż singuli et universi z WMMJMPP. consequentias snadno formować możecie. Takowe następuie periculum, iuż to proximus .... u całego...... pociąga wielki za sobą pożar. Upraszać tedy będą ichmość panowie posłowie nasi cum ea obligatione intuitu communis boni, aby ichmość nasi wielce Mścwi panowie ad unionem votorum animusze szlacheckie skłonić raczyli, wcześnie occurendo zawziętości wzruszaiącej cardines libertatum, kładąc u siebie pro maxima, aby praevisa wcześnie iacula minus feriant. Sam czas rerum arbiter ogłosił uszom WMMWM panów nad oyczyzną wielkie Boskie błogosławieństwo, kiedy hardego bisurmanina na krzyż Pański następującego, proteruo appetitu usiłującego pożrzeć woysko oboyga narodów, z obietnicą niepochybney wiktoryi, dextera virtutis suae starł y animusze nadęte poskromił szablą z odwagi rycerstwa ochoczo przez Dniestr pławiącego się y krew swoię za miłą oyczyznę y wszystkich WMMWMść panów niosącego. Jest za co Panu zastępów dziękować, a WMMWMP. Ichć PP. delegati nasi manipulum prac y usługi woyska z teraźnieyszey campanij wyniosą. Explicabunt oraz, iako niepłatne rycerstwo, szczególnie sumptibus jaśnie wielmożnych wodzow swoich, non stipendio, raczey amore patriae obligowane wyprowadziło się do zaszczytu communis boni na plac marsowy. Nie wchodzi woysko in enarrationem, aby miało recensere zaległe zasługi y czwierci sobie winne od dawnego czasu w należytym y wdzięcznym usług swoich respekcie, WMNWMP zakłada nieomylną nadzieię, jakoby pro merita merces z uchwały seymowey efficanter stanęła, w czym za woysko loquitur justicia. Przy którey Ichmść panowie posłowie upraszać będą zgromadzonych na seymik antecomitialny WMMP., aby artykuł do instrukcyi seymowey inserować ra-

czyli Ichmość Panom posłom swoim cum commisso promeritae mercedis z seymu pewności odebrania krwią zahorowanych czwierci.

Przyzwoito to nie tylko człowiekowi, który iest ratione praeditus, lecz irrationalibus brutis, gdy nie może wyrażeniem mowy, to przynayżmniey signo aliquo bol swoy coraz nowym powtórzeniem opowiadać albo skazować. IMść panowie tedy delegati od nas facilitatem audiencyi ziednawszy y przeczytawszy manifest woyska in fundamento praw y swobod naszych spolnych zaniesiony podadzą pod rozsądek WMMWM. Panów, że insimul wszyscy w oyczyznie mieszkający vapulant przez zawziętość X. biskupa Wileńskiego. Opowiedzą, jakowe astum uczynił przez siebie samego zrujnowawszy dobra duchowne sam wyciskając od poddanych ubogich plebanów niemiłosiernie hybernij zwalił. I teraz sowitościami kilkorakiemi przed powrotem z campanij afflixit populum diaecesij swojej, z cynszami oraz hyberne wymógł, a to eo fine, aby zaczętą swoią zawziętość zgromadzoną tą summą na zamieszanie dalsze oyczyzny wyprowadził.

Caetera fide et dexteritate sua enucleabunt ichmość posłowie nasi, przy należytey od woyska weneracyi, jako zdrowia WM. Panów, tak zaczęcia y dokończenia szczęśliwego obrady seymikowey, na seym blizko następuiący złożoney.

Писанъ на бумажномъ листѣ.

Хранится тамъ же.

80.

1696 г. Октября 2 дня. Универсалъ Людвика Поцея, съ призывомъ шляхты къ ополченію противъ козаковъ, вторгнувшихся въ Брестское воеводство.

Jaśnie wielmożnym wielmożnym Ichmciom panom senatorom, dignitarzom, urzędnikom, szlachcie, obywatelom woiewodzstwa Brzeskiego, naszym wielce miłościwym panom y braci przy zaleceniu usług naszych donosimy do wiadomości, iż będąc ex laudo woiewodzstwa, a z woli samych WM. panow, na to instituti, abyśmy securitatem woiewodzstwa należycie przestrzegali, osobliwie teraz in tam fatali rerum revolutione, kiedy osierociałą oyczyznę naszą, bez żadney obrady y obrony będącą, nowe oraz imminentium malorum deterrent pericula; a co in particulari woiewodztwu temu horrendum imminet, gdy nas niespodziana w to woiewodzstwo paleiowych kozakow perterret incursya, o których to evidentissime constat, że ich kilka tysięcy (incertum quo ausu) w to ściąga woiewodzstwo, y iuż kilkaset koni przedniey straży pod Dywinem stanęło, iako mamy certam notitiam ex praeliminaribus tychże z wielkiemi exakcyami traktem Kobrynskim idących. Praecavemus tedy WMMPP. pro munere of-

ficii nostri, y prosiemy chcieycie wcześnie in occursum tantis periculis wsiadać coprędzey universim na koń, na dzień dwunasty Octobra pod Prużane, consulendo integritati całego woiewodzstwa, gdzie y my sami z usługą naszą na dzień naznaczony stawiemy się, y tam dalszey obrady cursum spólnie peragemus. Datum w Brześciu 2 die 8-bris, anno 1696. JWM. P. życzliwym bratem y uniżonym sługą Ludwik Pociey. Renald Sadowski pisarz ziemsky Brzeski rotmistrz.

Писанъ на бумажномъ поллистѣ. Хранится тамъ же.

81.

1701 г. Октября 14 дня. Процессъ Анны Сапѣжиной съ коммиссарами, и обвиненіе ихъ въ незаконномъ образѣ дѣйствій относительно взбунтовавшихся противъ нея крестьянъ.

Roku tysiąc siedmsetnego pierwszego miesiąca Oktobra czternastego dnia.

Na urzędzie Grodskim Słonimskim przede mną Franciszkiem Theodorem Suchodolskim, podstolim y podstaroscim sądowym Słonimskim, będącym od wielmożnego Jmci Pana Gedeona Michała z Radzimina Frąckiewicza Radziminskiego, chorążego wielkiego xięstwa Litewskiego, Słonimskiego y Zydeykanskiego starosty, solennie protestowała się iasne wielmożna Jeymość Pani Anna Kopciowna Pawlowa Sapieżyna, woiewodzina Wilenska, hetmanowa wielka wielkiego xięstwa Litewskiego, na w Bogu wielebnego Jmci xiędza Krzysztopha Białozora, kanonika Wilenskiego, y na JM. Pana Mateusza Jesmana, chorążyca Słonimskiego, iako commisarzow niesłusznie przez chłopow buntownych starostwa Słonimskiego przeciwko prawu na zruinowanie dekretow oczewistych sprowadzonych, w takowey sprawie: iż poddani dzierżawy Słonimskiey iasnie wielmożney Jeymości Pani woiewodziney Wilenskiey bez żadney okazyi y krzywdy zbuntowawszy się, a nie chcąc robić dworowi y żadney powinnosci nie dawać wprzod y w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym, dawszy mandaty wielmożnemu Jegomści Panu Michałowi Sapiezic, pisarzowi polnemu wielkiego xięstwa Litewskiego, iako dzierżącemu arędą Słonima, pod czas seymu w Warszawie mieli sprawę w sądach refferendarskich; y pomieniony sąd uznawszy być kommissyą słuszną dla krzywd zobopolnych na odprawienie oney Jm. Pana Ludwika Strawinskiego, czesznika Starodubowskiego, Jm. Pana Jesmana, chorążyca Słonimskiego, y Jm. Pana Leszkiewicza, pisarza sądow refferendarskich, naznaczył, ktorzy Jch mość po wydaniu innotescentii swoich porząd-

kiem prawa pospolitego w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym miesiąca Oktobra piątego dnia do wsi Sokołowa zjachawszy y sądy swoie iurisdice ufundowawszy sądzili, y poddani wszyscy wsiow Mielkianowicz, Solennikow, Klepaczow, Niekłudowa y Sokołowa stawaiąc commissyą akceptowali, y przez kilka dni dylacyi zażywali, a potym nie chcąc swoich krzywd dowodzić y rozprawować o dalszy odkład y nie sądzenia tey commissy upraszali. Ich mość panowie commissarze czyniąc dosć affektacy chłopskiey daley nie sądząc do pewnego czasu limitowali, a potym za zatrudnionemi czasy sądzić nie przyszło. W tym czasie znowu buntowni chłopi odstąpiwszy tego dekretu y zaczętey commissy, udawszy się do króla Jmści list ad mala narrata uprosili, y za tym listem znowu na drugą commissyą wielmożnego Jmści xiędza Białozora, kanonika Wilenskiego, y tegoż Jmści Pana Jesmana, pierwszego commissarza, sprowadzili, y Jm. Pan Jesman, chorążyc Słonimski, odstompiwszy pierwszey commissyi przez siebie zaczętey y limitowaney, na zniewagę dekretu J. Kr. msci[1] za listem tylko podioł się powtornie być commissarzem, ktorzy Jchm. w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym pierwszym, miesiąca July osmnastego dnia ziachawszy do wsi Mielkianowicz, mimo zaczętą pierwszą y akceptowaną commissyą y dekret J. Kr. msci sądow refferendarskich nad prawo pospolite konstytucyą roku tysiąc szescset osmdziesiąt piątego, która żadnych commissyi ad instantiam poddanych na dzierżawcow z cancelaryi Jego Krolewskiey mości wynosić nie pozwala, y wydawane valoru mieć nie maią, aż sprawa w sądach refferendarskich y assessorskich agitowana nie będzie, y dopieroż z sądow J. Kr. mości relacyinych commissye dawane być maią, a inne żadne mocy mieć nie maią, y commissarze, ktore bez dekretow krolewskich zieżdżać ważą się, akceptowane być nie powinni; a obżałowani Jegomość xiędz Białozor, kanonik Wilenski, y Jm. Pan Jesman, za tym dekretem bywszy commissarzem, teraz za listem nie słusznie przez chłopow uproszonym ziachawszy, dekret Krola Jmści y commissyą pierwszą na strone uchyliwszy, commissią drugą zaczynać y sądzić y na prawo pospolite constytucią seymową y dekret oczewisty J. K. mosci nastompić, naruszyć y posponować ważyli się bez oczewistey controwersy, mimo obmowę Jey mości Pani woiewodziney Wilenskiey prawnie podaną, ktorą na strone uchyliwszy sądzić starodawne ustawy, inwentarze, podanie dworzanskie invalidować, chłopow od robot, ktore do wiekow rabiali, uwolnić y odsądzić, a nowe ustawy ustawiać ważyli się, y miasto poskromienia chłopskich buntow tym barziey do większych hardości przywiedli, y żałuiącey wielką szkodę y krzywdę uczynili przeciwko samego lata żniw w niezebraniu zboża, sian tak, yż wszystka krescentia w polu gineła y już czasow iesiennych naiemnikami robili y zbierali, szkody letko kładąc na złotych siedm tysięcy uczynili. A gdy po takowey commissy y dekrecie swoim odiezdzaiąc Jm. xiędz Białozor

sług swoich dwoch zostawił, aby mieszkaiąc w tych wsiach dworowi żadney władzy nie dopuszczali. Y gdy czas przyszedł podbierania pszczoł, ode dworu przysłano namiesnika dla podbierania pszczoł y miodu połowicznego; tedy te słudzy zostawione z chłopami ze wsiow namiesnika wypędzili y połowy miodu nie dali, co dworowi należała, ale sobie zabrali. Drugim razem gdy przysłano do wsiow morgi mierzać, co chłopi y obce ludzie zasiewaią na pustych włokach y co rok od morgu daią mierzać, nie dali y sznur odiowszy namiesnika udysgustowawszy wypędzili, odpowiedz y pochwałkę takową, że nie byway więcey na wsiach, bo żywo nie odiedziesz, uczynili. Widząc tedy Jey mość pani woiewodzina Wilenska tak wielką szkodę, spustoszenie bez roboty folwarkow, zginienie w polu zboż y swoią oppressią od chłopow zbuntowanych, a przez Jm. panow commissarzow tym barziey pobuntowanych, do Krola Jmści udała, prosząc, aby listem swoim onych upomnieć kazał, iakoż Jego krolewska mość przez list swoy upominalny, aby wszelkie posłuszenstwo, posługi pełnili y podatki należące wydawali upominał. Na które upomnienie nic nie dbaiąc, hardzie odpowiadaiąc, a tym dekretem sobie przez commissarzow wydanym zasłaniaiąc, według Ichmści rady postempuiąc, sprzeciwiaiąc woli J. Km. y posponuiąc list upominalny J. Kmości, żadnego do dworu posłuszenstwa nie czynią y czynić nie chcą y nie czynią. W czym Jey mość pani woiewodzina Wilenska maiąc wielką szkodę oppressyą przez te commissyą chcąc y o takowy niesłuszny nieprawny dekret prawem czynić y ten dekret znosić, swych szkod dochodzić, dała tę swą żałobę do xiąg zapisać, co iest zapisano, z ktorych y ten wypis, pod pieczęcią urzędową, iasnie wielmożney Jey mości Paniey Sapieżyney, woiewodziney Wilenskiey, hetmanowey wielkiey W. X. Lit. iest wydan. Pisan w Słonimie. Jan Szyszka, pisarz grodzki powiatu Słonimskiego.

Писанъ на двухъ листахъ. Внизу тиснена печать. Хранится тамъ же.

82.

1707 г. Іюня 21 дня. Извлеченіе изъ инструкціи, данной отъ Люблинскаго сейма посламъ Речи Посполитой къ Императору Петру I-му.

Выписано изъ инструкціи чиновъ наяснѣйшей Речи Посполитой, какова дана на Любельской Радѣ ясневельможнымъ господамъ посломъ, бывшимъ у Царского Величества, а имянно: Вацлаву Велегурскому, каштеляну Волынскому, Томашу Глускому, каштеляну Гостынско-

му, Казимеру Потеу, воеводѣ Витепскому, и прочимъ съ ними Іюня 21 дня 1707 года.

Поступокъ господина Синицкого на Бѣлой Руси донесутъ Его Царскому Величеству, что то учинилося безъ извѣствія и противно воли чиновъ Великого Княжства Литовского, которой поступокъ, како они не похваляютъ, объявитъ славной манифестъ въ городѣ Любельскомъ выданый; а Его Царскому Величеству вольно надъ своимъ противникомъ вездѣ и на всякомъ мѣстѣ искать, токмо когда непобѣдимымъ оружіемъ получитъ Быховъ, чтобъ во оную крѣпость гварнизону своего не вводить; но оную разрыть велѣлъ, а артилерію и всѣ припасы воинскіе, въ ней обрѣтающіеся, аки надлежащіе Речи Посполитой, отдать и возвратить Речи Посполитой. И на то о крѣпкомъ и надежномъ обнадеживаніи Его Царского Величества просити будутъ господа послы, и чтобъ немедленно къ господину генералу Боуру, съ соизволенія и милости Его Царского Величества, былъ посланъ дѣйствительной указъ, съ которымъ Речь Посполитая пошлетъ комисара своего, дабы при немъ получа помянутую крѣпость господинъ генералъ Боуръ розрыть велѣлъ, а артилерію съ припасы воинскими оному отдалъ.

Писанъ на бумажномъ полулистѣ.

Хранится тамъ же.

83.

1708 г. Ноября 3 дня. Подтвердительная запись княгини Изабеллы Сапѣжиной, данная Григорію Скребню и женѣ его на арендное владѣніе нѣкоторыми землями въ м. Горыгоркахъ.

Roku tysiąc siedmsetnego osmego miesiąca Nowembra trzeciego dnia.

Ja, Izabela Helena z Łubna Połubinska, marszałkowna wielka wielkiego xięnstwa Litewskiego, Jerzyna Sapieżyna, hrabina na Horach-Horkach, Zasławiu y Łoiowie, stolnikowa wielkiego xięstwa Litewskiego, Onixtanska, Merecka starościna, wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć będzie należało, teraznieyszego y napotym będącego wieku ludziom, oznaymuię tym moim dobrowolnym wyznanym zapisem, poniewasz miały prawo sobie dane pan Hrehory Skrzebień y małżonka onego pani Anna Hrehora Skrzebniowa małżonkowie, od iasnie wielmoznego imści pana Alexandra Hilarego Połubinskiego, marszałka wielkiego wielkiego xięstwa Litewskiego, oyca y dobrodzieia mego, y od nas konfirmowane na wroczyszcze, place, morgi, grunta w hrabstwie naszym Hory y

Horki, w powiecie Orszanskim leżące, które dokumenta pod czas exekucij ogniowey woysk Nay. Car. JMści zgorzeli, za czym stosuiąc się do wyrazney woli swiętey pamięci oyca dobrodzieia naszego iasnie wielmoznego iegomości pana marszałka wielkiego wielkiego xięstwa Litewskiego, tedy tym teraznieyszym zapisem dobrowolnie ode mnie danym panu Hrehoremu Skrzebniowi y małżonce onego paniey Annie Hrehorowey Skrzebniowey małżonkom wszystkie pomieniony wroczyszcze, place, grunta, morgi, gdzie kolwiek przed spaleniem Hory Horek trzymali, tak y teraz trzymać maią, mianowicie: plac na którym dom ich stał na ulicy Orszanskiey, drugi nad stawem plac, osobliwie placow osm na rożnych mieyscach morgow dwanascie między morgami mieyskiemi, krynic trzy, miesc kromnych dwa iedne imbarne, uroczyszcze Burkowszczyzna pod wsią Juryszczowem morgow czterdziescie, drugie uroczyszcze Szczerbino pod wsią Kociełowem morgow szescdziesiąt osm, osobliwie w polach miasta Horek na zarzeczu morgow sto dziewiędziesiąt pięć. Te wszystkie grunta, uroczyszcze, morgi z sianożęciami, ogrodami, z sadem panu Hrehoremu Skrzebniowi y małżonce onego pani Annie Hrehorowey Skrzebniowey daię, daruię, zapisuię, puszczam w moc, dzierżenie y spokoyne używanie aż do życia oboygu we trzech tysięcy tynfow prawem dozywotnym, poniewasz nikomu innemu tych wyżey wyrażonych gruntow prawem pierwszym ani poslednieyszym nie zawiedzionych y nie pisanych y żadnemu długami y naymnieyszemi nie obciążonych, y nic sobie nie excipuię z pomienionych placow, gruntow, uroczyszcz; także nie zastawuię żadnego praetextu y prawa sobie y succesorom moim do pana Hrehorego Skrzebnia y do małżonki onego paniey Anny Hrehorowey Skrzebniowey iako y successorow ich. Wolni y mocni będą pan Hrehory Skrzebień y pani małżonka onego Anna Hrehorowa Skrzebniowa y ich successorowie na wyrażonych gruntach, placach, morgach, uroczyszczach budować domy, gumna, browary, według swego upodobania y woli, rozrabiać y zarabiać, gnoić, zasiewać swoim nakładem y pracą, a stąd wszystkie pożytki na siebie y successorow swoich obracać; też pomienieni aktorowie wolni y mocni będą swą własnoscią szafować, dać komu chcąc, darować, zapisać, swoim prawom puścić w sumie trzech tysięcy tynfow, osobliwie budynki y nabytek swoy y wszelką ruchomość wolno będzie pomienionym aktorom komu chcąc dać, darować, przedać y zapisać. Podatki zaś rzeczy pospolitey uchwalone, także laudum powiatowy sami przez się y successorow swoich unosić do skarbu maią z osmey części dymu y na swoie imie kwity odbierać, także służbę ziemską swoim kosztem z tych dobr służyć y zastempować powinni będą sami y successorowie, a do żadney exdywizij dworney głowney maiętności moiey do Hor y Horek nie maią być pociąganie tak sami aktorowie, iak ich successorowie, ani do żadnych y naymnieyszych ciężarow tak przezemnie samą, iako y successorow moich, ani przez sług moich do

maiętności Hor-Horek zesłanych ich mość panow ekonomow, komisarzow, rewizorow, administratorow, zawiadowcow y iakim kolwiek ode mnie prawem trzymaiących arędą zostawą albo y wiecznością y nie od kogo innego obcego. Y nie mam ia sama y successorowie moi y nikt inny do possesij przychodzić tych dobr panu Hrehoremu Skrzebniowi y małżonce onego paniey Annie Hrehorowey Skrzebniowey we trzech tysięcy tynfow zawiedzionych prawem dożywotnim, aż poki trzy tysiące tynfow wyliczę ia sama albo successorowie moij panom aktorom moim albo ich successorom, komu będzie od nich zapisano summa; osobliwie budynki, nabytek y wszelką ruchomość, iako zechcą ordynować dispozycią, czynić wolni y mocni będą pomienieni aktorowie. A iesliby ktoż kolwiek strony moiey, y z zwyż opisanych osob śmiał choć w naymnieyszym punkcie ten moy dobrowolny zapis naruszyć, taki kożdy będąc pozwany do ktoregoż kolwiek sądu y prawa ma zaręki płacić aktorom y ich successorom trzy tysiące tynfow, także szkody y nakłady prawne nagradzać, a y po zapłaceniu by nie poiednokrotnym zarąk y kosztow prawnych przecię ten moy dobrowolny zapis przy zupełney mocy y walorze u każdego sądu y prawa bez żadnego naruszenia ma zostawać. Na co dla dania lepszey wiary y pewności dałem ten moy dobrowolny zapis, z podpisem ręki mey własney y z podpisem rąk ich mosciow panow pieczętarzow. Pisan w Dereczynie, dnia szostego Oktobra anno tysiąc siedmsetnego osmego. U tego zapisu podpisy rąk temi słowy: Izabela Sapieżyna, stolnikowna wielka wielkiego xięstwa Litewskiego, ustnie y oczewisto proszony pieczętarz od iasnie wielmożney iey mość pani Izabeli Heleny z Łubna Połubinskiey Sapieżyney, stolnikowey wielkiego xięstwa Litewskiego, do tego prawa podpisuię się swą Jan Kuniewicz. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz od osoby wyż wyrażoney do tego prawa podpisuię się Jerzy Syrwid. Do tego prawa od osoby w nim wyrażoney proszony pieczętarz podpisuię się Sław. Kazimierz Bartoszewicz, pisarz grodski Orszanski. Ustnie y oczywisto proszony pieczętarz od osoby wyż wyrażoney do tego prawa ręką mą podpisuię się Kazimierz Kwinta. Ktorež to prawo za podaniem onego przez osobę wyż mianowaną iest do akt xiąg grodskich Orszanskich wpisane, z ktorych y ten wypis pod pieczęcią grodską y z podpisem ręki pisarskiey panu Hrehoremu Skrzebniowi dan. Pisan w Orszy. Sław. Kazimierz Bartoszewicz pisarz grodski Orszanski.

Писанъ на бумажномъ листѣ. Внизу тисненая печать.

Хранится тамъ же.

84.

1710 г. Ноября 23 дня. Объяснительное письмо графа Гаврилы Головкина къ коронному подканцлеру Яну Шембеку по дѣлу о занятіи Русскими войсками земель, принадлежащихъ Речи, съ указаніемъ общаго положенія дѣлъ.

Ясневельможный господине подканцлере коронный мой зело почтенный господине и брате! Листъ Вашей милости, ко мнѣ писанный изъ Гильбруна подъ Гданскомъ прошедшаго Сентября отъ 17 дня, я получилъ, и о всемъ содержаніи онаго Его Царскому Величеству Всемилостивѣйшему моему Государю доносилъ. Его Царское Величество съ немалымъ удивленіемъ уразумѣлъ изображенные въ томъ Вашей милости листу столь многочисленные жалобы. А имянно вначалѣ, милость Ваша, пишете, что якобы маетности, Речи Посполитой надлежащіе, въ воеводствахъ: Кіевскомъ, Брецлавскомъ и Черниговскомъ, господъ: Конецпольского, воеводы Сирацкого, Линевского, ловчего Кіевского, Чаплицовъ, Войнаровскихъ, Харлецкихъ, Юрья Калютинского, полковника Бѣлендовского и прочихъ тамошнихъ жителей отняты, и столь многая шляхта зъ женами и зъ дѣтьми выгнаны и многіе въ плѣнъ до Полонного и въ прочіе мѣста заведены, такожде мѣстечко Норжиникъ и держава Самостралы для господина фелтмаршала князя Меншикова отняты. Особливо же полковникъ Иваненко старство Винницкое, которое королевское Величество полковнику Калиновскому отдалъ, силою отобралъ и людей помянутого полковника выгналъ. О чемъ всемъ не токмо позволенія никакова отъ Его Царского Величества не дано, но Его Величество весьма до нынѣ неизвѣстенъ, отъ кого бъ то и какими способы учинено, и того ради надлежало было о томъ Вашей милости подлинное извѣстіе прислать, ибо Его Царское Величество о всемъ вышеписанномъ, желая подлинно вѣдать, изволилъ спрашивать господина фелтмаршала князя Меншикова, которой такожде какъ о отнятіи помянутыхъ розныхъ господъ маетностей, такъ особливо о мѣстечкѣ Норжиникѣ и державѣ Самостралѣ, равно же и о забираніи въ плѣнъ до Полонного шляхты и прочихъ жителей Речи Посполитой сказалъ, что нимало несвѣдомъ и никакихъ отъ его милости о томъ ни къ кому повелѣній, чтобъ тако зъ жительми Речи Посполитой поступать, не посылано жъ. И нынѣ, по полученіи отъ Вашей милости вышеизображенной вѣдомости, посылается указъ Царского Величества къ губернатору Кіевскому князю Голицыну, дабы о томъ розыскъ учинилъ: чинено-ль отъ кого изъ имѣющихъ управленіе отъ Его милости князя Мен-

шикова, въ Полонномъ обрѣтающихся, или отъ кого иного такія насильствія кому изъ шляхты или иныхъ жителей Речи Посполитой, и по розыску, указалъ Его Величество, ежели въ томъ кто винные обрѣтутся учинить жестокое наказаніе, а обидимымъ награжденіе и, буде какіе маетности отняты, отдать имъ по прежнему. О протчемъ же посылаются Его Царского Величества указы къ гетману Его Царского Величества войскъ Запорожскихъ господину Скоропатскому, такожде и къ нему губернатору Кіевскому князю Голицыну (и таковыжъ указы другіе къ нимъ написанные при семъ по желанію Вашей милости, за отворчетыми печатьми, прилагаю), дабы они о томъ о всемъ учинили немедленной розыскъ, и, ежели кто гдѣ въ рубежахъ наяснѣйшей Речи Посполитой какіе у кого маетности дерзнулъ отобрать, немедленно бъ паки тѣ, кому оные надлежатъ, возвратили, такожде и полковникомъ Иваненку и Танскому въ староство Винницкое вступаться и въ протчіе мѣста наѣздовъ и жителемъ обиды и неспокойства чинить весьма запретили; и смотрѣли того прилежно, дабы отнюдь ни гдѣ ни отъ кого ни какіе своевольства не происходили, и, ежели сыщутся въ томъ кто винные, тѣмъ бы учинили безъ пощады наказаніе, ибо Его Царское Величество ни малѣйшей части земли Речи Посполитой, какъ уже то прежде сего многократно объявлено, къ себѣ присоковокуплять не намѣрянъ и никого изъ подданныхъ своихъ того учинить не допуститъ. Принадлежащее о генералѣ-маеорѣ Шидловскомъ, о которомъ Ваша милость напоминаете, будто онъ выдавъ универсалъ свой городы и мѣстечка и села, надъ рѣкою Сожею и Пецнею обрѣтающіяся, отбиратии къ Украйнѣ присовокупляти намѣрянъ, и о томъ такожъ никогда указовъ отъ Его Царского Величества оному не бывало и ни о чемъ томъ не извѣстенъ; и для того повелѣлъ Его Царское Величество ему Шидловскому быть на почтѣ сюда немедленно къ отвѣту въ томъ, къ которому изволите Ваша милость для подлинного свидѣтельства прислать къ намъ изъ выданныхъ его универсаловъ одинъ оригиналъ за его рукою, и можете Ваша милость быть благонадежны, какъ уже вышепомянуто, что отъ Его Царского Величества никому указовъ и повелѣнія такова нѣтъ, чтобъ мѣста или земли Речи Посполитой отбирать и къ своимъ границамъ присовокуплять. Чтоже изволите напоминать о обидахъ и разореніяхъ, чинящихся костеламъ и духовнымъ Уніацкой Вѣры, а имянно: будто въ Полоцку костелъ сożженъ, и чтобъ кто умысломъ то чинить дерзнулъ, о томъ сумнѣваемся, чтобъ могло то доказано быти, кромѣ того, что въ Полоцку Уніяцкая церковь, подъ которою въ погребѣ былъ пороховой магазинъ, которой нѣкоторымъ несчастливымъ случаемъ зазженъ, и тако не токмо та церковь подорвана, но и многихъ притомъ артилерій-

скихъ служителей Царского Величества до смерти побило, и тако явно всѣмъ, что то несчастіе не умысломъ учинилось, и въ томъ на войски Его Царского Величества какъ и во многихъ иныхъ случаехъ нарекается по приватной злобѣ тѣхъ уніатовъ. Приналежащее о Рижскихъ жителехъ, о которыхъ Вы извѣстилися, что они не токмо на вѣрность, но и на наслѣдство Его Царскому Величеству присягли, и о семъ Вашей милости объявляю, что когда городъ Рига отъ одной части войска Царского Величества осаженъ, а другая часть при атакѣ Выборка обрѣталася, а тогда же по несчастливой Дацкой баталіи въ Шонѣ непрестанные вѣдомости были, что Шведы не имѣя дѣла болѣе зъ Датчаны хотѣли сильнымъ сукурсомъ Ригу выручить, и уже къ тому фелтмаршалъ ихъ Штейнбокъ былъ ординованъ зъ дватцатью тысячми, изъ которыхъ уже при самой здачѣ Риги пять полковъ Шведскихъ къ Динаменду было пришли, и тогда Царское Величество изволилъ указъ свой къ господину фелтмаршалу Шереметьеву послать, чтобъ какимъ нибудь образомъ трудился тотъ городъ получить, и ежели станутъ требовать капитуловать о здачѣ, то бъ на всѣ требованные отъ нихъ кондиции соизволилъ. И когда Рижской губернаторъ и Лифляндская шляхта и мѣщане выслали свои кондиции о здачѣ, тогда помянутой фелтмаршалъ на все имъ для вышеписанного случая позволилъ, и на тѣхъ кондиціяхъ ихъ принялъ, въ чемъ они по той капитуляціи немедленно присягу въ вѣрность учинили. А ежелибъ не вскорѣ по ихъ волѣ ту капитуляцію съ ними учинитъ, то бы вышереченной сукурсъ могъ то все испровергнуть, въ чемъ однакожъ не надлежитъ Его Королевскому Величеству и наяснѣйшей Речи Посполитой сумнѣнія никакова имѣть, ибо Его Царское Величество намѣренъ о той провинціи и городѣ, по учиненному съ Его Королевскимъ Величествомъ и Речью Посполитою договору, исполнить, ежели до скончанія сея войны союзъ съ Его Величествомъ содержатъ ненарушимо. Что же приналежитъ о жалобахъ на войска Его Царского Величества, якобы о непорядочномъ и тяжкомъ собираніи провіантовъ и обидахъ, хотя о томъ къ командующимъ надъ оными генераломъ жестокіе указы и недавно посланы, чтобъ никакихъ обидъ и разоренія отнюдь чинить не дерзали и не позволяли, подъ опасеніемъ жестокого истязанія, но довольствовались бы опредѣленными порціами, на пропитаніе войскъ потребными; и для унятія и пресеченія тѣхъ жалобъ и обидъ посланъ отъ Его Царского Величества комиссаръ полномочной генералъ-маіоръ Полонской, которому велѣно было, съѣхався съ комисары Королевского Величества и Речи Посполитой, о всѣхъ тыхъ жалобахъ розыскивать и винныхъ наказывать по правамъ безъ пощады и неописываясь; но нынѣ со удивленіемъ усмотрѣли изъ письма Вашей милости, что

и онымъ многіе жители Речи Посполитой не довольны и приносятъ на него жалобы въ учиненныхъ имъ отъ него тягостяхъ, и будто ѣздитъ во многолюдствѣ, (хотя онъ генералъ-маіоръ писалъ къ Его Царскому Величеству, что препона тому, что тотъ судъ не начинается, не отъ него происходитъ; понеже въ началѣ определенные къ тому суду отъ Его Королевского Величества комисары по пріѣздѣ его въ Польшу весьма долго къ нему не бывали, а когда оные и съѣхались съ нимъ, то ничего во врученномъ имъ дѣлѣ не учиня уѣхали паки отъ него прочь, и тако ему безъ нихъ никакого суда отправлять не возможно, о чемъ онъ генералъ-маіоръ и королевскому величеству доносилъ, такожъ и къ Вашимъ милостямъ писалъ). Однакожъ во удовольство наяснѣйшей Речи Посполитой повелѣлъ Его Царское Величество у того суда быть съ своей страны главнѣйшимъ управителемъ генералу-лейтенанту князю Голицыну, а Полонскому быть велѣно подъ его управленіемъ (буде же генерала-маіора Полонского особа чинамъ Речи Посполитой противна, то Его Царское Величество оному въ томъ судѣ быть не укажетъ), которой господинъ, яко знатная и извѣстного праводушія особа, чаю, можетъ имъ жителемъ Речи Посполитой уже показать во всемъ удовольство. Токмо надлежитъ къ тому суду опредѣленныхъ отъ Королевского Величества и Речи Посполитой комисаровъ прислать такожъ изъ знатныхъ особъ немедленно, которые бы не имѣли никакихъ въ томъ партикулярныхъ интересовъ и дабы оные тѣ суды по надлежательству отправляли, и повелѣно бъ было всѣмъ жителемъ Речи Посполитой: кому отъ кого изъ людей Царского Величества какая обида учинится, приходить на тотъ судъ зъ документами безъ всякого сумнѣнія, ибо велѣно въ томъ помянутымъ господамъ справедливость по надлежательству чинить, безъ жадного продолженія и описки къ Царскому Величеству, о которыхъ обидахъ и Вашимъ милостямъ надлежитъ писать къ помянутымъ комисаромъ о удовольствѣ; а буде бъ отъ нихъ справедливости въ чемъ не было учинено, и тогда мочно о тѣхъ дѣлѣхъ писать ко двору Царского Величества. Инаго же способу кромѣ сего ко унятію происходящихъ жалобъ Царскому Величсству не изобрѣтаемъ, и уповая, что и Ваша милость сіе заблаговоспріимете, ибо войскамъ Его Царского Величества изъ земли Речи Посполитой нынѣ, хотя Его Царское Величество для прекращенія всѣхъ себѣ докукъ то учинить и склоненъ, за опаснымъ короля Шведского въ Турской землѣ пребываніемъ и угрожаемого вступленія въ Польшу съ великимъ войскомъ, выступить не возможно, (чего уповаемъ никто изъ милостей Вашихъ доброжелательной отчизнѣ своей, ради соблюденія оной, желать нынѣ не будетъ), ибо то едіное по се число Турковъ по факціямъ Шведскимъ и воеводы Кіевского и протчихъ адгерентовъ ихъ

отъ того вступленія удержало, какъ и нынѣ тотъ воевода имянемъ Лещинского и будто всей Речи Посполитой новому везирю Мегметь-Пашѣ предлагалъ, чтобъ приняли всю Речь Посполитую въ подданство Турское, и обѣщалъ давать Туркомъ по четыре миліона червонныхъ трибуту на годъ съ королевства Польского, ежели возставятъ паки Лещинского на престолъ Польской и введутъ короля Шведского съ силою Турскою въ Польшу. И ежелибъ Царскому Величеству въ томъ интересу собственного не было, дабы до того не допустить, то могъ бы по такимъ себѣ многимъ докукамъ и досадительнымъ укоризнамъ отъ Речи Посполитой войска свои и вывесть; но понеже ради собственной и общей, по колигаціи съ Его Королевскимъ Величествомъ и Речью Посполитою, пользы, для вышеобъявленныхъ рацей, войскъ своихъ Царскому Величеству вывесть весьма не возможно, того ради надлежитъ Вашимъ милостямъ о дачѣ на тѣ Его Царского Величества войска провіанту и фуражу учинить съ посломъ Его Царского Величества господиномъ княземъ Долгорукимъ, такожъ и съ командующими надъ оными войски генералы княземъ Голицынымъ и Янусомъ фонъ-Эберстетомъ порядочное опредѣленіе, по чему на каждого человѣка и лошадь выдавать имѣетъ, такожъ учинить реглементъ и о дачѣ на генераловъ и офицеровъ опредѣленныхъ порціоновъ противъ обычая иныхъ областей. А ко онымъ господамъ посланы указы, чтобъ они въ томъ отъ Его Королевского Величества и Речи Посполитой съ опредѣленными на то особами согласилися немедленно, а сверхъ бы того опредѣленія отнюдь ничего брать и обидъ чинить никому не велѣли, и смотрѣли того прилежно; кто сверхъ того отважится что учинить, тѣхъ бы жестоко наказывали безъ всякой пощады подъ опасеніемъ себѣ истязанія. И ежели со стороны милостей Вашихъ о семъ о всемъ ревностное попеченіе приложится, могутъ всѣ ссоры и жалобы пресечены быть, а иного способу мы къ тому изыскать не можемъ. Притомъ же и въ томъ милость Вашу обнадеживаю, что сколь скоро король Шведской безъ всякого отъ Турской страны противного начинанія выѣдетъ въ свои земли, то Царское Величество войска свои изъ земель Речи Посполитой вывесть конечно изволитъ. Что же Ваша милость въ томъ же листѣ своемъ предлагаете о возвращеніи Полонного, и во оной Его Царское Величество какъ никогда не вступался, такъ и нынѣ до оного никакого притязанія не имѣетъ. Но понеже то мѣсто съ принадлежностьми, какъ чаю сами Ваша милость извѣстны, дано отъ Королевского Величества партикулярно господину фелтмаршалу князю Меншикову въ наданіе, о чемъ онъ и привилии Его Королевского Величества, за подписаніемъ собственной руки и приложеніемъ печати, на оное имѣетъ, (съ которого при семъ, ради извѣстія милости Вашей,

копію пріобщаю, а подлинная объявлена будетъ въ прибытіе господину послу Королевского Величества и Речи Посполитой Воловичу); и тако онъ господинъ фелтмаршалъ имѣетъ въ томъ самъ по правамъ королевства Польского поступати и, кому ежели въ чемъ надлежитъ, за оное по обыкновенію тамошнему отвѣствовать. О чемъ ему отъ Его Царского Величества имянно указомъ опредѣлено, и войскамъ Царского Величества до того вмѣшиватися весьма запрещено. Что же упоминается о дворѣ фелтмаршала князя Меншикова и оной тамо обрѣтался тогда, когда его милость въ тѣхъ краяхъ команду имѣлъ; но понеже нынѣ онъ господинъ князь Меншиковъ опредѣленъ къ другой командѣ, то и двору его изъ Польши вонъ выѣхать онъ повелѣлъ, и чаю, что то уже и исполнено. Возвращеніе же мѣстъ въ Украйнѣ Заднѣпрской, до Речи Посполитой належащихъ, также и объ отдачѣ пушекъ обнадѣживаетъ Его Царское Величество Речь Посполитую, что въ томъ по даннымъ прежде сего деклераціямъ удовольство всеконечно показать изволитъ, сколь скоро король Шведской изъ области Турской выѣдетъ и опасности въ тѣхъ краяхъ минутся, о чемъ сами Ваша милость разсудить изволите, въ какихъ опасныхъ состояніяхъ тамошніе дѣла нынѣ обрѣтаются; и чтобъ въ томъ ни малого сумнѣнія не изволили имѣть, ибо Царское Величество показалъ уже довольной опытъ, что ничего отъ Речи Посполитой въ владѣніе себѣ не притязуетъ; понеже Полоцкъ и Быховъ испразнить и гарнизоны свои изъ оныхъ вывесть повелѣлъ, когда потребности въ томъ для общихъ интересовъ бывшія миновались. Что же Ваша милость желаете вѣдать о испорченной крѣпости Быховской, и о томъ удивляюсь, что милость Ваша того не изволишь напомнить, что то учинилось по желанію собственному чиновъ Речи Посполитой на радѣ Любельской, когда господа послы Вацлавъ Велегурской, каштелянъ Волынской, Томашъ Глуской, каштелянъ Гостынской, Казимеръ Потей, воевода Витепской, и прочіе съ ними бывшіе въ поданныхъ своихъ пунктахъ по инструкціи того отъ Царского Величества желали, дабы оную разоря отдать изволилъ, и съ которыхъ пунктовъ эксктрактъ прилагается; и Царское Величество въ томъ изволилъ, по желанію ихъ, дать асекурацію, за подписаніемъ руки своея, что то учинить повелитъ, которая асекурація и нынѣ въ рукахъ милостей Вашихъ; почему то и учинено, однакожъ безъ повреждения домовъ и прочихъ зданій. О князѣ же Вишневецкомъ отвѣтствовано въ Его Царского Величества грамотѣ къ Королевскому Величеству Августа 11-го дня настоящего году: что понеже онъ по преступлении обѣщанной своей вѣрности и писменной поруки, соединясь съ непріятели, не токмо противъ войскъ Его Царского Величества непріятельски, но паче измѣнически поступалъ, и многихъ не-

чаянно напавши убивалъ, но на него Царского Величества собственную особу ловительствовалъ, и въ пути Его Величества изъ Варшавы къ Вильнѣ перенять искалъ, также онъ въ явственномъ безчестномъ письмѣ, за своею рукою выданномъ, Его Царское Величество найзлѣйшими и безчестными клеветы поносить дерзнулъ, и за сіи и иные многіе его учиненные досады взятъ онъ отъ войскъ Его Царского Величества, яко явственной непріятель и измѣнникъ отечества, въ полонъ; и хотя отъ Речи Посполитой обѣщано за учиненные помянутого князя Вишневецкого досады по государственнымъ правамъ его осудити и Его Величеству достойномѣрное довольство показати, однакожъ то еще до нынѣ не послѣдовало; и ежели Его Королевское Величество изволитъ чрезъ опредѣленную комисію и судей его князя Вишневецкого за помянутые преступленія къ достойному наказанію осудити, и по тому достаточное удовольствіе Его Царскому Величеству дать обѣщати, тогда Его Величество оного по сообщенію на него того приговора Его Королевскому Величеству и Речи Посполитой выдать повелитъ. Какія же злодѣйства уніацкой епископъ Жабокрицкой учинилъ, о томъ такожъ въ грамотѣ Царского Величества помянутого жъ Августа отъ 19 дня Королевскому Величеству объявлено, а имянно: оной епископъ, кромѣ своего злочинія въ принужденіи церквей Греческаго закона мучительски въ Унію, писалъ къ старостѣ Винницкому въ письмѣ своемъ, которое отъ войскъ Его Царского Величества перенято, и нынѣ у насъ подлинное обрѣтается, объявляя свою непремѣнную вѣрность къ Станиславу Лещинскому; притомъ войски Его Царского Величества не токмо еретическими называетъ, но объявляетъ, что онъ въ маетностяхъ своихъ, чрезъ которые войски Его Царского Величества итти тогда имѣли, велѣлъ, для прислуги непріятелю, мосты подрубить тайно, дабы отъ того онымъ и артилеріи приключилась гибель и препона въ пути; и за сіе его злодѣйство войски Его Царкого Величества для отомщенія того поймали, и нынѣ содержится онъ за арестомъ; и тако онъ не яко духовная особа, но яко не токмо непріятель, но и шпегъ по достоинству подлежитъ всякого истязанія, по правамъ духовнымъ, мірскимъ и воинскимъ, и для того такого злодѣя отпустить отнюдь не возможно. Что же принадлежитъ о маетностяхъ воеводы Полоцкаго Чашникахъ, и хотя тотъ воевода, какъ всѣмъ извѣстно, противу учиненной своей присяги и Его Царскому Величеству многократно учиненной асекураціи, къ непріятелю не токмо перешелъ, но и о войскахъ нашихъ подалъ вѣдомость; и для того причину имѣли съ его маетностьми какъ съ непріятельскими поступать; однакожъ по ходатайству Его Королевского Величества поданъ указъ къ генералу фелтмаршалу Шереметьеву, дабы запретилъ, чтобъ никто въ маетности его не вступался,

о чемъ однакожъ Царскому Величеству по се число и неизвѣстно, дабы отъ кого тѣ маетности были отняты: для того о томъ прошу извѣстія, для чего бъ то учинено. При семъ пребываю Вашей милости желательнымъ братомъ и нижайшимъ слугою графъ Гаврило Головкинъ. Изъ Санктпетербурка Ноября 23-го 1710 году.

PS. Изволите Ваша милость изъ сего моего письма выше сего усмотрѣть по вѣдомостяхъ изъ Царяграда отъ посла Его Царского Величества господина Толстого, присланные факціи Швецкіе и воеводы Кіевского и прочихъ како подвигаютъ оные Порту къ нарушенію съ Его Царскимъ Величествомъ и короны Польской постановленного миру; а при написаніи сего получены отъ того посла господина Толстого еще новѣйшіе письма, въ которыхъ всѣ выше объявленные факціи онъ посолъ и предложенія и обѣщанія воеводы Кіевского, Портѣ чиненныя, подтвержаетъ, и хотя Турки еще совершенного намѣренія не воспріяли, однакожъ прилежно о томъ думаютъ и нѣкоторые воинскіе предуготовленія чинятъ; и хотя нашъ посолъ трудится то отвращать, но новой Везирь Мегметьпаша къ нему гораздо холоденъ является, и по 12/1 число Октября оного на аудіенцію еще не допустилъ. Воевода жъ Кіевской и Понятовской неоднократно на конференціяхъ у него были, и хотя посолъ нащъ имѣетъ указъ въ пользу Королевского Величества и Речи Посполитой, что надлежитъ тамъ предлагать и интересы Ваши престерегать, но въ томъ ему Турки не могутъ вѣрить. А посланной Вашъ Банковской хотя тамо и есть, однакожъ не имѣя никакова характера къ везирю и къ министромъ Порты не допускается, и кредиту никова у нихъ не имѣетъ, о чемъ Царское Величество не помалу удивляется, для чего отъ Его Королевского Величества и отъ Речи Посполитой господинъ Рыбинской, яко назначенный въ то посольство, по се время не поѣхалъ и такъ долго медлитъ; и указалъ мнѣ къ Ващей милости при семъ напоминать, дабы Ваша милость по должности чина Вашего предложеніями Вашими Его Короневское Величество изволили склонить къ скорому того господина Рыбинского въ то посольство отправленію; понеже въ нынѣшнее время зело то посольство тамо потребно, и могъ бы онъ господинъ Рыбинской по данной ему инструкціи всѣ Шведскіе факціи и предложеніи и обѣщанія воеводы Кіевского и Понятовского уничтожить, и обще съ посломъ нашимъ многіе пользы общимъ нашимъ интересомъ сочинити, и ложь ихъ обличить, что они то своевольно и безъ позволенія Речи Посполитой чинятъ, и что вся Речь Посполитая при Его Королевскомъ Величествѣ Августѣ Второмъ, яко законномъ своемъ Государѣ, въ вѣрности и съ Царскимъ Величествомъ въ союзѣ обрѣтается.

Писанъ на трехъ бумажныхъ листахъ. Внизу подпись графа Головкина. Хранится тамъ же.

85.

1712 г. Іюля 9 дня. Запродажная запись на крестьянина съ семействомъ, сбѣжавшаго отъ стольника Ивана Потемкина къ стольнику Александру Воронцу.

Одна тысяща семьсотъ втораго надесять Іюля въ девятый день стольникъ и полковникъ Иванъ Михайловъ сынъ Потемкинъ далъ сію запись при свидѣтелехъ нижеподписавшихся стольнику и ротмистру Александру Казимерову сыну Воронцу въ томъ, что въ прошломъ семьсотъ пятомъ году дѣло у меня было въ Смоленски, въ Приказной Палатѣ съ нимъ Александромъ о бѣгломъ моемъ крестьянинѣ Дорогобуского уѣзду, Саковской волости, деревни Петрова о Кузмѣ Никитинѣ; и по тому дѣлу онъ Александръ въ томъ крестьянинѣ мнѣ обиненъ, и по полюбовному нашему договору вышпомянутого крестьянина зъ женою его и съ дѣтьми и съ его крестьянскими животы и съ пожилыми лѣты поступился я Иванъ ему Александру и женѣ его и дѣтямъ за добровые свои деньги за десять рублевъ. И ему Александру и женѣ его и дѣтямъ тѣмъ крестьяниномъ владѣть вѣчно и отъ посторонних крѣпостей очищатца самому переписными Дорогобужскими прошлыхъ лѣтъ книгами и иными моими крѣпостями и сею моею записью.

Писанъ на бумажномъ поллистѣ. На сторонѣ двѣ гербовыхъ печати. Хранится тамъ же.

86.

1722 г. Марта 19 дня. Полюбовная сдѣлка между прапорщикомъ Григоріемъ Блудовымъ и Смоленской шляхты ротмистромъ Александромъ Воронцемъ о бѣглыхъ крестьянахъ.

Одна тысяща семьсотъ двадесять втораго году Марта въ девятьнадесять день прапорщикъ Григорей Ивановъ сынъ Блудовъ далъ сію запись Смоленской шляхты ротмистру Александру Казимерову сыну Воронцу въ томъ: въ прошломъ семьсотъ шестомъ году билъ челомъ отецъ мой Иванъ Тарасовичъ Блудовъ и я Григорей Блудовъ же на него Александра о бѣглыхъ своихъ крестьянѣхъ о Козмѣ Никитинѣ и о дѣтяхъ его о Яковѣ, Ѳедорѣ, Артемьѣ и о Гаврилѣ Козминыхъ и о пожилыхъ деньгахъ, и по тому нашему челобитью то дѣло вершено и тѣ вышеписаные крестьяне по крѣпостямъ

отданы мнѣ Григорью, и за пожилые годы деньги велѣно на немъ Александрѣ доправить. А нынѣ я Григорей съ нимъ Александромъ Воронцомъ поговоря полюбовно по тому дѣлу въ пожилыхъ деньгахъ, въ проѣстяхъ и воликитахъ во всемъ помирился; а взялъ я Григорей у него Александра Воронца за тѣ пожилые годы за проѣсть зволокиту, (и которые дѣвки вышеписаныхъ моихъ крестьянъ Козмы Никитина и дѣтей его Якова Козмина зъ братьями до нынѣшней нашей сдѣлки выдалъ за мужъ въ его Александровой вотчину, и тѣми дѣвками владѣть ему Александру, женѣ его и дѣтямъ вѣчно безповоротно), а по договору съ нимъ взялъ я Григорей у него Александра тѣхъ крестьянъ за пожилые годы и за проѣсти зволокиту и за вышеписаные дѣвки, которые выдалъ въ его вотчину, денегъ двѣсти рублевъ, и впредь мнѣ Григорью, женѣ моей и дѣтемъ родственникомъ моимъ на его Александра, на жену его и дѣтей по тому вершеному дѣлу и о зажилыхъ годѣхъ и о проѣстяхъ, зволокитахъ и о вышеписанныхъ выданныхъ за мужъ дѣвкахъ, и ни о чемъ о томъ Его Императорскому Величеству на него Александра Воронца и на жену его и на дѣтей нынѣ и впредь не бить челомъ и ни которыми дѣлы не вчинать. А ежели по тому дѣлу станетъ касатца кромѣ его Александра Воронца къ Ивану Потемкину, какъ онъ спорилъ о томъ крестьянинѣ въ семьсотъ четвертомъ надесять году, или иному кому, и мнѣ Григорью бить челомъ вольно, а ему Александру до того дѣла нѣтъ, и не вступатца; а ежели по тому дѣлу спросятъ пошлинъ по указу Его Императорскаго Величества, и тѣ всѣ пошлины и алтынныя деньги платить ему Александру. Къ сей сдѣлочной записи прапорщикъ Григорей Ивановъ сынъ Блудовъ такову запись далъ и руку приложилъ. Тимоѳей Ивановъ сынъ Грибоѣдовъ при сей записи свидѣтелемъ былъ и руку приложилъ. Стольникъ и Смоленской шляхты поручикъ Богуславъ Яковлевъ сынъ Шипневскій при сей записи въ свидѣтельствѣ былъ и руку приложилъ. У сей записи капитанъ Данила Герасимовъ сынъ Малышевъ свидѣтелемъ былъ и руку приложилъ. Запись писалъ канторъ Московской крѣпостныхъ дѣлъ подъячей Петръ Романовъ 1722 года Марта въ 20 день.

Писанъ на бумажномъ поллистѣ. Внизу помѣчено: запись въ Московской крѣпостной конторѣ въ книгу записана подлинно, пошлинъ двадцать рублевъ, отъ письма петнадцать копѣекъ, отъ записки десеть копѣекъ, на расходъ десеть копѣекъ сполна взеты и въ приходную книгу записаны. *На сторонѣ двѣ гербовыхъ государственныхъ печати. Хранится тамъ же.*

87.

1731 г. Февраля 10 дня. Жалоба, поданная императрицѣ Аннѣ Іоанновнѣ отъ каштеляна В. К. Литовскаго Криспина на князя Менщикова, о захватѣ послѣднимъ имѣнія его Полукевичъ.

Nayiasnieysza Imperatorowa panstw Rossyiskich Pani a Pani moia miłościwa.

Z upadnieniem do stop Maiestatu Waszey Imperatorskiey Mości posyłam umyślnego z tą pokorną supplikią moią, abyś raczyła rozkazać Ichmościom panom senatorom y ministrom swoim weyżeć w krszywdę moią prszez S. P. kniazia Imści Menzikow, na co y dokumenta autentyczne posyłam. Idzie o to, yż nieboszczyk dziad mój Wolodkowicz, woiewoda Nowogrodzki a ociec matki moiey, maiący za sobą Sokolinską z domu, wdowę pozostałą po S. P. xiążenciu Trubeckim, którego syna pozostałego, dawszy mu edukacią należytą, odesłał go na Moskwę do swoich. Sam zaś zostawszy z małżąką swoią z niektórych summ od Rzeczy Pospolitey przez konstytucią naznaczonych y krolewszczyzn korzystał, między innemi maiąc dwie córki y wydawszy iedną za Polubinskiego, marszałka W. W. X. L., drugą za oyca mego, kasztelana Trockiego, krolewszczyznami dzieci swoie podzielił. Dostaie się część Połukiewicz na osobę oyca mego, ktorą swym prawem wlewa na mnie, a ia będąc kilkanaście lat w teyże possesyi przez woynę musiałem się w cudze udać kraie. W tym wyżey wspomniony kniaż Jmść Menzikow zaieżdża mi część moią, nie maiący żadnego na to od J. K. Mości Pana mego miłościwego przywileiu, tylko na tę, która była w tenucie S. P. Jmści pana Sinickiego, miecznika W. X. L., i przez kilkanaście lat przez potencią trszymał. O co kiedym ia do prawa się udał, dekretum otrzymał y na wrócenie więcey sta tysięcy Polskych wskazy na dobrach tegoż kniazia Jmści w Litwie leząjcych Hory-Horki, a ponieważ teraz dostały się Waszey Imperatorskiey Mości Paniey a Paniey moiey Miłościwey, ia znižaiąc głowę moią pod nogi Oney idę tylko do Jey zwykłey klemencii i miłosierdzia. Uczynisz Wasza Imperatorska Mość, co się Jey zdać będzie w nagrodę moich strat. Jmść Pan Potemkin ma ręką nieboszczyka kniazia Menzikowa w swoim memoriale wyrażoną wolę, aby mi część moię Połukiewicz oddał, a za wybraną intratę przez tak lat wiele co zechcę zapłacił. Już tedy y przy tym dokumencie ustawicznie pokornie supplikuię Maiestatowi Waszey Imperatorskiey Mości, abyś raczyła iaka zdać się będzie satysfakcią rozkazać uczynić. A ia nie przestanę błagać Maiestat Boski za długoletnie i iako nayszczęśliwsze panowanie Waszey Imperatorskiey Mości, będący z powin-

ną submissyą i Maiestatu Jey adoracią.

Najasnieyszey Waszey Imperatorskiey Mości Paniey a Paniey Moiey Miłościwey nayniższy podnożek JJK. Kryszpin kasztelan xięztwa Litewskiego generał Leytenant JKM. z Minska, die 10 Febr. 1731 r.

Писанъ на бумажномъ листѣ.

Хранится тамъ же.

88.

1734 г. Мая 18 дня. Купчая крѣпость, заключенная между Дмитріемъ Бердяевымъ и Петромъ Ворoнцомъ, на холостаго крестьянскаго сына.

Одна тысяча семсотъ тридесятъ четвертого Маія въ осьмнадесятый день Смоленского уѣзду, деревни Конищево житель Смоленской шляхтичь Дмитрей Васильевъ сынъ Бердяевъ, продалъ я Дмитрей Смоленскому шляхтичу хоронжему Петру Александрову сыну Воронцу, женѣ его и дѣтямъ въ прокъ въ вѣчное владѣніе крѣпостного своего крестьянского сына тогожъ Смоленского уѣзду Ветлидского стану изъ показанной деревни Канищево Михайлу Петрова сына Рябиченка холосто го; а взялъ я Дмитрей за него Михайлу у него Петра денегъ пять рублевъ нынѣ напередъ по договору все сполна. А напередъ сего онъ Михайла кромѣ его Петра, жены его и дѣтей иному никому не проданъ и ни заложенъ и не у кого ни въ какія крѣпости кромѣ сей моей купчей не укрѣпленъ. А владѣть имъ Михайлою съ сего числа по сей моей купчей ему Петру, женѣ его и дѣтямъ впредь вѣчно, бесповоротно и безъ выкупу, а мнѣ Дмитрею, женѣ моей и дѣтямъ и родственникомъ моимъ до него Михайла нынѣ и впредъ дѣла нѣтъ, и не вступатца никому никоторыми дѣлы. А кто станетъ во оного моего проданого крестьянского сына Михайлу Петрова у него Петра Воронца или у жены его и дѣтей по моимъ крѣпостямъ вступатца, и мнѣ Дмитрею и женѣ моей и дѣтямъ его Петра, жену его и дѣтей отъ уступщиковъ ото всякихъ крѣпостей во всемъ очищать и убытка никакого не доставить, а подушные и рекрутскіе и другія всякія казенныя подати за него Михайлу нынѣ и впредъ платить мнѣ Дмитрею, женѣ моей и дѣтямъ, а ему Петру, женѣ его и дѣтямъ ни до какого платежа за него Михайла дѣла нѣтъ, и не привлекать. — Къ сей купчей Вяземской . . . . Ареѳій Симоновъ сынъ Суховъ, вмѣсто Смоленского шляхтича Дмитрей Васильевъ сынъ Бердяевъ, что онъ крѣпостного своего крестьянского сына Михайла Петрова сына Рябиченка Смоленскому шляхтичу Петру Воронцу за пять руб-

левъ продалъ и деньги взялъ сполна и сію купчею далъ при нижеписаныхъ свидѣтеляхъ, по его прошенію, руку приложилъ. При сей купчей Везмитинъ посадской человѣкъ Семенъ Павловъ сынъ Ѳокинъ свидѣтелемъ былъ и руку приложилъ. При сей купчей Вязмитинъ посадцкой человѣкъ Иванъ Блудовъ Большой свидѣтелемъ былъ и руку приложилъ. Осиповъ сынъ купчею писалъ, по приказу канцеляриста Ивана Миронова, Вязмитинъ Евстаѳей Кукинъ. 1734 г. Мая въ 18 день. Отъ письма десять, отъ записки десять, поголовныхъ девять копѣекъ, пошлинъ гривенныхъ пятдесятъ копѣекъ, особо двѣ четверти взято и въ приходъ записано. Сія купчая записана подлинно. Подписалъ надсмотрщикъ Иванъ Мироновъ.

Писанъ на бумажномъ поллистѣ. Хранится тамъ же.

89.

1737 г. Записка о податяхъ Бѣлорусскихъ кагаловъ и несправедливыхъ поборахъ со стороны верховнаго раввина, въ ущербъ интересамъ общественнымъ.

1mo: Że kahały Białoruskie vigore constitutionis anni 1717 dawać powinni summę pogłownego 9800, która crevit in immensum tak, że teraz 25000 złotych płacić muszą, do ktorych kahałow że y moie dobra dziedziczne wchodzą y należą, cięszką ponoszą krszywdę, a to przez to, że rabina synagog wszystkich non convocatis omnibus sinagogis ze wszystkich kahałow sam postanawia, co chcę y co pro particulari concernit iego interes, zniosszy się sobie z niektóremi przychylnemi do publicznego tego podatku, privatas przyczynia usuras; a do tego singulariter to sciendum, że gdy delegati z kahałow przyiadą do rabina do ułożenia taryfy: co by na który kahał należało płacić, zważywszy, że większą summę nakładaią, niżeli pro sorte kożdego kahału należącą, protestuie się y odchodzi, w czym zwierzchność rabinowska cum suis adherentibus chcąc ad effectum deducere to co intendit, takich zażywa sposobow, deputatom nie wydaie taryfy na pogłowne, poki oni nie poszlą żołnierzow y nie przyprowadzą protestanta, aby się koniecznie podpisał do tey taryfy, iaką oni uforpowali, a przeto in tam elatam publiczny podatek łącząc z prywatnemi extollit summas. Przeto prosić xiążecia Jmści hetmana, aby wydał uniwersał otworzysty z pieczecią kancelaryi swoiey, żeby się takie nie działy inkonveniencye w dobrach dziedzicznych oppressionem zwierzchności rabinskiey pochodzące, ut composcant y w dalszy czas ne fiant, do wszyst-

kich kahałow Białoruskich ieden copiatim po wszystkich rozeszle się kahałach propter innotescentiam.

2do. Drugi zaś ordynans in futurum ut valeat do Ich mościow panow kontrahentow albo delegowanych po pogłowne żydowskie, aby się nie ważyli supra expressas inconvenientias czynić, oraz że invaluit mos, iż gdy ziadą executores do kahału miasta którego dziedzicznego, do przykahałkow, miasteczek, wsiow, karczem, gdzie się tylko znayduią żydzie, nie posyłaią ad executionem pogłownego, ale w tym mieście, gdzie iest kahał, wszystko exeqvuią, coby należało z miasteczek, wsiow y karczem.

Документъ этотъ сохранился въ копіи и даже безъ подписи, но печатается здѣсь потому, что находится въ прямой и несомненной связи съ слѣдующимъ вслѣдъ за этимъ документомъ. Хранится тамъ же.

90.

1737 г. Іюня 17 дня. Универсалъ Михаила Вишневецкаго къ Бѣлорусскимъ синагогамъ и кагаламъ, по поводу разныхъ несправедливыхъ поборовъ, съ приказаніемъ высшимъ раввинамъ явиться въ Гродну для объясненій предъ особой по этому дѣлу коммиссіей.

Michał Serwacy Korybuth na Zborażu y Wiśniowcu xiąże Wiśniowiecki, hrabia na Dolsku, Dombrowicy, Brahiniu y Komarnie, woiewoda Wilenski, hetman wielki WXL., Glinianski, Jucholski, Wilkowiski, Wilkyski, Kirsnieński, Simnieński y Metelski etc. starosta.

Wiadomo czynię wszystkim synagogom y kahałom Białoruskim, w wielkim xięstwie Litt. zostaiącym, ponieważ donoszą mi tu niepoiednokrotnie JO. JWW. Ich mość PP. obywatele kraiu tegoż Białoruskiego y przekładaią krzywdy swoie, że w miastach, miasteczkach y dzierżawach własnych niesłusznie ponoszą aggrawacye przez nakładanie kahałow na przykahałki podatku pogłownego, konstytucyą roku 1717 determinowanego, którego inne partykularze wystarczać do wypłacenia nie mogą, a zaś na pensyą moię, tąż konstytucyą roku wyżey wyrażonego obwarowaną, niedostaie corocznie y zalega na tychże kahałach Białoruskich kilkanaście tysięcy. Więc chcąc wynaleść iakowy skuteczny do ułatwienia interessu tego sposob, nie zdaie mi się nad ten przyzwoitszy, aby wszystkie synagogi y kahały tameczne albo rabinowie y starsi ich od dawnieyszego czasu wszystkie swoie rozpisy, regestra, bircze na reassumpcyą przyszłą kommissyi Grodzieńskiey do Grodna komportowali, gdzie się doyść może podstępek y zdrada takowych osob starszych synagog, że więcey

niż prawo mieć chce wybieraiąc na prywatne pożytki te summy obracaią, a universitati dzieie się przez to wielka krzywda, abyście tedy tak bez żadney renitencyi stawali z pomienionemi rozpisami y regestrami tym uniwersałem moim nakazuię, pod winą zapłacenia troiakiey summy, iakoby się napotym (ieżeliby zayść miała wasza renitencya) z indagacyi naznaczonych na to od prześwietnego koła kommissyi Grodzieńskiey pokazać in super wybrana miała. Co wam surowo zaleciwszy, na większy dowod ręką własną ten uniwersał podpisuię. Działo się w Słonimie, die 17 Junij 1737.

Писанъ на бумажномъ поллистѣ. Внизу тисненая печать и подпись Вишневецкаго. Хранится тамъ же.

91.

1740 г. Апрѣля 10 дня. Письмо архіепископа Полоцкаго Гребницкаго къ Станиславу Витановскому, губернатору Быховскому, съ представленіемъ двухъ священниковъ уніатовъ Григорія Быневскаго къ Дашковской и Фелиціана Карбовскаго къ Сидоровицкой церкви.

Mnie wielce mościpanie czesniku Brzeski mościpanie serdeczny bracie!

Za praezentami, od iaśnie wielmożnego iego mości pana łowczego wielkiego xięstwa Litewskiego danemi, Hrehorego Byniewskiego y Felicyana Karbowskiego za parochow (praevia sacrorum ordinum collatione) do cerkwi Daszkowskiey y Sidorowickiey inwestyowałem; których osobliwszemu respektowi, łasce y protekcyi Jaśnie Wielmożnego Mościpana oddaiąc, sam ze wszelkim godności iego uwenerowaniem piszę się Wielmożnego WMościpana serdecznego brata unižonym sługą H. Hrebnickj, arcybiskup Połocki manu propria. 10 Apryla, 1740, w Struniu.

92.

1740 г. Апрѣля 24 дня. Письмо референдарія Кунцевича къ Буховецкому, губернатору Быховскому, о сопротивленіи оказанномъ протопопу Быховскому крестьянами деревни Дашковичъ.

Wielmożny mnie wielce serdeczny bracie y dobrodzieiu!

Przybył tu był ociec wielebny protopopa Bychowski dla poświęcenia i podania cerkwi Daszkowskiey oycowi Byniewskiemu, za prezentą

JWJmci pana łowczego Litewskiego, któremu dla assystencyi i propter maiorem securitatem dodałem administratora mego Daszkowskiego z kilku ludźmi, prszeciwku którym zbuntowawszy się ludzie Daszkowscy, nie tylko wielebnego oyca protopopa pobili, mszał y czapkę odebrali, ale i przeciwko mnie bunt podniosszy, administratora mego z miasta wypędzili, ludzi moich pobili; więc ia według informacii WMci Pana donoszę WM Panu takowy bunt i życzę WM Panu ziechać samemu, wziowszy z sobą z kilkadziesiąt ludzi; y ia memu administratorowi zleciłem, żeby dopomogł WMości Panu w ufundowaniu, według woli JWJmci Pana łowczego Litt. dobrodzieia mego, oyca Byniewskiego w cerkwi Daszkowskiey, a sam wyieżdżaiąc w drogę, kłaniam uniżenie i piszę się WM. Pana serdecznego brata i dobrodzieja uniżony sługa Kuncewicz R. W. X. Litt. z Daszkowicz. 24 Aprila, roku 1740.

P. S. Na wsiadanym moim donios mi oyciec Barkałabowski o przybyciu WMości Pana Dobrodzieia, za czym i ia strszymałem się do dnia iutrzeyszego, gdybym temu aktowi premicielnemu mogł ysłużyć, na którego przybycie oczekiwaiąc summo mane piszę się Kuncewicz.

93.

1740 г. Апрѣля 27 дня. Письмо Данiила Стаховскаго къ Буховецкому, губернатору Быховскому, о счастливомъ опредѣленiи отца Быневскаго на приходъ Дашковскiй, и объ угрожавшемъ сопротивленiи со стороны крестьянъ деревни Сидоровичъ, съ просьбою употребить противъ послѣднихъ вооруженную силу.

Wielmożny mości dobrodzieiu!

Ufundowawszy szczęśliwie wielebnego oyca Byniewskiego na parafij Daszkowskiey, gdzie pacifice bez żadney przeciwności to się stało, lubo przed przybyciem z ludzmi niejakieś swywole pokazowały się, za kturą motores byli penowani od wielmożnego iegomość pana Koncewicza, teraz za ordynansem wielmożnego WMpana dobrodzieia dziś maszeruiemy do Sidorowicz, y tam day panie Boże takowy posłużył sukces, gdybyśmy bez kłótni negociatio naszę wypełnili. Dochodzi nas wiadomość, że się potenżnie ludzie Sidorowscy armuią do bronienia cerkwi, czemu wiary nie daiemy, aż obaczemy onych animusz, a tak, gdy przeciw woli iaśnie wielmożnego iegomości dobrodzieia przeciwić się zechcą, nie dopuszczaiąc armata manu, tedy bierze mię reflexia upraszać wielmożnego WM pana dobrodzieia ordynansu, ieżeli marsowym terminem mam postompić; zły to żart, kiedy do nas zaczną strzelać, a my nie odstrzelemy, a zaś odstrzeliwszy może ktury upaść, przez co aby nie było dla

mnie kłopotu iakiego, iuż tedy fiat voluntas Dei, za początkiem idzię rzecz; to wyraziwszy stopy ściskam pisząc się wielmożnego Wmości pana dobrodzieia nayniższym sługą. D. Stachowski manu propria. Die 27 Aprilis 1740, z Daszkowki.

94.

1740 г. Апрѣля 28 дня. Письмо отъ Погорѣльскаго, администратора Сидоровицкаго, къ священнику Баркалабовскому объ отсрочкѣ пріѣзда сего послѣдняго въ село Сидоровичи по случаю бездорожья и бунта крестьянъ.

W Bogu przewielebny Mości Xięże Prezbiterze Barkałabowski!

Donoszę do wiadomości Waćpana y Dobrodzieia, niechciey turbować w te bezdroże, i w takie rozwodzie do Sidorowicz nie życze, bo bardzo chłopi pobuntowali się, niechcą i mnie słuchać, lepiey życze zaczekać do przesuchy, bo i mój pan będzie o prszesusie, to z lepszym będzie dla Waćpana i Dobrodzieja, i jednakże Wać Dobrodziey teraz i mnie nie zostaniesz w domu pana mojego, bo odjadę w drogę Minsko. Co doniosszy do wiadomości Wacpana i Dobrodzieja tym koncze, że mu iest na zawsze życzliwym sługą Antoni Pogorzelski. Z Prszybereża dnia 28 Aprila, anno 1740.

95.

1740 г. Апрѣля 29 дня. Письмо Погорѣльскаго къ Буховецкому, губернатору Быховскому, съ препровожденіемъ тѣлъ убитыхъ, а также и вещей забранныхъ у крестьянъ деревни Сидоровичъ.

Wielmożny Mości Dobrodzieju!

Podług odebranego listu od Wmci Pana Dobrodzieja, odsyłam ludzi pobitych i strszelbę, która się znayduje pod rejestrem przy IMśch panach mieszczanach, od Wmci pana dobrodzieia przysłanych, tudzież szable, tasze, także z kapłańskich rzeczy niemało, które się znalezli, to jest: z aparatow, kielichow, które przy pieczęci Jegomości odsyłam. Więcey co się znaydzie, będę odsyłał i będę o tym staranie przykładał dla Jaśnie Wielmożnego Jmci pana dobrodzieja o wszystkim, także o ludziach Sidorowickich, które pobite, sześciu umarło, a insi podstrzelone, kture chore zostają, do Bychowa zaś żadno mia-

ro ludzie nie zezwolili wiezć pobitych. Co doniosszy do W. Mości Pana Dobrodzieja, zostaję W. Mości Pana i Dobrodzieja szczerym i życzliwym sługą Antoni Pogorzelski. Z Sidorowicz dnia 29 Aprila, 1740 roku.

Roku 1740 miesiąca Maja czwartego dnia, na urzędzie J. Kr. mości Grodżkim Pttu Rzeczyckiego, comparendo personaliter JM. Pan Kazimierz Chłopicki ten list do akt podał. Stefan Skoryna namiesnik i regent Grodzki powiatu Rzeczyckiego.

96.

1740 г. Апрѣля 29 дня. Перечисленіе оружія и разныхъ другихъ вещей, принадлежавшихъ убитымъ и отобранныхъ у крестьянъ деревни Сидоровичъ послѣ совершеннаго ими убійства.

1.

Regestr strzelby pachołczey y wengierskiey, co się teraz znalazło we wsi Sidorowiczach w roku 1740, miesiąca Apryla dnia 20.

Strzelby pachołczey y wengierskiey sztuk 9, z tych ułamana iedna; bagnetow 3, tasz pachołczych y wengierskich 9, czapek pachołczych 2, kapuza wengierska 1, szabel wengierskich 2, a iedna trzecia wpuł przełamana. Siekierka 1, pistolet 1, czapka Jmści pana namiesnika bartnkowa.

2.

Regestr rzeczy kapłańskich y oyca protopopy.

Ksionżka wienksza 1, xionżka mnieysza 1, aperat 1, paczek kapłańsky z naczyniem cerkiewnym y duchownym, obrus gruby 1, ręcznik 1 y pas 1 czyni sztuk 3.

97.

1740 г. Мая 4 дня. Донесеніе вознаго по дѣлу объ убійствѣ, совершенномъ крестьянами-дизунитами деревни Сидоровичъ надъ уніатами Даніиломъ Стаховскимъ, протопопомъ Емельяномъ Клемонтовичемъ и Артомономъ Легкимъ, съ изложеніемъ причинъ и поводовъ этого убійства.

Roku tysiąc siedmsetnego czterdziestego miesiąca Maja czwartego dnia.

Na urzędzie JKr. mości Grodzkim Pttu Rzeczyckiego, przedemną An-

onim Kazimierzem na Chlewnie Chlewińskim, skarbnikiem i podstarościm sądowym Pttu Rzeczyckiego, od J. O. Xiążęcia Jmci Albrychta Radziwiła, starosty Rzeczyckiego, ustanowionym, comparendo personaliter Atanazy Szczerba, ienerał JKr. Mci Pttu Rzeczyckiego, kwit swój relacyiny prezentacyiny w sprawie niżey wyrażoney zeznał w te słowa pisany: Ja jenerał JKr. Mci Pttu Rzeczyckiego niżey na podpisaniu ręki mey wyrażony, czynię wiadomo tym moim relacyinym prezentacyinym kwitem, iż w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym czterdziestym miesiąca Maja czwartego dnia, z stroną szlachty panami Janem y Pawłem Zahorskimi, byłem użytym i wezwanym od J. Wielmożnego Jmci Pana Michała Sapiehi, łowczego W. X. L., starosty Gulbinskiego, y od W. Jmci Pana Franciszka Buchowieckiego, koniuszego województwa Brzeskiego, gubernatora hrabstwa Starobychowskiego, do miasta JKr. Mci Rohaczewa, do kancellaryi Grodzkiey Rzeczyckiey, jako do naybliższego grodu, dla oglądania zabitych y zamordowanych crudelissime na śmierć w Bogu zeszłych Jmci pana Daniela Stachowskiego, namiesnika Starobychowskiego, oraz w Bogu wielebnego Jmci xiędza Omeliana Klimontowicza, protopopy Starobychowskiego, y Arcioma Lochkiego, pachołka garnizonu Starobychowskiego. A gdym przybył do kancelaryi Grodzkiey Rzeczyckiey, tam widziałem przed kancelarią trzy truny, w których trunach Jmci pana Daniela Stachowskiego, namiesnika Starobychowskiego, u którego głowa rurami, bagnetami, pieszniami pobita, oczy, ręce poprzebijane i poprzełamywane, i wszystka głowa, oczy krwią spłyneły, także w Bogu wielebnego Jmci xiędza protopopę Starobychowskiego, głowa, twarz i wszystkie ciało tiranissime zbite, stłuczone krwią spłyneło; przy tym i Arcioma Lochkiego, pachołka garnizonu Starobychowskiego, widziałem przestrzelonego przeciwko serca samego, głowę zbitą stłuczoną krwią spłynełą y ranę w gardlie zadaną. A gdym się pytał, od kogoby takowe morderstwo i zabóystwo stało, tedy wiele godnych Ichmościow przytomnych, iako też i pospolstwa będących powiadali: że się to stało z woli y daney licencyi Ichmościow panow Jabłonskich, stolnikow Nowogrodzkich małżonkow, y Jmci Pana Antoniego Pogorzelskiego, administratora Sidorowskiego y prezbitera tamecznego Sidorowskiego dyzunita, nazywającego się Szarawarą, tak też czernca z Mogilewa od władyki przysłanego, y innych ludziey ekonomiy Mohilewskiey, którzy zostawali z sobą w iedney radzie y namowie. Jakoż chcąc wiedzieć, za co takowe by się stało zabóystwo y kryminał, tam tedy ciż Ichmość y ludzie przytomne postronne przy teyże stronie szlachty zeznawali mnie to, i w ten sposob: iż J. wielmożny Jmść pan Michał Sapieha, łowczy W. X. L. starosta Gulbiński, jako pan wieczysty hrabstw Bychowskich i wsi Sidorowicz, w powiecie Orszańskim leżącey, takową in scriptis od siebie dyspozycią Jmci panu Franciszkowi Buchowieckiemu, koniuszemu woiewodztwa Brzyskiego,

gubernatorowi hrabstwa Starobychowskiego, dał, aby w dobrach swoich wieczystych dyzunickie cerkwie do unij świętey przyłączył, vigore którey dyspozycyi daney, Jmść pan gubernator czyniąc zadość, dał informacyą w Bogu zeszłemu JM. panu Danielowi Stachowskiemu, namiesnikowi Starobychowskiemu, który zeszły JM. pan Stachowski wespół z w Bogu wielebnym Jmcią xiędzem Omellianem Klimontowiczem, protopopą Starobychowskim, i w Bogu wielebnym Jmcią xiędzem Felicianem Karbowskim, nie spodziewaiąc się na siebie żadnego niebespieczeństwa, przewiozszy się przez rzekę Dniepr, szli piechotą do wsi Sidorowicz, z tym tylko jednym umysłem dla perswazii tamecznemu prezbiterowi, i poddanym Sidorowskim, ażeby chcieli do jedności unii świętey przystąpić. A tak prezbiter tameczny i supra wyrażeni poddani Sidorowscy dowiedziawszy się o tym, a wszedszy w konsilium z Jmść panem Antonim Pogorzelskim, administratorem tamecznym Sidorowskim, oraz z czercem dyzunickim, z poddanemi ekonomij Mohilewskiey, armata manu z ognistym orężem jak do boju, muszkietami, dzidami, pieszniami, kosami, cepami, kołami, drągami szli potykając, y zasiadszy na dobrowolney drodze o czwierć mili od wyrażoney wsi Sidorowicz nad groblą tam do tych supra wyrażonych w Bogu zeszłych rzuciwszy się sposobem wyż wyrażonym na tymże mieyscu crudelissime na śmierć w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym czterdziestym miesiąca Aprila dwudziestego siódmego dnia pozabijali. Od pachołkow garnizonu Starobychowskiego karabiny i wszystek od mała do wiela moderunek, oraz w Bogu wielebnych xięży aparamenta cerkiewne, jako to: kielichy, patyny, aparaty, xięgi odebrali, i czyniąc na kontempt świętey unij ritus Graeci w błoto rzucali i nogoma deptali. A tak ja jenerał z stroną szlachtą do czegom był użyty, com widział i słyszał, — w ten mój relacyiny prezentacyiny kwit spisawszy na dowod tego wydałem i zeznałem. Pisan ut supra. U tego kwita relacyinego prezentacyinego podpis ręki jenerała takowy: Atanazy Szczerba, jenerał j. kr. mości powiatu Rzeczyckiego. Który to takowy kwit przez wyż wyrażonego jenerała zeznany jest, do xiąg Grodzkich Pttu Rzecyckiego przyienty i wpisany, z których i ten wypis pod pieczęcią urzędową grodzką Rzeczycką W. Jmci Panu Michałowi Sapiezie, łowczemu W. X. Litt. jest wydan. Pisan w Rohaczewie, ut supra.

98.

1740 г. Мая 4 дня. Процессъ Михаила Сапѣги съ Яблонскими и другими прикосновенными лицами по дѣлу объ убійствѣ, совершенномъ въ деревнѣ Сидоровичахъ.

Roku tysiąc siedmsetnego cztyrdziestego, miesiąca Maja czwartego dnia.

Na urzędzie JKrmści Grodzkim powiatu Rzeczyckiego, przede mną Antonim Kazimierzem na Chlewnie Chlewińskim, skarbnikiem i podstarościm sądowym powiatu Rzeczyckiego, od JO. xiążęcia JMci Albrychta Radziwiłła, starosty powiatu Rzeczyckiego ustanowionym, żałował y solenniter protestował się JW. JMść pan Michał, hrabia na Bychowach, Dombrownie, Zasławiu, Rożaney, Sapieha, łowczy W. X. L., starosta Gulbiński, jako pan i dziedzic majętności nazwaney Sidorowicze, tudzież wielmożny Jmć pan Franciszek Buchowiecki, koniuszy województwa Brzeskiego, gubernator hrabstwa Starobychowskiego, na wielmożnego JM. pana Jana Jabłońskiego, stolnika Nowogrodzkiego y samą jeymość, małżonków, jako tenutorów wyżey wyrażonych dobr, także na Jmć pana Antoniego Pogorzelskiego, administratora Ichmościow Sidorowickiego, wielebnego Jmci episkopa Mohilowskiego imieniem y nazwiskiem samemuż wiadomego, i na wielebnych Abramy czernca Kościańskiego, Szarawarę, prezbitera Sidorowickiego, in uno consilio et condictamine z sobą będących, a specialiter: na pracowitych Wasila Jaroszynka wojta, Harasima Busznia, Marcina Kozioła, Wasila Hetmana, Łarbę, Dyrłę, Lemię, Siemiona i Iwana Dyrłow, jako samych kryminalistow mordercow, y na wszystkich poddanych wsi Sidorowicz, jako buntownikow i zruszycielow pokoju pospolitego; przy tym na poddanych wsiow ekonomii Mohilewskiey i innych do tey swywolney kupy i kryminału implikowanych; mieniąc o to, iż co żałujący J. wielmożny JM. z osobliwszey ku chwale Boskiey swey intencii, chcąc w hrabstwach swych Bychowskich wszystkie cerkwie dyzunickie naydujące się z unią świętą ritus Graeciae zjednoczyć i do tego poddaństwo swe namówić, dawszy na to dispozycią od siebie in scriptis żałującemu Jmci panu Buchowieckiemu, gubernatorowi Bychowskiemu, sam w kraje Litewskie oddalił się. In fundamento którey dyspozycii daney żałłcy Jmć pan gubernator Bychowski pierwiey w majętności nazwaney Daszkowka, w powiecie Orszańskim leżącey, cerkiew dyzunicką i poddaństwo tameczne do unii świętey zjednoczywszy, prezbitera tam instalował. A potym chcąc i więcey do teyże zjednoczoney religii poddaństwo w hrabstwach Bychowskich namówić, usilnego w tym dokładał starania, o czym obżałłni wziowszy wiadomość, zniosszy się z przewielebnym episkopem Mohilewskim, a

specialiter Jmć pan Antoni Pogorzelski, administrator Sidorowicki, czy to z woli y dyspozycii Ichmościow panow Jabłońskich małżonkow panow swoich, czyli też sam z domysłu swego wszedszy w consilia z Abramem czerncem Kościańskim, do episkopii Mohilowskiey należącym, i wielebnym Szarawarą, prezbiterem dyżunickim tamecznym, zbuntowawszy poddaństwa wszystkie całey wsi wspomnioney Sidorowicz, w powiecie Orszańskim leżącey, y dawszy onym na wszelkie scelera licencyą, sam niby unikając od tego kryminału, umyślnie ze dworu na ten czas oddalił się, w którą daną licencią y protekcią dufając obżałówani czernec y prezbiter z obżałowanymi poddanymi, in reatu imionami wyrażonemi kryminalistami, zebrawszy całą wieś poddaństwa tamecznego i z innych wsi ekonomicznych Mohilowskich nie małą gromadą na dwieście swewolnych ludzi kupę, z ognistym y ręcznym orężem jako do boju zgromadziwszy, w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym cztyrdziestym, miesiąca Aprila dwudziestego siódmego dnia; uczyniwszy zasadzkę o czwierć mile ode wsi Sidorowicz nad groblą na dobrowolney drodze idącego Jmci pana Daniela Stachowskiego, namiesnika Starobychowskiego, bez żadnego respektu pierwiey słowami skomatycznemi łając dyffamując, potym dawszy ze strzelby ognia, pachołka garnizonu Bychowskiego na imie Arcioma Lochkiego na tymże mieyscu o śmierć przyprawili; a potym rzuciwszy się tumultem, wspomnionego Jmci pana Stachowskiego tamże takoż na mieyscu, a w Bogu wielebnego Omeliana Klimontowicza, protopopę Starobychowskiego, drogą uchodzącego, nagoniwszy crudelissime bijąc, mordując i pastwiąc się, na śmierć pozabijali; jako relacya jeneralska oglądania prezentowanych ciał z grodu Rzeczyckiego wydana w sobie rem obloquitur. Innych zaś ludzi żałującego imionami na osobliwym regestrze wyrażonych tam będących niemało do śmierci bili, pokaleczyli, którzy bez żadney nadziei dalszego życia zostają. Niedość na tym mając, jeszcze na dalszą opressią wiary ritus Greciae z kościołem świętym Rzymskim zjednoczoney czyniąc, aparaty cerkiewne, kielichi, patyny w błoto rzucając, depcząc i nagrawając się, owe także pieniędzy nie mało przy zeszłym Jego Mości panu Stachowskim w trzosie będących, tudzież szablę we srebro oprawną, pistolety, przy tym strzelbę pachołkow garnizonu Bychowskiego pozabierawszy, ciała pozabijanych wyżey wyrażonych, żałujących ludzi u siebie trzymając, zaledwie na trzeci dzień żałującym wydali, i niektóre rzeczy pozabierane powróciwszy, a pieniędzy i innych nie mało zabranych podczas tego popełnionego kryminału rzeczy y ruchomości, na osobliwym regestrze wyrażonych, nie oddali, i powracać nie chcą; insuper jeszcze srogimi odpowiedziami i pochwałkami przegrażają się. Przez który stały kryminał, a mianowicie przez zabicie wspomnionego Jmci pana Daniela Stachowskiego, namiesnika Bychowskiego, który będąc przez lat dwanaście namieśnikiem w Bychowie

starym z całego hrabstwa Bychowskiego odbierając czynszowe roczne, intraty pieniężne, także podymne, zboża, dziakła y inne prowenta, nie uczyniwszy żadney z tego kalkulacyi, ten świat pożegnał; przez co z okazyi obżałowanych na sto tysięcy złotych żałujący iaśnie wielmożny delator szkodować musi. O co żałujące delatores chcąc z obżałowanemi jure prosequi ante omnia do obwarowania securitatem zdrowia od dalszych obżałowanych impetycii, a do personalney comparycii samych obżałowanych y statuicyi iego mości pana Antoniego Pogorzelskiego, administratora Sidorowickiego, oraz prezbitera tamecznego Szarawary, Abrama czernca Kościańskiego, nie mniey do statuicii także u sądu pracowitych Wasila Jaroszenka, woyta, Harasima Buszni, Marcina Kozioła, Wasila Hetmana, Łarba, Dyrły, Lemi, Siemiona y Iwana Dyrłow, jako samych pryncypałow kriminalistow i wszystkich, tak tey wyż wyrażoney wsi poddanych, jako i innych pomocnikow do tego kryminału przysposobionych, vigore założonego na onych in tempore przez jenerała powiatowego aresztu z przyporęczeniem y pokarania onych zosobna poenami kryminalnemi, ex merito causae ściągającemi się, nie mniey do comportacii u sądu zabranych w trzosie przy zabitym iego mości panu Stachowskim pieniędzy y wszelkiey od mała do wiela, podług osobliwego regestru, ruchomości strzelby; przy tym uznania gwałtu pospolitego, z winą pochwałkową głowszczyzn nawiązek sowitych, i nagrodzenia za poniesione z okazii obżałowanych szkody expensa prawne ad minimum stu pięciu tysięcy złotych i dalszych pen i win, które na obżałowanych distinctim ściągać się będą. Salva melioratione tey żałoby lub inney in casu necessitatis wyniesienia i do tey łanczenia żałujące delatores dali tę swą protestacią do xiąg Grodzkich powiatu Rzeczyckiego zapisać; co jest zapisano, z których i ten wypis, pod pieczęcią urzędową Grodzką powiatu Rzeczyckiego i z podpisem ręki pisarskiey, iaśnie wielmożnemu iegomości panu Michałowi Sapiezie, łowczemu wielkiego xięstwa Litewskiego, staroście Gulbińskiemu, i wielmożnemu iegomości panu Franciszkowi Buchowieckiemu, koniuszemu woiewodztwa Brzeskiego, gubernatorowi Starobychowskiemu, jest wydan. Pisan w Rohaczewie, ut supra.

99.

1740 г. Мая 19 дня. Росписка каноника Ижицкаго, выданная Буховецкому, въ полученіи отъ него денегъ за погребеніе тѣла Даніила Стаховскаго.

Daję ten dokument wielmożnemu Jmci panu Franciszkowi Buchowieckiemu, koniuszemu woiewodztwa Brzeskiego, gubernatorowi hrabstwa

Bychowskiego: że pro funeralibus excepto podzwonnego przez trzy razy za duszę S. P. Jmci pana Daniela Stachowskiego, namiesnika Bychowskiego, dał Jmść do naszego konwentu Bychowskiego i dwóm xięży Żurowickim Canonicorum Regularium Lateranensium rublow dwadzieścia i półtrzecia. Datum w konwencie Bychowskim. Anno 1740, die 7 Maji. X. Woyciech Józef Iżycki, canonicus Reg. Later. konwentu Bychowskiego, przeor i administrator.

100.

1740 г. Мая 21 дня. Письмо архіепископа Гребницкаго къ Буховецкому конюшему Брестскаго воеводства, по поводу замѣщенія священническихъ мѣстъ при церквахъ Дашковской и Сидоровицкой.

Mnie wielce Mości Panie Koniuszy woiewodztwa Brzeskiego Mości Panie serdeczny Bracie.

Że kandydaci investiendi do cerkwi Daszkowskiey i Sidorowickiey byli muniti praezentami od JW. Jmci pana łowczego wielkiego W. X. Litt., byłem in sensu, że wsie, w których namienione cerkwie są sytuowane, in actuali zostają possesione samego JW. Jmci pana łowczego, et eo inintuitu, za naypierwszym mi od WO. Nieczaja, parocha Bychowskiego, o tey tak okropney akcii doniesieniem, wraz pisałem do JW. Jmci pana łowczego, upraszając, ażeby quam efficacissima nie tylko na ukaranie exemplaribus ad terrorem drugich poenis za popełnione kryminały, ale też na zabieżenie za złym przykładem dalszym consequenciom raczył arripere media. Teraz zaś gdy wyczytywam z listu WMci pana, iż ta akcia idzie pro recognitione et disjudicatione przed trybunał, cogor mutare sensum, domyślając się, że te fortuny czy wsie w czyjeyści inney zostają possessyi. Jako tedy piszę do W. O. parocha Barkałabowskiego, ażeby przyjezdżał sam tu do mnie dla doskonałego i zupełnego o wszystkim mnie informowania, tak WMci Pana wielce i uniżenie upraszam o kommunikacyą przez tegoż W. O. Barkałabowskiego tak relacyi jeneralskiey oglądania ciał pobitych, jako też uczynioney i zaniesioney o to protestacyi i o informacią de tenutore et possessore actuali tych wsi, czy majętności, ażebyś my unitis viribus fortius agere mogli. Oczekiwając tedy na zupełnieyszą i doskonalszą wiadomość i informacią, a strwożony kler in circumferentia będący osobliwszey protekcii, łasce i manutencyi WMci Pana insinuando, sam ze wszelkim godności Jego uweneroWaniem piszę się WMci serdecznego brata uniżonym sługą H. Hrebnicki Arcybiskup Polocky manu propria. Dnia 21 Maji 1740, w Struniu.

101.

1740 г. Описаніе обряда погребенія и поминовенія Даніила Стаховскаго, съ подробнымъ обозначеніемъ сдѣланныхъ при этомъ издержекъ.

1.

Regestr, co się wydało na obrządek ciała S. pamięci J. Mści Pana Daniela Stachowskiego, namiesnika Starobychowskiego, który przez nieszczęśliwą transakcyą w Sidorowiczach 1740 die 27 Aprilis vivere desiit.

Aprilis die 28: na podzwonne po wszystkich cerkwiach y w kościele 4 tynfy, na msze święte czterem presbiterom 4 tynfy. Die 29: przewoznikom, kiedy ciało przywiezli, 2 tynf., na msze xięży kanonikom tuteyszym y Żurowickim 25 zł., na podzwonne przy wprowadzeniu ciała do miasta 6 tynf., różnym presbiterom jako to: Barkołobowskiemu, Chonowskiemu, Daszkowskiemu, S. Troieckiemu, Purskiemu ettc. 10 zł., bractwu na świece 5 zł. Die 30: do Barkałabowa na mszy święte 4: 5 zł., na ubostwo różne 1 tynf, oycowi Bieniewskiemu na mszy 4: 5 zł., za zrobienie trunny 5 zł., za malowanie trunny 5 zł., za płótno do wybicia trunny 5 zł. Die 1 Mai: bractwu przy odprowadzeniu ciała do Rohaczowa na prezentowanie 5 zł., przewoznikom za naięcie łodzi tak pod ciało, iako pod ludzie in assistentiam ze wszystkim 30 zł., służącemu nieboszczykowskiemu do Rohaczowa 1 tynf., ieneralowi na drogę 5 zł., item za łodź, na którey Horoszko y służący 10 zł., Horoszkowi na drogę 10 zł., czterem pachołkom na drogę 10 zł., djakom śpiewaiącym 5 zł., item ieneralowi, kiedym posyłał upominaiąc się o zabraną szablę przez moderunek ettc. 4 zł. Die 7 Mai: z Orszy, iak ciało nieboszczykowskie przyprowadzono, na podzwonne wszędzie 6 zł., xięży kanonikom Bychowskim 200 zł., na msze święte prezbiterom, z podzwonnym, z podzienkowaniem u stołu y ze mszami świętemi, 30 zł., na szpitale y na różne ubogie 10 zł., żołnierzom za assistentyą 10 zł. Die 3 Mai: prezbiterom siedmiom tynf. 7, na wino tynf. 4, JM. panu Rozerowi na expensa do Rohaczowa y podzwonne przeieżdżaiąc, na msze święte, na kancellarye zł. 120, za rybę na stypie zł. 7, za miod, wódkę, piwo sam Pan Bóg.........

2.

Regestr, co się wydało za nieboszczyka Daniela Stachowskiego, namiesnika Starobychowskiego, anno 1740 die 28 Aprilis.

Aprilis die 28: Na podzwonne do kościoła y cerkwi 4 tynfy, na msze święte czterem prezbiterom 4 tynfy. Die 29: Na msze święte tak tuteyszym ichmościom xży kanonikom regularnym, iako też Żurowickim 16

tynf. 1 szostak, tym przewoznikom co ciało przywiezli 2 tynfy, prezbiterom Barkalabowskim y Żurowickiemu z podzwonnym przez 3 dni 6 tynfow, na podzwonne iak ciało przyprowadzili 4 tynf., na świecy bractwu iak ciało prowadzili 3 tynf., na cztery msze swięte do Barkałabowa y na kommemoratye 4 tynf., na ubostwo różne 3 tynf. Die 30: Oycowi Bieniewskiemu na msze święte 5 tynf., za zrobienie trunny 3 tynf., przewoznikom do Rohaczowa 15 tynf., na bractwo iak cialo do brzegu odprowadzili 4 tynf. 1 szostak, malarzowi za malowanie trunny 4 tynf., służącemu nieboszczykowskiemu, iak iechał do Rohaczowa, 1 tynf, ienerałowi za prezenty y assistencyą do ciała 4 tynf. Die 1 Mai: Za naięcie czółna iednego 14 tynf., za drugi czołn co pachołcy 6 tynf., na drogę pachołkom 6 tynf., panu Horeszkowi 6 tynf., dziakom śpiewaiącym przy ciała assistencyi y różnemi czasami przy mszach etc. 3 tynf., popowi Hłuskiemu, Horodeckiemu, Zirowickiemu y innym różnym, od dnia 28 Aprila aż do siódmego dnia Maia bawiącym się w Bychowie y nie mał codzienne msze święte maiącym, 14 tynf. Die 6 Mai: na podzwonne, iak ciało z Rohaczewa przyprowadzili, 4 tynf. Die 7 Mai: xży kanonikom regularnym za kondukt, depozytyą ciała y mszy 5: 22 rubli 3 tynf., popom różnym za msze święte, śpiewanie, ceremonie około ciała 20 tynf., żołnierzom assystuiącym 6 tynf., na expensa do Rohaczowa JMści panu Rozerowi y na drogę z ludźmi 12 rubli, na miodu beczkę, co popi przez kilka dni na obiedzie pili zawsze y na stypie 30 tynf., za wino dla xięży, za obiady y obiad na stypie 34 rubli.

3.

Connotatio funeralium po iego mości panu Danielu Stachowskim, namiesniku hrabstwa Bychowskiego.

1mo. Od podzwonnego tak na processyach iako też y na pogrzebie y exekwiach talerow 6. 2do, za processy trzy y kondukty dwa talerow 8. 3tio, za mieysce w sklepie taler. 10. 4to, za wigilie y reqviem śpiewane tal. 7. 5to, za świece, za wino y lampy od aparatu tal. 5. 6to, na mszy więcey do rekognicy y consciency y woli podaiemy y iak według słuszności wystarczy fortuna.

102.

1740 г. Сентября 4 дня. Письмо изъ Рима отъ кардинала Валенти къ ловчему В. К. Л. Сапѣгѣ, вызывающее его на защиту унiи противъ схизматиковъ и лже-епископовъ т. е. неунитовъ.

Illustrissime et excellentissime Domine.

Tanta est, illustrissime et excellentissime Domine, tuae pietatis et in

Catholicam fidem studii celebratio, ut te Pontifex Maximus inter primos delegerit, cui religionis causam laborantem apud vos ex perfidia ac scelere schismaticornm vellet quam maxime commendatam. Licet enim repressi auctoritate clarissimae memoriae regis Augusti Secundi, qui Bersum quemdam pseudoepiscopum Ruthenum, rerum novarum et iniquitatis machinatorem, et Moholoviensis praesertim diaecesis corruptorem, hominem improbum in exilium expulerat, et diligentia ac pietate optime de republica meriti archiepiscopi Plocensis Floriani Hrebnicky retardati jam fuerint; alium repente nacti pseudoepiscopum Wolczanskium, nescio quem impietatis ducem, iterum novis etiam criminibus omnia turbant ac miscent; quorum furorem ali impunitate diuturna intelligis profecto vestrae et christianae reipublicae perniciosissimum esse. Quapropter hortatur te Pontifex Maximus, ut in proximis regni comitiis in id incumbas auctoritate tua, ut improbitas schismaticorum retundatur et Catholica integritas vestris omni ex parte regionibus restituatur. Istud cum impetrare a te debet causa tam gravis, tam sancta, tam necessaria, tum vero Pontificis Maximi mirifica in te benevolentia, cujus non vulgare inditium tibi, illustrissime atque excellentissime domine, in Apostolica benedictione amantissime impertitur. Ego, si quid in rem tuam me curare volueris, libentissime perficiam. Dominationis tuae, illustrissime et excellentissime, servitor cardinalis Valenti. Romae die 4 Septembris 1740.

Писанъ на бумажномъ полlistѣ. Хранится тамъ же.

103.

1747 г. Января 25 дня. Письмо Полоцкаго архіепископа Гребницкаго къ тому же Санѣгѣ по поводу предстоявшаго выбора уніятскаго митрополита.

Wiedząc to dobrze, że pientissimo wielkiego imienia JW. Wmość Pana dobrodzieia zelo y mocną ich protekcyą iedność ś. z kościołem Rzymskim w Ruskim narodzie znacznie się rozkrzewiła, in praesenti post suum pastorem luctu, Roxolanae ecclesiae solatium, mnie zaś przy spadłey na mnie (in fundamento Zamościanae synodi a s. sede approbatae), ad ulteriorem eiusdem s. sedis dispositionem metropolij całey Rusi administracij patrocinium w doznanym dla mnie innumeris łask documentis sercu tego szukam, uniżenie upraszaiąc, żebyś Wmść Pan dobrodziey sua efficacissima interpositione JWW. Ichmść PP. pieczętarzow koronnych y W. X. L. favore manutencij wolney przyszłego metropolity elekcij disponere raczył.

Elekcia ta funduie się in longa praescriptione non interruptae praxis, tym zaś większey iest obser-

wancij godna, im mocniey dwóma ś. stolicy Apostolskiey dekretami roborowana została, nigdy zaś od nayiaśnieyszego maiestatu Polskiego reprobowana nie była.

Awantażow wiary Katholickiey y dobrego in ecclesia Roxolana porządku, które z takowey elekcij fluxerunt et fluere mogą, non dilato, przed JW. Wmść Panem dobrodzieiem to tylko innuo, że gdy wszyscy, którym ius electionis tum a consvetudine tum a pontificia authoritate est attributum, na iedne zgromadzą się mieysce zwyczaynie naygodnieyszą y nayzgodnieyszą urodzeniem nauką y cnotami znakomitą, szczerym ś. stolicy Apostolskiey y zupełnym naywyszszemu królowi Jmści P-u M-u M-u poddaństwem distingwowaną osobę unanimi prece naywyszszemu maiestatowi po pańską nominacią y do ś. stolicy Apostolskiey rekomendacią pokornie submittent. A za tym indubia całey Rusi w iedności ś. perseverantia czuła około nawrócenia niezgodnych braci pieczołowitość y naylepszym clero et populo Ruteno chwałę Bożą y wieczne dusz zbawienie assekuruiący porządek nastąpi.

Ja że impellente conscientia przy moim administratorskim urzędzie zupełną wyrokow Apostolskich obserwancyą y nie naruszone dawnych chwalebnych zwyczaiow zachowanie manu tenere powinienem. Dla tego importunuię JW. Wmść Pana dobrodzieia o otrzymanie ode dworu JKmści Pana mego miłościwego tey łaski, że inquantum by kto in postpositionem huiusce antiquissimae consvetudinis chciał bez elekcij pańską dla siebie otrzymywać nominacią, aby takowy każdy do powinney zupełney pontificiis decretis submissij naywyższą JWW. Ichmość PP-w ministrow powagą był zobligowany.

Sam zaś (ut confidenter iako memu osobliwemu dobrodzieiowi fatear) na tę metropolitańską godność postąpić nie spodziewam się, gdyż penes caeterorum confratrum meorum o tę godność do naywyższego Pana concurrentiam, ia acz pierwszym inter illos vocatione bydź się liczę, że iednak y żadnych u naywyższego króla Jmści Pana mego miłościwego y potrzebnych in ecclesia Dei zasług w sobie nie widzę, praevideo też, że Jchmość XX. Jezuici pendente mea z Ichmémi lite wszelkiemu memu staraniu toto suo conatu obviare nie zaśpią; przeto y tentować o ten honor dla siebie nie ważę się, chyba by mnie potens JW. Wmść Pana dobrodzieia y całego wielkiego imienia tego dextera efficacissima sua u naywyższego maiestatu promotione na tym stopniu ulokować raczyła. Że zaś JW. Wmść Pana dobrodzieia tak pro publica całey Rusi utilitate, iako też y za moią acz nie zasłużoną osobą interessowanie się immortalem JW. Wmść panu dobrodzieiu gloriam przyniesie, a mnie novo titulo zobliguie, że ad quosvis usus inexcusabili obsequio et profundissimo cultu bydź nie przestanę. Die 25 Januarii 1747. W Struniu. Fl. Hrebnicki, archiepiscopus Polocensis.

Писанъ на поллистѣ съ такимъ же титуломъ, какъ и предыдущее письмо. Очень ветхъ. Хранится тамъ же.

104.

1747 г. Января 21 дня. Письмо Гераклія Лисянскаго, протоконсультора Литовской провинціи, по тому же поводу писанное, какъ и предыдущее.

Jllustrissime, excellentissime et reverendissime Domine Domine benefactor clementissime et protector singularissime.

Doznana longo beneficiorum usu dla zakonu naszego pańska JWWM. pana dobrodzieja protekcya animuje mnie do złożenia naypokornieyszey u nog dobroczynnych suppliki o mocną w teraznieyszych vacantis metropolitanae totius Russiae sedis circumstancyach praw zakonu y prowincyi naszey manutencyą.

Przez zakonne prawa, in fundamento pontificii brevis świętey pamięci Urbana VIIIpapieża, die20 Aug. 1631 emanati od nieśmiertelney pamięci JM. X. Józefa Wielamina Ruckiego, metropolity całey Rusi, cum voto błogosławionego męczenika Jozafata, arcybiskupa Połockiego, y wszystkich Ich mościow XX. biskupow ritus nostri, na pierwszych naszych zakonnych a bardziey totius Rutenae hierarchiae kongregacyach postanowione, dawnieyszy obierania Ruskich metropolitow zwyczay reassumowany jus electionis Jmc. XX. biskupom, y zakonowi naszemu adscripsit. Trwał ten zwyczay non interrupte aż do śmierci godney pamięci Jm. X. Kiszki, metropolity całey Rusi, y nie tylko ni od kogo nie był impugnatus, ale też od ś. stolicy Apostolskiey motivo assekurowania wiary S. Katholickiey w Rusi chwalony y approbowany bywał. Post fata zaś Jm. X. Kiszki, gdy w Bogu zeszły Jm. X. Szeptycki, na ten czas biskup Lwowski, o metropolitańską godność konkurrował, pierwszy huicce laudabilissime ab immemorabili tempore duranti consvetudini praejudicavit y samych tylko Ichmość XX. biskupow votum lucratus od nayiaśnieyszego majestatu nominacyą na metropolię otrzymał, o co zakon pro suis juribus juste zelando w Rzymie Imci litem movit, a JMść plurimis procerum reipublicae precibus stipatus nie tak prawem, jak tylko pokorną prożbą apud S-m congregationem de propaganda fide to evicerat, iż samych tylko, y to nie wszystkich Ichmciow XX. biskupow vota uproszona, dla Jmci nominacya akceptowana, y sacra Jmci konferowana była; zakonowi zaś naszemu illaesa et minime praejudicata jura sua zostawiwszy, producere one et probare nakazano.

Temu sanctae congregationis de propaganda fide dekretowi zakon nasz prompte parendo, gdy stante już metropolitano Jm. X. Szeptyckiego officio praedicta jura sua coram S. nuntiatura Apostolica producebat et coram praelaudata sancta congregatione producere parabat, pie functus illustrissimus Szeptycki metropolitanus, co konkurruiąc o metropolię or-

dini Basiliano abstulerat, to zostawszy już metropolitą restituens, naprzód in congregatione Leopoliensi anno 1739 celebrata (Sessio 6 № 3), potym in congregatione generali Dubnensi authoritate sanctae sedis Apostolicae convocata, et in praesentia illustrissimorum pontificij ac sanctae Regiae majestatis legatorum celebrata, nec non die 20 Maij 1744 anno infallibili vicarij Xti Romani Pontificis oraculo confirmata, (Sess. 11 № 6), de unanimi omnium ill—morum episcoporum in iisdem coetibus praesentium voto et assensu declaravit, że zakon nasz per suas primores inibi expressas personas ma incontrastabile jus eligendi metropolitam. Wszystko to ut luculentius JWWM. Panu dobrodziejowi patere possit, annecto copias brevis Urbani VIII decreti S-tae congregationis de propaganda fide prae expressarum constitutionum ex actis congregationum ordinis deprompptarum, et decretalis S. Domini nostri Benedicti XIV pontificis Optimi Maximi feliciter catholicam ecclesiam gubernantis. Że tedy y teraz non vanus fert rumor, quendam intendere znowu tot sancitis et pontificiis decretis assekurowane prawo in dubium vocare, y bez zwykłey elekcyi per potentissimas sibi notas promotiones nominacyą na metropolitańską godność od nayiaśnieyszego Króla Jmci Pana naszego miłościwego obtinere. Przeto (nim sam JM. X. Prowincyał nasz pokorny w tym interesie do nog pańskich JWWM. Pana dobrodzieja recurs uczyni), ja ex vi muneris mei ad firmissimum et compertissimum zakonu naszego azylum do nayłaskawszey JWWM. Pana dobrodzieja protekcyi confugio. Erige potentem dexteram tuam, excellentissime Maecenas, racz illis, ad quos hoc spectare nosti, powagą swoią remonstrować; że jeżeli praktikowana od dawnych czasow wolna metropolitow elekcya wiarę S. Katholicką w narodzie Ruskim krzewiła, y ubezpieczała szczerze posłusznych ś. stolicy Apostolskiey y wiernie poddanych nayiaśnieyszemu majestatowi życia przykładnością, wysoką nauką y wielkiemi w kościele Bożym zasługami distingwowanych emeritos reipublicae cives przez łaskę nayiaśnieyszego majestatu metropolitami czyniła, tym samym praejudicata electione praejudicium his omnibus ecclesiae commodis inferendum timetur. Sam tylko zakon od elekcyi w Bogu zeszłego Jm. X. Szeptyckiego pro illa unica vice był suspendowany, et quanta damna zakon nasz ucierpiał! Notum est excellentiae vestrae, quid non sequetur, jeżeliby wcale independenter ab electione miał kto metropolitanam accendere sedem.

Tego tedy świętobliwego y chwalebnego zwyczaju, tych praw ś. stolicy Apostolskiey skuteczney manutencyi u JWWM. Pana dobrodzieja imieniem całey prowincyi naszey dopraszam się, y w rekompensę tey pańskiey JWWM. Pana dobrodzieja dla nas dobroczynności, za długoletne y szczęśliwe jego panowanie Boski majestat codziennie błagać obliguiąc się, pasterską rękę reverentissime całuię y jestem illustrissimae, excellentissimae et reverendissimae dominationis vestrae domini et protectoris singularissimi hu-

millimus indignus servus et quotidianus exorator Heraclius Lisanski, protoconsultor provinciae Lithuaniae, manu propria. Die 21 Januarii 1747.

Писанъ на листѣ и очень ветхъ.

Письмо это сохранилось безъ адреса, но судя по титулу и характеру письма можно полагать, что оно писано къ епископу-кардиналу, или къ примасу королевства.

105.

1756 г. Іюля 29 дня. Письмо Россійскаго полковника Лыкошина къ инстигатору В. К. Литовскаго, по поводу нарушенія таможенныхъ постановленій.

Высокоблагородный и почтенный господинъ инстигаторъ великаго княжства Литовскаго и губернаторъ Дубровинскій, мой особливый благодѣтель! Вашему Высокоблагородію уповаю довольно извѣстно есть, что по происку жида Дубровинскаго Орлика, рабина Могилевского, на дорогѣ состоящей къ Шилову, въ вотчинѣ Оршанского подстаросты господина Вовржецкого въ деревнѣ Салатовщинѣ, россійскаго знатного купца Ивана Лугинина прикащикъ Прокоѳей Сисинъ безвинно комиссарами его господина Вовржецкого на многія тысячи рублевъ товарами ограбленъ, и тѣ товары и до днесь невозвращены, а отъ Россійской стороны Польскимъ обывателямъ не токмо таковыхъ но и ни малѣйшихъ грабительствъ никогда не чинитца; чему слѣдуя и Польскимъ обывателямъ оныхъ грабежей безвиннымъ чинить не надлежало, ибо во ономъ зависитъ не малое нарушеніе государственныхъ правъ и мирного съ короною Польскою и наяснѣйшею Речью Посполитою трактата, понеже во ономъ заключено, чтобъ на обѣ стороны купеческая комерція свободна была, обидъ не чинить и тѣмъ ихъ не отгонять, и товаровъ не задерживать, но вольную торговлю во всемъ обоихъ народовъ сохранить, а долги по договорамъ ихъ и по подлиннымъ записямъ и кабаламъ брать, и въ томъ на обѣ стороны достаточную росправу и управу учинить противъ правъ и достоинства. А какъ выше значитъ, реченныя господина Вавржецкого коммисары и при нихъ жидъ Орликъ все оное уничтожа самымъ наглымъ и нечестнымъ порядкомъ того Лугинина прикащика ограбили, и тою поступкою дали знакъ недружелюбія, а оказали себя и протчихъ господъ Польскихъ обывателей къ Россійской сторонѣ быть самыми недругами. О чемъ по таможеннымъ представленіямъ къ вышней командѣ присланъ сюда я, и велѣно мнѣ учинить у Вашего Высокоблагородія о томъ безвинномъ грабежѣ требованіе и то пограбленное отыскать. Того ради при семъ первомъ случаѣ Вашего Высокоблагородія, благодѣтеля моего, благосклонно прошу во отысканіи показанныхъ безвинно пограбленныхъ товаровъ употребить свое стараніе и кого

надлежитъ склонить, дабы оные товары чрезъ таковое Ваше стараніе тому, у кого отняты, были отданы или присланы ко мнѣ къ границѣ на фарпостъ Шелеговской. Ежеле лижъ Россійскіе подданные Польскимъ обывателямъ кому либо въ чемъ должны, оныя о томъ объявляли на границѣ же на томъ же Шелеговскомъ фарпостѣ командиромъ или гдѣ кому способно; гдѣ имъ во отысканіи того въ скоромъ времени справедливость учинена будетъ, и что отъ Вашего Высокоблагодія на сіе послѣдовать можетъ, прошу меня черезъ сихъ же посланныхъ увѣдомленіемъ не оставить, дабы оное выразумя, а паче же чаянія когда не буду имѣть въ требованіи моемъ удовольствія, могъ я предпринять другія мѣры. Вашего Высокоблагородія особливого благодѣтеля моего доброжелательный слуга Демьянъ Лыкошинъ, полковникъ войска Россійского. Іюля 29 дня 1756 года. Съ фарпоста Шелеговского.

Писанъ на бумажномъ поллистѣ. Хранится тамъ же.

106.

1764 г. Іюля 15 дня. Письмо кошеваго атамана Филиппа Өедорова къ рейментарю украинской партіи Лубковскому, о безпрепятсвѣнномъ и безопасномъ въѣздѣ на ярморки въ Польской области Запорожскихъ козаковъ, занимающихся промыслами.

Высокоблагороднїй и высокопочтеннїй господинъ рейментаръ партіи Украинской, нашъ сосѣдственнїй пріятель!

Почтеннѣйшое Вашего Высокоблагородія писаніе ми сего Іюля 14 числа получили, и что писать въ ономъ изволите, дабы Запорожскіе козаки по своимъ купечествамъ съ разными товарами въ Польскую область въѣздъ свой безопасно и безпрепятственно на ярмонки имѣли, объявить здѣсь съ тѣмъ, яко онымъ всякое благодѣніе тамо и сосѣдственная дружба оказиванна быть имѣеть, такоже безъ пашпортовъ даваемихъ отъ коша въѣзжать нихто зъ Запорожскихъ козаковъ въ Полькую область не отваживался, кому надлежить предложить; — то на оное симъ Вашему Высокоблагородію объявляется Запорожского войска козакамъ, кои имѣютъ купеческій промислъ, чтобъ оніе въ Польскую область въѣздъ свой съ товарами имѣли по прежнимъ еще отъ Польскихъ командировъ въ кошь присилаемымъ письмамъ объявливанно, и нинѣ тожъ учинено, и промислъ туда безпереривно съ разними товари за пашпортами здѣшними имѣютъ, а чтобъ безъ пашпортовъ нихто входить и въѣзжать отсель въ ваши сторони не

могъ, кому подлежало, отъ насъ срогіе предложенія учинени. Тѣмже въѣзжающимъ въ Польскую область войска Запорожского козакамъ, кои имѣти муть въ себе пашпорты, чтобъ особливая показивана била благосклонность и отъ случающихся нападковъ какъ честнимъ людямъ защищеніе, и по сосѣдственной дружбѣ и обовязательствамъ непрепятственность и о нечиненіи имъ отъ подчиненныхъ Вашего Высокоблагородія каковихъ либо обидъ по подчиненности приказать Ваше Высокоблагородіе не оставте. Когдажъ Запорожскіе козаки въ Польскихъ мѣстахъ безъ пашпортовъ могли появиться или учинять какови преступленія, онимъ не чиня тамо ни каковихъ страстей и не задерживая отправлять за карауломъ, со всѣми при нихъ имѣвшимися пожитками, по командѣ прямо въ гардъ къ тамошному полковнику и старшинѣ для отсилки оттоль къ намъ въ кошь, о чемъ объявленному полковнику и предложено. И желая Вашему Высокоблагородію всякихъ благощасливостей съ нашимъ сосѣдскимъ пріятствомъ и при уклонѣ имѣемъ пребить Вашего Высокоблагородія нашего сосѣдсвенного пріятеля всегдашніе слуги: атаманъ кошевій Филипъ Федоровъ съ войсковою старшиною и товариствомъ. 1764 года, Іюля 15. Кошь.

Писанъ на бумажномъ листѣ. На конвертѣ, въ которомъ вложено это письмо, большая сюргучовая печать Запорожскаго низового войска.

Хранится тамъ же.

107.

1773 г. Января 24 дня. Мирской судъ и приговоръ надъ крестьяниномъ Волковыйскаго повѣту деревни Калужицъ Діонисіемъ Будникомъ, за подломъ чужого пчельника осужденнымъ на цѣломъ волостномъ сходѣ къ повѣшенію.

My mużowie z wsiow okolicznych y włości na sąd kopu zwani zgromadzeni, to iest: my ze włości Szabyńskiey, z włości Kałużyckiey, z włości Bieliczanskiey, ze wsi Słobody, z włości Łohowskiey y ze wsi Prużanki, niżey imionami y nazwiskami przy podpisach rąk naszych wyrażeni, poddani dziedziczni wielmożnego Jmść pana Stefana z Jaxow Bykowskiego, stolnika Mińskiego, y my ze wsi Zabaszewicz, poddani wielmożnych imść panow Wankowiczow, ze wsi Kruszynnie, Bieliczan, Moszczanicy, poddani IMXX. Bazylianow, ze wsi Czerniewicz y Bieliczan poddani JW. JMX. Wołodkowicza, metropolity całey Rusi, y z włości Łohowskiey, to iest ze wsi Łohow, Żeremca y Olchowki, poddani wielmożnych imść panow Podbereskich, na dniu dziesiętym, to iest 24 miesiąca Stycz-

nia roku 1773, na mieysce sądow, to iest do dworu Kałużyckiego dobr wielmożnego imść pana Bykowskiego, stolnika Mińskiego, za wyrazną wolą tegoż WJMP. stolnika Mińskiego, przez listy onegoż do JMP. Staniewicza ekonoma Kałużyckiego y do wielmożnego Jmść pana Moszynskiego, rotmistrza powiatu Wołkowyskiego, na dniu trzynastym miesiąca y roku teraznieyszego, zebrawszy się ku osądzeniu złodzieia na darciu pszczoł cudzych poścignionego, na imie Dzienisa Budnika, gdzie po wysłuchaniu w przytomności nas wszystkich examinu tegoż złoczyńcy, który się sam zeznał, że iest pościgniony na darciu pszczoł Filipa Pochodni, poddanego Uszanskiego, przez Wasila Pochodnię, takoż poddanego Uszanskiego, które pszczoły nie ze wszystkim wydarł, tylko podłamał; tenże wyznał, że Mosiejowi Chwiedorowemu, takoż poddanemu Uszanskiemu pszczoły iedne ze wszystkim wydarł, Iwanowi Awramowemu pni troie ze wszystkim wydarł, a czwarte nadłamał, Danile Pochodni, chociaż iedne ze wszyskim wydarte a czworo podłamanych, iednak do iednych tylko podłamania obwiniony przyznał się, Zmitrowi Jakubowiczowi iedne pszczoły tenże podłamał, Osipowi Szupie iedne pszczoły ze wszystkim wydarł, dworne takoż pszczoły Uszanskie iedne ze wszystkim wydarł. Po którym dobrowolnym przez samego winowaycę w przytomności nas wszystkich wyznaniu, my mużowie niżey rękami naszemi kładzeniem krzyżykow świętych, iako nieumieiętni pisma podpisami, w takowym oskarżeniu poddanych y dworu Uszanskiego, wedle woli samegoż wielmożnego imść pana stolnika Mińskiego przez listy wyżey namienione nam daney, nastempuiące czyniemy osądzenie: ponieważ wyżey wyrażony Dzienis Budnik, poddany wieczysty wielmożnego imść pana Bykowskiego, stolnika Mińskiego, według powyższego dobrowolnego wyznania swego, kryminał y wystempek tak niegodziwy popełnił, którego prawa Boskie y ludzkie iak naysurowiey zakazuią. Za czym my mużowie przerzeczonego Dzienisa Budnika za takową winę na obwieszenie przez mistrza osądzamy, y dzień takowego obwieszenia dziesiąty od dnia dzisieyszego, a trzeci miesiąca Lutego na mieyscu pewnym, to iest na granicy Kalużyckiey z dobrami Uszanskiemi w końcu rezow spieraiących się Alesia Czerkasa Kalużyckiego, a Chwiedora Wasilowego Uszanskiego poddanych naznaczamy. A do czasu wyznaczonego obwieszenia, iż by tenże złoczyńca przez warte dworno Kalużycko był dotrzymany mieć chcemy, y na dowod takowego sądu naszego przy imionach naszych pisanych krzyżyki własnemi rękoma naszemi kładniemy. Pisan w Kalużycy, roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt trzeciego, miesiąca Stycznia, dwudziestego czwartego dnia.

Z Szabyniek: Michałka Karpieka, Hryszka Karpieka, Prakop Karpieka, Ausiey Karpieka, Procha Karpieka, Nikipor Iwaszka.— Z Kalużycy: Michałka Pytka, Jlia Sawicz, Siamion Budnik, Alaxiey Sawicz, Mikita Kosiey, Harasim Żybała.— Z Bieliczan: Iwan Szklanka, Ausiey Szklanka;

Makar Kolankiewicz, Macwiey Szary.— Z Słobody: Ihnat Sztorman, Andrey Wierabiey, Jakow Hayduk.— Z Łohow: Iwan Zaiec, Mikita Żaunierowicz, Mina Wierabiey, Hryszka Chlabienczyk. — Z Prużanki: Iwan Ławnik, Harasim Siermiaszka, Mikita Siermiaszka. — Z Zabaszewicz: Asip Szloma, Prakop Burka, Chwiedor Klimczyk, Sak Dziamid, Anonia Jermałowicz.—Z Kruszynia Bazylian: Michałka Homan, Jurka Tawkaczonek, Marcin Karobka, Chwedor Bondar. — Z Bieliczan Bazylian: Iwan Milkow, Mikita Hryn, Jermał Łyba, Audokim Cybulka.— Z Moszczanicy Bazylian: Chwiedor Szukaw, Sciepan Cybulka, Ciareszko Szukaw, Janka Rakaunicz. — Jaśnie wielebnego xiędza metropolity z Czerniewicz: Mikita Ihnatowicz, Jakow Isaionek.— Z Bieliczan: Daniło Chadaronek, Łukian Chadaronek.— Z Łohow, wielmożnych imść panow Podbereskich: Makar Biełachywościk, Lawon Bubienka. — Z Żeremca: Iwan Kusznier, Karniey Czahan.— Z Olchowki: Lawon Karpowicz, Harasim Bibik, Wasil Karpieka, ciwun dworu Kalużyckiego.

Писанъ на бумажномъ листѣ, противъ каждаго имени, вмѣсто подписи, три креста. Хранится тамъ же.

108.

1791 г. Января 13 дня. Судебное опредѣленіе по дѣлу о нанесеніи побоевъ Боцковскому мѣщанину еврею Ицкѣ Іоселовичу.

Ustawa tey juryzdykcyi, do którey się obywatele miasta Boćkow w zainteressowaniu się moim udają, nie inny ma cel, jak tylko w uciśnieniu odebrać sprawiedliwość, między któremi Idzko Josielowicz, y Izrael zięć jego, obywatele miasta tegoż, za paszportem od kommissyi mianym, z towarem skórnym ieżdżący, gdy paszport czasowi wymierzonemu już moc swą utracił, żołnierze w Wilnie assystujący kommissyi, pomimo wszelkiego pozoru sprawiedliwości, bo raczey po rozboyniczemu, niż po żołniersku postępując, tych obywatelow, czyli jednego z nich nielitościwie męczyli, o czym iuż prześwietney kommissyi podobno wiadomo. Sprawiedliwość więc wymaga, aby takowy postępek przyzwoicie został poskromiony, bo gdy obywatel, mający paszport, acz wychodzący w zamierzonym czasie, jednak nie zmyślony, drugiego zaś dla nieznaydującey się juryzdykcyi w mieyscu, ktorędy jedzie, nie mogący dostać, żołnierz sam lub kommendant więcey prawa nie ma, jak tylko wstrzymać takiego obywatela do explikacyi, nie zaś rabować go, a tym więcey męczyć człowieka po katosku, któren podobno y życia postrada. Zaręczając przeto tychże oby-

watelow, że nie są żadney złey opinij podlegli y owszem handlem się przyzwoicie bawiący, dopraszam się prześwietney kommissyi o przykładną sprawiedliwość za takowy postępek nieprzyzwoity, przez żołnierze popełniony, a towar przy nim będący ile zakredytowanemi pieniędzmi prowadzony wraz z zięciem jego Izraelem aby był nakazany do oddania tuteyszym obywatelom, którzy w całym tym interesie przezemnie zaręczaiącego ten memoriał podaią. Dan w Boćkach dnia trzynastego miesiąca Stycznia 1791 roku. Władysław Markowski, sędzia Grod. Brans. Kommissarz cywilno-woyskowy ziemi Bielskiey.

Писанъ на бумажномъ листѣ. Хранится тамъ же.

а) ИНВЕНТАРИ.

109.

1560 г. Инвентарь Дубровенскій, съ обозначеніемъ количества дымовъ и служебъ, съ описаніемъ владѣній и угодій и перечисленіемъ разныхъ повинностей и сборовъ по каждому селу этой волости.

СЕЛО ОНИСКОВИЧИ.

Артемъ Кононовичъ зъ сынми клячъ 7, дымъ 1, службы 2. Оникей Артемовичъ клячъ 2, дымъ 1, полслужбы. Оникей Онисковичъ клячъ 3, дымъ 1, служба. Андрей Мамоновичъ зъ сыномъ Сенькомъ клячъ 3, дымъ 1, служба. Васько, Ѳедько, а Пашко Момоновичи клячъ 3, дымы 3, служба. Калынко Степановичъ клячъ 7, дымъ 1, службы 2. Тимоѳей Толстикъ съ пасынкомъ Павломъ клячъ 2, дымъ 1, полслужбы. Хурсъ Михайловичъ клячъ 4, дымъ 1, служба. Пашко Даниловичъ а Овдей Мишковичъ клячъ 8, дымы 2, служба. Опонасъ а Онтонъ а Пантелей Кононовичи клячъ 9, дымы 2, служба. Петръ Тишковичъ зъ сынми служба. Овдей Овдеевичъ клячъ 8, дымъ 1, служба. Тимофей Овжеровичъ а Тишко Васьковичъ клячъ 1, дымъ 1, служба. Миколай Митьковичъ съ пасынкомъ Андрономъ клячъ 4, дымовъ 2, служба. Мартинъ Гридковичъ клячъ 1, дымъ 1, полслужбы. Васько Олхимовичъ клячъ 4, дымъ 1, служба. Степанъ Васьковичъ клячъ 2, дымъ 1, служба. Олексей Наумовичъ зъ сыномъ Сенькомъ клячъ 4, дымъ 1, служба. Панко Макаровичъ зъ сынми клячъ 3, дымъ 1, службы 2. Сенько а Васько Воропаевичи клячъ 4, дымъ 1, служба. Тишко Воропаевичъ клячъ 4, дымъ 1, полслужбы. Максимъ Панковичъ а Мануло Пашковичъ клячъ 3, дымъ 1, полслужбы. . . . . ковичъ клячъ 4, дымъ 1, служба. . . . . Панковичъ клячъ 2, дымъ 1, полслужбы. . . . . . Иващко Вораксиничи клячъ 9, дымы 3, служба. Корнило Козловичъ клячъ 4, дымъ 1, служба. Аносъ Козловичъ клячъ 4, дымъ 1, служба. Авдей Коноплиничъ клячъ 4, дымъ 1, служба. Отрошко а Демидъ Онисковичи клячъ 4, дымъ 1, служба. Хома Онтоновичъ зъ сыномъ Малахомъ клячъ 4, дымъ 1, полслужбы.

Митько, Иванъ, Михалъ а Максимъ Антоновичи клячъ 8, дымы 4, служба. Зенко а Демидъ Васьковичи клячъ 4, дымы 2, служба. Купрей а Хролъ Михайловичи клячъ 10, дымы 2, служба. Антонъ, Романъ а Кузьма Глебковичи клячъ 5, дымы 2, служба. Опонасъ а Тишко Охремовичи клячъ 4, дымы 2, служба. Мишко Охремовичъ клячъ 4, дымъ 1, служба. Санко Ерко Охремовичъ съ братаничи клячъ 4, дымы 2, служба. Якимъ Охремовичъ зъ сыномъ Степаномъ клячъ 4, дымы 2, служба. Артемъ Коракозовичъ дымъ 1, служба.— А сѣножати подъ кождою службою возовъ по 5.—Въ томъ селѣ дымовъ 57, а службъ 43, кгрунту доброго сѣножати возовъ 215.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова святое Богородицы свята закону Греческого маютъ давати подданые господарскіе оного села до скарбу его кролевское милости съ кождые службы копу грошей, жита бочку ровную безъ верха и не тресеную, овса бочку ровную и не топтаную. То чинитъ службъ 43: жита бочокъ съ 43, овса бочокъ съ 43. Зъ сѣножатей отъ возовъ двухсотъ и петинадцати отъ кождого воза по 4 пенези, а то чинитъ грошей 86. За дань медовую и за отвозъ за двадцать семъ пудовъ, водлѣ мѣры тутешніе, а за шесть безменовъ за кождый пудъ по двадцать пять грошей, то чинитъ копъ 11, грош. 15. За ловы звѣрыные якъ великого, такъ и малого звѣру и тежъ куничные, бѣлочные и иные всякіе и пташи съ кождые службы гроши по 3: то чинитъ копъ 2 и грошей 9; за бобровые гоны съ кождые службы грошъ 1, то чинитъ грошей 43. Сума всего плату на господаря его милость съ того села копъ 58, гроши 33.

Доходы на старосту.

Съ кождые службы жита полбочки, овса полбочки тоежъ мѣры, которую и на господаря его милость маетъ быти давано, а особно за кождою копою всякого плату по 6 гроши, а надъ то съ трехъ службъ сѣну возъ 1, а съ кождые службы дровъ возъ 1.

Доходы на врядниковъ земскихъ.

На подскарбего земского водлѣ обычаю давного за поклонъ, за бобра и за куницу, и тежъ на скарбного за его поклонъ съ кождые службы пенезей 9, то чинитъ грошей 38, пенезей 7. А особливе на ключника, подключого и подтивуна Виленского, и тежъ воротного и медосытцовъ съ кождые службы грошъ 1 и пенези 2, то чинитъ грошей 5 и пенезей 6. . . . . . . съ кождые службы грошей 9 и пене-

зей 5, то чинить копъ 6 и грошей 48 и пенезей 5. На сторожи замковые съ кождые службы грошъ, пенезей 9, то чинить копа 1, грошей 21, пенезей 7.

Въ томъ же селѣ Онисковичохъ приняли лѣсу на разробокъ: Корнило Козловичъ, служба. А ижъ на сыромъ корени селитися и лѣсъ розробливати почати маетъ, для того дано ему воли отъ плаченья всякихъ платовъ и повинностей на господаря его милость и на врядъ замковый съ тое земли отъ року теперешнего 60 на 8 лѣтъ, а по выштью тыхъ 8 лѣтъ будеть онъ повиненъ плату до скарбу его королевское милости платити и всякіе повинности съ того полнити по тому, яко и иные подданые господарскіе волостные зъ земль своихъ платять.

Граница того села.

Почавши зъ рѣки Днѣпра рѣчкою Любужью у верхъ, съ тое рѣчки у логъ, логомъ черезъ Тесновъ островъ ку соснѣ Дворенину, отъ тое сосны рубежами въ деревѣ положоными къ дубу Игнатовскому, отъ того дуба межою къ дубу Денисовскому, отъ того дуба у Красникъ дубъ, отъ того Красника у Выслевскій дубъ, отъ того дуба къ дубу Сельскому, отъ дуба Сельского рубежами въ деревѣ положоными до нивы Сидоровки, отъ тое нивы рѣкою Гвоздною внизъ до дуба Кривеля, отъ того дуба у логъ Лекисовъ, съ того логу у логъ . . . межою черезъ поля у другій логъ, тымъ логомъ подъ село Онисковичи черезъ рѣку Гвоздную у логъ Нарубневъ рубежами въ деревѣ положоными у Светое озеро, а зъ озера у стругу . . . . . вую, тою стругою у рѣку Днѣпръ, Днѣпромъ у верхъ до . . . . . Любужи, гдѣ упала въ рѣку Днѣпръ.—Широкость того кгрунту может быть вдолжъ на полторы мили, а поперекъ на чотыры версты. Воли на томъ кгрунтѣ осаживати негдѣ. Одно, въ томъ же ихъ обрубѣ держать на себе за даниною господарскою земли и люди у въ островковъ бояръ Могилевскихъ Лазаръ Андреевичъ, а Купищове Михайловая Тарановая и Кузьма Кудиновичъ, а особливе не мало земль держали мѣщане къ мѣсту, тые розданы у во отмѣнѣ бояромъ замку Могилевского, и вси ихъ сѣножати, што мѣли надъ рѣкою Днѣпромъ. А ижъ сѣножати отъ того села взяты бояромъ Могилевскимъ, у въ отмѣнѣ дано людемъ того села Онисковского сѣножатей у въ обрубѣ села Сидоровичъ на трехъ мѣсцахъ.— Напервѣй урочищомъ у Прихабахъ надъ рѣкою Днѣпромъ моркговъ 8. На другомъ мѣсцу надъ рѣкою Днѣпромъ оба полструги урочища Терешово моркговъ 7. На третьемъ мѣсцу у болото урочищо у Кгорищохъ моркговъ 15, окромъ лозъ и лѣсу на проробокъ сѣножатный годного, которыхъ сѣножатей люди села Онисковского держать и вживати будуть по рубежохъ и по

знакохъ, ново положоныхъ. А што ся дотычеть берегу рѣки Днѣпра стругъ . . . . . тыхъ сѣножатей, у въ отмѣнѣ бояромъ даныхъ — ино вольно будеть подданымъ того села Онисковского по рѣцѣ и стругахъ и по озерахъ бобровыхъ гоновъ и рыбныхъ лововъ къ порѣ всякой по стародавному уживати. А бояре имъ того забороняти ни якимъ обычаемъ не мають, кгдыжъ на подданыхъ господарскихъ за бобровые гоны и рыбные ловы певный платъ до скарбу Его кролевское милости описанъ.

Въ томъ обрубѣ помененомъ ачкольвекъ ловъ звѣру великого, не вставичный, але предсе розными ловушками подданые того села съ часомъ звѣрь на себе бьють и всякого лову звѣриного и пташого уживають. Бобровыхъ гоновъ по рѣцѣ Днѣпрѣ на чотыры версты подъ самымъ мѣстомъ, а сѣножати по тому берегу бояромъ розданы у въ отмѣнѣ.

СЕЛО ВЕЙНА.

(Слѣдуетъ перечисленіе крестьянъ, съ показаніемъ подъ каждымъ изъ нихъ числа клячъ, дымовъ и службъ, какъ въ первомъ селѣ. Тоже и въ слѣдующихъ селахъ).

Въ томъ селѣ дымовъ 112, а службъ 74 и полъ. Кгрунту доброго сѣножатей возовъ 362 и полъ.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова святое Богородицы свята закону Греческого мають давати подданые господарскіе оного села до скарбу Его кролевское милости съ кождые службы копу грошей, жита бочку ровную безъ верха и не тресеную, овса бочку ровную безъ верха и не топтаную. То чинить зъ службъ 74 и полъ грошей: копъ 74 и грошей 30, жита бочокъ 74 полъ, овса бочокъ 74 полъ. Зъ сѣножатей отъ возовъ трехъ сотъ семидесяти двухъ и отъ полвоза отъ кождого воза по 4 пенези. То чинить копъ 2, грошей 29. За дань медовую и за отвозъ за тритцать пять пудовъ, водлѣ мѣры тутешніе, за шесть безменовъ за кождый пудъ . . . . . То чинить копъ 14, грошей 35. За ловы звѣриные якъ великого такъ и малого звѣру и тежъ куничные, бѣлочные и иные всякіе и пташи и за рыбные входы съ кождые службы грошi по 3. То чинить копъ 3, грошей 43, пенезей 5. За бобровые гоны съ кождые службы гроши 2. То чинить копъ 2, грошей 29. Сумма всего плату на господаря его милость съ того села копъ 97, грошей 46, пенезей 5, жита бочокъ 74 и полъ, овса бочокъ 74 и полъ.

Доходы на старосту.

Съ кождые службы жита полбочки, овса полбочки тоежъ мѣры, которую и на господаря его милость маеть быти давано, а зособно за кождою копою и всякого плату по 6 грошi, а надъ то съ трехъ службъ сѣна возъ 1, а съ кождые службы дровъ возъ 1.

Доходы на врядниковъ земскихъ.

На подскарбего земского водлѣ обычаю давного за поклонъ, за бобра и за куницу и тежъ на подскарбного за его поклонъ съ кождые службы пенезей по 9, а съ полслужбы пенезей полъ 5. То чинить копа 1, грошей 7, пенезя полъ. А особливе на ключника, подключочого, подтивуна Виленского, воротного, медосытцовъ съ кождые службы по грошу 1, пенези 2, а съ полслужбы пенезей 6. То чинить копа 1, грошей 29, пенезей 4. За подводы съ кождые службы грошей 9 и пенезей по 5, а съ полслужбы грошей полъ 5 и пенезей полъ 3. То чинить копъ 11, грошей 47, пенезей 7 и полъ. На сторожы замковые съ кождые службы грошъ 1, пенезей 9, а съ полслужбы пенезей 9 и полъ. То чинить копъ 2, грошей 21 и пенезей пять и полъ.

Граница того села.

Почавши отъ рѣки Днѣпра стругою Кривою уверхъ къ озеру Святому, отъ того озера рубежами, въ деревѣ положоными, у логъ Нарубневъ, съ того логу у рѣку Гвозну, зъ рѣчки у логъ, съ того логу улѣво межою черезъ поле у логъ Лекисовъ, отъ того логу у дубъ Кривеликъ, отъ того дуба зася у рѣчку Гвозну, рѣчкою уверхъ къ Сидоровѣ нивѣ, отъ тое нивки Сидоровской рубежами въ деревѣ положоными у логъ Поплюскъ, тымъ логомъ у болото Купело, отъ Купела рубежами въ деревѣ къ дубу Согайдачнику, отъ дуба Согайдачника къ дубу Пыхтеню, отъ Пыхтеня у Свепетищо, отъ Свепетищъ рубежами въ деревѣ у рѣчку Вильчицу, зъ рѣчки у Митькову новинку, отъ тое новинки черезъ туюжъ Вильчицу рѣчку у Яблони, отъ Яблоней у логъ Любицу, тымъ логомъ водотечою унизъ къ дорозѣ, которая идеть зъ Вильчицъ до Могилева, отъ тое дороги черезъ рѣку Гвоздну рубежами по деревю черезъ боръ у рѣчку Ректу, рѣкою Ректою у низъ у болото Прусинское, тымъ болотомъ у рѣку Днѣпръ, рѣкою Днѣпромъ уверхъ по правую стружку вышей помененную. — Широкость кгрунту того села можеть быти удолжъ на полторы мили, а поперекъ на полторы версты. Къ тому селу къ Старой-Вейнѣ придано: лѣсу, который лежить бокомъ подлѣ рубежа Сидоровичъ села, а другимъ бокомъ отъ села Вильчичъ, а съ конца отъ села Голеницовичъ, а другiй ко-

нецъ черезъ рѣку Днѣпръ отъ села Панковичъ.— На кгрунтѣ того села воли осаживати негдѣ.

Въ томъ обрубѣ помененомъ ачкольвекъ ловъ звѣру великого не вставичный, але предсе розными ловушками подданые того села съ часомъ звѣръ на себе бьють и всякого лову звѣриного и пташего уживають. Бобровыхъ гоновъ по рѣцѣ Днѣпру однымъ берегомъ на чотыры версты, а по рѣцѣ Войнѣ обѣма берегами на полверсты.

СЕЛО ГОЛЕНИЩОВИЧИ.

Въ томъ селѣ дымовъ 13, а служобъ 7, кгрунту доброго сѣножатей возовъ 49.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова Св. Богородицы свята закону Греческого мають давати подданые господарскіе оного села до скарбу его кролевское милости съ кождые службы копу грошей, жита бочку ровную безъ верха и не тресеную, овса бочку также ровную и не топтаную. То чинить зъ служобъ 7: грошей копъ 7, жита бочокъ 7, овса бочокъ 7. Съ сѣножатей отъ возовъ сорока двухъ съ кождого воза по 4 пенези. А то чинить грошей 16, пенезей 5. За дань медовую и за отвозъ за пол-семинадцать пуда; водлѣ мѣры тутешніе, за шесть безменовъ, за кождый пудъ по 25 грошей. То чинить копъ 6, грошей 25 и пенезей 5. За ловы звѣрыные якъ великого такъ и малого звѣру и тежъ куничные, бѣлочные и иные всякіе и пташи, съ кождые службы грошей по 8. То чинить грошей 56. За бобровые гоны съ кождые службы грошей по 6. То чинить грошей 42. А особливе въ томъ же селѣ зъ земли пустовское найме Кротовщизны маеть платити подданые господарское Петръ Тишковичъ зъ Вейны до скарбу его кролевское милости урокомъ въ кождый годъ копу грошей, покуль тамъ люде осядуть. Сума всего плату на господаря его милость съ того села копъ 15, грошей 47, пенези 3. Жита бочокъ 7, овса бочокъ 7.

Доходы на старосту.

Съ кождые службы жита полбочки, овса полбочки тоежъ мѣры, которую и на господаря его милость маеть быти давано, а зособно за кождою копою всякого плату по 6 грошей, и надъ то съ пяти возовъ сѣна возъ 1, а съ кождые службы дровъ возъ 1.

Доходы на врядниковъ земскихъ.

На подскарбего земского водлѣ обычаю давного за поклонъ, за бобра и за куницу и тежъ на подскарбного за его поклонъ съ кождые службы пенезей 9. То чинить грошей 6, пенезей 3. А особливе на ключника, подключого и подтивуна Виленского и тежъ воротного, медосытцовъ съ кождые службы грошъ 1, пенези 2. То чинить грошей 8, пенези 4. За подводы съ кождые службы грошей 8 и пенезей 5. То чинить копа 1, грошей 6, пенезей 5. На сторожы замковые съ кождые службы грошъ 1, пенезей 9. То чинить грошей 13, пенези 3.— Въ томъ же селѣ Голенищовичохъ приняли лѣсу на розробокъ: Отрохимъ Василевичъ, Ивашко Литвинковичъ клячъ 3, дымъ 1, полслужбы. Тымъ воли отъ плаченья всякихъ платовъ и повинностей на господаря его милость дано на 4 лѣта. Артемъ Яковлевичъ Дойлидъ служба; а ижъ на сыромъ корени лѣсъ розробливати почалъ, для того дано ему воли отъ плаченья всякихъ платовъ и повинностей на господаря его милость на . . . . . . Петръ Тишковичъ зъ Вейны взялъ лѣсу на полслужбы: а ижъ на сыромъ корени тотъ Петръ лѣсъ разробливати почалъ, для того дано ему воли отъ плаченья всякихъ платовъ и повинностей на господаря его милость и на врадъ замковый на 10 лѣтъ. А по вынтю тое воли, имъ даное, будуть они повинны платъ до скарбу его кролевское милости платити, и всякіе повинности съ того полнити по тому, яко и иншые подданые господарскіе влостные зъ земль своихъ платять.

Граница того села.

Почавши отъ кургана противъ дуба Согойдачника, отъ того кургана рубежами по деревю до дуба Косара, отъ того дуба въ рѣчку Городню, тою рѣчкою унизъ, съ тое рѣчки рубежами, въ деревѣ положоными, у рѣку Сталму, съ тое рѣки рубежами по деревю ажъ до Задніе дубровки, отъ тое дубровки рубежами, въ деревѣ положоными, у Воденское болото у сосну Локтиху, отъ тое сосны рубежами по рѣчку Стужицу, тою рѣчкою уверхъ, съ тое рѣчки черезъ Великій мохъ до того жъ кургана вышей мененного. Широкость того кгрунту того села можеть быти удолжъ на милю, а поперекъ также на милю. На кгрунтѣ того села воля осаживана быти можеть, даючи слободы до 10 лѣтъ.

Въ томъ обрубѣ поменемѣ ачкольвекъ ловъ звѣру великого не вставичный, але предсе розными ловушками подданые того села съ часомъ звѣра на себе бьють, и всякого лову звѣриного и пташего уживають. Бобровыхъ гоновъ у въ обрубѣ села Копыневского по рѣцѣ Рестѣ обѣма берегами на полторы версты.

СЕЛО ВИЛЬЧИЧИ.

Въ томъ селѣ дымовъ петнадцать, а службъ одиннадцать и полъ. Кгрунту доброго сѣножатей возовъ 143.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова Святое Богородицы свята закону Греческого маютъ давати подданые господарскіе оного села до скарбу его кролевское милости съ кождые службы копу грошей, жита бочку ровную безъ верха и не тресену, овса бочку также ровную безъ верха и не топтаную. Одно жъ, старецъ съ одное службы земли свое отъ того податку воленъ. То чинить зъ службъ 11: грошей копъ 11, жита бочокъ 11, овса бочокъ 11, окромъ старцовое вольное службы. Зъ сѣножатей отъ возовъ ста сорока трехъ отъ кождого воза по 4 пенези. То чинить грошей 57, пенезей 2. За дань медовую и за отвозъ за пятнацать пудовъ водлѣ мѣры тутошніе за шесть безменовъ, за кождый пудъ по 25 грошей. То чинить копъ 6, грошей 15. За ловы звѣрыные якъ великого такъ и малого звѣру, и тежъ куничные, бѣлочные и иные всякіе и пташи, за рыбные входы по рѣцѣ Днѣпру съ кождые службы грошей по 8. То чинить копа 1, грошей 36. За бобровые гоны съ кождые службы грошей 5. То чинить грошей копа 1. Сумма всего плату до скарбу его кролевское милости съ того села копъ 8, грошей 48, пенези 2.

Доходы на старосту.

Съ кождые службы жита полбочки и овса полбочки тоежъ мѣры, которую и на господаря его милость маеть быти давано, а зособно за кождою копою всякого плату по 6 грошей, а надъ то съ трехъ службъ сѣна возъ 1, а съ кождые службы дровъ возъ 1.

Доходы на врядниковъ земскихъ.

На подскарбего земского водлѣ обычаю давного за поклонъ, за бобра и за куницу, и тежъ на подскарбного за его поклонъ съ кождые слуыбы пенезей 9. То чинить грошей 10, пенезей 8. А особно на ключника, подключого и подтивуна Виленского и тежъ воротного, медосытцовъ съ кождые службы грошъ 1, пенези 2. То чинить грошей 14, пенезей 4. На сторожи замковые съ кождые службы грошъ 1, пенезей 9. То чинить грошей 22, пенезей 8. За подводы съ кождые службы грошей 9, пенезей 5. То чинить копа 1, грошей 54.— Въ томъ же селѣ Вильчичахъ взяли лѣсу на розробокъ: Пашко Княжиченинъ 2 служ-

бы, Тишко Княжиченинъ служба, Кузьма Ходоровичъ Вешнякъ служба, Харко Новикъ служба. Ты се люди ново-поселилися и лѣсъ розробливати почали; для того дано имъ воли отъ плаченья всякихъ платовъ и повинностей на господаря его милость и на врадъ замковый съ тыхъ земль отъ року теперешнего до 10 лѣтъ, а по выштью тыхъ десяти лѣтъ будуть они повинни платъ до скарбу его кролевское милости платити и всякіе повинности съ того полнити по тому, яко и иные подданые господарскіе волостные зъ земль своихъ платять. У кгрунтѣ того села Вильчичъ урочищомъ Едашовы дубровы по оба полъ рѣчки Венны взяли лѣсу на розробокъ Демидъ Яковлевичъ служба, Якубъ Кривлянинъ служба, Нестеръ Максимовичъ а Сидоръ Тимошковичъ 2 службы, Левонъ Максимовичъ служба, Михей Тютковичъ служба, Семенъ Ивановичъ служба, Борисъ Онискевичъ служба, Дешко Гридковичъ служба, Павелъ Кононовичъ служба, Ѳедько Яковлевичъ служба. А ижъ тые поданые господарскіе на сыромъ корени селили, всимъ дано отъ року теперешнего воли на 10 лѣтъ.

Граница того села.

Почавши отъ рѣки Днѣпра отъ врочища Прусинъ черезъ болото Прусинское въ рѣчку Ректу, тою рѣчкою уверхъ до верховья, оттуль рубежами по деревю до броду на рѣцѣ Гвоздне, отъ броду у логъ Кобицу, тымъ логомъ у болото Рясницу, отъ того болота старымъ рубежомъ у въ Осыновый логъ, тымъ логомъ до дуба зломленного, оттуль Микулинскимъ рубежомъ у Великій мохъ, зъ Великого моху у рѣчку Стужицу, тою рѣчкою унизъ черезъ рѣку Вейну у логъ Матищо, оттуль у дубъ Снеченникъ, оттуль рубежами у рѣчку Лысковъ, тою рѣчкою унизъ до великое дороги Сидоровское, отъ тое дороги зъ рѣчки черезъ боръ Чистую лужу по Сидоровскій рубежъ, рубежомъ до Устороннего бору, оттуль черезъ тотъ же боръ Усторонный въ туюжъ рѣчку Лыскову, тою рѣчкою унизъ у рѣку Вейну, оттуль стругою Туровскою въ рѣку Днѣпръ уверхъ до тогожъ врочища Прусинъ вышей помененого. Широкость кгрунту того села отъ рѣки Днѣпра до великого болота вдолжъ мили на три, а съ Вейнское границы до Сидоровское поперекъ на милю; противъ тогожъ обрубу за рѣкою Днѣпромъ они сѣножатей косять на 15 возовъ. На кгрунтѣ того села воля осаживана быти можеть, даючи слободы на 10 лѣтъ. Въ томъ обрубѣ помененомъ ачкольвекъ ловъ звѣру великого не вставичный, але предсе розными ловушками поданые того села съ часомъ звѣра на себе бьють и всякого лову звѣриного и пташегого уживають. Бобровыхъ гоновъ по рѣцѣ Днѣпрѣ однымъ берегомъ на версту, а другимъ на полверсты. А по рѣцѣ Вейнѣ обѣма берегами на версту.

СЕЛО СИДОРОВИЧИ.

Въ томъ селѣ дымовъ 67, а служобъ 35 и полъ. Кгрунту доброго сѣножатей возовъ 368.

(Дальѣе недостаетъ въ подлинникѣ цѣлаго листа, на которомъ находилось описаніе этого села).

СЕЛО ДОМАНЫ.

Въ томъ селѣ дымовъ 41, а служобъ 27, кгрунту доброго а сѣножатей возовъ 27.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова Святое Богородицы свята закону Греческого мають давати подданые господарскіе оного села до скарбу его кролевское милости съ кождые службы копу грошей, жита бочку ровную безъ верха и не тресеную, овса бочку также ровную безъ верха и не топтаную. То чинить служобъ 27, грошей копъ 27, жита бочокъ 27, овса бочокъ 27. Зъ сѣножатей отъ возовъ двадцати семи отъ кождого воза по 4 пенези. То чинить грошей 10, пенезей 8. За дань медовую и за отвозъ за полодиннадцата пуда, водлѣ мѣры тутошніе, за шесть безменовъ за кождый пудъ по 25 грошей. Чинить копъ 4 и грошей 22. За ловы звѣрыные якъ великого такъ малого звѣру и тежъ куничные, бѣлочные и иные всякіе и пташи съ кождые службы грошей по 3. То чинить копа 1, грошей 21. За бобровые гоны съ кождые службы грошей 3. Чинить копа 1, грошей 21. Сумма плату до скарбу господарского копъ 34, грошей 15, пенезей 5, жита бочокъ 27, овса бочокъ 27.

Доходы на старосту.

Съ кождые службы жита полбочки, овса полбочки тое жъ мѣры, которую на господаря его милость маеть быти давано, а зособно за кождою копою и всякого плату по 6 грошей, а надъ то съ пяти служобъ сѣна возъ 1, а съ кождые службы дровъ возъ 1.

Доходы на врядниковъ земскихъ.

На подскарбего земского водлѣ обычаю давного за поклонъ, за бобра и за куницу и тежъ на скарбного за его поклонъ съ кождые

службы пенезей 9. То чинить грошей 24, пенезей 3. А особливе на ключника, подключого, подтивуна Виленского, воротного и медосытцовъ съ кождые службы по грошу 1 и пенезей по 2. То чинить грошей 32, пенезей 4. За подводы съ кождые службы грошей 9, пенезей 5. То чинить копъ 4, грошей 16 и пенезей 5. На сторожи замковые съ кождые службы грошъ 1, пенезей 9. То чинить грошей 51, пенезей 3.— Въ томъ селѣ Доманохъ взяли лѣсу урочищомъ Заборочья на разробокъ: Опонасъ Лукьяновичъ зъ сынми клячъ 2, служба. Якимъ Пашковичъ клячъ 3, служба. Адамъ Бартошовичъ клячъ 2, служба. Ѳедько Савичъ клячъ 3, служба. Отрошко Савичъ клячъ 3, служба. Оксюта Левоновичъ клячъ 6, служба. Маско Матѳеевичъ клячъ 2, служба. Андрей Ходотовичъ клячъ 2, служба. Лукьянъ Зылицы клячъ 2, служба. Андрей Спудинка клячъ 2, служба. Ивашко а Онтонъ Павловичи клячъ 4, служба. Иванъ Влазковичъ полсужбы. Тымъ воли отъ плаченья всякихъ платовъ и повинностей на господаря его милость и на врадъ замковый съ тыхъ земль отъ року теперешнего 60 на 10 лѣтъ, а Влазку на 4 лѣта.

Граница того села.

Почавши отъ рѣчки Ресты у болото Реское, оттуль у колодезь Ручай, отъ тыхъ колодезей черезъ рѣку Ресту у рѣчку Гдажъ, съ тое рѣчки рубежами по деревю у рѣку Ресту, отъ тое рѣчки къ болоту Русину, отъ того болота на дорогу Мстиславскую, отъ тое дороги рубежами по деревю у рѣчку Ресту, тою рѣчкою уверхъ ажъ до тогожъ болота Реского.— Того всего кгрунту на подобенство удолжъ на милю, а поперекъ на двѣ версты.— Въ томъ обрубѣ помененомъ ачкольвекъ ловъ звѣру великого не вставичный, але предсе розными ловушками подданые того села съ часомъ звѣра на себѣ бьють и всякого лову звѣрыного и птащьего уживають. Бобровыхъ гоновъ по рѣцѣ Баси уставичныхъ однымъ берегомъ субережъ зъ людьми села Ждановичъ на версту.

СЕЛО СУПОНИЧИ.

Въ томъ селѣ дымовъ 51, служобъ 35, кгрунту доброго сѣножатей возовъ 52 и полъ воза.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова Святые Богородицы, свята закону Греческого, мають давати подданые господарскіе оного села до скарбу

его кролевское милости съ кождые службы копу грошей, жита бочку ровную безъ верха и не топтаную, овса бочку также ровную и не тресеную. То чинить служобъ 35, грошей копъ 35, жита бочокъ 35, овса бочокъ 35. Зъ сѣножатей отъ возовъ пятидесяти двухъ и полъ воза, отъ каждого воза по 4 пенези. То чинить грошей 21. За дань медовую и за отвозъ за полодинадцата пуда, водлѣ мѣры тутошніе, за шесть безменовъ, за кождый пудъ по 20 и 5 грошей. То чинить копъ 4, грошей 22, пенезей 5. За ловы звѣрыные якъ великого такъ и малого звѣру и тежъ куничные, бѣлочные и иные всякіе и птапи съ кождые службы грошей 3, пенезей 5. То чинить копъ 2, грошей 2, пенезей 5. Сумма всего плату на господаря его милость съ того села копъ 41, грошей 45, жита бочокъ 35, овса бочокъ 35.

Доходы на старосту.

Съ кождые службы жита полбочки, овса полбочки тоежъ мѣры, которую и на господаря его милость маеть быти давано, а зособно за кождою копою всякого плату по 6 грошей, а надъ то съ трехъ служобъ сѣна возъ 1, а съ кождые службы дровъ возъ 1.

Доходы на врядниковъ земскихъ.

На подскарбего земского, водлѣ обычаю давного, за поклонъ, за бобра и за куницу и тежъ на скарбного за его поклонъ съ кождые службы пенезей 9. То чинить грошей 32, пенезей 5. А особливе на ключника, подключого, подтивуна Виленского, воротного и медосытцовъ съ кождые службы по грошу одному и пенезей 2. То чинить грошей 42. За подводы съ кождые службы грошей 9 и пенезей 5. То чинить копъ 5, грощей 31, пенезей 5. На сторожи замковые съ кождые службы грошъ 1, пенезей 9. То чинить копа 1, грошей 6, пенезей 5.

Граница того села.

Почавшы зъ рѣчки Ресты, рѣчкою Рестою уверхъ по лѣве у рѣчку Горнюю, съ тое рѣчки рубежами по деревю у Гдажъ, оттуль у рѣку Ресту, зъ рѣки Ресты суходоломъ у гору къ Угловскому рубежу, отъ Угловского рубежа водотокомъ у туюжъ рѣку Ресту.— Того кгрунту на подобенство удолжъ на милю, а поперекъ также на милю. Воли на кгрунтѣ того села осаживати негдѣ.— Въ томъ обрубѣ помененомъ ачкольвекъ ловъ звѣру великого не вставичный, але предсе розными ловушками подданые того села съ часомъ звѣра на себе бьютъ и всякого лову звѣриного и пташего уживаютъ. Бобровыхъ гоновъ нѣтъ, а для того зъ нихъ не повинни.

СЕЛО УГЛЫ.

Въ томъ селѣ дымовъ 14, а служобъ 7, кгрунту доброго, сѣножатей возовъ 42.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова святое Богородицы свята закону Греческого мають давати подданые господарскіе оного села до скарбу его королевское милости съ кождые службы копу грошей, жита бочку ровную безъ верха и не тресеную, овса бочку также ровную безъ верха и не топтаную. То чинить служобъ 7, грошей копъ 7, жита бочокъ 7, овса бочокъ 7.

Далѣе недостаетъ въ подлинникѣ цѣлаго листа.

СЕЛО КОХАНОВИЧИ.

Въ томъ селѣ дымовъ 100, служобъ 74 и полъ. Сѣножатей возовъ 375 и полъ.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова святое Богородицы свята закону Греческого мають давати подданые господарскіе оного села до скарбу его королевское милости съ кождые службы копу грошей, жита бочку ровную безъ верха и не тресеную, овса бочку также ровную безъ верха и не топтаную. То чинить зъ служобъ 74 и полъ грошей: копъ 74 и грошей 30, жита бочокъ 74 и полъ, овса бочокъ 74 и полъ. Зъ сѣножатей отъ возовъ трехъ сотъ семидесяти двухъ и полъ отъ кождого воза 4 пенези. То чинить копъ 2, грошей 29. За дань медовую и за отвозъ за тридцать пудовъ водлѣ мѣры тутошніе за шесть безменовъ за кождый пудъ по 20 и по 5 грошей. То чинить копъ 12, грошей 30. За ловы звѣрыные якъ великого такъ и малого звѣру и тежъ куничные, бѣлочные и иные всякіе и пташи съ кождые службы по 3 гроши. То чинить копъ 3, грошей 45, пенезей 5. Сумма всего плату на господаря его милость съ того села копъ 93, грошей 12, пенезей 5, жита бочокъ 74 и полъ, овса бочокъ 74 и полъ.

Доходы на старосту.

Съ кождые службы жита полбочки, овса полбочки тое жъ мѣры, которую и на господаря его милость маетъ быти давано, а особно за

кождою копою всякого плату по 6 грошей, а надъ то съ трехъ служобъ сѣна по возу 1, а съ кождые службы дровъ по возу 1.

Доходы на врядниковъ земскихъ.

На подскарбего земского водлѣ обычаю давного за поклонъ, за бобра и за куницу и тежъ на скарбного за его поклонъ съ кождые службы пенезей по 9, а съ полслужбы пенезей по 5. То чинить копа одна, грошей 7, и пенезя полъ. А особливе на ключника, подключого, подтивуна Виленского, воротного, медосытцовъ, съ кождые службы, по грошу 1 и пенезей 2, а съ полслужбы пенезей 6. То чинить копа 1, грошей 29, пенезей 4. За подводы съ кождые службы грошей 9, пенезей 5, а съ полслужбы грошей полъ 5 и пенезей полъ 3. То чинить копъ 11, грошей 47 и пенезей 7 и полъ. На сторожи замковые съ кождые службы грошь 1, пенезей 9. То чинить копъ 2, грошей 21 и пенезей 5 и полъ. — Въ томъ же селѣ Кохановичохъ приняли лѣсу на розробокъ: Демьянъ Бобруенинъ зъ сыномъ Степаномъ клячъ 4, дымы 2, служба. Семенъ Бобруенинъ зъ сыномъ Пилипомъ полслужбы. Лукашъ Кондратъ а Ивашко Демидовичи клячъ 13, служба. Иванъ а Захарья Тимофеевичи лѣсу высокого холму служба. Обакумъ Терешковичъ а Пилипъ того жъ лѣсу служба. Тые люди ново поселилися и лѣсъ розробливати почати маютъ: для того дано имъ воли отъ плаченья всякихъ платовъ и повинностей на господаря его милость и на врадъ замковый отъ року теперешнего 60 на 8 лѣтъ. Гапонъ Бабровъ полслужбы на платѣ отъ року 70 на годъ. Семенъ Лысецъ принялъ лѣсу на послужбы, маетъ почати платити въ року 73. Кондратъ Киселевъ, Иванъ Гапоновичъ маютъ полслужбы на воли даты пана Андрея Пугоча, писара першого Могилевского, которая воля имъ выйдеть въ року 75.

Граница того села.

Почавши отъ рѣки Кадины рубежами у болото Меретанъ, съ того болота черезъ рѣчку Руцею рубежами въ деревѣ положоными у болотцо Змѣйку, отъ того болотца до дуба Громошиба, отъ того дуба рубежами въ курганецъ, отъ того кургана до дуба Задѣлиника рубежами у болото Круги, отъ того болота у рѣчку Ректу, зъ рѣчки за логомъ Хотицкимъ у дубъ Передѣлъ, отъ того дуба рубежами въ рѣчку Чорную, зъ рѣчки у логъ Грезивецъ, съ того логу у болото Годенко, тымъ болотомъ въ рѣку Кадину вышей помененую. Кгрунту того села на подобенство вдолжъ есть на двѣ мили, а поперекъ на милю. — Въ томъ обрубѣ помененомъ ачкольвекъ звѣру великого ловъ не вставичный, але предсе розными ловушками подданые то-

го села съ часомъ звѣръ на себе бьють и всякого лову звѣриного и пташего уживають. Бобровыхъ гоновъ нѣтъ, для того зъ нихъ платити не повинни. На кгрунтѣ того села воли осаживати негдѣ.

СЕЛО БРЫЛЕВИЧИ.

Въ томъ селѣ дымовъ 45, а служобъ 39 и треть. Кгрунту доброго сѣножатей возовъ 242.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова святое Богородицы свята закону Греческого мають давати подданые господарскіе оного села до скарбу его королевское милости съ кождые службы копу грошей, жита бочку ровную безъ верха и не тресеную, овса бочку также ровную безъ верха и не топтаную. То чинить зъ служобъ 40 и трети копъ 40, грошей 20, жита бочокъ 40 и треть, овса бочокъ 40 и треть. Зъ сѣножатей отъ возовъ двухъ сотъ и сорока и двухъ съ кожоого воза по 4 пенези. То чинить копа 1, грошей 36, пенезей 8.

Граница того села.

Почавши отъ рѣки Лахвы боромъ рубежами въ деревѣ положоными до врочища Печей, отъ Печей въ рѣку Днѣпръ, Днѣпромъ уверхъ, зъ рѣки Днѣпра рубежами по деревѣ положоными до врочища Кривое кормы, отъ того врочища подлѣ Сидорова лѣсу рубежами вѣ деревѣ положоными въ Чистую лужу, отъ тое лужы рубежами по деревю черезъ Великій логъ на Дубровку, отъ тое Дубровки до сосны Локтихи, отъ Локтихи въ дубъ Свечаникъ, рубежами до дуба Кокота и рубежами въ деревѣ положоными у рѣчку Тесновку, тою рѣчкою унизъ, съ тое рѣчки рубежами въ деревѣ положоными жъ до сосны Рубежницы, оттуль черезъ болото Годылевъ у Мысъ врочищо, отъ того врочища рубежами по деревю у рѣку Днѣпръ, рѣкою Днѣпромъ унизъ до Городища, отъ Городища рубежами въ рѣку Лахву вышей писанную. Широкость того кгрунту можеть быти удолжъ на три мили, а поперекъ также на три мили. На кгрунтѣ воли осаживати негдѣ. Въ томъ обрубѣ помененомъ ачколь векъ ловъ звѣру не вставичный, але предсе розными ловушками подданые того села зъ часомъ звѣра на себе бьють и всякого лову звѣриного и пташьего уживають. Бобровыхъ гоновъ по рѣцѣ Днѣпрѣ обѣма берегами на пять верстъ, а по рѣцѣ Полмѣ обѣма берегами на три версты, одно по ней не вставичные.

СЕЛО СЛЕДЮКИ.

Въ томъ селѣ дымовъ 17, а служобъ 13. Кгрунту доброго сѣножатей возовъ 286.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова святое Богородицы свята закону Греческого маютъ давати подданые господарскіе оного села до скарбу его королевское милости съ кождые службы копу грошей, жита бочку ровную безъ верха и не тресеную, овса бочку также ровную безъ верха и не топтаную. То чинитъ зъ служобъ 13: грошей копъ 13, жита бочокъ 13, овса бочокъ 13. Зъ сѣножатей отъ возовъ двѣстѣ осмидесятъ шести съ кождого воза по 4 пенези. То чинитъ грошей: копа 1, грошей 54. За дань медовую и за отвозъ за пятнадцать пудовъ водлѣ мѣры тутошніе за шесть безменовъ, за кождый пудъ, по 20 и по 5 грошей. То чинитъ копъ 6, грошей 15. За ловы звѣрыные якъ великого такъ и малого звѣру, и тежъ куничные, бѣлочные и иные всякіе и пташи, за рыбные входы по рѣцѣ Днѣпру съ кождые службы грошей по 8. То чинитъ копа 1, грошей 44. За бобровые гоны съ кождые службы грошей 8. То чинитъ грошей копа 1, грошей 44. Сумма всего плату на господаря его милость съ того села копъ 24, грошей 37, пенезей 4. Жита бочокъ 13, овса бочокъ 13.

Доходы на старосту.

Съ кождые службы жита полбочки, овса полбочки тоежъ мѣры, которую и на господаря его милость маетъ быти давано, а зособно за кождою копою всякого плату по 6 грошей, а надъ то съ трехъ служобъ сѣна возъ 1, а съ кождые службы дровъ возъ 1.

Доходы на врядниковъ земскихъ.

На подскарбего земского водлѣ обычаю давного за поклонъ, за бобра и за куницу, и тежъ на подскарбего земского за его поклонъ съ кождые службы пенезей 9. То чинитъ грошей 11, пенезей 7. А особливе на ключника, подключого и подтивуна Виленского, воротного, медосытцовъ съ кождое службы грошъ 1, пенези 2. То чинитъ грошей 15, пенезей 6. За подводы съ кождые службы грошей 9, пенезей 5. То чинитъ копъ 2, грошей 3, пенезей 5. На сторожи замковые съ кождое службы грошъ 1, пенезей 9. То чинитъ грошей 24, пенезей 7.

Граница того села.

Почавши отъ рѣки Днѣпра у стружку Малую, тою стружкою у Долгую лозу, съ тое лозы рубежами по деревю черезъ рѣку Полну ольсомъ до врочища Коренного снѣту, отъ того врочища рубежами у болото Годылевъ, зъ болота Годылева у рѣку Воронину, рѣкою Ворониною унизъ до Ляховчина бору, отъ того бору надъ рѣкою Ухлястью у Корчъ, отъ того Корча рѣкою Ухлястью унизъ до Середнее струги, съ тое струги надъ дорогою Быховскою въ дубѣ рубежи, отъ того дуба подъ Усеревцомъ у старые рубежи, отъ Усеревца до врочища Химу, отъ того врочища рубежами въ деревѣ положоными до Пловнева и Лещинское гривы у Михалково Перевѣсье, съ того Перевѣсья рубежами къ Болонейцу, отъ того Болонейца надъ Днѣпромъ у вязъ, отъ того вязу рѣкою Днѣпромъ уверхъ, зъ рѣки Днѣпра за Юрьевымъ Перевѣсьемъ у Малую стружку, съ тое стружки у Долгую лозку, отъ тое лозы водотечою черезъ рѣку Полню рубежами въ деревѣ положоными на Григорьеву гриву, отъ тое гривы на узборокъ у Коренный снѣтъ, отъ того Снѣту рубежами въ деревѣ положоными до сосны Пустоснѣти, отъ тое Пустоснѣти надъ дорогою Сидоровскою у старое Коповище, отъ того Коповища у болото Годылевъ у Стрѣлицу, отъ тое Стѣлицы черезъ озеро Годылевское у стружку Дѣдинъ, отъ тое стружки у Ляховчину сосну, отъ тое сосны у Корчъ надъ рѣкою Ухлястью, отъ того Корча у Середнюю стругу, тою стругою въ рѣку Днѣпръ, Днѣпромъ уверхъ до тоежъ стружки малое, выше описаное. — Широкость кгрунту того села можеть быть удолжъ на двѣ мили, а поперекъ на милю. На томъ кгрунтѣ воли осаживати негдѣ.— Въ томъ обрубѣ помененомъ ачкольвекъ ловъ звѣру великого не вставичный, але предсе розными ловушками подданые того села съ часомъ звѣра на себе бьютъ и всякого лову звѣриного и пташего уживаютъ. Бобровыхъ гоновъ по рѣцѣ Днѣпрѣ однымъ берегомъ на версту, а по рѣцѣ Ухлясти однымъ берегомъ на версту, а по рѣцѣ Воронинѣ обѣма берегами на версту.

СЕЛО ПЕРЕКЛАДОВИЧИ.

Въ томъ селѣ дымовъ 4, služобъ 3. Кгрунту доброго сѣножатей возовъ 84.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова святое Богородицы свята закону Греческого маютъ давати подданые господарскіе оного села до скарбу

его королевское милости съ кождые службы копу грошей, жита бочку ровную безъ верха и не тресеную, овса бочку ровную безъ верха и не топтаную. То чинить зъ службъ 3: грошей копъ 3, жита бочокъ 3, овса бочокъ 3. Зъ сѣножатей отъ возовъ осмидесятъ чотырохъ съ кождого воза по 4 пенези. То чинить грошей 33, пенезей 6. За дань медовую и за отвозъ за полъ осьма пуда, водлѣ мѣры тутешніе, а за шесть безменовъ за кождый пудъ по 25 грошей. То чинить копъ 3, грошей 7, пенезей 5. За ловы звѣрыные якъ великого такъ и малого звѣру и тежъ куничные, бѣлочные и иные всякіе и пташи и за рыбные входы по рѣцѣ Ухлясти съ кождые службы грошей по 8. То чинить грошей 24. За бобровые гоны съ кождые службы грошей 10. То чинить грошей 30. Сумма всего плату на господаря его милость съ того села копъ 7, грошей 35, пенезь 1, жита бочокъ 3, овса бочокъ 3.

Доходы на старосту.

Съ кождые службы жита полбочки, овса полбочки тое жъ мѣры, которую и на господаря его милость маеть быти давано, а особно за кождою копою всякого плату по 6 гроши, а надъ то съ трехъ службъ сѣну возъ 1, а съ кождые службы дровъ возъ 1.

Доходы на врядниковъ земскихъ.

На подскарбего земского водлѣ обычаю давного за поклонъ, за бобра и за куницу, и тежъ на скарбного за его поклонъ съ кождые службы пенезей 9. То чинить гроши 2, пенезей 7. А особливе на ключника, подключого и подтивуна Виленского, и тежъ воротного и медосытцовъ съ кождые службы грошъ 1 и пенези 2. То чинить гроши 3, пенезей 6. За подводы съ кождые службы грошей 9, пенезей 5. То чинить грошей 28, пенезей 5. На сторожи замковые съ кождые службы грошъ 1, пенезей 9. То чинить грошей 5, пенезей 7. А особливе въ томъ же селѣ Перекладовичохъ дерево бортное въ землехъ пустовскихъ, которые здавна впустѣ лежали, а пожитку никоторого съ того господарю его милости не было, дано на платѣ господарскомъ на той же повинности, якая и передъ тымъ зъ оныхъ земль бывала, подданому господарскому села Вильчичъ Конону Печорѣ землю именемъ Попковщину на пети мѣдницахъ, а на розробокъ лѣсу тоежъ земли взялъ онъ на службу, то есть на 30 солянокъ. Подданому господарскому села Сидоровичи Тишку Товстуку землю на име Шишчин-

скую а Трухоновскую на пети мѣдницахъ, и на розробокъ лѣсу тыхъ же земль взялъ онъ на двѣ службы, то есть на 60 солянокъ.— Съ которыхъ земль только съ дерева бортного будуть они повинны платити въ кождый годъ до скарбу господарского за десять мѣдницъ, за кождую мѣднницу, водлѣ уставы господарское, по 20 и по 5 грошей. То чинить копъ 4 и грошей 10. И вжо они платити почати мають посполъ зъ иными поддаными его королевское милости въ року пришломъ шестдесятъ первомъ; а што ся дотычеть лѣсу въ тыхъ земляхъ, на розробокъ имъ даного, ино ижъ то они на сыромъ корени розробливати мають, дано имъ воли отъ плаченья того плату господарского отъ сего теперешнего году шестдесятого на осмъ лѣтъ, которая кгды осмъ лѣтъ выйдеть, будуть повинни съ тыхъ службъ они платъ до скарбу его королевское милости платити и всякіе повинности съ того полнити по тому, яко и иные подданые господарскіе волостные водлѣ уставы господарское зъ земль своихъ платять. Къ тому въ томъ же селѣ дано дерево бортное въ земли пустовской, именемъ Цыгановщинѣ, которую обходили на себе люди села господарского Следюковского, а передъ тымъ бывало съ того дани на господаря его милость меду полтрети мѣдницы, подданому господарскому у села Вейны Петру Тишковичу, а тое жъ земли пустое взялъ онъ на розробокъ лѣсу на полслужбы, то есть на петнадцать солянокъ, съ которое земли только зъ дерева бортного будетъ онъ платити повиненъ въ кождый годъ до скарбу господарского за полтрети мѣдницы меду, за кождую мѣдницу, водлѣ уставы господарское, по 25 грошей, то есть копу и полтретья гроша, и вжо то онъ платити почати маеть посполъ зъ иными поддаными его королевское милости въ року пришломъ шестдесятъ первомъ. А што ся дотычеть лѣсу въ той земли на розробокъ ему даного, ино ижъ то онъ на сыромъ корени розробливати маеть, дано ему воли отъ плаченья того плату господарского отъ сего году шестдесятого на десять лѣтъ, которая кгды десять лѣтъ выйдеть, будеть онъ повиненъ съ тое полслужбы платъ до скарбу его кролевское милости платити и всякіе повинности съ того полнити по тому, яко и иные поданые господарскіе волостные водлѣ уставы господарское зъ земль своихъ платять. Одно жъ они въ розробки и дерево бортное людей тамъ осѣлыхъ и на потягль господарскую описаныхъ ничимся уступовати не мають, але чого тые подданые господарскіе здавна уживали, а на сесь часъ держать, то и теперь добровольне они держати будуть, на платѣ господарскомъ зъ нихъ описано; а если бы тамъ до того сельца люди приходити и на тыхъ земляхъ пустыхъ осѣдати хотѣли, тогды врядъ господарскій замковый повинности своее пильне того дозрѣти и люди на тыхъ пустошахъ на пожитокъ скарбу господарского осаживати маеть.

Граница того села.

Первый обрубъ. Почавши отъ болота Годылева рубежами по деревю черезъ боръ Деманъ, держачи полѣве кгрунту села господарского Сидоровичъ, на боръ Столпный черезъ рѣку Поповку надъ ней боръ держачи, полѣве кгрунту села господарского Озовецкого у Степаново болото у Волобгу Гузановку, держачи полѣве кгрунту села господарского Теляковичъ у логъ Ломиногу, тымъ логомъ у болото Годылево вышей помененое. Того обрубу вдолжъ на милю, а поперекъ на полмили.

Другій обрубъ того села, который лежить межи селъ господарскихъ однымъ бокомъ отъ села Осовца, а зъ другое стороны отъ Теляковъ, а съ третіе стороны по рѣку Ухлясть отъ волости господарское Пропойское и отъ имѣнья его милости пана Виленского Быхова. Того кгрунту удолжъ на двѣ мили, а поперекъ на полмилю. Еще того села третій обрубъ, назвищомъ Логовый, почонши отъ рѣки Днѣпра у стругу Боцуву, съ тое струги рубежами въ деревѣ положоными, держачи полѣве кгрунту села господарского Сидоровичъ, на Гривку у Язвищо, отъ Язвищъ ку Уборогу, отъ того Уборога у корень Снѣтъ, отъ коренного снѣту узборемъ на Григорьеву гривку, отъ тое Гривки черезъ рѣку Полну у Долгую лозу, съ тое лозы стружкою Малою у рѣку Днѣпръ, рѣкою Днѣпромъ уверхъ до тоежъ струги Буцовы вышей помененое. — Того кгрунту удолжъ версты на 4, а поперекъ на версту; на кгрунтѣ того села воля осаживана быти можеть, даючи слободы до 10 лѣтъ. Въ тыхъ обрубохъ помененыхъ ачкольвекъ ловъ звѣру великого не вставичный, але предсе розными ловущками подданые того села съ часомъ звѣра на себе бьють и всякого лову звѣриного и пташего уживають. Бобровыхъ гоновъ по рѣцѣ Ухлясти однымъ берегомъ на версту, а по рѣцѣ Днѣпрѣ также однымъ берегомъ на версту, а къ тому у кгрунтѣ села Теляковичъ у въ озерѣ Лешнѣ бобръ бьють.

СЕЛО ТЕЛЯКОВИЧИ.

Въ томъ селѣ дымовъ 6, а служобъ полъ 3 и чверть, кгрунту доброго а сѣножатей возовъ 175.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова святое Богородицы свята закону Греческого мають давати подданые господарскіе оного села до скарбу его королевское милости съ кождые службы копу 1 грошей, жита бочку ровную безъ верха и не тресеную, овса бочку также ровную безъ верха и не топтаную. То чинить служобъ полъ 3 и чверть, грошей копъ полъ 3,

грошей 15, жита бочокъ полъ 3 и чверть, овса бочокъ полъ 3 и чверть. Зъ сѣножатей отъ возовъ ста семидесятъ пяти, отъ кождого воза по 4 пенези. То чинитъ грошей 70. Лукьяна Кобызевича въ томъ селѣ два пуды впустѣ. За дань медовую и за отвозъ за десять пудовъ, водлѣ мѣры тутошніе, за шесть безменовъ за кождый пудъ по 20 и по 5 грошей. То чинитъ копъ 4, грошей 10. За ловы звѣрыные якъ великого такъ и малого звѣру и тежъ куничные, бѣлочные и иные всякіе и пташи и за бобровые входы по рѣцѣ Днѣпру и по рѣцѣ Ухлясти съ кождые службы грошей 8, а на трети службы грошей 6. То чинитъ грошей 22. За бобровые гоны съ кождые службы грошей 10 и съ трехъ чвертей службы грошей 7, пенезей 5. То чинитъ грошей 27, пенези 2.

Въ томъ же селѣ Телякахъ Анцута Левоновичъ зъ сыномъ Матѳеемъ клячъ 10, дымъ 1, зъ земли пустовское на имя Теляковщина, съ которое передъ тымъ здавна дани медовое было на господаря его милость мѣдницъ полъ 11, маетъ давати уроку въ кождый годъ до скарбу господарского по 6 копъ грошей. Сумма всего плату на господаря его милость съ того села копъ 14, грошей 54, пенезей 5, жита бочокъ полъ 3 и чверть, овса бочокъ полъ 3 и чверть.

Доходы на старосту.

Съ кождые службы жита полбочки, овса полбочки тое жъ мѣры, которую и на господаря его милость маеть быти давано, а зособно за кождою копою всякого плату по 6 гроши, а надъ то съ пяти службъ сѣна возъ 1, а съ кождые службы дровъ возъ 1.

Доходы на врядниковъ земскихъ.

На подскарбего земского, водлѣ обычаю давного, за поклонъ, за бобра и за куницу и тежъ на подскарбного за его поклонъ съ кождое службы пенезей 9. То чинитъ грошей 2, пенезей 5. А особливе на ключника, подключого и подтивуна Виленского, воротного и медосытцовъ съ кождое службы грошъ 1, пенези 2. То чинитъ гроши 3, пенези 3. За подводы съ кождые службы грошей 9, пенезей 5. То чинитъ грошей копъ 26. На сторожы замковые съ кождые службы грошъ 1, пенезей 9. То чинитъ грошей 5, полъ 2 и чверть.

Граница того села.

Почавши отъ болота Годылева у логъ Ломиногу, тымъ логомъ коло Красное кормы у болото Токовое, отъ того болота логомъ Острейскимъ, съ того логу у Малый ложокъ коло Самытцкихъ облогъ,

съ того ложку у рѣчку Брускую, тою рѣчкою унизъ, съ тое рѣчки улѣво рубежами въ деревѣ пологими Должоными на Великій боръ въ Долгій островъ, съ того острова на боръ Неряжъ, а зъ бору къ соснѣ Кремцы, которая надъ рѣкою Ухлястью, отъ тое сосны рѣкою Ухлястью внизъ при границы волости Пропойское имѣнья Быховского его милости пана Виленского, съ тое рѣчки Ухлясти у Середнюю стругу, тою стругою у рѣку Днѣпръ, рѣкою Днѣпромъ уверхъ до стружки Малое, тою сттужкою у Долгую лозу, съ тое лозы рубежами по деревю черезъ рѣку Полну Ольсомъ до врочища Коренного снѣту, оттуль рубежами по деревю у болото Годылевъ вышей помененое.— Того кгрунту можеть быги удолжъ на полторы мили, а поперекъ на милю. На томъ кгрунтѣ воля осаживана быти можеть, даючи слободы на 10 лѣтъ. Въ томъ обрубѣ помененомъ ачкольвекъ ловъ звѣру великого не вставичный, але предсе розными ловушками подданые того села съ часомъ звѣра на себе бьють и всякого лову звѣриного и пташего уживають. Бобровыхъ гоновъ по рѣцѣ Ухлясти однымъ берегомъ надъ три версты, а по рѣцѣ Днѣпру однымъ берегомъ на версту.

СЕЛО КУЗМИНИЧИ.

Въ томъ селѣ дымовъ 7, а служобъ 4. Кгрунту доброго сѣножатей возовъ 40.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова святое Богородицы свята закону Греческого мають давати подданые господарскіе оного села до скарбу его королевское милости съ кождые службы копу грошей, жита бочку ровную безъ верха и не тресеную, овса бочку ровную безъ верха и не топтаную. То чинить зъ служобъ 4: грошей копъ 4, жита бочокъ 4, овса бочокъ 4. Съ сѣножатей отъ возовъ сорока отъ кождого воза по 4 пенези. То чинить грошей 16. За дань медовую и за отвозъ за двадцать пудовъ, водлѣ мѣры тутешніе, за шесть безменовъ, за кождый пудъ по 25 грошей. То чинить копъ 5. А особливе Войтко Микуличъ, Павелъ а Хома Чорнейковичи съ Чернейковщины за два пуды меду грошей 50. Зъ села Чавусовичъ Купрыяновичъ съ путужниками своими съ пустовщины Черковщины жъ за пять пудовъ по 25 грошей. То чинить копъ 2, грошей 5. За ловы звѣрыные якъ великого такъ и малого звѣру и тежъ куничные, бѣлочные и иные всякіе и пташьи, за рыбные входы у въ озерѣ съ кождые службы грошей 8.

То чинить грошей 32. За бобровые гоны съ кождые службы грошей 10. То чинить грошей 40. Сумма всего плату на господаря его милости съ того села копъ 13, грошей 23, жита бочокъ 4, овса бочокъ 4.

Доходы на старосту.

Съ кождые службы жита полбочки, овса полбочки тое жъ мѣры, которую и на господаря его милость маеть быти давано, а зособно за кождою копою всякого плату по 6 грошей, и надъ то съ трехъ служобъ сѣна возъ 1, а съ кождые службы дровъ возъ 1.

Доходы на врядниковъ земскихъ.

На подскарбего земского водлѣ обычаю давного за поклонъ, за бобра и за куницу и тежъ на скарбного за его поклонъ съ кождые службы пенезей 9. То чинить грошей 3, пенезей 5. А особливе на ключника, подключого и подтивуна Виленского и тежъ воротного, медосытцовъ съ кождое службы грошъ 1, пенези 2. То чинить гроши 4, пенезей 8. За подводы съ кождое службы грошей 9, пенезей 5. То чинить грошей 38. На сторожи замковые съ кождое службы грошъ 1, пенезей 9. То чинить грошей 7, пенезей 6. А особливе въ томъ же селѣ Кузминичохъ: Войтко Микуличъ, а Павелъ, Хома Чернейковичи служба. Тые люди ново-поселилися и лѣсъ розробливати почали: дано имъ воли отъ плаченья всякихъ платовъ и повинностей на господаря его милость и на врадъ замковый съ тое земли отъ года теперешнего шестдесятого на три годы, а по выстью тое воли, имъ даное, мають они платъ до скарбу господарского платити и всякіе повинности съ того полнити по тому, яко и иные подданые господарскіе волостные зъ земль своихъ платять.

Граница того села.

Почавши отъ дуба Хмѣлинца рубежами по деревю до врочища Ховрохомовъ, оттуль по рубежомъ въ деревю у болото Сосновая, съ того болота рѣчкою Готыгоною у рѣку Пропасть, а отъ рѣки Пропасти рубежами по деревю у рѣчку Крупецъ, тою рѣчкою унизъ, а зъ рѣчки рубежами въ тую жъ рѣчку Пропасть, а зъ рѣки Пропасти рубежами въ рѣчку Гостынъ, тою рѣчкою Гостынымъ до того дуба Хмѣлинца вышей мененого. — Широкость кгрунту того села можеть быти удолжъ на полторы мили, а поперекъ на милю. На кгрунтѣ того села воля можеть быти осажона, даючи слободы до 10 лѣтъ. Въ томъ обрубѣ помененомъ ачкольвекъ ловъ звѣру великого не вставичный, але предсе розными ловушками подданые того села съ

часомъ звѣра на себе бьють и всякого лову звѣриного и пташьего уживають. Бобровыхъ гоновъ по рѣцѣ Пропасти обѣма берегами у двухъ мѣсцахъ на версту.

СЕЛО КОСМЫНИЧИ.

Въ томъ селѣ дымовъ 5, а служобъ 3 и чверть. Кгрунту доброго сѣножатей возовъ 13.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова святое Богородицы свята закону Греческого мають давати подданые господарскіе до скарбу его королевское милости съ кождое службы копу грошей, жита бочку ровную безъ верха и не тресеную, овса бочку также ровную безъ верха и не топтаную. То чинить зъ служобъ 3 и чверти грошей копъ 3 и грошей 15, жита бочокъ 3 и чверть, овса бочокъ 3 и чверть. Зъ сѣножатей отъ возовъ тринадцати отъ кождого воза по 4 пенези. То чинить грошей 3, пенези 2. За дань медовую и за отвозъ за полъ-пета пудовъ водлѣ мѣры тутошніе за шесть безменовъ за кождый пудъ по 25 грошей. То чинить копа 1, грошей 52, пенезей 5. За ловы звѣрные якъ великого такъ и малого звѣру и тежъ куничные, бѣлочные и иные всякіе и пташьи съ кождое службы грошей 8, а съ чверти службы гроши 2. То чинить грошей 26. За бобровые гоны съ кождое службы грошей 8, а съ чверти службы грошей 2. То чинить грошей 26. Сумма всего плату на господаря его милость съ того села копъ 6, гроши 4, пенезей 7, жита бочокъ 3 и чверть, овса бочокъ 3 и чверть.

Доходы на старосту.

Съ кождое службы жита полбочки, овса полбочки тое жъ мѣры, которую на господаря его милость маеть быти давано, а зособно за кождою копою всякого плату по 6 грошей, и надъ то съ пяти службъ сѣна возъ 1, а съ кождое службы дровъ возъ 1.

Доходы на врядниковъ земскихъ.

На подскарбего земского водлѣ обычаю давного за поклонъ, за бобра и за куницу, и тежъ на скарбного за его поклонъ съ кождое службы пенезей 9. То чинить гроши 2, пенезей 9. А особливе на ключника, подключого и подтивуна Виленского и тежъ воротного и медосыт-

цовъ съ кождое службы грошъ 1, пенези 2. То чинить грошей 3, пенезей 9. За подводы съ кождое службы грошей 9, пенезей 5. То чинить грошей 30, пенезей 8 и три чверти пенезя. На сторожи замковые съ кождое службы грошъ 1, пенезей 9. То чинить грошей 6, пенезь 1 и чверти три пенезя.

Граница того села.

Почавши зъ рѣки Вильи отъ горы Ротчое рубежами по деревю черезъ боръ въ дубъ на границы волости Пропойское, отъ того дуба держачи кгрунтъ волости господарское Пропойское ольсомъ Живцами до дуба Окопаника, отъ того дуба держачи по лѣвѣ кгрунтъ села господарского Волковичъ рубежами по деревю черезъ рѣку Вилью у болото Рубежское, отъ того болота рубежами на врочищо Дербинку, отъ тое Дербинки въ Розробную корму, оттуль Ольсомъ по рубежомъ въ дереви и суходоломъ у рѣчку Толщу, тою рѣчкою уверхъ, съ тое рѣчки рубежами у Лаховъ ручай, тымъ ручаемъ у рѣку Вилью, рѣкою унизъ до тое жъ горы Ротчое вышей мененое. Широкость кгрунту того села можеть быть удолжъ на полмили, а поперекъ на 2 версты. На кгрунтѣ того села хотя не отъ велика воля можеть быти осажона, даючи слободы до 10 лѣтъ. Въ томъ обрубѣ помененомъ ачкольвекъ ловъ звѣру великого не вставичный, але предсе розными ловушками подданые того села съ часомъ звѣръ на себе бьють и всякого лову звѣриного и пташьего уживають. Бобровыхъ гоновъ по рѣцѣ Рестѣ обѣма берсгами на версту.

СЕЛО КОПАНЕВИЧИ.

Въ томъ селѣ дымовъ 4, а служобъ 2. Кгрунту доброго сѣножатей возовъ 14.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова святое Богородицы свята закону Греческого мають давати поддаданые господарскіе оного села до скарбу его королевское милости съ кождое службы копу грошей, жита бочку ровную безъ верха и не топтаную, овса бочку также ровную безъ верха и не топтаную. То чинить зъ служобъ 2: грошей копъ 2, жита бочокъ 2, овса бочокъ 2. Зъ сѣножатей отъ возовъ чотырнадцати, отъ кождого воза по 4 пенези. То чинить грошей 5, пенезей 6. За дань медовую и за отвозъ за чотырнадцать пудовъ водлѣ мѣ-

ры тутошніе за шесть безменовъ за кождый пудъ по 25 грошей. То чинить копа 1, грошей 40. А особливе въ томъ же сельцы пустовское земли обходили на себе люди господарскіе села Онисковичъ, съ которыхъ земль передъ тымъ бывало дани медовое пудовъ 5 и безменъ 1, которую пять пудовъ тые люди господарскіе села Онисковичъ съ тыхъ пустовщинъ, покуле тамъ люди осядуть, господарю его милости платити маютъ водлѣ уставы господарское за кождый пудъ по 20 и по 5 грошей, а за безменъ гропы 4, пенезь 1 и полпенезя. То чинить копъ 2, грошей 9, пенезя полъ 2. За ловы звѣрыные якъ великого такъ и малого звѣру, и тежъ куничные, бѣлочные и иные всякіе и пташьи, за рыбные входы по рѣцѣ Рестѣ съ кождое службы грошей 8. То чинить грошей 16. Сумма всего плату до скарбу господарского съ того села копъ 6, грошей 26, пенезей 7 и полъ, жита бочокъ 2, овса бочокъ 2.

Доходы на старосту.

Съ кождое службы жита полбочки, овса полбочки тое жъ мѣры, которую и на господаря его милость маетъ быти давано, а особно за кождою копою и всякого плату по 6 грошей, а надъ то съ пяти служобъ сѣна возъ 1, а съ кождое службы дровъ возъ 1.

Доходы на врядниковъ земскихъ.

На подскарбего земского водлѣ обычаю давного за поклонъ, за бобра и за куницу и тежъ на подскарбного за его поклонъ съ кождое службы пенезей 9. То чинить грошъ 1, пенезей 8. А особливе на ключника, подключого и подтивуна Виленского и тежъ воротного и медосытцовъ съ кождое службы грошъ 1, пенези 2. То чинить грошей 2, пенези 4. За подводы съ кождое службы грошей 9, пенезей 5. То чинить грошей 19. На сторожи замковые съ кождое службы грошъ 1, пенезей 9. То чинить грошей 3, пенезей 8.

Граница того села.

Почавши отъ болота Миронъмохъ рѣчкою Черною у рѣку Ресту, зъ рѣки Ресты рѣчкою Усталкою уверхъ, съ тое рѣчки рубежами по деревю черезъ Бѣлую доброву у въ островокъ Стрѣлицу, оттуль у болото Токовое, съ Токового болота черезъ облогу и черезъ дуброву Бѣлую, черезъ рѣку Ресту, черезъ Голый боръ у Дербину, оттуль къ соснѣ, отъ тое сосны въ Розробную корму, съ Розробные кормы логомъ у рѣчку Толщъ, рѣчкою уверхъ къ Исаевскому гумнищу, оттуль ручаемъ Любицою у тое жъ болото вышей менеое Миронъ-мохъ.—Широкость того кгрунту можеть быти удолжъ на

три версты, а поперекъ на 2 версты. На кгрунтѣ того села воля осаживана быти можетъ, даючи слободы на 10 лѣтъ. Въ томъ обрубѣ помененомъ ачкольвекъ ловъ звѣру великого не вставичный, але предсе розными ловушками подданые того села съ часомъ звѣра на себе бьютъ и всякого лову звѣриного и птацьего уживаютъ. Бобровыхъ гоновъ по рѣцѣ Рестѣ обѣма берегами на двѣ версты.

СЕЛО ЛЕСУТИЧИ.

Въ томъ селѣ дымовъ 5, а служобъ 2 и полъ. Кгрунту доброго сѣножатей возовъ 40.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова святое Богородицы свята закону Греческого маютъ давати подданые господарскіе оного села до скарбу его королевское милости съ кождое службы копу грошей, жита бочку ровную безъ верха и не тресеную, овса бочку также ровную безъ верха и не топтаную. То чинитъ зъ служобъ 2-хъ и полъ: копъ 2, грошей 30, жита бочокъ 2 и полъ, овса бочокъ 2 и полъ. Зъ сѣножатей отъ возовъ сорока, отъ кождого воза по 4 пенези. То чинитъ грошей 16. За дань медовую и за отвозъ за десять пудовъ, водлѣ мѣры тутошніе, за шесть безменовъ за кождый пудъ по 25 грошей. То чинитъ копъ 4, грошей 10. Которую дань медовую въ томъ сельцы повинни давати: Дешко Макеевичъ пудъ 1, безмены 3; Лунко Гришковичъ пудъ 1, безмены 3; Артемъ а Тереня Гришковичи пуды 2, безмены 3; Семенъ Степановичъ пудъ 1; Фурсъ Михалевичъ зъ села Онисковичъ пуды 3, безмены 3. А особливе Денисъ Говорковичъ вроку маетъ давати грошей копу 1 и грошей 25. Который врокъ маетъ почати давати въ року прійдучомъ шестдесятъ первомъ ажъ до року 63. А кгды тую волю высѣдитъ, будетъ повиненъ давати въ кождый годъ дани медовое пудовъ 2 и полпуда, а съ земли пашное за полслужбы водлѣ уставы господарское по тому, якъ и иные подданые господарскіе зъ земль своихъ платятъ. Пустовщину на имя Ореховщину на семъ безменовъ взялъ подданый господарскій села Космыничъ Лукъянъ Юшковичъ; а ижъ тая пустошъ зъ давныхъ часовъ упустѣ лежала, ино для розробенья дерева воли ему дано на пять годъ; а по выштью тое воли будетъ онъ повиненъ за тую семъ безменовъ меду пенезми водлѣ уставы его королевское милости по тому, яко и иные подданые господарскіе платятъ, до скарбу господарского пла-

тити. А ижъ съ того сельца передъ тымъ здавна выхоживало дани медовое пудовъ 19, а теперь, яко вышей описано, одно 14 пудовъ и безменовъ 4 давано быти маеть; тогды то для того впустѣ до часу певного зостало, ижъ первѣй нихто тое земли бортное не вживалъ и ничого съ того плачоно не было; воджо водлѣ уставы его королевское милости старецъ таковые пустовщины осаживати маеть. За ловы звѣрыные якъ великого такъ и малого звѣру и тежъ куничные, бѣлочные и иные всякіе и пташьи и за рыбные входы по рѣцѣ Пропасти съ кождое службы по грошей 8. То чинить грошей 20. За бобровые гоны съ кождое службы грошей 8. То чинить грошей 20. Сума всего плату на господаря его милость съ того села копъ 9, грошъ 1, жита бочокъ 2 и полъ, овса бочокъ 2 и полъ.

Доходы на старосту.

Съ кождые службы жита полбочки, овса полбочки тое жъ мѣры, которую на господаря его милость маеть быти давано, а зособно за кождою копою и всякого плату по 6 грошей, а надъ то съ пяти служобъ сѣна возъ 1, а съ кождые службы дровъ возъ 1.

Доходы на врядниковъ земскихъ.

На подскарбего земского водлѣ обычаю давного за поклонъ, за бобра и за куницу, и тежъ воротного, медосытцовъ и тежъ на скарбного за его поклонъ съ кождое службы пенезей 9. То чинить грошей 2, пенези 2 и полъ. А особливе на ключника, подключого и подтивуна Виленского и тежъ воротного, медосытцовъ съ кождое службы грошъ 1, пенези 2. То чинить грошей 3. За подводы съ кождое службы грошей 9, пенезей 5. То чинить грошей 23, пенезей 7 и полъ. На сторожи замковые съ кождое службы грошъ 1, пенезей 9. То чинить гроши 4, пенезей 9. А особливе въ томъ же селѣ приняли лѣсу на розробокъ: Артемъ а Тереня Гришковичи полслужбы; съ села Онисковичъ Хурсъ Михалевичъ полслужбы. Тые люди ново-поселилися и лѣсъ розробливати почати маютъ, для того имъ дано воли отъ плаченья всякихъ платовъ и повинностей на господаря его милость и на врядъ замковый съ тыхъ земль отъ року теперешнего 60 на чотыры лѣта, а по выштью тое воли имъ даное маютъ они съ тыхъ земль платъ до скарбу его королевское милости платити и всякіе повинности съ того полнити по тому, якъ и иные подданые господарскіе волостные зъ земль своихъ платять. Въ томъ же селѣ подданыи господарскіи: Олхимъ Власовичъ, Дешко а Васько Макеевичи взяли землю отчину свою на 11 безменовъ, которую дань водлѣ уставы господарское пенязьми платити почати маютъ въ року теперешнемъ идучомъ 61; а лѣсу взялъ на розро-

бокъ тотъ же Олхимъ Власовичъ, а Дешко и Васько Макеевичи на полслужбы; а ижъ они на сыромъ корени селилися и лѣсъ розробливати почати маютъ, дано имъ воли отъ платенья платовъ господарскихъ и на врядъ на 5 годъ отъ року теперь идучого 61, а по выштью тое воли, будуть они повинни повинности полнити по тому жъ, яко и иншые подданые господарскіе.

Граница того села.

Почавши отъ врочища Товстыковъ рубежами по деревю черезъ лѣсъ на ниву Шійничъ, отъ тое нивы у рѣчку Гощинецъ, съ тое рѣчки рубежами черезъ рѣку Пропасть у рѣку Крупецъ, тою рѣчкою унизъ держачи по лѣвѣ кгрунтъ волости Пропойское, зъ рѣчки логомъ у другій логъ Доброживъ, съ того логу у Березовъ логъ, оттуль у дернокъ, зъ дернку черезъ рѣку Пропасть, отъ рѣки рубежами у Байнову межу, оттуль у болото Хотимбль, съ Хотимбля до того жъ врочища Товстыка.— Широкость того кгрунту можеть быти удолжъ на 8 верстъ, а поперекъ на чотыры версты. На кгрунтѣ того села можеть быти воля осажона, даючи слободы на пять лѣтъ. Въ томъ обрубѣ помененомъ ачколь-векъ ловъ звѣру великого не вставичный, але предсе розными ловушками подданые того села съ часомъ звѣръ на себе бьють и всякого лову звѣриного и пташьего уживають. Бобровыхъ гоновъ по рѣцѣ Пропасти обѣма берегами на 2 версты.

СЕЛО ТЕПЛОЕ.

Въ томъ селѣ дымовъ 6, а служобъ 3. Кгрунту доброго сѣножатей возовъ 39.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова святое Богородицы свята закону Греческого маютъ давати подданые господарскіе оного села до скарбу его кролевское милости съ кождое службы копу грошей, жита бочку ровную безъ верха и не тресеную, овса бочку также ровную безъ верха и не топтаную. То чинить зъ служобъ 3: грошей копъ 3, жита бочокъ 3, овса бочокъ 3. Зъ сѣножатей отъ возовъ тридцати и девять отъ кождого воза по 4 пенезі. То чинить грошей 13, пенезей 6. За дань медовую и за отвозъ за 10 пудовъ и полъ водлѣ мѣры тутошніе за шесть безменовъ за кождый пудъ по 20 и 5 грошей. То чинить копъ 4, грошей 22 и пенезей 5. А особливе съ пустовщины именемъ

Ходоновщины зъ дерева бортного подданый господарскій села Онисковичъ Лукашъ Мацковичъ маеть давати въ кождый годъ врокомъ копа 1, грошей 40. Сава Бѣлоусовичъ пушкарь замковый зъ братаничомъ своимъ Дешкомъ Ивановичомъ съ пустовщины Рожковщины а Сергѣевщины вроку маеть давати въ кождый годъ грошей копъ 2, который врокъ будуть они повинни полнити до того часу, поколе тамъ на тыхъ земляхъ люди осядуть. За ловы звѣрыные якъ великого такъ и малого звѣру и тежъ куничные, бѣлочные и иные всякіе и пташьи, и за бобровые входы по рѣцѣ Рестѣ съ кождое службы по грошей 8. То чинить грошей 24. За бобровые гоны съ кождое службы грощей 8. То чинить грошей 24. Сумма всего плату на господаря его милость съ того села копъ 12, грошей 6, пенезь 1, жита бочокъ 3, овса бочокъ 3.

Доходы на старосту.

Съ кождое службы жита полбочки, овса полбочки тое жъ мѣры, которую и на господаря его милость маеть быти давано, а зособно за кождою копою всякого плату по 6 грошей, а надъ то съ пяти службъ сѣна возъ 1, а съ кождое службы дровъ возъ 1.

Доходы на врядниковъ земскихъ.

На подскарбего земского водлѣ обычаю давного за поклонъ, за бобра и за куницу, и тежъ на подскарбного за его поклонъ съ кождое службы пенезей 9. То чинить гроши 2, пенезей 7. А особливе на ключника, подключого и подтивуна Виленского и тежъ воротного и медосытцовъ съ кождое службы грошъ 1, пенези 2. То чинить грошей 3, пенезей 6. За подводы съ кождое службы грошъ 1, пенезей 9. То чинить грошей 5, пенезей 7. На сторожи замковые съ кождое службы грошъ 1, пенезей 9. То чинить грощи 3, пенезей 7. А особливе въ томъ селѣ Тепломъ приняли лѣсу на розробокъ: Лукашъ Мацковичъ полслужбы. Тутъ Лукашъ ново-поселился и лѣсъ розробливати почалъ, дано ему воли отъ плаченья всякихъ платовъ и повинностей на господаря его милость и на врядъ замковый съ тое земли отъ году теперешнего 60 на 4 годы, а по выштью тое воли ему даное, маеть онъ платъ до скарбу его королевское милости платити и всякіе повинности полнити съ того по тому, яко и иные подданые господарскіе волостные зъ земль своихъ платять.

Граница того села.

Почавши отъ врочища Порося логомъ рубежами черезъ боръ у рѣку Пропасть, рѣкою унизъ при кгрунтѣ села волости Пропойское Рабовичъ, оттуль у логъ Тесновичъ по рубежомъ въ деревѣ положонымъ

урѣку Лѣсную уверхъ до мостка на дорозѣ Пропойской, оттуль рубежами черезъ боръ у рѣку Ресту, рѣкою унизъ до Харанова селища, отъ того селища при кгрунтѣ села волости Пропойское Хворостянъ дорогою въ Сараборъ подъ тое жъ село Хворостянъ, зъ дороги рубежами по деревю до дубровы Путицкое, отъ тое дубровы до того жъ врочища вышей мененого Порося.— Широкость того кгрунту может быти удолжъ на полторы мили, а поперекъ на полмили. Въ томъ же обрубѣ подданые господарскіе волости Пропойское села Хворостянъ переходечи черезъ границу сѣножати косять на 50 возовъ и дерево бортное обходять ку шкодѣ тымъ подданымъ господарскимъ Могилевскимъ. А особливе при томъ же селѣ пустовщина на имя Мошки лежить при границы волости господарское Пропойское, съ которое водлѣ давного звычаю дани медовое выходить на господаря его милость пудовъ 14. Которое дани половицу, то есть пудовъ 7, а другую семь пудовъ мають давати люди села Брилевичъ. На кгрунтѣ того села может быти воля осажона, даючи слободы на 10 лѣтъ. Въ томъ обрубѣ помененомъ ачкольвекъ ловъ звѣру великого не вставичный, але предсе розными ловушками подданые того села съ часомъ звѣръ на себе бьють и всякого лову звѣриного и пташьего уживають. Бобровыхъ гоновъ по рѣцѣ Пропасти однымъ берегомъ на 2 версты. А на другомъ мѣсцу на рѣцѣ Рестѣ обѣма берегами на версту.

СЕЛЬЦО ОСТРЕНЕВИЧИ.

Въ томъ сельцѣ дымовъ 3, а служба 1 и чверть. Кгрунту доброго сѣножатей возовъ 10.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова святое Богородицы свята закону Греческого мають давати подданые господарскіе оного села до скарбу его королевское милости съ кождое службы копу грошей, жита бочку ровную безъ верха и не тресеную, овса бочку также ровную безъ верха и не топтаную. То чинить зъ службы 1 и чверти грошей: копа 1 и грошей 15, жита бочка 1 и чверть, овса бочка 1 и чверть. Зъ сѣножатей отъ возовъ десяти отъ кождого воза по 4 пенези. То чинить грошей 4 и пенезь 1 и чверть пенезя. За дань медовую и за отвозъ за пять пудовъ водлѣ мѣры тутошніе за шесть безменовъ за кождый пудъ по 25 грошей. То чинить копы 2, грошей 5. А впустѣ зостало пуды 4, то есть Санковщины пуды 2, а Дешковщины и Васоновщины пуды 2, кото-

рыхъ пустовщинъ ижъ передъ тымъ нихто не завѣдовалъ и ничого съ того плачоно не было, водлѣ уставы господарское его королевское милости старецъ таковые пустовщины осаживати маетъ. За ловы звѣрыные якъ великого такъ и малого звѣру, и тежъ куничные, бѣлочные и иные всякіе и пташьи съ кождое службы грошей 8, и чверть службы грошей 2. То чинитъ грошей 10. За бобровые гоны съ кождое службы грошей 8, и чверть службы гроши 2. То чинитъ грошей 10. Сумма всего плату на господаря его милость копъ 3, грошей 44, жита бочка 1 и чверть, овса бочка 1 и чверть.

Доходы на старосту.

Съ кождое службы жита полбочки, овса полбочки тое жъ мѣры, которую и на господаря его милость маетъ быти давано, а зособно за кождою копою всякого плату по 6 грошей; а надъ то съ пяти службъ сѣна возъ 1, а съ кождое службы дровъ возъ 1.

Доходы на врядниковъ земскихъ.

На подскарбего земского водлѣ обычаю давного за поклонъ, за бобра и за куницу, и тежъ на подскарбного за его поклонъ съ кождое службы пенезей 9, а съ чверти пенезя 2 и чверть пенезя. То чинитъ грошъ 1, пенезь 1 и чверть пенезя. А особливе на ключника, подключого и подтивуна Виленского и тежъ воротного, медосытцовъ съ кождое службы грошъ 1, пенези 2, а съ чверти пенези 3. То чинитъ грошъ 1, пенезей 5. За подводы съ кождое службы грошей 9, пенезей 5, а съ чверти гроши 2, пенези 3 и три чверти пенезя. То чинитъ грошей 11, пенезей 8, а съ чверти гроши 3. На сторожи замковые съ одное службы грошъ 1, пенезей 9, а съ чверти пенези 4 и чверти 3. То чинитъ гроши 2, пенези 3 и чверти 3.

Граница того села.

Почавши отъ болота Видлина ручаемъ у тое жъ болото Видлино, отъ того болота рѣчкою Видлиномъ увеpхъ до селища Отражья, съ тое рѣчки рубежами по деревю межи двухъ дубовъ близнецовъ, отъ тыхъ дубовъ у болото Сосновое, съ того болота рубежами на дуброву до селища Воложина, оттуль у рѣчку Лѣсную, тою рѣчкою унизъ, зъ рѣчки рубежами по деревю у логъ Олесъ, тымъ Ольсомъ у рѣку Вилью, прошодши трохо уверхъ у ложокъ, отъ того ложка до дуба Литвина, отъ того дуба у Березово болото, оттуль логомъ у тое жъ болото вышей мененое Видлинъ. — Широкость кгрунту того села можетъ быти удолжъ на 4 версты, а поперекъ на три версты. На кгрунтѣ того села можетъ быти воля осажована, даючи слободы до 10 лѣтъ. Въ томъ

обрубѣ помененомъ ачколькекъ ловъ звѣру великого не вставичный, але предсе розными ловушками подданые того села съ часомъ звѣръ на себе бьють и всякого лову звѣриного и пташьего уживають. Бобровыхъ гоновъ по рѣцѣ Вилiи обѣма берегами на версту.

СЕЛО ОЗАРИЧИ.

Въ томъ селѣ дымовъ 3, а служба 1 и полъ, кгрунту доброго сѣножатей возовъ 13.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова святое Богородицы свята закону Греческого мають давати подданые господарскiе оного села до скарбу его королевское милости съ кождое службы копу грошей, жита бочку ровную безъ верха и не тресеную, овса бочку также ровную безъ верха и не топтаную. То чинить зъ службы 1 и полъ грошей: копа 1, грошей 30, жита бочка 1 и полъ, овса бочка 1 и полъ. Зъ сѣножатей отъ возовъ петнадцати отъ кождого воза по 4 пенези. То чинить грошей 6. За дань медовую и за отвозъ за осмнадцать пудовъ, водлѣ мѣры тутошнiе, за шесть безменовъ, за кождый пудъ по 25 грошей. То чинить копъ 7, грошей 30. Которую дань повинни давати: Омельянъ Сидоровичъ пудовъ полъ 3, Гридко Макаровичъ пудовъ полъ 2, Опонасъ Ходоровичъ съ Коптевщины пудъ 1, безмены 4. Олекса Сидоровичъ зъ Демидовщины пуды 2, безмены 2. Хурсъ Ходоровичъ зъ Невановщины пудъ 1, безменъ 1, Iевъ Пашковичъ съ Хоменковъ зъ Жуковщины пуды 2, безмены 2. Андрей Рябый зъ Озери съ поплечниками зъ Василевщины пуды 3, безменъ 1. Отрошко а Левка зъ Михалевщины пудовъ полъ 3, безменъ 1. Иванъ Бокаръ зъ Ничипоровичъ съ поплечниками зъ Лукъяновщины пудовъ полъ 2 и безменъ 1. Тые люди зъ иншихъ селъ тутъ описаные съ тыхъ пустовщинъ дань медовую мають полнити до того часу, поколя тамъ люди на тыхъ земляхъ осядуть. За ловы звѣрыные якъ великого такъ и малого звѣру и тежъ куничные, бѣлочные и иные всякiе и пташьи, и за рыбные входы по рѣцѣ Рестѣ съ одное службы грошей 8, а съ полслужбы гроши 4. То чинить грошей 12. За бобровые гоны зъ службы грошей 8, а съ полслужбы гроши 4. То чинить грошей 12. Сумма всего плату на господаря его милость съ того села . . . . жита бочка 1 и полъ, овса бочка 1 и полъ.

Доходы на старосту.

Съ кождое службы жита полбочки, овса полбочки тое жъ мѣры, которую и на господаря его милость маеть быти давано, а зособно за кождою копою всякого плату по 6 грошей, и надъ то съ пяти службъ сѣна возъ 1, а съ кождое службы дровъ возъ 1.

Доходы на врядниковъ земскихъ.

На подскарбего земского водлѣ обычаю давного за поклонъ, за бобра и за куницу, и тежъ на скарбного за его поклонъ съ кождое службы пенезей 9. То чинить грошъ 1, пенези 3 и полъ. А особливе на ключника, подключого и подтивуна Виленского и тежъ воротного и медосытцовъ съ кождое службы грошъ 1, пенези 2. То чинить грошъ 1, пенезей 8. За подводы съ кождое службы грошей 9, пенезей 5. То чинить грошей 14, пенези 2 и полъ. На сторожи замковые съ кождое службы грошъ 1, пенезей 9. То чинить гроши 2, пенезей 8 и полъ. А особливе въ томъ же селѣ взялъ лѣсу на розробокъ Хурсъ Ходоровичъ зъ братомъ Оповасомъ полслужбы. А ижъ на сыромъ корени селитися и лѣсъ розробливати почати мають, для того дано имъ воли отъ плаченья всякихъ платовъ и повинностей на господаря его милость и на врядъ замковый съ тое земли отъ року теперешнего 60 на 5 лѣтъ, а по выштью тое воли имъ даное, мають они съ тое земли платъ до скарбу его королевское милости платити и всякіе повинности съ того полнити по тому, яко и иные подданые господарскіе волостные зъ земль своихъ платять.

Граница того села.

Почавши отъ дуба Ворона, который есть на границы волости Пропойское, держачи при границы кгрунту села волости Пропойское Хворостянъ . . . . у крутую ель, отъ тое ели у рѣчку Черную, тою рѣчкою у . . . селищо, отъ того селища по рубежомъ въ деревѣ положонымъ логомъ ко озеру надъ рѣкою Рестою, оттуль рубежами по деревю у логъ Богаевъ, съ того логу у болото Токовское, отъ болота Токовского у лѣсъ Тесновку, отъ того лѣса у рѣчку Хотину, оттуль . . . . уверхъ, оттуль у рѣчку . . . . Копаникъ, отъ того Копаника . . . . къ дубу Ворону.— Широкость кгрунту можеть быти удолжъ на 8 верстъ, а поперекъ на 3 версты. Одно жъ люди волости Пропойское села Хворостянъ перешедши тые рубежи звѣчные рѣку Ресту не мало кгрунту того села Озаричъ, то есть сѣножатей на сорокъ возовъ, дерева бортного не мало забрали и на той рѣцѣ Рестѣ никоторого имъ уходу мѣти не допускають.

На кгрунтѣ того села можеть быти воля осажона, даючи слободы на 12 лѣтъ. Въ томъ обрубѣ помененомъ ачкольвекъ ловъ звѣру великого не вставичный, але предсе розными ловушками подданые того села съ часомъ звѣръ на себе бьють и всякого лову звѣриного и птащьего уживають. Бобровыхъ гоновъ по рѣцѣ Пропасти обѣма берегами на полверсты, а на рѣцѣ Рестѣ обѣма берегами на 2 версты.

СЕЛО ЧАВУСОВИЧИ.

Сенько Гбаневичъ зъ сынми Ивашкомъ, Андреемъ клячъ 5, волы 2, дымы 2, службы 2. Микита Сенковичъ клячъ 5[1], дымъ 1, служба. Ходько, Яковъ Гбаневичи клячъ 6, дымъ 1, служба. Олхимъ Орохвевичъ клячъ 4, дымъ 1, полслужбы. Машко Ивановичъ зъ пасынками клячъ 3, дымъ 1, служба. Лунко Макеевичъ клячъ 2, дымъ 1, полслужбы. Уласъ Лунковъ, Курило Отрошковичи клячъ 7, дымы 3, служба. Опонасъ а Антипа Отрошковичи клячъ 5, дымъ 1, служба. Степанъ а Никонъ Санковичи клячъ 4, дымъ 1, полслужбы. Онтипа Толкочевичъ зъ братомъ Овдѣемъ клячъ 2, дымъ 1, полслужбы. Соболъ а Отрощко Ходьковичи клячъ 3, дымы 2, служба. Прокопъ Купріановичъ клячъ 8, дымъ 1, полъ 2 службы. Иванъ Купріяновичъ клячъ 5, дымъ 1, служба. Андрей Купріяновичъ клячъ 4, дымъ 1, служба. Степанъ Сутковичъ клячъ 6, дымъ 1, служба. Андрей Жуковичъ клячъ 6, дымъ 1, служба. Петръ а Иванъ Жуковичи клячъ 14, дымъ 1, службы 2. Петръ Ходоровичъ клячъ 2, дымъ 1, служба. Романъ а Иванъ Антоновичи клячъ 2, дымъ 1, полслужбы. Васько Ивановичъ клячъ 2, дымъ 1, служба. Гаврило Реваничъ зъ сынми Олхимомъ а Игнатомъ клячъ 3, дымъ 1, служба. Степанъ Житко зъ сыномъ Хацкомъ клячъ 2, дымъ 1, служба. Санко Ивановичъ клячъ 3, дымъ 1, служба. Опонасъ Лобановичъ клячъ 1, дымъ 1, служба, Гришко Мстисловецъ клячъ 1, дымъ 1, полслужбы. Климята Андреевичъ а Ванько прихожій клячъ 3, дымъ 1, полслужбы. Дорошко Лобановичъ клячъ 2, дымъ 1, полслужбы. Овферъ Василевичъ клячъ 2, дымъ 1, полслужбы. Еско Василевичъ клячъ 5, дымъ 1, служба. Савостъ Михалевичъ клячъ 2, дымъ 1, полслужбы. Оносъ, Охремъ, Богданъ а Ѳедько Корнеевичи клячъ 8, дымъ 1, полъ 2 службы. Сергѣй Тишковичъ клячъ 2, дымъ 1, полслужбы. Макаръ Сорока зъ зятемъ Наумомъ клячъ 5, дымы 2, служба. Игнатъ Андреевичъ Сорока клячъ 3, дымъ 1, служба. Харко Гавриловичъ, Артемъ Карповичъ клячъ 3, дымы 2 служба. Мина Карповичъ клячъ 2 дымъ 1, служба. Гридько Окуличъ клячъ 4, дымъ 1, служба. Свиридъ а Борисъ Ходоровичи клячъ

6, дымы 2, служба. Тишко, Карпъ а Сопронъ Пархомовичи клячъ 3, дымы 2, служба. Иванъ Гавриловичъ клячъ 2, дымъ 1, полслужбы. Кононъ Демидовъ клячъ 2, дымъ 1, полслужбы. Якимъ а Окинша Пархомовичи клячъ 2, дымъ 1, служба. Попомъ Чавусовскимъ Ивану а Петру на церковь святого Юрья, который естъ въ томъ селѣ, служба вольная отъ всихъ платовъ и повинностей на господаря его милость и на врядъ замковый. Сѣножатей подъ кождою службою возовъ по 14, а подъ полслужбою возовъ по 7.— Въ томъ селѣ дымовъ 53, а службъ 39 и полъ, кгрунту доброго сѣножатей возовъ пять сотъ 39, окромъ церковное и старцовыхъ вольныхъ зуполна.

Повинность того села.

Въ кождый годъ о святѣ Покрова святое Богородицы свята закону Греческого маютъ давати подданые господарскіе оного села до скарбу его королевское милости съ кождое службы копу грошей, жита бочку ровную безъ верха и не тресеную, овса бочку ровную безъ верха и не топтаную. Одно старецъ съ одное службы земли своей того податку воленъ. То чинитъ зъ службъ 38 и полъ: копъ 38, грошей 30, жита бочокъ 38 и полъ, овса бочокъ 38 и полъ, кромѣ старцовое вольное. Зъ сѣножатей отъ возовъ пяти сотъ тридцати девяти отъ кождого воза по 4 пенези. То чинитъ грошей копъ 3, грошей 35, пенезей 6. За дань медовую и за отвозъ за пудовъ пятдесятъ чотыры и полъ, водлѣ мѣры тутошніе, за шесть безменовъ за кождый пудъ по 25 грошей. А особливе зъ земли пустовское на имя Кристковщины зъ дерева бортного Сенько Гбаневичъ маетъ платити за полъ 3 пуда пенезьми также за кождый пудъ по 25 грошей. То чинитъ копъ 23, грошей 45. За ловы звѣрные якъ великого такъ и малого звѣру и къ тому тежъ куничные, бѣлочные и иные всякіе и пташьи и за рыбные входы по рѣцѣ Пропасти и по рѣцѣ Басьи съ кождое службы грошей по 7, на полслужбы гроши 3. То чинитъ копъ 4, грошей 29, пенезей 5. За бобровые гоны съ кождое службы грошей по 8, а съ полслужбы гроши 4. То чинитъ копъ 5, грошей 8. Сумма всего плату на господаря его милость съ того села копъ 75, грошей 38, пенезь 1, жита бочокъ 28 и полъ, овса бочокъ 38 и полъ.

Доходы на старосту.

Съ кождые службы жита полбочки, овса полбочки тое жъ мѣры, которую на господаря его милость маетъ быти давано, а зособно за кождою копою и всякого плату по 6 грошей, а надъ то съ пяти службъ сѣна возъ 1, а съ кождые службы дровъ возъ 1.

Доходы на врядниковъ земскихъ.

На подскарбего земского водлѣ обычаю давного за поклонъ, за бобра и за куницу и тежъ на скарбного за его поклонъ съ кождое службы пенезей 9. То чинить грошей 35, пенезей 5 и полъ. А особливе на ключника, подключого и подтивуна Виленского и тежъ воротного и медосытцовъ за ихъ звыклые . . . съ кождое службы грошъ 1, пенезей 8. На подводы съ кождое службы грошей 9, пенезей 5. На сторожи замковые съ кождое службы грошъ 1, пенезей 9. То чинить копа 1, грошей 15 и пенезя полъ.— Въ томъ селѣ Чавусовичохъ приняли лѣсу на розробокъ: Попъ Иванъ съ братьею Петромъ а Радькомъ 2 службы. А ижъ они на сыромъ корени селитися и лѣсъ розробливати почати маютъ, для того дано имъ воли отъ плаченья всякихъ платовъ и повинностей на господаря его милость и на врядъ замковый съ тыхъ земль отъ року теперешнего шестьдесятого на 8 лѣтъ. А по выштью тое воли имъ даное маютъ они съ тыхъ земль платъ до скарбу его королевское милости платити и всякіе повинности съ того полнити по тому, якъ и иные подданые господарскіе волостные зъ земль своихъ платятъ.

Инвентарь этотъ напечатанъ здѣсь съ нѣкоторыми опущеніями. Подлинникъ заключаетъ въ себѣ до 25-ти рукописныхъ листовъ. Нѣкоторые листы совсѣмъ утратились, а многіе изъ сохранившихся крайне ветхи. Хранится въ Рукописномъ Отдѣленіи Виленской Публичной Библіотеки.

110.

1570 г. Ноября 22 дня. Инвентарь имѣнія Бытени, съ указаніемъ числа волокъ и соотвѣтствующихъ имъ повинностей.

Реистръ поданья имѣнья Бытени вельможного пана пана Яна Ходкевича, старосты Жомойтского, маршалка земского великого князства Литовского, администратора и гетмана земли Ифлянтское, опекуномъ дѣтей земенина господарского повѣту Слонимского небожчика пана Яна Холевского, то естъ его милости пану Грыгорью Воловичу, каштеляну Новгородскому, старостѣ Слонимскому, а пану Михайлу Соколовскому, судьи земскому повѣту Слонимского, и пану Яну Ходаковскому, писарю земскому повѣту Волковыйского, пану Станиславу Талку, хоружому Слонимскому, а пану Войтеху Руденскому, которое имѣнье свое его милость панъ староста Жомойтскій тымъ пречонымъ паномъ опекуномъ въ певной сумѣ пенезей въ тисечи ко-

пахъ грошей на три годы заставить рачылъ; а подано естъ тое имѣнье Бытень за розказаньемъ его милости черезъ мене Грыгорья Бажу, державцу Рогочовского, року тисеча пять сотъ семдесятого, мѣсеца Ноября двадцать второго дня.

А напродъ дворъ Бытенскій, который его милость маетъ отъ еи милости панеи конюшиной. Будованье того двора, то естъ напродъ: домъ высокій, свѣтлицы двѣ зъ сѣньми, третяя комора малая. Другій домъ низкій: свѣтлицы двѣ зъ сѣньми. Третій домъ: свѣтлица и изба чорная, лечъ не доробленый и еще безъ верху, кухня, свиренъ, стайня не покрыта.

Дворъ другій Бытенскій, который его милость маетъ отъ пановъ Ондрюшевичовъ. Будованье того двора, то естъ: свѣтлицы низкіе двѣ зъ сѣньми и зъ коморою. Другій домъ низкій же, свѣтлица и изба чорная. Третій домъ: свѣтлицы двѣ напротивъ себе зъ сѣньми; изба чорная зъ сѣньми малая, свирны два, пивница, кухня, стайни двѣ, броваръ малый, лазня за дворомъ зъ сѣньми. Къ тымъ двумъ дворомъ гумны два, збожья въ тыхъ гумнахъ немашъ, одно жита засѣеного бочокъ сто и пять пашни року теперешнего семдесятого. Ставы того имѣнья Бытенского три на рѣцѣ Орли по одному колу, лечъ у одномъ ставѣ верхнемъ рудница и тежъ коло млыновое, сажавка одна на рѣчцѣ Дорожени.

Подданые Бытенскіе.

А напродъ мѣстечко Бытень: домовъ осѣлыхъ 10, а не осѣлыхъ пустыхъ домовъ 15. Кгрунтъ мѣстскій: волокъ не осѣлыхъ пустыхъ 38, а двѣ волоки войтъ держитъ вольныхъ. Повинность того мѣстечка: съ кождого дому въ годъ давати повинни по грошей 9, а капщызны, хто бы мѣлъ медъ и горѣлку, платить виненъ по тры копы грошей, а отъ пива по полкопы грошей, лечъ уставичныхъ корчомъ на сесь часъ нѣтъ для фили (*) голодное.

Волость Бытенская: напродъ село Козинское. Въ томъ селѣ волокъ осѣлыхъ 22, а не осѣлыхъ волокъ 11. Повинность того села, то естъ: на кождую недѣлю робити повинни по тры дни съ тымъ, съ чимъ бы имъ одно на роботу итти указано, а толокъ осмъ: чотыры толоки зъ сохою, а чотыры жати повинни. Къ тому плату въ кождый годъ съ кождое волоки платить винни по грошей 25, по бочцѣ овса, по возу сѣна, по гуси, по двою куровъ, по десети яецъ, по десятку ильну. Дань тежъ медовую давать повинни.

Другое село Гнойно. Въ томъ селѣ волокъ осѣлыхъ 21, а не осѣлыхъ волокъ 12. Повинность того села: на кождую недѣлю робить повинни по тры дни съ тымъ, съ чимъ бы имъ на роботу ити указано. Къ тому толокъ осьмъ: чотыры толоки орать и чотыры жать

(*) фили вм. хвили: часъ, время.

винни. Плату грошового въ кождый годъ съ кождое волоки по грошей 25, по бочцѣ овса, по возу сѣна, по гуси и по двою куровъ, по десети яецъ, по десятку ильну. Дань тежъ медовую давать повинни.

Третее село Залѣсье. Въ томъ селѣ волокъ осѣлыхъ 19, а не осѣлыхъ волокъ 11. Повинность того села на кождую недѣлю робить повинни по тры дни съ тымъ, съ чимъ бы имъ на роботу итти указано. Къ тому толокъ осьмъ: чотыры толоки орать, а чотыры жать повинни; плату грошового въ кождый годъ съ кождое волоки по грошей 25, а по бочцѣ овса, по возу сѣна, по гуси, по двою куровъ, по десети яецъ, по десятку ильну. Дань тежъ медовую давать повинни.

Четвертое село Заполье. Въ томъ селѣ волокъ осѣлыхъ полъ 8, а не осѣлыхъ волокъ 6. Повинность того села: на кождую недѣлю робить повинни по тры дни съ тымъ, съ чимъ бы имъ на роботу итти указано, а толокъ осьмъ: чотыры толоки орать, а чотыры жать повинни. А плату въ кождый годъ съ кождое волоки по грошей 25, по бочцѣ овса, по возу сѣна, по гуси, по двою куровъ, по десяти яецъ, по десятку ильну. Дань тежъ медовую давать повинни. При томъ же селѣ боярскихъ волокъ осѣлыхъ 6, а не осѣлыхъ волокъ боярскихъ шесть.

Пятое село Короща. Въ томъ селѣ волокъ осѣлыхъ 8, а не осѣлыхъ волокъ 12. Повинность того села: осьмъ толокъ служити повинни, чотыры орати, а чотыры толоки жать. А надъ тые жъ толоки еще повинни на паренину орать чотыры дни, къ тому на кождый годъ плату съ кождое волоки по копѣ грошей, по бочцѣ овса, по гуси, по курицы, по десети яецъ давать повинни. Огородниковъ два, подъ ними земли шнуровъ 10. То есть вси подданые Бытенскіе и вся широкость того имѣнья. Съ тымъ со всимъ, яко се тое имѣнье Бытень само въ собѣ маеть, со всякими пожытками и доходы, съ пущею и зъ ловы звѣрыными, зъ гоны бобровыми, зъ млыны и зъ озеры и со всимъ на все, водлугъ опису его милости пана моего, я Грыгорей Бака ихъ милости верху помененымъ паномъ въ моцъ и въ держанье подалъ и во все тое имѣнье ихъ милости увезалъ, ничого на его милость пана моего не зоставуючи. А пры томъ поданью на тотъ часъ пры мнѣ былъ возный повѣту Слонимского Василей Полонскій, къ тому люди добрые панъ Семенъ Митковичъ а Степанъ Резановичъ. Яко жемъ тое имѣнье со всимъ на все подавшы и на сесь реистръ села со всими ихъ повинностями описавшы, печать свою до сего реистру моего прыложилъ и руку свою власную подписалъ. Писанъ въ Бытени.

Писанъ на бумажномъ листѣ. Хранится тамъ же.

111.

1579 г. Ноября 11 дня. Инвентарь имѣнія Рудавскаго, перешедшаго отъ Ходкевичовъ во владѣніе Остафія Воловича, съ описаніемъ этого имѣнія, и указаніемъ всѣхъ повинностей и поборовъ, лежавшихъ на крестьянахъ этого имѣнія.

Реистръ списанья хвольварку его милости небощика пана Юрья Ходкевича, пана Троцкого, старосты Бѣльского, то естъ, Рудавы, который естъ взятъ зъ опеки по смерти славное памети его милости пана Яна Ходкевича, пана Виленского, старосты Жомойтского, водлѣ декрету его королевское милости, отъ малжонки его милости панеи Кристыны Зборовской, за посланьемъ ее милости, черезъ служебника ее милости пана Вацлава Одаховского, и поданы естъ въ моцъ и въ завѣданье велеможному пану а пану его милости пану Остафью Воловичу, пану Виленскому, канцлеру великого княжства Литовского, старостѣ Берестейскому и Кобринскому, черезъ мене посланца его королевское милости Яна Клюковского, городничего Городенского, въ року тисеча пятьсотъ семдесятъ девятомъ, мѣсеца Ноябра 11 дня.

Напродъ будованье двора Рудавского, то естъ: домъ великій: входечи въ сѣни всходъ рубленый и кганокъ, двери въ сѣни на завѣсѣхъ, и замокъ внутреный, въ сѣняхъ окна двои, въ нихъ оболонъ скленыхъ двѣ у въ оловѣ, одное половина збита, оконница одна безъ завѣсовъ, коморка потребная, у дверей завѣсъ одинъ, коминъ мурованый одинъ. Свѣтлица по правой руцѣ: двери на завѣсахъ, оконъ три, въ нихъ оболонъ склянныхъ побитыхъ три, оконницы на завѣсахъ вси три, печь поливана. Съ тое свѣтлицы комора, до нее двери на завѣсахъ, въ той коморѣ одно окно, оболона скляная збита, коминъ мурованый; съ тое коморы коморка потребна, до нее двери на завѣсахъ. Свѣтлица другая столовая, до нее двери на завѣсахъ, печь поливаны и коминокъ малый глиняный, оболонъ склянныхъ всихъ шесть, одна цѣла, у другой шыбъ чотырехъ нѣтъ, а збитыхъ чотыры, столовъ два, до тыхъ оконъ оконницъ цалыхъ на завѣсахъ чотыры, а двѣ оконницы не цалые, въ томъ домѣ хмѣлю солянокъ 10, тотъ домъ весь зверху драницами покрытый. Пекарня стара, въ ней печи двѣ и зъ сѣнцами и коморка напротивку ее. Зрубъ пекарни старое, на дрова только згожа. Лазня зъ сѣнцами, въ ней печь бѣлый, двери безъ завѣсъ, пивница деревена зверху соломою крыта, бочокъ пивныхъ порожнихъ три, а полкуфокъ порожній, лейка одна, кади 3 съ капустою, и свеклою одна. Кухня старая зверху драницами крыта, клѣтка старая на бокъ се схылила, свѣтлицъ старыхъ двѣ

не крытыхъ безъ дверей, безъ оконницъ и безъ печей; ворота одны драницами побитые, а другіе простые. Стайня великая зъ дерева дылевана, а зверху драницами крыта, половина стайни тое зъ жолобами и зъ драбинами, а въ другой половицы естъ зложоно сѣна може быти возовъ зе сто. Дворъ весь тыномъ огорожонъ, але диръ естъ въ нимъ не мало, улей одинъ съ пчолами, а одинъ улей пустый. Одрина рублена въ саду для коней, соломою крыта, рыдли два, котелъ пивный старый злы одинъ, который естъ для варенья пива дворови, и корчмиты той волости безъ заплаты вольны. Гумно вколо тыномъ огорожоно, стодола деревеная соломою крыта, въ той стодолѣ зложоно збожья, то естъ ечменю копъ 33, ечменю молочоного и не подсѣваного подлого бочокъ устрыхъ пять и полъ. Овса копъ двадцать, гороху сѣрого копъ десеть, ярицы копъ три, сноповъ двадцать, гречихи копъ сорокъ шесть. Сѣна въ гумнѣ зложоного стожки двѣ, а на болотѣ сѣна стогъ одинъ, а на пустовщизнахъ въ селѣ Бобровницкомъ накошоно сѣна на дворъ возовъ сорокъ тры. Свиренокъ деревеный драницами зъ исподу стрехи, а зверху соломою крытъ; при стодолѣ коморокъ тарцицами пероныхъ для плевъ чотыры, евья зъ дерева тесаного соломою крыта, озеродъ. Дворецъ, гдѣ рыкунья мѣшкаеть: въ томъ дворцу свѣтелка, до нее двери безъ завѣсъ, оконъ чотыры, до нихъ оболонъ скляныхъ въ деревѣ 4, столъ одинъ и лавка съ поручми, печь кахлей простыхъ; съ тое свѣтелки комора, дверы безъ завѣсъ, ложко до спанья и коморка потребна; зверху тое будованье драницами крыто, а лѣво да тече. Противъ тое свѣтелки сѣни и изба деревена, зверху тежъ драницами крыто, столикъ малый, клѣть на подклѣтьѣ зъ дерева облогъ драницами прикрыта. Стаенка деревена мала и одрына для зложенья сѣна, зъ дерева рублена, въ ней естъ сѣна третяя часть. Тотъ дворецъ вколо естъ одылеванъ деревомъ облымъ, сырница тарцицами дылевана на столпъю и зверху тарцицами прикрыта. Одрынка на свиньи зъ дерева рублена а соломою прикрыта. Обора вся вколо одринами деревеными и дылеваньемъ тартичнымъ обведена, тые одрыны зверху соломою криты, а стрехи драницами обведены, а быдла въ той оборѣ, то естъ яловицъ всихъ и съ тыми которыхъ и доено 20, быкъ стадникъ пятакъ, телятъ року 79 всихъ 11, теличокъ 6, а бычковъ 5, къ тому воловъ грабежныхъ за цыншъ 5, овецъ 8, баранъ 1, свиней всихъ посполитыхъ 23, козъ 3, гусей 15, куровъ всихъ 10, курицъ 8, пѣтухи 2. Садъ старый вишневый форостомъ огорожонъ. Млынъ при селѣ Бобровницкомъ одинъ на рѣцѣ Свислочи, колъ 2, съ которого идетъ мѣрка на дворъ, окромъ корчмитовъ посельскихъ, которые мѣрки не повинни давать отъ солодовъ. На пашни дворной жита на рокъ 80 засѣяно всего бочокъ 73, а рѣзы два тое пашни не засѣяны. Гаи того жъ дворца вси, што кольвекъ

ихъ естъ, за даньемъ справы тивуна тамошнего Степана и войта Клима Полуновича, нигдѣ индѣй на жадные потребы обчіе предъ тымъ не были оборочаны, ани за поклонами врадничими роздаваны, только на дворные потребы оборочаны были рубаны. Звѣринецъ спустошонъ, вырубанъ и не огорожонъ, и зверху въ нимъ ничого нѣтъ и вырубано его не мало.

Волость того дворца Рудавского.

Село Рудава волокъ 26. Янутъ Бертевичъ волоки полъ, а Мартинъ Михалковичъ волоки полъ, Грицько Олексѣевичъ а Жданъ Петрашевичъ волока, Пилипъ Олексѣевичъ волока, Максимъ а Андрукъ Радкевичи волока, Степанъ Дмитровичъ тивунъ волока вольна, Андрей а Ѳедько Гринцевичы волока, Ѳедоръ а Авдѣй Потаповичи волока, Малафей Панасовичъ зъ сыномъ Олексѣемъ волока, Гришко Потаповичъ а Овсѣй Малафеевичъ волока, Жукъ Стасевичъ а Еско братаничъ его волока, Семенъ Гринцевичъ волока, Панасъ Радкевичъ волока, Микита а Иванецъ Остапковичи волока, тотъ же Микита Остапковичъ волока, Супрунъ Остапковичъ волока, Харитонъ прихожій а Пилипъ Олексѣевичъ волока, Григорко Есковичъ волока, Еско Хромый волока, Малахвей Панасовичъ волока $^1/_4$, а Иванецъ Остапковичъ волоки полъ, а одна чверть тое волоки пуста, Федько Гринцевичъ волока, Андрей Гринцевичъ волока, Максимъ Радкевичъ а Янутъ Бертевичъ волока, Олексѣй Малафеевичъ волоки полъ, а Жукъ Стасевичъ волоки полъ, Балтромей Стасевичъ волока, Андрута Радкевичъ волоки полъ, а впустѣ тоежъ волоки полъ, волока пуста, волока пуста. Въ томъ селѣ естъ пустыхъ волокъ двѣ и три чверти волоки, на тивуна вольна волока 1, на осадѣ волокъ 11 и одна чверть волоки. Съ тыхъ осадныхъ зъ одное волоки платить повиненъ за всякіе повинности Еско Хромый пенезьми готовыми по копъ 2 и по грошей 30, а съ другое волоки Балтромей Стасевичъ также за все виненъ платить копъ 2 въ рокъ, а зъ иншихъ волокъ осадныхъ винни платить пенезьми готовыми зъ волоки по грошей 60; къ тому по бочцѣ одной жита и по бочцѣ одной овса, по гусяти, по курицы и по 10 яецъ, а три толоки лѣтѣ робить. А на службѣ тяглой волокъ 12, винни зъ нихъ служыти по 2 дни на недѣлю, а въ жниво недѣль 5 винни робить на дворъ день въ день. А особно толокъ 3 на дворномъ хлѣбѣ и на стравѣ дворной; а платить винни цыншу зъ волоки по грошей 32, жита по бочцѣ 1 и овса по бочцѣ 1, по гуси, по курицы и по 10 яецъ. Недобранье платовъ за рокъ 79 бралъ врадникъ першы цыншъ, а за остатокъ войтъ грабежи побралъ, и до двора подалъ, а иншое ещо маеть добирать тотъ же войтъ Климъ Полѣновичъ. Серебщизна за тотъ рокъ 79 черезъ врадника першого не брана, але при подача-

ныхъ зостала пана Ѳедора Ластовского. За тымъ селомъ при пашни дворное Ѳедоръ служка путны маеть шматъ земли дворное, може быть, водлѣ данья справы тивуна тамошнего, зъ волоку, котора земля ему естъ дана отъ его милости славное памети зешлого пана Виленского на службу путную, съ которое земли жадного плату онъ не повиненъ платить, только на вшелякіе потребы дворные зъ листами повиненъ ѣздить. При томъ же дворцу Рудавскомъ моркговъ огородничихъ шесть; на тыхъ огородахъ мѣшкають ткачи 2, и мають подъ собою тые ткачи оныхъ морговъ 3: то естъ на име Грынъ морги 2: одинъ на службѣ ткацкой, а другій на цыншу, и виненъ съ него платить грошъ; другій Лавринъ на службѣ ткацкой держить моркгъ 1; а моркговъ 3 огородницкихъ впустѣ лежать.

Село Коматовцы. Въ нимъ волокъ 26: *(Далѣе слѣдуетъ какъ и выше поименованіе крестьянъ въ числѣ* 37). Въ томъ селѣ впустѣ естъ волокъ полторы, а на осадѣ волокъ 10 и полъ и двѣ трети волоки, повинность съ тыхъ волокъ осадныхъ: съ полволоки Грынъ ткачъ за вси повинности платить въ рокъ по грошей 50, а зъ волоки Гришко а Микула Войтовичи платять въ рокъ за всякіе повинности пенезьми готовыми по копѣ одной и по грошей 50, а зъ волокъ 3 и зъ двухъ третинъ осадныхъ же винни платить по грошей 60, по бочцѣ жита 1 и по бочцѣ овса, по гусяти, по курети и по десети еецъ, толокъ 3 жати за дворнымъ хлѣбомъ. На бочку жита дякла взорати и засѣяти и забороновати. А на службѣ тяглой волокъ 13 и 1/3, съ которыхъ винни платить цыншу по грошей 32, жита по бочцѣ 1, и овса по бочцѣ 1 зъ волоки, къ тому по гуси, по курицы и по 10 еецъ. А робота зъ волоки на недѣли 2 дни, а въ жниво недѣль пять винни робити день въ день, а толокъ 3 на хлѣбѣ дворномъ, на стравѣ и на пивѣ. Зъ застѣнку оромого Микула а Гришко Войтовичи винни платить по грошей 12 въ рокъ. Тые жъ Войтовичи съ другого застѣнку сѣножатного винни платить въ рокъ грошей 12. Зъ моркговъ сѣножатныхъ, всему селу розданыхъ, 26 винни платить въ рокъ зъ моркга по грошей 9. При томъ же селѣ естъ корчма дворна, стодола, изба стара, свѣтлица розвалялася, и клѣтка для схованья пива. Съ тое корчмы повиненъ платить въ рокъ подданый того жъ села Андрей Микутевичъ аренды и зъ волокою своею тяглою вышей помененою всего копъ 15, тое аренды еще першому вряднику ничого не далъ. А иншые податки, то естъ цыншы перши врядникъ на рокъ 79 побралъ, а чого былъ не добралъ, то войтъ самъ и теперь на нихъ добираеть. А серебщизны за рокъ 79 врядникъ першій на нихъ ничого не бралъ.

Село Бобровники, волокъ 38. *(Слѣдуетъ поименованіе 24 крестьянъ)*. Въ томъ селѣ волокъ всихъ 38, съ которыхъ естъ пуста волока одна, на службѣ боярской, за листомъ его милости зешлого па-

на Виленского, военной маеть Степанъ ѣждчалы волокъ 7. А Рибовскій маеть въ заставѣ отъ его милости пана Костантекго Ходкевича зешлого волокъ 6, за листомъ его милости, на войта вольна волока одна; винни платити зъ волокъ осадныхъ 13 и зъ ¼ волоки за всякіе повинности пенезми готовыми зъ волоки по 2 копѣ грошей литовскихъ; иншихъ повинностей никоторыхъ полнить не повинни, окромъ на кгвалтъ до ставу повинни ходить. А зъ волокъ тяглыхъ 9 и зъ ¾ повинни платить цыншу по грошей 42, по бочцѣ жита и по бочцѣ овса, по гуси, по курети и по 10 еецъ. А робота дворна зъ волоки по 2 дни на недѣли, а лѣтѣ у жниво презъ пять недѣль винни день у день по одному ходить, а особно винни служить толокъ 3 на хлѣбѣ и стравѣ дворной. Съ моркговъ выпустныхъ и зъ сѣножатныхъ, тому всему селу приданыхъ, винни платить съ кождое волоки по грошей 12. Съ того села вси платы за рокъ 79 перши врядникъ выбралъ; только при нихъ серебщизна за тотъ рокъ 79 зостала не брана.

И на томъ я, Янъ Клюковскій, звышъ мененый на ты вси рѣчи звышъ помененые и въ томъ дворѣ Рудавскомъ черезъ мене списаные, за даньемъ мнѣ справы черезъ служебника ее милости панее Виленское пана Вацлава Одаховского, даломъ ему сесь мой реистръ вызнаный, зъ моею печатью и зъ подписомъ руки моее власное, письмомъ Рускимъ. Писанъ въ Рудавѣ. Янъ Клюковскій рука власна.

Писанъ на трехъ бумажныхъ листахъ. Внизу тисненая печать.

Хранится тамъ же.

б) МЫТНАЯ КНИГА.

112.

1583 г. Мытная книга, или реестръ мыта новаго, съ оцѣнкою разныхъ товаровъ, провозившихся чрезъ Брестъ въ теченіи первой половины 1583 года, и обозначеніемъ количества пошлинъ, взимавшихся за эти товары на Берестейской таможнѣ (коморѣ).

МѢСЯЦЪ ГЕНВАРЬ.

День 31.

Панасъ Сергуновичъ, мѣщанинъ Берестейскій, мѣлъ съ Торуня селедцовъ бочокъ 8, устава по грошей 5, а кроликовъ 1000, шацовано за копъ 12; отъ того пришло копа 1, грошей 10, идалъ копу 1, грошей 10.

Щастный Янковичъ, мѣщанинъ Берестейскій, мѣлъ съ Торуня товаръ свой: меду прѣсного бочокъ 4, селедцовъ бочокъ 2, устава по грошей 5, сукна муравского поставовъ 2, сукна каразеи поставовъ 3, устава по грошей 4, пенезей 2, сукна утерфину поставъ 1, шацовано за копъ 16, цвилиху штучки 2, шацовано за копу 1, грошей 20, полотна Кглокговского штучокъ 10, шацовано за копъ 4, полотна фарбистого штучки 4, шацовано за копы 2, сукна Зеленокгорского поставовъ 7 по грошей 4 пенезей 2.

(Далѣе вырвано въ подлинникѣ, и сохранившіеся первые листы крайне ветхи. Начальные же листы книги совершенно утратились, а вмѣстѣ съ ними изчезло описаніе торговаго движенія за Генварь мѣсяцъ, кромѣ 31 дня. За Февраль мѣсяцъ также недостаетъ описанія нѣсколькихъ дней).

МѢСЯЦЪ ФЕВРАЛЬ.

День 4.

Федько Паненчичъ, мѣщанинъ Берестейскій, мѣлъ съ Подгорья сливъ каменей 60, шацовано за копъ 20, а орѣховъ Влоскихъ тысячей 50, шацовано за копъ 12, грошей 30; отъ того пришло: копа 1 и грошей 21, пенезя 2 полъ. Далъ копу 1, грошей 20, а не далъ грошъ 1, пенезей 2 полъ. А на старое мыто вольность маетъ.

Левко Бендетовичъ, жидъ Пинскій, мѣлъ товаръ свой до Люблина: воску каменей . . . выдеръ 9,

ласицъ за копу 1, грошей 12, тхоровъ 60 за копы 2, тимцовъ 6, устава по пенезей 6, горностаевъ сороковъ 7 за копъ 14. Отъ того пришло копа 1, грошей 39 и полъ, далъ копу 1, грошей 35, ласки гроши 4 и полъ. А на старое мыто, окромъ восковъ, ничого, вольность маетъ.

Еще онъ же мѣлъ воску каменей 55, на то оказалъ квитъ съ комоеы Пинское, ему выданый подъ датою року 83 мѣсеца Генвара 30 дня, у которомъ естъ написано, ижъ отъ того воску и отъ иншого товару, въ томъ квитѣ меновите писаного, мыто подвышоное у Пинску заплатилъ, которого мыта восковничого тамъ же у Пинску водлугъ уставы пришлося копъ 5, грошей 30.

Мордасъ Васюковичъ, мѣщанинъ Берестейскій, мѣлъ товаръ свой до Кгданска: сарнъ 15, шацовано за копъ 6, заецовъ 96, шацовано за копъ 6, грошей 24, тетеричовъ 105, шацовано за копъ 4, отъ того пришло грошей 41, далъ грошей 40, ласки грошъ 1. А на старое мыто вольность маетъ. Возовъ его 2.

День 5.

Кондратъ Пацевичъ, мѣщанинъ Ратенскій, зъ Ратна до Литвы мѣлъ льну каменей 10, отъ кождого каменя устава по гроши 3, пришло и далъ грошей 30. А старое мыто особливе платилъ.

День 7.

Захарья Кавуровичъ Случанинъ мѣлъ до Люблина товаръ свой съ Слуцка: хомутины и иное ременье роботы римарское, стрѣлы, войлоки и рогожъ Московскихъ, все то шацовано за копъ 30, а тимцовъ 10 по пенезей 6, отъ того пришло копа 1, грошей 21, далъ копу 1, грошей 17, ласки гроши 4. А старое мыто особливе платилъ. Возъ его 1.

Нестеръ Прокоповичъ, мѣщанинъ Берестейскій, мѣлъ зъ Илжи скленицъ возовъ 2, а склашибъ возъ 1, шацовано усе за копъ 10. Отъ того пришло грошей 25, и далъ грошей 25. А старое мыто не пришлося и вольность маетъ.

День 8.

Степанъ Петошичъ, мѣщанинъ Берестейскій, мѣлъ съ Ломзы меду прѣсного бочокъ 10, отъ того пришло копъ 2, и далъ копъ 2. А на старое мыто вольность маетъ.

Павелъ Шикуличъ, мѣщанинъ Берестейскій, съ Ломзы мѣлъ меду прѣсного бочокъ 10, отъ того пришло и далъ копъ 2.

День 9.

Мартинъ Каштеля, мѣщанинъ Виленскій, мѣлъ съ Подгорья черезъ слугу своего Матыса Кислого вина Венгерского полкуфковъ 16, устава отъ кождого по грошей 36, того пришло копъ 9, грошей 36; далъ копъ 9, ласки грошей 36.

Яковъ Пашковичъ, мѣщанинъ Берестейскій, зъ Кгданска мѣлъ товаръ свой: селедцовъ бочокъ 5, устава отъ кождое бочки по грошей 5, а кроликовъ 1/4 тисечи, шацовано за копъ 3, ирхи скурокъ бѣлыхъ 100, шацовано за копъ 5, отъ того пришло и далъ грошей 45. А на старое мыто вольность маетъ.

День 10.

Куней Васьковичъ, мѣщанинъ Берестейскій, мѣлъ до Люблина товаръ свой: калитъ 28 за копы 3, отъ того пришло и далъ грошей 7, пенезей 5. А на старое мыто вольность маетъ. Возъ его 1.

Крыштофъ Заливскій, мѣщанинъ Виленскій, съ Подгорья мѣлъ вина полкуфковъ 12 и антелокги 2, за 1 полкуфокъ шацовано, устава отъ кождого полкуфка по грошей 36; отъ того пришло копъ 7, грошей 48. Далъ копъ 7, грошей 30; ласки грошей 18. А на старое мыто вольность маетъ, возы 4 фурманскихъ волковщина.

Егоръ Липчичъ, жидъ Берестейскій, мѣлъ до Люблина товаръ свой: козлинъ великихъ 100 по пенезей 8, а малыхъ 200 по пенезей 5; онъ же мѣлъ выдеръ малыхъ 10, шацовано за копъ 4. Отъ того пришло копъ 3, грошей 10, и далъ копъ 3, грошей 10, а на старое мыто вольность маетъ.

День 11.

Янъ Якубовичъ, Берестянинъ, подданый пріорскій, мѣлъ товаръ свой до Люблина: ременье роботы швецкое за копъ 8. Отъ того пришло и далъ грошей 8, а старое мыто особливе платилъ, возъ его 1.

Якубъ Якубовичъ, жидъ Слонимскій, мѣлъ до Люблина товаръ свой: козлинъ 193 по пенезей 8; отъ того пришло и далъ копъ 2, грошей 34, пенезей 4; возъ его 1.

Якубъ Файвишъ Эсковичъ, жидъ Кобринскій, мѣлъ черезъ Зараха Якубовича козлинъ малыхъ 135 по пенезей 5, горностаевъ сороковъ 3, шацовано за копъ 6. Отъ того пришло копа 1, грошей 22, пенезей 5; далъ копу 1, грошей 20, ласки грошей 2, пенезей 5; а на старое мыто вольность маетъ; возъ его 1.

Бернатъ Фандипенъ Брукъ Вильневецъ мѣлъ съ Подгорья черезъ брата своего Германа Фандипена Брука вина полкуфковъ 18, отъ того пришло копъ 10, грошей 48, далъ копъ 10, грошей 48; а старое мыто особливе платилъ; возовъ 18 фурманскихъ волковщина.

Волосъ Ивановичъ съ Холма мѣлъ соли малое толпястое, привезеное до Берестья съ Холма: комяжокъ 3, въ нихъ тисячей 150, устава отъ 1000 по пенезей $3^1/_2$, отъ того пришло грошей 52, пенезей 5; далъ грошей 50, ласки грошей 2, пенезей 5; а старое мыто особливе платилъ.

Левко Бенд . . . чъ, жидъ Берестейскій, мѣлъ до Люблина товаръ свой: воску каменей 10, отъ кождого каменя водлугъ уставы по грошей 12, лою-выбойки камень 1 по грошей 2, пенезей 5; тхоровъ 77, шацовано за копъ 2, грошей 30; выдеръ малыхъ 2 за копу 1, котовъ дикихъ 16 за грошей 36, тимчиковъ малыхъ 4, отъ кождого по пенезей 5, козлинъ 5, отъ кождое по пенезей 8, юхти малое паръ 3 по грошей 4 отъ кождое пары. Отъ того пришло копъ 2, грошей 30, пенезей $7^1/_2$; далъ копъ 2, грошей 30, а не додалъ пенезей $7^1/_2$, а на старое мыто вольность маетъ, окромъ воску; возъ его 1.

Илья Есковичъ, жидъ Берестейскій, мѣлъ товаръ свой до Люблина:

воску каменей 18, отъ кождого каменя по грошей 12; юхти паръ 12, отъ кождое пары по грошей 6, а малое юхти телятинъ паръ 12 по грошей 3; отъ того пришло копъ 5, грошей 24, далъ копъ 5, грошей 20, ласки грошей 4; а на старое мыто вольность маеть, окромъ восковничого; возовъ его 2.

Гаврило Паненка, мѣщанинъ Берестейскій, мѣлъ до Познанья товаръ свой, то естъ: козлинъ большихъ 300, отъ кождое по пенезей 8, а малыхъ козлинъ 600 по пенезей 5, салъ свиних посполитыхъ малыхъ и великихъ за копъ 28. Отъ того пришло копъ 10, грошей 10. Далъ копъ 10, ласки грошей 10; а на старое мыто вольность маеть, возовъ его 4.

Лазаръ Шмойловичъ, жидъ Новгородскій, мѣлъ до Люблина товаръ свой: козлинъ большихъ 400, отъ кождое по пенезей 8, а малыхъ 598, отъ кождое по пенезей 5, выдеръ 2, шацовано за копу 1. Отъ того пришло копъ 10, грошей 19; далъ копъ 10, ласки грошей 19, а старое мыто особливе платилъ; возовъ его 3.

Шимонъ Гошковичъ, жидъ зъ Дворцу, мѣлъ до Люблина товаръ свой: козлинъ большихъ 230, отъ кождое по пенезей 8, а малыхь козлинъ 500 по пенезей 5; отъ того пришло копъ 7, грошей 14. За листомъ и розказаньемъ его милости пана подскарбего того мыта помененого также и старого мыта Берестейского тутъ у Берестьи не брано, але на коморѣ мытной Новгородской виненъ онъ Шимонъ тое мыто платити; возовъ его 3.

Давыдъ Кусковичъ, жидъ Берестейскій, мѣлъ до Люблина лою сырого каменей 8, отъ кождого по грошей 2; а воску каменей 2, отъ кождо по грошей 12, отъ того пришло и далъ грошей 40, а на старое мыто окромъ воску вольность маеть; возъ его 1.

День 12.

Матысъ Барциковскій, мѣщанинъ Берестейскій, съ Подгорья мѣлъ вина полкуфковъ 4, отъ кождого устава по грошей 36, пришло копъ 2, грошей 24; далъ копъ 2, грошей 24, а на старое мыто вольность маеть.

Миколай Каниковскій, мѣщанинъ Виленскій, зе Львова мѣлъ малмазеи куфъ 3, отъ кождое водлугъ уставы по грошей 80, а рыбъ Львовскихъ бочокъ 2, шацовано за копъ 24; отъ того пришло копъ 5, далъ копъ 4, грошей 40, ласки грошей 20; а старое мыто особливе платилъ. Возовъ 2 фурманскихъ волковщина.

Эско Стативка, мѣщанинъ Берестейскій, до Люблина мѣлъ товаръ свой: ременье роботы швецкое, боты, черевики, чижмы и капци чорные; то все огледавши шацовано за копъ 8. Отъ того пришло и далъ грошей 20, а на старое мыто вольность маеть; возъ его 1.

День 13.

Пейсахъ Давыдовичъ, зять Лебка Мотнисть, жидъ Берестейскій, мѣлъ товаръ свой до Люблина: юхти паръ 4, отъ кождое пары по грощей 6, а телятинъ тимцовъ 22, устава по пенезей 6, скуръ дубле-

ныхъ 16, отъ кождое по гроши 3. Отъ того пришло копа 1, грошей 25, пенезей 2. Далъ копу 1, грошей 20, ласки грошей 5, пенезей 2. А на старое мыто вольность маеть; возъ его 1.

Юда Шилимовичъ, жидъ Берестейскій, мѣлъ до Люблина товаръ свой: воску шмальцованого каменей 40, отъ кождого каменя по грошей 12, юхти большее паръ 15, отъ кождое пары по грошей 6, а малое юхти паръ 15, отъ кождое пары по грошей 3; отъ того пришло копъ 10, грошей 15, и далъ копъ 10, грошей 15; а на старое мыто отъ юхти окромъ воску вольность маеть; вововъ его 2.

Демко Лавришовъ, Любомецъ, мѣлъ зъ Любомля соли малое толпястое комяжокъ 2, въ нихъ тисячей сто; отъ того пришло и далъ грошей 35, а старое мыто особливе платилъ.

Илья Липчичъ и Меркель Новоховичъ, жидове Берестейскіе, мѣли товаръ свой до Люблина: юхти большое паръ 50, отъ кождое пары по грошей 50, а малое юхти паръ 70, отъ кождое пары по грошей 4; отъ того пришло копъ 9, грошей 40, и далъ копъ 9, грошей 40, а на старое мыто вольность маеть; возовъ его 2.

Павелъ Грыгорьевичъ, мѣщанинъ Слуцкій, мѣлъ до Люблина товаръ свой: козлинъ малыхъ 190 по пенезей 5, юхти паръ 10, отъ кождое пары по грошей 6, а телятинъ паръ 10½, отъ кождое пары по грошей 3, тимцовъ 16 по пенезей 6, выдеръ большихъ 14 за копъ 7, а малыхъ выдеръ 10 за копъ 4, бобровъ карыхъ 2 за копъ 2, горностаевъ одинъ сорокъ за копъ 2, ласицъ одинъ сорокъ за грошей 48, норокъ 11 за копу 1, уздъ рядковъ 5 за копу 1, тебенковъ паръ 25 за копъ 2, калитъ 50 за копъ 5, стрѣлъ 500 за копу 1, лубье сагайдачное двое за грошей 30. Отъ того пришло копъ 4, грошей 21, пенезей 8 и полъ. Далъ копъ 4, грошей 12, ласки грошей 9, пенезей 8 и полъ; возовъ его 3.

Мошко Есковичъ Шаломко, жидъ Берестейскій, до Люблина мѣлъ товаръ свой черезъ Лебка Бендетовича: воску каменей полъ 2, отъ того далъ грошей 18. А старое мыто особливе платилъ.

День 14.

Давыдъ Никель, Вильневецъ, мѣлъ съ Подгорья вина полкуфковъ 21, устава по грошей 36. Отъ того пришло копъ 12, грошей 36. Далъ копъ 12, ласки грошей 36, а старое мыто особливе платилъ; возовъ 7 фурманскихъ волковщина, бо на кождомъ было по 3 полкуфки.

Балцеръ Франдзекгенъ Вильневецъ мѣлъ съ Подгорья вина полкуфковъ 12, далъ копъ 6, грошей 48, ласки грошей 24. А старое мыто особливе платилъ; возовъ 4 фурманскихъ волковщина.

Гешеелъ Езофовичъ, жидъ Берестейскій, мѣлъ до Люблина товаръ свой: рукавицъ Московскихъ 46, шацовано за копъ 4, далъ грошей 10, а на старое мыто вольность маеть.

Мошко Мисановичъ, жидъ Берестейскій, до Люблина мѣлъ мыла простого за копъ 6, отъ того пришло и далъ грошей 15, а на старое мыто вольность маеть.

День 15.

Мордухай Яковичъ, жидъ Пружанскій, мѣлъ до Люблина при иншомъ товарѣ своемъ, у Ковнѣ отмычономъ, козлинъ малыхъ прикупленыхъ 15, отъ кождое по пенезей 5, далъ грошей 7, пенезей 5, а на старое мыто вольность маетъ.

Лебъ Саниловичъ, жидъ Пружанскій, до Люблина мѣлъ товаръ свой: козлинъ осенныхъ 120, отъ кождое платилъ по пенезей 5; отъ того пришло и далъ копу 1, а на старое мыто вольность маетъ; возъ его 1.

Жданъ Самойловичъ, мѣщанинъ Берестейскій, до Люблина мѣлъ товаръ свой: стрыменъ желѣзныхъ простыхъ паръ 13, а поесовъ козичковъ 130, игольниковъ маленькихъ 130, то все шацовано за копъ 2, далъ грошей 5, а на старое мыто вольность маетъ.

День 16.

Шмойло Лазаровичъ, жидъ Берестейскій, мѣлъ до Люблина товаръ свой: радковъ уздъ мешинныхъ 5, а бобровъ карыхъ 5, почеревизнъ бобровыхъ 12, тебенковъ паръ 8, то все шацовано за копъ 6, тимцовъ 10, устава по пенезей 6, отъ того пришло грошей 21. Далъ грошей 20, ласки грошъ 1; а на старое мыто вольность маетъ; возъ его 1.

День 17.

Мошко Абрамовичъ, жидъ Межирѣцкій, мѣлъ съ Холма рыбъ солоныхъ выметку бочокъ 9, отъ кождое бочки водлугъ уставы по грошей 3; пришло и далъ грошей 27, а старое мыто особливе платилъ.

Васько и Гацъ Любомцы мѣли до Берестья зъ Любомля соли привозное малое толпястое комяжокъ 4, въ нихъ тисячей 200; отъ того пришло и дали копу 1, грошей 10; а старое мыто особливе платили.

Лукъянъ Пилиповичъ, мѣщанинъ Берестейскій, мѣлъ до Люблина товаръ свой: юхти паръ 4, отъ кождое пары по грошей 6, а чоботъ и черевиковъ за копу 1, грошей 36; отъ того пришло грошей 28, и далъ грошей 28, а на старое мыто вольность маетъ.

День 18.

Васько Голодковичъ, мѣщанинъ Пинскій, мѣлъ зъ Люблина черезъ Игната Несвитиловича Пинчука желѣза возовъ 40, отъ кождого по грошу 1, а сливъ въ большой и въ менщей фасцѣ и въ мѣшку всего каменей 60, шацовано за копъ 8; а потомъ дня 20 Февраля онъ же самъ мѣлъ шапокъ метлевыхъ копъ 6, шацовано за копъ 12, а фолдровыхъ шапокъ копъ 4, шацовано за копъ 9, грошей 36, косъ 200, шацовано за копъ 10, ножовъ Угорскихъ середнихъ и малыхъ тахеровъ 30, шацовано за копъ 5; отъ того пришло копъ 3, грошъ 1, пенезей 5, а далъ копъ 2, грошей 50, ласки грошей 11, пенезей 5, а старое мыто отъ того до Пинска; возовъ его 6.

Илья Хаимовичъ и Яковъ Мошкевичъ, жидове Пружанскіе, мѣли товаръ свой до Люблина: воску каменей 97, отъ кождого каменя по грошей 12, горностаевъ сороковъ 10, шацовано за копъ 20, выдеръ 28, шацовано за копъ 14, тимцовъ

150, отъ кождого по пенезей 6, отъ того пришло копъ 22, грошей 19. Далъ копъ 22, ласки грошей 19, а старое мыто особливе платили только отъ воску, возовъ ихъ 4; еще они же мѣли воску каменей 5, отъ того ничого не дано, фолькга имъ учинена.

Нестеръ Дмитровичъ Случанинъ мѣлъ до Люблина товаръ свой: юхти великое паръ 85 по грошей 6 отъ кождое, а малое юхти паръ 82 по грошей 4, выдеръ 59, шацовано за копъ 29, грошей 30, бобровъ чорныхъ 10 за копъ 20, бобровъ карыхъ 11 за копъ 11, вовковъ 2 за копъ 2, поесовъ мешинныхъ 140 за копъ 2, горностаевъ сороки 2 за копъ 4, ласицъ одинъ сорокъ за грошей 48, калитъ Слуцкихъ 10 за копу 1. Отъ того товару Нестерова пришло копъ 16, грошей 53, пенезей 7 полъ, далъ копъ 16, грошей 50, а не далъ грошей 3, пенезей 7 полъ, а старое мыто особливе платилъ зъ большое руки; возовъ его 2, а фурманскихъ Слуцкихъ возовъ 2 по грошей 5.

Денъ 20.

Омельянъ Романовичъ Гайдукъ, мѣщанинъ Берестейскій, мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: сливъ каменей 60, шацовано за копъ 20, орѣховъ Влоскихъ тисячей 50 за копъ 12, грошей 30, отъ того пришло копа 1, грошей 21, пенезей 2½. Далъ копу 1, грошей 16, ласки грошей 5, пенезей 2½, а на старое мыто вольность маеть, возовъ его 4 до Вильни отвезъ.

Иванъ Степановичъ Пинчукъ мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: шапокъ посполитыхъ копъ 9, то естъ метлевыхъ копъ 5, шацовано за копъ 10, а фолдровыхъ копъ 4, шацовано за копъ 9, грошей 36, косъ 100 шацовано за копъ 5, стали каменей 20 шацовано за копъ 6, грошей 40, паперу рѣзъ 2 за копу 1, олова каменей 3 за грошей 45, ножовъ розныхъ посполитыхъ, а поесовъ цетковатыхъ и тканицъ оксамитныхъ, иголъ и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 14; отъ того пришло копа 1, грошей 57, пенезей 5, далъ копу 1, грошей 54, ласки грошей 3, пенезей 5, а зъ старымъ мытомъ до Пинска пущоно возовъ его 2.

Романъ Чорнковичъ Пинчукъ мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: шапокъ посполитыхъ копъ полъ 6, то естъ метлевыхъ копъ 3, шацовано за копъ 6, а фолдровыхъ копъ 2½ за копъ 6, ножовъ Угорскихъ среднихъ и малыхъ тахеровъ 30, шацовано за копъ 5, свинцу каменей 7½ за копъ 2, паперу рѣзъ 2 за копу 1, ножовъ Свидницкихъ, тканокъ и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 6; отъ того пришло копа 1, грошей 5, далъ копу 1, ласки грошей 5; а зъ старомъ мытомъ до Пинска пущоно; возъ его 1.

Люринцъ Видишевскій, мѣщанинъ Виленскій, съ Подгорья мѣлъ вина Венгерского полкуфковъ 20, отъ кождого полкуфка по грошей 36 водлугъ уставы, отъ того пришло и далъ копъ 12, а на старое мыто вольность маеть, возовъ 20 фурманскихъ волковщива.

Денъ 21.

Борисъ Полнюховичъ Пинчукъ мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: шапокъ посполитыхъ копъ полъ 10,

то есть метлевыхъ копъ 5½, шацовано за копъ 11, а фолдровыхъ копъ 4, шацовано за копъ 9, грошей 36, ножовъ Угорскихъ среднихъ тахеровъ 30 за копъ 5, сливъ каменей 30 за копъ 10, желѣза возовъ 23, отъ кождого по грошу 1, кмену камень, отъ того устава грошей полъ 2, бѣли за грошей 24, отъ того пришло копа 1, грошей 55, пенезей 5; далъ копу 1, грошей 50, ласки грошей 5, пенезей 5; а зъ старымъ мытомъ до Пинска пущоно; возовъ его 4.

Щастный Янковичъ, мѣщанинъ Берестейскій, зъ Люблина мѣлъ товаръ свой: стали каменей 20 за копъ 6, грошей 40, котловъ не великихъ 2, шацовано за копъ 4, ручницъ губчастыхъ простыхъ 3, шацовано за копу 1, паперу рѣзъ 4, шацовано за копъ 2, шапокъ фолдровыхъ копъ 3 за копъ 7, грошей 12, а метлевыхъ шапокъ копъ 2 за копъ 4, сливъ каменей 6 за копъ 2, ножовъ посполитыхъ и картъ за копъ 3; отъ того пришло копа 1, грошей 14, пенезей 6, далъ копу 1, грошей 10, ласки грошей 4, пенезей 6, а на старое мыто вольность маеть.

Абрамъ Юхновичъ, татаринъ съ Трокъ, мѣлъ товаръ зъ Люблина черезъ слугу своего Ясенского татарина: стали фаска, въ ней каменей 28 за копъ 9, грошей 20, а мѣди новое каменей 88 за копъ 105, грошей 36; отъ того пришло копъ 4, грошей 47, пенезей 3, далъ копъ 4, грошей 36, ласки грошей 11, пенезей 3; а на старое мыто вольность маеть. Возовъ его 4.

Матфей Плавущичъ Пинчукъ мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: шапокъ метлевыхъ копъ 2½ за копъ 5, а фолдровыхъ шапокъ копъ 4 за копъ 9, грошей 36, желѣза возовъ 8, отъ кождого по грошу 1, стали каменей 27 шацовано за копъ 9, сливъ каменей 52 за копъ 17, грошей 20, ножовъ Угорскихъ среднихъ тахеровъ 4 за грошей 48; отъ того пришло копа 1, грошей 52, пенезей 3, далъ копу 1, грошей 50, ласки грошей 2, пенезей 3, а зъ старымъ мытомъ до Пинска пущонъ. Возовъ его 4.

Иванъ Плавущичъ Пинчукъ мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: стали каменей 30, шацовано за копъ 10, сливъ каменей 25, шацовано за копъ 8, грошей 20, шапокъ посполитыхъ копъ 15, то есть метлевыхъ копъ 10 шацовано за копъ 20, а фолдровыхъ копъ 5, шацовано за копъ 12, олова каменей 17 шацовано за копъ 4, грошей 15, желѣза возовъ 5½, отъ кождого по грошу 1, ножовъ Угорскихъ среднихъ тахеровъ 40 шацовано за копъ 6, грошей 40, гвоздья латного фаска 1 за копъ полъ 2; отъ того пришло копъ 2, грошей 42, пенезей 4, далъ копъ 2, грошей 36, ласки грошей 6, пенезей 4; а зъ старымъ мытомъ до Пинска пущонъ, возовъ его 4.

Грицъ Плавущичъ Пинчукъ мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: шапокъ посполитыхъ копъ 10, то есть фолдровыхъ копъ 4, шацовано за копъ 9, грошей 36, а метлевыхъ копъ 6 шацовано за копъ 12, стали каменей 30 шацовано за копъ 10, сливъ каменей 31 шацовано за копъ 10, грошей 20; отъ того пришло копа 1, грошей 44, пенезей 8, далъ копу

1, грошей 40; ласки грошей 4, пенезей 8, а зъ старымъ мытомъ до Пинска пущоно; возовъ его 3.

Тимошъ Суличичъ, Пинчукъ, мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: шапокъ фолдровыхъ копъ 4, шацовано за копъ 9, грошей 36, а метлевыхъ копъ 4½, шацовано за копъ 9; еще онъ же мѣлъ ножовъ Угорскихъ среднихъ тахеровъ 5 за грошей 48, олова каменей полъ 4 за грошей 44; отъ того пришло грошей 50, пенезей 7½, далъ грошей 48, ласки грошей 2, пенезей 7½, а зъ старымъ мытомъ до Пинска пущоно; возъ его 1.

Жданъ Мазковичъ, Пинчукъ, мѣлъ товаръ свой зъ Люблина черезъ слугу своего Миска Суриновича: шапокъ фолдровыхъ копъ полъ 4 за копъ 8, грошей 24, а метлевыхъ копъ 5 за копъ 10, ножовъ Угорскихъ середнихъ и малыхъ тахеровъ 40 за копъ 5; отъ того пришло копа 1, грошей 23, пенезей 5, далъ копу 1, грошей 20, ласки грошей 3, пенезей 5; а зъ старымъ мытомъ до Пинска пущоно; возъ его 1.

Карпъ Сковаревичъ, Пинчукъ, мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: шапокъ фолдровыхъ копъ 5 за копъ 12, а метлевыхъ копъ 6 за копъ 12, косъ 200, шацовано за копъ 10, ножовъ Угорскихъ среднихъ тахеровъ 10 за копъ 2, олова каменей полъ 4 за грошей 54, стали каменей 18, шацовано за копъ 6; еще онъ же Карпъ мѣлъ сливъ каменей 3, шацовано за копу 1; отъ того пришло копа 1, грошей 49, пенезей 7½, далъ копу 1, грошей 45, ласки грошей 4, пенезей 7½; а зъ старымъ мытомъ до Пинска пущоно; возовъ его 2.

Грицъ Лунковичъ, Пинчукъ, мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: стали каменей 35 за копъ 11, грошей 40; сливъ каменей 26 за копъ 8, грошей 40; гвоздья латного фаска 1 за копъ полъ 2; отъ того пришло грошей 54, пенезей 5; далъ грошей 52, ласки грошей 2, пенезей 5, а зъ старымъ мытомъ до Пинска пущоно; возовъ его 2.

Василей Мѣденка, мѣщанинъ Пинскій, мѣлъ зъ Люблина черезъ фурмана своего Пинского Ивана Яцевича товаръ свой, то естъ: сукна крумлису поставовъ 2 за копъ 40, сукна утерфину поставовъ 2 за копъ 32, сукна Лунского нѣмецкого поставовъ 2, отъ кождого водлугъ уставы по грошей 9, пенезей 2, сукна каразеи поставовъ 4, устава по грошей 4, пенезей 2, сукна Муравского поставовъ 7, устава по грошей 4, пенезей 2, желѣза возовъ 23½, отъ кождого по грошу 1, стали каменей 35, шацовано за копъ 11, грошей 40, олова каменей 13, шацовано за копъ 3, грошей 36, косъ у фасѣ 500 за копъ 25, шапокъ посполитыхъ копъ 11, то естъ: фолдровыхъ копъ 5, шацовано за копъ 12, а метлевыхъ копъ 6, шацовано за копъ 12, гвоздья латного фаски 2 за копъ 3; а потомъ дня 28 Февраля онъ самъ Мѣденка мѣлъ сукна Зеленокгорского поставовъ 3, отъ кождого по грошей 4, пенезей 2, шефрану фунтовъ 5, устава по грошей 3, пенезей 5, перцу полкаменя, отъ того грошей 8, инберу фунтовъ 4, устава по пенезей 5, шолку литръ 4, шацовано

за копъ 6, паперу рѣзъ 4, шацовано за копъ 2, полотна Коленского штукъ 2 за копъ 4, гвоздиковъ фунтъ 1, устава пенезей $7^1/_2$, оксамиту кгамаину локоть 4 за копъ 4, а ножовъ розныхъ, поесовъ оксамитныхъ и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 14, сливъ каменей 35, шацовано за копъ 11, грошей 40. Отъ того пришло копъ 9, грошей 41, пенезей 7. Далъ копъ 9, грошей 10, ласки грошей 31, пенезей 7. А зъ старымъ мытомъ до Пинска пущоно. Возовъ его 6, а фурманскихъ возовъ 2 по грошей 5.

Хаимъ Ицхаковичъ, жидъ Пинскій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой черезъ фурмана Пинского Максима Туриновича: стали каменей 35, шацовано за копъ 11, грошей 40, сливъ каменей 30, шацовано за копъ 10; а потомъ дня 28 Февраля онъ же мѣлъ товаръ свой черезъ Өедора Клишевича, мѣщанина Пинского: сукна нѣмецкого Лунского поставовъ полъ 2, отъ кождого водлугъ уставы по грошей 9, пенезей 2; сукна Швебединского поставовъ 4 по грошей 4, пенезей 2; сукна каразеи поставъ 1 по грошей 4, пенезей 2; шапокъ фолдровыхъ копа 1 и 44 за копъ 4, а метлевыхъ копъ 2 за копъ 4; ножовъ и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 8; желѣза возовъ 8, отъ кождого по грошу 1; а потомъ дня 4 Марца онъ самъ Хаимъ мѣлъ на возѣ своемъ сукна Швебединского поставъ 1 по грошей 4, пенезей 2; сукна каразеи поставовъ 2 по грошей 4, пенезей 2; косъ 200 за копъ 10, а поесовъ, насѣнья цыбульного и иныхъ дробныхъ речей по тросѣ всего за копъ 5. Отъ того пришло копъ 3, грошей 7. Далъ копъ 3, ласки грошей 7. А зъ старымъ мытомъ до Пинска пущоно. Возъ его 1, а фурманскихъ возовъ 2 по грошей 5.

Мошей Лазаровичъ Губарь, жидъ Берестейскій, мѣлъ до Люблина товаръ свой: козлинъ малыхъ 40, отъ кождое пенезей 5, юхти паръ 17, отъ кождое пары по грошей 6, тимцовъ 51, отъ кождого по пенезей 6, футеръ бѣлиньихъ брушковыхъ 6, шацовано за копъ 2, горностаевъ оденъ сорокъ, шацовано за копъ 2, ласицъ оденъ сорокъ, шацовано за грошей 36, рысь 1, шацовано за копъ 4, футеръ кроликовыхъ 3, пороблены съ кроликовъ, отмычоныхъ у Берестьи, выдеръ 35, шацовано за копъ 17, грошей 30, поесовъ мѣшинныхъ 140, а рядковъ 6 и уздъ чорныхъ простыхъ 10; то все огледавши шацовано за копъ 4, грошей 24. Отъ того пришло копъ 3, грошей 48, пенезей $8^1/_2$; далъ копъ 3, грошей 36, ласки грошей 12, пенезей $8^1/_2$; а на старое мыто вольность маеть; возъ его 1.

Левко Лазаровичъ, жидъ Берестейскій, мѣлъ до Люблина товаръ свой: ременья роботы римарское за копъ 4, тхоровъ сороки 2 и 14, за копъ 3, котовъ дикихъ 4 за грошей 6, фостовъ куныхъ сороки 2 и 14 за копу 1, ласицъ сороки 3 за копъ 2, горностаевъ сороки 2 за копъ 4; еще онъ же мѣлъ выдеръ 13 за копъ 6, грошей 30, лисицъ 2 за копу 1, борсуковъ 28 за копу 1, футеръ бѣлиньихъ брушковыхъ шевни 10, шацовано за копъ

3, строю бобровогo съ фостами и стрѣлъ за копъ 2, грошей 24. Отъ того пришло копа 1, грошей 10. Далъ копу 1, грошей 7, ласки грошей 3; а на старое мыто вольность маеть. Возъ его 1.

Павелъ Частопьянъ, Кобрынецъ, мѣлъ товаръ зъ Люблина: шапокъ посполитыхъ копъ 8, то естъ: фолдровыхъ копъ 3, шацовано за копъ 7, грошей 12; а метлевыхъ копъ 5, шацовано за копъ 10, полотна Коленского штукъ 4 за копъ 8, цвилиху штуки 3 за копъ 2, бархану штучка 1 за копу 1, шолку чорного литръ 2 за копъ 2, грошей 24, оксамиту локоть 4 за копъ 4, полотна чорного штучка 1 за грошей 36, паперу рѣзъ 3, шацовано за копу 1, грошей 30, ножовъ Угорскихъ среднихъ и менщихъ тахеровъ 20 за копъ 4, стали каменей 3 за копу 1, олова каменей полъ 2 за грошей 24, селетры полкаменя за грощей 30, а поесовъ цетковатыхъ, мыла барского, острогъ и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 7. Отъ того пришло копъ 2, грошей 4; далъ копъ 2, ласки грошей 4. А старое мыто особливе платилъ. Возъ его 1.

Жданъ Дюрчичъ Случанинъ мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: желѣза возовъ 16, отъ кождого по грошу 1; сукна Брезинского, яко кгерлицу, поставовъ 2 по грошей полъ 2, ножовъ Угорскихъ среднихъ тахеровъ 30 за копъ 5, сливъ каменей 16 за копъ 5, грошей 20, иголъ за грошей 48. Отъ того пришло грошей 46, пенезей 8. Далъ грошей 46, а не додалъ пенезей 8. А старое мыто особливе платилъ. Возовъ его 2.

Миско Хомичъ, мѣщанинъ Берестейскій, мѣлъ зъ Люблина: шапокъ метлевыхъ копа 1 за копъ 2, ножовъ Угорскихъ среднихъ тахеровъ 7 за копу 1, грошей 24, поесовъ цетковатыхъ за грошей 48, паперу рѣза 1 за грошей 30, желѣза возовъ 6 по грошу 1, а дробныхъ крамныхъ речей за копу 1, грошей 12. Отъ того пришло грошей 20, пенезей 7½. Далъ грошей 20, а не далъ пенезей 7½; а на старое мыто вольность маеть.

Симха, жидъ Берестейскій, мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: оливы фунтовъ 6 за грошей 36, шапокъ фолдровыхъ копъ полъ 2 за копъ 3, грошей 48, полотна Туробинского штука за копъ 2, полотна чорного штучка 1 за грошей 36, паперу рѣза 1 за грошей 30, гвоздья кгонтового фасокъ полъ 2 за копъ полъ 2, гвоздья латного полфаски за грошей 48, желѣза возовъ полъ 8, отъ кождого по грошу 1, фарбы, замковъ и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 8. Отъ того пришло грошей 52; далъ грошей 50, ласки грошей 2. А на старое мыто вольность маеть.

Максимъ Богдановичъ, мѣщанинъ Берестейскій, зъ Люблина мѣлъ товаръ свой: гвоздья кгонтового фаски 3 за копъ 3, а латного гвоздья фаска 1 за копу 1, грошей 30, шолку чорного поллитры за грошей 36, полотна чорного штучка 1 за грошей 36, мѣшинъ 2 за грошей 30, сафьяновъ 3 за копу 1, грошей 30, паперу рѣза 1 за грощей 30, ша-

покъ фолдровыхъ копъ 2 за копъ 4, грошей 48, а метлевыхъ шапокъ копа 1 за копъ 2, сливъ каменей 10 за копъ 3, грошей 20, ножовъ Угорскихъ среднихъ тахеровъ 15 за копъ 2, грошей 30, шефрану полфунта, отъ того устава грошъ 1, пенезей 7½, а иншихъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 4. Отъ того пришло копа 1, грошей 3, пенезей 8. Далъ копу 1, ласки грошей 3, пенезей 8; а на старое мыто вольность маетъ.

Степанъ Демидовичъ, мѣщанинъ Берестейскій, до Польски мѣлъ товаръ свой: лою шмальцованого каменей 40, отъ кождого каменя по грошей 2, пенезей 5; воску каменей 3, отъ кождого каменя по грошей 12, тимцовъ 23, отъ кождого устава по пенезей 6; скуръ воловыхъ 30, устава по грошей 3; скуръ яловичихъ 25, отъ кождое по грошей 2. Отъ того пришло копъ 5, грошей 49, пенезей 8. Далъ копъ 5, грошей 40, ласки грошей 9, пенезей 8. А на старое мыто вольность маеть, окромъ восковничого. Возовъ его 3.

Мартинъ Иляшевичъ, мѣщанинъ Берестейскій, за границу до Польски мѣлъ товаръ свой: козлинъ малыхъ 220, отъ кождое по пенезей 5. Отъ того пришло копа 1, грошей 50, и далъ копу 1, грошей 50. А на старое мыто вольность маетъ. Возъ его 1.

Д е н ь 22.

Гуринъ Өедоровичъ, мѣщанинъ Берестейскій, зъ Люблина мѣлъ товаръ свой: шапокъ фолдровыхъ копъ 2, шацовано за копъ 4, грошей 48; сафьяновъ 4, шацовано за копъ 2; мѣшинъ 2, шацовано за грошей 30; шефрану полфунта, устава грошъ 1, пенезей 7½; паперу рѣза 1 за грошей 30; полотна чорного штучка 1 за грошей 36; сливъ каменей 5 за копу 1, грошей 40; гвоздья латного фаска за копу 1, грошей 30; гвоздья кгонтового фаски 2 за копъ 2; ножовъ, селетры, олова и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 8. Отъ того пришло грошей 55, пенезей 6½. Далъ грошей 54, а не додалъ грошъ 1, пенезей 6½. А на старое мыто вольность маетъ.

Д е н ь 23.

Өедько Вацевичъ Кобрынецъ мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: шапокъ фолдровыхъ копъ 3, шацовано за копъ 7, грошей 12; ножовъ Угорскихъ среднихъ и малыхъ тахеровъ 10 за копъ 2; паперу полрѣзы за грошей 15; ножовъ Свидницкихъ, ладану, купорвасу, зеркалъ, всего того по тросѣ, и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 4, грошей 30; желѣза возовъ 3, стали каменей 2 за грошей 40. Отъ того пришло грошей 39, пенезей 5. Далъ грошеи 38, ласки грошъ 1, пенезей 5. А старое мыто особливе платилъ. Возъ его 1.

Илья Липчичъ и Меркель Нововичъ, жидове Берестейскіе, мѣли товаръ свой до Люблина зъ Слуцка: козлинъ Свойскихъ посполитыхъ 200, то естъ: великихъ 100, отъ кождое по пенезей 8, а малыхъ козлинъ 100, отъ кождое по пенезей 5; серпинъ 26, отъ кождое по пене-

зей 6; лосинъ 4, отъ кождое водлугъ уставы по грошей 5; горностаевъ сороковъ 7, шацовано за копъ 14; ласицъ сороковъ 5, шацовано за копъ 3; выдеръ 10, шацовано за копъ 5; борсуковъ 36, шацовано за копу 1, грошей 12. Отъ того пришло копъ 3, грошей 43, пенезей 6. Далъ копъ 3, грошей 40, а не додалъ грошей 3, пенезей 6; а на старое мыто вольность маеть. Возъ 1 фурмана Брестского, а иншій товаръ и юхти мѣли они отмычоный на розныхъ коморахъ, на што есть особливый реистрикъ списаныхъ 10 квитовъ, тутъ же въ тотъ реистръ ушитый.

Въ року 83 мѣсеца Февраля 23 дня Илья Липчичъ и Меркель Новоховичъ, жидове Берестейскіе, мѣли зъ Слуцка до Люблина товаръ свой черезъ фурмановъ Берестейскихъ Андрея Бровчича и Себестьяна Нестеровича, водлугъ трохъ квитовъ Ляховицкихъ: юхти на розныхъ коморахъ отмычоное паръ 450, а козлинъ Свойскихъ 212, а сернинъ 84, вовковъ 150, лосинъ малыхъ 8, великихъ 49, куницъ 25, а недокунковъ 8, выдеръ 16, песиковъ 25, борсуковъ 36.

На то оказали квитовъ 10 розныхъ коморъ, то есть порадокъ списанья тыхъ квитовъ: 1-й квитъ, выданый съ коморы Оршанское, подъ датою року 82 мѣсеца Сентебра 8 дня, на 200 паръ юхтей, отмычоныхъ черезъ Кондрата Вколовича Копышанина. 2-й квитъ, выданый съ Чечерска съ прикоморка Могилевского, подъ датою року 82 мѣсеца Сентебра 23 дня, на 25 сернинъ, отмычоныхъ черезъ Петра Макаровича, мѣщанина Быховского. 3-й квитъ, выданый зо Мстиславля съ прикоморка Могилевского, писаный подъ датою року 82 мѣсеца Октебра 16 дня, на 60 паръ юхти большее, а на 50 паръ юхти малое телятинъ, отмычоные черезъ мѣщанина Мстиславского Радка Матфіевича. 4-й квитъ, выданый съ Чечерска съ прикоморка Могилевского, писаный подъ датою року 83 мѣсеца Генвара 6 дня, на 20 лосинъ великихъ, а малыхъ лосинокъ 13, куницъ 25, недокунковъ 8, норицъ 11, горностаевъ 6, сарнинъ 10, козлинъ 3, выдеръ 12. Отмычоный тотъ товаръ черезъ Гапона Процковича, мѣщанина Быховского. 5-й квитъ, выданый съ Чечерска съ прикоморка Могилевского, писаный подъ датою року 83 мѣсеца Генвара 6 дня, на лосинъ 16 малыхъ и большихъ, а сернинъ 19 и козлина Свойская 1, ласицъ 16, выдеръ 4, козлинокъ малыхъ 3. Отмычоный тотъ товаръ черезъ Нечея Гриневича, мѣщанина Быховского. 6-й квитъ, выданый зъ Орши подъ датою року 83 мѣсеца Генвара 6 дня, на 39 паръ юхти отмычоное черезъ Онацка Олешковича. 7-й квитъ, выданый съ коморы Могилевское, писаный подъ датою року 83 мѣсеца Генваря 8 дня, на 50 паръ юхти малое и великое и козлинъ 35, отмычоныхъ черезъ Мартина Евхимовича, мѣщанина Могилевского. 8-й квитъ выданый зъ Могилева, писаный подъ датою року 83 мѣсеца Генвара 8 дня, на 170 козлинъ малыхъ

и великихъ, а юхти малое и великое паръ 50. Отмычоно черезъ Марка Якимовича, мѣщанина Могилевского. 9-й квитъ, выданый съ прикоморка Могилевского и у Могилевѣ подписанъ, писаный подъ датою року 83 мѣсеца Генвара 10 дня, на 150 волковъ и песиковъ 26, отмычоныхъ через мѣщанина Смоленского Постника Аѳанасовича Москаля. А при томъ што мѣли товару не отмычоного, то естъ въ реистрѣ уписано. 10-й квитъ, выданый съ прикоморка Менского зъ Бобруйска, писаный подъ датою року 83 мѣсеца Генвара 16 дня, на 150 паръ юхти, отмычоное через Остапа Парфеновича Копышанина. Водлугъ того квиту остатнего провезли они до Люблина юхти паръ 86 мѣсеца Февраля 27 дня въ року нынѣшнемъ 83; а остатокъ тое юхти, водлугъ квиту десятого, то естъ паръ 64 провезли они до Гнѣзна на ярмаркъ дня 15 мѣсеца Апрѣля въ року 83.

Жданъ Мазковичъ Пинчукъ мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: шапокъ посполитыхъ копъ 9, то естъ: метлевыхъ копъ 4, шацовано за копъ 8, а фолдровыхъ копъ 5 за копъ 12; стали каменей 35 за копъ 11, грошей 40; сливъ каменей 35 за копъ 11, грошей 40; свинцу каменей 6 за копу 1, грошей 30. Отъ того пришло копа 1, грошей 52, пенезь 1. Далъ копу 1, грошей 48. Ласки грошей 4, пенезь 1. А старымъ мытомъ до Пинска пущоно возовъ его 3.

Аврамъ Зраилевичъ, жидъ Пинскій, мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: шапокъ фолдровыхъ копъ 4 за копъ 9, грошей 36, а метлевыхъ шапокъ копъ полъ 3 за копъ 5; ножовъ Угорскихъ среднихъ и малыхъ тахеровъ 30, шацовано за копъ 5; поесовъ оксамитныхъ 40, шацовано за копъ 6; полотна Кглоковского штучокъ 6, шацовано за копъ 2, грошей 24; орѣховъ 10000, шацовано за копъ 2, грошей 30; сливъ каменей 22 за копъ 7, грошей 20; свинцу каменей 4, шацовано за копу 1; гвоздья латного фаска 1 за копу 1, грошей 30; поесовъ цеткованыхъ, иголъ, шпилекъ, минуцей и стуговъ за копъ 3. Отъ того пришло копъ 2, грошей 20, пенезей 8; далъ копъ 2, грошей 14, ласки грошей 6, пенезей 8; а зъ старымъ мытомъ до Пинска пущоно; возовъ его 2.

День 24.

Романъ Ярошевичъ Случанинъ мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: мѣди новое каменей15 за копъ 18; стали каменей 8 за копъ 2, грошей 40; сливъ каменей 6 за копъ 2, паперу рѣзъ 8 за копъ 4; ножовъ Угорскихъ среднихъ и малыхъ тахеровъ 30 за копъ 5; шапокъ посполитыхъ копъ 9, то естъ: фолдровыхъ копъ полъ 5, шацовано за копъ 10, грошей 48; а метлевыхъ копъ полъ 5, шацовано за копъ 9. Еще онъ же мѣлъ ножовъ Угорскихъ великихъ тахеровъ 6, шацовано за копъ 2; ножовъ зъ рогомъ тахеровъ 16, шацовано за копъ 3; желѣза возовъ 4, отъ кождого по грошу 1; свинцу каменей 6 за копу 1, грошей 30; шолку

цвѣтного литръ 5 за копъ 7, грошей 30, а чорного шолку литръ 4 за копъ 4 грошей 48; шефрану фунтъ 1, отъ того устава грошей полъ 4; полотна Коленского штукъ 7 за копъ 14; полотна Кглокговского штучокъ 8 за копъ 3, грошей 12; картъ, ножовъ полувгорскихъ, поесковъ оксамитныхъ, желѣза бѣлого, ножовъ паненскихъ, волосатику, паперу грубого, зеркалъ, стуговъ, гребеней, строки едвабное, того всего по тросѣ, и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 14. Отъ того пришло копъ 4, грошей 7, пенезь 1; далъ копъ 4, грошей 24, ласки грошей 13, пенезь 1, а старое мыто особливе платилъ; возовъ его 2.

Захарья Кавуровичъ Случанинъ мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: сливъ каменей 30, шацовано за копъ 10; орѣховъ тисячей 35, шацовано за копъ 8, грошей 45; свинцу каменей 12, шацовано за копъ 3; стали каменей 8, шацовано за копъ 2, грошей 40; постронковъ за копъ 3, пришло копа 1, грошей 8, пенезей 5. Далъ копу 1 грошей 5; ласки грошей 3, пенезей 5, а старое мыто особливе платилъ; возовъ его 2.

Юда Шилимовичъ, жидъ Берестейскій, мѣлъ до Слуцка черезъ Случанина Захарью Кавуровича товаръ свой: стали каменей 27, шацовано за копъ 9, сливъ каменей 30 за копъ 10; орѣховъ тисячей 10 за копъ 2, грошей 30; а потомъ мѣлъ черезъ Шимона Гошковича жида зъ Дворцу котловъ не великихъ 2 за копъ 4; отъ того пришло копа 1, грошей 3, пенезей 7½. Далъ копу 1, ласки грошей 3, пенезей 7½; а на старое мыто вольность маеть; возовъ 2 Фурманскихъ Слуцкихъ по грошей 5.

День 25.

Матфей Василевичъ, мѣщанинъ Бобруйскій, зъ Люблина мѣлъ товаръ свой: сукна каразеи поставовъ 9, а Зеленокгорского поставовъ 24, отъ кождого водлугъ уставы по грошей 4, пенезей 2; сукна Лунского поставовъ 5 по грошей 9, пенезей 2; свинцу каменей 7 за копу 1, грошей 45; сливъ каменей 10 за копъ 3, грошей 20; желѣза возовъ 3, отъ кождого по грошу 1; шапокъ фолдровыхъ копъ 2 за копъ 4 грошей 48, а метлевыхъ копъ 3 за копъ 6; ножовъ розныхъ всякихъ за копъ 8; полотна Кглокговского штучокъ 3 за копу 1, грошей 12; шолку литра 1 за копу 1, грошей 30; паперу рѣзъ 2 за копу 1; перцу фунтовъ 7, отъ кождого водлугъ уставы по пенезей 5; полотна Коленского штучка 1 за копъ 2; тканокъ и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 3, грошей 30; отъ того пришло копъ 4, грошей 33, пенезей 8; далъ копъ 4, грошей 30; ласки грошей 3, пенезей 8; а старое мыто особливе платилъ. Возовъ его 3.

Василь Сергіевичъ, мѣщанинъ Бобруйскій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой: сукна Зеленокгорского поставовъ 14, отъ кождого по грошей 4, пенезей 2; шапокъ метлевыхъ копъ 2 за копъ 4; ножовъ

Угорскихъ великихъ и среднихъ тахеровъ 10 за копъ 2; ножовъ полувгорскичъ тахеровъ 7 за копу 1, грошей 12; сливъ каменей 4 за копу 1, грошей 20; желѣза возъ 1, отъ того грошъ 1. А къ тому онъ же Василь мѣлъ клодокъ, тканокъ, иголъ и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копу 1, грошей 36. Отъ того пришло копа 1, грошей 25, пенезь 1; далъ копу 1, грошей 20, ласки грошей 5, пенезь 1; а старое мыто особливе платилъ; возъ его 1.

Зотко Михайловичъ Могилевецъ мѣлъ зъ Люблина товаръ свой черезъ слугу своего Якуба Михайловича, то естъ: сукна кгерлицы поставовъ 99, устава отъ кождого по грошу 1, пенезей 5; ножовъ посполитыхъ Угорскихъ и полувгорскихъ 1650 за копъ 24; шапокъ посполитыхъ копъ 8, то естъ: фолдровыхъ копъ 4 за копъ 9, грошей 36, а метлевыхъ копъ 4 за копъ 8; ручницъ губчастыхъ 18 за копъ 6. А потомъ дня 2 Марца онъ самъ Зотко мѣлъ сукна Зеленокгорского поставовъ 55, отъ кождого по грошей 4, пенезей 2; сукна поланкглейского полштучковъ 4, раховано за 2 поставы цѣлыхъ, а шацовано ихъ за копъ 24; ножовъ Угорскихъ и полувгорскихъ кгатунку фаса 1, шацовано за копъ 45; еще ножовъ всякихъ розныхъ за копъ 40; паперу рѣзъ 8 за копъ 4; полотна Коленского штукъ 2 за копъ 4; полотна Кглокговского штучокъ 10 за копъ 4; стали каменей 2 за грошей 40; сливъ каменей 10 за копъ 3; ручницъ губчастыхъ 15, шацовано ихъ за копъ 5; цвилиху штучки 2 за копу 1, грошей 20; сѣрки каменъ 1 за копу 1; кмену полкаменя, отъ того грошей 9, пенезей 7½; насѣнья цыбульного каменей 2 за копъ 4; а бѣли, звонковъ, картъ, гребеней, ножницъ, иголъ и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 24; шапокъ посполитыхъ копъ 6 за копъ 12. Отъ того пришло копъ 15, грошей 29, пенезя 2; далъ копъ 14, грошей 36, ласки грошей 53, пенезя 2; а старое мыто особливе платилъ; возовъ его 9.

Еско Шилимовичъ, жидъ Берестейскій, мѣлъ товаръ зъ Люблина: вина барилъ 4, отъ кождого по грошей 6; пришло и далъ грошей 24; а на старое мыто вольность маетъ.

Янъ Зенобій, мѣщанинъ Виленскій, мѣлъ съ Подгорья вина Венкгерского полкуфковъ 20, отъ кождого водлугъ уставы рахуючи по грошей 36. Онъ же мѣлъ шолку цвѣтного литръ шесть за копъ 9, а чорного шолку литръ 10 за копъ 12; плотенка сребрного, то естъ; тафты штучка 1 за копъ 4, а єдвабницъ рубковъ штучки 2 за копъ 4. Отъ того пришло копъ 13, грошей 12, пенезей 5; далъ копъ 12, грошей 40; ласки грошей 32, пенезей 5; а на старое мыто вольность маетъ; возъ его 1, а фурманскихъ вовозовъ 7 волковщина.

Нисанъ Пурчинъ, жидъ Берестейскій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой: сливъ каменей 38 за копъ 12, грошей 40; орѣховъ у фасцѣ тисячей 20 за копъ 5, а перниковъ и лякрыцеи за копу 1; отъ того

пришло грошей 46, пенезей 7; далъ грошей 46, а не додалъ пенезей 7; а на старое мыто вольность маеть; возовъ его 2 до Вильни.

Юда Саломоновичъ, жидъ Виленскій, мѣлъ зъ Люблина до Вильни товаръ свой: вина барилъ 3, отъ кождого по грошей 6; лякрыцеи камень 1 за грошей 24; полотна Подгорского сырого штукъ 2 за копъ 3. Отъ того пришло грошей 26, пенезей 5; далъ грошей 26, а не додалъ пенезей 5; а старого мыта пришло съ першое большое руки, кгды ѣхалъ зъ Вильни до Люблина съ товаромъ своимъ, грошей 25 дня 12 мѣсеца Ноября въ року 82. То естъ у реистрѣ до его милости пана подскарбего черезъ Файвиша даномъ уписано. Возъ его 1.

День 26.

Иванъ Филиповичъ, мѣщанинъ Менскій, мѣлъ зъ Люблина черезъ Берестянина Савку Пашковича до Менска: малмазеи куфу 1, отъ тое устава копа 1, грошей 20; вина полкуфковъ 3, отъ кождого по грошей 36; а потомъ дня 4 Марца онъ же мѣлъ черезъ Ждана Самойловича Берестянина вина полкуфокъ 1, устава грошей 36; а потомъ дня 7 Марца онъ самъ Иванъ мѣлъ товаръ свой: косъ у 2 фасахъ 1000, шацовано за копъ 50; сафьяновъ 184, шацовано за копъ 92; чепцовъ Муравскихъ 7, шацовано за копъ 3, фикгъ каменей 3 ½ за копъ 4; розинковъ каменей 6, шацовано за копъ 6; паперу рѣзъ 5, шацовано за копъ 2, грошей 30; волосатику за копу 1, грошей 36; гвоздиковъ фунтовъ 14 по пенезей 7 ½; квѣту мушкатового фунтовъ 6 по пенезей 7 ½; цынамону фунтовъ 6 по пенезей 7 ½; иртути фунты 2 за грошей 24; галокъ мушкатовыхъ фунты 3, устава по пенезей 7 ½; микгдаловъ каменей 2 за копъ 4; мухояру нѣмецкого штучокъ 15 за копъ 22, грошей 30; полуфурстату штукъ 4 за копъ 8; рубковъ простыхъ штучокъ 6 за копъ 3; поесовъ едвабныхъ до шабель за копъ 2; оксамиту рецефету штукъ 2 зуполныхъ, въ нихъ локоть 87, шацовано водлугъ уставы за копъ 66; еще оксамиту кгамаину штука 1 початая, въ ней локоть 35 за копъ 28; золота нитеного фунтъ 1 за копъ 6; бакгазеи полштучковъ 14 за копъ 7; сукна Муравского поставовъ 7, устава по грошей 4, пенезей 2; декъ влосяныхъ 10, шацовано за копъ 5; сукна утерфину поставовъ 2 за копъ 32; запонокъ Турецкихъ рабыхъ 4 за копъ 2; насѣнья угуркового каменей 3 за копъ 6; сукна каразеи поставовъ 21 по грошей 4, пенезей 2; китайки штучокъ 4, въ нихъ локоть 280, шацовано за копъ 37, грошей 20; иголъ за копъ 12; мухояру Турецкого штукъ 17 и полштучковъ 2, шацовано за копъ 54; чамлету безъ воды штукъ 10 за копъ 30; ковровъ 8, шацовано за копъ 16; шолку посполитого литръ 16, то естъ: цвѣтного литръ 10 за копъ 12, а чорного литръ 6 за копъ 7, грошей 12; сукна Анкглейского поставовъ 3, шацовано за копъ 36; бархану штучка 1, шацовано за копу 1. Отъ того пришло копъ 30, грошъ 1, пе-

незей 9; далъ копъ 28, грошей 30; ласки копа 1, грошей 31, пенезей 9; а старое мыто особливе платилъ. Возовъ его 4, а фурманскихъ возовъ 4 по грошей 5.

Павелъ Григорьевичъ Случанинъ мѣлъ зъ Люблина товаръ свой: сукна каразеи поставовъ 12, отъ кожного по грошей 4, пенезей 12; шапокъ фолдровыхъ копъ 2 за копъ 4, пенезей 48, а метлевыхъ шапокъ копъ 3 за копъ 6; полотна Кглокговского штучокъ 10 за копъ 4; бархану штучка 1 за копу 1; желѣза возовъ 8, отъ кождого по грошу 1; сливъ каменей 6 за копъ 2; паперу рѣзъ 5 за копъ 2, грошей 30; петлицъ едвабныхъ за копъ 3; потали штукъ 4 за копъ 8; розынковъ кошъ, въ немъ каменей 5 за копъ 5; панчохъ, ножовъ всякихъ розныхъ, картъ, волосатику, бѣли и иголъ, всего того по тросѣ за копъ 4; отъ того пришло копъ 2, грошей 39, пенезей полъ 2. Далъ помененый Павелъ копъ 2, грошей 30, ласки грошей 9, пенезей $1^1/_2$; а старое мыто особливе платилъ. Возовъ его 3.

Андрей Станиславовичъ, мѣщанинъ Виленскій, зъ Люблина мѣлъ черезъ фурмана Ясенского Сенковича татарина, товаръ свой, то естъ: паперу рѣзъ 170, шацовано за копъ 85; шапокъ метлевыхъ копъ 3 за копъ 6; ножовъ Угорскихъ и полугорскихъ кгатунку у двохъ фасахъ 5200, шацовано за копъ 90; косъ 4 тисечи за копъ 200; баволны каменей полъ 5, шацовано за копъ 9; розинковъ кошъ, въ немъ каменей 6 за копъ 6; мѣди старое каменей 12 за копъ 12; еще шапокъ посполитыхъ копъ 16, то естъ: фолдровыхъ копъ 10, шацовано за копъ 24, а метлевыхъ копъ 6 за копъ 12; а потомъ дня 28 Февраля онъ самъ Андрей мѣлъ на возѣ своемъ ножовъ Угорскихъ среднихъ 600 за копъ 10; мѣшинъ 50 за копъ 12, грошей 30; бакгазеи полштучковъ 50 за копъ 25; шолку посполитого литръ 80, то естъ: цвѣтного литръ 40 за копъ 60, а чорного литръ 40 за копъ 48; а потомъ черезъ фурмана Щастного Лукашевича татарина мѣлъ товаръ свой: стали каменей 88 за копъ 29, грошей 8; мѣди новое каменей 24 за копъ 28, грошей 48; мѣди старое каменей 6 за копъ 6; ручницъ губчастыхъ 40 за копъ 6, грошей 40; отъ того пришло копъ 27, грошей 55, пенезей $7^1/_2$. Далъ копъ 26, грошей 30, ласки копа 1, грошей 25, пенезей $7^1/_2$; а на старое мыто вольность маетъ. Возъ его 1, а фурманскихъ возовъ 12 волковщина.

День 27.

Василей Андреевичъ, мѣщанинъ Виленскій, зъ Люблина мѣлъ товаръ свой черезъ фурмана Сенька Богдановича татарина, то естъ: косъ 3300, шацовано за копъ 160; стали каменей 76 за копъ 25, грошей 20; сливъ каменей 37 за копъ 12, грошей 40; а потомъ дня 4 Марца онъ самъ Василей мѣлъ на возѣ своемъ ножовъ Угорскихъ 800 за копъ 12; котовъ лѣсныхъ 15 за грошей 48; а другій фурманъ его Ахметъ Поповичъ татаринъ мѣлъ

товаръ его: сукна кгерлицы поставовъ 50, устава по грошей 1½; паперу рѣзъ 63 за копъ 31, грошей 30, бѣлки простое 700, шацовано за копъ 3; котовъ лѣсныхъ 40, шацовано за копъ 2; сливъ каменей 20 за копъ 6, грошей 40; а потомъ фурманъ его Ахметъ Богдановичъ татаринъ везъ стали каменей 74, шацовано за копъ 24, грошей 40; сливъ каменей 10 за копъ 3, грошей 20; отъ того пришло копъ 12, грошей 59, пенезь 1. Далъ копъ 12, грошей 30, ласки грошей 29, пенезь 1; а на старое мыто вольность маетъ. Возъ его 1, а фурманскихъ возовъ 10 волковщина.

Фридрихъ Пачекъ, мѣщанинъ и купецъ Краковскій, зъ Люблина до Москвы мѣлъ товаръ свой черезъ слугу своего Ганса Толта, то естъ: ножовъ посполитыхъ Угорскихъ и полувгорскихъ кгатунку фасъ 32, а полувгорскихъ кгатунку фасъ 3, усѣ тые ножи вышей писаные шацовано за копъ 1400; косъ у фасахъ 12 тисячей 6, шацовано за копъ 300; сума всего тотъ товаръ его чинить на шацунокъ копъ 1700, отъ кождое копы водлугъ постановенья зъ нимъ впередъ учиненого, нижли былъ до Берестья привезъ, рахуючи по грошей 2, новоподвышоного мыта пришло копъ 56, грошей 40. Далъ копъ 56, а не додалъ грошей 40; а старое мыто особливе платилъ. Возовъ 32.

Ѳедоръ Пошинъ, Могилевецъ, мѣлъ товаръ свой зъ Люблина черезъ пріятеля своего Андрея Атрошковича, то естъ: ножовъ посполитыхъ Угорскихъ и полугорскихъ кгатунку фасъ 4 за копъ 180; косъ 1600, шацовано за копъ 80; сукна Зеленокгорского поставовъ 48, отъ кождого устава по грошей 4, пенезей 2; сукна кгерлицы поставовъ 25 по грошей полъ 2; сукна Муравского поставовъ 8 по грошей 4, пенезей 2; сукна утерфину поставовъ 2, шацовано за копъ 32; ладану каменей 23 за копъ 50; галуну каменей 21 за копъ 14; селетры каменей 6 за копъ 6; стали каменей 2 за грошей 40; шолку посполитого литръ 40, то естъ: чорного литръ 20 за копъ 24, а цвѣтного литръ 20 за копъ 30; ножовъ Угорскихъ посполитыхъ тахеровъ 50, шацовано за копъ 8, а иголъ, перстенковъ и зеркалъ за копъ 6. А потомъ мѣсеца Марца 1 дня Митько Васковичъ, мѣщанинъ Могилевскій, мѣлъ черезъ тогожъ Ѳедора Пошина товаръ свой: сукна Лунского поставовъ 2, устава по грошей 9, пенезей 2; сукна Ганского поставовъ 2 по грошей 4, пенезей 2; сукна каразеи поставъ 1, отъ того грошей 4, пенезей 2; сукна Муравского поставовъ 2 по грошей 4, пенезей 2; отъ того пришло копъ 23, грошей 7, пенезей 3. Далъ копъ 22, ласки копа 1, грошей 7, пенезя 3; а старое мыто особливе платилъ. Возовъ его 11.

Лебъ Лазаровичъ, жидъ Кобринскій, мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: оксамиту кгамаину локоть 3 за копъ 3; шолку чорного литра 1 за копу 1, грошей 12; паперу рѣза 1 за грошей 30; перцу фунтовъ 4, устава по пенезей 5; ножовъ Угорскихъ среднихъ тахеровъ 10 за копъ

2; шапокъ фолдровыхъ копъ 2 за копъ 4, грошей 48; олова каменей 2 за грошей 30; желѣза возъ 1, отъ того грошъ 1; а дробныхъ крамныхъ речей за копъ 3; отъ того пришло грошей 40, пенезей 5. Далъ грошей 38, ласки грошей 2, пенезей 5, а на старое мыто вольность маетъ. Возъ его 1.

День 28.

Василей Ивановичъ, мѣщанинъ Виленскій, зъ Люблина мѣлъ товаръ свой на возѣ своемъ: мухояру Турецкого штукъ 23 за копъ 69; чамлету безъ воды штукъ 15 за копъ 45; бакгазеи полштучковъ 60 за копъ 30; плотенокъ до колдръ 6 за копъ 2, грошей 30; хустокъ Турецкихъ 60 за копъ 3; шолку посполитого литръ 21, то естъ: цвѣтного литръ 11 за копъ 16, грошей 30, а чорного литръ 10 за копъ 12; тесемъ едвабныхъ до шабель 10 за копъ 4; подвязокъ едвабныхъ паръ 10 за копу 1; сокерокъ и чекановъ съ костью 20 за копъ 7; а особливе мѣлъ черезъ фурмана Яблонского Орозовича татарина: колдръ тафтяныхъ 4, шацовано за копъ 8; ковровъ 60, шацовано за копъ 120; дергъ влосяныхъ 22 за копъ 11; торбъ Турецкихъ 5, шацовано за копъ 4; попругъ Турецкихъ 44, шацовано за копъ 6; хозовъ 10, шацовано за копъ 8; хустокъ Турецкихъ 20 за копу 1; цвилиху рабого штукъ 3 за копъ 2; кожуховъ Турецкихъ 40 за копъ 60; сафьяновъ 4 за копъ 2; мѣшинъ 12 за копъ 3; отъ того пришло копъ 17, грошей 17, пенезей 5. Далъ копъ 16, грошей 30; ласки грошей 47, пенезей 5; а на старое мыто вольность маетъ. Возъ его 1, а фурманскихъ возовъ 2 волковщина.

Антоній Германъ, мѣщанинъ Виленскій, мѣлъ зъ Подгорья до Вильни вина полкуфковъ 16, отъ кождого устава по грошей 36, а замшовыхъ скурокъ 67½ за копъ 33, грошей 30; отъ того пришло копъ 10, грошей 59, пенезей 7½. Далъ копъ 10, грошей 30; ласки грошей 29, пенезей 7½; а на старое мыто вольность маетъ. Возъ его 1, а фурманскихъ возовъ 16 волковщина.

Мартинъ Шлекгель, Вильневецъ, мѣлъ товаръ свой зъ Люблина черезъ пріятеля своего Балцера, то естъ: капелюшовъ полстяныхъ и шнуровъ простыхъ до капелюшовъ тузиновъ 12, книжекъ паркгаменовыхъ тузиновъ 14, а рукавицъ замшовыхъ тузиновъ 20; тотъ увесь товаръ его выше писаный шацованъ за копъ 20; отъ того пришло и далъ грошей 50, а старое мыто особливе платилъ. Тотъ мѣлъ товаръ на возѣ фурмана выше писаного при товарѣ Антоніевымъ.

Максимъ Сергіевичъ зъ Шклова мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: сукна Муравского поставовъ 20 по грошей 4, пенезей 2; сукна Швебединского поставъ 1 по грошей 4, пенезей 2; косъ 500, шацовано за копъ 25; паперу рѣзъ 12, шацовано за копъ 6; а ножовъ посполитыхъ, перстенцовъ, зеркалъ, шпилекъ, картъ, строки едвабное—всего того по тросѣ и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 24; отъ того пришло копъ 3, грошей 45, пене-

зей 7. Далъ копъ 3, грошей 36; ласки грошей 9, пенезей 7, а старое мыто особливе платилъ. Возовъ его 2.

Олексѣй Олешковичъ Познанскій мѣлъ зъ Люблина товаръ свой черезъ фурмана Щастного Лукашевича: косъ у 3 фасахъ 3200, шацовано за копъ 160; ножовъ Угорскихъ кгатунку 3330 за копъ 45, сукна Зеленокгорского поставовъ 26, отъ кождого по грошей 4, пенезей 2; сукна Муравского поставовъ 6 по грошей 4, пенезей 2; сукна кгерлицы поставовъ 29 по грошей полъ 2; а потомъ дня 2 Марца онъ же мѣлъ черезъ фурмана Яблонского татарина: ножовъ Угорскихъ кгатунку 3000 у фасѣ, еще въ той же фасѣ ножовъ Борацкихъ, то естъ: полугорскихъ безъ заковокъ 700, тые всѣ ножи шацовано за копъ 58; а потомъ мѣсеца Марца 3 дня онъ самъ Олексѣй мѣлъ на возѣ своемъ шолку посполитого литръ 72, то естъ: цвѣтного литръ 42 за копъ 63, а чорного литръ 30 за копъ 36; а еще фурманъ его Кузьма Богдановичъ татаринъ везъ товаръ его: сукна кгерлицы у кипѣ Рославской поставовъ 25, отъ кождого по грошей полъ 2; отъ того пришло копъ 18, грошей 41, пенезей 4. Далъ копъ 18, ласки грошей 41, пенезей 4; а на старое мыто вольность маеть. Возъ его 1, а фурманскихъ возовъ 6 волковщина.

Өедоръ Клишевичъ, мѣщанинъ Пинскій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой: сукна Лунского поставовъ 7, отъ кождого по грошей 9, пенезей 2; сукна каразеи поставовъ 5 по грошей 4, пенезей 2; сукна Мышинского поставовъ 3 по грошей 4, пенезей 2; сукна кгерлицы поставовъ 3 по грошу $1^1/_2$; стали каменей 30, шацовано за копъ 10; сливъ каменей 63, шацовано за копъ 21; олова каменей 24, шацовано за копъ 6, шолку литра 1, шацовано за копу 1, грошей 30; галуну камень 1, шацовано за копу 1; мыла барского фунтовъ 4 за грошей 12; отъ того пришло копъ 3, грошей 21, пенезей $7^1/_2$. Далъ копъ 3, грошей 12; ласки грошей 9, пенезей $7^1/_2$, а старое мыто особливе платилъ. Возовъ его 7.

Павелъ Миколаевичъ, мѣщанинъ Виленскій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой у коробьи: сукна Муравского поставовъ 11, бобровъ Дунайскихъ 50, шацовано за копъ 25; шапокъ фолдровыхъ копъ 5, шацовано за копъ 12, а метлевыхъ шапокъ копъ 6, шацовано за копъ 12; розинковъ кошъ каменей 6, шацовано за копъ 6; фикгъ кошъ каменей 10, шацовано за копъ 10; отъ того пришло копъ 3, грошей 28, пенезей 7. Далъ копъ 3, грошей 20; ласки грошей 8, пенезей 7; а на старое мыто вольность маеть. Возовъ его 2.

Васько Шандаевичъ, Кобринецъ, мѣлъ товаръ свой зъ Илжи: горшковъ бѣлыхъ и полеваныхъ копъ 5 за копъ 2; желѣза возовъ 6 по грошу 1 отъ кождого; отъ того пришло и далъ грошей 11, а старое мыто особливе платилъ.

Климко Авусовичъ, мѣщанинъ Могилевскій, мѣлъ до Слуцка зъ

Люблина товаръ свой: сукна Зеленокгорского поставовъ 123, полотна Коленского авцусу штукъ 20 за копъ 32; отъ того пришло копъ 9, грошей 56, пенезей 6. Далъ копъ 9, грошей 30; ласки грошей 26, пенезей 6; а старое мыто особливе платилъ. Возовъ его 3.

Масъ Борисовичъ, Пинчукъ, мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: тканицъ оксамитныхъ 34, фарбы фунтовъ полъ 2, а чапликовъ, иголъ, крейды, шпилекъ и фарботъ за копъ 5; отъ того пришло грошей 12, пенезей 5. Далъ грошей 12, а не додалъ пенезей 5; а старое мыто особливе платилъ. Тотъ товаръ свой мѣлъ на возѣ Ѳедора Клишевича.

МѢСЕЦЪ МАРЕЦЪ.

День 1.

Свиридъ Семеновичъ Шостакъ, мѣщанинъ Виленскій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой черезъ фурмана Адама Янушевича татарина: косъ 800 за копъ 40, паперу рѣзъ 112 за копъ 52, аеру каменей 2 за копъ 2, паперу грубого штукъ 6 за копу 1, грошей 30, розинковъ каменей 10 за копъ 10, а волосатику и петрушкового насѣнья, грушъ сухихъ, лекрацеи, фарбы жолтое—того всего за копъ 4 грошей 30, сливъ каменей 62 за копъ 20, грошей 40, инберу каменей полъ 4, отъ кождого по грошей 16, поесовъ оксамитныхъ за копъ 3, грошей 12, иголъ простыхъ за копъ 2, грошей 24, мѣди новое каменей 17½ за копъ 21, ножовъ Угорскихъ и полугорскихъ 2750 за копъ 40, еще ножовъ Угорскихъ тахеровъ 30 за копъ 5; онъ же мѣлъ черезъ другого фурмана Сафьяна Давыдовича татарина косъ 1600 шацовано за копъ 80, мѣди новое каменей 37 за копъ 44, грошей 44, мыла Грецкого каменей полъ 8 за копъ 15, купорвасу каменей 21 за копъ 12, еще мѣди новое каменей 5 и 10 за копъ 6; а потомъ дня 3 Марца онъ самъ Свиридъ мѣлъ на возѣ своемъ бакгазеи полштучковъ 15, шацовано за копъ 7, грошей 30, золота и серебра малярского за копъ 8, пѣнки морское и шалей и кгвиховъ и шлягу простого—того всего за копу 1 грошей 36, хустокъ Турецкихъ за грошей 24, масти бобковое за грошей 48, цынамону фунтовъ 36 по пенезей 7½, гвоздиковъ фунтовъ 12 по пенезей 7½, цетвару фунтовъ 10 по пенезей 7½, квѣту мушкатового фунтовъ 8 по пенезей 7½, галокъ мушкатовыхъ фунтовъ 10 по пенезей 7½, шефрану фунтовъ 11, устава по грошей 3, пенезей 5, шолку посполитого цвѣтного и чорного литръ 14 за копъ 21, фарбы малярское за копу 1 грошей 36, поесковъ оксамитныхъ за копъ 3, грошей 36; еще онъ же мѣлъ черезъ фурмана Кузму Богдановича татарина товаръ свой: ручницъ губчастыхъ 20 за копъ 6, грошей 40, орѣховъ у фасцѣ 10000, шацовано за копъ 2 грошей 30; отъ того пришло копъ 19, грошей 54, пенезей 3. Далъ копъ 18, грошей 30; ласки копа 1, грош. 24, пенезя 3; а на старое

мыто вольность маетъ. Возъ его 1, а фурманскихъ возовъ 9 Волковщина.

Иванъ Мартиновичъ Скуминовичъ, мѣщанинъ Виленскій, мѣлъ товаръ свой черезъ фурмана Адама Янушевича татарина зъ Люблина: у пудлѣ паперу рѣзъ 77 за копъ 38, грошей 30, каразеи поставовъ 12, отъ кождого грошей 4, пенезей 2, косъ у 2 фасахъ 750 за копъ 37, грошей 30, мѣди новое каменей 28 за копъ 33, грошей 36, стали каменей 40 за копъ 13, грошей 20, ножовъ Угорскихъ кгатунку фасъ 3 за копъ 130, сливъ каменей 45 за копъ 15; а потомъ дня 6 Марца онъ же мѣлъ черезъ фурмана Ахметя татарина косъ 1600 за копъ 80, ножовъ посполитыхъ Угорскихъ кгатунку фаса 1 за копъ 45, сукна Зеленокгорского поставовъ 22 по грошей 4, пенезей 2, сукна кгерлицы поставовъ 4 по грошей полъ 2, ножовъ полвенкгерскихъ тахеровъ 50 за копъ 8, ножовъ Угорскихъ посполитыхъ тахеровъ 60 за копъ 10, ножовъ съ костью тахеровъ 17 за копъ 4, сребра малярского книгъ 5 за копъ 2, инберу каменей 4 отъ кождого по грошей 16, бакгазеи полштучковъ 44 за копъ 22, килчибогу фунтовъ 20 за копъ 2, грошей 24, гвоздиковъ фунтовъ 13 по пенезей 7½, ножовъ зъ рогомъ тахеровъ 20 за копъ 5, ручницъ губчастыхъ 15 за копъ 5; еще онъ самъ Иванъ мѣлъ на возѣ своемъ шолку посполитого литръ 79, то естъ: цвѣтного литръ 49 за копъ 73, грошей 30, а чорного литръ 30 за копъ 36, еще шолку кренцоного картъ 5 за копъ 20, бакгазеи полштучковъ 53 за копъ 26, грошей 30, квѣту мушкатового фунтовъ 12 по пенезей 7½, цынамону фунтовъ 12 по пенезей 7½, сафьяновъ 60 за копъ 30; отъ того пришло копъ 30, грошей 33, пенезей 8½; далъ копъ 29, ласки копа 1, грошей 33, пенезей 8½; а на старое мыто вольность маетъ. Возъ его 1 а фурманскихъ возовъ 9 волковщина.

Карпъ Ивановичъ Могилевецъ мѣлъ товаръ зъ Люблина: сукна Зеленокгорского поставовъ 152 по грошей 4, пенезей 2, сукна Муравского поставовъ 15 по грошей 4, пенезей 2, сукна Ческого поставовъ 8 по грошей 4, пенезей 2, сукна Мышинского поставовъ 3 по грошей 4, пенезей 2, сукна Лунского поставовъ 3, отъ кождого по грошей 9, пенезей 2, сукна кгерунку поставовъ 2 по грошей 4, пенезей 2, ножовъ Угорскихъ и полугорскихъ кгатунку фасъ 3, шацовано за копъ 135, косъ 1500 за копъ 75, шапокъ посполитыхъ копъ 12, то естъ: фолдровыхъ копъ 6 шацовано за копъ 14, грошей 24, а метлевыхъ копъ 6 шацовано за копъ 12, ножовъ посполитыхъ розныхъ за копъ 60, перцу и инберу каменей полъ 2 по грошей 16, паперу рѣзъ 30 за копъ 15, сѣрки каменей 3 за копъ 3, селетры каменей 6 за копъ 6, мѣди новое каменей 10 за копъ 12, микгдаловъ фунтовъ 15 за копу 1, фикгъ полкаменя за грошей 48, насѣнья цыбульного фунтовъ 14 за

копу 1, мухояру нѣмецкого штучокъ 4 за копъ 6, цынамону фунтъ 1; отъ того пенезей $7\frac{1}{2}$, квѣту мушкатового полфунта, сливъ каменей 40 за копъ 13, грошей 20, желѣза возовъ 5 отъ кождого по грошу 1, шолку посполитого литръ 50, то естъ: цвѣтного литръ 30 за копъ 45, а чорного литръ 20 за копъ 24, фарбы ханеню фунтовъ 10 за копу 1, а дробныхъ крамныхъ речей за копъ 16, коверцовъ 2 шацовано за копъ 4, полотна Коленского штукъ 2 за копъ 4, полотна Кглокговского штучки 3 за копу 1 грошей 12, гвоздья латного фаски 2 за копъ 3, ручницъ губчастыхъ 10 за копъ 3, грошей 20; отъ того пришло копъ 32, грошей 26, пенезей 8; далъ копъ 30, грошей 30; ласки копа 1, грошей 56, пенезей 8; а старое мыто особливе платилъ. Возовъ его 19.

Аврамъ Маеровичъ, жидъ Пинскій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой черезъ Васька Мартинковича Пинчука: вина барилъ 3, отъ кождого по грошей 6; отъ того пришло и далъ грошей 18; а зъ старымъ мытомъ до Пинска пущоно.

Михайло Кузмичъ Дубовичъ, мѣщанинъ Виленскій, мѣлъ товаръ свой зъ Люблина черезъ фурмана Сенька Карачевича татарина, то естъ: сукна Анкглейского подлого у 2 кипахъ полпоставцовъ 20, шацовано за цѣлыхъ 10 поставовъ, за копъ 100; каразеи поставовъ 10, отъ кождого по грошей 4, пенезей 2; Зеленокгорскихъ поставовъ 36, отъ кождого по грошей 4, пенезей 2: Муравскихъ поставовъ 18, отъ кождого по грошей 4, пенезей 2; кгерлицы поставовъ 6, отъ кождого по грошей полъ 2; обвертки коло поставовъ помененыхъ кгерлицъ поставовъ 2; еще онъ же Дубовичъ мѣлъ косъ 700 за копъ 35; ножовъ Угорскихъ кгатунку фасъ 3 за копъ 130, паперу рѣзъ 16 за копъ 8, бакгазеи полштучокъ 15 за копъ 7, грошей 30; гвоздиковъ фунтовъ 8, цынамону фунтовъ 6, отъ кождого устава по пенезей $7\frac{1}{2}$, абшлягу, лекрацеи, килчибогу, насѣнья петрушкового, волосатику, зеркалъ, шалекъ, того всего по тросѣ за копъ 4, еще ножовъ Угорскихъ тахеровъ 30 за копъ 5; а фурманъ его Кузьма Богдановичъ татаринъ везъ товаръ его сукна Муравского поставовъ 19, Зеленокгорского поставовъ 7, отъ кождого по грошей 4, пенезей 2; сукна кгерлицы поставовъ 2 по грошей полъ 2. Отъ того пришло копъ 18, грошей 47, пенезей $2\frac{1}{2}$. Далъ копъ 17, грошей 30; ласки копа 1, грошей 17, пенезей $2\frac{1}{2}$. А на старое мыто вольность маетъ. Возъ его 1, а фурманскихъ возовъ 5 волковщина.

Никифоръ Михайловичъ, мѣщанинъ Виленскій, зъ Люблина мѣлъ товаръ свой черезъ фурмана Сенка Карачевича татарина: косъ 800 за копъ 40; а потомъ дня 4 Марца онъ самъ Никифоръ мѣлъ товаръ свой на возѣ своемъ: сукна Муравского поставовъ 3 по грошей 4, пенезей 2; бѣлки простое шевни 800 за копъ 3; поесовъ цетковатыхъ за копу 1, грошей 36; шолку посполитого литръ 9, то естъ: цвѣтного литръ 5 за копъ 7, грошей 30,

а чорного литръ 4 за копъ 4, грошей 48. Онъ же мѣлъ черезъ фурмана своего Кузьму Янушевича татарина товаръ свой: сливъ каменей 30 за копъ 10, заечинъ 420 за копъ 7, бѣлки простое 600 за копы 2, сукна Муравского поставъ 1, отъ того грошей 4, пенезей 2. Отъ того пришло копъ 3, грошей 26, пенезей $5^1/_2$; далъ копъ 3, грошей 20; ласки грошей 6, пенезей $5^1/_2$. А на старое мыто вольность маеть. Возъ его 1, а фурманскихъ возовъ 2 волковщина.

Артемъ Нестеровичъ, мѣщанинъ Виленскій, зъ Люблина мѣлъ товаръ свой черезъ фурмана Сафъяна Хоружого татарина; косъ 1600 за копъ 80, стали каменей 40 за копъ 13, грошей 20. А потомъ дня 6 Марца онъ самъ Артемъ мѣлъ на двухъ возѣхъ своихъ сукна Муравского поставовъ 21, ножовъ Угорскихъ пасовскихъ посполитыхъ малыхъ и великихъ тахеровъ 120 за копъ 20, бобровъ Дунайскихъ 60 за копъ 30, коверцовъ 9 за копъ 18. Онъ же мѣлъ товаръ свой черезъ фурмана Яблонского Богдановича татарина дня 8 Марца: милечу ладанового каменей 30 за копъ 40, паперу рѣзъ 52 за копъ 26. Отъ того пришло копъ 10, грошей 36, пенезей 5; далъ копъ 10, грошей 24; ласки грошей 32, пенезей 5; а на старое мыто вольность маеть. Возъ его 1, а фурманскихъ возовъ 4 волковщина.

День 3.

Афращъ Рахмаеловичъ, жидъ Могилевскій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой, то естъ: сукна Зеленокгорского поставовъ 80 по грошей 4, пенези 2, сукна кгерлицы поставовъ 47 по грошу 1, пенези 2, сукна Лунского поставовъ 5 по грошей 9, пенезей 2, сукна Муравского поставовъ 23 по грошей 4, пенезей 2, сукна Лупанского поставовъ 2 по грошей 6 отъ кождого, сукна шифтуху поставовъ $2^1/_2$, шацовано за копъ 50, сукна Ганского поставовъ 3, отъ кождого по грошей 4, пенезя 2, сукна каразеи поставовъ 11, отъ кождого по грошей 4, пенезя 2, сукна Влоского поставъ 1, шацовано за копъ 15, сукна утерфину поставы 2 за копъ 32, перцу камень 1, отъ того грошей 16, инберу полкаменя, отъ того грошей 8, сливъ каменей 10, шацовано за копъ 3, грошей 20, ножовъ Угорскихъ кгатунку фасъ 4 за копъ 180, косъ 1500, шацовано за копъ 75; отъ того пришло копъ 25, грошей 20, пенезя 2. Далъ копъ 23, грошей 30; ласки копа 1, грошей 50, пенезя 2: а старое мыто особливе платилъ. Возовъ его 13.

Шимонъ Гошковичъ, жидъ Дворецкій, мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: сукна каразеи поставовъ 10 по грошей 4, пенезя 2, сукна Лунского поставовъ 3 по грошей 9, пенезя 2, сукна Муравского поставовъ 13, сукна Зеленокгорского поставовъ 12 по грошей 4, пенезя 2, сукна шифтуху поставовъ 2, шацовано за копъ 40, шапокъ фолдровыхъ копа 1 за копъ 2, грошей 24, ножовъ Угорскихъ среднихъ и малыхъ за копы 3, розинковъ каменей 2 за копъ 2, сливъ каменей 22

за копъ 7, грошей 20; орѣховъ 15000 за копъ 3, грошей 30; полотна Козленского штукъ 2 за копъ 4, гвоздиковъ фунтъ 1, отъ того устава пенезей 7½; шефрану полфунта, устава грошъ 1, пенезей 7½; вина барилъ 2, отъ кождого по грошей 6; отъ того пришло копъ 5, грошей 45. Съ тымъ пущоно его до коморы мытное Новгородское, кгдыжъ водлугъ листу и росказанья его милости и старого мыта отъ товару его што мѣлъ до Люблина тутъ у Берестьи не беручи, отослано до тое коморы Новгородское. Возовъ его 3.

День 4.

Андрей Лавреновичъ, мѣщанинъ Виленскій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой на возѣ своемъ и черезъ фурмана Ахметія татарина: мѣди новое каменей 28 за копъ 33, грошей 36, ножовъ Угорскихъ среднихъ и малыхъ 1360 за копъ 20, паперу рѣзъ 13 за копъ 6, грошей 30, шолку посполитого литръ 10 за копъ 15, бѣлки простое розное 830 за копъ 7, грошей 30, вовкъ 1 за копу 1. Отъ того пришло копъ 3, грошей 29; далъ копъ 3, грошей 20; ласки грошей 9. А на старое мыто вольность маетъ. Возъ его 1, а фурманскій возъ волковщина.

Илья Хаймовичъ, жидъ Пружанскій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой: стали каменей 20 за копъ 6, грошей 40, сливъ каменей 40 за копъ 13, грошей 20, сукна Муравского поставовъ 11, каразеи поставовъ 4, сукна Кглокговского поставовъ 3, отъ кождого по грошей 4, пенезя 2, сукна Лунского поставовъ 3, отъ кождого по грошей 9, пенезя 2, фикгъ и розинковъ каменей 6 за копъ 6, паперу рѣзъ 5 за копъ 2, грошей 30, насѣнья цыбульного за копъ 2, перцу камень 1, отъ того грошей 16, кмену полкаменя, отъ того пенезей 7½, оливы камень 1 за копъ 3, рыжу полкаменя за грошей 36; отъ того пришло копъ 3, грошей 9, пенезей 8½; далъ копъ 3, ласки грошей 9, пенезей 8½. А на старое мыто вольность маетъ. Возовъ его 4.

Аврамъ Яковичъ, жидъ Пинскій, мѣлъ товаръ свой зъ Люблина: шапокъ метлевыхъ копъ 4 за копъ 8, а фолдровыхъ шапокъ копъ 3 за копъ 7, грошей 12, паперу рѣзъ 4, шацовано за копъ 2, бархану штукъ 2, шацовано за копъ 2, ножовъ цындаловыхъ за копу 1, грошей 36, поесовъ простыхъ за копъ 2, грошей 24, орѣховъ тисячей 20, шацовано за копъ 5, косъ 200, шацовано за копъ 10. Еще онъ же мѣлъ олова каменей 14 за копъ 3½. Отъ того пришло копа 1, грошей 51, пенезей 7½; далъ копу 1, грошей 48; ласки грошей 3, пенезей 7½. А зъ старымъ мытомъ до Пинска пущоно. Возовъ его 2.

День 6.

Кузьма Бодановичъ, татаринъ зъ Мерешлянъ, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой у коробцѣ невеликой до Вильни: картъ и образковъ малеваныхъ и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 16. Отъ того пришло и далъ грошей 40, а старое мыто особливе платилъ. То онъ мѣлъ на возѣ при товарѣ Михаила Дубовича.

Мартинъ Шимоновичъ, мѣщанинъ Виленскій, зъ Люблина мѣлъ черезъ фурмана Ахмета Бодановича татарина товаръ свой у кипахъ 2: сукна бунцелю, яко кгерлицу, поставовъ 62 по грошей полъ 2, сливъ каменей 30, шацовано за копъ 10, а онъ самъ мѣлъ на возѣ своемъ сукна Муравского поставовъ 8. Отъ того пришло копъ 2, грошей 31, пенезей 6; далъ копъ 2, грошей 24; ласки грошей 7, пенезей 6. А на старое мыто вольность маеть. Возъ его 1, а фурманскихъ возовъ 2 волковщина.

Бартошъ Юревичъ, Вильневецъ, мѣлъ товаръ свой зъ Подгорья: вина полкуфковъ 22, отъ кождого устава по грошей 36. Отъ того пришло копъ 13, грошей 12; далъ копъ 12, грошей 30, ласки грошей 42, а старое мыто особливе платилъ. Возовъ 22 фурманскихъ волковщина.

Балтромей Станиславовичъ, мѣщанинъ Виленскій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой: бобровъ подлыхъ карыхъ 20, шацовано за копъ 16, бѣлокъ шевне 700, шацовано за копы 3, мѣди старое горѣлое каменей полъ 3, шацовано за копъ 2, грошей 30; отъ того пришло грошей 53, пенезей $7^1/_2$; далъ грошей 50; ласки грошей 3, пенезей $7^1/_2$. Возъ его 1.

День 7.

Мартинъ Кузмичъ зъ Холма мѣлъ до Берестья привозное соли малое толпястое комяжокъ 2; отъ того пришло и далъ грошей 35. А старое мыто особливе платилъ.

Нестеръ Дмитровичъ, мѣщанинъ Слуцкій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой: сукна Муравского поставовъ 20, сукна каразеи поставовъ 9, сукна Зеленокгорского поставовъ 8, отъ кождого по грошей 4, пенезя 2, косъ 500, шацовано за копъ 25, мѣди горѣлое каменей 6 за копъ 6, стали каменей 23 за копъ 7, грошей 40, шапокъ фолдровыхъ копъ полтретьи за копъ 6, паперу рѣзъ 7 за копъ 3, грошей 30, а грубого паперу штука 1 за грошей 12, ножовъ Угорскихъ посполитыхъ за копъ 8, грошей 24, микгдаловъ камень 1 за копъ 2, ножовъ полугорскихъ за копъ 2, грошей 24, ножовъ цындаловыхъ за грошей 48, иголъ за копъ 2, волосатику фунтовъ 3 за грошей 24, гребеней за грошей 48, поесовъ оксамитныхъ за копъ 2, грошей 24, шолку чорного литръ 2 за копъ 2, грошей 48, а бѣлила, шилъ, постронковъ, дроту мосяжового, картъ и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 3. Отъ того пришло копъ 5, грошей 41, пенезя $2^1/_2$; далъ копъ 5, грошей 30; ласки грошей 11, пенезя $2^1/_2$. А старое мыто особливе платилъ; возовъ его 4.

День 8.

Стасъ Стиборовичъ зъ Ратна мѣлъ привезеное соли малое толпястое комяжокъ 2, въ нихъ тисячей 100; отъ того пришло и далъ грошей 35. А старое мыто особливе платилъ.

Ѳома Ивановичъ Голшаницъ, мѣщанинъ Виленскій, мѣлъ товаръ свой черезъ фурмана Яблонского Бодановича татарина до Вильни зъ

Люблина: сукна каразеи поставовъ 49, отъ кождого гроши 4, пенезя 2; а потомъ дня 10 Марца онъ самъ Ѳома мѣлъ на возѣ своемъ у коробцѣ сукна файлюндишу поставовъ полъ 2, въ нихъ локоть 60, шацовано за копъ 60; сукна расоту поставъ 1, въ немъ локоть 45, шацовано за копъ 36; сукна бурнатного подлого файлюндишу поставъ 1, въ немъ локоть 40, шацовано за копъ 32; насѣнья цыбульного каменей 9 за копъ 18, иголъ за копъ 32. Отъ того пришло копъ 10, грошей 50, пенезей 8; далъ копъ 10, грошей 30; ласки грошей 20, пенезей 8. А на старое мыто вольность маеть; возъ его 1, а фурманскій возъ 1 волковщина.

Иванъ Момоничъ, мѣщанинъ Виленскій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой черезъ фурмана Яблонского Бодановича татарина, то есть: сукна Зеленокгорского поставовъ 37, отъ кождого по грошей 4, пенезя 2; сукна кгерлицы поставовъ 52, отъ кождого по грошей полъ 2; быблей книгъ 38, шацовано за копъ 60, грошей 48; а потомъ дня 10 Марца онъ самъ Иванъ мѣлъ на возѣхъ своихъ сукна Муравского у кипѣ 1 поставовъ 40 по грошей 4, пенезя 2, а у другой кипѣ сукна Лунского поставовъ 10, а сукна Муравского поставовъ 18, скла скринекъ 6, шацовано за копъ 18, а особно въ лосѣ сукна файлюндишу поставовъ 3, въ нихъ локоть 115, шацовано за копъ 115; еще сукна подлого файлюндишу поставъ 1, въ немъ локоть 35, шацовано за копъ 28; сукна каразеи поставовъ 7, отъ кождого по грошей 4, пенезя 2; сукна кгерлицы поставовъ 6, отъ кождого по грошей полъ 2; шолку цвѣтного литръ 10, шацовано за копъ 15, а чорного шолку литръ 10, шацовано за копъ 12. Отъ того пришло копъ 20, грошей 28, пенезей 4; далъ копъ 19, ласки копа 1, грошей 28, пенезей 4. А на старое мыто вольность маеть; возовъ его 4, а фурманскихъ возовъ 2 волковщина.

Янъ Петровичъ Обукгель, мѣщанинъ Виленскій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой черезъ фурмана Яблонского Бодановича татарина: сукна файлюндишу полштучковъ 4, а одинъ цѣлый поставъ файлюндишу всего локоть 120, шацовано за копъ 120, сукна Анкглейского поставовъ 5, шацовано за копъ 60; еще онъ же Обукгель мѣлъ мѣшинъ 104 за копъ 24, бакгазеи штучокъ 10 за копъ 5, полуаксамиту чорного рытого полштучки 2, шацовано за копъ 5, оливы фасокъ 6, въ нихъ каменей 36 за копъ 72; а потомъ 10 дня Марца онъ самъ Обукгель мѣлъ при собѣ сукна Лямбарского синего поставъ 1, отъ того яко отъ кгерлицы грошей полъ 2. Отъ того всего товару пришло копъ 12, грошъ 1, пенезей 5; далъ копъ 11, грошей 30; ласки грошей 31, пенезей 5; возовъ фурманскихъ 2 волковщина.

Перхуръ Грицевичъ, мѣщанинъ Берестейскій, зъ Люблина мѣлъ товаръ свой: селетры каменей 4 за копъ 4, сѣрки камень 1 за копу 1, олова каменей 5 за копу 1, грошей 12, сафьяновъ 10 за копъ 5, мѣ-

шинъ 6 за копу одну, грошей 30,острыменъ древяныхъ за грошей 48. Отъ того пришло грошей 33, пенезей 7$^1/_2$; далъ грошей 32. Ласки грошъ 1, пенезей 7$^1/_2$. А на старое мыто вольность маеть.

Куней Васковичъ, мѣщанинъ Берестейскій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой: почеревизнъ бобровыхъ 17 шацовано за копъ 2, бобровъ карыхъ 6 за копъ 6, сливъ каменей 24 за копъ 8, грушокъ сухихъ каменей 16 за копъ 5. Отъ того пришло грошей 52 пенезей 5; далъ грошей 50; ласки грошей 2, пенезей 5. А на старое мыто вольность маеть.

Фраимъ Аврамовичъ, жидъ Берестейскій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой: полотна Кглокговского штучки 2 за грошей 48, цвилиху штучка 1 за грошей 40, шапокъ фолдровыхъ копа 1 за копъ 2, грошей 24, паперу рѣза 1 за грошей 30, а картъ, звонковъ, бѣли, мѣдовниковъ, ножовъ всякихъ розныхъ и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 8; далъ грошей 30, а не додалъ пенезей 9. А на старое мыто вольность маеть.

Мендель Пикъ, жидъ Берестейскій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой: мухояру нѣмецкого штука 1, шацовано за копу 1, грошей 30; бархану штучки 2 за копъ 2, цукру голова 1 за копъ 2, полотна Кглокговского штучки 3 за копу 1, грошей 12, паперу рѣза 1 за грошей 30, ножовъ Угорскихъ тахеровъ 12 за копъ 2, а полувгорскихъ ножовъ тахеровъ 6 за грошей 36, шапокъ фолдровыхъ копъ полъ 2 за копъ 3, грошей 36, желѣза возовъ 3 по грошу 1, гвоздья кгонтового фаска 1 за копу 1, а дробныхъ крамныхъ речей за копъ 4, грошей 24. Отъ того пришло грошей 50; далъ грошей 48. Ласки грошей 2. А на старое мыто вольность маеть.

Лебко Лазаровичъ, жидъ Берестейскій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой: розинковъ и фикгъ камень 1, шацованъ за копу 1; паперу рѣза 1 за грошей 30, цукру полъ каменя водлугъ уставы грошей полъ 2, бархану штучокъ полъ 2 за копу 1, грошей 30, картъ за грошей 30, ножовъ зъ мѣдью и съ костью за копъ 2, грошей 48, потали полъ штучки за копу 1, бѣли за грошей 14, ножиковъ малыхъ Угорскихъ тахеровъ 5 за грошей 48, а картъ, иголъ и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 6. Отъ того помененого товару пришло: грошей 38, пенезь 1, далъ грошей 36, ласки грошей 2, пенезь 1. А на старое мыто вольность маеть.

Шимонъ Урелевичъ, жидъ Берестейскій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой: сукна Муравского поставъ 1, паперу рѣзъ 2 за копу 1, картъ за грошей 48, ножовъ, шапокъ, капелюшовъ простыхъ 5 и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 3. Отъ того пришло грошей 16 пенезя 2; далъ грошей 16, а не додалъ пенезя 2. А на старое мыто вольность маеть.

Мошей Лазаровичъ Губаръ, жидъ Берестейскій, мѣлъ зъ Люблина товаръ свой: сукна Муравского поставъ 1, сукна Зеленокгорского

поставъ 1, отъ кождого грошей 4 пенезя 2; сукна кгерлицы поставъ 1, отъ того грошей полъ 2, паперу рѣзъ полъ 2 за грошей 48, цвилиху штукъ 4 за копъ 2, грошей 40; бакгазеи полштучковъ 3 за копу 1, грошей 30; капелюшовъ простыхъ китайкою подшитыхъ 12 за копъ 2, грошей 24; бѣли за грошей 48, полотна чирвоного штучки 2 за копу 1, зеркалъ за копу, влочки фунтъ за грошей 48, цынамону полъ фунта, отъ того устава пенезей 3½, ножовъ съ костью тахеровъ 2 за копу 1, а бѣлила, галуну, шпилекъ, клодокъ и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 6, грошей 24, инберу фунтовъ 4, отъ кождого по пенезей 5, розинковъ и фикгъ камень 1 за копу 1. Отъ того пришло копа 1 пенезей 7; далъ копу 1, а не додалъ пенезей 7. А на старое мыто вольность маеть.

Мордухай Изаковичъ Зубачъ, жидъ Берестейскій, зъ Люблина мѣлъ товаръ свой: паперу рѣза 1 за грошей 30, оливы фунтовъ 4 за грошей 24, мушкателы полъ барилка, отъ того грошей 20. Отъ того пришло грошей 22, пенезя 2½; далъ грошей 22, а не додалъ пенезя 2½. А на старое мыто вольность маеть.

День 8.

Цадекъ Игудичъ и Гехманъ Шахновичъ, жидове Межирѣцкіе, мѣли до Межирѣча съ Холмска рыбъ солоныхъ посполитыхъ бочокъ 36, отъ кождое водлугъ уставы по грошей 3. Отъ того пришло копа 1, грошей 48. Дали копу 1, грошей 45; а ласки грошей 3. А старое мыто особливе платили. Возовъ ихъ 6.

Гордей съ Холма мѣлъ до Берестья привезеное соли малое толпястое комяжокъ 3, въ нихъ тисячей 150. Отъ того пришло грошей 52, пенезей 5; далъ грошей 52, а не додалъ пенезей 5. А старое мыто особливе платилъ.

День 10.

Крыштофъ Тарасовичъ Орменинъ зе Львова мѣлъ зъ Люблина до Вильни товаръ Якубу Орменину черезъ мѣщанина Виленского Ивана Мамонича: узвязку мѣшинъ, 12 хустокъ бѣлыхъ Турецкихъ, 12 десятковъ цвячковъ до ботовъ. Тотъ увесь товаръ шацовано за копъ 14; пришло и далъ грошей 35. А старое мыто особливе платилъ. То было на возѣ при товарѣ Момонича помененого Ивана.

Иванъ Горѣлковичъ и Карпъ Хоцевичъ, мѣщане Берестейскіе, мѣли до Вильни зъ Илжи привезеныхъ горшковъ бѣлыхъ и полеваныхъ копъ 6, шацовано за копъ 24. Отъ того пришло копа 1 и дали копу 1; а старое мыто не пришлося и вольность маютъ.

День 11.

Гарасимъ Матфіевичъ Вильневецъ мѣлъ зъ Люблина товаръ свой: бѣлки 1640 за копъ 8, паперу рѣзъ 10 за копъ 5, почеревизнъ бобровыхъ 4 за грошей 24, гребелъ 30 за грошей 30, гвоздья кгонтового фаска за копу 1, заечинъ 9 и об-

рѣзковъ бобровыхъ за копъ 2, а кунихъ обрѣзковъ за грошей 12. Отъ того пришло грошей 44, далъ грошей 42, ласки грошей 2. А старое мыто якъ отъ того поменененого товару такъ и отъ того, што былъ у Берестьи купилъ, особливе платилъ. Возъ его 1.

Илья Липчичъ и Меркель Нововоховичъ, жидове Берестейскіе, мѣли до Слуцка зъ Люблина товаръ свой: косъ 600 за копъ 30, сукна Швебединского и Зеленокгорского поставовъ 25, сукна Муравского поставовъ 4, а каразеи поставовъ 2, еще сукна Муравского поставовъ 16, Элжужского сукна, яко Муравское, поставовъ 10, еще сукна Зеленокгорского поставовъ 8; еще они жъ мѣли особно сукна каразеи поставовъ 20, а Муравскихъ поставовъ 8,—отъ тыхъ всѣхъ суконъ вышей писаныхъ отъ кождого поставу по грошей 4, пенязя 2; а Лунского нѣмецкого сукна поставовъ 3, отъ кождого водлугъ уставы по грошей 9, пенезя 2, сукна кгерлицы поставовъ 8 по грошей полъ 2. Отъ того пришло копъ 8 грошей 19, пенезя 2; далъ копъ 8; ласки грошей 19, пенезя 2. А на старое мыто вольность маеть. Возовъ 4 фурманскихъ Брестскихъ.

Д е н ь 12.

Потапъ Ильяшевичъ, мѣщанинъ Берестейскій зъ Илжи мѣлъ товаръ свой: желѣза возовъ 10 по грошу 1, а горшковъ возъ 1, шацовано за копъ 4; отъ того пришло грошей 20 и далъ грошей 20. А на старое мыто вольность маеть.

Д е н ь 13.

Мордасъ Васюковичъ, мѣщанинъ Берестейскій, зо Кгданска мѣлъ селедцовъ бочокъ 4, отъ кождое по грошей 5, а кроликовъ 1000, шацовано за копъ 12. Отъ того прищло грошей 50; далъ грошей 48, ласки грошей 2. А на старое мыто вольность маеть.

Иванъ Череповичъ, мѣщанинъ Берестейскій, зо Кгданска мѣлъ селедцовъ бочокъ 4 отъ кождое по грошей 5, а кроликовъ ¼ тисечи, шацовано за копъ 3. Отъ того пришло грошей 27, пенезей 5; далъ грошей 26. Ласки грошъ 1, пенезей 5. А на старое мыто вольность маеть.

Войтехъ Шійскій кравецъ, мѣщанинъ Берестейскій, мѣлъ меду прѣсного бочокъ 2 зъ Ломзы, отъ кождое бочки водлугъ уставы грошей 12; далъ грошей 24, а на старое мыто вольность маеть.

Д е н ь 14.

Левко Левоневичъ, жидъ Другобыцкій, мѣлъ зъ Другобычи: соли малое толпястое комяжокъ 5, въ нихъ тисячей 250, отъ кождое 1000 водлугъ уставы по пенезей 3½. Пришло копа 1, грошей 27, пенезей 5; далъ копу 1, грошей 26, ласки грошъ 1, пенезей 5. А старое мыто особливе платилъ.

Борухъ, жидъ Луковскій, мѣлъ рыбъ солоныхъ зъ Холмска выметку бочокъ 13, отъ кождое водлугъ уставы по грошей 3. Пришло и далъ грошей 39. А старое мыто особливе платилъ.

Ицко съ товарищомъ своимъ Мош-

комъ Аврамовичемъ, жидове Межирѣцкіе, мѣли зъ Холмска рыбъ солоныхъ бочокъ 14, отъ кождое бочки по грошей 3. Пришло грошей 42; дали грошей 40, ласки грошей 2. А старое мыто особливе платили.

День 15.

Павелъ Шикуличъ, мѣщанинъ Берестейскій, мѣлъ до Нура рыбъ солоныхъ бочокъ 8, отъ кождое бочки по грошей 3. Пришло и далъ грошей 24. А на старое мыто вольность маеть.

Лукашъ Сергуновичъ, мѣщанинъ Берестейскій, до Польски мѣлъ рыбъ солоныхъ бочокъ 4; далъ грошей 12. А на старое мыто вольность маеть.

День 17.

Лукашъ Тарасовичъ, мѣщанинъ Берестейскій, до Нура мѣлъ ременье роботы римарское и швецкое, боты, черевики, узды, попруги, бичи, чрески, всего того шацовано за копъ 10. Отъ того пришло грошей 25, и далъ грошей 25. А на старое мыто вольность маеть. Возъ его 1.

Карпъ Андріевичъ Берестянинъ, подданый бискупій, мѣлъ товаръ свой до Нура: ременье роботы римарское и швецкое за копъ 9. Отъ того пришло грошей 22, пенезей 5; далъ грошей 22, а не додалъ пенезей 5. А старое мыто особливе платилъ; возъ его 1.

Дмитръ Пополоховичъ, подданый бискупій Берестянинъ, мѣлъ товаръ свой до Нура: ременье роботы швецкое, боты и черевики за копъ 6. Отъ того пришло и далъ грошей 15. А старое мыто особливе платилъ. Возъ его 1.

Демьянъ Гордіевичъ Берестянинъ, подданый бискупій, мѣлъ товаръ свой до Польски до Нура: ременье роботы римарское, бичи, поески, чрески, игольники; всего того за копъ 5. Отъ того пришло грошей 12, пенезей 5; далъ грошей 12, а не додалъ пенезей 5. А старое мыто особливе платилъ; возъ его 1.

Хачко Өедоровичъ Орменинъ зъ Каменца Подольского мѣлъ до Каменца у Берестьи купленыхъ тхоровъ полтора сорока за копъ 2, грошей 36; далъ грошей 6. А старое мыто особливе платилъ.

Боданъ Куриловичъ, мѣщанинъ Берестейскій, мѣлъ товаръ свой до Нура: ременье роботы римарское, и портекъ плотенныхъ, и 10 паръ черевиковъ маленькихъ дѣтинныхъ; всего того огледавши шацовано за копъ 4; далъ грошей 10. А на старое мыто вольность маеть.

Максимъ Өедоровичъ, мѣщанинъ Берестейскій, до Нура мѣлъ товаръ свой: ременье роботы римарское, узды, бичи, поесы, мошонки, чересы, бичи; то все шацовано за копъ 9. Отъ того пришло грошей 22, пенезей 5; далъ грошей 22, а не додалъ пенезей 5. А на старое мыто вольность маеть. Возъ его 1.

Демьянъ Карповичъ, мѣщанинъ Берестейскій, мѣлъ до Лукова: рыбъ солоныхъ выметку бочокъ 7, отъ кождое бочки по грошей 3, водлугъ уставы; пришло грошей 21, далъ грошей 20, ласки грошъ 1. А на старое мыто вольность маеть.

День 19.

Пилипъ Загайковичъ Красноставецъ мѣлъ зъ Польски до Кобрыня: скленицъ возокъ 1 не полный, шацовано за копъ 3. Отъ того пришло грошей 7, пенезей 5; далъ грошей 7, а не додалъ пенезей 5. А старое мыто не пришлося.

День 20.

Шимко Янчичъ зъ Ратна мѣлъ соли малое толпястое до Берестья привезеное комяжокъ 3, въ нихъ тисячей 150. Отъ того пришло грошей 52, пенезей 5; и далъ грошей 52, пенезей 5. А старое мыто особливе платилъ.

Валентій Шикуличъ, Пинчукъ, мѣлъ товаръ свой зъ Познанья: сукна Кглокговского поставовъ 10, отъ кождого по грошей 4, пенезя 2. Пришло грошей 42; далъ грошей 40, ласки грошей 2. А зъ старымъ мытомъ до Пинска пущоно; возъ его 1.

Павелъ Филистовичъ зъ Любомля мѣлъ до Берестья привезеное соли малое толпястое комяжокъ 4, въ нихъ тисячей 200, отъ кождое тисечи водлугъ уставы по пенезей 3½. Пришло и далъ копу 1, грошей 10. А старое мыто особливе платилъ.

День 21.

Гаврило Паненка, мѣщанинъ Берестейскій, съ Познанья мѣлъ товаръ свой: кроликовъ тисячей полъ 3, шацовано за копъ 30; сукна цвиликовского поставовъ 12 по грошей 4, пенезей 2, сукна Лунского поставовъ 2 по грошей 9, пенезей 2, сукна каразеи поставовъ 2 по грошей 4, пенезя 2, сукна кгерунку поставовъ 2 по грошей 4, пенезя 2, сукна Кглокговского поставъ 1 по грошей 4, пенезя 2, сукна Ческого поставъ 1 по грошей 4, пенезя 2; ножовъ Свидницкихъ за копъ 8, шапокъ метлевыхъ копъ 7 за копъ 14, а фолдровыхъ шапокъ копъ 8 за копъ 21, грошей 12. Отъ того пришло копъ 4, грошей 37; далъ копъ 4, грошей 30, ласки грошей 7. А на старое мыто вольность маеть.

День 22.

Иванъ Пилиповичъ, мѣщанинъ Берестейскій, мѣлъ товаръ свой зъ Илжи: горшковъ бѣлыхъ и полеваныхъ возовъ 4, шацовано ихъ за копъ 16; отъ того пришло грошей 40, и далъ грошей 40. А на старое мыто вольность маеть.

День 23.

Ивашко Грицковичъ Сокальскій мѣлъ зъ Холма до Берестья привозное соли комяжокъ 3, въ нихъ тисячей 150. Отъ того пришло грошей 52, пенезей 5; далъ грошей 50, ласки грошей 2, пенезей 5. А старое мыто особливе платилъ.

День 24.

Трохимъ Плевчичъ, мѣщанинъ Берестейскій, мѣлъ до Янова и далѣй за границу рыбъ солоныхъ посполитыхъ бочокъ 4, отъ кождое по грошей 3; пришло и далъ грошей 12. А на старое мыто вольность маеть.

Данило Милковичъ, мѣщанинъ Пинскій, мѣлъ зъ Познанья товаръ свой, то естъ: сукна Муравского поставовъ 11 по грошей 4, пенезя

2; сукна Швебединского поставовъ 10 по грошей 4, пенезя 2, каразеи поставовъ 5 по грошей 4, пенезя 2, сукна Лунского поставъ 1, отъ того грошей 9, пенезя 2, киру и Быковского и Кглокговского; сукна яко кгерлицы поставовъ 8, отъ кождого по грошей полъ 2, шапокъ посполитыхъ копъ 20, то естъ: фолдровыхъ копъ 8, шацовано за копъ 19. грошей 12, а метлевыхъ копъ 12, шацовано за копъ 24; оксамиту кгамаину штука 1, въ ней локоть 37, шацовано за копъ 28, китайки локоть 45, шацовано за копъ 6, полотна Коленского авшусу штукъ 6 за копъ 12, бархану штучка 1, шацовано за копу 1, перцу каменей полъ 2, отъ кождого каменя по грошей 16, кмену каменей полъ 2, устава по грошу 1, пенезей 5, инберу фунтовъ 2, отъ кождого по пенезей 5, гвоздиковъ фунтъ 1, цынамону фунтъ 1, отъ кождого устава по пенезей 7½, шефрану фунтовъ 2, отъ кождого устава по грошей полъ 4, ножовъ Свидницкихъ за копъ 4, а иголъ, чапликовъ, картъ и иныхъ дробныхъ крамныхъ речей за копъ 8, орѣховъ Влоскихъ за копу 1. Отъ того пришло копъ 7, грошей 4, пенезь 1½; далъ копъ 6, грошей 48, ласки грошей 16, пенезь 1½. А зъ старымъ мытомъ до Пинска пущоно; возовъ его 3.

День 26.

Юрей Харватъ Венгринъ мѣлъ до Вильни зъ Кракова товар свой: шабель оправныхъ 41, шацовано за копъ 41, а перья журавего за копъ 50. Отъ того пришло копъ 3, грошей 47, пенезей 5; далъ копъ 3, грошей 47, а не додалъ пенезей 5. А старое мыто особливе платилъ. Возъ его 1.

Давыдъ Пчолчичъ, жидъ Муравицкій зъ Волыня, мѣлъ зъ Острога товаръ свой, то естъ: поесовъ тимцовыхъ кованыхъ 150, а стременъ древяныхъ паръ 150, тебенковъ паръ 8, сѣделъ малеваныхъ 4. Тотъ увесь товаръ его шацованъ за копъ 16. Отъ того пришло и далъ грошей 40. А старое мыто особливе платилъ.

День 30.

Павелъ Шикуличъ, мѣщанинъ Берестейскій, зъ Соколова мѣлъ меду прѣсного бочокъ 2, отъ кождое водлугъ уставы по грошей 12. Пришло и далъ грошей 24. А на старое мыто вольность маетъ. — По тотъ день докончился мѣсецъ Марецъ.

Вторая половина этой книги печатается въ 4 томѣ Археографическаго Сборника.

в) ПИСЬМА.

113.

1733 г. Февраля 17 дня. Письмо графа Остермана къ старостѣ Мерецкому Сапгѣѣ.

Monseigneur.

M-r le Lieutenant Collonel de Lieven venant d' être envoyé en Litthuanie, Sa Majesté Imperiale l' a chargé exprès d' assurer Vôtre Excellence de Son éstime toute particulière et de la confiance qu' Elle a, que dans un cas si interessant comme celui, qui vient d' exister par la mort inopinée du Roy de Pologne, Vôtre Excellence selon sa droiture ordinaire et le zèle et l' amour, qu' Elle a toujours temoigné pour Sa patrie, ne perdra jamais de vue ce qui peut servir à Sa veritable prosperité.

Les répresentations que le dit M-r de Lieven a ordre de faire sont telles et d' une nature, qu' elles convaincront Vôtre Excellence et tout le monde de la droiture des intentions et des sentiments favorables, que Sa Majesté Imperiale continue d' avoir pour le vrai bien d' un royaume, avec lequel Elle a le plaisir d' etre si étroitement unie et dont le bonheur ne lui tient moins à coeur que Son propre, je m' en rapporte à lui et à ce qu' il aura l' honneur d' exposer plus amplement de bouche à Vôtre Excellence.

Sa commission et ses bonnes qualités ne sauroient que lui procurer un accueil favorable.

La confiance, Monseigneur, dont Vous voudriez bien l' honorer ne peut être reçue par Sa Majesté Imperiale, que comme une marque de la continuation de Vos bonnes intentions, et dont Elle ne laissera pas de Vous avoir une reconnoissance entière aussi bien que reelle.

C'est par ordre exprès de Sa Majesté Imperiale, que j' ai l' honneur d' en assurer Votre Excellence.

En m' aquitant des ordrés si gracieuses de ma très Auguste Souveraine, j' ai en même temps le plaisir et la satisfaction de Vous renouveller, Monseigneur, les assurances du respect et de la plus parfaite consideration du monde, avec laquelle je ne cesserai pas d' être, Monseigneur, de Votre Excellence le très humble et très obeissant serviteur Osterman. S-t Petersbourge le 17 Fevrier 1733.

Адресъ: A son Excellence Monseigneur le Comte Sapieha starosta Merecki.

114.

1755 г. Февраля 25 дня. Письмо Михаила Масальскаго, каштеляна Виленскаго, писаное послѣ сеймиковъ, предшествовавшихъ открытію трибунала въ Вильнѣ.

Monseigneur.

Odbierając nieustające łaski y przyjazni IWWM. Pana dowody, inaczey respondere nie należy, jak zwykłą wdzięcznością y należytą usługą, do oswiadczenia którey y w dalszych IWWM. Pana obowiązkach ochoczych moich nie ubliżę chęci, w czym kolwiek być mogę utilis pro posse meo do służenia JWWM. Panu.

Okupienie struny nie jest dopiero de tempore, ponieważ teraznieyszy possessor zaczął przeszłego roku triennium.

W równym y mnie trzyma podziwieniu nowa forma consulendi na teraznieyszych seymikach gromnicznych, przez co sami jesteśmy publici mali fabri. Jeżeli JWWM. Pan na początek Trybunału zechcesz ziechać do Wilna, upraszam mię po ufale uwiadomić, a teraz zostaję z nieskończoną na zawsze obserwancyą JWWM. Pana z serca życzliwym bratem y unizonym sługą M. Massalski K. W. H. P. W. X. Ł. 25 Febr. 1755, w Sidrze.

115.

1755 г. Декабря 28 дня. Письмо Яна Масальскаго, сообщающее, по поводу прибытія Французкаго посла Броліо, нѣкоторыя черты изъ жизни и нравовъ тогдашней Польши и отношеній ея къ другимъ державамъ.

Jaśnie Wielmożny Mści Panie Referendarzu wielkiego xięstwa Litewskiego, moy wielce mści Panie y serdeczny dobrodzieju!

Uprzedziłeś mnie łaskawie JWWM. Pan dobrodziey powinszowaniem swoim, ale życzeniem rozmaitych pomyślności nikomu się przewyższyć, ani zrównać nie dam; te jednak w krótkich zamykam słowach: crains, que le verbiage ne surpasse le souhait.

Niechay Jezus-dziecina każde twoje dziecie
Wielkim człekiem uczyni w oyczyznie y w świecie.

Gazet tu takich u nas nie słychać, jakie się przy głupich godzinach bez podziwienia w Minsku przytrafiają. Innego gatunku co mogłem nanizać posyłam, et quidem od publicznych zaczynam: iż poseł Francuzski Brolio przybył do Drezna z wielkiemi pieniędzmi, podobno connoissant le faible de notre Cour; chce tym sposobem przywiązać do Francuzskich interessow, do czego y graf Bryl łatwo przystąpi étant très attaqué de ce même faible. Jednak ma być nie podług zwyczaju swego widocznie

consternatus, jedni sądzą, że dla tego, że dom Saski w oczewiste wdaje niebezpieczenstwo, drudzy rozumieją, iż królewic Karol lui tend des grandes pièges. Utwierdza nas w tey opinii, że dwor z Francią złączyć się mysli, to, iż summ Angielskich y za przypomnieniem od Anglij przyimować nie chce, lubo się znayduje w nagłey potrzebie odebrania onych.

Xiąże IMśc Kanclerz czynił relacyą oycu mojemu, iż król Pruski cale interessować się nie chce do przechodu Moskwy przez Polskę.

Tenże xiąże Imśc rezolwował się był na statuycyą, baby dekretem nakazaney, y już ją przysłał do Słonima, ale remonstracyami przyjacielskiemi reflektowany w Słonimie ją zatrzymać kazał.

Imśc xiądz biskup Wilenski częscią dla słabosci, częscią dla spoczynku łóżkiem się bawi, ale ten jego wczas wiele nam bezsenia przyczynił. Teraz w lepszym się znajduje zdrowiu.

Au sujet de mon établissiment je n' ai jamais pensé si serieusement qu' à presant, plus que j' y pense moins je trouve de raisons à me marier, je crois pourtant que je ferai mieux de le faire sans rime sans raison, comme la pluspart des gens le fait. Cependant je voudrais prendre une femme, qui soit contente également du bon que du mauvais sort, comme cette Italienne qui disoit.

Povera si! ma contenta.
Nuda si! ma contenta.

Słychać tu u nas, że w Minsku wyklinano po kościołach marszałka Wołkowyskiego, nie wiem za co; znać nie musiał mieć sprawy w trybunale, że go swieckim sprawiedliwości mieczem ciąć nie mogli, duchownego nań zażyli. Nie dościgłe są sądy Boskie—Lizbona sprawiedliwa upada, a Minsk stoi.

Skracaiąc uprzykrzenie w czytaniu przydłuższego listu, tym kończę, żem jest y być pragnę bez uprzykrzenia dozgonnie JWWM. Pana serdecznego dobrodzieja szczero życzliwym bratem y nayniższym sługą Jan Massalski swą ręką. Dnia 28 Decembris 1755. w Myszy.

Янъ Масальскій былъ Маршалокъ Гродненскій. См. Несецкаго т. 6.

116.

1756 г. Марта 27 дня. Письмо короля Августа III къ подканцлеру Литовскому по поводу угрожавшихъ смутъ и волненій, предъ собраніемъ Литовскаго трибунала.

Monsieur le Vice Chancelier de Lithuanie.

Ayant eû le bonheur de maintenir jusqu' ici par la grâce de Dieu une parfaite tranquillité dans Mon royaume et donnant tous Mes soins pour l'heureuse continuation d' icelle J'apprends avec douleur, que des animosités particulières divisent les esprits des citoyens, que la noblesse des pa-

latinats est excitée et qu' on leve des trouppes particulières. Or comme il est à craindre, que ces animosités n' ayent de funestes suites et qu'elles n'eclatent à l'occasion de l'approche de la prochaine fondation du Tribunal du Grand Duché de Lithuanie, Je Vous exhorte, Monsieur le Vice Chancelier de Lithuanie, d' apporter toute Votre attention au maintien de la tranquillité, à quoi Vous êtes d'autant plus propre que Vous avez sagement sû Vous ménager la confiance des uns et des autres. Vous declarant d' ailleurs que quant au choix même du Marechal Je le laisse entièrement à la liberté des suffrages, bien entendû que l' election se fasse dans l' ordre requis sans aucune violence et qu' on observe exactement tout ce que les loix, dont Vous êtes un des gardiens, ont préscrit à ce sujet. J' espere que Vous y contribuerez de Votre mieux avec une serieuse application et dans cette confiance Je prie Dieu, qu'il Vous ait, Monsieur le Vice Chancelier de Lithuanie, en Sa sainte et digne garde. Fait à Dresde ce 27 de Mars 1756. Auguste Roi.

Адресъ: au Vice Chancelier de Lithuanie.

117.

1756 г. Апрѣля 6 дня. Письмо Михаила Масальскаго, гетмана польнаго В. К. Л., писанное по поводу собранія трибунала въ Вильнѣ.

Monseigneur.

Co mi indigitavit szczera przychylność serca mego ku JWWM. Panu, wyraziłem to in sensu meo w przeszłym liście pro interesse JWWM. Pana.

Rezolucye ode dworu to w sobie sonant, iż dwor w promocyi ad fasces trybunału chce być indifferens.

Quis successus będzie z konferencyi w Zdzięciele, innotescet nam wszystkim.

I tu fertur, iż xiąże JMść chorąży nie pospieszy do Wilna na reassumpcyą trybunału z Wiednia, gdźie dopiero się nayduje incognito, różne tam sprawuje apparencye, a potym ma się prezentować dworowi tamteyszemu.

Dziękuję wielce JWWM. Panu za przyłączoną rezolucyą xięcia Jmści hetmana na propozycye xięcia Jmści kanclerza.

Straty godnego brata JWWM. Pana, JMści Pana Kiełczewskiego całym sercem żałuję y uprzeymie życzę, aby solatiorum Pater naypożądańszemi JWWM. Panu nadgrodził pomyślnościami, zostając z należytą obserwancyą JWWM. Pana z serca życzliwym bratem y uniżonym sługą M. Massalski K. W. H. P. W. X. L. 6 Apr. 1756; z Wieysiey.

118.

1756 г. Апрѣля 6 дня. Письмо Яна Масальскаго по поводу съѣзда въ Вильну на трибуналъ.

Jaśnie Wielmożny Mości Panie Referendarzu Wielkiego Xięstwa Litewskiego, moy wielce Mości Panie y serdeczny dobrodzieju!

Im bliższy czas powidania z WM. wielmożnym panem nadchodzi, tym większą wzbudza we mnie niecierpliwość, tak dalece, że godziny zdadzą się być dłuższe nad zwyczay, słońce w biegu swym zda się wstrzymywać, miesiąc y gwiazdy nie o powinnym czasie wschodzić y zachodzić, iż ledwie szalonemu matematykowi nie wierzę, że ziemia z osi swey wzruszona. Radbym, żeby te niedziel trzy, które godzinami, dniami y tygodniami rachować trzeba, jednym zbiegły momentem, a tym samym przyśpieszyły te chwile, w których konwersacyi uczęstnikiem, a przez nią pięknych jego myśli będę depozytem. Ja zaś moich obowiązanych kopią lub niedoskonałą (bo sposob opisania przewyższają) w powinszowaniu świąt Zmartwychwstania Pańskiego przesyłam. Niech zwyciężca WM. Panu umysłem nieprzyiacioł, naydługoletnieyszych staruszkow wiekiem, naywiększych ludzi sławą, naydostatnieyszyh fortuną, mnie zaś da wszystkich w WM. Pana przewyższać przyiaźni.

Z gazet donoszę, iż z woiewodztw y powiatow tuteyszych, jako to: Brzeskiego, Grodzieńskiego, Wołkowyskiego, Słonimskiego gminem szlachta na Trybunał jedzie, dla którey nasi stancye naymują w Wilnie y certum quantum na stoły naznaczają, w Słonimie zaś na każdego po 8 . . . rozdają.

Słychać tu, iż Orsza, Mścisław y Brasław na koń wsiadają, co konfirmacyi potrzebuje, jednak to pewna, że starosta Orszański in comitatu więcey dwóch set koni ma do Wilna przybyć, toż y Hołyńscy mają ze Mścisławia uczynić.

Xiąże hetman tandem dał się nakłonić, że do xiężney woiewodziney Nowogrudzkiey pojachał y jest w Dzień . . . — ciele. Mamy nadzieją, że tam demittet de vigore, jednak xiąże krayczy y starosta Rzeczycki ludzi zaciągają. Xiąże chorąży ludzi swoich pod komendę xięcia miecznika oddał.

Xiąże kanclerz lubo deklarował bytność swoją do Wilna na początek Trybunału, jednak muszę wątpić, żeby odległość y niewygoda drogi nie zatrzymała, którą by musiał naglc y chyba pocztą odprawić, dla krótkiego czasu, który sobie na tę podróż naznaczył.

Hetmanowa wielka z marszałkową wielką dużo się byli pokłócili, ledwie ich pogodzili mężowie y to na trzecim mieyscu w Swirzniu.

Kopią portretu Saxonii y Polski posyłam do podobieństwa, jeszcze siła nie dostaje.

Wyznaję mię z należytym respektem być JWWM. Pana, serdecznego dobrodzieja szczerze życzliwym bratem y nayniższym sługą Jan Massalski swą ręką.

119.

1756 г. Апрѣля 17 дня. Письмо короля Августа III къ воеводѣ Полоцкому, по поводу волненій при открытіи Литовскаго трибунала, и по дѣлу о выборѣ маршалка.

Monsieur le Palatin de Polock. Ayant eû le bonheur de maintenir jusq' à présent par l' aide de Dieu une parfaite tranquillité dans Mon Royaume, Je serois fort faché, si malgré tous les soins, que Je Me donne pour sa conservation, elle fut alterée par des animosités particulieres, qui divisent les ésprits des citoyens, et qui ne peuvent être que très nuisibles à l'état. J' apprens avec douleur, que ces animosités se manifestent de plus en plus en Lithuanie à l'approche de la fondation du Tribunal de ce grand Duché. Et comme il est à craindre qu' il n' en resulte des brouilleries ouvertes et dangereuses pour le repos de la Province, Je souhaite beaucoup, qu' on cherche tous les moyens possibles, par lesquels on puisse porter les ésprits à l' union et ménager un accord désirable, afin que chacun préferant le bien public à des considerations particulières, tous concourrent également à un établissement pacifique du dit Tribunal. Or comme je crois, que vous rendrez à l' ouverture du Tribunal, Je vous écris exprès pour vous faire connaitre Mes intentions là dessus et pour vous dire en même temps, que quant au choix du Mareschal, Je le laisse entièrement à la liberté des suffrages, bien entendû, que l' élection se fasse dans l' ordre requis sans aucune violence, et qu' on observe exactement tout ce que les loix préscrivent à ce sujet. J' éspère que vous y contribuerez de votre mieux avec une serieuse application, et dans cette confiance Je prie Dieu, qu' il vous ait, Monsieur le Palatin de Polock, en sa sainte et digne garde. Fait à Dresde, ce 17 d' Avril 1756. Auguste Roi.

Адресъ: Au Palatin de Polock.

120.

1756 г. Іюня 26 дня. Письмо Яна Масальскаго, сообщающее нѣкоторые частные факты по поводу трибунала и общій взглядъ на тогдашнее печальное состояніе правовъ Литвы.

Jaśnie Wielmożny Mości Panie Referendarzu Wielkiego Xięstwa Litewskiego, moy wielce mości Panie y serdeczny dobrodzieju!

Dla wyiazdu, którego co moment spodziewaliśmy się z Wilna, nie przyszło mi się nadgłosić JWWM. Panu, serdecznemu dobrodziejowi, z tamtego mieysca; teraz tedy nadgradzam to omieszkanie involontaire, donosząc, iż tego dnia, którego mieliśmy z Wilna wyiachać, raczey tego mo-

mentu JM. Panowie Sosnowski y Horaim przyszli do oyca moiego, radząc się, czy dobrze to będzie, ieżeli pisarza odsądzą, czego oyciec moy cale nie pochwalił, sądząc za rzecz nieprzystoyną—ex suggestu zawziętości, człowieka na honorze y substancyi zgubić. Wraz po wyiezdzie oyca moiego suplikę podali pan Giecewicz, pan Korf y inni do Trybunału na pana pisarza y regentow o depaktacyą, którym Trybunał termino tacto nakazał rosprawę, o czym dowiedziawszy się pan pisarz sam zbiegł y pana strażnika Litewskiego sprowadził. Dziś nas doszła wiadomość, że Abramowicz do Sosnowskiego z pogróżkami iakowemiś posłał, J. M. xiąże referendarz, brat móy, zaś oznaymuie, że z wyzywaniem oboie to iezeli się stało, sans consequence byłoby uczyniono: bo w takich okazyach il devroit faire tout à fait le contraire. Tenże brat oznaymuie, że JM. Pan podskarbi wielki Litewski umyślił cale odsądzić malgré les instances de mon père.

Ponieważ je ne me trouve pas d'avoir des nouvelles assez tôt, pour Vous donner des fraiches, je vous donnerais toujours telles que j'en aurois.

Soli: Brat móy podskarbi nadworny Litewski, nie będąc cale upewnionym, że może być posłem z Grodna, stara się zostać z Kowieńskiego, do czego się wielce interessuie xiąże kanclerz y pan podskarbi wielki Litewski, vel maxime Zabiełowie deklaruią, ale się refferował ad conferendum z familią, a precipue z p. surrogatorem bratem swoim; znać iednak to po nim, że ieszcze coś menażuie, takeśmy u siebie osądzili, że czeka, co się stanie w Nieświżu z sprawą iego w sądach hetmańskich, będąc zapozwanym od własnego towarzysza o niewypłacenie żołdu, a po odeszłey tey sprawie, ma, ut fertur, porucznikowstwo przedać y cale się przywiązać do xiążeńcia kanclerza. Sami mnie w Wilnie powiadali, że wkrótce będą się z naszemi familiaryzować barziey, niż przed tym. A podskarbi wielki upewnił mnie, że teraz actu koło tego chodzi, y wkrótce dokaże, że odtąd seymiki Kowienskie od nikogo dependować nie będą, prócz niego, y to dołożył: ani od xięca kanclerza, ani od pana podkanclerzego, tylko odemnie samego.

Oyciec móy był tu przymowany splendidissime od Jego Mości Pana kasztelana Witebskiego. Miasto z cechami, z harmatami y perorami xięża Jezuici z Akademią mówną (bo ich kilkunastu perorowali) potykali.

Le caractère du pays est tel: flateurs remplis de vanité faisant valoir toutes ses actions, peu sincères, plus éstimant l'interêt que les personnes vertueuses, esclaves de l'eclat de la fortune. A présent je reconnois de plus en plus combien je dois éstimer des personnes douées des bonnes qualités d'autant plus, que je les trouve partout en très petit nombre.

Nie tylko w odległości tak nie blizkiey, ale i za brzegami świata z stałym na zawsze umysłem piszę być JWWM. Pana, serdecznego dobrodzieia, szczerze życzliwym bratem y nayniższym sługą Jan Massalski swą ręką.

121.

1757 г. Письмо Михаила Масальскаго, сообщающее извѣстія по поводу собранія трибунала въ Вильнѣ, и касающееся нѣкоторыхъ событій этого времени.

Monseigneur.

Uteskniony bez wiadomości o powodzeniu y obrotach JWWM. Pana, odebrałem ją teraznieyszą pocztą z radością. Dziękuję uniżenie za łaskawe interessowanie się ad successus domu mego. Wszystkie JWWM. Pana przestrogi zachowywać będę w posłaniu do Warszawy dla obserwowania skłonności in publicis et privatis dworu naszego y dla zatrzymania determinacyi o przyszłym Trybunale, na co nie widzę inszego sposobu, tylko authoritativum et in publico kredyt mające subjectum destinare.

Xiąże Jego Mość hetman wielki wielkiego xięstwa Litewskiego jeżeli pojedzie dla widzenia się z jego mość panem feldmarszałkiem Apraxinem, winszuję szczęśliwey drogi, a ja w domu zostanę, nie widząc pro publico, żeby to miało być utile.

Xiąże Jego Mość hetman nie mówił mi nic o to, żebym nie jechał do Wilna na początek Trybunału y nie może formować sobie offensam, że tam byłem compellatus od Jego Królewskiey Mości listem contribuendo do spokoyności y do ułożenia stopnia jakiegokolwiek dla pojednania rozróznionych animuszow.

Na jarmark Myszski solennie zapraszam oboyga Jaśnie Wielmożnych WM. Państwa y innych Ich mościow, obiecaney gościny oczekiwać będę, lubo od Jaśnie Wielmożnego Pana kasztelana nie miałem w tym żadney rezolucyi.

Rozgłoszono tu, jakoby Pragę miał dybydź król Pruski z stratą wielu generałow, officerow y woyska swego, tak, że jeden regiment ostatni kapitan musiał komęderować, y jakoby miał wiele armat y sześć millionow talerow w kassie zabrać, ale z tey poczty o tym nil constat. Flota Moskiewska koło Piławy krąży y dwa okręta Prusskie, zbożem ładowane zabrała. Kleypedę mają attakować. Woyska wszystkie ściągają się koło Kowna, znajdujące się in quantitate 40,000. Allegant, że do 120,000 mają przyść; w Grodnie tylko regiment kiryssyerow y 2,000 kozakow stoi. Magazyn założyli, y wicinami puszczają do Kowna, których już kupili z dziesiątek. Y ja jedną przedałem, lubo mię dużo ukrzywdzili, nie przepuściwszy zboża mego do Kowna, przez co mam więcey 10,000 szkody: bo teraz w Kownie płacą po 8 talerow beczkę żyta, daleko mnieyszą od Wileńskiey; y wielko drożyznę zrobili w kraju, że do ceny 10 talerow przychodzi. Przyszła poczta musi elucedare, co się dzieje między wojującemi woyskami w Czechach.

Względem płacy chorągwi mojey janczarskiey z miasta Mińska, ażeby ad mentem dekretu exekucya disponowana była, zalece jego mość panu rotmistrzowi. Nie przestaję upraszać

Jaśnie Wielmożnego WM. Pana, ażebyś chciał dopomodz do odebrania żołdu, bez którego nie masz sposobu utrzymania żołnierzy. Dosyć ich mało mamy, y tych wyżywienie nie można przy niedostatku lenungow y tak wielkiey drogości w kraju. Oddaję mię zatym nie ustającey łasce y przyjazni Jaśnie Wielmożnego Pana, zostając tenerrimo cultu Jaśnie Wielmożnego WM. Pana z serca życzliwym bratem y uniżonym sługą M. Massalski K. W. H. P. W. X. L.

122.

1757 г. Іюня 9 дня. Письмо Яна Масальскаго, гдѣ говорится о прибытіи въ Литву Русскаго посла Волконскаго, съ изъявленіемъ надеждъ на него возлагавшихся, сообщаются слухи о взятіи Прусскимъ королемъ Праги, и наконецъ говорится о численности Русскаго войска, и о затрудненіяхъ продовольствія его въ тамошнемъ краѣ.

Jaśnie Wielmożny Mości Panie Referendarzu Wielkiego Xięstwa Litewskiego, moy wielce Mości Panie y serdeczny dobrodzieju!

Xiążęcia Wołkońskiego jutrzeyszego dnia spodziewamy się do Grodna, jedzie do Warszawy na poselstwo, który lubo pana Grossa nie wyruguje, jednak pełniejszą moc ad agendum mieć będzie, y Gross do niego referować się musi. Ten to xiąże Wołkoński, którego xiążęcia Czartoryjscy jak żydzi Messyasza oczekiwali. Ten, będąc w Wilnie przed bratem xięciem referendarzem naszym, oświadczył się z dobremi intencyami dla oyczyzny naszey y dla partyi naszey, y interessie domu naszego pożytecznym być assekurował się. Xiąże referendarz daje mu dosyć piękne pochwały. Spieszy tu umyślnie, a my oczekiwamy od kilku dni umyślnie dla rozmówienia się z nim. Co się nowego z umowy pokaże, donieść Wielmożnemu WM. Panu nie omieszkam.

Kapitan Ciesielski miał wiadomość od jednego z niezabitych synowcow swoich w Prazskim attaku, iż Praga wzięta, w którey 25,000 niewolników, 3,000 potopionych, 12,000 wybitych. Xiąże Karol y Braun niewolnikiem, królewicowie nasi niewolnikami y 6 millionow talerow pieniędzy wzięto, z których część król Prusski na żołnierzy rozdał. To wszystko potrzebuje y konfirmacyi y partykularnieyszego opisania attaku y wzięcia tego miasta.

Pan Galery to o Pradze powiadał, że widząc się to miasto bez sposobow wyżywienia, musiało się poddać na dyskrecyą króla Prusskiego, a że cesarzowa z Wiednia umknęła się do Presburga, o czym wszystkim miał wiadomość z Pruss.

Moskwy z kozakami nie masz tu nad 2,500 ludzi, koło Kowna zaś ma być na 22,000, a jeszczeż spodziewają się więcey 30,000. Koło Memla o pułtory mili od Kretyngi ma być

40,000, którą to fortecę aktu attakować mają tak od morza, jako też y fondu; morzem flota Moskiewska z ludźmi y amunicyą pod tę fortecę przyszła. Jego mość pan Galery miał wiadomość, że pod Królewcem morze zamknięte y nic do niego nie przywożą: bo flota Francuzka kupieckie okręty zabrała na transportowanie amunicyi, artyleryi y wiktualiow, gdzie im będzie potrzeba.

Tu zboża barzo wiele potrzebują Moskale, a nie chcą drożey płacić, jak po 5 talerow bitych beczkę. Łąki naymując, postanowili po 7 tynfow y po szostaku od morga. Z Kowna mamy wiadomość, że żyto po 10 talerow bitych, aż po trzynaście beczka. Ja do Peterburga w tych dniach, a moy brat, podskarbi nadworny, do Warszawy wyjeżdżamy.

Kończę list moy tym, że nieskończenie nigdy jestem osoby y godności wielbicielem Jaśnie Wielmożnego WM. Pana, serdecznego dobrodzieja, szczero życzliwy brat y nayniższy sługa Jan Massalski swą ręką.

Jey mość pani wojewodzina Brzeska wszystko co miała zapisała nieboszczykowi Parysowi, ale nie wiemy tenorem tych zapisow. Sama powiada, że po śmierci swojey zapisała; inni zaś twierdzą, że swoją ręką in forma juris skrypt sporządzony dała. O czym wszystkim wiedzieć nie możemy: bo papiery poginęły. Sądzi jey mość pani wojewodzina, że młody Paris ukradł z kałamarzykiem, w którym byli te zapisy. Prosiła o naszą pomoc przeciwko panu Woynie, który z korony przybył.

123.

1757 г. Іюня 11 дня. Письмо князя Масальскаго, референдарія Литовскаго, сообщающее довольно подробныя свѣденія о встрѣчѣ и разговорѣ его съ Княземъ Волконскимъ, съ нѣкоторыми указаніями на характеръ тогдашнихъ отношеній Россійскаго двора къ Польшѣ.

Monseigneur.

Za gazety przysłane y za podane reflexye naszemu hetmanowi iak nayniżenniey dziękuię, a za łaskawą pamięć y dobre serce pełnym affektu ścisnieniem y ucałowaniem płacę.

Mieliśmy tu przez kilka dni xięcia Wołkońskiego, grzecznego, do humoru polskiego przypadającego y cale według naszey mysli posła. Barzom się z nim dobrze zażył; był u mnie na obiedzie y naywięcey czasu przez swoią rezydencyą ze mną bawił; przyznaliśmy się do kolligacyi po Moskiewskich Massalskich, postanowiliśmy z sobą korrespondować, y w interessie moim odebrałem deklaracyą pomocy takiey, iakiey sobie życzyć mogłem. Względem zaś objectum poselstwa iego nie iest insze, tylko uformowanie tutay partii Moskiewskiey, przyznanie tytułu Imperatorskiego, y iakaś reforma praw Rzeczy Pospolitey względem spra-

wiedliwości. To wszystko z ust mam tegoż xiążęcia.

Notandum, że przysięgałsię nie mal przedemną, iź Dwor Moskiewski żadnego projektu nie ma względem przyszłego Króla y że nawet na Polaka pozwolić może; iż interes Rossyyski na tym zaleg, żebyśmy y tak wolni y tak nieporządni zawsze byli, y te odmiany tylko w administrowaniu sprawiedliwości spodziewać się trzeba. Pytałem się, czy nie złożą teraz seymu y czy nie zechcą nas w woynę z Prussakiem wprowadzić. Na pierwsze odpowiedział, że chyba uspokoiwszy się w teraznieyszych kłótniach; na drugie—negative, a to, że sessya by się znalazła y Rzecz Pospolita wojowała by pro et contra.

Je vous donne le Prince Wołkoński pour le plus grand ami des Princes Czartoryski, j'ai eu l'honneur de vous servir, j'ai expliqué votre merite comme vous êtes digne d'être vicechancelier, le Prince m'a repondu qu' il vous a connu et M-me votre epouse l' anné 1746 à Vilno dans la maison de mon père et il vous a rendu justice. Il a été autre fois chez le Prince Visniowiecki à Visniovice et y a séjourné plusieurs semaines, il en dit beaucoup de bien.

Wyiachał ztąd w poniedziałek; razem obiad jedliśmy w Ponarach, y z ucałowaniem wzajemnym roztaliśmy się; w Grodnie obiecał bawić dwa dni, umyślnie dla widzenia się y rozmówienia doskonałego z oycem moim.

Ja tu koło iedney planety chodziłem, a Żmudzki astrolog Jego mość xiądz Biskup Żmudzki koło drugiey, to iest około Apraxina ubiega się. Przymował go y traktował w jedney plebanii niedaleko Nowego miasta, który obiecał mu wzajemnie, że go odtraktuie za cztery niedziele w Królewcu.

Pełnym uszanowania y nayszczerszego przywiązania piszę się Jasnie Wielmożnego WM. Pana dobrodzieja z serca kochaiący kuzyn y nayniższy sługa X. Massalski, referendarz W. X. L. 11 Junii 1757. Z Wilna.

Gazety się Francuzskie Leydenskie nie posyłaią: bo już ich nie trzymam dla tego, że mi zawsze stare nowiny przynosiły, a gazety Utreskie pożyczanym tylko sposobem od Jey Mości Pani Generałowey artyleryi miewam.

Jego Mość Pan instygator Litewski w Warszawie siedzi dla starostwa Mscisławskiego, którego mu ustępuie Jego Mość pan podkanclerzy. Xiąże kanclerz także do Warszawy iedzie, vocatus od Graffa Bruhla, który, słyszę, jak nigdy xiążąt Czartoryskich zaczyna menażować. L'heure du berge pour moi, pourvu que mon père en sache profiter, je crains que notre lenteur ne nous fasse partir l' occasion sans aucun fruit. Zagrzeway z łaski swojej, kuzynie, naszego hetmana, żeby iak nayprędzey braci moich wysyłał—starszego do Warszawy, młódszego do Moskwy, do czego już iest przez moje proźby y racye nakłoniony y determinowany.

Słychać, że xiąże kanclerz ma się godzić z hetmanem wielkim koronnym y być w Białym Stoku powracając z Warszawy.

124.

1757. Іюля 5 дня. Письмо Михаила Масальскаго, съ жалобою на истощеніе средствъ продовольствія янычаръ, и съ нѣкоторыми извѣстіями о князѣ Волконскомъ.

Monseigneur.

Dziękuję uniżennie JWWM. Panu za nieustającą przyjaźń, którą mi testari raczysz y za przyłączone w liście iego gazety z tego kraju iakie mam wiadomości annecto JWWM. Panu.

Ja spodziewam się w Myszy stanąć pro 16 Augusti. Jaśnie Wielmożny Pan wojewoda Połocki, ut fert fama, w Zelwie nie będzie podczas jarmarku, ponieważ wybiera się do Wysokiego, y tam ma czekać poty, poki Pan Bóg szczęśliwie rozwiąże Jasnie Wielmożną Jey mość panią wojewodzinę.

Do Jasnie Wielmożnego pana starosty Mińskiego piszę, aby nie chciał contraire dekretowi, y aby kazał kahałowi uczynić satisfakcyą chorągwi moiey Janczarskiey.

Już proprio aere tę chorągiew sustentuie, przez co thesaurus exhaurietur y żołnierze non satiabuntur. Z zwykłą za tym zostaię obserwancyą JWWM. Pana z serca życzliwym bratem y uniżonym sługą M. Massalski K. W. H. P. W. X. L. 5 Julii 1757. Z Olekszyc.

Jey Mości dobrodzice uniżoność moją zasyłam. Familią mile ściskam. Na jarmark Myszski zapraszam.

Pan podskarbi nadworny wielkiego xięstwa Litewskiego poiechał do Warszawy, zkąd xiąże Wołkoński, przeieżdżaiący Grodno, miał dać radę względem wyprawy pana starosty Wołkowyskiego, który zatrzymał się, co przywiezie p. podskarbi z Warszawy, gdzie miał ziechać y xiąże Jego Mość kanclerz. Druga przyczyna zatrzymania się, że po dwa razy pisząc, nie mogłem doczekać listow deklarowanych z rekommendacyami od xięcia Jego Mości kanclerza, a zatym to wszystko patebit z Warszawy. U nas tu przez uniwersał zakazane podwody do Kowna; wprzód zatrzymane wiciny ze zbożem, któreby commodissime tam przystawili zboże, a teraz w tak roboczym czasie podwodami wozić jaka ruina.

125.

1757 г. Іюля 11 дня. Письмо Жозефа Масальскаго, подскарбія надворнаго, съ извѣстіемъ о пораженіи короля Прусскаго при Кулембергѣ, съ характеристикою тогдашнего политическаго положенія Польши, съ описаніемъ дѣйствій пословъ при тогдашнемъ дворѣ, и увеселеній двора.

Monseigneur,

Nie moia wina, że na trzy listy pierwszy dopiero odpisuie, bo mię ieden doszedł tego dnia, kiedym iuż

prawie siadał do karyty, z Olekszyc wyieżdżaiąc do Warszawy, drugi tu w Warszawie, o trzeci upomnieć się trzeba, bo mię nie doszedł. Radbym przynaymniey cnotą listu tego nadgrodził, żeby był tak dobrze nadziany wiadomościami y tak obszerny, żeby za trzy listy wart był, ale nigdzie więcey gazet być nie może, iak w Warszawie, nigdzie mniey pewnych. Z Czech ustawicznie przybiegaiący kurierowie, a mianowicie Jego Mość Pan Zboinski, pułkownik artylleryi y Jego Mość Pan Zawoyski, generał-adiutant prosto z obozu Austriackiego po batalii 18 Junii przydarzoney, przybyli z wiadomością srodze Królowi pocieszno: iż król Prusski o sześć mil od Pragi na polach Kulembergu przegrał batalią zupełnie, czym tak był pomieszany, że przypadłszy o połnocy do obozu, oblegaiącego Pragę, wraz kazał Feldmarszałkowi Keytowi ściągnąć do kupy wszystkie woysko y reyterować się; sam zaś, znaczną diwizią woyska z sobą wziąwszy, ku Morawii uszedł, gdzie go Austryackie woyska obskoczywszy, trzymaią, nie daiąc się złączyć z Kieytem, to jest, słyszę nieomylne, że się tak zbił z przytomności, że sam nie wiedział, co czynił. Z obozu Francuzkiego także iest wiadomość, że z Hannowerczykami zawarli traktat neutralitatis względem samego tylko elektoratu Hannowerskiego, y na armistitium sześciu dni pozwolono, puki konfirmacya tego traktatu z Anglii nie przybędzie. Ten postempek woyska Hannowerskiego do rozmaitego mniemania przywodzi: jedni przypisuią zdesperowanym rzeczom po przegraney batalii przez króla Prusskiego, drudzy suspikują o Francyi, ieżeli w tym nie masz iakiego tey potencyi obrotu.

Sistema dworu naszego teraz iest osobliwe y trudne do poięcia, a osobliwie która ze trzech potencyi, to iest Ausrya, Moskwa y Francya przewyższa w kredycie. Wszystkim tym ministrom z równym względem król się stawi, nayczęściey jednak z Austryackim posłem rozmawia. Pan Duran z Brühlem y Mniszkiem w ścisłey konfidencyi; pan Grosse tchnie duchem pana graffa Brühla, xiąże Wołkoński lubo tu po to przyiechał, żeby wspierał dawną partią Moskiewską, jednak jeszcze dotąd nic nie uczynił, pana Grossa we wszystkim słucha, y naymnieyszey rzeczy przeciwko jego intencyi uczynić nie chce. Doświadczam tego w naszym interessie, któremu jego mość pan Grosse jest przeciwny, a xiąże Wołkoński po danych solennych obietnicach pomocy, exkuzuje się, że nic agere nie śmie przeciwko reskryptowi Imperatorowey przez pana Grossa wyiednanemu, który approbuje dispozycye dworu naszego względem ascensu xiędza biskupa Żmuydzkiego na biskupstwo Wileńskie, a brata mego na Żmuydzkie, post sera fata xiędza biskupa Wileńskiego.

Nie mogę dotąd pojąć, za co inne wakanse za instancyą tego dworu rozdane były, a tu się ten dwor oziembłym sławi, boję się suspikować, ale to mi jest różnych myśli okazyą.

Jego mość pan hetman wielki koronny wcale nie jest dobrze u dwo-

ru położony; różne o nim są suspicie, a naybardziey, że się porozumiewa z dworem Berlińskim. Z trzeciego na czwarty dźień Junii w nocy napadszy czternastu kozakow na ratusz, wzieli z więzienia kapitana Lamberta, osadzonego za dekretem marszałkowskim, który miał być szpiegiem króla Prusskiego, o co rezydent Prusski skargi wielkie zanosił y wyszedł ordinans od króla nazajutrz po południu do jego mość pana hetmana wielkiego koronnego do Białegostoku, żeby byli przejęci ci to kozacy, jeżeli mineli, żeby pogoń poszła. Hetman zaś. wraz jak się to stało, mając wiadomość partykularno, już był wysłał komenderowanych ludzi na odbicie pomienionego Lamberta, królowi zaś dał respons, że się starać będzie poścignąć ich. Ut fertur, że odebrano z rąk kozackich tego-to szpiega y znayduje się actu w Białymstoku. Dwor królewski bardzo szczupły: dwóch tylko ministrow koronnych znayduje się: marszałek nadworny y kanclerz, żadnego senatora, prócz biskupa Kijowskiego. Zabawy królewskie nayczęściey strzelaniem do tarczy. Na ten czas król dosyć jest familiarny: ze wszystkiemi rozmawia y dosyć jest wesoły. Kompania wszystka zbiera się wieczorami do jego mość p. marszałka nadwornego codziennie, a jeden dzień w tygodniu, to jest we środę, do p. Riokura, na których jakiś smutek panuje, że się zdadzą być bardziey stypie podobne, niżeli dla rozrywki zgromadzoney kompanii. Dnia wczorayszego jego mość xiądz Sołtyk, biskup Kijowski, solenny dawał obiad, z okazyi dnia urodzenia jey mości pani Mniszkowey, marszałkowey nadworney, gdzie minister y solenniżantka z mężem znaydowały się. Dwie jeszcze takie gale obchodzić będzie tenże podobnymże sposobem na tym tygodniu w dzień urodzenia samego graffa Brühla y anniversariam szlubu Ich mościow państwa marszałkow nadwornych. Te gazety, które mogą być na pocztę pisane, Wielmożnemu Panu defero, partikularnieysze wiadomości przez umyślnego, którego dziś wyszlę do Litwy, Wielmożnemu Panu wyrażę. Sam zaś nie tylko na końcu listu, ale też y przy terminie życia nieodmiennie wyznawać się pragnę z nieskończonym przywiązaniem y partykularną obserwancyą Jaśnie Wielmożnego Pana serdecznego dobrodzieja życzliwym bratem y nayniższym sługą Józef kniaź Massalski, Podskarbi Nadworny Litewski.—Dnia 11 Julii 1757, w Warszawie.

126.

1757 г. Письмо Яна Масальскаго къ референдарію В. К. Литовскаго, поясняющее положеніе тогдашнихъ партій въ Польшѣ, цѣли и орудія ихъ стремленій, въ числѣ послѣднихъ подкупы — какъ самое мощное и обычное орудіе въ то время для достиженія извѣстныхъ политическихъ цѣлей.

Jaśnie Wielmożny Mości Panie Referendarzu wielkiego xięstwa Litewskiego, móy wielce Mości Panie y serdeczny dobrodzieju!

Uschłem od niecierpliwości, którą się przez całą podróż Żmuydzką trapiłem, że ani pisać, ani od WM. Pana wiadomości odbierać commoditatem nie miałem. Wybaczysz za tym łaskawie, że trochę siła piórku y myślom pozwolę, gdy się z pisaniem nieco rozwiodę, bo wiem, że ze mną to się dzieje co z świeżo wypuszczonym więzniem, któremu się zda, że wolnym powietrzem nigdy dosyć nasycić się nie może. Toż y ja, gdybym swemu tylko pobłażał ukontentowaniu, które czuję dans l'entretien que je me figure avec vous, nigdybym listu nie skończył, ale wystrzegając się importunij, samemi tylko wiadomościami list napełnić et quidem laconice starać się będe.

Był tu u nas Jego Mość Pan Zabieło, marszałek Kowieński z bratem swoim szambelanem, który upewnił nas, że bez żadney przeciwności brat moy, podskarbi nadworny Litewski, z xięciem wojewodzicem Ruskim staną z Kowna posłami.

Tenże Jego Mość Pan marszałek Kowieński pojachał do Jego Mości Pana hetmana W. Kor., vocatus podobno dla zobligowania, ażeby Francuskiey partyi chciał być adherentem, gdyż Jego Mość Pan hetman W. Kor. ustępuje onemu chorągwi swojey, ażeby tylko był jego przyjacielem, et qu'il epouse les interès de la cour. Jego Mość Pan strażnik Litewski Pociey ustępuje chorągwi swojey królewiczowi Karolowi, z pensyą dla Jego Mości Pana Zabieły 6000 pod tąż kondycyą, w czym P. Zabieło radził się oyca mego, czy ma akceptować, czy nie.

Robi się coś znacznego w oyczyznie y już ledwie nie namacać można, że jest jakaś machyna przez różne fakcye zbudowana, bo w Wilnie marszałek trybunalski szuka tylko uczciwych pretextow na rozdanie pieniędzy, et quidem nie swoich, y jusz wiele rozdał pod uczciwemi tytułami. Częste bywają u stołu dyskursa, iż nieszczęśliwe państwo, które cierpi monarchę, cudzemi, (a jeszcze niedoskonałemi) radami rządzącego się. Chwalą publicznie postępek Kromwela, prócz zięcia swego monarchy. Soli: sądzą iż xiążęcia wojewody Ruskiego dom życzy na królestwo suscendere, ale quo modo nie wiem; czekają jeszcze wiadomości z Moskwy, z którey jeżeli co naszych dóydzie uszu, konjekturować cokolwiek będziem mogli.

Przeciwna strona fait des largesses tak w skutku, jako w deklaracyach. Monsieur Duran będąc w Biażymsto-

ku wiele deklaracyi poczynił różnym, specifice zaś komu nie wiemy, to jednak pewno, że strona tamta wszystkich obliguje za interessami dworu naszego.

Jego Mość Pan Pioro starał się o szambelanią w Moskwie, czego nie otrzymawszy, powraca z stolnikiem Litewskim, który wkrótce do Wilna speratur.

Gwałtowny seym nam deklarują, na którym król tylko sam bez królowey ma być dla niedostatku de ce qui se couche plat; wakanse będą drogie.

Piszą do oyca mojego, już nie exkuzując się z odsądzenia nie przyzwoitym sposobem pisarza Wileńskiego, ale prosząc o utrzymywanie tego postępku tak na seymikach, jako y na seymie.

Po wszystkich powiatach y województwach xiąże hetman posłami przyjacioł swoich utrzymywać chce, na co całym domem złożyli 300,000 złotych polskich.

Te wszystkie rzeczy za nayskrytszy zaleciwszy sekret, z należytym piszę się wyznaniem, żem jest Jaśnie Wielmożnego WM. Pana serdecznego dobrodzieja szczerze życzliwym bratem y nayniższym sługą Jan Massalski swą ręką.

W Prusiech armują się bardzo, ordynanse do ruszenia się mają. Jeżeli kampować będą między Kłeypedą y Tylżą, to zapewnie przeciwko Moskalowi. Moskiewskie woisko poszło kampować do Kijowa. Xiążenta Czartoryscy życzą, ażeby Moskal z Prusakiem się złączył, toby ich dobrze szedł interes, jeżeli zaś z Francuzem, to po kacie sprawa.

127.

1759 г. Марта 27 дня. Письмо Михаила Масальскаго, съ указаніемъ на нѣкоторыя военныя событія того времени и объясненіемъ разныхъ махинацій въ виду предстоявшаго сейма.

Monseigneur.

Po długim umartwieniu odbieram solatium z ręki jaśnie wielmożnego WM. pana uwiadamiającey mię o nieodmienney jego ku mnie przyjaźni, tudziesz upewniającey, iż JWWM. Pan Jego mość pana Piszczałłę Orszańskiego solidare raczyłeś w nieodstępnych ku mnie sentymentach, któremu zawdzięczać et succurrere potrzebom pro possibilitate zechcę.

Manifest na Starodubowskich zaniesiony może się przydać na utrzymanie obranych na inszym mieyscu poufalszych deputatow.

Względem łaski skarbowey y Piora Ruskiego mam wiadomość od xięcia Jego Mości kanclerza, iż te munia xiąże Jego Mość hetman zostawuje promotioni jegoż xięcia Jmci kanclerza. Zdaje się że ad apparentiam tylko coalescit przyiaźń między xięciem Jmcią hetmanem, a xięciem Jmcią kanclerzem, kiedy dobrze obranych

poufałych deputatow (jako są Grodzieńscy) spychać, a illegitime nominowanych substituere myślą.

Weyście do Polski woyska Pruskiego nie małą było uczyniło trwogę, ale kiedy toż woysko zniszczywszy magazyn Moskiewski w Poznaniu reyterowało się do Szląska, ustała ta trwoga, a z nią y nadzieja nagrody zasłużonych, do czego chyba urgens jaka coget necessitas.

O wyszłych ordynansach do woyska naszego kommunikował mi xiąże Jmć hetman, iż je wydał do całego woyska do gotowości, a zaś leypregimentowi gwardyi y niektórym pobliższym chorągwiom do marszu pod Kamieniec Litewski. Zda sie, że ten krok jest favore dworu uczyniony, ale żeby nie był okazyą wzruszenia publiczney spokoyności, niemającym nam wystarczających sił do opponowania się. Jeżeli dopiero widząc się zewsząd w oczewistym niebezpieczeństwie nie postrzeżemy się, publicum fatum puto.

Jmć Pan marszałek wielkiego xięstwa Litewskiego pisał do mnie instando za Jmć Panem Billikowiczem, do Piora Wileńskiego odpisałem, aby w tym conveniat xięcia Jmci hetmana, który fortiter utzzymuje Jmć Pana Szumskiego circa hoc statum, y JWWM. Pana upraszam, abyś chciał insinuare jemuż Jmci Panu marszałkowi, aby jeżeli łaski przyjąć nie chcial, przynaymniey to uczynił, żeby Jmć Pana Billikowicza utrzymał przy funkcyi, pokaże przez to autoritatem suam, uczyni fidutiam chcącym się łączyć z Jmcią przyjaciołom, bo jak się wspierać in arundine ventis agitata.

Za kommunikacyą wiadomości in adjunctis copiis wyrażonych uniżenie dziękuję JWWM. Panu, których upewniam, że nie zażyję na szkodę jego. Ztąd wzajemnie defero, iż królewicz Jmć Karol 22 currentis przeježdżał Grodno, tendens do Petersburga cum spe ustąpienia sobie od Carowey Jeymci summ y dobr Kurlandzkich przywrócenia. Quod superest z nieustanną na zawsze zostaję obserwancyą Jaśnie Wielmożnego WM. Pana z serca życzliwym bratem y uniżonym sługą M. Massalski. — 27 Mar. 1759 z Wieysiey.

128.

1761. Ноября 2 дня. Письмо Михаила Масальскаго по поводу сеймиковъ, и съ жалобою на трудность добыванія денегъ старою Вроцлавскою монетою.

Monseigneur.

Niezmiernie jestem anxius, że mi jest odebrany sposob przysłużenia się JWWM. Panu przez zadaną trudność od prześwietney kapituły Wileńskiey, która podobno studio uczyniona, aby xiądz referendarz nie będąc in statu wypłacenia tą monetą recedat od tenuty, staram się usilnie w tym kraju dostać starey monety, abym wygodził

JWWM. Panu, ale dotychczas non profuturis littora Bobus arantur, w Nowogrodzkim jeżeli będę mógł wynaleść, nie zaniedbam. Jeżelibyś Jmć Pan chciał Saską monetą po dwa szostaki bite tynf Wrocławski dobry, według nowey y zgodney od podskarbich wyszłey redukcyi, mógłbym 20,000 złotych polskich dostarczyć JWWM. Panu, bo teraz każdy weźmie tą ceną tynfy dobre Wrocławskie.

Dziękuię uniżenie JWWM. Panu za przysłanie ułożoney planty, która już doszła xięcia Jmci kanclerza; y spodziewam się tey poczty rezolucyi na nią.

Do Jmci Pana starosty Orszańskiego de utroque proszę obligując tak, żeby się sam podioł funkcyi, jako też in casum fatorum Jmć Pana Slerzyńskiego, ażeby zatrzymał oddanie tego urzędu. Uciążliwość JWWM. Panu uczyniona w trybunale sensibiliter mnie affligit, lubo to jest sanabile vulnus w swoim czasie, szkodzić JWWM. Panu nie może, tylko exacerbat; Jmć Panu rotmistrzowi janczarskiemu zalecę, aby instantanee kommenderował dwuch janczarow do exekucyi czopowego.

Do Jmć Pana marszałka W. X. Litewskiego względem seymiku Brasławskiego, Połockiego y pomocy na Witebskim pisać będę.

Z responsu będzie można zrozumieć, quo tendit Jmć Pan marszałek, czy do pomiarkowania, czy do prawa. Rezolucye moie prosto do Wołczyna dawać będę według zdania Jaśnie Wielmożnego WM. Pana, y onych razem z Wołczyńskiemi kommunikować JWWM. Panu nie omieszkam; a teraz wyznaję, żem jest y być pragnę z nieustanną obserwancyą Jaśnie Wielmożnego WM. Pana z serca życzliwym bratem y uniżonym sługą M. Massalski. — 2 Nowembra 1761, z Repki.

129.

1761. Ноября 8 дня. Письмо Михаила Масальскаго, гдѣ повторяется та же жалоба на трудность отысканія требуемой суммы, съ указаніемъ назначенія этихъ денегъ.

Jeszcze mi nie doszło resultatum od xięcia Jmci kanclerza na posłaną od Jaśnie Wielmożnego WM. Pana plantę, ale w listach swoich do mnie pisanych wyraża nieukontentowanie przyznając, że niema nic solidum w utrzymaniu przyjacioł, y w sposobach do pomyślnych seymikow, y, że superficialiter tylko ta ułożona planta, odpisałem, że to są proposita nasze podane ad limam xięcia Jmci, iż nie mogliśmy nic positive statuere, hos et non alios; bo na seymikach imponere nie można, lecz co się może przez staranie wyrobić tym się trzeba kontentować; sposoby zaś do

utrzymania przyiacioł in functione wiadome, — obligować jednorozumiejących y przychylnych sobie y dać na to expens: nie wiem co na to odpisze, już dwie poczty oznaymują, iż ma sub manu danie rezolucyi, rozumiem y do JWWM. Pana też musiał deferre.

Względem summy upewnić nie mogę, gdyż y sam w wielkich jestem obrotach starając się succurrere xiędzu referendarzowi. Do regimentu pieszego kassy nie interessuję się, zaczym w tym chciey JWWM Pan odezwać do Jmć Pana Brzostowskiego, pisarza W. X. Litewskiego, ażeby JWWM. Panu wygodził do czasu, a regimentowi konnemu xiąże Jmć kanclerz wszystką hybernę z starostw swoich oddał tynfami Wrocławskiemi. Odezwał się do mnie Jmć Pan Rodziewicz, że brat jego ma summę w starey monecie y we złocie, ale pretenduje folwarku jakiego possessyi, y pisałem, żeby przyjechał do mnie do Lachowicz, co na nim evincam, oznaymię JWWM. Pana. Pisał także do mnie Jmć Pan Sperski, mieszkający w Trakcie Zapuszczańskim pod Kalwaryą, obligowałem y tego, aby mi oznaymił w jakiey ma monecie summę y dał mi na procent, który także chce folwarku, jaką odbiorę rezolucyą uwiadomić JWWM. Pana nie omieszkam.

Wesele xięcia Jmć Pana generała Podolskiego z Jmć Panną podskarbianką Litewską 19 praesentis ma nastąpić niby prywatnie, ale wielkie będzie zgromadzenie, kiedy dwuch hetmanow wielkiey korony y xiąże hetman wielki Litewski znaydujący się w Białey aderunt.

Ja dziś ztąd wyjeżdżam, in tractu drogi będę na weselu u JMP. marszałka Wołkowyskiego, wydającego córkę swoję za JMP. Bułharyna, regenta skarbowego, spodziewam się stanąć w Myszy 11 praesentis.

Jmć Pan postarości Mścisławski nie wiem z jakim ukontentowaniem powrócił z Warszawy, y jeżeli zbędzie poruczeństwo, żeby nie odmienił sensum.

U mnie zaś to firmum et immutabile votum być zawsze tenerrimo cultu Jaśnie Wielmożnego WM. Pana z serca życzliwym y uniżonym sługą M. Massalski. — Dnia 8 9bra 1761, z Repki.

130.

1771. Ноября 14 дня. Письмо Михаила Масальскаго о томъ же предметѣ, и съ нѣкоторыми отзывами о положенiи тогдашняго двора.

Monseigneur.

Jużem miał wiadomość, że papiery doszły agenta mego z łaski Jmć Pana, za co uniżenie dziękuję.

Xiąże Jmć kanclerz przysłał do mnie resultatum swoie, które rozumiem że y Jmć Panu kommunikował, ale dla odchodzącey w jednym dniu poczty,

nie cyniłem nad nim należytey uwagi, przyszłą pocztą obszerniey o tym zdanie moje doniosę JWWM. Panu, a wzajemnie upraszam ażebyś swoich reflexyi zawsze doskonałych participem uczynił, a potym żebyśmy się mogli ad coram rozmówić o dalszych postępkach w tey okoliczności, co mam insinuatum od tegoż xięcia Jmci kanclerza.

O Jmć Panu Krzywobłockim mocną mam ufność z doświadczenia, że się nie dał nakłonić Jmć Panu Lodzkowi in contraria studia przeciwko Jmć Panu podczaszemu Litewskiemu, rozumiem y teraz, że będzie constans.

Winien jestem wdzięczność y podziękowanie JWWM. Panu za łaskawe interessowanie się y insynuacyą xięciu Jmci kanclerzowi względem koadjutoryi; y jeżeli nastąpi jakie przymierze z dworem, gdy y w tey okoliczności neglectum pokażą, byłoby to znakiem, że tego dawniey nie życzyli y nie życzą. Doświadczam JWWM. Panu co się wytrzymuje in hac crisi umartwienia, jak cierpliwie, jak statecznie, qua fide quo zelo wytrzymujemy, a przecie xiąże Jmć kanclerz w kilku listach swoich do mnie pisanych uznaje postępki moje pro insufficientibus, nie wiem quid amplius facere potui et non feci, chyba żebym się stał martyr dla zupełnieyszey wiary.

Zawsze indefessum jest u mnie studium w każdey okazyi służenia JWWM. Panu, kiedy starey monety JWWM. Pan nie potrzebujesz, którey bardzo trudno dostać Wrocławskiemi tynfami, pod sztęplem Saskim trzydzieście tysięcy wygodzić JWWM. Panu deklaruję, które mam w Wilnie złożone, zaczym jeżeliby były potrzebne, wolno posłać po nie, a ja pisałbym żeby wydano.

Xiąże Jmć hetman zabawi do Bożego Narodzenia w Białey, aż po trzech Królach ma przybyć do Nieświża. Ja z tydzień tu jeszcze polowaniem zabawię, a potym do Lachowicz pojadę, gdzie upraszam o wiadomość jakbyśmy się mogli z sobą widzieć et in publicis conferre. A teraz z prawdziwym wyznaniem circa tenerrimum cultum zostawam Jaśnie Wielmożnego WM. Pana z serca życzliwym y unizonym sługą M. Massalski.— **14 9bris 1761, z Myszy.**

131.

1761 г. Декабря 3 дня. Письмо Михаила Масальскаго, гетмана польнаго, къ референдарію В. К. Л., указывающее, между прочимъ, тактику и способы дѣйствія при реконциліаціи съ дворомъ для успѣшнаго достиженія общихъ интересовъ партіи.

Monseigneur.

Odebrałem przeszłey poczty od xięcia Jmci kanclerza na nasz projekt rezolucyą, rozumiem, że y JWWM. Panu tęż in scriptis posłał, którey nie chcąc iterare, coby wiele zaba-

wiło czasu, odkładam do przytomney w tym z JWWM. Panem konferrencyi, gdy mię JWWM. Pan deklaracyą bytności swojey circa medias praesentis w domu moim solari raczysz.

Z pełnym wdzięczności sercem y należytym podziękowaniem przyimuję judicium JWWM. Pana, że przy rekoncyliacyi z dworem inter conditiones należałaby y koadjutoria, ale nie wiem, czy będzie o tym pamięć y recognicya tak praeteritorum jako też futurorum: ile że promowując nas y sobie uczyniliby wsparcie y pomoc, do czego wiele contribuet remonstracya JWWM. Pana, o którą upraszam. Uniżenie dziękuję JWWM. Panu, żeś skłonić raczył Jmć Panow Rzeczyckich favore przyjacioł moich do obrania na przyszłą deputacyą, lecz wyrażeni od nas kandydaci nie zdają się xięciu Jego Mości kanclerzowi, który pisał do mnie, że tam zeszle Jmć Pana Szeluttę, komornika Rzeczyckiego dla zniesienia się z urzędnikami tego powiatu y utrzymania przy deputacyi tych, którzy zdadzą się im zgodnemi y dobremi być sędziami.

Do JM. Pana Brzostowskiego, pisarza W. K. L. pisać będę instando za Jmć Panem Krzywobłockim, aby go promowował do funkcyi deputackiey, nie wątpiąc, że pewnieyszy będzie przyjaciel od drugich.

Czyniąc JWWM. Panu łatwość, posyłam do Wilna dla sprowadzenia pieniędzy tam będących, które prędzey nie mogą być przywiezione do Myszy, jak na 14 Decembra.

Życzyć każdemu należy y cieszyć się ex confidentia inter ministeria, coby naybardziey oyczyznę uszczęśliwić mogło, ale obawiam się, aby to na grzeczności w przyjęciu nie zakończyło się, ile gdy mam pewną wiadomość, że dowiedziawszy się o tych oświadczeniach ztąd pobieżono przeszkadzając ściśleyszych poufałości, jako mam od xięcia Jego Mości kanclerza wiadomość, że xiąże Jmć hetman będąc w Wołczynie na odprawionych aktach xięcia Jmci wojewodzica Ruskiego z J. Panną podskarbianką y Jm. Pana pisarza polnego W. X. L. z Jm. Panią podkanclerzyną w publicznych materyach odmieniał swoje sentymenta będąc facilis et difficilis; pisałem do xięcia Jmci kanclerza, gdyby przynaymniey to mógł evincere, aby nie promowowano na seymikach y przy rugach nie utrzymywano w tak wielu okazyach notatos, spodziewam się na to responsu, jaki będzie, rozumiem że y JWWM. Pana uwiadomi xiąże Jmć kanclerz.

O xięciu Jmci mieczniku fertur, że już pojechał do Minska, a o xięciu hetmanie variat fama: jedni twierdzą, że ma być w Nieświżu przed święty, a drudzy, że aż po świętach, nil determinatum. Ponieważ ja w Myszy nie rezyduję, zaczym rozumiem, że nie będzie nic z drogi, gdy JWWM. Pan zechcesz obrócić trakt na Lachowicze.

Rozkommenderowani żołnierze na różne części defectum sprawują, że nie mogę przydać do Węgier.

List od unterofficera będącego in assistentia JWWM. Pana doszedł tuteyszego kommendanta, do którego

pisze, że tylko po jednym garcu dochodzi owsa na dzień na jednego konia, zaczym upraszam, ażeby y drugi garniec mógł być dawany.

List do JM. Pana Kiełczewskiego będzie odesłany jutrzeyszą pocztą, a ja zostawam z prawdziwym wyznaniem y należytą obserwancyą Jaśnie Wielmożnego WM. Pana z serca życzliwym bratem y unizonym sługą M. Massalski.— 3 Xbris 1761 z Lachowicz.

132.

1762. Марта 26 дня. Письмо М. Масальскаго, гетмана польнаго, къ референдарію о выборѣ депутатовъ предъ наступленіемъ трибунала.

Monseigneur.

Winne JWWM. Panu wyznawam dziękczynienia, że w okoliczności następuiącego trybunału sollicitus iesteś y zdanie swoie kommunikować mi raczysz. Z przyłączonych JWWM. Pana annotacyi uważam, że ieżeli przeszłorocznym sposobem będą wszyscy admissi pod protestacyami zostaiący y illicite mianuiący się deputatami, toby nie pewna była pluralitas, iak sobie obiecuiemy, a tym barziey ieżeli Starodub y Minsk będą dopuszczony. Co do pierwszego wyraziłem dawniey JWWM. Panu nayskutecznieysze medium, nie tylko żeby kredensu nie podpisano, ale y dyrektor żeby do Wilna nie iechał nie ogłaszaiąc się z tym y żeby iakie nie zachodziły prewencye. Co do drugiego: potrzebny confluxus numerosus urzędnikow et concivium woiewodztwa Minskiego cum oppositione illegitimi partûs, o czym nie maiąc żadney od JWWM. Pana wiadomości, czy są w tym iakie operationes, upraszam mię informować, et quae media do tego biorą się. Pisałem do Jmć Pana marszałka nadwornego koronnego, który reposuit mi na to, że, kiedy są protestacye, te będą sufficientes do niedopuszczenia, a ustnie sensum suum wyraził, (iako mam ex relatis) że nie approbuie, owszem gani, ale niechce dyzobligować sobie xięcia Jmć hetmana, który dość iest offensus o rozdanie duchownych wakansow. O Brasławskich deputatach miałem kommunikowany regestr (w którym znaydowali się Jmć Pan Rudomina y Jmć Pan Ciechanowiecki) od JWJM. Pana pisarza polnego W. X. Litewskiego, ale iuż ten odgłos evanuit.

Względem tedy Jmć Pana pisarza Słonimskiego piszę y ia tą pocztą do xięcia Jmci kanclerza, y JWWM. Pan racz insistere usque ad effectum swoiemi listami, bo ieżeli to non succedet, wszystkie zachody będą daremne.

Do Jmć Pana Swiątorzeckiego kapitana przyłączam list, który nie wiem czy będzie zupełnie skuteczny, kiedy wsparcia nie będą mieli na expensa podróżne y subsystencyą w Wilnie.

Pisał do mnie xiąże Jmć kanclerz,

żeby Jmć Pana marszałka wielkiego xięstwa Litewskiego upraszać, aby chciał się przyłożyć do tego supplementu. Na propozycyą ugody z Jmć Panem marszałkiem odpisał do mnie xiąże hetman, że iey nie ubiega hac conditione, aby Jmć Pan marszałek przyiął summę y oddał dobra, nie wiem co mi ieszcze Jmć Pan marszałek odpisze, ale to negotium differri musi do początku trybunału, gdzie pensatis pensandis takie kroki czynić będziemy, które ex re będą się zdały być potrzebne.

Jmć Pan Bielikowicz choćby starey monety nie komportował, ale złoto, nie powinno to wchodzić in quaestionem, bo teraz większego waloru złoto, niż stara moneta; upraszam aby tego złota nie wydawali Ich Mość Panowie Pawlikowscy, gdyż ia mogę odmienić starą monetą o świętym Jerzym, bo ia dogadzaiąc żądzy Ich Mościow na Sw. Józef starałem się summę komportować, a według umowy termin przed Sw. Jerzym oddać summę dwuma niedzielami, lubo y tego w prawie niema. Miał Jmć Pan Mackiewicz kapitan starą monetą przystawić 12,000, co ztąd posłałem, y od JWWM. Pana co mi należy 10,000, do pomiarkowania o pretensye y makszty vigore assekuracyi, którą posłałem przez Jmć Pana Węcławowicza, choćby dziesięć tysięcy zostało w depozycie, toby ledwie nie cała summa starą monetą wynosiła. Jeżeli złotem będzie wypłacana summa Jmć Panu Pawlikowskiemu, upraszam aby czerwone złote w osimnastu złotych przyięte były, według kurrencyi opisaney w uniwersałach, boby y tak siła było straty, kiedy czerwone złote w tak wysokiey są teraz cenie, które złoto ia odmienię starą monetą, bo mi bardzo potrzebne.

Jeżeliby nie chciano dziesięciu tysięcy zostawować do pomiarkowania o pretensye, to Jmć Pan Mackiewicz może wziąć na procent tę summę, cum conditione aby nie oddawał, póki się nie zakączy pomiarkowanie, albo sam JWWM. Pan chciey tę oświadczyć łatwość, in reliquo y ia sam gotowem tę summę 10,000 wziąć w starey monecie na procent praevia assecuratione Jmć Pana Pawlikowskiego Starego y samey, że z tych dziesięciu tysięcy słuszne pretensye, które się pokażą ex fundo, maią mnie uspokoić. Jeżeliby żadne media do zakończenia o okupno Rawanicz nie były akceptowane, upraszam aby summa była prezentowana w Grodzie Minskim, y deponowana in securo loco u xięży Jezuitow w Minsku. Od xięcia Jmci hetmana nie iestem dotąd requisitus, ażebym się widział, ale pisałem y przyiaciela uprosiłem, aby z powracaiącym xięciem Jmcią conferat względem następuiącego trybunału, a mianowicie o seymik Orszanski y Minski wyrozumiał quis Deus esse velit.

Prezenta na plebanią Haieńską podpisana y zapieczętowana, zaczym ta prezenta służyć nie może, chyba in casu o inszą trzeba się starać.

Pisałem do Jmć Pana marszałka W. W. X. Litewskiego, ażeby przeieżdżaiąc przez Minsk chciał się widzieć z JWWM. Panem et auxilia ferre raczył do zabieżenia inconweniencyom, które się dzieią przez o-

głoszenie nieobranych deputatow, a-le in privato loco bez wiadomości woiewodztwa, bez dyrektora kredensowanych. Do xięcia Jmci kanclerza wyraziłem, że często nas nadzieia pluralitatis alit et fallit; co y teraz stać się może, ieżeli Jmć Pan pisarz Słonimski nie będzie solide ubezpieczony y ukontentowany, y ieżeli wczeéne nie będzie staranie hic et nunc przed trybunałem o upewnienie wątpliwych, y że którzy są miani za pewnych nie są bardzo pewnemi, y którzy rozumieni są za przyiacioł, są przeciwnemi, y iakie fundamenta mogą być przychylności przeciwnych a rozumianych za przyiacioł, ażebym mógł mieć informacyą, upraszałem. Czekaiąc dalszey od JWWM. Pana wiadomości, zostawam solito cultu Jaśnie Wielmożnego WM. Pana z serca życzliwym bratem y uniżonym sługą M. Massalski. — 23 Marca 1762 z Wieysiey.

P. S. Jaśnie Wielmożney Jey Mości dobrodzice y z familią nieustanną oświadczam obserwancyą.

Tenże metus y mnie przeraża, aby tak mocnych sąsiedzkich potęcyi ziednoczenie nam co szkodliwego nie przyniosło. JMość xiądz nominat Żmuydzki umie uti foro et pro casu zażywa industryiey. Głoszą tu, że iuż trzeci kredens wychodzi na deputacyą Minską, teraz ostatni ma być dany JMości Panu starościcowi, Haieńskiego upraszam o wiadomość.

133.

1762 г. Іюня 21 дня. Письмо Игнатія Масальскаго, бискупа Виленскаго, писанное къ референдарію Литовскому во время судовъ трибунальныхъ и въ томъ же смыслѣ, какъ предыдущее письмо.

Monseigneur.

Wdzięcznie y uniżenie dziękuię Jaśnie Wielmożnemu WM. Panu za łaskawą na mnie pamięć, którey się dowodem zaszczycam y o kontynuacyą oney wielce upraszam.

Wzaiemnie kommunikuię Jaśnie Wielmożnemu WM. Panu scienda, iakie tu mamy. Tą pocztą pisał pewny do Jmci xiędza biskupa Żmuydzkiego, że woiewodztwo Wileńskie ma być dane za Szawle, a Buława Polna ma się dostać Jmci Panu woiewodzie Połockiemu.

Jmć Pan łowczy Litewski niebezpiecznie z alteracyi choruie, inni zaś mówią, że iuż nie żyie. De fatis Jmć Pana krayczego Litewskiego non verificatur wiadomość.

Jmć Pan Hołyński, podstarosta Mścisławski, nagłą słabością zdięty, z sądow trybunalskich ledwie żywo zniesiony periculosissime decumbit, któremu doktorowie małą życia czynią nadzieię.

Ja z doskonałą zawsze y nieustanną weneracyą iestem Jaśnie Wielmożnego WM. Pana z serca kocha-

ącym kuzynem y uniżonym sługą Ignacy, Biscup Wileński.

Moy oyciec pisze, iż xiąże miecznik y woiewoda Połocki znowu spadaią z tablicy. Pisarz polny w dzień odchodzącey poczty miał mieć audyencyą u dworu y proponować ugodę xięciow Czartoryskich z grafem Bruhlem, nie wiem jaki to sprawi skutek. Lecz to pewna, że na przeszkodzie naywiększey są amici et proximi oycowi memu do promocyi. w Wilnie dnia 19 Junii 1762.

134.

1762. Іюня 21 дня. Письмо Михаила Масальскаго, гетмана польнаго, излагающее нѣкоторыя опасенія и особенно за булаву въ виду предстоявшаго сейма.

Monseigneur.

Dziękuię uniżenie Jaśnie Wielmożnemu WM. Panu za oświadczenia jego y życzenie mnie votivi successus w teraznieyszych okolicznościach, będę zawsze chowal w sercu testimonia przyiazni JWWM. Pana y starać się będę zawdzięczyć usługą moią. Explikowałem się dostatecznie dworowi y przekładałem racyę y okoliczności wynikaiące z tego donosiłem, gdyby mieli odłączać woiewodztwo Wileńskie od buławy, ale to wszystko Ich Mościow non convincit. Maią iakieś arcanum skryte, które dotąd taią odkładaiąc do seymu. Zaczym chiba superi sensus nakłonią do których suspiria mitto.

Jmć Panu Piszczale z całego serca chciałbym uczynić przysługę w daniu komisarstwa na trybunał skarbowy, tylko że jaśnie wielmożny xiąże Jmć Pan hetman wielki wielkiego xięstwa Litewskiego już powydawał patenta stante vita sua, zaczym nie mogę tego naruszać, boby powiedziano, że ja przez zemstę iaką to czynię, y szkodzić mnie by to mogło w czas przyszły; więc mogą się znaleść insze sposoby do nagrodzenia tego, niech tylko będzie cierpliwy. A zatym oddawszy się iednostayney przyiazni jaśnie wielmożnego WM. Pana zostaię indesinenti cultu jaśnie wielmożnego Pana z serca życzliwym bratem y uniżonym sługą M. Massalski.—21 Junii 1762 z Warszawy.

135.

1762. Іюля 12 дня. Письмо Михаила Масальскаго, по поводу все той же булавы и съ жалобою на Володковича.

Monseigneur.

Wysiedziawszy tu w Warszawie niedziel sześć, na siódmym tygodniu wyieżdżam ad propria z tym samym skutkiem co y dawniey; o czym już miałem honor Jaśnie Wiel-

możnemu WM. Panu wyrazić, że buławę wielką upewniaią, którę z woiewodztwem y z innemi wakansami do seymu odkładaią.

Jaśnie Wielmożny JM. Pan Wołodkowicz nie dość że poczyniwszy takowe akcyę y nie porzucaiąc swoiego zuchwalstwa, iak nam dochodzą wiadomości, dalsze pochwałki czyni, za czym to wszystko co prawo mieć chce y dekreta trybunalskie ad executionem przywodzić starać się będziemy. Notacyą od JWWM. Pana przysłaną ratione lenungow ludzi na komędzie u JWWP. będących odesłałem do Jmć Pana Oberstleytnanta, aby wyexaminował dla czego Jmć pan Mackiewicz nie wypłacił y wraz nie odesłał do JWWP. pieniądze. Zostaię zatym Jaśnie Wielmożnego WM. Pana z serca życzliwym bratem y uniżonym sługą M. Massalski. Z Warszawy 12 Julii 1762.

136.

1763. Октября 6 дня. Письмо Фридриха Саксонскаго къ воеводѣ Мстиславскому, по поводу смерти своего отца Августа III.

Monsieur le Palatin de Mscislavie.

Dieu nous a frappés hier d'un coup aussi terrible qu'imprevu: il a retiré à Lui le Roi Mon Père par une mort douce pour le defunt, mais bien cruelle pour Moi, qui n'ai pas eû le tems de M'y préparer.

La juste douleur dont je suis accablé ne Me fait point oublier un Royaume qui étoit si cher aux Rois Mon Père et Mon Ayeul, ni les fidèles serviteurs, qui leur ont donné des preuves d' un veritable attachement. Je sens la perte irreparable, que Vous avez faite, et ce seroit pour Moi une consolation bien pretieuse que de pouvoir l' adoucir. Je suis dans le dessein d' offrir à la Republique tous Mes soins et toute l'assistance qu'il sera en Mon pouvoir de lui donner, si elle veut, en Me deferant la couronne, Me confier les rênes du Gouvernement et j' ai tout lieu d' espérer, que si la Nation Polonaise est disposée à Me donner cette marque de Son affection et de Sa confiance, toutes les Puissances voisines le verront avec plaisir. Vous avez donné au feu Roi Mon Père tant de preuves de Votre attachement que je Me promets de Vous la même affection.

Je sais combien Vous pouvez contribuer à Me procurer cette satisfaction, que j'ambitionne de gouverner une Nation illustre et qui s'est toujours distinguée par sa fidelité et son attachement envers ses Rois. Soyez bien persuadé, que Ma reconnaissance sera proportionnée à la grandeur du service. Vous n' en douterez nullement si Vous Me faites la justice de croire, que je suis animé du même esprit que Mes ancêtres. Je prie Dieu qu' il dirige les deliberations de la

Republique et qu'il Vous ait en particulier, Monsieur de Palatin Mscislavie, en Sa sainte et digne garde et je suis Votre très affectionné ami Frederic. Dresde le 6 d'Octobre 1763.

Адресъ: Au Palatin de Mscislavie.

137.

1764 г. Іюля 3 дня. Письмо Михаила Масальскаго къ воеводѣ Полоцкому Сапѣгѣ о военныхъ событіяхъ того времени.

Monseigneur!

Stanowszy w domu moim odebrałem wiadomość, że xiąże wojewoda Wileński z milicyą swoją, 3000 ludzi wynoszącą, znaydowali się w ciągnieniu między Kossowem a Chemskiem, zkąd JMP. Wołodkowicz z komędą JM. Pana pułkownika Trzeciaka we dwa tysiące ludzi pod Słonimem samym potykał się, jak mam rapport, z 600 Moskalami pod komędą JMP. pułkownika Boeka będącemi, gdzie po trwającey utarczce przez kilka godzin tylko po kilkunastu z obustron zabito, a potym milicya xiążęcia udała się ku woysku swemu, a za nadeyściem xiążęcia Dolhorukiego z JMP. jenerałem Renenkampem w kilkanaście godzin po akcyi z sukkursem woysko Rossyiskie poszło za xiążęciem, który jak tu słychać ciągnie ku Wołyniowi na Pińsk. Nieświż y Słuck konfederacya odebrała, w których praesidia y nasze y Moskiewskie są zostawione. Co mając honor donieść JWWM. Panu zostaie perfecto cultu JWWM. Pana uprzeymie życzliwym bratem y uniżonym sługą M. Massalski K. W. H. W. W. X. L. 3 Julii 1764 z Olekszyc.

138.

1774 г. Декабря 11 дня. Письмо архіепископа Володковича, съ жалобою на своихъ коадъюторовъ Леона Шептыцкаго и Антонина Млодовскаго.

Jaśnie oświecony msciwy xiąże y dobrodzieju.

Nie dosyć na tym, że ze wszech miar z powodow Ich Mciow xięży koadjutorow moich Leona Szeptyckiego Lwowskiego y Antonina Młodowskiego Brzeskiego, biskupow, zmartwiony jestem, którzy mimo wszelkich praw y sprawiedliwości wyjednawszy od stanow sancitum bez przypozwu, bez kontrowersyj y bez żadney ku defensie zostawioney salwy (o czym nigdy nie wiedziałem) na fundamencie takim sposobem wyjednanego, wszystkie doma moje stołowe exhibita copia militari zajechali, y tak

na Wołyniu, jako y w Kijowskim z wszelką krescencyą y ruchomościami, tudzież prowentami pieniężnemi pod siebie zagarneli, ludzi wszystkich odemnie odpędzili, y z dwoma tylko do usług chłopcami zostawili. Nad to dziś dochodzi mnie wiadomość, że JO. wasza xiążęca mość dobrodziey ordynans do zajachania dobr w xięztwie Litewskim zostających wydałeś. Krwawemi łzami z tey miary oblany, schylam mnie pod nogi JO. waszey xiążęcey mci dobrodzieja y upraszam, abyś w skutku samym tey nieznośney dla mnie krzywdy dopełniać nie dopuszczał, y tak ordynans, jako y sancitum rewokować posrzedniczą wysoką bohatyrską powagą swoją przyłożył się; niech raczey trybunał nuncyatury osądzi pierwey strony nasze, gdzie sprawa jest na stole, y pozna winność y niewinność każdego. Zlitowania dopraszam się y w zbiorze naydystyngwowańszego poszanowania jestem Jaśnie oświeconego W. X. Mci dobrodzięja szczerze życzliwym y nayniższym sługą F. Wołodkowicz, arcybiskup, metropolita całey Rusi. — 11 die Xbris 1774.

139.

1775 г. Октября 4 дня. Поздравительное письмо кардинала Андреа къ Сапѣгѣ, по случаю назначенія послѣдняго великимъ канцлеромъ Р. К. Л., а перваго нунціемъ Апостольскимъ.

Altezza.

Nel momento, che giunge a Roma l' universalmente applaudita nova di esser stata Vostra Altezza di fresco eletta Gran Cancelliere di Lituania, mi faccio un debito di rinovare a Vostra Altezza quegli ufficy, che per inaspettata disavventura non sortirono il loro effetto, allorche la Santita di nostro Signore si degno nominarmi Suo Nunzio Apostolico presso codesto indito Regno e Republica. In questa occasione Vostra Altezza mi permetta, che io sinceramente mi rallegri e congratuli con Essolei e con tutto il Regno, poichè una si cospicua carica a cosi bone mani affidata, sono certo, che dovra riuscire e molto gloriosa a Vostra Altezza e molto vantaggiosa a tutto lo stato. Conciosiache Vostra Altezza avrà da quindi in poi un più ampio ed aperto campo in cui impiegare i preciosi suoi talenti a prò della Patria e della Religione, e tutto il Regno potrà piu abbondanti frutti raccogliere delle molte e luminose sue virtù. Per quello poi, che a me s' appartienne, se ancor prima io molto mi ripromietteva dal suo favore e patrocinio, queste mie speranze or di tanto sono cresciute, di quanto in Vostra Altezza è cresciuta l' autorità e il potere. Aspetto con molta brama il tempo di poter ancor meglio attestarle in voce questi sincerissimi miei sentimenti. In questo

mezzo tutto a riveritissimi comandi suoi proferendomi nella sua bona grazia mi dono e raccomando e col piu profondo ossequio mi protesto.

Di Vostra Altezza umilissimo devotissimo et obligatissimo servo vero Gio: Andrea Arci — vo di Chalcedone.— Roma 4 Oct. 1775.

Адресъ: Suo Altezzo Gran Cancelliere di Lituania (Varsavia).

140.

1776 г. Сентября 17 дня. Письмо кардинала Альбани къ великому канцлеру В. К. Л. Сапѣгѣ, по поводу назначенія базиліана Діонисія Чадая пріоромъ въ Вильнѣ.

Eccellenza.

La somma integrita di Vostra Eccellenza renderebbe superflua qualunque raccomandazione in favore di una causa rimessa al Tribunale assessoriale, a cui ella degnamente presieda, ma l'impegno, ch'io ho per la causa medesima, non mi permette di ommettere quegli uffici, che stimo dovuti alla giustizia, e i quali mi lusingo, che saranno volentieri accolti dalla di Lei gentilezza. La causa che mi sta a cuore riguarda la controversia insorta in occasione della nomina, che Sua Majesta si degno fare del P. Dionisio Czaday dell' ordine Basiliano alla Badia di Vilna, — nomina, che viene contrastata da' i Monaci dell' ordine medesimo, i quali pretendono, che la sudetta Badia piu non esista, onde non abbia piu luogo la nomina regia. Or io m' interesso grandemente in questa causa, perche la nomina sudetta è una grazia che la Clemenza di Sua Majesta si compiacque di accordare al P. Czaday per condiscendere alle mie raccomandationi in vantaggio del degno religioso: onde non posso non gradire sommamente, che questa grazia dopo molti ritardi e difficolta abbia finalmente il suo effetto; siccome spero, che lo aura, atteso il giusto diritto di S. M. e il favore di Vostra Eccellenza. Certamente siccome confido, che a queste mie premure Ella si compiacera di dare cosi gran peso, quanto è grande la sua gentilezza ed autorita, cosi io le restero debitore di un piacere per me sensibilissimo. Prego insieme Vostra Eccellenza ad esser persuasa, che quando Ella mi favorisca de suoi comandi, io li ricevero con tanta soddisfazione, quanto è distinta la rispettosa stima e sincero l'attaccamento, con cui godo di essere di Vostra Eccellenza servo vero di tutto cuore.— Roma 17 Septembre 1776.

Адресъ: Prin. Sapieha, Grand Cancelliere di Lituania.

141.

1778 г. Декабря 16 дня. Письмо архіепископа Халкедонскаго, кардинала, къ Сапѣгѣ съ просьбою предоставить мѣсто Іоанну Скорнѣ, воспитаннику изъ коллегіи de propaganda fide.

Monseigneur.

La part, que Votre Altesse m' a accordée dans sa bienveillance me fait ésperer, qu' elle recevra d' une manière agreable la recommandation, que je prends la liberté de lui adresser pour un honnête ecclesiastique, qui certainement la merite à plus d'un titre. C' est le pretre Jean Skorgna du rit Grec, qui, elevé pans le college de la propagande à Rome, et nourri de plus saines maximes de la religion, desire exercer son zèle en remplissant les fonctions d' une cure sous le titre de S-t Sauveur dans la ville de Bruia, qui est à la disposition de Votre Altesse. Cette grâce magnifique, qui seroit le comble des ses voeux, ne seauroit tomber sur un sujet plus digne et plus capable; aussi le devoir de mon ministère exige de ma part le plus vif interêt, et les plus pressantes sollicitations pour la lui faire obtenir. Votre Altesse peut juger par la des sentimens de reconnoissance, dont je serai penetré. Elle sera égale à la haute consideration, avec laquelle j' ai l' honneur d' être, Monseigneur, de Votre Altesse le très humble et très obeissant serviteur l' Archeveque de Calcedoine Nonce Apostolique.— Varsovie le 16 Decembre 1778.

142.

1785 г. Февраля 13 дня. Письмо Игнатія Масальскаго, бискупа Виленскаго, предъ открытіемъ Ковенскихъ сеймиковъ.

Soli.

Przywiązanie moje do JOWXMci, z młodości powzięte y do tego poznego wieku nienaruszenie zachowane, radzi mnie ostrzedz WXMć, że X. Czartoryski silne y kosztowne czynił starania o utrzymaniu przyiacioł swoich na przyszły trybunał. Pozno o tym dowiedziałem się y gdzie mogłem czyniłem przeszkodę. Ma on nadzieją w przyszłym marszałku, ale myli się, tak lekkomyślnie sądząc o jego cnocie. Z Wilna zrobiłem deputatem na kadencyą Grodzieńską poufałego mego przyjaciela JMP. Lyniewa właśnie z tey przyczyny, że sprawa WXMci z wyszukanego motiwum na tey kadencyi ma przypaść, y xięcia Czartoryskiego były żądania, żeby jego przyjaciele na Grodzieńską byli obrani, z których jeden y tu się utrzymał, ale na kadencyą Wileńską.

Miey WXMć wczesne staranie, bo przeciwna strona wszystko czyni co

może. JMP. Zaleski, woyski Lit., mający obietnicę 300 tysięcy po wygraney z WXMcią sprawie, z Trok y z Brześcia po jednym deputacie według swojey myśli utrzymał. Z Wilna y z Orszy także po jednym ma domowych swoich xiąże Czartoryski.

Pisał ten xiąże y do wojewody Nowogrodzkiego o pomoc dla siebie w tey mierze, ale nazbyt pozno, żeby można było co zrobić, jednak przypadkiem z Nowogródka obrany jest JMP. Wołodko, który za oyca sługę niegdyś Czartoryskich winien im wdzięczność.

Jeżeli WXMć nie zechcesz około tey uprzykrzoney roboty trybunalskiey chodzić, trzeba wybrać kogo z poważnych ludzi, dobrze mu zapłacić y zdać na niego ten ciężar przy pomocy swoich plenipotentow.

Radziłbym WXMci żebyś do tego użył Wawrzeckiego, podkomorzego Kowienskiego, którego podściwość y rostropność w czynieniu bardzo są mnie znajome. Nie puszczay WXMć na los niepewny tak wielkiey wagi interessu y pozwol żebym ja tę rzecz prowadził za spólnym zniesieniem się y naradzeniem. Inaczey widzę z różnych okoliczności niebespieczęstwo dla WXMci, czego listowi nawet powierzyć nie można.

Przym te ostrzeżenie WXMć za dowod prawdziwey przyiazni, która ze mną do grobu póydzie.

Jeślibyś WXMć przyiął ten projekt użycia podkomorzego Kowieńskiego do dopilnowania trybunału, chciey nikomu nie objawiając mojemu staraniu to powierzyć, żeby skuteczniey y iż tak rzekę niewidzialnym sposobem ten wyborny mąż mógł służyć WXMci. Jeszcze raz proszę y zaklinam WXMć żebyś w tym wszystkim starania z swojey strony nie okazywał usypiając swoich przeciwnikow, a w istocie dbał o swoy interes, w niepewności losu postawiony. X. Massalski B. W.—13 Febr. 1785, z Wilna.

143.

1785 г. Апрѣля 24 дня. Письмо того же Масальскаго, бискупа Виленскаго, по окончаніи Ковенскихъ сеймиковъ.

Monseigneur.

Wiem pewnie, że JOWXca Mść dokładnie uwiadomionym jesteś, jak seymiki Kowieńskie deputacki y sędziego ziemskiego elekcyiny odbyte y rozdwojone w tym roku zostały. Na jednym urząd cały y obywatele tegoż powiatu, na drugim strzelcy nadworni wzbrojeni y z innych wojewodstw dobrane gromady byli elektorami. Pierwszych rostropność y moderacya powodowała, drugich gwałty, attaki, zburzenie y spalenie na zamku wybudowaney do seymikowania szopy, osadzenie zbroynym żołnierzem ulic do mieysca obrad pu-

blicznych prowadzących dopełnić zdało się. Znając obywatelską JOWXcey Mci duszę, pewnym jestem, że nie applaudując przemocy nad równemi obywatelami y nad urzędem zażytey zgodzić się ze mną raczysz, że wybor JMPana Wawrzeckiego podkomorzego y Zawiszy sędziego ziemskiego Kowieńskiego za deputatow na następujący trybunał źe wszech miar jest ważnieyszy y legalnieyszy. W tey ufności mam honor naywielnieysze do JOWXcey Mci zanieść proźby, ażebyś JMP. wojewodę Minskiego do łaski trybunału przeznaczonego a sobie z wielu powodow przywiązanego raczył naygoręcey zobowiązać, ażeby sprawiedliwą JM. Pana podkomorzego Kowieńskiego do deputacyi elekcyą wspierając usprawiedliwił sentymenta JOWXcey Mci, że w wolnym jeszcze narodzie przemocy gwałtom y ambicyi nad równość wywyższającey się jedney familii pobłażać y oney pochwalać nie umiesz. Ja szczyrze do losu JPana podkomorzego Kowieńskiego interessując się, na siebie zabieram obowiązek obligacyi za te silne y nayważnieysze, które mieć może od JOWXcey Mci, pomocy, y o które ja z naywiększą usilnością dopraszam się, zostający z prawdziwym szacunkiem y uszanowaniem JOWX. Mci dobrodzieja z serca życzliwym y nayniższym sługą Massalski B. W.—1785 24 Kwietnia, z Werek.

Wley WXMć ducha swego w przyjacioł swoich w trybunale zasiadających, żeby czuli tę krzywdę publiczną Reptey, z seymikowania pod bronią jedney familii wynoszącey się nad równość, inney do tego nie mając pobudki, prócz zuchwalstwa, które w mocnieyszych, gdy zaymie się, domach nayokropnieyszy stan anarchii wezmie górę w oyczyznie y do reszty ją wycięczy, wszystkim ją zmierzi y do ostatniey przyprowadzi zguby.

Большинство помѣщенныхъ здѣсь писемъ Масальскихъ напечатано безъ адресовъ, потому что въ такомъ именно видѣ онѣ и сохранились. Впрочемъ, судя по содержанію писемъ, можно заключать, что онѣ писаны были большею частію къ лицамъ той же самой фамиліи, или по крайней мѣрѣ къ лицамъ одной и той же партіи. Зная положеніе Масальскихъ и отношеніе ихъ къ тогдашнимъ дѣламъ (о чемъ можно читать у Нѣсецкаго, т. VI), легко можно понять значеніе и смыслъ самыхъ писемъ. Подробнѣе объ этомъ сказано будетъ въ предисловіи. Оригиналы хранятся въ Рукопис. Отдѣл. Виленской Публичной Библіотеки.

КОНЕЦЪ ТРЕТЬЯГО ТОМА.

ОГЛАВЛЕНІЕ

ТРЕТЬЯГО ТОМА

АРХЕОГРАФИЧЕСКАГО СБОРНИКА ДОКУМЕНТОВЪ,

ОТНОСЯЩИХСЯ КЪ ИСТОРІИ СѢВЕРО-ЗАПАДНОЙ РУСИ.

ОПЕЧАТКИ.

Стран.	*Строк.*	*напечат.*	*нужно.*
X	послѣд.	ко всѣмъ 3	ко всѣмъ 4
XIV	8 св.	помоцію	помощью
4	огл.	въ замкѣ	въ замѣнъ
5	14 св.	ншшому	нашому
12	9 св.	головкымъ	головнымъ
46	17 и 19 сн.	зъдержавъ	зъ державъ
48	огл.	Лютеранамъ	Евангеликамъ
87	11 св.	умоцованый, пана	умоцованый пана
88	19 сн.	указуеть; отсылати	указуеть отсылати;
106	8 св.	wielmożney	wielmożny
107	1 св.	Panny	Panny:
—	7 св.	iednaks iebie	iednak siebie
108	2 и 12 сн.	W. M.	JM.
109	20 св.	alic	alie
120	1 св.	od umapłych	od umarłych
124	12 сн.	короткое	Короткое
126	1 св.	о ображенее	о ображенье
131	22 св.	собѣ самому	собѣ самой
143	11 сн.	отна	отца
145	5 сн.	dostawać, kazała	dostawać kazała
154	16 св.	. . . . dy	prawdy
155	19 сн.	того же вашей милости	того, же ваши милости
157	20 св.	se	(опустить)
165	18 св.	posięgnął	pociągnął
168	13 сн.	doniesiona	doniesioną
177	19 сн.	tysięcy	14 tysięcy
181	огл.	Привилегія	Явка привилегіи
190	15 св.	nsiłuiąc	usiłuiąc
192	17 св.	musiała. Więc	musiała, więc
216	14 сн.	канторъ	канторы
224	10 сн.	bartnkowa	barankowa
230	4 сн.	H. Hrebnicki	Fl. Hrebnicki
233	8 сн.	Bersum	Berlum
310	3 св.	чаплики	гаплики
323	огл.	Сапгѣѣ	Сапѣгѣ
332	3 св.	fondu	londu